

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KUTATÓHELYEINEK
2017. ÉVI TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI**

III.

Bölcsezet- és társadalomtudományok

**Budapest
2018**

A Magyar Tudományos Akadémia társadalomtudományi kutatóhelyeinek beszámolóinak alapján
– az intézmények vezetőinek aktív közreműködésével – szerkesztették az MTA Titkársága
Kutatóintézeti Főosztályának munkatársai, valamint a Támogatott Kutatócsoportok
Irodájának igazgatója

Jenes Barnabás főosztályvezető

Járdi Roland
Tóth Veronika
Véber János

Idei Miklós

TARTALOM

Előszó	5
A táblázatokkal kapcsolatos megjegyzések	8
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kutatóközpontok és Kutatóintézetek.....	10
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont	11
Filozófiai Intézet	22
Irodalomtudományi Intézet	33
Művészettörténeti Intézet	45
Néprajztudományi Intézet	54
Régészeti Intézet	64
Történettudományi Intézet	73
Zenetudományi Intézet.....	89
Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2017-ben ...	99
MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont.....	110
Közgazdaság-tudományi Intézet	117
Regionális Kutatások Intézete	129
Világgazdasági Intézet	140
Az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2017-ben	150
MTA Nyelvtudományi Intézet	156
Az MTA Nyelvtudományi Intézet főbb mutatói és pénzügyi adatai 2017-ben	173
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont	176
Jogtudományi Intézet	183
Kisebbségkutató Intézet	192
Politikatudományi Intézet	203
Szociológiai Intézet.....	212
Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2017-ben	222
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Támogatott Kutatócsoportok	230
MTA–ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport.....	231
MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport	235
MTA–ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport	238
MTA–ELTE–DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport	241
MTA–PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport.....	244
MTA–SZTE Turkológiai Kutatócsoport	247
MTA–DE–SZTE Elméleti Nyelvészeti Kutatócsoport	249
MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport	252

MTA–DE Közzolgáltatási Kutatócsoport.....	255
MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport	259
MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport	262
MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport	265
MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport	269
MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport	272
MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport	276
MTA–HIM–SZTE–MOL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport	279
MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport	283
MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport	286
MTA–PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport.....	290
MTA–PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport.....	293
MTA–PTE Összehasonlító és Európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport	296
MTA–SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport.....	298
MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport	301
MTA–BGE Makrogazdasági Fenntarthatósági Kutatócsoport	305
MTA–ELTE Középkori Magyarország építészeti tagozatainak és ornamentális faragványainak thesaurusa Kutatócsoport.....	306
MTA–ELTE–SZTE Selyemút Kutatócsoport.....	307
MTA–PE Budapest Rangsor Kutatócsoport	309
MTA–PTE Kritikai Tanulmányok Kutatócsoport.....	310
MTA–PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport	312
MTA–PPKE Serdülőkori Fejlődés Kutatócsoport	314
MTA–SZTE Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció Kutatócsoport.....	315
MTA–SZTE Oszmán-kori Kutatócsoport	317
A Bölcsészet- és Társadalomtudományi Támogatott Kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2017-ben.....	318
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Egyetemi Lendület-Kutatócsoportok.....	351
MTA–BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport.....	352
MTA–DE Lendület Magyarország a Középkori Európában Kutatócsoport	354
MTA–ELTE Lendület Humanizmus Kelet-Közép-Európában Kutatócsoport.....	358
MTA–ELTE Lendület Lingvális Artikuláció Kutatócsoport	362
MTA–PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport	365
MTA–SZTE Lendület Föderális Piacok Kutatócsoport.....	367
MTA–ELTE Lendület Társas Elmék Kutatócsoport.....	370
A Bölcsészet- és Társadalomtudományi Egyetemi Lendület-Kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2017-ben.....	371

ELŐSZÓ

A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) egyik legfontosabb közfeladata a kutatóhálózat fenntartása és hatékony működtetése. Az akadémiai kutatóintézeteket és az egyetemeken működő támogatott és Lendület-kutatócsoportokat is magában foglaló kutatóhálózat szinte valamennyi tudományterületen a felfedező, azaz alapkutatást tekinti fő feladatának, ugyanakkor jelen vannak a gazdaságban közvetlenül hasznosuló alkalmazott kutatások is. Az akadémiai kutatóhálózatot 2017-ben a korábbi évekhez hasonlóan, tíz kutatóközpont, öt önálló jogállású kutatóintézet, 96 támogatott kutatócsoport, valamint ötvenegy, kimagasló teljesítményű kutatók által vezetett Lendület-kutatócsoport alkotja.

A Magyar Tudományos Akadémia az 1994. évi XL. törvénynek megfelelően a kutatóintézet-hálózatának tudományos eredményeiről készült beszámolóit évente megjelenteti.

A 2017-es év szakmai szempontból sikeresnek tekinthető, a korábbi kisebb megtorpanás után nőtt a tudományos publikációk száma, és a kutatóhálózat működésének javítására az MTA Közgyűlése alapján széleskörű intézményi és testületi véleményezési és konzultációs folyamat kezdődött.

Az MTA 2017. évi, 188. Közgyűlése megismerte és tudomásul vette az MTA elnöke által előterjesztett, a kutatóintézet-hálózat szakmai és működési tevékenységeinek felülvizsgálata során megfogalmazott javaslatokat, cselekvési pontokat és felkérte az MTA elnökét, hogy az AKT közreműködésével az előterjesztésben foglalt javaslatokat dolgozza ki, az ehhez szükséges egyeztetéseket folytassa le, és a kidolgozott javaslatokat terjessze az MTA Elnöksége elé jóváhagyás céljából. A kutatóközpontok és kutatóintézetek főigazgatói és igazgatói, továbbá a kutatóközpont szervezeti egységeként működő intézetek igazgatói az MTA főtítkára felkérése alapján, a 2017-es Közgyűlés által kialakított szempontrendszer szerint összefoglaló dokumentumokat készítettek a kutatóközpontok/intézetek helyzetéről, a cselekvési pontokkal kapcsolatos javaslataikról. Ezeket az anyagokat megkapták véleményezésre az MTA tudományos osztályai, továbbá az AKT szaktanárságai. Közben az MTA választott vezetői konzultációt folytattak az MTA kutatóhelyeinek szakmai és gazdasági vezetőivel. A véleményezés és a javaslatok megfogalmazása 2018 áprilisában fejeződött be, a testületek által megfogalmazott javaslatokat megkapják az MTA kutatóhelyei.

Az MTA fejezet 2017. évi jóváhagyott költségvetési támogatása 46 002,3 millió Ft volt – amely főként a kutatóközponti, kutatóintézeti beruházási-fejlesztési támogatások miatt – 23%-kal magasabb volt az előző évinél. Ebből a költségvetési szervek (intézmények) támogatása 29 814,3 millió Ft, a fejezeti kezelésű támogatás összege 16 188,0 millió Ft volt.

Az MTA 2017-ben kutatóhálózatában a kiemelkedő tudományos tevékenység feltételeit biztosító kutatási infrastruktúra-fejlesztést 1 299,7 millió Ft-tal támogatta. Ebből 100 millió Ft-nál magasabb összegű támogatásban hat MTA intézmény részesült: az MTA Atommagkutató Intézet, az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, az MTA Energiatudományi Kutatóközpont, az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet, az MTA Természettudományi Kutatóközpont és az MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont.

A megelőző év, 2016 volt pályázati szempontból a kutatóhálózat legsikeresebb éve az új kutatóközpontok 2012-es létrejötté óta. Az európai uniós források támogatásával meghirdetett hazai pályázati lehetőségek 2015 második felében nyíltak meg, így magas szakmai

színvonalra volt szükség ahhoz, hogy a rendelkezésre álló idő alatt az MTA intézményei a nagyszámú pályázó közötti szoros versenyben hozzájuthassanak a forrásokhoz. A 2016. év kiemelkedően sikeres volt a magyar kutatók számára az Európai Kutatási Tanács (ERC) pályázatain is. Az ERC egyenként 1,5–3,5 millió euró összegű támogatásával, 2017-ben sikeres tudományos munkát folytattak az akadémiai kutatóhálózatban. 2017-ben a kutatóhelyek jelentős mértékben szélesíthették kutatási aktivitásukat a megelőző évben elnyert nagyszámú kutatási pályázati támogatásnak köszönhetően, aminek eredménye a következő években jelentkezik majd mind hasznosítható módszerek, eljárások, új természetett fajták formájában, mind pedig a felfedező kutatások eredményeinek nemzetközi tudományos folyóiratokban történő publikálásában.

Az MTA kutatóközpontokban és kutatóintézetekben foglalkoztatottak átlagléttszáma 2017-ben és az elmúlt években lényegében nem változott. 2017-ben az összes foglalkoztatott 4049 fő volt (2016-ban 3978, 2015-ben 4086). Ezen belül a kutatói létszám 2015-2017 között a következőképpen változott: 2476 (2015), 2464 (2016), 2439 (2017). A kutatóhálózatban az újonnan megszerzett PhD fokozatok száma 120 volt. Az MTA doktora cím birtokosainak száma is 277-ről 288-ra nőtt, a kutatóhelyeken aktívan dolgozó akadémikusok száma pedig 48-ról 50-re emelkedett.

Az akadémiai kutatóintézet-hálózatban 2017-ben a tavalyi kisebb visszaesés után már jelentősen több tudományos publikáció született, mint 2016-ban. Az egy évvel ezelőtti adatokhoz képest a publikációk száma az élettudományok területén gyakorlatilag változatlan, de a humán- és társadalomtudományok terén 3,1%-kal, míg a matematikai és természettudományok területén 10,0%-kal nőtt.

A publikációk számának növekedése mellett azok teljesítménymutatói is jelentősen növekedtek. A 2017-es év jelentősebb publikációs eredményeket hozott a matematika és természettudományok területén, de a másik két tudományterületen is növekedés jelentkezett. Az összesített impakt faktor a matematika és természettudományok esetén 11,0%-kal nőtt, míg az élettudományok és a bölcsészettudományok esetén gyakorlatilag változatlan volt. Az összes független hivatkozások száma a matematika és természettudományok területén 11,9%-kal, az élettudományok esetén 7,8%-kal nőtt, a bölcsészet és társadalomtudományok esetén gyakorlatilag változatlan volt.

Az MTA kutatói továbbra is fontos szerepet vállalnak a felsőoktatásban. 2017-ben a kutatóintézet-hálózati kutatók 38,5%-a oktatott felsőfokú oktatási intézményben. Az MTA közfeladatai megvalósításában továbbra is fontos partnerként tekint az egyetemekre, hiszen az együttműködés erősítése mindkét fél számára előnyökkel jár.

2017-ben folytatódott a munka a Nemzeti Víz tudományi Kutatási Program keretében. 2017 márciusában intézkedési tervet fogadott el a kormány a Nemzeti Vízstratégia végrehajtásáról (1110/2017. (III. 7.) számú Kormányhatározat). A kormányhatározat alapján a magyarországi vízgazdálkodásnak 2030-ig két fő célkitűzése van: a víz visszatartás fokozása és a vizek jobb hasznosítása. A korábbi vízgazdálkodási irányelvekhez képest jelentős változás, hogy a vész helyzet-elhárításra összpontosító vízkárelhárítás helyett a stratégia a megelőző vízgazdálkodást helyezi a középpontba. Fontos cél a vizek állapotának fokozatos javítása és a jó állapot elérése, a vízfolyások természetes állapotának megtartása. A programot az MTA Ökológiai Kutatóközpont ([MTA ÖK](#)) keretében létesült Víz tudományi Koordinációs Csoport dolgozza ki. Szintén e csoport feladata a víz tudományi kutatóhálózat fokozatos kiépítése és országos koordinációja.

Az új ipari együttműködések létrejöttét a Célzott Lendület program is nagymértékben elősegítette, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia, 2016-ban hirdetett meg azzal a céllal, hogy erősítse a kapcsolatot a versenyszférával, támogatva az alkalmazott kutatásokat és az innovációt. Elsőként a Széchenyi István Egyetem és az Audi Hungaria Zrt. együttműködésének eredményeként alakult meg Győrben az új Célzott Lendület Kutatócsoport, amelynek célja az autótervezés korai szakaszában új szimulációs módszerekkel megjósolni a friss modellek akusztikai tulajdonságait. A kutatás teljes támogatásának összege öt évre 319 millió Ft, amelynek 63%-át az Audi Hungaria, 37%-át az MTA biztosítja.

Az MTA által indított és finanszírozott Kiválósági Együttműködési Program tovább folytatódott 2017-ben. A kiválósági központok célja a kormányzat felsőoktatási és kutatási innovációs politikájának támogatása, a felsőoktatás és az akadémiai intézményhálózatok együttműködésével (részben) új kutatási innovációs centrumok kialakítása, melyek képesek külföldről is kutatókat hazánkba vonzani.

2014-ben – 330 millió Ft-os akadémiai támogatással – három akadémiai kutatóközpont (MTA SZBK, MTA Wigner FK, MTA TTK) indított hároméves kutatási programokat egyetemi partnerekkel a precíziós gyógyászat biológiai alapjai, az extrém anyagok, energiák és technológiák, valamint a MEDinPROT fehérjetudományi kiválósági együttműködés témakörében.

2015-ben újabb kiválósági központ alakult, amelynek alapja az MTA és az Audi Hungaria közötti együttműködési megállapodás. Az együttműködés bázisaként az MTA új kutatóhelyet alapít Győrött az MTA SZTAKI és a Széchenyi István Egyetem közreműködésével. A négy kiválósági központban zajló kutatásokat az Akadémia 2015-ben 300 millió Ft-tal támogatta.

2016-ban a Kiválósági Együttműködési Program keretében egy újabb kutatóközpont (ATK) is támogatásban részesült „Búza stressz-adaptációs kutatások” pályázata révén. 2017-ben a bölcsészet és társadalomtudományi területről az MTA BTK „Mohács 1526–2026: Rekonstrukció és emlékezet”, az MTA KRTK „Heurisztikus problémamegoldás párosító mechanizmusokban” és az MTA TK „Mobilitás Kutatói Centrum” című mintaprojektjei kapcsolódtak be újonnan az Akadémia kiválósági programjába.

A kutatóhálózat 2017. évi tudományos eredményeiről részletes, átfogó képet nyújtanak a kutatóközpontok, kutatóintézetek, a támogatott és Lendület-kutatócsoportok beszámolóinak tudományáganként (matematika és természettudományok, élettudományok, bölcsészet és társadalomtudományok) összeállított gyűjteményes kötetei. A beszámolókból megismerhetők a Magyar Tudományos Akadémia kutatóhálózatának 2017. évi kiemelkedő alapkutatási eredményei. A kötetekből egyúttal a felfedező jellegű kutatások társadalmi hasznosulására is kapható információ a felsőoktatási, közhasznú intézményi és ipari együttműködések eredményei alapján.

Budapest, 2018. április 9.

Török Ádám
főtitkár

A TÁBLÁZATOKKAL KAPCSOLATOS MEGJEGYZÉSEK

A táblázatban szereplő adatok egy részét a kutatóközpontok, az intézetek vagy a kutatócsoportok adták meg. A központok és az intézetek pénzügyi és létszámadatait a Fejezeti és Intézményi Pénzügyek Osztálya, a csoportokét pedig a Támogatott Kutatócsoportok Irodája (TKI) szolgáltatta a pénzügyi beszámolók alapján. A publikációs és idézettségi adatokat a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázisából való lekérdezés alapján közöljük. Az idézettségi adatok – a nemzetközi gyakorlatra áttérve – a beszámolási évet megelőző évre (most 2016-ra) vonatkoznak. Többéves pályázatoknál mindig az adott évre eső összeg került feltüntetésre.

A beszámolók táblázataiban indexszel megjelölt számok jelentései:

¹ Az éves gazdasági beszámolóban szereplő átlagos statisztikai állományi létszám.

² A kutatói besorolásban lévő közalkalmazottak 2017. évi tényleges átlagléttszáma. Az átlagléttszámba beletartoznak a részmunkaidőben foglalkoztatottak is. Ezekben az esetekben a részmunkaidősök létszáma a ledolgozott órák alapján lett teljes munkaidős létszámra átszámítva.

³ Itt tájékoztatásul külön megadjuk azoknak az akadémikusoknak a tényleges számát, akik az intézettel munkaviszonyban nem állnak ugyan, de tudományos munkájuk kapcsolódik az intézet tevékenységéhez.

⁴ Akadémiai fiatal kutatói álláshelyen és egyéb álláshelyen foglalkoztatott 35 év alattiak együtt.

⁵ A publikációk közé sorolhatók mindazon tudományos, oktatási és tudományos ismeretterjesztő művek, amelyeket a kutatóhely statisztikai állományi létszámába besorolt munkatársak jelentettek meg a beszámolási évben, és a publikáción szerepel a kutatóhely neve. Az egyes publikációtípusok meghatározásánál az MTMT definícióit vettük alapul (típus_jelleg_besorolás_v3.0).

⁶ A teljes publikációnak tekinthető közleményszöveg felsorolása az MTA Elnökség doktori határozata (MTA_doktori_határozat-kivonat) alapján:

Folyóiratban megjelentek: szaccikk/tanulmány, összefoglaló cikk, rövid közlemény, sokszerzős vagy csoportos szerzőségű közlemény, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, esszé.

Könyvek: szakkönyv, monográfia, kézikönyv, forráskiadás, kritikai kiadás, atlasz.

Könyvben megjelent: szaktanulmány, esszé, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, műtárgyleírás, térkép.

Konferenciaközlemény: folyóiratban, könyvben, egyéb konferenciakötetben (általában több mint két oldal).

⁷ Szakkönyv (tanulmány- vagy konferenciakötet, kézikönyv, atlasz) szerkesztése.

⁸ A kutatóhelyhez rendelt összes eddigi publikációra 2016-ban kapott (a megjelenési év: 2016) hivatkozások száma.

⁹ A tárgyévben kiállított oklevelek alapján.

¹⁰ Azokat az előadásokat és poszttereket is ideszámítottuk, amelyek nem jelentek meg konferenciakiadványban, de dokumentálhatók.

¹¹ Itt csak a kormány szintű vagy ezzel ekvivalens országos és nemzetközi, nem megbízási díjért végzett szakpolitikai tanácsadó tevékenységet, bizottsági részvételt soroltuk fel.

¹² Mindazon személyek száma, akik hazai felsőoktatási intézményben rendszeresen (nem feltétlen heti rendszerességgel), tantervi keretek között oktatnak. A külföldi egyetem számára végzett oktatási tevékenységet, a felkérésre tartott előadásokat és a szakdolgozat, diplomamunka, PhD témavezetését a beszámoló III., illetve IV. pontjában találjuk. Az adatok a 2016/2017-es tanév második és a 2017/2018-as tanév elő szemeszterére vonatkoznak.

¹³ A 2017. évben a kutatóhely részére a Magyar Államkincstár által kiutalt összes költségvetési támogatás.

¹⁴ 2017. december 31-én az MTA-keretből a kutatóhely rendelkezésére álló fiatal kutatói álláshelyeken foglalkoztatottak száma.

¹⁵ Az ÚMFT-re, az egyéb hazai pályázatokra (ÚSZT, Széll Kálmán terv, stb.) és az EU-s pályázatokra kapott bevétel összege.

¹⁶ A tárgyévre vonatkozó kutatási- és egyéb vállalkozási bevétel, valamint minden egyéb, eddig nem szerepelt kutatási és nem kutatási bevétel összege.

**BÖLCSÉSZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONTOK ÉS
KUTATÓINTÉZETEK**

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.; 1250 Budapest, Pf. 9

telefon: (1) 224 6754; fax: (1) 224 6752

e-mail: titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.btk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2017-ben

Az akadémiai bölcsész műhelyek 2012. évi szervezeti koncentrálása után fennállásának talán legnehezebb esztendejét élte át az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont (MTA BTK): 2017. január végére kiköltöztek ugyan a budai várból, ám az új székhelyüket csak fokozatosan, hosszú hónapok alatt vehették birtokba. Szembesülniük kellett a szállásváltás minden nehézségével, ezért a Humán Tudományok Kutatóházába költöző öt intézet az év során elsősorban önmaga újjászervezésével volt elfoglalva, és csak lassan kezdték megragadni az együttélésből adódó újfajta lehetőségeket. A régi székhelyükön maradt az MTA BTK Irodalomtudományi és az MTA BTK Zenetudományi Intézet energiáit főleg a jubileumi Arany-, Kodály-, Dohnányi- és Lajtha-év programarzenálja kötötte le.

Az MTA BTK Történettudományi Intézet *tudományos információs témacsoportja* egyre növekvő mértékben az egész kutatóközpont kiadványait, folyóiratait gondozza, a kéziratok teljes körű nyomdai előkészítését, valamint a nyomtatás munkáinak szervezését és a megjelent kötetek terjesztését is végzi a Penna Bölcsész Könyvesboltban (<http://pennakonyvesbolt.hu>).

Az MTA BTK **Filozófiai Intézet** súlyponti feladatként tűzte ki a magyar filozófiatörténet forráskiadási és forrásfeltárási tevékenységét; három kötetet jelentetett meg *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című projekt segítségével, valamint befejezte a kéziratári anyaggyűjtést az *Eötvös József levelezésének kiadása* című projektben. A regionális eszmetörténeti kutatásokon belül a város eszmetörténetére és az értelmiség kollektív identitásképző szerepére irányuló kutatásokat, az egyetemes filozófiatörténet és annak magyar szereplői kutatásában a 19–20. századi német filozófia (különösen *Palágyi Menyhért* német nyelvű, a német filozófia által befogadott munkásságának) vizsgálatát, az európai eszmetörténeten belül pedig a két világháború közötti időszak eszmetörténetének tanulmányozását végezte el (nemzetközi konferenciát szervezett Rómában és megjelentette az előző konferencia idegen nyelvű anyagát). Nagy nyilvánosságot kaptak a *Hermeneutikai és Vallásfilozófiai Kutatócsoport* rendezésében megtartott *Paideia*-előadások a filozófia és bölcelet, a filozofálás és a tudásmódok, az irányzatok és intézmények mai viszonyáról.

Az MTA BTK **Irodalomtudományi Intézet** életében számos kimagasló eredményt hozott Arany János születésének bicentenáriuma, az Akadémia és a magyar kormány koordinációjával megvalósított *Arany János-émlékév*. Az Intézet egy általa vezetett konzorcialis együttműködés keretén belül (az MTA Könyvtár és Információs Központtal, az Országos Széchényi Könyvtárral és a Petőfi Irodalmi Múzeummal együttműködve) megmutatta, milyen sokrétű és eredményes kutatói, ismeretterjesztői, információmegosztó és munkairányítói tevékenységre képes. Létrehozott egy olyan internetes portált, amelyen Arany János hazai és határon túli közgyűjteményekben őrzött *kéziratainak fotói* lesznek hozzáférhetőek nagy felbontásban és metaadatokkal ellátva. Jelentős az Intézet részvétele az egyéb internetes tartalomszolgáltatásban is. A 2016-ban elindult online bibliográfiai adatbázis folyamatosan bővül, míg az intézeti honlap (<http://iti.btk.mta.hu>) naprakész hírekkel szolgál az őket érintő eseményekről, konferenciákról, emlékülésekről, felolvasásokról, könyvbemutatókról, a kutatók munkásságáról, az osztályok és a szerkesztőségek

eredményeiről. Az Intézet hálózati recenziós fóruma és nonprofit open access kiadója (www.reciti.hu) ebben az évben ünnepelte fennállásának 10. évfordulóját; nemcsak intézeti, hanem külső megkereséseknek is eleget tesz, amellyel nonprofit internetes kiadóvá lépett elő.

Az MTA BTK **Művészettörténeti Intézet** szakmai vezetésével működő MTA Művészeti Gyűjtemény alapfeladatai közé tartozik az Akadémia egykori és mai műkincsállományának kutatása és az új eredmények publikálása, amelyet 2017-ben a *#ruhatárvan!* kamarakiállítás-sorozatban tárt a nyilvánosság elé. A közművelődési feladatok részeként a Múzeumok Éjszakája rendezvényen többszáz érdeklődő látogatta meg az MTA Székházát és a Művészeti Gyűjteményt. Az év folyamán számos tárlatvezetést tartottak a munkatársaik (Építéstörténeti túra; szakvezetés a gyűjteményben); előadást (Képről képre), élő műtárgyinstallációt; KÉP/VERS programot (versrészletek képek előtt); klasszikus zenei koncertet (J. Haydn: op. 20 No. 2 C-dúr vonósnégyes) és Tableau vivant-t (Michel Dorigny-nek a Szépművészeti Múzeumban őrzött *Parnasszus* című festménye, alak- és drapériatanulmányokkal a Képzőművészeti Egyetem tanárainak és diákjainak közreműködésével) szerveztek.

Az MTA BTK **Néprajztudományi Intézet** alapításának 50. évfordulója alkalmából több tudományos eseményt szervezett: 2017. január 24-én még a vári épület utolsó tudományos rendezvényeként megemlékezést tartottak és kamara-kiállítást rendeztek a kutatóhely alapításának történetéről, szakmai, tudománypolitikai háttéréről. 2017. június 3-án a magyarországi szellemi kulturális örökségvédelem szakértőinek, kutatóinak részvételével, a Skanzen – Szabadtéri Néprajzi Múzeummal, valamint a Szellemi Kulturális Örökség Igazgatósággal közösen szervezték a *Szellemi örökségvédelem – kutatási eredmények hasznosulása az örökségesítés folyamatában: elméletek és gyakorlatok* című konferenciát. A Reformáció 500. évfordulójára a Reformáció Emlékbizottság és a Népművészeti Egyesületek Szövetsége országos kézműves pályázatot hirdetett meg, a beérkezett pályaműveket a Történeti-néprajzi témacsoport vezetője értékelte, és a válogatott anyagból a Budapest Történeti Múzeum Gótikus termében rendezett kiállítást *A Reformáció történelmi és kulturális öröksége az élő népművészetben* címmel.

Az MTA BTK **Régészeti Intézet** több kutatási programjába szervesen beépült a Közép-Európa felé irányuló migráció és akkulturáció kérdésköre, amelyet olyan úttörő technológiákkal kutat, mint az archeogenetika. Rendezvényei a korábbi évekhez hasonlóan nyilvánosak voltak, szakmai programjait (a Magyarország Régészeti Topográfiája korszerűsítése, kutatói és támogatói bázisának kiszélesítése, Magyarország környezet- és tájrégészeti kutatása) a hivatásos szakmai közegen messze túlmutató társadalmi érdeklődés övezte. A hazai rendezésű események közül programadó jelleggel bírt *A megújuló Régészeti Intézet a Humán Tudományok Kutatóházában* című rendezvény. Több korszak kutatóinak fóruma volt a *Történeti táj – tájrégészet: eredmények és perspektívák a magyarországi tájrégészeti kutatásban* című, többnapos tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében. Nemzetközi rendezésű eseményei közül kiemelkedett a pécsi Janus Pannonius Múzeummal közösen szervezett *At the Gates of the Balkans – Prehistoric Communities of the Baranya/Baranja Region and the Adjacent Areas* című konferencia.

Az MTA BTK **Történettudományi Intézet** működésében 2017 során a legnagyobb szakmai elismerést és társadalmi visszhangot a Lendület-pályázat keretében a magyar politikatörténetben különös fontosságú uralkodókoronázások és a Szent Korona históriájával kapcsolatos kutatás kapta. Több jelentős külső forrás támogatja a 16–17. századi oszmán terjeszkedéssel kapcsolatos, szintén igen tág hazai és külföldi visszhangot kapott kutatást, és

folytatódtak a 2015-ben konzorciumvezetőként elnyert széles körű nemzetközi együttműködést igénylő *Horizon 2020* pályázatuk (*COURAGE: Kulturális ellenállás és ellenkultúra. Az ellenzéki öröksége az egykori szocialista országokban*) munkálatai. Nagy nyilvánosságot élvez a *Trianon 100* Lendület-kutatócsoportjuk tevékenysége. Az Intézet különösen sok energiát fordít az idegen nyelvű (angol, francia, német, olasz, horvát, szerb, szlovák) publikációkra.

Az MTA BTK **Zenetudományi Intézet** tevékenységén belül 2017-ben, Kodály Zoltán születésének 135. és halálának 50. évfordulója évében kiemelt szerephez jutottak a Kodály-kutatások, amit két kiállítás megrendezése, magyar és nemzetközi zenetudományi konferencia, számos publikáció és tudományos előadásokkal egybekötött hangverseny is jelzett. Ugyancsak ebben az évben emlékeztek meg Dohnányi Ernő születésének 140. és Lajtha László születésének 125. évfordulójáról, amit szintén konferenciák, szöveges és hangzó publikációk, valamint hangversenyek tettek jelentőssé. Az Intézethez tartozó Zenetörténeti Múzeum kiállítóterében rendezett zenetörténeti kiállítások jelentős közművelődési szerepükön túl az Intézet aktuális tudományos eredményeinek publikációs fórumaként is szolgálnak (két nagyobb és 3 kisebb kiállítás). Az Intézet küllemében és tartalmában is megújult honlapján adatbázisok, publikációk és a szakmai, illetve a szélesebb közönséget érdeklő információk találhatóak. Jelentős érdeklődői kört vonzanak az Intézet honlapján közzétett dokumentumok (különösképpen a népzenei és néptánc-felvételek): az éves egyedi látogatószám 288 000 volt (2016-hoz viszonyítva ez 40%-os növekedést jelent).

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

A Kutatóközpont főigazgatója alá tartozó témacsoportok tevékenységükkel olyan területeket céloznak meg, melyeket a meglévő kutatóhelyek korábban vagy nem vállaltak föl, vagy a folyamatosan felmerülő társadalmi igények tették szükségessé azok akadémiai szintű művelését. Működésük legtöbbször inspirálólag hat a diszciplináris műhelyekre, egyszemélyes – bizonyos esetektől eltekintve – kohéziós hatást gyakorol az akadémián belüli társintézetek formális és informális együttműködésére. Rövid múltjuk eddig is biztató eredményeket hozott, jövőjük azonban mind szakmai, mind szervezeti és infrastrukturális tekintetben megerősítésre (konszolidálásra vagy újragondolásra) vár az akadémiai döntéshozók részéről.

MTA BTK MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.; 1250 Budapest, Pf. 9

honlap: www.arpad.btk.mta.hu

I. A témacsoport fő feladatai 2017-ben

A magyar őstörténet kutatásának előmozdítása, amely egyfelől saját erőforrásokra támaszkodó munkával, másrészt külső erőforrások szervezésével valósul meg. 2017-ben az előző évben megalapozott tevékenységek kiteljesítése, illetve már üzemelő projektjeik folytatása, fejlesztése volt a fő cél. Ennek jegyében a Magyar Őstörténeti Témacsoport (MÓT) köthető tudományos és ismeretterjesztő könyvkiadás, a nyilvánosság jobb elérése, valamint új tudományos eredmények elérése volt a cél.

II. Kiemelkedő eredmények

Megélénkült a könyvkiadói tevékenységük: újabb könyvvel folytatták tudományos ismeretterjesztő sorozatukat (*Hétköznapiak a honfoglalás korában. Magyar őstörténet 5.*), melynek korábbi kötetei is újranyomásra kerültek. *Források és tanulmányok* című sorozatukban új tanulmánykötet jelent meg (*Dentumoger I. Tanulmányok a korai magyar történelemről*). Egyik tagjuk további két, máshol megjelent kötet szerkesztését végezte. Egyik munkatársuk nyári expedíciót szervezett és vezetett az Urál vidékére és Nyugat-Szibériába, melynek során a térségben rejlő lehetőségek felmérését folytatta, és alakította ki a szükséges tudományos kapcsolatokat. Másik munkatársuk ősszel expedíciót szervezett és vezetett a Kaukázus északi előterében, melynek során a térségben rejlő lehetőségek felmérését folytatta, és alakította ki a szükséges tudományos kapcsolatokat. A nyári ásatási idényben egyidejűleg több feltárást is vezettek: 1) Őstörténeti régészeti expedíció az Urál vidékén (2017. július–augusztus); 2) Hitelesítő ásatások vezetése és szervezése Dömsödön, Ceglédbercelen és Kocséren (2017. augusztus); 3) A témacsoport egyik tagja közreműködött Szlovákiában, Dunaszerdahelyen az újonnan előkerült honfoglalás kori temető feltárázásában (2017. október–november).

Részt vettek László Gyula (1910–1998) régész-képzőművész nemzeti értékű hagyatékának feldolgozási, digitalizálási munkálataiban az örökösökkel 2015-ben kötött együttműködési szerződés keretében (László Gyula Digitális Archívum).

Leletmáslatokkal kiegészített poszterkiállításuk Törökországban két helyszínen is bemutatásra került. A 2015. évi uráli expedíciójukról 52 perces film készült.

A kutatócsoport tagjai az év során összesen 25 tudományos és 14 ismeretterjesztő publikációt tettek közzé, 4 kötet szerkesztésében vettek részt, 16 tudományos, valamint 29 ismeretterjesztő előadást tartottak, nagyjából az országhatárokon kívül (Oroszország, Szlovákia, Csehország, Románia, Kazahsztán, Törökország).

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A csoport magját két és fél státusz jelenti, ehhez kapcsolódik három személy az MTA BTK TTI kutatói közül. Az MTA BTK munkatársaiból további 20 fő vesz részt a munkában, valamint a hazai felsőoktatási és közgyűjteményi szférából további 20 fő alkotja a csoport külső tagságát.

A Magyar Nemzeti Múzeum visegrádi Mátyás Király Múzeumával közösen konferenciát szerveztek Visegrádon (*A 9. század és az átmenet a Kárpát-medencében és a Dunakanyarban*. 2017. szeptember 22–23.). A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen 2013-ban aláírt keretszerződés eredményeképpen a MÖT közös expedíciót bonyolított Oroszországban. A Helikon Kiadóval közösen egy újabb ismeretterjesztő kötetet jelentetett meg a 2014 óta tartó együttműködés keretében. A MÖT tagsága számos előadást tartott külföldön (Oroszország, Csehország, Szlovákia, Románia, Kazahsztán). A helybeli Pro Traditio civil szervezettel közösen ismeretterjesztő előadássorozatot folytatott Szlovákiában és Csehországban (Prága, Brünn, Szenc, Alsószeli). A témacsoport egyik tagja egy moldáv kutató magyarországi kutatásait szervezte, egy másik tag pedig 2017 augusztusáig Kazahsztánban az Almati al-Farabi Egyetemen végzett tanulmányokat.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Dentumoger I. Tanulmányok a korai magyar történelemről. Szerk.: Sudár Balázs. MTA BTK, Budapest, p. 456. (2017)
2. Hétköznapiak a honfoglalás korában. Magyar őstörténet 5. Szerkesztette: Petkes Zsolt–Sudár Balázs. MTA BTK MÓT–Helikon, Budapest, p. 200. (2017)
3. László Gyula: A csákerény-orondpusztai avar kori temető. Szerk.: Szentpéteri József. A Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 53. Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár, p. 396. (2017)
4. Kissné Bendefy, Márta – Petkes, Zsolt – Türk, Attila: Археологические свидетельства кожанного дела в период венгерского завоевания [X в.]. Archaeological evidence for leatherworking in the Hungarian conquest period (10th c.). In: Труды Камской археолого-этнографической экспедиции. XII. Средневековая археология Восточной Европы: от Камы до Дуная: сб. науч. тр. к 50-летию юбилею Н. Б. Крыласовой / под общ. ред. А. М. Белавина. Пермь, 207–229. (2017)
5. Zsidai, Zsuzsanna: "Barbarians on horseback" – Turkic peoples and horse training. Shamanhood and Mythology. Archaic Techniques of Ecstasy and Current Techniques of Research. In Honour of Mihály Hoppál, celebrating his 75th Birthday. Eds.: Attila Mátéffy – György Szabados – Tamás Csernyei. Budapest, 491–501. (2017)

MTA BTK MÉDIATÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.; 1250 Budapest, Pf. 9

honlap: www.btk.mta.hu/mediatudomanyi-es-mediatorteneti-kutatocsoport.html

I. A témacsoport fő feladatai 2017-ben

Az MTA BTK és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság között 2012-ben kötött együttműködési keretmegállapodás alapján létrejött kutatócsoport főbb témakörei az európai médiajog és sajtótörténet.

Az európai médiajogi gondolkodás címet viselő kutatási program célja, hogy a közéleti-politikai vitákkal telített médiaszabályozás és szólásszabadság kérdéskörének tudományos-szakmai alapjait vizsgálja. Az európai megközelítések azonosításán túl nagy jelentőséggel bír az Amerikai Egyesült Államok, illetve más, európai szempontból is releváns jogrendszerek, valamint a különböző jogrendszerek egymásra hatásának vizsgálata. A műhelymunka eredményeiről ad számot a *Szólásszabadság és médiajog a 21. század elején 4.* című tanulmánykötet, amely tizenöt szerző dolgozatait tartalmazza.

Médiatörténeti kutatásaik egyik fő súlypontját továbbra is a katolikus felekezeti sajtó múltjának feltárása adja. Kommunikációtörténeti szempontok alapján megvizsgálták például a 19. századi katolikus főpásztori körlevelek jellegzetességeit, illetve a *Magyar Őr* című katolikus egyházi folyóirat állásfoglalásait a modernizációs folyamatok megítéléséről. Elemezték a két világháború közötti egri főegyházmegyei sajtó működését, az *Esztergom* című regionális lap Prohászka Ottokár mint főmunkatárs és szerkesztő által felügyelt korszakát, feltártuk a Központi Sajtóvállalat *Új Nemzedék* című bulvárlapjának 1936 és 1944 közötti publicisztikáját, valamint megvizsgálták azt, hogy 1945 és 1948 között az – erősen korlátozott viszonyok között működő – magyar katolikus egyházat hogyan ítélte meg a baloldali sajtó.

A munka következő fontos tárgycsoportja a politikai imázsépítés és a médiatörténet összefüggéseinek elemzése volt: ebben a tárgykörben a Kutatócsoport foglalkozott Ferenc József 1867 utáni mediareprezentációjával (különös tekintettel a „hiperlojalitás” jelenségére és a királysértési perekre), a 20. század elején médiasztárrá emelkedő operaénekesnő, Szamosi Elza karrierjével, valamint Bajcsy-Zsilinszky Endrének mint a Nemzeti Radikális Párt vezérének a médiahasználatával. Megvizsgálták továbbá Mikszáth Kálmán és a *Vasárnapi Ujság* kapcsolatát, illetve a 20. század elején a gyermeksjtó szolgálatába álló lapszerkesztők tevékenységét.

Kutatásaik utolsó jelentősebb súlypontját a médiatörténet és a politikatörténet összefüggéseinek feltárása adta: ennek részeként foglalkoztak a *Felsőmagyarország* című kassai napilap történetével, a Nemzeti Radikális Párt sajtójával, illetve azzal, hogy hogyan alakultak az ellenségképek a magyar humorlapokban az első világháború éveiben.

II. Kiemelkedő eredmények

Fontos eredményük volt az európai médiajogi gondolkodásról szóló alprojekt lezárása. Az ennek kapcsán a már említett tanulmánykötet mellett megjelent a *Médiatudományi Könyvek* című sorozatukban két új kiadvány, és több új kötet előkészítése is folyik.

A kutatócsoport éves médiatörténeti konferenciája már hagyománnyá vált: a 2017. december 12-én *Médiatörténeti mozaikok* címmel megtartott konferencián az MTA BTK munkatársai mellett az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Magyar Nemzeti Levéltár, a Médiatudományi Intézet, az Országos Széchényi Könyvtár és a Szegedi Tudományegyetem kutatói működtek közre.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

Az MTA által támogatott projektalapú mobilitási programban a flamand iMinds-Studies on Media, Information and Telecommunication (SMIT) kutatóközponttal együttműködve 2015 óta a mediaszabadság és pluralizmus aktuális kérdéseit vizsgálják. Emellett állandó kapcsolatban állnak a médiatudomány hazai műhelyeivel, kiemelten a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatudományi Intézetével, és folyamatosan részt vesznek az MTA Sajtótörténeti Munkabizottságának tevékenységében.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Koltay András, Török Bernát (szerk.): Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején 4. Wolters Kluwer, Budapest, p. 526. (2017)
2. Klestenitz Tibor, Paál Vince (szerk): A véleményajtótól a tömegsajtóig. Fejezetek a magyar újságírás történetéből. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, p. 182. (2017)
3. Ujvári Hedvig: Kommunikációs csatornák. Magyar–német–zsidó kulturális metszéspontok a dualizmus kori Magyarországon. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, p. 141. (2017)

MTA BTK REFO500 REFORMÁCIÓTÖRTÉNETI MUNKACSOPORT

1118 Budapest, Ménesi út 11–13.

honlap: <http://www.refo500.nl/en>

I. A témacsoport fő feladatai 2017-ben

Az MTA BTK a 2012. április 28-án aláírt szerződés értelmében a REFO500 Stiftung (<http://www.refo500.nl/en>) nemzetközi konzorcium partnere lett. Az alapítók kialakítottak egy, a legmagasabb tudományos kritériumot megkövetelő elit társaságot, a REFORC-ot, azaz a *Refo Research Consortiumot* (<http://www.refo500.nl/rc/pages/220/reforg.html>), amelynek célja néhány kiemelt kutatási projekt támogatása és népszerűsítése a nemzetközi interdiszciplináris kutatásban. Az MTA BTK angol nyelvű, az emigráció és reformáció viszonyáról, hagyományairól és interdiszciplináris összefüggéseiről szóló kutatási projektje szintén része a konzorciumnak (*Reformáció és migrációs kultúra: a magyar református emigráció ötszáz éve – Reformation and the Hungarian Culture of Migration: Five Centuries of Survival of Reformed Hungarians all over the World*; <http://www.refo500.nl/rc/pages/386/reformation-and-the.html>).

A 2012 májusában létrejött munkacsoport az MTA BTK és a REFO500 között megkötött szerződés értelmében 2017. december 31-ig végez tudományos tevékenységet. Mivel az újabb 4 évre szóló szerződés 2018 januárjában lépett érvénybe, a munkacsoport ezen örvendetes fejlemény tudatában tervezte el a megrendezendő eseményeket és szakmai prioritásokat 2018-ra. A munkacsoport tevékenysége révén az MTA BTK részvételének célja kettős: részint az európai reformáció történetének magyar vonatkozásait és specifikumait dolgozza fel és teszi publikussá e nemzetközi fórumon, részint a magyar tudományosságnak biztosít nemzetközi figyelmet, együttműködési lehetőségeket és tudományos publicitást, miközben a közép- és dél-kelet európai térség REFO500-hoz kapcsolódó tudományos életét is szervezi.

II. Kiemelkedő eredmények

A 2017-es esztendő egyik központi témája a lutheri reformáció kezdetének 500. évfordulója volt. A munkacsoport társszervezőként járult hozzá a Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet és az MTA BTK ITI Reneszánsz Osztályának közös szervezésében megrendezett konferencia (*A reformáció emlékezete a kora újkori Magyarországon (Protestáns és katolikus értelmezések a 16–18. században)*, Debrecen, 2017. május 18-20.) munkálataihoz. Az egész kora újkori magyar és neolatin irodalmat feltérképező rendezvény a reformáció legkorábbi emlékezési helyeinek a feltárására és bemutatására vállalkozott. A munkacsoport vezetőjének előadása (*Hosszú reformáció és kálvinista „hagiográfia”: Kálvin János latin nyelvű életrajzának 18. századi ismeretlen magyar fordítása*) egy ismeretlen kézirat ürügyén vázolta fel a reformátori kultusz és a hosszú reformáció eszmetörténeti kapcsolódásait.

2017. március 29-én immár harmadik alkalommal került sor *Az értelmezés hatalma* című módszertani konferenciára, ahol ezúttal *A kora újkori kéziratosság működésének módszertani kihívásai és tanulságai* című témához kapcsolódó előadások hangzottak el.

A REFO500 nemzetközi fórumain is népszerűsített rendezvénysorozat a reformáció írásbeliségében szimultán érvényesülő médiumok, azaz a kéziratosság és nyomtatott szövegek sokrétű viszonyát értelmezte, ezek módszertani tanulságait tekintette át. A munkacsoport vezetője a rendezvény nyitóelőadását (*Régi magyar nyomtatott irodalom?! Egy paradoxonról két tételben*) tartotta, illetve a rendezvény megkövetelte szervezési és logisztikai feladatokat is ellátta.

Az ún. „hosszú reformáció” fogalma köré szerveződött és épült fel mesterkurzusuk (*Hosszú reformáció és a litterae irodalomtörténet-írása*, MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 2017. május 22–26.), amely az ötszázadik évforduló (1517–2017) kontextusában próbálta a résztvevő diákoknak a reformáció és irodalomtörténet-írás összefüggéseit bemutatni. Az előadók a munkacsoport és az MTA BTK ITI Reneszánsz Osztályának tagjaiból kerültek ki. A mesterkurzus résztvevői, akik pályázat útján nyerték el a részvételi jogot, két REFO500-as partnerintézményből (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Miskolci Egyetem), illetve az ELTE-ről érkeztek. A mesterkurzus struktúrája a képzésre és a szakmai dialógusra helyezte a fő hangsúlyt: a háromnapos (hétfő–szerda) intenzív, előadásokból és szövegelemző szemináriumokból álló képzés után a diákok szakmai bemutatkozása következett. A további két napon (csütörtök–péntek) minden hallgató bemutatta kutatási projektjét. A prezentációkat érdembeli, egyenként egyórás megbeszélés és értékelés követte. A képzés és a projektek bemutatása között a mesterkurzus résztvevői megtekinthették REFO500-as partnerük, a Magyar Nemzeti Múzeum kiállítását, amely *Ige-idők* címmel szintén a reformáció 500. évfordulója előtt tisztelgett. Ezt az újszerű kezdeményezésüket a REFO500 nemzetközi fórumokon is megjelenítette: <https://www.reforc.com/summer-school-the-long-reformation/>

A munkacsoport az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztályával, a Babeş-Bolyai Tudományegyetemmel, illetve a RefoRC nemzetközi platformmal együttműködve interdiszciplináris konferenciát tartott Kolozsvárott 2017. október 27–28-án, a következő témakörben: *Changes, (Dis)Continuities, Traditions and Their Invention During 500 Years of Reformation. The Perspective of Long Reformation Applied to the History of the Central and Eastern European Region*. A háromnyelvű (angol, magyar, román) nemzetközi konferencia elsősorban a közép- és délkelet-európai REFO500 partnerek 2012 és 2017 közötti tudományos együttműködését összegezte, ugyanakkor a „hosszú reformáció” tematikus megjelöléssel új közös kutatási projektet és együttműködési perspektívákat jelölt ki. A konferencia az 1500–1800 közötti periódust vizsgálta és ebben a történeti kontextusban járta körül a konfesszionalizáció és a felekezeti irodalmi kultúrák disszeminációjának kérdését, valamint a reformáció perzekúció-központú nagyelbeszéléseinek történeti kialakulását. Az előadások a különféle felekezeti hagyományok és ezek átfedéseinek, nyelvi-kulturális interferenciáinak jelenségeit értékelték, elsősorban kora újkori történeti vonatkozásokra összpontosítva.

Az MTA BTK képviselőjében nemcsak a munkacsoport tagjai, hanem az MTA BTK irodalomtörténészei, illetve történészei tartottak előadást angol és magyar nyelven. A konferencián elhangzott előadások írott változatát angol és magyar nyelvű kötetekben teszik majd közzé. A konferenciáról magyar és angol nyelvű híryanag készült: <https://www.reforc.com/reforc-conference-at-the-babes-bolyai-university-on-the-long-reformation/>.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A munkacsoport vezetője részt vett a VII. REFORC konferencián (*More than Luther: The Reformation and the Rise of Pluralism in Europe*, 2017. május 6–9.), amelyet a wittenbergi LEUCOREA Intézetben rendeztek meg (<https://www.reforc.com/seventh-annual-reforc-conference-2017-wittenberg/>). Ez a konferencia jelentette az év legfontosabb REFO500-as rendezvényét, hiszen Wittenbergben, a reformáció kezdetének egyik legfontosabb helyszínén került megrendezésre, és a megemlékezés, ünneplés helyett, elsősorban az elmúlt 500 év szakmai értékelését végezte el. A munkacsoport vezetője a konferencián angol nyelvű

előadást tartott (*Calvin a Hero of the Long Reformation in 18th Century Hungary? The "Johannis Calvini vita..." and its Hungarian Translation – 1758*), és egy szekció elnöki tisztét is ellátta. Továbbá részt vett a REFORC igazgatótanácsának ülésén, ahol a REFO500-on belüli szakmai események szervezését vitatták meg.

A munkacsoport vezetője és két tagja részt vett a Bolognai Egyetem által kezdeményezett új rendezvénysorozat első konferenciáján (*Ex nihilo*, European Academy of Religion, Bologna, 2017. június 18–22. <https://www.reforc.com/ex-nihilo-conference-in-bologna/>), ahol egy közös szekcióban, a REFO500 képviselőjében a kelet-európai reformációkutatás helyzetét, eredményeit és perspektíváit mutatták be. Az esemény nemzetközi sajtóvisszhangot is kapott a REFO500 fórumán: <https://www.reforc.com/research-of-the-reformation-in-eastern-europe-contains-a-promising-future/>.

Végül a munkacsoport vezetője előadást tartott a németországi Johannes a Lasco Bibliothek által szervezett nemzetközi konferencián (<http://www.jalb.de/17385-0-309-42.html>), amely a kora újkori száműzetés és a vallásos identitás összefüggéseit tárgyalta (*Exile and Religious Identity in Early Modern Europe – Flucht und Identität*, Nemzetközi konferencia, Emden, 2017. június 28–30). Angol nyelvű előadásában (*Survivors Club: Confessional, Imaginary and Political. Displacement and Religious Persecution in Early Modern Central and Southeastern Europe, 1600–1750*) a kora újkori közép- és délkelet-európai térségben végbement perzekúciós események és ezek történeti antropológiai vonatkozásait mutatta be.

IV. A fontosabb hazai pályázatok

A 2017-es záró rendezvényhez szükséges anyagi támogatást pályázati úton sikerült biztosítani. A közép- és dél-kelet európai REFO500 partnerintézményeknek a reformáció 500. évfordulójára emlékező nemzetközi konferenciáját Kolozsváron rendezték meg az MTA Külföldi Kapcsolatok Főosztályának pályázati úton elnyert támogatásával: *Changes, (Dis)Continuities, Traditions and Their Invention During 500 Years of Reformation. The Perspective of Long Reformation Applied to the History of the Central and Eastern European Region*. Helyszín: BBTE, Kolozsvár, Románia. Időpont: 2017. október 28–29. Támogató: MTA Külföldi Kapcsolatok Főosztálya. Pályázati azonosító: NKSZ 2017–25. Futamidő: 2017–2018. első félév. Megítélt összeg: 1.100.000 Ft.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Tóth, Zsombor: *Persecutio decennalis (1671–1681). The Lutheran Contribution to the Emergence of a Protestant Martyrology in Early Modern Hungarian Culture: The Case of Georgius Lani*. In: *Luther in Calvinism: Image and Reception of Martin Luther in the History and Theology of Calvinism*. Ed.: Herman Selderhuis. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen, pp. 335–353. (2017)
2. Fajt Anita – Szilágyi Emőke Rita – Tóth Zsombor (szerk.): *Börtön, exilium és szenvedés: Bethlen Miklós élettörténetének kora újkori kontextusai*. Reciti Kiadó, Budapest, p. 268. (2017)

MTA BTK – NEB VIDÉKTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.; 1250 Budapest, Pf. 9
honlap: <http://www.btk.mta.hu/videktorteneti-temacsoport.html>

I. A témacsoport fő feladatai 2017-ben

A témacsoport folytatta a 2015-ben megkezdett, *A „szocializmus alapjainak lerakása” vidéken (II.)* című programot, amelyhez 24 munkatárs csatlakozott. A kutatásokat a „hosszú ötvenes évekre” fókuszálták abból a tapasztalatból kiindulva, hogy a kommunista diktatúra 1957 és 1962 közötti hatalomgyakorlási technikáit és az államosított gazdaság létrehozására irányuló céljait tekintve valójában nem különbözött az 1948 és 1956 közötti időszaktól. Továbbra is három munkacsoport működött: 1. *Településpolitika, társadalomátalakítás és „szocialista modernizáció”,* 2) *Pártelit és nómenklatúra vidéken,* 3) *Egyéni és kollektív ellenállási formák és gyakorlatok.*

II. Kiemelkedő eredmények

Az év során négy konferenciát szerveztek. A sort egy forráselemzési és módszertani műhelykonferencia nyitotta április 6-án *„Forrásolvasatok. A történeti rekonstrukció problémái esettanulmányok fényében”* címmel a NEB Hivatalában. A GULÁG-émlékév keretében a témacsoport által elnyert „Fronton innen – fronton túl” c. pályázat záróeseménye május 26-án az *„Elhurcolva” – Kényszermunka, deportálás és ezek formái a középnyugat-magyarországi régióban, 1944/1945* című konferencia volt. A harmadik konferencia *„Vakvágány. A pártállam a vidék ellen a hosszú ötvenes években, 1948–1963”* címmel került megrendezésre október 10-én az MTA BTK tanácstermében. A negyedik ülészakot Székesfehérvárott, az MNL Fejér Megyei Levéltára társszervezésében tartották *„Ellenségkép és emlékezet a hosszú ötvenes években”* címmel. E két utóbbi rendezvénnyel lezárták a kétéves, *A „szocializmus alapjainak lerakása” vidéken* című kutatássorozatukat.

Legfontosabb eredményük, hogy az év elején megjelent a témacsoport tagjai által szerkesztett, évkönyv jellegű *Vidéktörténet* sorozat első kötete *Életvilágok és társadalmi gyakorlatok a 18-20. században* címmel, amellyel az útjára indult sorozat integráló fóruma lehet a történeti vidékkutatásoknak. Tavasszal megjelent a *Váltóállás. Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben* című tanulmánygyűjtemény. A kötet visszhangjáról tanúskodnak az ujkor.hu portálon és a *Történelmi Szemlében* megjelent ismertetések. A témacsoport tagjai az év során mintegy félszáz publikációt tettek közzé.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

Az egyedül kutatói státusban dolgozó vezető kutató mellett további hat fő az MTA BTK alkalmazottja (TTI és Néprajzi Kutatóintézet), míg 18 fő más intézményben áll alkalmazásban (MNL MOL és megyei levéltárai, NEB, DE, NJE, PTE).

Egy munkatársuk részt vett a *European Rural History Organisation* Leuvenben megrendezett konferenciáján. Egy-egy résztéma kidolgozása kapcsán együttműködnek a Sapia EMTE marosvásárhelyi karával és a szlovén Etnikai Kutatóintézettel.

IV. A fontosabb hazai pályázatok

A *Málenkij robot* emlékévk keretében a „*Fronton innen – fronton túl*” Kényszermunka, deportálás és ezek formái a középnyugat-magyarországi régióban című pályázattal (GUL-16-A-P-00012) ötmillió forintot nyertek.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csikós Gábor – Kiss Réka – Ö. Kovács József (szerk.): Váltóállítás. Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben. Magyar vidék a 20. században 1. MTA BTK–NEB, Budapest, p. 780. (2017)
2. Horváth Gergely Krisztián (főszerk.) – Csikós Gábor – Hegedűs István – Ö. Kovács József (szerk.): Életvilágok és társadalmi gyakorlatok a 18–20. században. Vidéktörténet 1. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Budapest, p. 396. (2017)
3. Horváth Gergely Krisztián – Gárdonyi Máté: Megtorlástól a kollektivizálásig: A klerikális reakció elleni harc a veszprémi egyházmegyében 1957 és 1962 között. In: Karlinszky Balázs – Varga Tibor László (szerk.): „Rendületlenül a romok között”. A veszprémi egyházmegye 1945 és 1972 között. A veszprémi egyházmegye múltjából 30. Veszprémi Főegyházmegye, Veszprém, pp. 133–195. (2017)

MTA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
FILOZÓFIAI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.
telefon: (1) 224 6778; fax: (1) 224 6784
e-mail: fi.titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.fi.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az Intézet a tárgyév során súlyponti feladatként tűzte ki a magyar filozófiatörténeten belül a forráskiadási és forrásfeltárási tevékenységet (három kötet forráskiadványt jelentetett meg az *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című OTKA-projekten [K104643] belül, illetve befejezte a kéziratári anyaggyűjtést az *Eötvös József levelezésének kiadása* című OTKA-projekten [K112137] belül). A regionális eszmetörténeti kutatásokon belül a város eszmetörténetére és az értelmiség kollektív identitásképző szerepére irányuló kutatásokat (utóbbi témában új, kétoldalú nemzetközi egyezményen alapuló közös kutatási projekt indult a tárgyév elején *Az értelmiség szerepe a kollektív identitások megteremtésében Lengyelországban és Magyarországon a 19. és 20. században* címmel [NKM 109/2017]), az egyetemes filozófiatörténet és annak magyar szereplői kutatásában a 19–20. századi német filozófia (különösen a fenomenológia keletkezés- és hatástörténetének, illetve Palágyi Menyhért német nyelvű, a német filozófia által befogadott munkásságának) vizsgálatát, az európai eszmetörténeten belül pedig a két világháború közötti időszak eszmetörténetének tanulmányozását végezte el (e tárgyban nemzetközi konferenciát szervezett Rómában és megjelentette az előző konferencia idegen nyelvű anyagát).

A diszciplináris kutatásokon belül az Intézet kiemelten foglalkozott a tág értelemben vett ismeretelméleti problémák újragondolásával és eredményeinek a hazai és nemzetközi fórumokon való publikálásával (az e tárgyban tartott 12 nemzetközi konferenciaelőadás – ebből 8 külföldön – mellett két kötet és egy folyóiratszám is megjelent), a filozófiai hermeneutika és a vallásfilozófia aktuális kérdéseivel, a határok filozófiájával (amely témában nemzetközi konferenciát szervezett a Közép-Európai Egyetemmel együtt), az egzakt természettudományok filozófiájának köréből pedig a lokális kauzalitás fogalmával, az ún. konspirációmentesség elméleti szerepével, a Borel-Kolmogorov-paradoxonnal, a makroállapotok emergenciájával, a Principal Principle, valamint a statisztikus fizika egyensúlyfogalmának történeti kialakulásával.

Külön kiemelendő, hogy az Intézet egy kutatója a tárgyévben sikerrel pályázott az MTA Lendület pályázatán *Erkölcsek és értékek a modern tudományban* címmel. A vezetésével az Intézetben létrejött *Morál és tudomány* Lendület-kutatócsoport az Intézet tudományfilozófiai és tudománytörténeti kutatásai számára a következő évekre is biztosítja a téma intézeti művelése egyébként is igen erős hazai és nemzetközi jelenlétének fenntartását és további erősítését, amint ezt a tárgyévben megjelentetett két nemzetközi és egy magyar folyóiratszám, valamint egy magyar filozófiatörténeti kismonográfia is bizonyítja.

A tárgyév az előző év közepén indult új igazgatói ciklus első teljes éve, amely megerősítette tisztségében az Intézet addigi igazgatóját. Immár ötödik éve töretlenül növekszik mind a hazai, mind a nemzetközi előadások száma, megkétszerezve a 2006–2009 közti évek szintjét, s majdnem megháromszorozva a 2010–2012 évek szintjét. Szintén jelentősen növekedett az Intézet tudományos rendezvényszervező tevékenysége is (hazai rendezvények szervezése 2012-ben: 7, 2017-ben: 26; nemzetközi rendezvények szervezése 2012-ben: 6, 2017-ben: 21). Az Intézet publikációs teljesítményére a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT)

adatokon alapuló saját számításaink szerint a 2011–2014-es időszakra jellemző 100–120 körüli szinthez képest immár tartósan és ebben az évben is a 140–160-as szint jellemző. Mindez kéz a kézben jár azzal, hogy a tárgyév folyamán sikerült az Intézetnek fenntartani kutatói állományának a korábbi évekhez képest elért szignifikánsan magasabb szintjét (kutatói munkahónapok száma 2012-ben: 180, 2017-ben: 363) és fiatalodását (életkorátlag 2012-ben: 1965, 2017-ben: 1971), amit az előző évhez hasonlóan az Intézet örvendetes módon megnövekedett külsőforrás-bevonó képessége tett lehetővé a posztdoktori pályázatok és ösztöndíjak terén.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az Intézet fent jelzett kutatási eredményei az előző évben tovább konszolidált kutatócsoport-struktúrában belül a következőképpen valósultak meg:

A *Fizika Filozófiája Kutatócsoport* megvizsgálta a Bell-féle lokális kauzalitás fogalmát és összevetette azt az egyéb térelméleti lokalitás- és kauzalitásfogalmakkal. Tisztázta az ún. konspirációmentesség általános szerepét a fizikai elméletekben. A feltételes várható érték fogalmára épülő statisztikus következtetés segítségével elemezte a Borel-Kolmogorov-paradoxont. Kimutatta James Maxwell perdöntő szerepét a statisztikus fizika egyensúlyfogalmának kialakulásában. Összevetette a Lewis-féle ún. Principal Principle-t az indifferencia elvével. Megadta a Bell-egyenlőtlenség ún. „kis valószínűségi teres” levezetését és modellt állított fel a statisztikus fizika makroállapotainak emergenciájára.

A tárgyév folyamán a kutatócsoport folytatta a fizikusok és filozófusok közös, *Physics meets Philosophy* elnevezésű workshop-sorozatát, a *Foundations of Thermodynamics and Statistical Mechanics* című rendezvénnyel. A nemzetközi Springer kiadó a *European Studies in the Philosophy of Science* sorozatban a kutatócsoport egyik tagjának társszerkesztésében *Making it Formally Explicit – Probability, Causality and Indeterminism* címmel jelentetett meg kötetet (lásd: V. szakasz), amely az MTA Bilaterális Mobilitás által támogatott projekt keretében a kutatócsoportnak az elmúlt három évben szervezett hat nemzetközi workshopjának legjobb tanulmányait gyűjtötte egybe. Végül pedig a kutatócsoport folytatta az OTKA által támogatott *A fizika metafizikai alapjai formális megközelítésben* elnevezésű kutatási projektjét. A csoport egyik tagja 2017-ben a *European Journal for the Philosophy of Science* szerkesztőbizottsági tagja lett.

A *Hermeneutikai és Vallásfilozófiai Kutatócsoport* ez évi tevékenységének egyik legfontosabb rendezvénye a debreceni Winckelmann-konferencia társszervezése volt a Debreceni Egyetem BTK Filozófiai Intézetével közösen 2017. december 8-án, amely valóban intézet- és egyetemközi eseménynek bizonyult, hiszen számos előadó érkezett az ELTE BTK Esztétikai Intézetéből. A konferencia apropója Johann Joachim Winckelmann születésének tricentenáriuma volt, tematikája pedig a „régiek” és a „modernek” viszánya és diskurzusa. A konferencián elhangzott előadások könyv alakjában is napvilágot látnak várhatóan 2018 folyamán. A kutatócsoport részt vett a tavalyi Tanúsítás-konferencia anyagának összeállításában, szerkesztésében és szöveggondozásában. A kutatócsoportban kezdte meg munkáját idén egy fiatal kutató, aki Lukács György munkásságával és eszmetörténeti kontextusával foglalkozik.

2017 februárjában zajlott le a *Morál- és Politikafilozófia Kutatócsoport* által szervezett *Philosophy of borders: nations, states and immigration* című kétnapos nemzetközi

konferencia, a Közép Európai Egyetem (CEU) Nationalism Studies tanszékével közös szervezésben. A konferenciára többszörös túljelentkezésből lettek kiválogatva a túlnyomórészt nemzetközi résztvevők. Hasonlóan nagyszabású nemzetközi projekt volt idén az olasz féllel (CISUECO – Centro interuniversitario di Studi Ungheresi e sull'Europa Centro-Orientale) közösen tartott nemzetközi konferencia *Olasz–magyar találkozások két háború között: történelem, irodalom, kultúra, eszmevilág, 1921–1945 (Tra una guerra e l'altra. Incroci fra Italia e Ungheria: storia, letteratura, cultura, mondo delle idee, 1921-1945)* címmel, melyre a Római Egyetemen (Università Roma Tre-n) került sor 2017. június 15–16-án. Ugyanezen alkalommal jelent meg a korábbi, budapesti közös konferencia alapján szerkesztett tanulmánykötet, olasz (és részben angol) nyelven, *All'ombra della Grande Guerra* címmel, egy olasz és egy magyar szerkesztő szerkesztésében, az MTA BTK kiadásában, 17 szerzővel.

A kutatócsoport két konferenciát szervezett a városokkal kapcsolatos eszmetörténeti kutatások előmozdítására, *The Intellectual History of the City* összefoglaló címen. A kutatócsoport tervei között szerepel mindkét konferencia anyagának megjelentetése. Az év fontos eredménye a Londoni Egyetemmel folytatott együttműködés, melynek keretében a kutatócsoport tagjai márciusban workshopon vettek részt a School of Slavonic and East European Studies vendégeként, majd az év végéig leadták a kiadónak (I.B. Tauris) a magyar történeti alkotmányról szóló angol nyelvű tanulmánykötetet – a kutatócsoport egyik tagjának társszerkesztésében –, magyar és angol szerzők tanulmányaival. Ugyane témakörben a kutatócsoport egyik tagja a De Gruyter Kiadó által jegyzett nemzetközi tanulmánykötetben is publikált. A Szegedi Tudományegyetem Filozófia Tanszéke és a DOSZ egész napos workshopot rendezett a kutatócsoport egyik tagjának a „Kommunikatív hatalom és az emberi jogok” című Habermas-monográfiájáról. A kutatócsoport egyik tagja egy török kutatóval szekciót szervezett Manchesterbe *Vocations of Realist Political Theory* címmel, a Manchesteri Egyetemen a *14th Annual Conference of MANCEPT WORKSHOPS* (szeptember 11–13.) rendezvény keretében.

Az *Ismeretelméleti Kutatócsoport* a tárgyévben olyan problémákat vizsgált, mint a filozófiai megismerés természete, a filozófiai nézetkülönbségek episztemológiája, valamint a filozófiai problémák és filozófiai érvek szerkezete. A kutatócsoport tagjai közelebről vizsgálták Richard Rorty pragmatizmusát, Pólya György és Lakatos Imre elméletét a tudományos felfedezések természetét illetően, ezen belül is különös hangsúllyal a heurisztikus, felfedeztető módszerre. A kutatócsoport tagjai az episztemikus relativizmus témakörében is kutatásokat folytattak az ún. lokális episztemológiák sajátosságainak összevetésével, foglalkoztak a kísérleti regresszus problémájával, továbbá látóterükbe került a Big Data jelensége. Kutatták a manapság egyre inkább fókuszba kerülő társas elme és a társas agy problémáját az agyközpontú vs. enaktív megközelítés előnyeit/hátrányait vizsgálva, illetve a naturalizmus és a fenomenológiai megközelítés viszonyát. Kidolgozták a morális felelősségben való hit újfajta igazolását, ill. alkalmazták is ezt a lényegében transzcendentális igazolási módszert a más elmék problémájára.

A kutatócsoport több konferenciát is szervezett: A *Naturalizmus és antinaturalizmus* című rendezvényre április 21–22-én, az *A kognitív tudományok alapjai és alkalmazhatósága* című rendezvényre pedig augusztus 31. és szeptember 2. került sor. A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából külső helyszínen került sor a *Tudomány egy szabad társadalomban* című rendezvényre. Szintén külső helyszínen valósult meg a „How did You Solve it?” – *The School of Mathematical Discovery and its History* c. nemzetközi konferencia (Balatonfüred, szeptember 14–16.). A kutatócsoport tagjai részt vettek továbbá a *14th International*

Conference of the Mathematics Education for the Future Project Mathematics Education for the Next Decade (Balatonfüred, szeptember 10–15.) nemzetközi konferencia szervezésében is. A kutatócsoport továbbá szemináriumot szervezett a Magyar Filozófiai Archívum pilot projekt eredményeinek bemutatására (Budapest, 2017. március 7.).

Idén jelentek meg a L'Harmattan kiadónál az *A kopernikuszi fordulat fél évezred távlatában* (a *Modern Filozófiatörténet Kutatócsoport* egyik tagjának társszerkesztésével) és a *Más elmék c.* kötetek, valamint a *Magyar Tudomány* számára összeállított különszám *A virtualitás mint harmadik létszféra: a virtuális világok és az információs forradalom a filozófia szemszögéből* címmel (lásd: V. szakasz). Mindhárom kiadvány szerkesztése a kutatócsoporthoz kötődik, illetve a kutatócsoport tagjai tanulmányaikkal is hozzájárultak a megjelent közlemények tartalmához. Az *Ismeretelmélet* és a *Modern Filozófiatörténet* kutatócsoportok közreműködésével megjelent *A kopernikuszi fordulat fél évezred távlatában* című kötet – a magyar filozófia- és gondolkodástörténeti irodalomban hiánypótló jelleggel – elemzi a modern gondolkodástörténet és egyúttal az egész európai történelem e meghatározó fordulatát.

A *Magyar Filozófiatörténet Kutatócsoport*nak a tárgyévben hat elsődleges tagja volt, akik közül azonban három határozott idejű munkatársnak az év vége előtt szűnt meg a munkaviszonya, egy kutató pedig kutatói ösztöndíjjal külföldön tartózkodott, ám ezalatt is részt vett az általa, illetve a csoport más tagja által vezetett két kutatási projekt munkálataiban. A csoport tagjainak kor és beosztás szerinti megoszlása egyenletes (egy tudományos tanácsadó, két főmunkatárs, valamint fiatal kutatók és segédmunkatársak), a határozott idejű, feladathoz igazított alkalmazások és a tárgyévben jelentős kutatói mobilitás figyelembevételével pedig dinamikusan változó, célorientált jellegű volt. A kutatómunka egyik csomópontja továbbra is *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című OTKA-kutatás volt (K104643). A projekt eredményeit tartalmazó kötetek már korábban is az *ergo* című könyvsorozatban jelentek meg, amelyhez a tárgyévben három további kötet csatlakozott (lásd: V. szakasz): Rozgonyi József *Dubia* című, a magyar Kant-vitát elindító, latin nyelvű munkájának kiadása kommentárral és magyar fordítással, Szontagh Gusztáv Világos után papírra vetett, mindeddig kéziratban lévő emlékiratainak kiadása bevezetővel, jegyzetapparátussal, valamint a *Modern Filozófiatörténet Kutatócsoport* tagja által szerkesztett említett kötet (részletesebben lásd e kutatócsoport tevékenységénél), amely Palágyi Menyhért válogatott műveit közli az újabb kutatások tükrében, eddig nehezen vagy csak németül elérhető szövegeket is tartalmazva.

Emellett tovább folytatódott a projekteredmények tudományos nyilvánosság elé tárása magyar és nemzetközi konferencia-előadások, valamint magyar és idegen nyelvű publikációk révén. E téren kiemelkedő volt a *Leibniz kelet-közép-európai recepciója* megnevezésű altémában kifejtett publikációs tevékenység. Az *Eötvös József levelezésének kiadása* című OTKA-projekten (K112137) belül lényegében lezárult a magyarországi levéltári és kéziratári anyaggyűjtés, új anyag fölbukkanása várható még szórványosan az erdélyi archívumokból. Nagy előrelépés történt a levelek átírásában, különösen a német nyelvű anyagot és a forradalom időszakát tekintve. A levelek zömének átírása az év végére megtörtént.

A tárgyév elején indult, *Az értelmiség szerepe a kollektív identitások megteremtésében Lengyelországban és Magyarországon a 19. és 20. században* című (NKM 109/2017) hároméves, kétoldalú nemzetközi egyezményen alapuló közös kutatási projekt, ami az előző év végén sikeresen lezárta, *A nemesi örökség szerepe a közép-európai állampolgárság kiformálódásában* című, ugyanazon keretek között folyt kutatás folytatásának tekinthető (a

külföldi partner az IFiS PAN, Varsó). E projekt első évében a kutatócsoport tagjai két budapesti műhelykonferenciát szerveztek, valamint projekten kívüli források bevonásával harmadik országban is előadták kutatásaik részeredményeit. *A kreatív város eszméje Közép-Európában: eszmetörténeti víziók és empirikus mutatók* című (NKM-51/2017), 2016-ban indult kétoldali nemzetközi egyezményen alapuló, a *Morál- és Politikafilozófia Kutatócsoport*tal közös kutatási projekten belül egy nagyobb szabású vilniusi konferencián belül léptek föl előre egyeztetett témákkal a résztvevők, valamint sor került egy, a projekt által szervezett budapesti konferenciára is (az Intézet partnere a Vilniusi Műszaki Egyetem Filozófia Tanszéke). A terveknek megfelelően, a tárgyidőszakban elindult a projekteredmények publikálása. A létrejött kéziratok kisebb része már megjelent a tárgyidőszakban, nagyobb részük folyóiratokhoz beküldve, elbírálás alatt van. A kutatócsoport tagjainak és a *Morál- és Politikafilozófia Kutatócsoport* egy tagjának a *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* című, nagy összegű interdiszciplináris OTKA-projektben (K108670) való részvétele a projekt keretében kiadott forrásgyűjtemény szerkesztéséhez való hozzájárulásban, valamint néhány tanulmány publikálásában testesült meg. További, a tárgyévben már leadott és elfogadott kéziratok megjelenése a következő évben várható.

A *Modern Filozófiatörténet Kutatócsoport* egyik tagja a korai magyar fenomenológus, Enyvvári Jenő (1884–1959) és a nemzetközi fenomenológiai mozgalom közötti kapcsolat föltárásában ért el eredményeket, melyeket a *Studies in East European Thought* nemzetközi szakfolyóirat hasábjain közölt forráskiadással együtt (lásd: V. szakasz). A kutatócsoport egyik tagja több előadást tartott a fenomenológia témakörében, így Prágában, valamint a North American Society for Early Phenomenology szakmai társaság 2017 júniusában megrendezett éves konferenciáján (elektronikus távkapcsolással), melyek közül az utóbbiban a Brentano-iskola és a korabeli filozófiai logika képviselői közti szövevényes korabeli vitát rekonstruálta. A kutatócsoport tevékenységének részeként egy kísérleti jellegű digitális archívum készült Enyvvári Jenő magánkézben lévő anyagaiból, melynek tanulságairól a kutatócsoport egyik tagja egy intézeti műhelykonferencián, illetve a *III. Forráskutatás, forráskiadás, tudománytörténet* című konferencián számolt be. Szintén a kutatócsoport szervezésében valósult meg egy konferencia a magyar és szlovák intézetek közötti bilaterális kooperációban a fenomenológia regionális történetéről.

A kutatócsoport egyik tagja öt, mindeddig magyar nyelven nem olvasható német nyelvű Palágyi-tanulmányt fordított le magyar nyelvre, továbbá újra lefordította Palágyinak egy további, magyar nyelven eddig csak használhatatlan minőségű fordításban megjelent művét (*A tér és az idő új elmélete*), és látta el ezeket kritikai megjegyzésekkel, kommentárokkal; valamint tanulmányokat írt és előadásokat tartott Palágyi német nyelvű filozófiai munkásságáról. A kutatómunka gyümölcseként külső társzerkesztő bevonásával kötetet szerkesztett Palágyi Menyhért írásából. E kötetnek különös jelentőséget ad, hogy Palágyi Menyhértől magyar nyelvű válogatott kötet ez idáig nem jelent meg.

A kutatócsoport elsődleges és másodlagos tagjai, sokrétű filozófiatörténeti kutatásaik részeként, publikációkat jelentettek meg és előadásokat tartottak Martin Heidegger nemrég fellelt *Fekete füzetéről* (rámutatva arra, hogy azok igazi filozófiai kihívása leginkább abban a filozófiatörténet-írást érintő felvetésben rejlik, miszerint tekinthetjük azokat úgy is, mint Heidegger kísérletét saját filozófiája recepciójának befolyásolására), az újkori sztoicizmusról, Teilhard de Chardin kozmológiájáról, Lakatos Imre és Paul Feyerabend tudományfilozófiájáról, Ludwig Wittgenstein és a korán elhunyt magyar fenomenológus, Tengelyi László végtelenfogalmáról, Karl Marx *Tőkéjéről*, a huszadik századi

társadalomfilozófia történetéről (Bibó István, Hamvas Béla, René Guénon, Julius Evola, Karl Jaspers, Jan Assmann, Oswald Spengler), valamint az olasz és a magyar katolikus gondolkodás álláspontjáról az első világháború végén a nemzeti, etnikai, kulturális identitások sokféleségének és az önrendelkezési jognak a kérdéseiben.

A *Tudományfilozófia és Tudománytörténet* kutatócsoport tevékenysége az év közepétől a Morál és Tudomány c. Lendület-pályázat keretében folyik. A *Studies in East European Thought* folyóirat a kutatócsoport tagjainak gondozásában szerkesztett összeállítást közölt Philipp Frank filozófiájáról, az *Enigma* folyóirat Hauser Arnold korai írásaiból, és az *Early Science and Medicine* folyóirat a 17–18. századi fiziológiai és morálfilozófiai elméletek kapcsolatairól. Egy kismonográfia keretében a kutatócsoport egyik tagjai kísérletet tett a magyar zeneesztétika szociologizáló vonulatának feltárására és kanonizálására a magyar filozófiatörténeti diskurzus kontextusában (lásd: V. szakasz).

b) Tudomány és társadalom

A *Fizika Filozófiája Kutatócsoport* tudományos előadásokon felül három tudománynépszerűsítő előadást is tartott, valamint a kutatócsoport egyik tagja az Inforádió *Sigma – a holnap világa* c. ismeretterjesztő műsorában beszélt a fizika filozófiai alapjairól.

A *Hermeneutikai és Vallásfilozófiai Kutatócsoport* rendezésében és részvételével folytatódtak az Intézetben megtartott *Paideia*-előadások a filozófia és bölcsélet, a filozofálás és a tudásmódok, az irányzatok és intézmények mai viszonyáról. A kutatócsoport kezdeményezésére 2018 januárjától új előadássorozat indult az Intézetben, amelynek nyitóelőadását az Intézet igazgatója vállalta. Az előadássorozat koncepciója arra irányul, hogy a felkért külső és belső előadók válasszanak ki egy számukra mérvadó gondolkodót, akinek egyes gondolatait vagy egész gondolati eljárás módját különösen aktuálisnak tartják. A kutatócsoport szoros kulturális és oktatási kapcsolatainak jeleként egy szenior tagja „Várhegyi György” Magyar Zsidó Oktatásért Díjat kapott.

Az *Ismeretelmélet Kutatócsoport* Balatonfüreden diákok számára szervezett külön programot *Te hogyan oldottad meg?* címmel (szeptember 14.). A kutatócsoport egyik tagja megkezdte a *Nemzetközi Pólya György Társaság a Matematikai Heurisztika Oktatásáért* szervezését a California State University, Fresno: Pólya Center and Academy-vel együttműködve, melynek célja egy olyan interdiszciplináris szakmai hálózat létrehozása, amely hazai és nemzetközi központok közös munkájának keretében szolgálhat (a javaslat az MTA II. és III. osztályai számára került előterjesztésre). A kutatócsoport egyik tagja részt vett a *Műút* folyóirat filozófiai ismeretterjesztő vállalkozásában, amely a *Kiskáté* rovatban már 2015 januárjától minden hónapban recenziókat közöl kortárs (elsősorban az analitikus tradícióhoz tartozó) filozófusok könyveiről. A kutatócsoport kutatói bemutatót tartottak a Zsigmond Király Főiskola Üzleti Intelligencia Szakirányáról, Filozófiai Teaházát szerveztek a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán, részt vettek az Eötvös József Collegiumban rendezett vitaesten, amelyet a kutatócsoport egyik tagjának az *Élet és Irodalomban* megjelent írása apropóján rendeztek, a *Hogyan tehetjük a lehető legjobbá a világot? Effektív altruizmus* címmel szervezett kerekasztal-beszélgetésen, melyet szintén a kutatócsoport egyik tagjának a *Műút* c. folyóiratban megjelent cikke alapján szerveztek, valamint a „slow-tudomány” koncepciójáról szóló filozófiai vitaesten. A kutatócsoport tagjai interjút adtak a *Magyar Nemzet* számára, valamint interjút készítettek Enno Schmidt-tel „A feltétel nélküli alapjövedelem koncepciójának esélyei”-ről a *Századvég* c. folyóirat számára.

A *Morál- és Politikafilozófia Kutatócsoport* legfontosabb tágabb társadalmi relevanciájú eseménysorozatát a társadalomfilozófiai vitakör tematikus ciklusai alkották, melyek szándékaik szerint a szűk szakmát érdeklő kérdéseken túlmenően tárgyalnak fontos társadalmi jelenségeket, problémákat. Ennek keretében a tárgyévben két előadásciklusra került sor: az egyik a *Női kvóta* című vitasorozat 2017 április–májusában (négy alkalommal), a másik a *Humanizálható-e a hatalom?* című vitasorozat 2017 decemberében, mely túlnyúlik a tárgyéven, s 2018 januárjában folytatódik. A kutatócsoport egy tagja továbbá kerekasztal-beszélgetésen vett részt a Nemzeti Múzeumban a *Reformáció emlékkiállítás* kapcsán, egy másik tagja pedig előadást tartott a Veszprémi Püspökség *Kultúra, világnézet, érték, erkölcs* című konferenciáján.

A *Magyar Filozófiatörténet Kutatócsoport* tagjai a tárgyév során ismeretterjesztő írást jelentettek meg (*Irodalmi Magazin*), megjelentek a magyar és külföldi elektronikus sajtóban (például a kutatási szakterületet érintő interjú a szlovén közszolgálati televízióban), és ismeretterjesztő előadásokat tartottak a középiskolás és fiatal felnőtt korosztály számára. Állandóan végzett, régi ismeretterjesztő forma a kutatócsoport tagjai számára az olvasótábori mozgalom szervezésében, programjának összeállításában, a közvetítendő tudományos tartalmak meghatározásában való aktív részvétel.

A *Modern Filozófiatörténet Kutatócsoport* a II. b) szakaszban bemutatott kutatási eredményei hozzájárulnak a magyar kulturális és szellemi hagyomány megőrzéséhez és annak alkotó, korszerű mai alkalmazásához. Szintén aktuális és a szélesebb értelmiségi olvasóközönség számára is releváns társadalmi kérdéseket érint a kutatócsoport tagjának az információtechnológiai forradalom és a virtualitás kozmológiai kontextusát tárgyaló, a Magyar Tudományban megjelent tanulmánya.

A *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport* tagjai erőfeszítéseket tettek a magyar kulturális örökség eszmetörténeti szegmenseinek feltárására és az eredmények bevezetésére a közéleti diskurzusba.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet általános kutatói mobilitásának és nemzetközi kapcsolatainak jó fokmérője a kutatók élénk nemzetközi és hazai előadói tevékenysége (amelynek pontos felmérését az éves Intézeten belüli beszámolási folyamat az előző év folyamán megújított módszere teszi lehetővé). Az Intézet kutatói a tárgyév során 57 idegen nyelvű előadást tartottak külföldön (az Intézet kutatói átlaglétszámára vetítve fejenként átlagosan 1,9 előadás), ami szignifikáns növekedés az előző évi adathoz (42) képest. Ehhez további 129 előadás társult Magyarországon magyar és idegen nyelveken, illetve határon túl magyar nyelven (az Intézet kutatói átlaglétszámára vetítve fejenként átlagosan további 4,3 előadás).

A *Fizika Filozófiája Kutatócsoport* intézetbeli tagjai összesen 23 tudományos előadást tartottak különféle hazai, valamint nemzetközi konferenciákon, illetve tanszéki (többek között elméleti fizika tanszéki) szemináriumokon (az alábbi városokban: Amsterdam, Belgrád, Bologna, Budapest, Exeter, Irvine, Krakó, London, Pittsburgh, Stockholm, Tata, Tübingen, Utrecht). A kutatócsoport egyik tagja továbbá az alábbi nemzetközi konferenciának volt társszervezője: *Quantum Investigations: A Conference in Honour of Miklós Rédei*, London School of Economics, London, Egyesült Királyság (2017. október).

Az *Ismeretelmélet Kutatócsoport* tagjai számos külföldön megrendezett konferencián vettek részt meghívott előadóként vagy pozitívan elbírált jelentkezés alapján, továbbá együttműködtek a következő intézményekkel: California State University, Fresno: Polya Center and Academy, keresik a kooperáció lehetséges formáit a Maria Curie-Sklodowska Egyetem Filozófia Intézetével (Lublin), továbbá az intézeti előadássorozat szervezésének részeként hazai és külföldi előadókat hívtak meg szeminárium tartására (így látogatott el Intézetükbe Adrian Ziolkowskit a varsói egyetemről, Judit Kerekes a CUNY [College of Staten Island, New York]-ból). A kutatócsoport immár emeritus kutatója által képviselte az Intézetet meghívott előadóként az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottság rendezvényén (Szeged, május 12.), valamint az MTA SZAB Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottság a Tudomány Ünnepe alkalmával szervezett rendezvényén (Szeged, november 22.). A kutatócsoport tagjai számos felsőoktatási intézmény munkájában vettek részt oktatóként, konzulensként és bírálóként: az ELTE BTK Filozófiai Intézet munkáját BA- és MA-kurzusok tartásával, szakvizsgákon bizottsági tagként, MA- és PhD-konzulensként, valamint PhD-védés bizottsági tagjaként segítették; a PPKE-n vállalták BA-opponensi vélemény elkészítését, filozófiatörténeti és analitikus filozófia kurzusok tartását; kurzusokat tartottak továbbá a Színház- és Filmművészeti Egyetemen, a Pannon Egyetemen, valamint a Zsigmond Király Egyetem Gazdasági Kar informatikus képzésében (ahol BA-diplomamunkák konzultációját is vállalták); illetve segítették a BMGE Tudományfilozófiai és tudománytörténeti doktori iskola munkáját konzulensként és doktori szigorlaton való részvételükkel. A kutatócsoport tagjai szaklektori véleményükkel segítették a *Magyar Filozófiai Szemle*, az *Elpis*, a *Human Affairs* munkáját és részt vettek az *Elpis* és a *Magyar Tudomány* szerkesztői munkálataiban. A kutatócsoport tagjai bírálatokkal segítették a Bolyai ösztöndíj kuratóriumát, a Lendület programot, a Támogatott kutatóhelyek odaítélését, a KMExpert Tudásmenedzsment Műhely, továbbá 2 nemzetközi konferencia szervezőit; valamint részt vettek a MAB Bölcsészettudományi Bizottság MTA Drámapedagógiai Albizottsága, az MTA Filozófiai Bizottság, és az MTA Tudomány- és Technikatörténeti Osztályközi Állandó Bizottság, valamint a Magyar Kognitív Tudományi Alapítvány kuratóriumi munkájában. Mérnökök és természettudósok számára meghívott előadást tartottak a BMGE-n az Egyesület a Tudomány és Technológia Egységéért egyesületben a *Kulturális relativizmus és tudomány* témakörében. A magyar heurisztikus felfedeztető oktatás/tanulás tudományelméleti, tudománytörténeti hagyományainak nemzetközi megismertetése érdekében a kutatócsoport tagjai módszertani együttműködést készítettek elő a *California State University*, a Johannes Kepler University Linz-ben működő *Science, Technology, Engineering and Mathematics Education Center* és a *Budapest Semesters in Mathematics Education* közreműködésével, valamint együttműködtek az MTA Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet MTA–Rényi Felfedeztető Matematikatanítás Kutatócsoportjával és az ELTE szakmódszertani csoportjával.

A *Magyar Filozófiatörténet Kutatócsoport* hároméves, kétoldalú nemzetközi egyezményen alapuló közös kutatási projektjeihez (lásd II. a) szakasz) számottevő kutatói mobilitás kapcsolódott, hiszen ez ennek a pályázati formának az elsődleges célja. A kutatói mobilitás és a közös projekt munka révén tovább mélyült a csoport tagjainak kapcsolata a lengyel és a litván filozófiai élet fontos műhelyeivel. Hosszabb kutatóúton a kutatócsoport két tagja járt a tárgyévben; egy szenior kutató *Leibniz és Kelet-Európa: hatalom- és valláspolitikai aspektusok* című témával egy év időtartamra korábban elnyert *MWK-FELLOWS COFUND-Fellowshipet* (Max-Weber-Kolleg für kultur- und sozialwissenschaftliche Studien der Universität Erfurt) a befogadó kutatóközpont meghosszabbította az egész tárgyév időtartamára, egy fiatal kutató pedig Svájcban nyert el 4 hónapos kutatói ösztöndíjat (Scholarship of the University of Fribourg).

A *Morál- és Politikafilozófia Kutatócsoport* külföldi partnerei a tárgyévben a Londoni Egyetem, a Manchesteri Egyetem, a CEU, valamint a Római Egyetem voltak.

A *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport* a tárgyévben az alábbi műhelyekkel működött együtt: az Oxfordi, Amsterdami, Indiana, Tübingeni, Uppsala, St Andrews, Edinburgh, Pécsi és Kolozsvári Egyetemek, valamint a Vienna Institute.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az *Ismeretelmélet Kutatócsoport* Balatonfüreden megrendezett „*How did You Solve it?*” – *The School of Mathematical Discovery and its History* c. nemzetközi konferenciáját (lásd: II. a) szakasz) a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) támogatta. A csoport egyik tagjának nemzetközi konferenciákon való részvételét továbbá az MTA támogatta. A kutatócsoport korábbi bővülése révén a tárgyév elejével került az Intézetbe az *A fenomenológia és az analitikus filozófia lehetséges kapcsolódási pontjai az elme filozófia területén* c. OTKA-pályázat (futamidő vége: 2018. augusztus). A kutatás fő célkitűzése azoknak a filozófiai problémáknak a pontos feltérképezése és részletes elemzése, melyek kapcsán a fenomenológia és az analitikus filozófia termékeny párbeszédet képes folytatni, és fókuszában a következő kérdés áll: milyen kapcsolódási pontok adódhatnak az elme fenomenológiai és metafizikai vizsgálata között?

A *Morál- és Politikafilozófia Kutatócsoport* olasz nyelvű kötetének (lásd: II. a) és V. szakaszok) megjelentetésére 2 x 500 000 Ft támogatást nyert el, valamint további 650 000 Ft támogatást nyert el konferencia szervezésére.

A *Magyar Filozófiatörténet Kutatócsoport* *Az értelmiség szerepe a kollektív identitások megteremtésében Lengyelországban és Magyarországon a 19. és 20. században* című kétoldalú nemzetközi egyezményen (NKM 109/2017) alapuló közös kutatási projektje a tárgyév elején indult. A kutatócsoport a projekten belül az első évben két budapesti műhelykonferenciát szervezett. Az első műhelykonferencia tematikus alapját 2017. március 2-án a projekt lengyel vezető kutatójának *Approaching the Polish Intelligentsia in 20th century: Working notes* vitaindító előadása adta, amelyben a kutatási téma tartalmi és módszertani dilemmáit foglalta össze lengyel szemszögből. Majd pedig elérkezett az időközben elkészült első esettanulmányok megvitatásának az ideje a 2017. szeptember 5-én tartott, *Role-Models if the Intelligentsia in East-Central Europe: Case Studies from Poland and from Hungary* című műhelykonferencián. A részeredmények harmadik országokban való előadása és publikációra való előkészítése a tervek szerint folyik.

A *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport* vezetője 2017-ben Lendület pályázatot nyert. A létrejött *Morál és tudomány* Lendület-kutatócsoport a tudományos kutatás háttérében meghúzó, azt orientáló, korlátozó és különböző vonatkozásokban igazoló értékeket vizsgálja történeti, filozófiai és szociológiai aspektusban. Célja, hogy esettanulmányokon keresztül tárja fel azokat a gyakran nem reflektált és így racionális kontrollt nélkülöző kognitív, morális, társadalmi és esztétikai értékeket, amelyek a modern tudomány 17–20. századi történetét jellemzik. A kutatás keretében készülő esettanulmányok nemcsak történeti ismereteink bővítésére irányulnak, hanem az értékkelkötelezettségek tudományos kutatásban játszott szerepének általános szociológiai-filozófiai tanulságait is vizsgálják, s ezeken keresztül tudománypolitikai irányelvek és gyakorlatok megalapozásához járulnak hozzá. Tudománymetriai szempontból a Lendület-kutatócsoport elsődleges célja,

hogy ezeken a területeken vezető nemzetközi fórumokon megjelenő kutatási eredményeket érjen el.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bogdanov Edit – Székely László (szerk.): *Észlelés és fantázia: Válogatás Palágyi Menyhért írásaiból*. Budapest: Gondolat. (2017) A kísérő tanulmányokat írták: Bogdanov Edit és Székely László. <http://real.mtak.hu/67114/>
2. Demeter Tamás, *A társadalom zenei képe: A magyar zeneesztétika szociologizáló hagyománya*, Budapest: Rózsavölgyi. (2017) <http://real.mtak.hu/71616/>
3. Gyenis Balázs: “Maxwell and the normal distribution: A colored story of probability, independence, and tendency toward equilibrium.” *Studies in History and Philosophy of Modern Physics*, 57, 53–65. (2017) <http://real.mtak.hu/71743/>
4. Hévízi Ottó: „*A liget, a sétány, a csarnok és a kert. A teóriastílusok iskolái és a periodicitás-hipotézis.*” *Jelenkor*, 607–622. (2017) <http://real.mtak.hu/71089/>
5. Hofer-Szabó Gábor: “How human and nature shake hands: the role of no-conspiracy in physical theories.” *Studies in the History and Philosophy of Modern Physics*, 57, 89-97. (2017) <http://real.mtak.hu/71342/>
6. Hörcher Ferenc: *Is the Historical Constitution of Hungary Still a Living Tradition? A Proposal for Reinterpretation*. In: Górniewicz Arkadiusz – Szlachta Bogdan (szerk.): *The Concept of Constitution in the History of Political Thought*. Berlin: De Gruyter, 89–110. (2017) <http://real.mtak.hu/71765/>
7. Kondor Zsuzsanna: *Perception and Delusionary Concepts in Science*. In: Christoph Limbeck-Lilienau – Friedrich Stadler (szerk.): *The Philosophy of Perception and Observation: Contributions of the 40th International Wittgenstein Symposium*. <http://real.mtak.hu/70699/>
8. Kovács Gábor: “From the Guilty City to the Ideas of Alternative Urbanization and Alternative Modernity: Anti-Urbanism as a Border-Zone of City-Philosophy and Cultural Criticism in the Interwar Hungarian Political Thought.” *Santalka: Filozofija Komunikacija / Coactivity: Philosophy, Communication* 25, 99–109. (2017) <http://real.mtak.hu/65719/>
9. Laki János – Székely László (szerk.): *A kopernikuszi fordulat fél évezred távlatában*. Budapest: L’Harmattan. (2017) Az Intézetből a tanulmányokat írták: Laki János, Székely László és Zemplén Gábor. <http://real.mtak.hu/67165/>
10. Leszek Wroński – Hofer-Szabó Gábor (szerk.): *Making it Formally Explicit: Probability, Causality and Indeterminism*. New York: Springer. (2017) Az Intézetből a tanulmányokat írták: Gömöri Márton, Gyenis Balázs és Hofer-Szabó Gábor. <http://real.mtak.hu/73434/>
11. Márton Miklós – Molnár Gábor – Tőzsér János (szerk.): *Más elmék*. Budapest: L’Harmattan. (2017) Az Intézetből a tanulmányokat írták: Bernáth László és Tuboly Ádám Tamás. <http://real.mtak.hu/73703/>
12. Rozgonyi József: *Dubia de initiis transcendentalis idealismi Kantiani / A kanti transzcendentális idealizmus alapvető tételeivel kapcsolatos kételyek*. Ford. Guba Ágoston. Forráskiad. Guba Ágoston – Mester Béla. Biblio. Guba Ágoston – Mester Béla. Sajtó alá rend. Guba Ágoston és Gángó Gábor. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézet. (2017) A kísérő tanulmányt írta: Mester Béla. <http://real.mtak.hu/73610/>

13. Székely László: „Az információtechnológiai forradalom és a virtualitás Teilhard de Chardin kozmológiájának kontextusában.” *Magyar Tudomány* 178/8, 959–967. [Az „A virtualitás mint harmadik létszféra” c. tematikus számot szerkesztette: Benedek András] (2017) <http://real.mtak.hu/44077/>
14. Szontagh Gusztáv: *Emlékezések életemből*. Szerk. Mester Béla. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézet. (2017) A kísérő tanulmányt írta: Mester Béla. <http://real.mtak.hu/71205/>
15. Tuboly Ádám Tamás: *Carnap's Weltanschauung and the Jugendbewegung: The story of an omitted chapter*. In: Friedrich Stadler (szerk.): *Integrated History and Philosophy of Science*. Cham: Springer, 129–144, 2017. <http://real.mtak.hu/73530/>
16. Turgonyi Zoltán – Roberto Ruspanti (szerk.): *All'ombra della Grande Guerra: Incroci fra Italia e Ungheria: storia, letteratura, cultura*. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézet. (2017) Az Intézetből a tanulmányokat írták: Hörcher Ferenc és Turgonyi Zoltán. <http://real.mtak.hu/72395/>
17. Valastyán Tamás – Pongrácz Tibor (szerk.): *A tanúsítás bizonyosságai*. Debrecen: DUPRESS. (2017) Az Intézetből a tanulmányokat írták: Gábor György, Hévizi Ottó és Pongrácz Tibor. <http://real.mtak.hu/73634/>
18. Varga Péter András: “Eugen Enyvvári’s road to Göttingen and back: A case study in the Transleithanian participation in early phenomenology (with an appendix of Edmund Husserl’s two unpublished letters to Enyvvári)” *Studies in East European Thought* 69/1, 57–78. (2017) <http://real.mtak.hu/71734/>

MTA BÖLCÉSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET

1118 Budapest, Ménesi út 11–13.
telefon: (1) 279 2776; fax: (1) 385 3876
e-mail: igazgato.iti@btk.mta.hu; honlap: <http://iti.btk.mta.hu>

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet feladata a magyar és a regionális irodalomtörténet korszakainak, irányzatainak, műfajainak, alkotóinak rendszerszerű tanulmányozása. A nemzeti kulturális örökség textuális hányadának, a nemzeti klasszikusok életművének és az irodalmi intézményrendszer történetének kutatásával az átfogó magyar *irodalomtörténeti szintézis* megírását készíti elő. Ennek egyik feltétele az irodalmi szövegek igényes *textológiai* feldolgozása. Több évtizede készülő és újonnan megindított sorozatai *kritikai kiadásban*, a ma elérhető legkorszerűbb módszertani eljárásokkal és a rendelkezésre álló ismeretek legteljesebb összegzésével (keletkezés-, tárgy-, szöveg- és befogadástörténet, utóélet stb.) adják közre a klasszikus magyar írói életműveket a középkortól a modern irodalomig, elvégezve a nemzeti kulturális örökség irodalmi szövegeinek minőségbiztosított feldolgozását és megőrzését. Jelentős irodalmi és művelődéstörténeti forrásmunkák, ritka nyomtatványok és kéziratok emellett további tudományos szövegkiadásokban látnak napvilágot.

Az Intézet nemcsak a magyar nyelvű, hanem a magyarországi latin nyelvű és a nemzetiségek nyelvén íródott alkotásokat is tanulmányozza, és munkája kiterjed a szomszédos népek és a kultúra egyes területein mintaadó szereppel bíró nyugat-európai nemzetek irodalmaival való kapcsolatrendszer kutatására is (genetikus és tipológiai komparatisztika). Az irodalom története mellett *az irodalmi gondolkodás, az irodalomtudomány, a kritikai megítélő elvek történetét* is kutatja: az irodalomfogalom és -értelmezés koronkénti eltérései a grammatikai, a retorikai, a poétikai, az esztétikai, a nyelvfilozófiai keretek változásainak leírása által válnak megérthetővé, sor kerül az irodalmi képzés, az irodalmi intézményrendszer tanulmányozására, és az irodalmi gondolkodásnak teret adó ismeretelméleti, filozófiai, teológiai nézetek eszmetörténeti tanulmányozására is.

Az Intézet az *irodalomelméleti* kutatásnak mind a strukturalista, mind a posztstrukturalista irányzatait műveli. A főbb témák ezen a területen a *műfaj- és fordításelmélet, a narratológia, a tropológia, a referencia és a szövegimmanencia viszonya*, valamint az irodalomtörténet-írás és az irodalomtudomány *módszertani kérdései* és új irányzatai.

Az Intézet meghatározó szerepet játszik a magyarországi irodalomtudományban. Több száz hazai és külföldi kutatóval dolgozik összehangoltan, közös projektek kezdeményezőjeként és részeseként; munkatársai részt vesznek a hazai irodalomtudományi intézményrendszer működtetésében, a tudományos minősítésben, a diszciplináris utánpótlás graduális és posztgraduális képzésében. Kézikönyvei, könyvsorozatai, saját folyóiratai és ezek honlapjai, valamint open access internetes tartalomszolgáltatása révén az Intézet teret ad az új kutatási eredményeknek. Közös szakmai rendezvényeket szervez az irodalomtudományt művelő hazai és határon túli tanszékekkel, a szomszédos országok akadémiai testvérintézeteivel, a bölcsészettudományi kutatási ágak hazai akadémiai kutatóintézeteivel, a közgyűjteményekkel.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Arany János születésének bicentenáriuma, az akadémia és a magyar kormány koordinációjával megvalósított *Arany János-emlékév* számos kimagasló eredményt hozott. Az Intézet egy általa vezetett konzorciális együttműködés keretén belül (az MTA Könyvtár és Információs Központtal, az Országos Széchényi Könyvtárral és a Petőfi Irodalmi Múzeummal együttműködve) megmutatta, milyen sokrétű és eredményes kutatói, ismeretterjesztői, információmegosztó és munkairányítói tevékenységre képes egyidejűleg. Létrehozott egy olyan portált, amelyen Arany János hazai vagy határon túli közgyűjteményekben őrzött *kéziratainak fotói* lesznek hozzáférhetőek nagy felbontásban és metaadatokkal ellátva. Ehhez később további nemzeti klasszikusok kézirati anyaga társul majd, vagyis általa létrejött a *Nemzeti Klasszikusok Digitális Kézirattárának* pilot projektje. Ezzel egyidejűleg megtörtént a *Nemzeti Klasszikusok Akadémiai Szövegtára* első darabjának felállítása is: az *Arany-versek kiadásait* analitikusan feldolgozó másik portál a fotók közzétételén túl az egyes versek variánsainak lekérdezését lehetővé tevő, átirataikat közlő és bibliográfiai tételekkel integrált szolgáltatásként működik majd. A jelentős állami támogatásnak köszönhetően hat új munkatársat alkalmazott az Intézet az emlékév idejére abból a célból, hogy az *Arany János összes művei* című, 1951–2015 között megjelent kritikai kiadás 19 kötetének *retrokonverzióját* elkészítsék, mégpedig olyan jelölőnyelvi, tartalomfeltáró kódolásban, amely alkalmas hosszú távú, verziókövetett megőrzésre, adatbázisban tárolásra, összetett, paraméterezhető lekérdezésekre és megjelenítésre, lekérdezésidejű, dinamikus tartalomszolgáltatásra. A feldolgozás XML nyelven, a nemzetközi iparági kvázi-szabvány, a Text Encoding Initiative (TEI) szintaxisa szerinti szemantikai feltárással történik, a közzétételi platform pedig a magyar irodalomtudomány textológiai portálja, az Intézet és a Petőfi Irodalmi Múzeum által közösen kifejlesztett és működtetett *DigiPhil*. Az egyéves munka félidejénél tart és időarányosan teljesült, a 19 kötet retrokonvertált anyaga 2018. június végére készül el. Ezzel párhuzamosan folyik a 2016-ban megindított új kritikai kiadás (*Arany János munkái*) kötetekének előkészítése, elsősorban – a 2025-ben esedékes akadémiai bicentenáriumra is tekintettel – Arany János eddig kiadatlan hivatali, akadémiai titkári és főtitkári iratainak sajtó alá rendezése. Intézeti szerkesztésben készült el és jelent meg az a sokszerzős, tematikus tanulmánykötet, amely Arany János munkásságát világirodalmi összehasonlításba helyezi („*Óhajtom a classicus írók tanulmányát*”: *Arany János és az európai irodalom*), illetve a 2017. évi akadémiai ülészakokon elhangzott előadásokból szerkesztett tanulmánykötet is („*...és palota épül a puszta beszédből*”: *Akadémiai tudományos ülészakok a 200 éves Arany Jánosról*). Az Intézet volt igazgatója, jelenleg kutatóprofesszora is összegyűjtötte a költőről megjelent írásait (*Arany János évében: Tárcák és tanulmányok*), szerencsésen ötvözve a tudományos és az ismeretterjesztő írások jegyeit.

Az Intézet teljes kutatói állományát foglalkoztató szakmai vállalkozás, a hatkötetesre tervezett irodalomtörténeti kézikönyv véghezviteléhez a megfelelő módszertani alapok körvonalazása és vizsgálata szükséges. Ennek érdekében az Intézet módszertani műhelykonferenciasorozatot indított 2015-ben a tervezett irodalomtörténeti szintézis elméleti pozíciójának és elbeszélői modalitásának kimunkálására *Az értelmezés hatalma* címmel. A sorozat harmadik tanácskozása 2017. március 29-én zajlott le *A kora újkori kéziratos nyilvánosság működésének módszertani kihívásai és tanulságai* címmel. Előadásai ezúttal a kora újkori magyarországi kéziratosságról, a kéziratok és nyomtatványok kapcsolatáról szólva az írásbeliség, olvasáskultúra és irodalmi szövegprodukción az azon történeti sajátosságához nyúltak vissza, amely egyszersmind mediális és médiatörténeti jelenség: a kéziratosság találkozása a

nyomtatott írásbeliséggel. Az előadások írásos változata a korábbi évek anyagának válogatásával kibővülve lát majd nyomtatásban napvilágot.

A textológia terén 2017-ben is jelentős újdonságokat publikáltak és szerkesztettek az intézeti kutatók. Befejező darabja jelent meg a Gyöngyösi István munkásságát közreadó sorozatnak: e kötet a költő leveleit és egyéb iratait adja közre, melyek nyilvánvalóan nélkülözhetetlenek egy új szerzői profil megrajzolásához. A régi magyarországi latin nyelvű irodalom kritikai kiadásának referenciasorozatában (*Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum*) készül az új kritikai kiadás Oláh Miklós teljes levelezéséből. Az első kötet 2018-ban fog nyomtatásban napvilágot látni, majd 2019-ben az online verzió is elérhetővé válik. E vállalkozással kezdődően az Intézetben olyan technológiai rendben készülnek a kritikai kiadások, amely lehetővé teszi, hogy a hagyományos, nyomtatásra szánt kötetek digitális kézírata egyben online szövegkiadások alapanyagaként legyen felhasználható. Folytatódott a Kölcsey-szövegek kritikai kiadása (*Kölcsey Ferenc minden munkái*) is, megjelent a Kölcsey-levelezés V., befejező kötete az 1837–1838 közötti levelekkel.

A nem kritikai elmélyültségű, ugyanakkor tudományos igényű, kiterjedt forrásvizsgálatokon alapuló, jegyzetelt és kommentált kiadások terén is számos új textológiai teljesítményt tud maga mögött az Intézet. Az intézeti open access kiadó, a Reciti gondozásában, annak *ReTextum* sorozatában jelent meg Friedrich Schiller *A Naiv és Sentimentális költeményről c.* munkája Bölöni Farkas Sándor fordításában. A *Mészöly Miklós művei* sorozatban publikálták Mészöly *Az atléta halála* című művét. Az Orosz Tudományos Akadémia kiadójánál, a XVIII. Századi Osztály osztályvezetőjének szöveggondozásában és kísérőtanulmányával jelent meg Mikes Kelemen *Törökországi levelek* című munkájának orosz fordítása.

A XVIII. Századi Osztály legambiciózusabb textológiai vállalkozása a mind terjedelmében, mind pedig újszerű felhasználási lehetőségeiben egyedülálló Mikes Kelemen-szótár. A készülő szótár komplex informatikai támogatottságú alkotás, amely nyilvános online változatban működik (<http://mikesszotar.iti.mta.hu>), s része a Nemzeti Korpuszportálnak is. 2017 során elkészült 2.500 új szócikk, illetve a *Törökországi levelek* összes szócikke első változatban, önellenőrzése és példamondatonkénti szófaji besorolása. A projekt másik újdonsága egy új módszer kialakítása a kritikai jegyzetek feldolgozására a további textológiai kutatásokhoz. Ezzel párhuzamosan került sor a korábbi szócikkek javítására, egybevetésére más szótárak címszóállományával. A korrekciós munkálatok során véglegessé vált a török nyelvi alakok egységesítése, illetve az oszmán alakok szócikkbe illesztése.

A 2016-ban elindított online bibliográfiai adatbázis munkálatai 2017-ben folytatódtak, az elérhető anyag folyamatosan bővül. A munkát a Bibliográfiai Osztály munkatársai végzik, az 1972–2013 között tíz kötetben megjelent irodalomtörténeti bibliográfiát folytatva a 2013. és 2014. évi adatokkal. A kurrens bibliográfiai feldolgozás most már folyamatosan folytatódik (bővebben lásd: <http://www.iti.mta.hu/mib>).

Az irodalomtörténeti korszakok, alkotók, irányzatok, műfajok értelmezésének eredményei, amelyek gyakran a textológiai munkálatokkal együtt vagy ezek szükségszerű következményeként jönnek létre, a 2017-es esztendőre vonatkozóan is kimagaslóak. A Reneszánsz Osztályon – az MTA BTK főigazgatójával közösen – szerkesztették meg azt a sokszerzős tanulmánykötetet, amely a hazai és külföldi reneszánszkutatók számára 2008-ban megrendezett intézeti konferencia (*Identitás és kultúra a török hódoltságban*, Esztergom, 2008. szeptember 18–20.) interdiszciplináris anyagát tette közzé, angol nyelven (*Identity and Culture in Ottoman Hungary*). A Reneszánsz Osztálynak egy másik konferenciakötete is

megjelent, mely a 2016-os Bethlen-émlékév eredményeit adja közre (*Börtön, exilium és szenvedés: Bethlen Miklós élettörténetének kora újkori kontextusai*). Az osztály egy munkatársa társszerkesztője volt annak a kötetnek, mely a 2014. évi budapesti nemzetközi Zrínyi-konferencia anyagát tette közzé (*Határok fölött: Tanulmányok a költő, katona, államférfi Zrínyi Miklósról*). Az osztály másik munkatársa tanulmánykötetet publikált *A kora újkori könyv antropológiája: Kéziratos irodalmi nyilvánosság Cserei Mihály (1667–1756) íráshasználatában* címmel. A XVIII. Századi Osztály legkiemelkedőbb teljesítménye a felvilágosodásról szóló nemzetközi konferenciája és ehhez kapcsolódó kiállítása volt. E rendezvényre az osztály munkatársai egy konferenciakiadvánnyal (*Enlightened Societies, Literature and Science in Central Europe: International Conference and Humboldt-Kolleg. Hungarian Academy of Sciences, Hungarian National Museum, Budapest, 11–15. October 2017: Networking Guide*) és egy kiállítás-katalógussal is készültek (*Fénykeresők: Felvilágosult társaságok, irodalom és tudomány Közép-Európában / Lichtsucher: Aufgeklärte Sozietäten, Literatur und Wissenschaft in Mitteleuropa: Kommentált forrásgyűjtemény a Magyar Nemzeti Múzeum kamarakiállításához 2017. október / Kommentierte Quellensammlung zur Kabinettausstellung des Ungarischen Nationalmuseums, Oktober 2017*). Megszerkesztették továbbá egy korábbi nemzetközi konferenciájuk (Miskolc, 2016. október 6–8.) tanulmánykötetét (*Római költők a 18–19. századi magyarországi irodalomban: Vergilius, Horatius, Ovidius*). Az ugyanitt folyó, a közköltészethez kapcsolódó rendkívül eredményes textológiai munkát érdemben egészíti ki a *Doromb* című sorozat, amely irodalomtörténeti és folklorisztikai szempontok alapján értelmezi ezt a gazdag szövegállományt; 2017-ben az 5. kötete jelent meg. A XVIII. Századi Osztály mellett 2017-ben – sikeres pályázatuknak köszönhetően – Lendület-kutatócsoport alakulhatott *Irodalmi nyilvánosság a polgárosodó Nyugat-Magyarországon (1770–1820)* kutatási témával. A kutatócsoport munkatársának átfogó monográfiája jelent meg *A költészet születése: A magyarországi költészet társadalomtörténete a 19. század első évtizedeiben* címmel. A XIX. Századi Osztályon a *Hagyományfrissítés* konferencia- és könyvsorozat immár ötödik kötete jelent meg (*Tiltva, tűrve, imádkozva, énekelve: Tanulmányok a Szózatról*). A Kelet-európai Osztály osztályvezetője társszerkesztője volt egy cseh nyelvű születésnap kiadványnak (*Hungarobohemica Pragensia: Studie k 60. narozeninám Evžena Gála*), az osztály egyik munkatársa tanulmánykötetet jelentetett meg a lengyel és szlovák irodalmat feldolgozó írásaiból (*Rabul ejtett értelmek: Írások közép-európai témákról*). A Bibliográfiai Osztály osztályvezetőjének könyve a dualista korszak átnézeti képének felrajzolására és összefoglalására tesz kísérletet (*Erő tér – tér erő: Élet- és társadalomformáló kapcsolatok a 19. század utolsó harmadának irodalmi életében*).

Az Intézet 2017-ben is átadta saját alapítású, egy kivételével néhai munkatársairól elnevezett, az adott tudományterületeken a legrangosabbnak számító tudományos díjait: a régi magyar irodalom kutatásáért járó Klaniczay Tibor-díjat, a 18. századi kutatásokért adható Faludi Ferenc Alkotói Díjat (a Magyar Jezsuita Rendtartománnyal közösen), a 19. századi szaktanulmányokat honoráló Martinkó András-díjat, a kortárs irodalom- vagy színháztudományi teljesítményeket elismerő Erdődy Edit-díjat, a kritikátörténet kiemelkedő kutatói munkáját elismerő Tarnai Andor-díjat, valamint a fiatal textológusok teljesítményéért megítélhető Kiss József-díjat (az MTA Textológiai Munkabizottságával és a Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen). A XVIII. Századi Osztály második ízben jutalmazta egy fiatal pályakezdő munkáját az általuk alapított Hopp Lajos-díjjal; reményeik szerint a 2016-ban létrehozott kitüntetés előmozdítja majd a korszakkal foglalkozó kutatói utánpótlást.

b) Tudomány és társadalom

A tudományos eredmények népszerűsítésében az Intézet 2017-ben is jelentős részt vállalt. A kutatók számos előadást tartottak a nagyközönségnek (könyvbemutatók, kerekasztalok), tekintélyes mennyiségű ismeretterjesztő írást publikáltak (cikkek, interjúk, emlékbeszédek, nekrológok), a média nyilvánossága előtt is többször beszámoltak legújabb kutatási eredményeikről. Több kutató foglalkozik előadó-művészetrel, pl. az Intézet egyik főmunkatársa a *Musica Historica* együttes vezetője.

Az Intézet évek óta érdemben járul hozzá a társadalmi nyilvánosság kulturális emlékezetének formálásához. A munkatársak 28 lexikoncímszót készítettek el a *Nemzeti évfordulóink 2017 c.* kiadvány számára. A 2017-es év szakmai és ismeretterjesztő programjait alapvetően két nagyobb emlékvé határozta meg: a reformáció 500. és Arany János születésének 200. évfordulója. Mindkét emlékvé számos eseménye kiemelt jelentőségű volt, élénk sajtófigyelem övezte, s nemcsak a szűken értelmezett szakmai nyilvánosságot szólította meg, hanem a közélet és a társadalom jelentős érdeklődése is kísérte őket. Ezen túlmenően az Intézet rendszeresen eleget tesz társadalmi jellegű, szakértői tevékenységekre való felkéréseknek. Ilyenek az írónevekhez kötődő közterület-, illetve közintézmény-elnevezéssel kapcsolatos kérdések.

Az Intézet több olyan esemény résztvevője, szervezője és kezdeményezője volt, amely a tudomány és a társadalom dialógusra épülő viszonyát mélyítette el. Az Intézet a Tudomány Ünnepeire egy olyan interdiszciplináris tudományos-ismeretterjesztő konferenciát szervezett, amelyen kivételesen nem az Intézet munkatársai ismertették kutatási eredményeiket, hanem társtudományok (jog, pszichológia), sőt, egészen távoli diszciplínák (csillagászat, klímátörténet) jeles képviselői mutatták be, miként használják az irodalmi szövegeket saját szakterületük forrásaként. A november 22-én megrendezett *Irodalomtudomány a határain kívül: Irodalomértelmezés a társadalom- és természettudomány diszciplínái felől* című rendezvényt nagy érdeklődés fogadta: hazai egyetemek és más kutatóintézetek munkatársai is részt vettek rajta, illetve egy későbbi, intézmények közti együttműködési szándékot is eredményezett az egynapos szimpózium.

Az Intézetben folyó tudományos munkát a szakma mellett a széles társadalom is figyelemmel kíséri és elismeri. A Magyar Tudományos Akadémia 188. közgyűlésén az Intézet tudományos tanácsadója, a XIX. Századi Osztály év végén leköszönt osztályvezetője Arany János szellemi hagyatékának gondozásáért, az Arany János összes művei kritikai kiadásért, a korszerű igényeknek megfelelő új életműkiadás megalapozásáért, valamint az új tudósnemzedék szakmai képzéséhez való aktív hozzájárulásáért kapott Akadémiai Díjat.

2017-ben is jelentős volt az Intézet részvétele az internetes tartalomszolgáltatásban. A 2016-ban elindult online bibliográfiai adatbázis folyamatosan bővül, míg az intézeti honlap (<http://iti.btk.mta.hu>) naprakész hírekkel szolgál: állandóan tudósít az eseményekről, konferenciákról, emlékülésekről, felolvasásokról, könyvbemutatókról, a kutatók munkásságáról, az osztályok és a szerkesztőségek eredményeiről. Az Intézet hálózati recenziós fóruma és nonprofit open access kiadója (<http://www.reciti.hu>), mely 2017-ben ünnepelte fennállásának 10. évfordulóját, újra impozáns munkát végzett: az év során 15 könyvet és 14 recenziót tett közzé. A Reciti nemcsak intézeti, hanem külső megkereséseknek is eleget tett, tehát olyan nonprofit tudományos kiadóvá lépett elő, amely teljesen indokoltan részesül a hazai bölcsészeti szakma megkülönböztetett figyelmében. A honlap nemzetközi olvasóköre tovább növekedett, a portál intenzíven hozzájárult a magyar szakirodalom

megvitatásához, nemzetközi megismertetéséhez, egyben hivatkozásainak előmozdításához. Egy intézeti folyóirat, az *Irodalomtörténeti Közlemények* szerkesztőségi honlapja a 121 lezárt évfolyam minden szövegéhez teljes körű, ingyenes és nyilvános hozzáférést biztosít, megfelelve a szerkesztőségi oldalon történő open access közzététel feltételének is. Az Intézet az elmúlt években szinte minden intézeti konferenciáról videofelvételeket készített, s azokat egy nyilvános repozitóriumban elhelyezve segítette a kutatási eredmények disszeminációját.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A 2017-es év számos tudományos rendezvénye az Intézet vagy az egyes osztályok kezdeményezésére jött létre, ám az irodalomtudományi szakma intézményközi vagy nemzetközi együttműködését testesítette meg, és ezáltal meglévő hagyományos rendezvénysorozatot folytatott vagy folytatásra váró hagyományt teremtett. A Reneszánsz Osztály kezdeményezésére került megrendezésre *Az értelmezés hatalma III.* című módszertani konferencia, amelynek az Intézet adott helyet 2017. március 29-én. Ez a rendezvénysorozat részint az irodalomtörténeti szintézis megírásához nélkülözhetetlen módszertani fórumot, szakmai reflektáltságot és intézményközi kapcsolatokat biztosítja, másrészt pedig lehetővé teszi a legújabb szakmai eredmények továbbítását és érvényesítését a hazai irodalomtudományi kutatásokban, az Intézet alapvető küldetésének és funkciójának megfelelően. Ahogyan ez a rendezvény az irodalomtörténet megírásának feladatához járult hozzá, úgy mozdította elő a textológiai kutatásoknak a digitális korszakba való átléptetését és ehhez magas szintű informatikai és szakmai együttműködő partnerek megtalálását egy 2016-ban indult rendezvénysorozat: az Intézet 2017-ben is folytatta a *Digitális módszerek az irodalomtudomány támogatására* címmel indított mesterkurzust, amelynek keretében minden hónapban más-más munkatárs tart előadást, az intézeti textológiai hagyományokat megújítva, új informatikai eljárásokat kezdeményezve. A nyílt módszertani előadások alkalmával a kollégák megismerkedhetnek a legújabb szoftverekkel, technológiákkal, így részesülve elméleti és gyakorlati továbbképzésben. A 2017-es évben a módszertani kurzust egy szakmai angol, ún. *academic writing* tanfolyam is kiegészítette, mely révén az intézeti kollégák elsajátíthatták az angolszász publikációírás és prezentálás apró fortélyait.

A Reneszánsz Osztály ebben az évben is a hazai és külföldi egyetemi műhelyekkel (intézetekkel, tanszékekkel, doktori iskolákkal és programokkal) közösen szervezte meg éves nemzetközi nagykonferenciáját (*A reformáció emlékezete a kora újkorban: Protestáns és katolikus értelmezések a 16–18. századi Magyarországon*, Debrecen, 2017. május 18–20.), amely az Intézet REFO500 szerepvállalásának is az egyik eseménye volt. A konferencia összekapcsolta a hazai és a nemzetközi kutatásokat a reformációkutatás témájában, a hazai és határon túli egyetemek és kutatóintézetek előadóinak részvételével. A reformáció jegyében került megrendezésre a III. Neolatin Konferencia is, melynek a Reneszánsz Osztály kezdettől társszervezője (*A reformáció és a katolikus megújulás latin nyelvű irodalma*, Debrecen, 2017. december 7–9.). A XVIII. Századi Osztály Versegly Ferenc emlékére rendezett szimpóziumot (*In memoriam Versegly Ferenc*, Szolnok, 2017. április 3–4.), majd egy grandiózus nemzetközi konferenciát tartottak a szabadkőművességről (*Felvilágosult társaságok, irodalom és tudomány Közép-Európában*, Budapest, 2017. október 11–15.), amely egyúttal a Humboldt Kollégium nemzetközi tanácskozása is volt. A XIX. Századi Osztály munkatársai mindenekelőtt az Arany-bicentenárium méltó megünneplésére fordították energiáikat: számos Arany János-konferencián vettek részt, s egynek maguk is szervezői voltak („...és palota épül a puszta beszédből”: *A 200 éves Arany János*, Budapest, 2017. május 15.). Ezenkívül megtartották az elmúlt években kivétel nélkül megrendezésre kerülő konferenciasorozatuk újabb darabját is (*Hagyományfrissítés 5., Naiv eposzunk*,

Budapest, 2017. december 5.), és azon túl még két további konferenciát rendeztek. Az egyik a női irodalom ma a világban és idehaza is sokakat megszólító kérdéskörének történeti vetületét tanulmányozta (*Nőszerzők a 19. században: lehetőségek és korlátok*, Budapest, 2017. október 19–20.); a másik Gyulai Pál irodalmi és irodalomszervezői munkássága előtt tisztelgett (*[B]irodalom: Gyulai Pál az irodalom élén*, Budapest, 2017. január 26–27.). A Modern Magyar Irodalmi Osztály négy évtizedre visszatekintő együttműködési kapcsolatot tart fenn az Újvidéki Egyetem Magyar Tanszékével. 2017-ben is megrendezték éves közös konferenciájukat, ezúttal *Hagyomány és lelemény* címmel (Budapest, 2017. december 5.). Az osztály társrendezőként vett részt a Szabó Magda születésének centenáriuma szervezett konferencián is (*Szabó Magda 100*, Budapest, 2017. november 23–24.). Az Irodalomelméleti Osztály fő kutatási irányként a narratológiát műveli, ennek jegyében 2017-ben második alkalommal került megrendezésre az osztály e tárgyú konferenciája (*Narratológiák*, Budapest, 2017. január 24–25.). Folytatták a komparatiztika területén végzett kutatásaikat is, melyek lenyomatát adta a *Leírás* című konferencia (Pécs, 2017. november 16–17.). A Közép- és Kelet-európai Osztály *A szlovák irodalom recepciója Magyarországon 1990 után* című konferenciát szervezte meg a Szlovák Tudományos Akadémiával közösen (Budapest, 2017. október 17.).

A határon túli kutatóhelyekkel állandó az együttműködés. A világ hungarológiai műhelyeinek (tanszékek, kutatóintézetek) munkáját összekapcsoló *Nemzetközi Magyarástudományi Társaságban* a Reneszánsz Osztály főmunkatársa a főtitkári tisztséget tölti be. A Modern Magyar Irodalmi Osztályon működő *Corpus Alienum* csoport (az Osztrák–Magyar Akció támogatásával) jelentős eredményeket ért el, az osztály egyik főmunkatársa az év egy részét a bécsi egyetem vendégtanáráként töltötte el. A régió intézményeivel való kapcsolattartás és együttműködés biztosítottnak tűnik a szerb–magyar és a szlovák–magyar mobilitási támogatások révén is. Az MTA és a Szerb Tudományos és Művészeti Akadémia által támogatott konferenciasorozat részeként tartott előadást a Modern Magyar Irodalmi Osztály vendégeként Faragó Kornélia, az Újvidéki Egyetem professzora. A Közép- és Kelet-európai Osztály egyik munkatársa résztvevő tagja a Lengyel Irodalmi Kutatások Intézetében folyó *Lengyel és ukrán írók a két háború között* című projektnek (2014–2017). Másikuk a Cseh Irodalmi Intézet nemzetközi projektjébe dolgozott be, amely a „Királyudvari kézirat” megjelenésének kétszázadik évfordulójára (2017) készített kollektív monográfiát. Az Irodalomelméleti Osztály vendégelőadója volt Victoria Frede-Montemayor, az amerikai Berkeley University docense, illetve Susan Rubin Suleiman, a Harvard University professzora.

Az Intézet nemzetközi aktivitását segítette, hogy az MTA BTK által pályázati úton elnyert, kutatói mobilitást biztosító beépült pénzkeretből való részesedés lehetővé tette az intézeti kutatók hazai vagy külföldi konferencia-részvételét, tanulmányújtát, szakmai kurzusát vagy vidéki illetve külföldi kutató kollégáknak az Intézetbe való meghívását. Sajnálatos módon idén a korábbi keretnek csupán a 20%-át vehette igénybe az Intézet, így értelemszerűen a kutatói mobilitás intenzitása is jelentős mértékben csökkent. Tíz intézeti munkatárs kapott lehetőséget arra, hogy részt vegyen a Reneszánsz Osztály éves nemzetközi konferenciáján Debrecenben. Szintén tíz munkatárs (köztük néhány nem intézeti kolléga is) e pályázat révén vett részt az MTA BTK és a BBTE közös szervezésében megtartott nemzetközi REFO500-as konferencián: *Changes, (Dis)Continuities, Traditions and Their Invention During 500 Years of Reformation* (Kolozsvár, 2017. október 27–28.). További munkatársak vettek részt e támogatásnak köszönhetően a következő rendezvényeken: az Intézet, az MTA–SZTE Antikvitás és Reneszánsz Kutatócsoport, a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára és az MTA–ELTE Humanism in East Central Europe kutatócsoport közös szervezésében

megrendezett, III. Neolatin Konferencián (Debrecen, 2017. december 7–9.); a *More Than Luther: The Reformation and the Rise of Pluralism in Europe* című, 7. REFO-nagykonferencián (Wittenberg, 2017. május 10–12.); a Zielona Góra-i Egyetem és a Poznani Egyetem germanista tanszékei és a Lengyel Tudományos Akadémia közös rendezvényén, melynek a címe *Reformation – zwischen Gewinn und Verlust* volt (Zielona Góra, 2017. október 12–15.); a grúziai Ilia Állami Egyetem Összehasonlító Irodalomtudományi Intézetének konferenciáján, melynek a címe *Sacralisation/Secularisation of the Cultural Figure* volt (Tbiliszi, 2017. október 23–27.); a *European Narratology Network* 5. kongresszusán (Prága, 2017. szeptember 13–15.); valamint a *Kommunizmus: elméletek és gyakorlatok* tematika körül szervezett konferencián (Varsó, 2017. február 15–17.). Ugyane forrásból valósult meg levéltári és könyvtári kutatómunka kritikai kiadáshoz Esztergomban.

Több intézeti kutató tagja olyan nemzetközi fórumoknak és társaságoknak, amelyekben nemcsak a saját osztályuk vagy az Intézet szakmai érdekeit mozdíthatják előre, hanem az egész magyar tudományos társadalmat népszerűsítik. A XIX. Századi Osztály akadémikusa az *Academia Europaea* tagja, illetve tagja az *International Shakespeare Conferences in Stratford-upon-Avon* tanácsadó testületének. További kutatók képviselik az intézetet az *AIRC (ICLA)*, a *Grimmelshausen-Gesellschaft*, az *International Association for Neo-Latin Studies*, a *Görres Gesellschaft*, valamint az *Osztrák–Magyar Akadémiai Vegyes Bizottság* munkájában.

Sokan tagjai az akadémiai szakbizottságoknak (*Irodalomtudományi Bizottság, Textológiai Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Informatikai Irodalomtudomány Munkabizottság, AKT, MTA Nőtörténeti Munkabizottság*) és más tudományos testületeknek (*MAB Társadalomtudományi Szakbizottsága, Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság, Magyar XVIII. Század-kutató Társaság, Hungaria Latina – Magyar Neolatin Egyesület, volt OTKA MIF, most NKFIH zsűri, Magyarországi Dante Társaság* stb.), illetve több egyetem kari és doktori tanácsának. Többen töltenek be elnöki vagy elnökségi tisztséget más szakmai szervezetekben (*Mészöly Miklós Egyesület, Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Ókortudományi Társaság, Musica Historica Kulturális Egyesület*), illetve további művészeti egyesületek, például a *Magyar Írószövetség, a Magyar Szépirodalmi Társasága, a Magyar Műfordítók Egyesülete, a József Attila Kör, a Furtwängler Társaság* és a *Lesznai Anna Társaság* tagjai.

2017-ben is megjelentek az intézeti folyóiratok teljes évfolyamai (*Irodalomtörténeti Közlemények, Helikon, Literatura, Magyar Könyvszemle*); ezek szerkesztésében főként intézeti munkatársak vesznek részt. A szerzők és a szerkesztők felajánlásából működött az Intézet hálózati fóruma, a *Reciti* (<http://www.reciti.hu>). 2017 szeptembere óta az Intézetnek saját szerkesztő-tördelő munkatársa van, aki elsősorban a *Reciti* Kiadó, másodsorban az intézeti egyéb kiadványok formai megjelenéséért felelős. Az Intézet kutatói más tudományos és szépirodalmi folyóiratok szerkesztőségének is tagjai (pl. *Lymbus, Irodalomtörténet, Alföld, Budapesti Könyvszemle, 2000, Jelenkor, Új Forrás, Vigilia, Aspecto, Kaleidoscope, Élet és Tudomány, Publicationes Universitatis Miskolciensis: Sectio Philosophica, Magyar Műhely, Irodalomismeret* stb.). A nemzetközi folyóiratok közül intézeti szerkesztők közreműködésével készül a *Neohelicon*, a *Hungarian Studies*, a *Hungarian Journal of English and American Studies*, a *Jahrbuch der Deutschen Shakespeare-Gesellschaft*, illetve a *World Literature Studies* (Pozsony).

Az Intézet munkatársai közül tizennyolcan végeznek rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet. Az Intézet igazgatója doktori iskolát vezet, tizenkét további kutató oktat

doktori iskolában, közülük heten törzstagok is. Az oktatómunkát végzők 2017-ben 29 elméleti és 42 gyakorlati kurzust tartottak, 16 PhD-értekezést, 3 MSc/MA és 15 BSc/BA-diplomamunkát irányítottak. A Modern Magyar Irodalmi Osztály 2014 óta „önkéntes gyakornoki” programot működtet, amelynek célja fiatal külső munkatársakat bevonni az irodalomtörténeti szintézis megírásának munkálataiba, illetve kutatásaikat az Intézet nyújtotta szakmai lehetőségekkel segíteni. A Reneszánsz Osztály munkatársai 2017-ben intenzív mesterkurzust kezdeményeztek olyan, az alapképzésen már túl lévő, de a doktori stúdiumaikat be nem fejezett bölcsészhallgatók számára, akiket a kora újkori irodalomtörténet érdekel. Az egyhetes intenzív képzés és tutoriális foglalkozások során a résztvevők az egyetemi képzésüket kiegészítő módszertani, forráshasználati, tudománytörténeti jártasság elsajátítására kapnak lehetőséget és szakmai újdonságokról értesülhetnek; az első mesterkurzusra 2017 májusában került sor, amelynek sikerén felbuzdulva 2018-ban újabb mesterkurzust szervez a Reneszánsz Osztály.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Intézet 18 nyertes pályázatot tudhatott magáénak 2017-ben 145 171 000 Ft összértékben. A legfontosabb támogatók a magyar kormány, az NKFIH, az MTA és az NKA voltak. Az Intézet támogatott projektjei 2017-ben:

- *Arany János-emlékéhez kapcsolódó projektek megvalósulásának támogatása.* Támogató: Magyarország Kormánya, futamidő: 2017.07.01–2018.06.30., megítélt összeg: 89 000 000 Ft.
- *Irodalmi nyilvánosság a polgárosodó Nyugat-Magyarországon (1770–1820). Lendület (Csörsz Rumen István).* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 07. 01–2018. 06. 30., megítélt összeg: 32 000 000 Ft.
- *Vita in Hungaria: Hungarus-tudat a 17. századi multietnikus Felső-Magyarországon. Posztdoktori ösztöndíj (Papp Ingrid).* Támogató: NKFIH, futamidő: 2017. 09. 01–2020. 08. 31., megítélt összeg: 15 219 000 Ft.
- *Helikon 2017.* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 01. 01–2017. 12. 31., megítélt összeg: 1 450 000 Ft.
- *Magyar Könyvszemle 2017.* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 01. 01–2017. 12. 31., megítélt összeg: 1 100 000 Ft.
- *Changes, (Dis)Continuities, Traditions and Their Invention During 500 Years of Reformation. Nemzetközi konferencia (Tóth Zsombor).* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 01. 01–2017. 12. 31., megítélt összeg: 1 100 000 Ft.
- *Aufgeklärte Sozietaten, Literatur und Wissenschaft in Mitteleuropa. Nemzetközi konferencia (Tüskés Gábor).* Támogató: MTA, futamidő: 2017.01.01–2017.12.31., megítélt összeg: 900 000 Ft.
- *Helikon 2017.* Támogató: NKA, futamidő: 2017.01.01–2018.01.15., megítélt összeg: 800 000 Ft.
- *Peregrinációs keret – beépült MTA támogatás.* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 01. 01–2017. 12. 31., keretösszeg: 612 000 Ft.
- *Mobilitás. Szlovák–magyar.* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 01. 01–2017. 12. 31., megítélt összeg: 600 000 Ft.
- *Magyar Könyvszemle 2017.* Támogató: NKA, futamidő: 2017. 01. 01–2018. 01. 15., megítélt összeg: 500 000 Ft.
- *Magyar világi ponyvairodalom (1700–1820): Lírai dalok és versek c. kötet megjelentetése (Csörsz Rumen István).* Támogató: NKA, futamidő: 2017. 01. 01–2018. 06. 30., megítélt összeg: 500 000 Ft.
- *Mobilitás. Szerb–magyar.* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 01. 01–2017. 12. 31., megítélt összeg: 400 000 Ft.

- *Czintos Emese: Példától az olvasmányig. A (szép)historia a XVI. század magyar irodalmában (Fórizs Gergely).* Támogató: NKA, futamidő: 2017.01.01–2017.12.31., megítélt összeg: 350 000 Ft.
- *Kelevéz Ágnes, Dávidházi Péter (szerk.): A tudós elhagyott terepén. Tanulmányok Poszler György emlékére c. kötet megjelentetése.* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 01. 01–2017. 12. 31., megítélt összeg: 230 000 Ft.
- *Hosszú reformáció és irodalomtörténet-írás. Mesterkurzus (Fajt Anita és Papp Ingrid).* Támogató: EMET, futamidő: 2017. 05. 01–2017. 12. 31., megítélt összeg: 160 000 Ft.
- *Iffúsági Nemzetközi Konferencia (Török Zsuzsa).* Támogató: MTA, futamidő: 2017. 01. 01–2018. 06. 30., megítélt összeg: 150 000 Ft.
- *Nőszervezők a 19. században konferencia rendezése.* Támogató: NKA, futamidő: 2017. 10. 19–2017. 10. 20., megítélt összeg: 100 000 Ft.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Fodor Pál, Ács Pál (szerk.): *Identity and Culture in Ottoman Hungary.* (Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvölker, 24.) Berlin: Klaus Schwarz Verlag. (2017)
2. Balogh Magdolna: *Rabul ejtett értelmek: Írások közép-európai témákról.* (Res publica nostra. Közép-és kelet-európai összehasonlító irodalomtudomány, 9.) Budapest: Balassi Kiadó. (2017) (<http://real.mtak.hu/54046>)
3. Bene Sándor, Hausner Gábor, Fodor Pál, Padányi József (szerk.): *Határok fölött: Tanulmányok a költő, katona, államférfi Zrínyi Miklósról,* Budapest: MTA BTK. (2017)
4. Jiří Januška, Tamás Berkes (szerk.): *Hungarobohemica Pragensia: Studie k 60. narozeninám Evžena Gála.* Praha: Filozofická Fakulta Univerzity Karlovy. (2017) (<http://real.mtak.hu/55379/>)
5. Császtvay Tünde: *Erő tér – tér erő: Élet- és társadalomformáló kapcsolatok a 19. század utolsó harmadának irodalmi életében.* Budapest: Ráció Kiadó. (2017)
6. Csörsz Rumen István (szerk.): *Doromb: Közköltészeti tanulmányok 5.* Budapest: Reciti Kiadó. (2017) (http://reciti.hu/wp-content/uploads/Doromb_5_vn.pdf)
7. Csörsz Rumen István, Hegedüs Béla, Kiss Margit, Lengyel Réka, Tüskés Gábor (szerk.): *Fénykeresők: Felvilágosult társaságok, irodalom és tudomány Közép-Európában / Lichtsucher: Aufgeklärte Sozietäten, Literatur und Wissenschaft in Mitteleuropa: Kommentált forrásgyűjtemény a Magyar Nemzeti Múzeum kamarakiállításához 2017. október / Kommentierte Quellensammlung zur Kabinettausstellung des Ungarischen Nationalmuseums, Oktober 2017.* Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum–MTA BTK Irodalomtudományi Intézet. (2017) (<http://real.mtak.hu/70928/>)
8. Fajt Anita, Szilágyi Emőke Rita, Tóth Zsombor (szerk.): *Börtön, exilium és szenvedés: Bethlen Miklós élettörténetének kora újkori kontextusai.* Budapest: Reciti Kiadó. (2017) (http://reciti.hu/wp-content/uploads/Bethlen_vn.pdf)
9. Szalisznyó Lilla (szerk.) és Fórizs Gergely (sorozatszerk.): *Tiltva, tűrve, imádkozva, énekelve: Tanulmányok a Szózatról.* (Hagyományfrissítés, 5.) Budapest: Reciti Kiadó. (2017) (<http://reciti.hu/2017/4370>)
10. Fórizs Gergely (sorozatszerk.) és Szilágyi Márton: *Forrásérték és poétika. Kazinczy Ferenc: Fogságom naplója.* (Irodalomtörténeti füzetek, 177.) Budapest: Reciti Kiadó. (2017) (<http://reciti.hu/2017/4095>)

11. Fórizs Gergely (sorozatszerk.) és Czintos Emese: *Példától az olvasmányig: a (szép)historia a 16. század magyar irodalmában*. (Irodalomtörténeti füzetek, 179.) Budapest: Reciti Kiadó. (2017)
12. Földes Györgyi (szerk.): *A százéves dada*. Helikon Irodalom- és Kultúratudományi Szemle 2017/1. (2017)
(https://iti.btk.mta.hu/images/kiadvanyok/helikon/Helikon_2017_1.pdf)
13. Jankovics József, Nyerges Judit, Tusor Péter (szerk.): *Gyöngyösi István levelei és iratai*. Budapest: Balassi Kiadó. (2017) (<http://real-eod.mtak.hu/4216/>)
14. Korompay H. János (szerk.): „*Óhajtom a classicus írók tanulmányát*”: *Arany János és az európai irodalom*. Budapest: Universitas Könyvkiadó. (2017) (<http://real.mtak.hu/70822/>)
15. Kovács József, Major Ágnes (szerk.): „...és palota épül a puszta beszédből”: *Akadémiai tudományos ülésszakok a 200 éves Arany Jánosról*. Budapest: Reciti Kiadó. (2017)
16. Balogh Piroska, Lengyel Réka (szerk.): *Római költők a 18–19. századi magyar irodalomban: Vergilius, Horatius, Ovidius*. Budapest: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet. (2017) (<http://real.mtak.hu/70903/>)
17. Lengyel Réka, Tüskés Gábor (szerk.): *Enlightened Societies, Literature and Science in Central Europe: International Conference and Humboldt-Kolleg. Hungarian Academy of Sciences, Hungarian National Museum, Budapest, 11–15. October 2017: Networking Guide*. Budapest: Reciti Kiadó. (2017)
(http://reciti.hu/wp-content/uploads/netguide_vn.pdf)
18. Szabó G. Zoltán (szerk.): *Kölcsey Ferenc minden munkái: Levezetés V. 1837–1838*. (Kölcsey Ferenc minden munkái.) Budapest: Balassi Kiadó. (2017)
19. Szörényi László: *Arany János évében: Tárcák és tanulmányok*. (Magyar esszék.) Budapest: Nap Kiadó. (2017)
20. Szolláth Dávid (szerk.): Mészöly Miklós, *Az atléta halála*. (Mészöly Miklós művei.) Budapest: Jelenkor. (2017)
21. Tóth Zsombor: *A kora újkori könyv antropológiája: Kézírtos irodalmi nyilvánosság Cserei Mihály (1667–1756) íráshasználatában*. (Irodalomtörténeti füzetek, 178.) Budapest: Reciti Kiadó. (2017) (<http://reciti.hu/2017/4333>)
22. Angyalosi Gergely: *Présences de Barthes en Hongrie*. Littérature, 186/2, 59–65. (2017)
(<http://real.mtak.hu/55003/>)
23. Ács Pál: *La diffusione della Riforma e delle traduzioni bibliche nell'Europa orientale: il caso ungherese. 1540–1640*. In: Alberto Melloni (szerk.): *Lutero. Un cristiano e la sua eredità 1517–2017*. Bologna: Società Editrice il Mulino, 1087–1104. (2017)
(<http://real.mtak.hu/65493>)
24. Balogh Magdolna: *Krádez jazyka: Jazyk a totalitarismus*. In: Kiss Szemán Róbert, Mészáros Andor (szerk.): *Středoevropske kulturní formace v boji proti komunistické totalite*. Esztergom: Szent Adalbert Közép- és Kelet-Európa Kutatásokért Alapítvány, 23–43. (2017) (<http://real.mtak.hu/71083/>)
25. Berkes Tamás: *Dvakrát o Petru Rákosovi*. In: Jiří Januška, Tamás Berkes (szerk.): *Hungarobohemica Pragensia: Studie k 60. narozeninám Evžena Gála*. Praha, Filozofická Fakulta Univerzity Karlovy, 47–56. (2017) (<http://real.mtak.hu/55378/>)
26. Békés Enikő: *From King Matthias to Lorenzo de' Medici: Galeotto Marzio's Astrological Works and His Dedictees*. In: Jean-Patrice Buodet, Martine Ostorero et Agostino

- Paravicini Bagliani (szerk.): *De Frédéric II à Rodolphe II. Astrologie, divination et magie dans les cours (XIIIe-XVIIe siècle)*. (Micrologus Library, 85.) Firenze: Sismel Edizioni del Galluzzo, 295–312. (2017) (<http://real.mtak.hu/70939/>)
27. Csörsz Rumen István: *From the Turkish Pipes to the Hungarian töröksíp*. In: Ács Pál, Fodor Pál (szerk.): *Identity and Culture in Ottoman Hungary*. (Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvolker, 24.) Berlin: Klaus Schwarz Verlag, 301–324. (2017) (<http://real.mtak.hu/70925/>)
28. Fajt Anita: *Poetischer Streit in einem Stammbuch: Fábri, Windisch, Pamer und Gottsched*. In: Balogh F. András, Christoph Leitgeb (szerk.): *Zur kulturellen Funktion von kleiner Differenz: Verwandtschaften, Freundschaften und Feindschaften in Zentraleuropa*. Wien: Praesens, 253–261. (2017) (<http://real.mtak.hu/71101/>)
29. Földes Györgyi: Кристина Тот, Барког. In: Bedecs László (szerk.): Места на срещи: прочити на унгарски книги, преведени на български. Sofia: Paradigma, 133–144. (2017) (<http://real.mtak.hu/70892/>)
30. Hajdu Péter: *The Case of Mór Jókai and the Detective Story*. Hungarian Cultural Studies, 10, 133–144. (2017) (<http://ahea.net/e-journal>)
31. Hites Sándor: *How to Be an Alien: George Mikes's Anthropology of Emigration*, *Primerjalna Knjizevnost*, 40/3, 87–113. (2017) (<http://real.mtak.hu/70865/>)
32. Jenev Éva: *Littérature mondiale hongroise ou littérature du monde hongrois ?* In: Cinzia Franchi, Antonio Sciacovelli (szerk.): *Letteratura ungherese, letteratura ungheresi. Sangue et Oro II.*, Szombathely: Savaria University Press, 7–14. (2017)
33. Kappanyos András: *Dada as a Feeling*. In: Szegedy-Maszák Zoltán, Mucsi Emese (szerk.): *DLADLA 100: An Exhibition by the Doctoral School of the Hungarian University of Fine Arts, on the Occasion of the Centenary of Cabaret Voltaire, Founded in Zurich in 1916*. Budapest: Magyar Képzőművészeti Egyetem, 11–21. (2017) (<http://real.mtak.hu/70875/>)
34. Máté Ágnes: *Life and Afterlife of Pontifical Indiscretions in the Renaissance*. In: Karolina Mroziewicz, Aleksander Sroczynski (szerk.): *Premodern Rulership and Contemporary Political Power: The King's Body Never Dies*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 193–216. (2017) (<http://real.mtak.hu/70679/>)
35. Szilágyi Emőke Rita: *Teucrisive Turci: History of an Ideologically Laden Designation in Fifteenth-Century Latin Works*. In: Ács Pál, Fodor Pál (szerk.): *Identity and Culture in Ottoman Hungary*. (Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvolker, 24.) Berlin: Klaus Schwarz Verlag, 327–346. (2017) (<http://real.mtak.hu/70927/>)
36. Tóth Zsombor: *Persecutio decennalis (1671–1681). The Lutheran Contribution to the Emergence of a Protestant Martyrology in Early Modern Hungarian Culture: The Case of Georgius Lani*. In: Herman Selderhuis (szerk.): *Luther in Calvinism: Image and Reception of Martin Luther in the History and Theology of Calvinism*. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 335–353. (2017)
37. Tüskés Gábor: *Psychomachie d'un prince chrétien: au carrefour des genres autobiographique et religieux. François II Rákóczi : Confessio peccatoris. Seconde partie. Chroniques de Port-Royal*, 67, 323–341. (2017)

MTA BÖLCÉSZESETTU DOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.; 1453 Budapest Pf. 33
telefon: (1) 375 0493; fax: (1) 356 1849
e-mail: mi.titkarsag@btk.mta.hu; honlap: <http://www.mi.btk.mta.hu>

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

- Középkori művészettel kapcsolatos kutatások
- Reneszánsz művészettel kapcsolatos kutatások
- Barokk gyűjtéstörténettel kapcsolatos kutatások
- 19. századi művészettel kapcsolatos kutatások
- A művészettörténet-írás új eredményei
- Digitalizációs tevékenység

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Középkori művészettel kapcsolatos kutatások

A középkori témacsoport 2017. évi tevékenységének legfontosabb területe a magyarországi kőfaragványok vizsgálata volt. Az *Adatok az Árpád-kori művészet történetéhez* című posztdoktori NKFIH/OTKA kutatási program keretében folytatódott az Árpád-kori építészet és épületszobrászat egri és Egerhez kapcsolódó emléktanyájának kutatása. A vezető kutató, az Intézet tudományos munkatársa az év első öt hónapjában négy főbb emlékcsoporthoz kapcsolódóan folytatta a munkát a pécsi, a zalavári, a pécsváradi és a székesfehérvári, nagyrészt márványból faragott, 11–12. századi kőfaragványok elemzésével, természettudományos vizsgálatával, fotóztatásával. Emellett a csoport munkája keretében folytatódott a középkori Magyarország síremlékei katalógusának gyűjtő- és szerkesztőmunkája. Az év során intenzíven zajlott a székesfehérvári prépostság emléktanyáját, kőfaragványainak bemutatását célzó, az Árpád-házi kutatóprogram keretében készülő múzeumi kiállítás szakmai előkészítése, a 11. századi kőfaragványok és a síremlékekhez kapcsolódó faragványok jegyzékének összeállításával. Folytatódott Jász-Nagykun-Szolnok megye építészeti töredékei katalógusának gyűjtő- és feldolgozó munkája. Székesfehérváron a márványfaragványok revideált áttekintése során az egykori királyi bazilika 11. századi opus sectile díszpadlójának újabb, formai változatosságra valló részletei váltak ismertté. Az Intézet egyik tudományos munkatársa az MTA CSFK Archeometriai Kutatócsoportjával együttműködésben a fenti emlékcsoportokhoz kapcsolódó – elsősorban proveniencia és bányahely-kérdéseket tisztázandó újabb anyagvizsgálatokra, illetve azok előző évben megkezdett folytatására is sort kerített. Pécsen a székesegyházból fennmaradt márványfaragványok és inkrusztált munkák (Pécs, Dómmúzeum), Pécsváradon a Madonna dombormű egy töredékének, valamint a törpepillérek töredékeinek vizsgálatára került sor. Zalaváron márványfaragványok és az egykori berakásos dísz jellegének, összetételének meghatározása céljából történt mintavétel. Székesfehérváron dokumentáltan a bazilika területéről előkerült, a 11. században valószínűleg másodlagosan beépített márványból faragott aquincumi eredetű római sírkő (Dignius Secundianus) összehasonlító anyagvizsgálatára került sor. Az Intézet egyik tudományos munkatársa vezető kutatóként

indulása óta az Intézethez tartozó *Műemléki topográfiai kutatások Kőszegen és Tokaj-hegylján* című NKFIH/OTKA-projekt megvalósításán dolgozik. Ennek részeként készült el a kőszegi belváros és északi külváros épületeit bemutató, régebbi és újabb levéltári kutatások eredményeit is magába foglaló több szócikk, valamint elkezdődött a székesfehérvári Szűz Mária prépostság középkori kőanyagának feldolgozása. A számos kőanyagkutatás mellett az Intézet egyik tudományos segédmunkatársa újszerű szempontból vizsgálta egy speciális késő középkori luxustárgy-típus, a csontnyerges feliratait szöveges irodalmi alkotások kontextusában. Kutatása az e műcsoportnak a 15. századi udvari kultúrában betöltött szerepe kapcsán hozott új eredményeket.

Reneszánsz művészettel kapcsolatos kutatások

A reneszánsz művészet Magyarországon című NKFIH/OTKA-pályázat a magyarországi reneszánsz művészet kézikönyvét készíti elő, emellett a csoport 2017-es tevékenysége számos új tudományos eredménnyel is hozzájárul a 2018-as Mátyás emlékéhez. A Reneszánsz témacsoport munkájának minden részlete kapcsolódik az Intézet újraindult kézikönyvsorozatának reneszánsz kötetéhez. Az Intézet jelenleg a magyarországi reneszánsz művészet kutatásának minden szegmensét le tudja fedni, és integrálni is képes a vonatkozó hazai kutatásokat. A kutatás iránya a magyar tudomány régi tradícióit folytatja: a késő középkorban elsősorban Mátyás király műpártolását vizsgálja, annak hazai előzményeivel és európai kapcsolataival foglalkozik. Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa az év folyamán kutatásait elsősorban a Mátyás-kori reneszánsz művészet tárgykörében, másodsorban a firenzei 15. századi miniaturaművészet témájában végezte. Ezzel párhuzamosan zajlottak a Corvina könyvtár fejlődéstörténetére vonatkozó kutatások, melyek elsősorban a könyvtár ún. korai korszakára vonatkoztak. Az 1460-as években és a következő évtized elején készült fehér indafonatos kódexek provenienciájának feldolgozása során azonosítani lehetett egy Janus Pannonius pécsi püspök számára készített kódexet, valamint sikerült kimutatni, hogy az ebben az időszakban készült, és később a Corvina állományába került kódexek egy jelentős csoportja valójában Rómában keletkezett. Ez a megfigyelés szükségessé teszi, hogy részben újragondoljuk a korai magyarországi humanista könyvkultúra történetét, különös figyelmet fordítva a magyarországi főpapok kuriális kapcsolataira. A királyi könyvtár kéziratának egy másik római eredetű csoportjába tartozik a Battista Mantovano karmelita szerzetes Mátyásnak dedikált, *Parthenice Mariana* című költeményét tartalmazó corvina (Budapest, OSZK, Cod. Lat. 445). E kódex keletkezés- és proveniencia-történetével kapcsolatos eredményeket több év munkájával sikerült összegezni 2017-ben. Lezárult az Andrea del Verrocchio műhelyében 1485-ben készült és Budára küldött fehérmárvány kúttal kapcsolatos kutatás, az újonnan előkerült töredék segítségével sikerült tovább finomítani a mű eszmei rekonstrukcióját és új megfigyelésekkel gazdagítani keletkezésének körülményeit. A Mátyás-kori reneszánsz szobrászat körében további kutatások történtek elsősorban a magyar uralkodó számára Budán, illetve Firenzében dolgozó itáliai mesterek műveinek keletkezéstörténetét vizsgálva. Az előzetes eredmények alapján sikerült új politikai kontextusba helyezni az Andrea del Verrocchio által Mátyásnak készített, Nagy Sándort és Dareioszt ábrázoló, elveszett domborműveket, egyúttal új datálást is javasolva e műveknek. Ugyanebben a tárgykörben sikerült beemelni a budai eredetű, all'antica szobrok közé egy eddig ebben az összefüggésben szinte teljesen ismeretlen, Gregorio di Lorenzónak tulajdonítható domborművet is. A Mátyás-kori reneszánsz szobrászati emlékek, elsősorban a firenzei import művekkel kapcsolatos kutatás a szobrászati emlékeknek az uralkodói reprezentációban betöltött szerepére vonatkozóan és a művészeti mecénatúra szemszögéből értékeli a műveket. Az Intézet egyik tudományos segédmunkatársa kutatásait a 15. század végi miniaturafestészet tárgykörében végezte, egyrészt egy roueni óraskönyv ikonográfiai sajátosságainak a műfaji összefüggéseit vizsgálta (Párizs ítélete), másrészt a Mátyás számára, vagy környezetére megrendelésére készült

liturgikus kódexek díszítéseivel, illetve korai provenienciájukkal kapcsolatban jutott új eredményekre. Jelentős fejleménynek tekinthetőek újabb kutatási eredményei a Mátyás Graduále (Budapest, OSZK, Cod. Lat. 424) miniatúráinak stílusösszefüggéseit illetően, amennyiben sikerült újabb művet társítani a budai megrendelésre készült liturgikus kódexhez, a bécsi Österreichische Nationalbibliothekban őrzött Johannes de Vico-kéziratot. Az Intézet egyik tudományos munkatársa folytatta a Bocskay György kalligráfusról szóló kismonográfiának a megírását. Az egyik legjelentősebb új forrása Bocskay György végrendelete, amely számos, eddig ismeretlen adatot tartalmaz a kalligráfus életére és korabeli kapcsolatrendszerére vonatkozóan – például szerepel benne a temetkezőhelye, amely immár a bécsi Himmelfortklosterrel azonosítható. Egyértelművé vált tovább, hogy Nádasdy Tamás lékai síremlékére Bocskay György készítette a feliratokat, amelyek közül a sírfelirat egy 16. századi kéziratban is fennmaradt a nádor életrajzával együtt. A késő reneszánsz művészettel kapcsolatos kutatások részeként feldolgozásra kerültek a Jagelló-kortól 1572-ig terjedően a magyarországi lovagi tornák és az ezekkel kapcsolatos udvari fesztiválok.

Barokk gyűjtéstörténettel kapcsolatos kutatások

Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa a 17. századi főúri reprezentáció témakörében az Esterházy Pál által írt végrendeleteket tekintette át. A kutatás elsősorban arra irányult, hogy a herceg vagyoni rendelkezéseinek segítségével kövesse végig a fraknoi kincstár (és az Esterházy-hitbizomány) kialakításának történetét, elsősorban abból a szempontból, hogy családtagjaihoz fűződő viszonyának változásai mennyire olvashatók ki a testamentumok szövegéből, illetve az érzelmi változások milyen formában csapódtak le vagyoni rendelkezéseiben. Egy másik kutatás egy eddig szinte teljesen ismeretlen 17. századi nürnbergi gyűjtemény, Hans Septimius Jörger Kunstkammerének rekonstrukcióját lehetővé tevő levéltári forráskutatásra irányult. Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa kutatásainak a munkacsoport témakörében végzett része elsősorban Jancsó Imre (1793–1848) erdélyi udvari kancelláriai titkár mindeddig feldolgozatlan gyűjteményeinek feltárására és tudományos feldolgozására irányult. Ez az anyag jelentős részben ma is a Magyar Tudományos Akadémia gyűjteményeiben található (metszet-, térkép- és könyvtár), részben pedig az Österreichisches Staatsarchivban (Haus- Hof und Staatsarchiv). Az Intézet egyik tudományos munkatársa munkája nyomán egyértelművé vált, hogy Károlyi Sándornak kulcsszerepe volt a Károlyi család 18. századi rezidenciális építkezéseiben, a mesterek apró részletekre kiterjedő utasításai alapján dolgoztak, illetve személyében tervezőt is számon tarthatunk, aki javaslatokat készített épületeihez. Károlyi Antal jószágigazgatói, Mlinaricz Antal és Sváby Kristóf levelei hasonlóan jelentős új források, melyek a 18. század második felében a nagykarolyi uradalomban zajló építkezésekről tájékoztatnak. 2017-ben egy többéves, részben a Bolyai János-ösztöndíj, részben egy NKFIH/OTKA-projekt révén finanszírozott kutatási program zárására is sor került. Ez eredetileg egy ismeretlen eredetű, az Esterházy-levéltárból származó, 17. századi festményinventárium szövegének elemzéséből indult ki, és vezetett el számos fontos, ma is közgyűjteményben őrzött műalkotás (Bartholomäus Spranger, Matthäus Gundelach, Hans von Aachen, Christoph Paudiss, Hans Baldung Grien, Joos de Momper stb. művei) azonosításáig. A projekt keretében 2017 folyamán elkészített monográfia fantomképet rajzol egy 17. század végi bécsi műgyűjtőről, lokalizálja gyűjteményének szóródását, végigkíséri képeinek Bécsből Prágán át Párizs és Amszterdam felé vezető útját, és a későbbi tulajdonosok segítségével beilleszti az azonosított festményeket a 17–18. századi műgyűjtés szövetébe. Mivel a tárgyalt művek mind külföldi múzeumokban, illetve magángyűjteményekben vannak, és a forrásközlés, illetve a monográfia mindegyik műre új, adott esetben az eddig ismertnél több száz évvel korábbi provenienciát tesz közzé, a kötet angol nyelvű publikálásának előkészítése is elkezdődött.

19. századi művészettel kapcsolatos kutatások

Az Intézet több tudományos munkatársa közreműködött a nemrégiben átadásának másfél évszázados évfordulóját ünneplő MTA Székház tudományos dokumentációjának és értékleltárának elkészítésében, amely ezentúl a palota bármikor szükséges felújításának állandó segédleteként szolgál. Az Intézet kézikönyv-sorozata a magyarországi és magyar művészet történetét a legújabb tudományos eredmények alapján dolgozza fel: a már korábban megjelent, *A magyar művészet a 19. században. Építészet és iparművészet* c. hiánypótló kézikönyv a magyar művészet tán leginkább dinamikus időszakának korszakalkotó urbanisztikai és életmódbeli forradalmát foglalja össze, új, könnyebben kezelhető, a szakembereknek és a közönségnek is megfelelő módon. A 19. századi építészettörténettel foglalkozó témacsoport legfontosabb közös munkája a fenti előzmény folytatásaként *A magyar művészet a 19. században. Képzőművészet* című kézikönyv kiadásra való előkészítése volt. Többéves munka nyomán elkészültek és végleges formát nyertek a kéziratok. Az igen nagy volumenű munkában a 19. század – építészet, képzőművészet és mentalitástörténeti témacsoport minden intézeti tagja részt vett szerzőként, szerkesztőként, képszerkesztőként vagy lektorként. Az Intézet egyik tudományos tanácsadója a budapesti Országház kapcsán ért el új eredményeket. A hatalmas, számos műalkotással díszített, igen széles társadalmi és politikai beágyazottságú épület számos aspektusának beható tanulmányozása során lehetőség nyílt a vonatkozó, korábban rendezetlen és nem hozzáférhető, az Országgyűlés Hivatalában őrzött levéltári anyagok kutatására. Az ezek révén összeálló új képet az épület 2017-ben lezárt nagymonográfiájában foglalta össze. Az Intézet egyik tudományos munkatársa az egykori kolozsvári I. Ferenc József Iparmúzeum épületeinek és gyűjteményének feltárásával foglalkozott 2014 óta, a hároméves kutatást összegző kötet 2017 tavaszán jelent meg. Az építészettörténet és gyűjtéstörténeti szempontokat egyesítő publikáció a kutatás eredményeinek összefoglalásaként a sajátos feladatú és gyűjtőkörű erdélyi múzeum modernizációs szerepét vizsgálja. A tudományos közösség előtt is mindezidáig jószerivel ismeretlen intézmény a történelmi Magyarország utolsó korszakában a hazai iparfejlesztés sajátos színtere volt, ezt mutatja az is, hogy fennállásának pár évtizede alatt gyűjtési stratégiája jelentős átalakuláson ment át. Modernizációs küldetésének betöltése érdekében bemutatta úgy az iparosság eszközeit, mint szociális szempontok mentén válogatott háziipari tárgyakat és egy elsőrangú modern iparművészeti gyűjteményt. Egy NFKIH/OTKA kutatási program támogatásával megjelent a műgyűjtéstörténeti kutatócsoport *De Signis* című könyvsorozatának 5. kötete, valamint folytatódott további kötetek előkészítése a Balassi Kiadó gondozásában a Henszlmann Imre levelezése és iratai című alsorozat 3. kötetével, az 1865 és 1866. év anyagának sajtó alá rendezésével. Elkészült a *De Signis* nevű adatbázis a Szépművészet Múzeum Antik Gyűjtemény adatbázis-családjával együttműködésben, amely elsősorban a Fejérváry–Pulszky-gyűjtemény kéziratok és nyomtatott forrásainak, valamint Szilágyi János György a gyűjteményről szóló publikáció kézipéldányainak (azaz a megjelenés után a szerző által margináliákkal aktualizált példányainak) digitalizálását jelentette.

A művészettörténet-írás új eredményei

A Tudománytörténeti Kutatócsoport intézeti tagjai azon dolgoznak, hogy feltérképezzék (és forráskiadások révén megszüntessék) a 20. századi magyar művészettörténet-írás historiográfiájának fehér foltjait. Mindig kitüntetett figyelmet szentelnek a forráskiadásoknak – akár a magyar művészettörténet általános, akár a tudománytörténet speciális forrásairól volt szó – és folytatják azt az elkezdett munkát, amit az *Emberek és nem frakkok. A magyar művészettörténet-írás nagy alakjai* című kézikönyvvel Intézetük kezdeményezett, különös tekintettel a két háború közötti időszak tudománytörténetére (Pl. Wilde János, Hauser Arnold, Gerevich Tibor életmű- és hagyaték-kiadások). Ehhez a munkához is kapcsolódóan, egy

kutató a fényképtár Gerevich Tibor fotóanyagát dolgozza fel. 2017-es első forráskiadványuk Hauser Arnold világhírű magyar művészettörténész-művészetszociológus korai írásainak kritikai kiadása, melyet a Filozófiai Kutatóintézzel együttműködésben, intézetközi együttműködésben adtak ki, amely egyben a Hauser-projekt lezárását is jelentette. A válogatás a fontosabb szövegtípusokat tartalmazza Hausertől, köztük Hauser korai művészeti kritikáit, melyek a korabeli Budapest kulturális életének keresztmetszetét adják. Esszéken, kiállítás- és műkritikákon keresztül mutatják be azt, hogy hogyan alakult ki Hauser társadalomtörténeti érdeklődése. A megvalósult Hauser-kötet a forrásközlések és Hauserről szóló tanulmányok révén a magyar kultúrtörténet, művészettörténet, művészetelmélet és filozófiatörténet kutatói számára hiánypótló szerepet tölt be. A két korábbi forráskiadványt (Enigma no. 87. és 88.) követően 2017-ben tovább folytatódott a Szilágyi János György hagyatékával kapcsolatos kutatás. Szilágyi János György (1918–2016) ókortudós, művészettörténész egyike annak a néhány klasszika-archeológusnak, aki nemcsak szűkebb tudományára, de a társadalomtudományok több ágára is maradandó hatást gyakorolt, akár mestere: Kerényi Károly. Kutatócsoportuk munkatársai az Intézet Adattárában őrzött Körner Éva-hagyatékban közel 40 levelet találtak, amelyet előkészítettek forrásközlésre. Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa feldolgozta Kós Károly és Papp Aurél festőművész levelezését, amelyet a szatmárnémeti Állami Levéltár őriz. A mintegy száz levél sok fontos adalékot tartalmaz az első világháború utáni évtizedek (1922–1960) romániai, erdélyi politikai és művészeti közélet állapotáról, a többségi állam és a nemzetiségek egyéni módon megítélt viszonyrendszeréről. Kós Károly Papp Aurél festőművésznek az 1922-es választásokon, Szatmáron elszenvedett veresége után írt először, s – kisebb-nagyobb megszakításokkal – a festő-szobrász haláláig leveleztek. Az erdélyi népek (románok, magyarok, szászok) és kultúrájuk, művészetük-művészeik együttműködésében és kölcsönös megismerésében, egymás segítésében bízó s ezért dolgozó Kósnak Papp Aurélna először a kiállított művei (1921) hívták föl a figyelmét. Benne az erdélyi kultúráért önzetlenül és elkötelezetten dolgozó kultúrmunkást látott, akivel meg tudta – és meg akarta – osztani az aktuális politikai nézeteit ugyanúgy, mint az Erdélyi Helikkonnal kapcsolatos szerkesztői gondjait, kiállítás-szervezési nehézségeit (Erdélyi képzőművészek kiállítása, Kolozsvár, 1930), életvezetési problémáit, s néha még a legbensőbb érzéseit is.

Digitalizációs tevékenység

2017. szeptember 15-én, ötéves munka eredményeként befejeződött az MTA BTK Művészettörténeti Intézet Fényképtára leltározott analóg tételeinek digitalizálása, így az Intézet honlapjáról már online is elérhető és kutatható 80.000 fényképfelvétel. Ezzel a Levéltári Regesztagyűjtemény majd 300.000 tételes anyaga mellett egy újabb gyűjteményük vált szinte teljes egészében elérhető az Intézet honlapján, ilyen módon a Fotótár is átvált az online kutatói kiszolgálásra. A digitalizált gyűjtemény keresőfelületén keresztül elérhető a Fényképtárban őrzött analóg gyűjtemény nagy része: a D jelű 7400 képet tartalmazó diaposzítívok teljes állománya mellett a közel 9400 tételes B jelű zselatinos ezüst képek közül 8400, valamint a 65.000 tételt tartalmazó N jelű negatív állomány nagy része, 64.300 felvétel. A Lexikongyűjtemény magyar, illetve Magyarországon működő művészekről tartalmaz életrajzi és bibliográfiai adatokat, illetve kivágott cikkeket és aprónyomtatványokat. A gyűjtemény alapját Szentiványi Gyula cédula- és aprónyomtatvány-gyűjteménye alkotja, amely eredetileg a *Magyar Képzőművészek Lexikona* c. kiadványhoz készült. A Szendrei János és Szentiványi Gyula nevével jelzett sorozat első kötete 1915-ben jelent meg, további kötetei azonban nem kerültek kiadásra. Az intézeti gyűjtemények digitalizálási programja keretében a Lexikongyűjtemény anyagából az eredeti Szentiványi-féle lexikon A–H betűkig terjedően elkészült eredeti kéziratát tették közkinccsé 2017 kora őszen. Az Adattárban tovább folyt a közérdeklődésre számot tartó részegységek digitalizálása és nyilvános elérhetővé

tétele: [Bende János: A képzőművészeti egyesületek története \(1951–1953\)](#), valamint 11 periodika mintegy 15030 céduláját tartalmazza, amelyek cím szerint, azon belül évfolyamonként kutathatók. Folytatódott a *Budapest építészeti öröksége – Lipótváros* című intézeti digitális fényképgyűjtemény gyarapítása a Magyar Nemzeti Bank épületének részletes fotódokumentációjának elkészítésével. Az Intézet digitalizációs tevékenysége egyre szélesebb körben ismert, az elérések száma dinamikusan növekszik. Ez a tevékenységük 2017-ben nemzetközi dimenziót is kapott: az Intézet egyik tudományos főmunkatársa képviseli az Intézetet a Herder Institut für historische Ostmitteleuropaforschung, Institut der Leibniz Gesellschaft és a Foto Marburg, Deutsches Dokumentationszentrum für Kunstgeschichte által szervezett FoKO (Forschungsinfrastruktur Kunstdenkmäler in Ostmitteleuropa) projektben. Ennek keretében elvégezte az MTA BTK MI Fotótára által a projekt számára rendelkezésre bocsátott fotóanyag (170 digitalizált, fekete-fehér felvétel) és a hozzá tartozó összesen 510 adatlap feltöltését, amelyek már nyílt hozzáféréssel tanulmányozhatók.

b) Tudomány és társadalom

Az MTA BTK Művészettörténeti Intézet szakmai vezetésével működő MTA Művészeti Gyűjtemény mindenkor (éves) alapfeladatai közé tartozik az Akadémia egykori és mai műkincsállományának kutatása és az új eredmények publikálása, amelyet 2017-ben a *#ruhatárvan!* kamarakiállítás-sorozatban tárt a nyilvánosság elé. A közművelődési feladatok részeként a Múzeumok Éjszakája rendezvényen körülbelül 750 fő látogatta meg az MTA Székházat és a Művészeti Gyűjteményt. A *Legyen tiéd a nap műtárgya* kategóriában meghirdetett országos versenyen a Művészeti Gyűjtemény bejutott a legjobb 30 közé Kisfaludy Károly kézzel festett perzsa tolltartóban őrzött kézfejsontjával. Ezek mellett az év folyamán számos tárlatvezetést tartottak a gyűjtemény munkatársai (Építéstörténeti túra; szakvezetés a gyűjteményben; illetve előadást (Képről képre), élő műtárgyinstallálást, KÉP/VERS programot (versrészletek képek előtt), klasszikus zenei koncertet (J. Haydn: op. 20 No. 2 C-dúr vonósnégyes) és Tableau vivant-t (Michel Dorigny-nek a Szépművészeti Múzeumban őrzött *Parnasszus* című festménye, alak- és drapériatanulmányokkal a Képzőművészeti Egyetem tanárainak és diákjainak közreműködésével) szerveztek. A Kulturális Örökség Napjain kb. 400 fő látogatta meg a székházat. A szintén a Művészettörténeti Intézet szakmai vezetésével működő MTA Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény 2017 februárjában új helyszínre, az MTA Humán Tudományok Kutatóházába (MTA HTK) költözött, ezzel párhuzamosan megtörtént a közérdekű muzeális gyűjtemény működési engedélyének módosítása. A gyűjteményt 2017-ben 118 látogató kereste fel, zömében diákok, orvosok, művészetterapeuták. Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa az 1950-es és 1960-as évekhez kapcsolódó Csernus-kutatásai mellett foglalkozott az 1960-as és 1970-es évek neoavantgárd művészetével és a kulturális ellenállás fogalmával és annak nemzetközi recepciójával is. Emellett folytatta az Exindex folyóiratban elkezdett és Opus Mirabile-díjjal értékelt elméleti cikksorozatát a kortárs művészet és művészetelmélet témakörében. Olyan jelentős kiállításokat vizsgált meg a kortárs kultúratudomány különféle eszközeivel, mint az Off Biennálé vagy a posztoszocialista művészet és az ökonómia kapcsolatait vizsgáló *Gazdálkodj Okosan!* a Ludwig Múzeumban. 2014-ben az Iparművészeti Múzeum és az MTA BTK Művészettörténeti Intézet kiállítást szervezett Lechner Ödönről *Lechner, az alkotó génius* címmel. Ennek derivátumaként, ugyanilyen címmel tablókiallítást állított össze az Intézet tudományos tanácsadója, amely 2017-ben a budapesti metrókocsokban volt látható, emellett a kiállítást 2017-ben két vidéki városban is bemutatták. Az Intézet egyik tudományos segédmunkatársa oktatóként vesz részt a Matthias Corvinus Collegium – Fiatal Tehetség Programjában, amelynek keretén belül 4 vidéki városban tartott

két egész napos szombati foglalkozást 7. osztályosoknak, *Civilizációk és Művészetek I.* címmel.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet szoros kapcsolatokat ápol a diszciplína két legjelentősebb nemzetközi szervezetével, a CIHA-val (Művészettörténészek Nemzetközi Bizottsága) és a RIHA-val (Művészettörténeti Intézetek Nemzetközi Szövetsége). Az Intézet részt vesz ez utóbbi vállalkozásában, a RIHA Journal nevű nemzetközi online szakfolyóirat megvalósításában, mivel két tudományos munkatársa a RIHA online journal helyi szerkesztőjeként is dolgozik. A Thieme-Becker és a Saur örökébe lépő De Gruyter művészlexikon magyar művészekről szóló szócikkei nagyrészt a Lexikon-gyűjtemény anyagán alapulnak, a lexikon magyar vonatkozású szócikkeit az Intézet egyik tudományos segédmunkatársa szerkeszti. Az ELTE BTK Művészettörténeti Intézetében működő MTA–ELTE Thesaurus Mediaevalis Kutatócsoport, az MTA BTK Művészettörténeti Intézete, valamint a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat 2017. december 8-án Budapesten Tóth Sándor művészettörténész (1940–2007) emlékére szervezett művészettörténeti konferenciát. Az Intézet reneszánsz művészettel foglalkozó munkatársai közül többen részt vesznek az MTA BTK Történettudományi Intézet Lendület Szent Korona Kutatócsoportjának munkájában is; külső tagként elkészítettek egy angol nyelvű tanulmányt, amelyben az 1563-as, illetve az 1572-es pozsonyi magyar királykoronázások ünnepeit és lovagi tornáit mutatják be. Ez évtől az Intézet egyik tudományos munkatársa bekapcsolódott az Osztrák Tudományos Akadémia Institut für Kunst- und Musikhistorische Forschungen-jének hároméves FWF-kutatási projektjébe (Visuelle Kultur der Herrscherrepräsentation in Städten des Habsburgischen Reichs – von Ferdinand I. bis Josef I. (1526–1711), amely osztrák, magyar és cseh kutatók közreműködésével zajlik. A *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* nevű NKFIH/OTKA-projektben az Intézet két tudományos munkatársa vesz részt, egyikük építészettörténeti és iparoktatási kutatásokkal, a másikuk a 19. századi magyar nyelvű építészet- és művészetelméleti források kritikai és tudománytörténeti szerepének vizsgálatával. Az Intézet egyik tudományos munkatársa a 19. századi műtárgymásolatok történetének egyes aspektusait bemutató nemzetközi vándorkiállítást készített elő, ennek részeként együttműködésről állapodott meg a bécsi egyetem Művészettörténeti Tanszékével (Institut für Kunstgeschichte - Universität Wien) és a brüsszeli [Musées royaux d'art et d'histoire de Bruxelles](#), Atelier de Moulage-zsal, illetve 19. századi műtárgyfényképeket őrző hazai intézménnyel (Magyar Képzőművészeti Egyetem, Magyar Nemzeti Múzeum). Az MTA Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény 2017 nyarán a prominens párizsi kiállítóhelyen, a Maison Rouge-ban rendezett kurátori kiállításra (Inextricabilia címen, Lucien Peiry rendezésében) textilmunkákat kölcsönzött. Az Intézet több munkatársának részvételével folytatódott a 60-as évek magyar grafikájának kutatása; az Intézet egyik tudományos főmunkatársa részt vett a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria *Keretek között – A hatvanas évek művészete Magyarországon (1958–1968)* című, a korszak művészetével foglalkozó kiállításának munkálataiban. 2017-ben, részben az Intézet egyik tudományos munkatársa elkészítette Keserü Ilona catalogue raisonnéját, amely a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával a Kisterem galériával együttműködésben valósult meg. A kortárs művészet kutatásának keretében az Intézet együttműködik a Translocal Institute-tal, a C3 Kulturális Központtal és a Transzit.hu Közhasznú Egyesülettel. Az Intézet a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeummal *Tábla/Kép – Festészet a technológiai konvergencia és a globalizáció korszakában* címmel, valamint a Petőfi Irodalmi Múzeum filiájaként működő Kassák Múzeummal *A szürke zónától az ellenzékiességig – A szocialista korszak nonkonform művészete és gyűjteményei* címmel rendezett közösen konferenciát az

Európai Bizottság által támogatott COURAGE nemzetközi kutatóprogram keretén belül. Ezenkívül egyik tudományos főmunkatársa részt vett a RomArchive-nak a budapesti Goethe Intézetben szervezett, *The Image of the Roma in Art History* című konferenciájára beérkező előadástervezetek értékelésében. Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa az Art Scene fejezet chapter coordinatoraként működött közre az MTA BTK Történettudományi Intézete által koordinált nagy EU-s pályázat (Cultural Opposition: Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries) készülő kötetében. Az Intézet számos munkatársa vesz részt a hazai és határon túli művészettörténész-képzésben. Az Intézet egyik tudományos tanácsadója a budapesti Corvinus Egyetemen és a Pécsi Tudományegyetem Breuer Marcell Doktori Iskolájában az építészettörténet és építészetelmélet oktatója, egyik tudományos főmunkatárs 2017 elejétől főállású egyetemi adjunktusként dolgozik az ELTE BTK Művészettörténeti Intézetében. Az egyik tudományos munkatárs óraadó a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, illetve a kolozsvári Babeş Bolyai Tudományegyetem magyar nyelvű művészettörténet tanszékének társult oktatója. Az egyik tudományos munkatárs a Károli Református Egyetem Szabaddölcészet tanszék művészettörténet szakirányának felelőse. Egy tudományos munkatárs a Színház- és Filmművészeti Egyetem doktori programjában vesz részt. Az Intézet egyik tudományos segédmunkatársa 2017 júliusában felkért oktatóként részt vett a CEU *Summer Study Abroad: Cultural Heritage Studies Program at CEU* nevű nyári egyetemén.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Intézet folyóirata, az *Ars Hungarica* az NKA folyóirat-kiadási kollégiuma és MTA támogatása alapján évente négy számmal jelenik meg. A 19. századi *A magyar művészet a 19. században. Képzőművészet* című kézikönyv, valamint az *Uralkodók, királyi szentek. Válogatott ikonográfiai és kultusztörténeti tanulmányok*, továbbá *Fülep Lajos műveinek kritikai kiadása IV.* kötetének megjelentetését az MTA Könyvkiadási Bizottsága támogatta. A kézikönyv megjelentetésére további támogatást nyújtott az MTA BTK és a Nemzeti Kulturális Alap.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Beke László – Németh Katalin – Pataki Gábor – Tímár Árpád (szerk.): *Németh Lajos: „Szigetet és mentőövet”. Életinterjú 1986.* Budapest: MTA BTK–MissionArt Galéria (2017)
2. Bubryák Orsolya: *Fantomkép egy 17. századi bécsi műgyűjtőről. A szövegelemzés lehetőségei és korlátai az Esterházy-levéltár egyik festményjegyzékében.* Budapest: MTA BTK Művészettörténeti Intézet (2017)
3. Farbakyné Deklava Lilla: *Schulek Frigyes.* Budapest: Holnap Kiadó, [Az építészet mesterei könyvsorozat] (2017)
4. Borbála Gulyás: *Die Turniere am Hof der ungarischen Könige im 16. Jahrhundert.* In: Stefan Krause – Matthias Pfaffenbichler Hgg.: *Turnier. 1000 Jahre Ritterspiele,* Wien, Kunsthistorisches Museum, München: Hirmer Verlag, 130–153. (2017) MTMT: 3308907 <http://real.mtak.hu/id/eprint/71704>
5. Hornyik Sándor: *A szocialista spektákulum és a magyar „konstruktivizmus”* In: Petrányi Zsolt (ed.): *Keretek között. A hatvanas évek művészete Magyarországon.* Budapest: Magyar Nemzeti Galéria (2017) 84–103. MTMT: 3305003

6. Lövei Pál: A „sárkánylovagok” kőfaragója: Egy 15. századi szobrász-vállalkozó műhelye Budán. In: *Hatalom, adó, jog: Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk.: Weisz Boglárka; Kádas István. Budapest: MTA BTK TTI (2017) 387–485. MTMT: 3248002 (3229047) <http://real.mtak.hu/id/eprint/70656>
7. Markója Csilla, Bardoly István (szerk.) Sümegi György (forráskiadv.): *Kós Károly olvasókönyv*, 1–175. Forráskiadvány. Az Enigma Kós Károllyal foglalkozó különszáma (no. 92.), levelek és tanulmányok. (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/71702>
8. Mikó, Árpád: Fate of the Liturgical Equipment of the Late Medieval Cathedrals in Hungary in the Early Modern Age. In: *Identity and Culture in Ottoman Hungary*. Eds. Pál Fodor, Pál Ács. (Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvölker, Bd. 24.) Berlin: Klaus Schwarz Verlag, 225–238. (2017) MTMT: 3261598
9. Pócs, Dániel: The History of a Corvina Codex. Battista Spagnoli Mantovano: *Parthenice Mariana*. In: *A Home of Arts and Muses. The Library of King Matthias Corvinus*. (De Bibliotheca Corviniana; Supplementum Corvinianum, 4.) Ed. by Edina Zsupán. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, 141–202. (2017) MTMT: 3309609
10. Sisa, József: Architecture, art et industrie : Institutions et enseignement en Hongrie à l'époque du dualisme. *Acta Historiae Artium*, LVIII. 153–165. (2017) MTMT: 3306083, <http://real.mtak.hu/id/eprint/71554>
11. Székely Miklós: *Nemzet, ipar, művészet. A kolozsvári I. Ferenc József Iparmúzeum 1887–1918*. [Tanulmányok a nacionalizmus kultúrtörténetéből; 4] Budapest: MTA BTK TI (2017) MTMT: 3280274

MTA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.; 1453 Budapest, Pf. 33
telefon: (1) 224 6700, 224 6782
e-mail: nti@btk.mta.hu; honlap: <http://nti.btk.mta.hu>

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

- Az MTA BTK Néprajztudományi Intézet alapításának 50. évfordulójára több tudományos esemény rendezése (NKA pályázati támogatással);
- A néprajztudomány kézikönyveinek: *Magyar Népköltészeti Lexikon*, folyóiratainak: *Acta Ethnographica Hungarica*, *Ethnographia*, az Intézet évkönyvének és sorozatainak szerkesztése (MTA KFB pályázati támogatással);
- *Védett területek a szlovén–magyar határ mentén. Az együttműködés és a fenntartható fejlődés kihívásai* címmel közös magyar–szlovén projekt (2017–2020) NKFIH SNN támogatással;
- *Párhuzamos ruralitások; A vidékiség mai (lét)formái négy erdélyi (romániai) kistérségben* címmel NKFIH-projekt (2016–2020);
- Történeti és jelenkori társadalomnéprajzi vizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben;
- Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – etnológiai kutatások Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában;
- Elméleti és módszertani kérdések a mai folklorisztikában. A történeti és a kortársi szövegfolklor és népi vallásosság jelenségeinek gyűjtése, forrásfeltárásai, népköltészeti szövegkorpuszok bővítése, elemzése;
- „Kelet–Nyugat” kutatócsoport (*Népi vallás a keleti és nyugati kereszténység határán: folyamatosság, változások és kölcsönhatások*; 324214 sz. EKT projekt).

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Kiemelkedő kutatási eredmények

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézet alapításának 50. évfordulója alkalmából tudományos események: kiállítások, tudományos tanácskozások rendezése (NKA pályázati támogatással)

A néprajztudomány akadémiai kutatóhelye 1967. január 1-jén kezdte meg önálló működését. Az alapítás 50. évfordulója alkalmából az NTI több tudományos rendezvényt szervezett. 2017. január 24-én a vári épület utolsó tudományos rendezvényeként megemlékezést tartottak és kamara-kiállítást rendeztek az Intézet munkatársai a kutatóhely alapításának történetéről, annak szakmai, tudománypolitikai háttéréről az NTI igazgatójának, valamint két professor emeritusa és egy senior kutatójának előadásával. A kamara-kiállítás anyagát a kezdeti évek dokumentumaiból (intézeti okiratok, tudományos, beszámoló, kutatási tervek, levelek, fotók alapján) állították össze, egyrészt az NTI Adattárában őrzött iratokból, másrészt az Ortutay-család tulajdonában lévő írott források és fotók felhasználásával.

A Skanzen – Szabadtéri Néprajzi Múzeummal, valamint a Szellemi Kulturális Örökség Igazgatósággal közösen szervezett az Intézet *Szellemi örökségvédelem – kutatási eredmények hasznosulása az örökségesítés folyamatában: elméletek és gyakorlatok* címmel konferenciát 2017. június 3-án a magyarországi szellemi kulturális örökségvédelem szakértőinek, kutatóinak részvételével. A tanácskozás célja annak bemutatása volt, hogy a néprajzi kutatások eredményei miként járulhatnak hozzá a szóban, tudásban, képességekben, szokásokban létező és az élő közösségekhez kapcsolható kulturális gyakorlatok védelméhez, ezek megőrzése miként segíti az önálló kulturális arculattal rendelkező lokális közösségek identitásának megerősítését, ezáltal a kulturális sokszínűség megőrzését. Az Intézet társszervezője volt a rendezvénynek és 3 tudományos főmunkatársa előadója is.

Az MTA Magyar Tudomány Ünnepe programsorozat részeként 2017. november 21-én *A néprajztudomány helye és szerepe a 21. században* címmel tartott konferencia volt az NTI kiemelt programja az alapítás 50. évfordulójára szervezett események sorában. Nagy szakmai érdeklődés kísérte a tanácskozást, jelen voltak a magyar néprajzi kutatás legfontosabb intézményeinek, kutatóhelyeinek munkatársai, valamint a társtudományok művelői. A rendezvényen, az MTA alelnöke és a BTK főigazgatójának köszöntői után az Intézet 11 vezető kutatója tartott előadást egyrészt az elmúlt évtizedek legfontosabb feladatvállalásairól, eredményeiről, másrészt az Intézetben épp lezárult, illetve most folyó kiemelt kutatásokról. A rendezvényhez kapcsolódott egy kamara-kiállítás is, 8 roll-up banneren mutatták be gazdag képanyaggal illusztrálva az alapítás körüli éveket, az Intézet kiemelt kutatásait, a legfontosabb kézikönyveket (Magyar Néprajzi Atlasz, Magyar Néprajzi Lexikon, Magyar Néprajz) és sorozatokat, az intézeti által végzett terepmunkák legfontosabb területeit a Kárpát-medencében és Európán kívül, felvillantották a tudománynépszerűsítés és az örökségvédelem területén a legutóbbi években végzett legfontosabb szakmai feladatokat.

Az Intézet évkönyvének, sorozatainak, a néprajztudomány kézikönyveinek: Magyar Népköltészeti Lexikon, folyóiratainak: az Acta Ethnographica Hungarica, az Ethnographia szerkesztése (MTA KFB pályázati támogatással)

Az Intézet munkatársai 2016-ban kétnapos workshopot tartottak a néprajztudomány és az etnológia/kulturális antropológia központi fogalmáról, alapelvéről: a terepmunkáról. Az előadások tanulmányokká bővülve az NTI évkönyvében jelentek meg. A kötetet 2017-ben a XXIV. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon egy kerekasztal-beszélgetés keretében is bemutatták. Az első terepmunka konferencia sikere, a jelentős szakmai érdeklődés arra ösztönözte az Intézetet, hogy *A néprajzi terepmunka kérdései 2.* címmel újabb konferenciát rendezzen a témában. 2017. február 9–10-én ez volt az első tudományos tanácskozás az MTA új Humán Tudományok Kutatóházában, ahová a BTK intézetei 2017 januárjában átköltöztek. A rendezvényen egyrészt az Intézet további munkatársai közül összesen heten adtak elő, másrészt a szakma többi jelentős műhelyének képviselői. Az előadásokból készült tanulmányok az intézeti évkönyv, az *Ethno-lore* 2017-es évfolyamában jelentek meg – *A terepmunka története – történetiség a terepmunkában, A kutató és a másik, A kortárs terepmunka kihívásai* – tematikus egységekbe rendezve.

Az Acta Ethnographica Hungarica főszerkesztője az Intézet főmunkatársa, de szerkesztőbizottsági tagként, olvasószerkesztőként és szerzőként is meghatározó szerepet töltenek be további intézeti munkatársak a magyar néprajztudomány egyetlen angol nyelvű periodikájának megjelentetésében, ahogy a tudomány szak vezető magyar nyelvű folyóiratának, az *Ethnographiának* a szerkesztésében is. Az *Acta* ökológiai tematikus száma

(2017/1.) és a reformtáplálkozással, ökofarmokkal foglalkozó tematikus blokk (2017/2.) az intézeti kutatók vendégszerkesztésével készültek.

Védett területek a szlovén–magyar határ mentén. Az együttműködés és a fenntartható fejlődés kihívásai címmel közös magyar–szlovén projekt (2017–2020) NKFIH SNN támogatással

2017 folyamán az Intézet három kutatója intenzív együttműködés keretében a Szlovén Tudományos Akadémia Néprajzi Intézetének munkatársaival együtt egy közös kutatási programot dolgozott ki, amely a szlovén–magyar határtérségben elhelyezkedő nemzeti parkoknak a társadalmi életet, a helyi gazdálkodók gazdasági lehetőségeit, illetve a határ jelentette kihívásokat és esélyeket befolyásoló tényezőit kívánja számba venni. A kétfordulós nemzetközi pályázati rendszerben sikerült elnyerni az NKFIH hároméves támogatását. Megkezdődtek a terepmunkák és sor került az első közös műhelymegbeszélésre is.

Párhuzamos ruralitások. A vidékiség mai (lét)formái négy erdélyi (romániai) kistérségben című NKFIH-projekt (2016–2020)

Az Intézet igazgatójának témavezetésével zajló kutatásban a külső résztvevők mellett 3 intézeti kutató vesz részt. 2017-ben Kalotaszegen végeztek egyrészt terepmunkát a külföldi vendégmunkának a lokális közösségek társadalmi és gazdasági életére gyakorolt hatásairól. A szamosháti és Nagykároly környéki falvakban pedig arra törekedtek, hogy átfogóbb képet kapjanak a transzlokális gazdasági stratégiák lokális hatásairól, azaz az érintett településeken megfigyelhető kortárs gazdasági, társadalmi, kulturális jelenségekről (az etnikai átrétegződés, népesség-elvándorlás, a családszerkezet, a munkamegosztás, a társadalmi kapcsolatok, a lokális faluközösség szerkezetének stb. radikális átalakulásáról). A terepkutatásra való felkészülés részeként összegyűjtötték és elemezték a vizsgált településekre vonatkozó másodlagos forrásokat (a községi és a központi archívumokban található levéltári anyagokat, etnodemográfiai, felekezeti, gazdasági stb. statisztikákat).

Történeti és jelenkori társadalomnéprajzi vizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben

A Történeti-néprajzi témacsoport vezetője átfogó tanulmányt készített a nemzeti viseletek témakörében, a Társadalomnéprajzi témacsoport főmunkatársa pedig a táncházas szubkultúra öltözködési divatjáról, életmódjáról, mentalitásáról jelentetett meg írást, mind a kettő az amerikai Berg kiadó *Fashion Theory* folyóirat oroszországi kiadásában látott napvilágot.

Alsópapság, vallásosság és helyi társadalom a Buda-környéki településeken a 19–20. században címmel doktori disszertáció készült, amelynek műhelyvitájára 2017 novemberében került sor.

Az Intézet egyik fiatal kutatói ösztöndíjasa – különféle levéltári források (párt- és kolhozvezetőségi beszámolók, brigádjegyzőkönyvek, ügyészégi és pártfegyelmi iratok), valamint empirikus kutatási anyagok (élettörténeti és tematikus interjúk) segítségével – az 1945 utáni szovjet politikai diktatúra társadalomtörténetével foglalkozik.

Az Intézet egy másik fiatal kutatójának PhD-disszertációja *Rimaiak a gyárák völgyében. Egy salgótarjáni munkáskolónia társadalma az államosítás előtt* címmel a tárgyévben jelent meg. Az Intézet egyik társadalomnéprajzosa a tisztasággal, és különösen a köztisztasággal kapcsolatos, az 1950-es években megfogalmazott általános követelmények összegzése mellett

mindennek gyakorlati megvalósulását vizsgálta két erőteljesen urbanizálódó térség (elsősorban Dunakeszi, valamint Leninváros és a vonzáskörzetébe tartozó települések) példáján keresztül.

Az Intézetbe 2017-ben felvételt nyert fiatal kutatói ösztöndíjas arra a kérdésre kíván választ kapni, hogy milyen társadalmi és politikai diskurzusok részévé vált a néptánc, és hogy ez milyen hatással volt a táncot éltető lokális közösségekre az 1945–1956 közti időszakban Magyarországon.

Az Intézet igazgatója évek óta kutatja az amerikai emigráns magyar közösségek életmód- és identitásváltozását az Egyesült Államok közép-nyugati és keleti parti államaiban, tárgyévben összegző tanulmánya jelent meg az amerikai magyarok terepkutatásának sajátosságairól, az amerikai magyar archívumokban kutatható magyar dokumentumokról és az amerikai magyar burdosházak életvilágáról az 1880–1920 közötti sajtó tükrében témákban.

Hierarchiák fogságában. Kelet- és közép-európai nők a globális idősgondozói ellátórendszerben címmel sokéves, „több-szinterű” terepmunka alapján elkészült egy társadalomnéprajzi monográfia kézírata.

A biotermékek fogyasztásának, feldolgozásának és értékesítésének táplálkozástudomány- vizsgálatát végzi egy korábban hátrányos helyzetű településen egy tudományos főmunkatárs. A jelenkori magyar református felekezeti azonosságtudat elemeit és struktúráit vizsgáló munkatárs *A református emlékezet helyei* címmel két napos nemzetközi konferenciát szervezett.

Megjelent az Intézet egyik tudományos tanácsadójának *The Regional Structure of Hungarian Folk Culture* című monográfiája a münsteri Waxmann Kiadónál. Az Intézet akadémikus kutatóprofesszora, professor emeritusa tudománytörténeti írásainak újabb gyűjteményét állította össze *Magyar népkutatás a 20. században* címmel.

2017-től két kutató is az MTA Prémium Posztdoktori Program támogatásával dolgozik az NTI-ben, egyikük a *Kárpát-medencei kultúrtájak (gyep)gazdálkodása és a kapcsolódó hagyományos ökológiai tudást* vizsgálja, másikuk az *Örökségésítés a mai Kínában* című kutatási témán dolgozik.

Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában

Az Etnológiai témacsoport vezetője 2017-ben elkészítette az *Acta Ethnographica Hungaricában* korábban megjelent „Up” and „Down”: „Zomia” and the Bru of the Central Vietnamese Highlands. Part I.: Are the Bru „Natives” in Zomia? című cikkének folytatását, amelyben egy jelenleg a nemzetközi tudományos viták középpontjában álló kérdéshez szól hozzá, a délkelet-ázsiai hegyi, illetve síksági népek történeti-politikai kapcsolatának témakörében.

Az Intézet mongolista tudományos főmunkatársa két hazai konferenciát szervezett a PPKE-Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoporttal együttműködve *Terepmunka a Távolságon, valamint Veszélyes vizeken. Konfliktuszónák és biztonsági dilemmák a Távolságon* címmel, továbbá két nemzetközi konferenciát *Mongolian Buddhism in Practice* és *Studies on Mongolian History, Language and Culture* címmel.

Az Intézet három kutatója az Aktion Österreich-Ungarn pályázat támogatásával 2017-ben workshopot tartott a bécsi egyetemen egy esetleges közös osztrák–magyar–cseh–orosz tudománytörténeti projekt, *Representations of Indigenous Peoples of the Asian Peripheries of the Russian Empire (Northern and Inner Asia) in the Legacies of Travelers from Austro-Hungary* című kutatás tervéről. A nemzetközi antropológia történetének egy még mindig nem kellően feltárt, elemzett szakasza az a 18. és 19. századi hagyomány, amelyet németül Völkerkunde-nak neveznek. E kutatási örökségnek óriási hatása volt a monarchiabeli és a hazai tudományos elit kutatói szemléletére. A bécsi egyetemmel és a brnói Masaryk Egyetemmel közösen olyan közös kutatási tevékenységet kezdtek 2017-ben, amely az Osztrák–Magyar Monarchia Szibéria-kutatását kívánja pontosabban, mélyebben megérteni. E kutatás keretében idén közös tanulmányt jelentettek meg az *Acta Ethnographica Hungarica* hasábjain. Továbbá kidolgozták egy 2018 tavaszán beadandó NKFIH-projekt alapjait.

Az Intézet két kutatója Almásy György 1900-as és 1906-os kirgiz- és kazakföldi kutatásainak történeti, kultúrtörténeti és néprajzi hátterét kutatta a helyszínen az asztanai Magyar Nagykövetség felkérésére. Másik közös munkájuk Diószegi Vilmos naplójának és leveleinek kiadásra való előkészítése.

Az Intézet finnugrista folklórkutatója *számik az idegenség, rokonság, egzotikum diskurzusában a 19. század második felében és a 20. század elején* témakörben kutatott és publikált.

NKFIH támogatással vendégkutatóként *Az érték és tradíció antropológiája: változó identitások egy dél-etióp nomád közösségben* címmel kutat az Intézet keretei között egy posztdoktor antropológus.

Elméleti és módszertani kérdések a mai folklorisztikában

Az Intézet folkloristái 2017-ben is az Intézet kiemelt kutatási témájaként dolgoztak a készülő *Magyar Népköltészeti Lexikon* szócikkeinek megírásán.

Két mesekutató az Arany János kritikai sorozat részeként az Arany-család kéziratos mesegyűjteményének szinoptikus kiadását készíti elő. Egyikük *Népmesék és könyvmesék történeti szövegfolklorisztikai vizsgálata a magyar nyelvű nyomtatott írásbeliségben. A Grimm testvérek és Arany László meséinek 19. századi populáris recepciója* címmel NKFIH (2017–2020) posztdoktori pályázatot nyert. 2017-ben az Intézet egyik mondakutató főmunkatársának gyűjtései, publikációinak témái az erdélyi hiedelemmonda anyagra valamint az Ipoly mente narratív hagyományaira koncentráltak. Az Intézet két kutatója is előadó volt a Szent László-év alkalmából *Regnum gemma, Ladislave – Szent László király és kultusza* címmel az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ, a Váci Egyházmegye és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem által szervezett konferencián. Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa tagja volt a *Tudomány és művészetek a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* című interdiszciplináris kutatási programnak; a 2017-ben befejeződő négyéves projekt lezárásaképpen terjedelmes szöveggyűjtemény készült, amelybe a folklórral, népköltéssel, illetve nemzetkarakterológiával kapcsolatos szövegek válogatását és gondozását végezte. A program keretében került sor a 19–20. század fordulójának egyik legjelentősebb folkloristája, Sebestyén Gyula életművének újraértékelésére.

A Folklór témacsoport két tagja is részt vett szekcióvezetőként és előadóként az V. Interdiszciplináris Humorkonferencián *humor a diákköltésben*, illetve *tréfás bibliai tudáspróbák a magyar történeti találós-korpuszban* témákkal.

Tanulmánygyűjtemény készült a moldvai állami levéltárakban fellelhető források elemzésével a Moldvában élő katolikus közösségek vallásosságában nyomon követhető jelentősebb folyamatokról, változásokról, az egyházas vallásosság és a népi vallásosság viszonyáról. Az Intézet egyik professor emeritusának tiszteletére tanulmánykötetet állítottak össze az Intézet munkatársának társszerkesztésében, és tanulmányok szerzőiként további intézeti kutatók is közreműködtek.

„Kelet–Nyugat” kutatócsoport (Népi vallás a keleti és nyugati kereszténység határán: folyamatosság, változások és kölcsönhatások; 324214 sz. EKT projekt)

A humántudományokban ritka EU-s ERC pályázati támogatással működik a „Kelet–Nyugat”. Népi vallás a keleti és nyugati kereszténység határán elnevezésű kutatócsoport. 2017-től az Intézet befogadta a korábban a PTE keretein belül működő, 18 főből álló kutatói közösséget. Tagjaik a folyamatos könyvtári, levéltári kutatás és terepmunka mellett 2 nagy nemzetközi konferenciát is szerveztek a Humán Tudományok Kutatóházában *Present and Past. Contemporary and historical perspectives in the anthropological study of religious life valamint Verbal Charms and Narrative Genres* címmel, utóbbit 41 résztvevővel 4 világrész 22 országából. A kutatócsoportnak 39 publikációja (5 könyv+34 tanulmány) jelent meg 2017-ben.

b) Tudomány és társadalom

2017-ben a Reformáció 500. évfordulójára a Reformáció Emlékbizottság és a Népművészeti Egyesületek Szövetsége (NESZ) országos kézműves pályázatot hirdetett meg, a beérkezett pályaműveket a Történeti-néprajzi témacsoport vezetője értékelte, és a válogatott anyagból a Budapest Történeti Múzeum Gótikus termében rendezett kiállítást *A Reformáció történelmi és kulturális öröksége az élő népművészetben. Országos Népművészeti Kiállítás* címmel.

Az Intézet a testi higiénia és a fürdőkultúra történetével foglalkozó főmunkatársa *Tiszta (?) város* címmel interdiszciplináris konferenciát szervezett az MTA Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat részeként az ELTE Néprajzi Intézete és a Magyar Néprajzi Társaság Városnéprajzi Szakosztálya együttműködésével. A tanácskozás 18 néprajzkutató, antropológus és történész közreműködésével sokféle szemszögből mutatott rá arra a kettősségre, hogy a város sokáig a követendő mintát jelentette a vidék számára a higiéniai, test- és szépségápolási kultúra terén, ugyanakkor a nagyváros – szemben az idilli „tisztá” faluval – gyakran a szenny, sőt az erkölcsi romlottság megtestesítője is volt. A téma iránti nagy érdeklődést mutatja szakmán túl is, hogy a konferenciához kapcsolódóan egyórás stúdióbeszélgetésre hívták a Kossuth Rádióba a tanácskozás szervezőjét és még két előadóját, köztük az Intézet munkatársát.

Az Intézet kutatói 2017-ben is aktív szerepet vállaltak a tudománynépszerűsítésben, zsűriztek néptánc, népzenei vetélkedőkön, népművészeti kiállítások előválogatásán, tartottak ismeretterjesztő előadásokat, továbbképzést pedagógusoknak, néprajzi gyűjtőknek.

2017-ben Mongólia volt a *Mesterségek Ünnepe*nek díszvendége, az Intézet tudományos főmunkatársa szervezte, felügyelte a szakmailag a rendkívül sikeres rendezvényt, amelyen a mongol nomád kultúra legjellemzőbb kézműves (pl. nemezelés, fémművesség, íjkészítés stb.) termékeit mutatták be. Az Intézet egy másik kutatója pedig a szaha mesterek bemutatkozását szervezte a *Mesterségek Ünnepe* programjában.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet igazgatója és egy tudományos főmunkatársa Mongóliában és Kínában is sikeres megbeszéléseket folytatott a kinti tudományos partnerekkel, az együttműködésekbe bevonták a budapesti Néprajzi Múzeumot is. Az Intézet igazgatója, egyben az MTA BTK főigazgató-helyettese megállapodott a mongol partnerrel a *Khi-Land projekt* közös megvalósításában, amelynek célja a mongóliai erődített települések és környezetük megismerése tájrégészeti kutatási módszerek alkalmazásával. Pekingben a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Kisebbségi Irodalmak Intézetében a további kutatási együttműködésekről és a közös szakmai folyóirat (*Studies on Cultures along the Silk Road*) kiadásának előkészítéséről tárgyaltak. Az MTA BTK NTI, a Pekingi Magyar Kulturális Központ és a Yulin Városi Kulturális Befektető Iroda a Tongwancheng, hun-kori város erődje mellett kialakítandó kutatóközpontról egyeztettek, a területen a jövőben végzett ásatások előkészítésében, tervezésében, irányításában a kínai partner a magyar félnek is komoly szerepet szán.

A másságrepresentációk Közép-Kelet-Európában témakörben 2010 óta szoros a szakmai együttműködés a Lengyel Tudományos Akadémia kutatóival. Az Intézet tudományos főmunkatársa lengyel és bolgár szerkesztőtársaival tárgyévben tanulmánykötetet jelentetett meg *The Multi-mediatized Other. The Construction of Reality in East-Central Europe, 1945-1980.* címmel. A *Visual Representations of the Other* című, elsősorban kelet-európai kutatókat tömörítő nemzetközi kutatási projekt résztvevői újabb sikeres kutatási pályázatot nyújtottak be Lengyelországban, ennek támogatásával 2017 októberében Varsóban nemzetközi konferenciát szerveztek, amelynek az NTI három tudománya főmunkatársa is előadója volt.

Az Intézet tudományos főmunkatársa *Marie Curie IE ösztöndíja* lejártát követően a University College London: Institute for Global Prosperity keretei között – visiting senior research associate-ként – folytatta a *Power, Law and Culture: The Politics of Arranged Marriage* című projekttel kapcsolatos feladatok ellátását, valamint a *Global Network for the Study of Arranged Marriage* szervezését.

Az Intézet nyolc ország (Kína, Bulgária, Lengyelország, Mongólia, Oroszország-Jakutia, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna) akadémiai intézeteivel, kutatóhelyeivel működik együtt bilaterális egyezmények keretében. Ezekon az országokon kívül Észtországban, Németországban, Romániában, Vietnamban kutattak tárgyévben az intézet munkatársai, összesen 229 napot töltöttek határon túli terepmunkán, konferencián, levéltári és könyvtári kutatómunkán. Az NTI 6 országból (Bulgária, Románia, Szerbia, Ukrajna) fogadott kutatókat, akik összesen 37 napot töltöttek Magyarországon. A költözés miatt a beutazások száma a korábbi évekhez képest kevesebb volt, hiszen sem könyvtári, sem adattári munkára nem volt lehetőség.

A Néprajztudományi Intézet munkatársai a BTK valamennyi interdiszciplináris kutatócsoportjában: a *Magyar Őstörténeti Témacsoportban*, a *Médiatudományi Kutatócsoportban*, a *Nemzettudat-kutatás Multidiszciplináris Kutatócsoportban* aktívan közreműködnek konferencia-előadásokkal, publikációkkal, a *Vidéktörténeti Témacsoport* kutatásaiban különösen nagy létszámban, összesen öten.

2017-ben 7 kutató végzett rendszeres oktatási tevékenységet a hazai felsőoktatásban, az ELTE BTK Néprajzi Intézetében, az ELTE BTK Mongol és Belső-ázsiai Tanszékén, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kínai Tanszékén, a PTE Néprajz és Kulturális Antropológia

Tanszéken, a Corvinus Egyetem International Study Programjában, a Szegedi Tudományegyetemen a Choreomundus Nemzetközi Masters Etnokoreológia Program keretében, a SZTE BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén, valamint a Sárospataki Református Teológiai Akadémián. Jó néhányan végeztek vendégoktatói tevékenységet hazai és külföldi felsőoktatási intézményekben.

Az Intézet könyvtára 2017-ben az új épületbe költözés miatt sajnálatosan az egész évben zárva volt, könyvállománya ezért mindössze 92 tétellel gyarapodott és a 160 cserepartnernek összesen csak 31 kötetet sikerült személyesen átadni, mert csomagküldésre nem volt lehetőség.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az MTA BTK NTI és a Skanzen – Szabadtéri Múzeum alapításának 50. évfordulójára rendezett programok: konferenciák, kiállítások megvalósítására (l. részletezve a II/a pontban). NKA 106107-010-80 Szerződésállomány: 5 M Ft

ARRS NKFIH SNN 2017 szlovén–magyar együttműködési pályázatra benyújtott *Védett területek a szlovén–magyar határ mentén. Az együttműködés és a fenntartható fejlődés kihívásai* tárgyú, SNN 126230 azonosítószámú projekt. Szerződésállomány: 36 M Ft összegű, Futamidő: 2017.09.01.–2020.08.31.

Folklór és modernizáció Kína mongol és más északi kisebbségeinek körében MTA bilaterális Futamidő: 2017–2018

Az Ethno-Lore XXXIV. kötetének kiadása – MTA KFB 13/2017. Szerződésállomány: 700.000 Ft

Életmód és Tradíció sorozat 16. kötetének kiadása: Báti Anikó: *Változások a táplálkozáskultúrában a város peremén.* Néprajzi tanulmányok. KFB-074/2017. Szerződésállomány: 665.000 Ft

Representations of Indigenous Peoples of the Asian Peripheries of the Russian Empire (Northern and Inner Asia) in the Legacies of Travelers from Austro-Hungary címmel workshop szervezése Bécsben az Osztrák–Magyar Akció Alapítvány támogatásával.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balogh Balázs (főszerk.) – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán (szerk.) Vendégszerkesztők: Mészáros Csaba – Vargyas Gábor: *Ethno-Lore, Az MTA BTK Néprajztudományi Intézet évkönyve XXXIV.* Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 358 p. (2017) <http://real.mtak.hu/73636/>

2. Borsos Balázs: *The Regional Structure of Hungarian Folk Culture.* Münster–New York: Waxmann, 436 p. (2017)

3. Iancu Laura: *Peremlétben. Tanulmányok a moldvai katolikusok vallásosságáról.* Budapest: Lucidus Kiadó, 240 p. (2017) <http://real.mtak.hu/70872/>

4. Várkonyi-Nickel Réka: *Rimaiak a gyárak völgyében. Egy salgótarjáni munkáskolónia társadalma az államosítás előtt.* (Néprajzi Értekezések 6.) Sorozatszerkesztő: Turai Tünde. Szerkesztő: Ispán Ágota Lídia. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság, 216 p. (2017) <http://real.mtak.hu/73615/>

5. Magyar Zoltán: *Mátyás király narratív hagyományköre. Típus- és motívumindex.* Budapest: Balassi Kiadó, 287 p. (2017) <http://real.mtak.hu/73640/>

6. Kamila Baraniecka-Olszewska – Dagnosław Demski – Anelia Kassabova – Ildikó Sz. Kristóf (szerk.): *The Multi-mediatized Other. The Construction of Reality in East-Central Europe, 1945-1980*. Budapest: L'Harmattan, 630 p. (2017)

7. Szilágyi Zsolt – Csiky Gergely – Lhagvasuren Erdenebold – Harmath András – Jambajantsan D. Amina – Tolnai Katalin: *Khi-Land project. Mongolian – Hungarian Archaeological Research*. Budapest: Hungarian Academy of Sciences, Research Centre for the Humanities, 30 p. (2017) <http://real.mtak.hu/73709/>

8. Fülemlé Ágnes (főszerk.): *Acta Ethnographica Hungarica* 62 /1-2. sz. (2017)
<http://real-j.mtak.hu/11224/>

- Borsos Balázs, Babai Dániel vendégszerkesztők 2017/1. tematikus szám: Ecological Anthropological Research in Hungary.
- Babai Dániel – Borsos Balázs: Ecological Anthropological Research in Hungary. Foreword. *Acta Ethnographica Hungarica*, 62(1): 7–30. (2017)
- Babai Dániel: “If You Got a Forest, You Got Gold.” The Joys and Woes of Forest Use in Gyimes (Eastern Carpathians, Romania). *Acta Ethnographica Hungarica*, 62(1): 163–186. (2017)
- Babai D., Ulicsni, V. & Avar Á.: Conflicts of Economic and Cultural Origin between Farmers and Wild Animal Species in the Carpathian basin – an Ethnozoological Approach. *Acta Ethnographica Hungarica*, 62(1): 187–206. (2017)
- Borsos Balázs: Ecology + Anthropology = Ecological Anthropology? *Acta Ethnographica Hungarica*, 62(1): 31–52. (2017)
- Borsos Balázs: Ecological Concepts and Categories in Ecological Anthropology. *Acta Ethnographica Hungarica*, 62(1): 53–68. (2017)
- Bági Anikó vendégszerkesztő 2017/2. – Organic Farm, Organic Food. Steps Towards a Sustainable Agriculture (with Hungarian and Slovenian Examples) 267–388.
- Bági Anikó: An Introduction to the thematic block. *Acta Ethnographica Hungarica*, 2017/2. 269–275.
- Anikó Bági: From Hernádszentandrás to BioSzentandrás. An Example of a Sustainable Bio-farm in Hungary. *Acta Ethnographica Hungarica*, 2017/2. 277–294.

9. Balogh Balázs: Передумови, можливості на перспективі досліджень сучасності: міркування щодо діяльності і планів Інституту етнографічних досліджень Угорської академії наук. ЛЕСЯ МУШКЕТИК: СУЧАСНА УГОРСЬКА ЕТНОЛОГІЯ: ОСЕРЕДКИ, НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ, ПЕРСОНАЛІЇ. Монографія. Київ: Institut Mistetstvoznavstva, Folkloristiki ta Etnolohii im. M. T. Rilskoho, 211–220. (2017)
<http://real.mtak.hu/73639/>

10. Bednárík János: Tradierte Zugehörigkeiten. Generationenübergreifende Aspekte ungarndeutscher Identität in Deutschland. In: Szentiványi Réka – Teleky Béla (szerk.): *Brüche – Kontinuitäten – Konstruktionen: Mitteleuropa im 20. Jahrhundert*. Wien: New Academic Press, 211–244. (2017) <http://real.mtak.hu/65848/>

11. Domokos Mariann: 'If You Come to Hungary...' Folklore, Digital Media and European Migrant/Refugee Crisis. In Anthony Bak Buccitelli (szerk.): *Race and Ethnicity in Digital Culture: Our Changing Traditions, Impressions, and Expressions in a Mediated World*. II. Praeger ABC-Clio 329–352. (2017)

12. Fülemlé Ágnes: Monarchi v nacionalnoj odezsde. Sozdanie nacionalnovo obraza pridvorah evropejskij monarchov XIX veka. *Theoria Modi (Теория Моды: одежда, тело, культура, Saint Petersburg)* 30–87. (2017)

13. Ispán Ágota Lídia: Cultured Way of Life Depicted in the Hungarian-Language Press. In: Dagnosław Demski – Anelia Kassabova – Ildikó Sz. Kristóf – Liisi Laineste – Kamila Baraniecka-Olszewska (szerk.): *The Multi-Mediatized Other: The Construction of Reality in East-Central Europe, 1945–1980*. Budapest: L'Harmattan, 326–355. (2017) <http://real.mtak.hu/73708/>
14. Каталин Юхас: От народного костюма до «этно-дизайна» – модные тенденции в фольклористическом движении «танцхаз» в позднесоциалистической Венгрии. *Международный журнал Теория Моды – Одежда Тело Культура Зима* (№ 46) 2017–2018. 12–45. English summary: 336–337. (2017)
15. Sz. Kristóf Ildikó: „The social background of witchcraft accusations in early modern Debrecen and Bihar County.” In: Gabor Klaniczay – Eva Pocs (ed.): *Witchcraft and Demonology in Hungary and Transylvania*. Basel: Springer International Publishing AG, 13–89. (2017)
16. Tamás Ildikó: The colors of polar light: Symbols in the construction of the Sámi national identity. In Szilárd Tóth – Rosa Kirillova – Sulev Iva (eds): *Vabaduse kontsept Ida-Euroopa kirjandustes. Võro Instituudi toimõndusõq*. Publications of Võro Institute, 1406-2534; 32 Võru: Võro Instituut, 11–55. (2017) <http://real.mtak.hu/73638/>
17. Vargyas Gábor: „Up” and „down”: „Zomia” and the Bru of the Central Vietnamese Highlands. Part II.: Fleeing the State or Desire for Modernity? Reflections on Scott and Salemink. *Acta Ethnographica Hungarica* 2017/2 441–463. <http://real.mtak.hu/73621/>
18. Borsos Balázs: Sűrű leírás – operacionális modell – hipermediális elemzőkörnyezet. A magyarázat szerepe a néprajztudományban. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *Megértés és megértetés. A magyarázat a bölcsészettudományokban*. Budapest: Gondolat, 76–95. (2017) <http://real.mtak.hu/74425/>
19. Borbély Sándor: Időtapasztalat a terepen. A történeti (historikus) megértés módszertani paradigmája a magyarországi néprajzi kutatásban. In: Balogh Balázs (főszerk.) – Ispán Ágota Lídia – Magyar Zoltán – Mészáros Csaba – Vargyas Gábor (szerk.): *Ethno-Lore, Az MTA BTK Néprajztudományi Intézet évkönyve, XXXIV*. 31–81. (2017) <http://real.mtak.hu/73728/>

MTA BÖLCÉSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
RÉGÉSZETI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
telefon: (1) 224 6700; fax: (1) 224 6719
e-mail: benko.elek@btk.mta.hu; honlap: <http://ri.btk.mta.hu/hu/>

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az MTA BTK Régészeti Intézete az egyetemes régészeti kutatás korszerű tudományos szempontjai, valamint a magyarországi régészeti emlékanyag konkrét kérdései mentén végezte munkáját 2017-ben is. Az Intézet feladatának tekinti, hogy meghatározó szerepe legyen kiemelkedő hazai és nemzetközi régészeti kutatásokban, e célból több vezető hazai és európai kutatóintézettel stratégiai partnerséget alakított ki. Szerepet vállalt az egyetemi oktatásban és a PhD-képzésben is. Folytatódtak a nagy projektek, többek között a bronzkort vizsgáló Lendület-pályázat formájában, és egy interdiszciplináris NKFI-projektrel a középkori környezettörténet kutatásában. E munkák révén kiszélesedett a régészetnek a természettudományokkal való együttműködése, a terepmunkában a roncsolásmentes módszerek alkalmazása, elmélyült a radiokarbon keltezés elméleti háttérének kutatása, folytatódott az archeogenetikai laboratórium eszközparkjának és vizsgálati módszereinek megújítása, kutatási témáinak kiszélesítése.

A Régészeti Intézet munkájának súlypontját a neolitikum, a rézkor, a bronzkor, az antik kortól az Árpád-korig terjedő időszak (benne a germán és az avar kor, a Karoling-kor és a honfoglalás kor), valamint a középkor és a kora újkor (török kor) jelenti. E hagyományos kutatási ágak művelése mellett átfogó, a magyarországi régészet egésze szempontjából alapvető munkálatokat is előmozdított, így a Magyarország Régészeti Topográfiája újraindítását és tematikus tanulmánykötetek szerkesztését, egy-egy kutatási terület részletes áttekintésével. Folytatódott az intézeti évkönyv (Antaeus) és az Acta Archaeologica Hungarica folyóirat, továbbá a Hereditas Archaeologica Hungarica magyar-angol könyvsorozat szerkesztése.

Az Intézetnek sok munkáját kötötte le az új telephelyre történő költözés és a jó munkakörülmények kiépítése, továbbá a BTK-n belüli tudományos önállóságának definiálása és megőrzése.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Ősrégészeti témacsoport

Az őskori kutatás fókuszában a kronológia, kerámiastílusok, technológiai innovációk értelmezése, a népességváltozások, az életmód bioarcheológiai vizsgálata, a komplex tájrégészeti módszerek alkalmazása állt. A kutatások háttérét számos nemzetközi program (European Research Council [ERC]; Deutsche Forschungsgemeinschaft [DFG]; Lengyel Kutatási Alap), stratégiai együttműködés, így például a Német Régészeti Intézet Römisch-Germanische Kommission-nal fenntartott kapcsolat (RGK) biztosítja. A hazai együttműködések mellett munkájukat a Nemzeti Kutatási Alap (NKA) és az NKFIH támogatásával végzik. Az újkőkori Alsónyék-projekt a Shanghai Archaeology Forumon bekerült a világ 10 legjelentősebb Field Discovery projektje közé. A bronzkort kutató Lendület Mobilitás Kutatócsoport második éve kiváló minősítést kapott. A munkatársak az

archeogenetikai programok keretében az őskori Európát érintő népességváltozásokat és a ló háziásításának kérdését vizsgálták, megjelent és közlésre elfogadott Nature cikkek társszerzői, további projektek társszervezői. Résztevői az Intézet modern topográfiai kutatásainak.

Az újkőkor kutatása a Dél-Dunántúl régiójára koncentrált. Alsónyék lelőhely feldolgozása az RGK részvételével folytatódott. A település leleteinek értékelését egy új adatbázis kialakításával és 3D szkenneléssel folytatták. A Kr. e. 6–5. évezred temetkezéseit nagy mintaszámú abszolút kronológiai elemzéssel vizsgálták egy ERC-projekthez kapcsolódóan. A szarvasmarhatartásra alapozott újkőkori gazdálkodás kialakulását ERC-projekt résztvevőiként tanulmányozták. NKFI-program keretében folytatódott a Délkelet-Dunántúl komplex kutatása. Tolna-Mözsön régészeti feltárást, Baranya, Somogy, Tolna megye három régiójában intenzív lelőhely-felderítést végeztek a települési hálózat megismerésére. Nemzetközi konferenciát szerveztek a baranyai régió kutatásáról.

A Kárpát-medence késő rézkori temetőinek relatív kronológiai kérdéseit egy tanulmányban elemezték, a folytatásra NKFI-pályázatot nyújtottak be. A gödörsíros kultúra kurgánjának feltárásáról szakcikkekben számoltak be és partnerek voltak egy ERC-pályázat kidolgozásában.

A bronzkor kutatói sokrétű nemzetközi és hazai együttműködés és a Lendület-kutatócsoport keretében dolgoztak. Kutatásuk három fő irányához kapcsolódóan kiemelkedő eredmények születtek a bioarcheológia területén a Kr. e. 3. évezred vándorlásai kapcsán. Jelentős előrelépés történt a hamvasztott emberi maradványok kronológiai és antropológiai elemzésében, továbbá bizonyos betegségek (tbc, lepra) kimutatásában. Bekapcsolódtak egy dinamikus fejlődő kutatási irányzatba a réz/őn nyersanyagforgalom és metallurgiai kérdések körében. A tájrégészeti kutatások tovább bővültek feltárások és roncsolásmentes vizsgálatok által, elsősorban Közép-Magyarország régiójában. A kutatások kiterjedtek a statisztikai, térinformatikai, petrográfiai módszerek összetett alkalmazására; a textil, a gender, a kognitív és a gyász régészete irányába, intenzív ismeretterjesztéssel kiegészülve. Elkészült a bronzkor kutatás jelenlegi helyzetét átfogó tanulmánykötet. A késő bronzkor/kora vaskor temetkezéseit vizsgálták, előkészítettek egy genetikai projektet.

A témacsoport két munkatársa PhD-fokozatot szerzett, és készülöben van 4 további PhD-dolgozat.

Ókori és népvándorlás kori régészeti témacsoport

A témacsoport az ókori civilizáció egyes nagy témáit és a népvándorlás kori hatalmi, gazdasági és kulturális átalakulásokat kutatja. A klasszikus görög szobrászmesterek azonosítását célzó NKFI-projekt a „mesterkéz-attribúció” módszerével a korábban 3D-szkennelt szobrok statisztikai elemzésével és a berlini gipszmásolat-gyűjtemények felmérésével folytatódott. A pannoniai késő római lelőhelyek kerámiájának feldolgozása több jelentős publikációt eredményezett. A dél-pannoniai temetők társadalomtörténeti értékelésére egy MS Access adatbázis készült: a somogyszili temető adatfelvétele és revíziója megtörtént. A lelőhely értékelését egy SPSS statisztikai program használatával végezték el. Az adatbázis öt újabb temető adataival bővült. A Seuso-munkabizottság tevékenységét az Intézet egyik kutatóprofesszora vezeti. A kincs művészettörténeti elemzése kapcsán elkészült a kiállítási katalógus egyik fejezete.

A Pontus-vidék kora középkori kereskedelmének átalakulásáról önálló kötet jelent meg, ami a Kárpát-medence kapcsolatrendszerét is új megvilágításba helyezi. Folytatódott a késő ókori temetkezési szokások krisztianizációjának kutatása. Új összefoglalás jelent meg a hun kori

üstökről, és a kora népvándorlás kori alföldi telepkutatásról. A szőládi langobard temető régészeti és bioarcheológiai feldolgozása nemzetközi együttműködésben történik. Megtörtént a budakalászi avar temető leletanyagának katalogizálása és a fémleletek archeometriai vizsgálata. A kora avar kori népi és kulturális viszonyokat, Bizánc és Itália közötti kulturális kapcsolatokat tárgyalja két összefoglaló feldolgozás. Monográfia jelent meg a budakalászi avar temetőben talált vadászjelenetes fémkorsóról és jelentőségéről a késő antik toreutikában. A kora avar kori övgarnitúrák több típusának feldolgozása is megszületett.

Az eurázsiai sztyepei népek kulturális átalakulását vizsgálja egyes régészeti leletcsoportok és az írásos források elemzésével az NKFIH és az osztrák Wissenschaftsfonds közös kutatási programja. A Mongol Tudományos Akadémiával együttműködésben a „Belső-Ázsia a pre-mongol korban” c. projekt keretében Kharbuhbalgas lelőhelyen terepbejárásokra, felmérésekre és légifelvétel készítésére került sor, az előzetes eredményekről publikációk születtek.

A „Hatalom és kultúra” NKFI-program keretében folytatódott a Zala-völgyi avar kori birituális temetők adatbázisának összeállítása, és a közép-Tisza-vidéki kora népvándorlás kori leletanyag feldolgozása. Megtörtént a Zalavár-Hadrianus zarándoktemplom sírjaiból vett minták radiokarbon vizsgálata Zalavár-Várszigeten ebben az évben is folytatódott a feltárás. Két tanulmány készült el a Bíborbanszületett Konstantin utasítására összeállított „A birodalom kormányzásáról” címet viselő traktátus magyar fejezeteinek vizsgálata keretében.

A témacsoport keretében három PhD-értekezés készül.

Honfoglalás kori, középkori és kora újkori régészeti témacsoport

A témacsoport a honfoglalás korától a kora újkorig terjedő időszakot vizsgálja, nemzetközi kitekintéssel, a klasszikus rokontudományok és a természettudományok módszereit is alkalmazva.

A honfoglalás kort a kereszténység felvételéhez, a viselethez, az állatcsont- és tojásmellékletekhez, és a 10. századi nyugati kalandosokhoz kötődő kutatások jellemzik. Egy kutató Bolyai Ösztöndíját a korai keresztény térítés emlékeiről írt könyvkézirattal zárta. Bioarcheológiai oldalról is folytatódott a korai magyarság keleti és európai kapcsolatainak a vizsgálata. Egy 2017-ben lezárult NKFI-pályázatból kinőtt kutatási irány a 9–10. századi Kárpát-medencei kerámiával foglalkozik. E munka fontos eredménye Visegrád Karoling kori előzményeinek kimutatása. A Magyarország honfoglalás kori és kora Árpád-kori sírleletei c. leletkorpusz számára elkészült Nógrád megye leleteinek monografikus feldolgozása. Az Árpád-kori kutatásokat a településtörténethez és a kerámiához kapcsolódó vizsgálatok mellett egy kiadásra előkészített könyvkézirat gazdagítja („Byzantinische oder byzantinisierende Raumgestaltungen kirchlicher Architektur im frühárpádenzeitlichrn Ungarn“).

Folytatódott a Pilis-hegység középkori emlékeinek, elsősorban a pilisi ciszterci monostor régészeti és építészeti anyagának feldolgozása. Megjelent egy a témához kapcsolódó kiállítási katalógus. A monostor vízgyűjtő tava területén szondázó talajfúrás és terepmodellezés történt. Elkészült a Holl Imre-emlékkönyv, a tanulmánykötet megírásában és szerkesztésében a témacsoport több munkatársa is részt vett. Pest megye őskori és középkori földvárainak feldolgozása (NKFI-pályázat) keretében számos objektum bejárására, műszeres felmérésére, geofizikai kutatására és drónos légifényképezésére került sor. A török kor és a kora újkor régészeti kutatása épületek, várak, a városi topográfia és a piacterek, valamint a kerámia elemzése köré koncentrált. Kiemelkedő a csókakői vár és Dombóvár-Gólyavár ásatása.

A középkori Kárpát-medence környezettörténetét vizsgáló interdiszciplináris NKFI-projekt keretében folytatódott a korábban fűrt minták több szempontú elemzése. Kiemelkedően fontos a bisztrai láp (Gyalui-havasok) vastag rétegsora, amely a radiokarbon-mérések szerint a kora népvándorlás korától napjainkig folyamatos üledéksort alkot, és amelytől – együttműködve az MTA CsFK Földtani és Geokémiai Intézetével – komoly klímatörténeti eredmények várhatóak. Jelentősen előrehaladt az esztergomi középkori érseki konyha állatsontmaradványainak feldolgozása.

Az újraindult MRT munkálatok Hódmezővásárhely északi határában folytak. A témacsoport több tagjának tanulmányával és részben szerkesztésében elkészült és megjelent a „Magyarország Régészeti Topográfiaja. Múlt, jelen, jövő” c. tanulmánykötet, amely az MRT sorozat modernizációjának kérdését és az új feladatokat, módszereket tekinti át. A számos témát felölelő tájrégészeti konferencia egyik szervezője a témacsoport tagja volt.

Egy fiatal kutató az MTA által szervezett „Fiatal kutatók félidőben” c. konferencián szekciójában a legjobb előadásnak járó elismerést nyerte el. A témacsoport tagjai tartották 2017 első szemeszterében az ELTE BTK Régészettudományi Intézete középkoros főkollégiumát, egy munkatárs a PPKE habilitált oktatója lett. A BMGE-n elkészült egy posztgraduális diplomamunka.

Egy kutató leadta PhD-disszertációját, ketten dolgoznak rajta.

Bioarcheológiai és környezetrégészeti témacsoport

Az Archeogenetikai laboratórium 2017. évi munkáját nagyban meghatározta az MTA HTK épületébe való átköltözés és a technológiák adaptálása az újonnan kiépített laboratóriumba.

A laboratórium egyik munkatársa jelentős nemzetközi folyóiratokban publikált tanulmányokat. Ezek a kutatások nemzetközi együttműködésben zajlottak és a neolitikum, a rézkor-bronzkor, valamint az Ibériai-félsziget őskori ethnogenetikai kapcsolatait érintették, és teljes-genom analíziseken alapulnak. Az ELTE új ösztöndíjasa elkezdte kutatását 7–10. századi sztyeppe mintákon. A bronzkori kutatásokat végző Lendület-csoporttal közösen bronzkori tömegsírok archeogenetikai vizsgálatára került sor. A laboratórium szakemberei nemzetközi NKFI kutatási téma keretében sikeresen szekvenáltak és tipizáltak kora avar előkelők sírjaiból vett mintákat. A bioinformatikus munkatárs réz- és bronzkori lovak domesztikációját vizsgálta, részben ERC-keretek között. A genetikus kollégák sikeresen végeztek shotgun-szekvenáláson alapuló nemmeghatározást. Vaskori és népvándorlás kori pályázatok előkészítése zajlott a jénai Max Planck laboratórium bevonásával. Az Intézet az MTA Infra-pályázatán forrást nyert a laboratórium légtechnikai rendszerének karbantartási munkáira.

A paleoantropológiai kutatások keretében elkezdődött az alsónyéki neolitikus temetkezések adatainak kiértékelése. A paleoantropológus munkatárs részt vett a bronzkoros Lendület-csoport munkájában is. Befejeződtek a magyar őstörténeti mintavételek, jelentős orosz konferencián számolt be kolléga a projekt eddigi eredményeiről. Az archeozoológus munkatárs saját NKFI-projektjét önálló, megjelent monográfiával zárta, késő rézkori-kora bronzkori témakörben. Befejeződött a délkelet-dunántúli régió neolitikus lelőhelyei állatsontanyagának feldolgozása, részben NKFIH-támogatással.

Két munkatárs környezetrégészeti célú kutatásokat, többek között terepi, roncsolásmentes felderítést igénylő méréseket végzett, mikrorégiós, földvárkutatási és környezetrégészeti

projektekhez kapcsolódva. Ezekben a vizsgálatokban sokat segítettek az MTA Infra-pályázaton elnyert újabb eszközök.

A laboratórium fiatal kutatói ösztöndíjasa PhD-fokozatot szerzett, egy másik fiatal kutató sikeres PhD-félidej beszámolót tartott.

Dokumentációs és Műtárgyvédelmi témacsoport

Az új telephelyre költözéskor az adattári tároló bútorok már elkészültek, így az Intézet számos munkatársának segítségével rövid időn belül helyükre kerültek a gyűjtemények. Ez összesen 15–20 tonna dokumentációs anyag átszállításával és elrendezésével járt. Folyamatos munkát jelent az Intézet jelenlegi és elhunyt munkatársaitól visszakerülő dokumentációs anyag elrendezése. Ebben az évben is folytatódott a régi anyagok feldolgozását megkönnyítő segédletek és táblázatok elkészítése.

A restaurátor műhelyben az alsónyéki lelőhely kerámiaanyagán dolgozott egy restaurátor, egy további munkatárs a zalavári fémleleteket tisztította. A Művészettörténeti Intézet fényképésze 947 leletfotót készített 35 munkanapon. A grafikuműhely továbbra is 3 fős létszámmal dolgozott az intézeti kiadványok és a kutatók egyéb publikációinak illusztrációs anyagán.

Az MTA BTK Régészeti Intézet Könyvtára

A könyvtár jelenleg 78 032 darab könyvtári egységet tartalmaz, a gyűjtemény bekerülési értéke meghaladja a 160 millió forintot. Könyvtárunk állománya a 2017-es évben 493 db könyvtári tétellel gyarapodott. Az állománygyarapodás legnagyobb része cseréből származó dokumentum, amihez több elhunyt munkatárs könyv- és különlenyomat-gyűjteménye járult. A csereállomány 3 intézeti kiadvánnyal bővült. A nemzetközi kiadványcsere-megállapodások keretében a könyvtár nagyobb mennyiségű intézeti kiadványt küldött külföldre, ennek postaköltsége másfél millió forint volt. A költözést követően, az év első felében az új könyvtár kialakítása, berendezése tette ki a munka jelentős részét. Az új könyvtár 2017. június 5-én nyitotta meg kapuit. Mivel az új könyvtárépületben a raktározási lehetőségek korlátozottak, ezért 2017-ben folytatódott a duplum- illetve cserekiadványok apasztása. Ez az elhúzódó munka elsősorban dokumentumcsere, illetve ajándékozás keretében (vidéki és budapesti múzeumok számára) zajlik.

b) Tudomány és társadalom

Aktuális tudományos feladatai mellett az Intézet kezdeményezőként részt kíván venni a hazai és a nemzetközi tudományos közéletben, az egyetemi oktatásban, az örökségvédelemben és a tudományos eredményeket a társadalom felé közvetítő disszeminációban. Az intézmény három akadémikussal és egy nem-akadémikus közgyűlési képviselővel részt vesz az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztályának munkájában. Munkatársai számos testületben és bizottságban töltenek be tagságot, ahol tudományterületek kapcsolódásán, a határon túli tudomány és kultúra kérdéskörén túl a társadalmat közvetlenül foglalkoztató kérdésekben is állást kell foglalni (Nemzeti Hauszmann-terv Társadalmi Testület, Seuso-munkabizottság, Árpád-ház Program). Az Intézet részt vesz az Ásatási Bizottság munkájában és az örökségvédelemmel kapcsolatos jogalkotást megelőző egyeztetéseken. Nagy hangsúlyt fektet arra, hogy kutatásainak eredményeit a művelt laikus közönség felé is közvetítse. A kutatói közösség több olyan általános figyelemre igényt tartó munkát is publikált, amelyek a nemzettudat és honismeret gyarapodásához járulnak hozzá, bevallott céljuk a széles körben terjedő tévtanok tudományos igényű kritikája is. Fontosnak tartja, hogy minél szélesebb

rétegek ismerjék meg a modern régészet tevékenységének azon oldalát is, amely a természettudományokkal karöltve tevékenykedik, és alkalmazza a 21. századi műszeres vizsgálatokat. Több kutatási programjába szervesen beépült például a Közép-Európa felé irányuló migráció és akkulturáció kérdésköre, amelyet olyan úttörő technológiákkal kutat, mint az archeogenetika. Az Intézet munkatársai egyre nagyobb súllyal vannak jelen internetes felületeken és a közösségi média azon területein, amelyek hagyományos módon egyre kevésbé megszólítható korosztályokat érnek el. Rendezvényei a korábbi évekhez hasonlóan nyilvánosak voltak, szakmai programjait (a Magyarország Régészeti Topográfiaja program korszerűsítése, kutatói és támogatói bázisának kiszélesítése, Magyarország környezet- és tájrégészeti kutatása) a hivatásos szakmai közegen messze túlmutató társadalmi érdeklődés övezte.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet összesen 4 nemzetközi, valamint 8 hazai tudományos és nyilvános rendezvényt szervezett önállóan, illetve együttműködő partnerekkel. A hazai rendezésű események közül különösen fontos, programadó jelleggel bírt *A megújuló Régészeti Intézet a HTK-ban* című intézetnyitó rendezvény, amelyen az Intézet bemutatta új telephelyét és aktuális kutatási irányait a magyar és a nemzetközi régészet, az örökségvédelem különböző szakterületein tevékenykedő, számos intézményt képviselő vendégeinek. Több korszak kutatóinak fóruma volt a *Történeti táj – tájrégészet: eredmények és perspektívák a magyarországi tájrégészeti kutatásban* című, több napos tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében, az MTA Humán Tudományok Kutatóháza új épületegyüttesében. A bronzkori kutatásokkal foglalkozó Lendület Mobilitás Kutatócsoport és a BTK Történettudományi Intézet Lendület Középkori Gazdaság Kutatócsoportja *Mixtura texturalis. Ember és textil a Kárpát-medencében* címmel rendezett sikeres közös konferenciát. További konferenciák és műhelybeszélgetések kapcsolódtak az Intézet folyamatban lévő NKFI-projektjeihez. Az intézményben rendszeresen a könyvbemutatók. Széles szakmai közönséget vonzott a *Magyarország régészeti topográfiaja. Múlt-jelen-jövő* című, szakmai előadásokkal egybekötött könyvbemutató. Nemzetközi rendezésű eseményei közül szintén NKFI-programhoz kapcsolódott a pécsi Janus Pannonius Múzeummal közösen megrendezett *At the Gates of the Balkans – Prehistoric Communities of the Baranya/Baranja Region and the Adjacent Areas* című nemzetközi konferencia, egy további műhelykonferencia a hamvaszásos temetkezések európai elterjedésének tematikájában kibontakozó magyar–olasz–osztrák együttműködésnek biztosított fórumot. Német és török kollégák mellett intézeti kolléga volt a társrendezője egy őskori építészettel foglalkozó szekciónak az Európai Régészek Szövetségének 23. éves gyűlésén, Maastrichtben (Hollandia).

Az Intézet 23 külföldről érkezett és 3 hazai vendégkutatót fogadott hat hónapnál rövidebb időre. Egy külföldi kolléga (Christian-Albrechts Universität zu Kiel) 7 hónapig kutatott az Intézetben. Munkatársai közül 9 kutató végzett külföldi szakmai munkát vezető egyetemeken és kutatóintézetekben (Römisch-Germanische Kommission, Frankfurt; Universität Wien, Institut für Urgeschichte und Historische Archäologie, München; Archäologische Staatssammlung München; Ludwig-Maximilians-Universität München; Albert-Ludwigs-Universität Freiburg; University of Oxford, Department of Classics; Stockholms Universitet, Osteoarkeologiska forskningslaboratoriet; Max Planck Institute For The Science of Human History; The Orlando Group, Toulouse; Mongol Tudományos Akadémia Történeti és Régészeti Intézete, Ulánbátor, Mongólia; Shandan Régészeti Múzeum, Gansu, Kína). Két szakembere két hazai intézményben dolgozott vendégkutatóként (Magyar Nemzeti Múzeum-Mátyás Király Múzeum, Visegrád; Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár).

Az Intézet munkatársai több felsőoktatási intézményben fontos szerepet játszanak az egyetemi oktatásban, doktori iskolák munkájában. Kutatási programjaik egyúttal BA/BSc-, MA/MSc- és PhD-dolgozatok alapját képezik, számos fiatal kutató számára a mobilitás egyetlen lehetőségeként. Rendszeres felsőoktatási tevékenységet 11 kutató végez, akik az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Debreceni Egyetem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Szent István Egyetem oktatói.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

„Történeti táj – tájrégészet: eredmények és perspektívák a magyarországi tájrégészeti kutatásban” c. konferencia rendezése (2017. november 6–7.), Nemzeti Kulturális Alap Örökségvédelem Kollégiuma, 350 000 Ft támogatás. A rendezvény kettős célt szolgált. Bemutatta a hazai régészeti kutatás azon ágait/tendenciáit, melyek hozzájárultak a tájrégészeti módszerek és az arra jellemző komplex tájszemlélet magyarországi meghonosodásához és főbb irányainak kialakulásához, ugyanakkor átfogó körképet kívánt nyújtani a legfrissebb eredményekről, melyek kijelölik a hazai kutatás helyét a nemzetközi tájrégészeti diszciplínában.

„MTA BTK Régészeti Intézet DNS-laboratóriuma korábban elnyert légtechnikai rendszerének karbantartása”, 2017. február, MTA Infra-pályázat 2017. február, 6 000 000 Ft. Mivel a laboratóriumot az Intézet költözése miatt csak 2017. nyár elejére sikerült működésbe állítani, az pályázat keretében kivitelezendő feladatokat az MTA Pénzügyi Főosztály jóváhagyásával 2018. év elejére halasztottuk. A karbantartási munkák kiterjednek a tisztatér-labor és a postPCR-részleg légtechnikai rendszerének tisztítására, ami az épület átadásakor elmaradt, valamint a szűrő- és UV-csővek több garnitúrájának cseréjére.

„Geodéziai-topográfiai, valamint terepi-felderítési műszerpark bővítése”, 2017. november – 2018. június 31., MTA Infra-pályázat, 2017 ősz, 9 700 000 Ft. Az Intézet korábbi Infra-pályázatain beszerzett geodéziai-topográfiai, valamint terepi-felderítési műszerparkjának bővítése keretében a mintavételi fúró jobb kihasználásához szükséges motoros kiegészítő berendezés, valamint a korábban elnyert terepi geodéziai műszerkészletből még hiányzó elemek beszerzése 2018 elején.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bánffy E, Jakucs J, Köhler K, Marton T, Oross K, Osztás A: Buried in mud, buried in clay: specially arranged settlement burials from in and around the Danubian Sárköz, Neolithic southern Hungary. In: Bickle P, Cummings V, Hofmann D, Pollard J (eds.): The Neolithic of Europe: papers in honor of Alasdair Whittle. Oxford: Oxbow (2017) pp. 47–61. ISBN: 978-1-78570-654-7 (print); 978-1-78570-655-4 (digital)
REAL: <http://real.mtak.hu/74108/>
2. Bondár M, Zalai-Gaál I: „PHASEN” – „PERIODEN” – „ZEITSCHNEIDEN”. Zur Chronologie der spätkupferzeitlichen Nekropolen im Karpatenbecken. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 68 (2017) pp. 5–46.
REAL: <http://real.mtak.hu/57518/>
3. Kreiter A, Marton T, Gomart L, Oross K, Pánczél P: Looking into houses: analysis of LBK ceramic technological change on a household level. In: Burnez-Lanotte L (ed.): Matières à penser: Raw materials acquisition and processing in Early Neolithic pottery

productions. Séance 11 de la Société préhistorique française. Paris: Société préhistorique française (2017) pp. 111–132. ISSN: 2263-3847. ISBN:2-913745-2-913745-72-5.
REAL: <http://real.mtak.hu/74109/>

4. Bollók Á: Christians, Christianity and the ‘Northern Barbarians’ in Late Antiquity and the Early Middle Ages. In: Ebanista C, Rotili M (eds.): Dalle steppe al mediterraneo. Popoli, culture, integrazione. Atti del Convegno internazionale di studi Fondazioni e rituali funerari delle aristocrazie germaniche nel contesto mediterraneo Cimitile-Santa Maria Capua Vetere, 18-19 giugno 2015. Atti del Convegno internazionale di studi Oriente e Occidente fra tarda antichità e medioevo popoli e culture dalle steppe al Mediterraneo Cimitile-Santa Maria Capua Vetere, 16-17 giugno 2016. Napoli: Guida Editori (2017) pp. 423–442. REAL: <http://real.mtak.hu/74127/>
5. Csiky G: The Transformation of Pontic Trade from Late Antiquity to the Middle Ages. Transport vessels from the Archaeological Museum of Sinop. Archaeolingua, Series Minor 40. Budapest: Institute of Archaeology, Research Centre for the Humanities of the Hungarian Academy of Sciences (2017) 181 p. ISBN: 978-963-9911-96-3.
REAL: <http://real.mtak.hu/74514/>
6. Masek Zs: A fresh look at Hunnic cauldrons in the light of a new find from Hungary. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 68 (2017) pp. 75–136.
REAL: <http://real.mtak.hu/74111/>
7. Török L: The Periods of Kushite History from the Tenth Century BC to the AD Fourth Century. Studia Aegyptiaca Supplements 1. Budapest: Ízisz Alapítvány (2015) 143 p. ISBN: 978-963-12-3680-4.
REAL link nem áll rendelkezésre, a feltöltésnek jogi akadálya van.
8. Vida T: Die frühbyzantinische Messingkanne mit Jagdszenen von Budakalász (Ungarn). Budapest: Institut für Archäologie, Forschungszentrum für Humanwissenschaften, Ungarische Akademie der Wissenschaften (2017) 267 p. ISBN: 978-615-5254-07-9.
REAL: <http://real.mtak.hu/74497/>
9. Benkő E: A pilisi monostor alapítása és építéstörténete. In: Bárány A, Benkő E, Kárpáti Z (szerk.): Pilisi gótika. II. András francia kapcsolatai. Debrecen–Szentendre: Ferenczy Múzeumi Centrum (2016) pp. 99–112. ISBN: 978-963-508-837-9. REAL: <http://real.mtak.hu/74141/>
10. Benkő E, Bondár M, Kolláth Á (szerk.): Magyarország régészeti topográfiája: múlt, jelen, jövő. Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet, 2017. 571 p. ISBN:978-963-9911-98-7.
REAL: <http://real.mtak.hu/74516/>
11. Kovács Gy: Oszmán erődítmények a Dél-Dunántúlon. Gondolatok Szigetvár-Turbék régészeti kutatásához. In: Pap N, Fodor P (szerk.): Szulejmán szultán Szigetváron. A szigetvári kutatások 2013–2016 között. Pécs: Pannon Castrum Kft (2017) pp. 49–66. ISBN: 978-963-12-8482-9.
REAL link nem áll rendelkezésre, a feltöltésnek jogi akadálya van.
12. Langó P, Bede I, Guillaume S: Un guerrier magyar dans les Alpes françaises. Nouvelles données sur les contacts transalpins au début du Xe siècle. Bulletin de liaison - Association française d'archéologie mérovingienne 41 (2017) pp. 117–118. ISSN 0755-630. REAL: <http://real.mtak.hu/74144/>
13. Benkő E, Kovács Gy, Orosz K (szerk.): Mesterségek és műhelyek a középkori és kora újkor Magyarországon. Tanulmányok Holl Imre emlékére = Crafts and Workshops in Hungary during the Middle Ages and the Early Modern Period. Studies in Memory of

Imre Holl. Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet (2017). Sajtó alatt. ISBN: 978-615-5766-01-5. REAL-link még nem megadható.

14. Zatykó Cs, Szilágyi M, Szabó M (szerk.): Történeti táj – tájrégészet: eredmények és perspektívák a magyarországi tájrégészeti kutatásban. Absztrakt kötet. Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet (2017) 86 p. Konferencia helye, ideje: Budapest, MTA HTK, 2017. november 6–7. ISBN: 978-615-5254-08-6. Teljes dokumentum: http://ri.btk.mta.hu/images/01_Tajregeszeti_absztrakt_compressed.pdf
REAL: <http://real.mtak.hu/74114/>
15. Lipson M, Szécsényi-Nagy A, Mallick S, Pósa A, Stégmár B, Keerl V, Rohland N, Stewardson K, Ferry M, Michel M, Oppenheimer J, Broomandkoshbacht N, Harney E, Nordenfelt S, Llamas B, Mende B G, Köhler K, Oross K, Bondár M, Marton T, Osztás A, Jakucs J, Paluch T, Horváth F, Csengeri P, Koós J, Sebők K, Anders A, Raczky P, Regenye J, P. Barna J, Fábíán Sz, Serlegi G, Toldi Z, Nagy E Gy, Dani J, Molnár E, Pálfi Gy, Márk L, Melegh B, Bánfai Zs, Domboróczki L, Fernández-Eraso J, Mujika-Alustiza J A, Fernández C A, Echevarría J J, Bollongino R, Orschiedt J, Schierhold K, Meller H, Cooper A, Burger J, Bánffy E, Alt K W, Lalueza-Fox C, Haak W, Reich D: Parallel palaeogenomic transects reveal complex genetic history of early European farmers. Nature 551:(7680) pp. 368–372. (2017) REAL link nem áll rendelkezésre, a feltöltésnek jogi akadálya van.
16. Szécsényi-Nagy A, Roth C, Brandt G, Rihuete-Herrada C, Tejedor-Rodríguez C, Held P, García-Martínez-de-Lagrán Í, Arcusa M H, Zesch S, Knipper C, Bánffy E, Friederich S, Meller H, Bueno Ramírez P, Barroso Bermejo R, de Balbín Behrmann R, Herrero-Corral A M , Flores F R, Alonso F C, Echevarria J J, Rindlisbacher L, Oliart C, Fregeiro M I, Soriano I, Vicente O, Micó R, Lull V, Soler Díaz J, López Padilla J A, Roca de Togores M C, Hernández P M S, Jover M F J, Lomba Maurandi J, Avilés Fernández A, Lillios K T, Silva A M, Magalhães Ramalho M, Oosterbeek L M, Cunha C, Waterman A J, Roig Buxó J, Martínez A, Ponce Martínez J, Hunt Ortiz M, Mejías-García J C, Pecero Espín J C, Cruz-Auñón B R, Tomé T, Carmona Ballesteros E, Cardoso J L, Araújo A C, Liesau von Lettow-Vorbeck C, Blasco Bosqued C, Ríos M P, Pujante A, Royo-Guillén J I, Esquembre Beviá M A, Dos Santos Goncalves V M, Parreira R, Morán Hernández E, Méndez Izquierdo E, Vega y M J, Menduina G R, Martínez Calvo V, López Jiménez O, Krause J, Pichler S L, Garrido-Pena R, Kunst M, Risch R, Rojo-Guerra M A, Haak W, Alt K W: The maternal genetic make-up of the Iberian Peninsula between the Neolithic and the Early Bronze Age. Scientific Reports 7:(1) pp. 1–15. (2017) REAL: <http://real.mtak.hu/74129/>
17. Gál E: Animals at the dawn of metallurgy in south-western Hungary. Relationships between people and animals in southern Transdanubia during the Late Copper to Middle Bronze Ages. Budapest: Institute of Archaeology, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences (2017) 288 p. ISBN: 978-963-9911-92-5. REAL: <http://real.mtak.hu/74515/>
18. Köhler K, Marcsik A, Zádori P, Biró G, Szeniczey T, Fábíán Sz, Serlegi G, Marton T, Donoghue H D , Hajdu T.: Possible cases of leprosy from the Late Copper Age (3780-3650 cal BC) in Hungary. PLoS ONE 12(10): e0185966. Teljes dokumentum: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185966> REAL: <http://real.mtak.hu/74130/>

MTA BÖLCÉSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.; 1453 Budapest, Pf. 33
telefon: (1) 224 6755; e-mail: tti.titkarsag@btk.mta.hu
honlap: www.tti.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A 2012. január 1-jén érvénybe lépett akadémiai szervezeti átalakítás és intézeti igazgatóváltás eredményeként 2017-ben is a folyamatosság és a változás jellemezte az Intézet működését. A munka folyamatosságát gátolta, de a teljesítményt nem gyengítette az új épületbe költözés. A *korábbi eredményekre építve* az Intézet 2017-ban is az alapvető kézikönyvek készítését, az őstörténettől 1990-ig terjedő időszak egyetemes történeti összefüggésekbe ágyazott magyar történetére vonatkozó alapkutatások végzését (különös figyelemmel a forráskiadásra), az eredmények szakszerű, széles körű (külföldi és hazai) publikálását és a magyar társadalomtörténeti gondolkodás formálását tekintette legfontosabb feladatának. Az Intézet hosszú távú alapkutatásokat szervez és végez, biztosítja az infrastruktúrát a kutatási eredmények gyors és magas színvonalú publikálásához. Rendezvényei (intézeti előadások, műhelytanácskozások, fiatal kutatók fóruma) a tervezett, folyamatban lévő és lezárt kutatásokról szóló beszámolókkal és műhelyvitákkal, újonnan megjelent művek bemutatásával, kisebb-nagyobb konferenciákkal járulnak hozzá e feladatok ellátásához. Hagyományainak megfelelően az Intézet biztosítja a magyarországi központi történettudományi intézmények és folyóiratok (MTA Történettudományi Bizottsága, Magyar Történelmi Társulat, *Századok*, *Történelmi Szemle*, *Világtörténet*, *The Hungarian Historical Review*) működésének infrastrukturális hátterét és a szakma nemzetközi intézményeivel való kapcsolattartást.

A *változtatás* fontos eleme az, hogy az egyéni kutatások mellett az elmúlt öt év során a korábbinál nagyobb hangsúlyt kapott a csoportos, projektformában, sikeres pályázatok keretében végzett munka. A projektek a történettudomány nagy nemzetközi témáihoz illeszkednek, és megvalósításukhoz egyre több a magyar és nemzetközi pályázatokon elnyert forrás. 2017 során a legnagyobb szakmai elismerést és társadalmi visszhangot a Lendület-pályázat keretében a magyar politikatörténetben különös fontosságú uralkodókoronázások és a Szent Korona históriájával kapcsolatos, 2012-ben indult kutatás kapta, amelyet 2017. január 1-jei hatállyal az MTA elnöke véglegesített. Több jelentős külső forrás támogatja a 16–17. századi oszmán terjeszkedéssel kapcsolatos, szintén igen tág hazai és külföldi visszhangot kapott kutatást, és 2017-ben is folytatódtak a 2015-ben konzorciumvezetőként elnyert igen széles körű nemzetközi együttműködést igénylő Horizon 2020 pályázatuk (*COURAGE: Kulturális ellenállás és ellenkultúra. Az ellenzékiesség öröksége az egykori szocialista országokban*) munkálatai. Igen sikeres, nagy nyilvánosságot élvez az *MTA BTK Trianon 100 Lendület kutatócsoportjuk* tevékenysége. A kutatóhely különösen sok energiát fordított az idegen nyelvű (angol, francia, német, olasz, horvát, szerb, szlovák) publikációkra, míg angol nyelvű szakmai folyóirata 4 számát tette közzé.

Az Intézet lényeges célkitűzése társadalmi súlyának növelése és a történeti közgondolkodás, az ún. nyilvános történelem (*public history*) szakavatott befolyásolása. Ennek elsődleges eszköze az intézeti központi honlap, valamint egyes projektek honlapjai. Ezek nem csupán az Intézetben dolgozó kutatókról és az ott folyó kutatásokról, hanem intézeten kívüli konferenciákról, publikációkról, a nemzetközi, valamint a hazai történetírást foglalkoztató aktuális kérdésekről is tudósítanak. Az általános és középiskolai történelemoktatást

támogatják az év során, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézettel kötött szerződés keretében készült tananyagok és történelmi atlaszok. A nemzetközi konferenciák közül különösen nagy visszhangot kapott a kiegyezés 150. évfordulójával kapcsolatos rendezvény.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A **középkori témacsoport** legjelentősebb eredménye, hogy elkészült a világi archontológiai kézikönyvsorozat késő középkori részének második kötete. Ez a rendelkezésre álló forrásanyag teljességének feldolgozásával ad minden korábnál pontosabb képet a késő középkori Magyar Királyság megyéit irányító ispánok (valamint az alispánok és szolgabírák) személyi összetételéről és annak változásairól, megalapozva ezzel további intézmény-, politika- és társadalomtörténeti vizsgálatokat. Megjelent a témacsoport-vezető monográfiája az 1315 és 1342 között létezett Druget-tartomány történetéről, a témacsoport egy tagjának válogatott jogtörténeti írásait összegyűjtő tanulmánykötet, továbbá a témacsoport több tagja szerepet vállalt (szerkesztőként, illetve szerzőként) a Nagyvárad és Bihar megye középkori történetét bemutató, Nagyváradon, román nyelven megjelent két tanulmánykötet létrehozásában.

Igen eredményes munkát folytatott a jelentős részben a témacsoport munkatársaira támaszkodó és a témacsoport egyik munkatársa által irányított **MTA BTK Lendület középkori magyar gazdaságtörténeti kutatócsoport**, amely számos tárgyi forrás elemzése révén volt képes az írott forrásokat újszerűen értelmezni magyar, angol és lengyel nyelvű publikációiban. Sok olyan tárgyat tártak fel régész kollégák bevonásával, amelyek a gazdaság- és kereskedelem-történet számára fontos információkat hordoznak, sőt – írott források hiányában – egyes kutatási kérdések megválaszolása során szinte csak ezekre támaszkodhatunk. Így például a textilzárjegyek származási helyének azonosítása megerősítette azon áruk jelenlétét a középkori Magyar Királyságban, melyekre írott forrásaink is utalnak, ugyanakkor segítségükkel számos olyan árut lehetett azonosítani, mely ez idáig ismeretlen volt. A Magyar Királyságba érkező textilárak köre és minden bizonnyal a kereskedelem volumene is sokkal szélesebb volt tehát, mint ahogy azt a kutatás eddig tudta. Mindez érdemi hozzájárulás a középkori Magyarország európai helyének, kapcsolatrendszerének tárgyyszerű megértéséhez.

A **kora újkori témacsoport** kutatásai között továbbra is fontos helyet foglal el Magyarország és az iszlám viszonyának vizsgálata a különböző korszakokban. Ennek keretében tanulmány készült Magyarország első világháború előtti Bosznia-politikájáról, amelynek ma különös aktualitást kölcsönöz a Gül Baba-komplexum felújítása. A témacsoport feltárta annak a magyar parlamenti döntésnek az előzményeit, amely 1916 januárjában az elismert vallások közé iktatta az iszlámot. Az iszlám magyarországi jelenlétének és hatásainak további aspektusait világították meg a szigetvári türbe-kutatások. Ezek során kiderült, hogy a bosnyák-horvátok 16–17. században muszlim hiten lévő része egészen a 20. századig megőrizte hódoltság kori állapotának egyes emlékeit. Köztük ma is találkozhatunk olyanokkal, akiknél a csoport kizárólagos identitásképző erő, egyben a horvátságtól való elhatárolódás viszonyítási pontja. A szigetvári és rigómezei csatahelyek összehasonlítása azt mutatta, hogy nagy érzelmi, illetve mozgósító erővel rendelkező emlékhelyekről van szó. A 2017-es ásatások eredményeként napvilágra kerültek az egykori derviskolostor alapjai. A turbéki templomnál végzett kutatások egyértelműen bizonyították, hogy a templom helyén nem állhatott Szulejmán sírja.

A témacsoport angol nyelvű tanulmánykötetet publikált Berlinben a hódoltság kori Magyarország identitás- és kulturális kérdéseiről. A tanulmányokból az rajzolódik ki, hogy az alapidentitás a kora újkorban nem jelentett olyan kizárólagosságot, mint a későbbi időkben. Az identitások sokfélesége különösen jellemezte az oszmánok világát, ahol a 15–16. században a dinasztikus identitás vált meghatározóvá, miközben a török etnikai tudat lehanyaglott, és csak a 20. század elején éledt újjá. Szomorú tény, hogy középkori magyar építészeti és művészeti örökségünk pusztulásához nemcsak a hódítók, hanem elődeink is alaposan hozzájárultak. A hódítókkal folytatott szakadatlan harcok ugyanakkor a magyar nemzeti tudat megerősödéséhez vezettek már a hódoltság korában.

A témacsoport monográfiát jelentetett meg a 16. század közepének egyik legbefolyásosabb államférfijáról, Fráter Györgyről, aki Buda eleste után az ország elszakított részeinek a Habsburg-uralkodóház alatti egyesítésére törekedett, s ehhez az Oszmán Birodalom, a bécsi udvar tisztségviselőit, sőt a magyar főurakat is felhasználta. A kutatás során fény derült arra, hogy a Magyar Királyságot kettészakító váradi béke létrehozásában (1538) György barát és Wese lundi érsek titkos magánegyezkedésének is nagy szerepe volt.

A Báthory-kor (1571–1613) erdélyi ércbányászatáról folytatott alapkutatások rámutattak, hogy a korabeli erdélyi pénzügyigazgatás jóval differenciáltabb volt, mint azt korábban gondolták, és a fejedelmi ellenőrzés több szinten működött. Az is új megállapítás, hogy a fejedelmek személyi döntései nagymértékben befolyásolták az egyes tisztségek kialakulását, de nem számítottak kizárólagos tényezőnek. A máramarosi régió késő középkori – kora újkori társadalomtörténetéről megállapítható, hogy a 15. század második fele és a 17. század eleje közötti időszak először nyitott utat a társadalmi felemelkedésre (azaz a nemességhez és birtokhoz jutásra) a közrendű lakosság számára, mégpedig az uralkodói hivatalnoki állások révén, s hogy ezt a szerepet a 16. század közepén kialakuló Erdélyi Fejedelemség kormányzata is átvette. A 17. századi társadalomtörténet új megközelítésű feldolgozása rámutatott, hogy egy 17. századi eperjesi polgár, Madarász György miként tett kísérletet arra, hogy beleszóljon a nagypolitika alakulásába. A reformáció emlékévéhez kapcsolódva a témacsoport új eredménye, hogy a reformáció emlékezete a 16. században nem képezte a történetírás tárgyát; ez csak a 17. században kezdett megváltozni, miután a protestáns egyházak 1608-ban törvényes státust kapnak, s a fellángoló hitvitákban már előkerülhetett a reformáció mint vitatéma. A *Papok, polgárok, konvertiták. Katolikus megújulás az egri egyházmegyében (1670–1699)* c. monográfia a német Konfessionalisierung elméletéhez kapcsolódva megállapította, hogy a rekatolizáció két nagy szakaszra osztható: előbb egy erőteljes, erőszaktól sem mentes beavatkozásra került sor az egyházmegyei falvakban, városokban, majd a 17. század végére a törvényekkel szabályozott és koordinált szellemi expanzió hozott jelentős eredményt.

A témacsoport keretében tovább folytatódott a 18. század legnagyobb „államleírásának”, Bél Mátyás *Notitiájának* kritikai kiadása: Fejér, Tolna, Somogy és Baranya vármegyék leírásának kritikai kiadása jelent meg, közülük Baranya és Somogy eddig semmilyen formában nem volt ismert. Megjelentették Raimondo Montecuccoli *Mémoires* című munkáját francia nyelven, valamint Lotaringiai V. Károly herceg 1683 és 1689 közötti hadjáratainak részletes naplóját, és komoly franciaországi kutatást folytattak a mű recepciójával kapcsolatban.

Szerkesztőként részt vettek a Rómában, a Viella Kiadónál megjelent, a római nemzeti templomok történetét vizsgáló kötet munkálataiban. A kötet megállapította, hogy Rómában az európai nemzetek különböző szakrális intézményeiken keresztül voltak jelen, és ez a

hangsúlyozottan nemzetközi közeg jelentős mértékben járult hozzá a nemzetek – így a magyar nemzet – önazonosságának formálódásához is.

A **Szent Korona kutatócsoport** 2017-ben immár véglegesített státuszban sikeresen folytatta kutatói, publikációs és tudományos ismeretterjesztő munkáját. Közben levéltári és múzeumi alap kutatásai Közép-Európa-szerte folytatódtak, egy szlovák nyelvű tanulmánykötetet (a kora újkori koronázásokról és temetésekről) és egy francia nyelvű kritikai kiadást (Lotaringiai Károly herceg magyarországi hadjáratainak naplójáról) tett közzé. Több tucatnyi magyar nyelvű tanulmányuk mellett a kutatók a legjelesebb francia (*Revue d'histoire diplomatique*) és német szakfolyóiratokban (*Historisches Jahrbuch*), valamint egy nagyszabású cseh történeti kézikönyvben (*Habsburkové 1526–1740: Země Koruny české ve středoevropské monarchii*. Praha 2017) is publikáltak.

Több tucatnyi konferenciaszereplésük közül kimagasló a kutatócsoport felfedezéseiről Cambridge-ben tartott nagyelőadás, továbbá a tudomány ünnepén Kolozsvárott megnyílt magyar–román kétnyelvű koronázási emlékkiállítás. A kutatói team egyik tagja 2016-ban megjelent monográfiájáért (*Szent István, Szent Korona, államalapítás a protestáns történetírásban, 16–18. század*) Klaniczay Tibor-díjban részesült.

Az **újkori témacsoport** egyik fő feladata a 2013 őszén indult *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* című, NKFIH támogatású program lezárása volt. A projekt keretében az év során tanulmánykötetet jelentettek meg a magyar nacionalizmus kultúrtörténetéről, valamint szöveggyűjteményt publikáltak a 19. századi nemzeti tudományos önmeghatározásokból. A projekt keretében elkészült és részben annak anyagi támogatásával megjelent a „*Vagy jóni fog*”. *Bibliai minták nemzetiesítése a magyar költészetben* című monográfia, és kiadásra kész a *Nemzeti vagy transznacionális történelem* című, 2018-ban megjelenő kötet is. A négy éves kutatás fő eredményeként megjelent hat kötet, benne két monográfiával. Több száz, a projekt keretében készült folyóirat- vagy kötetben közre adott tanulmányt publikáltak. Konferenciáik és workshop jellegű tanácskozásaik száma 10, ebből három nemzetközi jellegű volt. A projekt gazdag empirikus tudásanyaggal szolgált a nemzetállam-építést kísérő és olykor megalapozó tudományos törekvésekről. A kulturális nacionalizmus 19. századi hazai története így módon legitim történeti témává lett.

A témacsoport szinte minden tagja részt vesz legalább egy, nemegyszer több kutatási projektben. Így az Eötvös József levelezésének kiadását előkészítő projekt tanulságai szerint háromszor több a dokumentumok száma, mint eddig tudtuk. Az év során az 1848. évi miniszteri levelezés anyagát dolgozták fel. A Vállalkozói kultúra Magyarországon a 19. században c. projekt, amely az 1869. évi pesti csődököt vizsgálta, igen gazdag anyagot tárt fel a vállalkozói kultúra magyarországi terjedéséről. A 2017-ben befejeződött kutatás eredményeként hamarosan monográfia készül a kérdéssről. Egy földrajztudományi kutatókkal közösen megvalósuló projekt a 19. századi statisztikai felmérésekből állít össze adatbankot. Eddig több millió adatot rögzítettek, 500 térkép is készült ezek alapján, és számos cikket tettek közé a témában.

A **Horthy-korszak témacsoport** tevékenységében az 1919–1944 közötti korszakot feldolgozó háromkötetes kézikönyv munkálatainak beindítása jelentette az elmúlt év legfontosabb hozadékát. A *trianoni Magyarország a tradíció és modernitás határán* címmel az NKFIH által támogatott négyéves programba a csoport minden tagja bekapcsolódott. Rajtuk kívül kilenc másik magyarországi kutatóhelyről további 30 kutató vállalt szerepet a munkálatban. A

korszak legfontosabb társadalom-, gazdaság-, művelődés-, politika-, eszme- és kisebbségtörténeti folyamatait, illetve külön kötetben a korszak nemzetközi kapcsolatait vizsgáló vállalkozás első feléve az egyes témakörök belső műhelyvitáival vette kezdetét.

Az első világháború kelet-közép-európai nacionalizmusainak következményeit elemző NKFIH–OTKA-projekt záróévébe érkezett. Megjelent a kutatás nemzetközi konferenciájának eredményeit közreadó kötet: ez a régió nemzetépítési folyamatainak párhuzamait és konfliktusait elemzi. Elkészült a kutatás angol nyelvű tanulmánykötetének kézírata, amelyet a jövő évben egy amerikai kiadó jelentet meg.

A 2015–2017 között lezajlott *Gulag-émlékév* alkalmából elindított kutatások kiemelt fontosságú eredményeként megjelent a Külügyminisztérium Hadifogoly Osztályán összegyűjtött hatalmas anyagból készült forráskiadvány. Ez a magyar polgári lakosság egy részének Szovjetunióba hurcolását mutatja be. A projekt keretében elkészült az az adatbázis, amely több mint 400 érintett magyarországi településről tartalmazza az elhurcoltak számát és az összegyűjtés időpontját.

A korszak revíziós magyar külpolitikájának fontos állomását jelentő 1938. novemberi első bécsi döntésről terjedelmes okmánytárat adtak közre, amelyhez a kérdés térképészeti forrásait tartalmazó DVD-melléklet kapcsolódik.

A csoport az előző évekhez hasonlóan nagy súlyt helyez a Horthy-korszak kelet- és közép-európai viszonyainak, illetve a trianoni Magyarország nemzetközi kapcsolatainak vizsgálatára. Megjelent a két világháború közötti magyar–szerb kapcsolatok történetét bemutató szerb nyelvű monográfia. Számos magyar és angol nyelvű tanulmányban elemezték a magyar bel- és külpolitika európai mozgásterének alakulását, a revíziós törekvések nagyhatalmi és szomszéd országai kihatásait, fogadtatását, a korszak csehszlovák–magyar, lengyel–magyar és román–magyar kapcsolatait.

A csoport több tagja vizsgálta a korszak belpolitikai, eszmetörténeti meghatározottságait, adottságait. Több tanulmány elemezte az 1919. évi forradalmi és ellenforradalmi változások társadalmi, ideológiai és politikai lecsapódását, a népi mozgalom, a fajvédő mozgalom és a szélsőjobb mozgalmak történetét. A készülő Bajcsy-Zsilinszky Endre monográfiának és az 1919-es tanácsköztársaságról készülő munkának több előtanulmánya jelent meg.

2017. szeptember 1-jén indult az Intézet *Lendület családtörténeti kutatócsoportjának* munkája. Az ötéves támogatást elnyert projekt címe *Magyar családtörténet a modernitás előtt: Gyermekkor és mozaikcsaládok a 16–19. században*. A projekt célkitűzése annak a vizsgálata, hogyan birkóztak meg egy-egy családtag elvesztésével a magyar családok. A magyar történelem ugyanis elbeszélhető azzal a folytonos küzdelemmel is, amelyet a családok az életben maradásért folytattak a sorozatos elhalálozások, a régiókat sújtó járványok, éhínségek és háborúk ellen. Az elhunyt családtagok pótlása miatt mindennaposak voltak a mostohaszülőket, fél- és mostohatestvéreket egyesítő mozaikcsaládok. A „legnagyobb magyar”, az MTA alapítója, Széchenyi István nősülésekor 14 gyermek nevelőapja lett, amelyet követően még 3 gyermeke született. A projekt a modern kor előtti, az arisztokráciától a jobbágyáságig különböző társadalmi csoportokhoz tartozó családok problémamegoldó képességeit, a gyermekek, anyák és apák helyzetének változásait igyekszik feltárni és megismertetni, ami a történeti kutatások új, komoly szakmai és társadalmi érdeklődésre számot tartó területe.

Az újonnan alakult kutatócsoport kilenc tagja tartott előadást a Hajnal István kör 2017-es konferenciáján, amelynek címe *Az érzelmek története* volt. Az előadások anyagából tanulmánykötet fog megjelenni 2018-ban. A kutatócsoport tagjai megkezdték a projektben létrejövő integrált családtörténeti adatbázis kiépítését és a tervezett publikációk előkészítéséhez kézirat-vitákat rendeztek.

A *Trianon 100 kutatócsoport* a nyertes Lendület-pályázat ütemezésének megfelelően megjelentette első, nagy példányszámú és jelentős visszhangot kiváltó publikációit. Különösen jó volt *A magyar békeküldöttség naplójának*, média- és szakmai visszhangja. A kötet eddig magyarul kiadatlan forrásokkal, 310 oldalon, több száz, köztük Magyarországon soha nem publikált fotóval, források százaival mutatja be a magyar béke delegáció tevékenységét Neuillyben 1920 első felében. Elindultak a nagyhatalmak és a szomszédos országok béke-előkészületeit bemutató forráskötetek munkálatai, s már kiadás előtt áll a trianoni békeszerződés előkészítésével kapcsolatos olasz diplomáciai dokumentumok kötete. A konferencia-részvételek mellett ki kell emelnünk azokat az együttműködési kezdeményezéseket, amelyek francia, szlovák, román oldalról jelentkeztek és jó alkalmat adnak a magyar tudományosság eredményeinek külföldi bemutatására.

Az év második felében beindultak a kutatócsoport rendszeres kéziratvitái, valamint az MNL OL kollektívájával közösen kiadandó *Trianon arcai* c. kötet előkészítése, amely a háborús összeomlással és a békeszerződéssel kapcsolatos személyes forrásokat közöl.

A *jelenkortörténeti témacsoport* tagjainak fő kutatási területe Magyarország, Kelet-Közép-Európa és a nemzetközi kapcsolatok második világháború utáni története. Kutatásaik középpontjában 2017-ben is két nagy témakör állt: a nemzetközi kapcsolatok és az 1945 utáni, különösen a Kádár-korszak társadalomtörténete kelet-közép-európai összehasonlításban. Vezetésükkel 2017-ben sikeresen folytatódott az egyetlen olyan European Research Council–Horizont 2020 finanszírozású, humántudományi kutatási projekt, amelyet kelet-közép-európai intézmény koordinál. 12 nemzetközi partnerintézmény részvételével 16 országra terjed ki, jelenleg közel száz külföldi és hazai kutató részvételével. A COURAGE nemzetközi kutatócsoport az ellenzéki kultúráját kutatja a volt szocialista országokban. A kulturális ellenzéki gazdag hagyományának emlékét számos, jelenleg csak szétszórtan fellelhető gyűjtemény őrzi. A projekt egyik fontos célja, hogy a gyűjtemények számára lehetővé tegye társadalmi hatásuk és hatókörük növelését a kulturális ellenállás történeti gyökereinek és örökségének megértése segítségével. A projekt első évét 2017 tavaszán az Európai Bizottság kutatási ügynöksége (REA) kiválóra értékelte, mivel létrejött a projekt keretében az a portál, amely 15 nyelven a kulturális ellenállás gyűjteményeit térképezi fel (www.cultural-opposition.eu).

A témacsoport tagjai sikeresen vettek részt számos további nemzetközi kutatásban, önálló nemzetközi projektek vezetésében, amelyeket a British Academy és az NKFIH is támogat. A témacsoport tagjainak kutatásai kelet-közép-európai összehasonlító kontextusban is meghatározók, a kutatások eredményeinek publikálása a terveknek megfelelően haladt.

Kiemelkedő eredmény, hogy a témacsoport két tagjának monográfiája jelent meg rangos amerikai egyetemi kiadónál, az Indiana University Pressnél. *Stalinism Reloaded. Everyday Life in Stalin-City* (Sztálinizmus újratöltve. Mindennapi élet Sztálinvárosban) című monográfia társadalomtörténeti eszközök segítségével azt tárja fel, hogy a kommunista rendszert nem csupán a rendszer ellentmondásos jellegéből fakadó központi intézkedések, hanem a mindennapi életet szabályozó alkufolyamatok is működtették, amelyek hozzájárultak

ahhoz, hogy a sztálinizmus magyarországi változata fenntartható legyen hosszú évtizedeken keresztül. A mindennapi élet forrásait elemezve rámutat arra, hogy a hétköznapi emberek aprónak tűnő döntései meghatározóak voltak a rendszer működésének szempontjából is. A *Long Awaited West. Eastern Europe since 1944* (A várva vár Nyugat. Kelet-Európa 1944 óta) című történeti szintézis azt elemzi, milyen hasonlóságok kötötték össze, és mi választotta el egymástól azokat az országokat, amelyek a második világháború után a keleti blokkhoz tartoztak. A kelet-európai fejlődés modern kori sajátosságain keresztül rámutat arra, hogy a regionális különbségek nem csupán gazdasági vagy társadalmi különbségeket szültek a kontinens más országaihoz képest, hanem hosszan ható társadalomlélektani hatásuk is volt, amely a mai napig hat. A londoni Anthem Pressnél jelent meg 2017-ben a témacsoport két tagjának szerkesztésében a szocialista korszakbeli kollaborációról szóló angol tanulmánykötet. Egyik fő tanulsága, hogy a „mindennapi kollaboráció” fogalmának használata közelebb vihet a túlzottan fetisizált titkosszolgálati iratok társadalmi funkciójának megértéséhez, hiszen az a nyelv, amelyet az aktákban használnak, önmagában is társadalmat konstruáló tényező volt. A témacsoport tagjai 2017-ben számos további fontos monográfiát és forráskötetet is publikáltak magyarul, angolul és németül, ezek legfontosabb eredménye, hogy a nemzetközi hatások (lengyel–magyar, német–magyar) függvényeként is érthetőbbé teszik a magyarországi történelmi folyamatokat, egyúttal a régió történetéről és nemzetközi kapcsolatairól új forrásokat közölnek és elemeznek.

Az **egyház történeti témacsoport** 2017-ben folytatta a magyarországi zsinatok történetét feltáró kutatást, melynek eredményeképp az Egyháztörténeti Források sorozatban újabb 6 kötet jelent meg, és elkészült a katolikus nagygyűléseket elemző monográfia is. A témacsoport fontos részt vállalt az Intézet által koordinált COURAGE kutatási projektben: megszervezte és előadásokkal gazdagította a magyarországi egyházi ellenállás gyűjteményeiről szóló konferenciát. A kutatócsoport aktívan részt vesz a II. vatikáni zsinat történetét feltáró nemzetközi kutatásokban, melyek keretében egyfelől a sajtó képviselőinek a zsinaton játszott fontos szerepét, másfelől a zsinat recepciójának sajátosságait illetően készültek publikációk rangos nemzetközi kiadványokban.

A **Délkelet-Európa története témacsoport** 2017 során három nagy, évek óta zajló kutatást zárt le. A 19–20. század fordulójára macedóniai erőszak történetének kutatása anyagi háttérrel a Bolgár–Magyar Történetész Vegyes Bizottság, az MTA BTK és a Bolyai Ösztöndíj közösen biztosította. A kutatás eredményei két, többszerzős monográfia formájában fognak napvilágot látni angol nyelven. Az egyik kötet az erőszak történet forrásait egy etnológiai elmélet alapján dolgozta fel (*Study in the Theory and Practice of Destabilization; Violence and Strategies of Survival in Ottoman Macedonia*; ISIS Press), a másik pedig a térség etnikai térképezésének történetét foglalja össze (*The Role of Ethnic Mapping in Nation-Building and its Influence on Political Decision-Making across the Balkan-Pensinsula*; IOS: de Gruyter).

Két kötetben adják ki az (osztrák–)magyar kolonializmust kutató, pályázati forrásból nem támogatott interdiszciplináris projektjük (2014–2017) eredményeit. Az egyik monográfia (*Kolonializmus, propaganda, turanizmus és iszlám*) magyarul fog megjelenni az Intézet gondozásában, a másik kötet, amelynek elkészítésében a Humboldt-Universität egyik nyelvésze is társszerző volt (*Eine kulturelle Form der Reichsexpansion Österreich-Ungarns – Das ungarisch-albanische Wörterbuch von Zoltán László*), az Osztrák Tudományos Akadémia gondozásában fog megjelenni.

2017-ben zárta le a csoport a dualista Magyarország történeti földrajzát feldolgozó OTKA-pályázat munkálatait, amely a korszak eddigi legrészletesebb ilyen szempontú feldolgozása.

Középtávú céljuk egy ERC-projekt elnyerése. Az ehhez vezető út állomásaként 2017-ben benyújtottak egy Marie-Sklodowska-Curie pályázatot *State-building as Humanitarian Intervention – the Albania-Cause 1913–1914* címen. A pályázat célja, hogy egy korábban a Bolyai Ösztöndíj által is támogatott kutatást lezárjon és eredményeit egy angol nyelvű monográfia formájában jelentesse meg.

A **vidéktörténeti témacsoport** munkáját dicséri a Nemzeti Emlékezet Bizottságával közösen kiadott kötet a *Magyar vidék a 20. században* c. újonnan indított sorozatban *Váltóállítás – Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben* címmel. E kötet feltárja azokat a társadalom- és politikatörténeti tényezőket, amelyek 1945 után az eseményeket átélő emberek múlt- és jelenbeli tapasztalatait és jövőképét meghatározhatták. Szintén a vidéktörténeti témacsoporthoz kötődik a *Vidéktörténet évkönyv* I. kötetének megjelentetése *Életvilágok és társadalmi gyakorlatok a 18–20. században* címmel. Az évkönyv első részében a hazai néprajztudomány öt kiemelkedő „nagy öregje” foglalja össze, hogyan értékeli a magyar etnográfia fejlődését a 20. század második felében, majd a második részben tíz vidéktörténeti tanulmány olvasható.

A **tudománytörténeti témacsoport** sikeresen lezárt NHFII–OTKA-pályázatuk eredményeire építve a korábinál kisebb létszámmal és külső támogatás nélkül folytatta a magyar történetírás története többkötetes kézikönyvének munkálatait.

Az Intézet **tudományos információs témacsoportja** az intézet (és növekvő mértékben a Bölcsészettudományi Kutatóközpont) tudományos kiadványait, folyóiratait gondozza, végzi e munkák olvasószerkesztését, korrektúrázását, tördelését, azaz teljes nyomdai előkészítését, valamint a nyomtatás munkáinak szervezését és a megjelent kötetek terjesztését. 2017-ben összesen 57 kötet és folyóiratszám nyomdai előkészítését végezte el a témacsoport. (2016-ban ugyanez az adat 42 kötet volt, a növekedés 15 kötet.) Az intézeti sorozatban (a 2012-ben indított *Magyar Történelmi Emlékek* sorozat) az *Értekezések* alsorozatban 13 darab, az *Adattárak* alsorozatban 1 darab, az *Okmánytárak* alsorozatban 8 darab kötet jelent meg, a MÖT *Források és tanulmányok* sorozatában 1 kötet, a *Lymbus Évkönyv* és az újraindított *Lymbus Kötetek* sorozatban 3 kötet, a vidéktörténeti témacsoport gondozásában 1 kötet, a *Médiatörténeti Könyvek* sorozatban 2 kötet, sorozaton kívül 2 kötet látott napvilágot. A témacsoport tagjai az Intézet 3 folyóirata (*Történelmi Szemle*, *Világtörténet*, *Hungarian Historical Review*) évi 12 számának előkészítését is elvégezték. A fennmaradó 14 kiadvány a társintézetek (2017-ben: Irodalomtudományi Intézet, Művészettörténeti Intézet) számára készült kötet és folyóiratszám, illetve külső partnerekkel közösen kiadott munka volt (pl. Nemzeti Emlékezet Bizottsága, Hajdúsági Múzeum, „Zrínyi Miklós – Szigetvár 1566” Emlékbizottság, Magyar Történelmi Társulat, de Gruyter Oldenbourg Kiadó).

A kiadványok sorából kiemelkedik *A szentgotthárdi csata és a vasvári béke. Oszmán terjeszkedés – Európai összefogás. / La bataille de Saint Gotthard et la paix de Vasvár. Expansion ottomane – Coopération Européenne* című kétnyelvű kötet. Tanulmányai elsősorban hadtörténeti kérdéseket vettek górcső alá, de elemeztek diplomáciatörténeti, sajtó- és kommunikációtörténeti valamint az irodalomtörténeti és csataterkutató témákat is. A „Zrínyi Miklós – Szigetvár 1566” Emlékbizottsággal való együttműködésben készült el a *Határok fölött. Tanulmányok a költő, katona, államférfi Zrínyi Miklósról* c. kötet. Folytatódott a Magyar Őstörténeti Témacsoport sorozata (Források és tanulmányok) a *Dentumoger I. Tanulmányok a korai magyar történelemről* címmel kiadott kötet.

A témacsoport feladatköréhez tartozik továbbra is az Intézet rendezvényeihez kapcsolódó kisnyomtatványok (meghívók, szórólapok, névtáblák stb.) elkészítése is (2017-ben harminc

meghívó grafikai tervezését végezték el), valamint munkatársaikra hárul az MTA BTK, az MTA BTK TTI magyar és angol nyelvű honlapjának, illetve a *Hungarian Historical Review* angol nyelvű honlapjának gondozása, szerkesztése, elsősorban a kiadványokhoz kötődő anyagok feltöltésével. Rendszeressé vált részvételük a Könyvfesztiválon és a Könyvhéten, Penna könyvesboltjuk a bölcsész terület szakmailag legfontosabb könyveinek értékesítő helye.

b) Tudomány és társadalom

2017-ben az Intézet munkatársai több száz ismeretterjesztő írást publikáltak és előadást tartottak, határon túli magyar közösségek és külföldi intézmények felkéréseinek is eleget téve. Gyakran foglalkoztatott szakértők rádió és televíziós műsorokban, így például a Magyar Rádió *Regényes történelem* c. műsorában, és egyes csatornákon rendszeresen jelentkeznek saját műsorokkal is. A társadalmat megszólító intézeti tevékenységek közül az év nagy témaköre az 1867-es kiegyezés előzményei, története és következményei volt, folyóirataikon kívül a *Magyar Tudomány* is nagy terjedelmet szentelt a tematikának, és a szakmán kívül is jelentős visszhangot kapott kétnapos nemzetközi konferenciájuk. A témakörrel foglalkozó kollégák itthoni előadásai, médiaszerepléseik kívül több nemzetközi konferencián képviselték az Intézetet, így például Bakuban, Genfben, Párizsban, New Yorkban, Brüsszelben Torontóban, Moszkvában, Tuniszban és számos további városban.

2017-ben folytatódott az Intézet internetes ismeretterjesztő tevékenysége. A néha naponta többször is frissülő intézeti honlap mellett több projekt tart fenn saját honlapot, így például Középkori gazdaságtörténeti Lendület-kutatócsoport honlapján a 2015-ben elindított Havi Színes ismeretterjesztő internetes rovat egyes tanulmányait átlagosan 1500-an tekintik meg (a legtöbb megtekintés ez évben 3571 volt). Igen sokan olvassák a COURAGE Horizon2020 ERC project 16 nyelvű és a Trianon100 Lendület-kutatócsoport honlapjain közzétett anyagokat, amelyekből gyakran szemez az MTA honlapja és a százezrek által olvasott nagy hírportálok is. Volt olyan cikk, amelyet a *National Geographic* is átvett. A tudományos ismeretterjesztés terén kiemelkedik a *Rubicon* 2017. évi *Koronázások Magyarországon 1526–1916* című duplaszáma, amely a legfrissebb kutatási eredményeket ismertette meg a nagyközönséggel. Mintegy négy íves összeállításuk arra szolgált, hogy a 15–20 ezer példányban elkelt népszerű kiadvány a nagyközönség előtt is bemutassa a nemzeti érdekérvényesítés lehetőségeit és korlátait tárgyyszerűen elemző történelemszemlélet körvonalait. Ugyanezt a célt szolgálta az M5 *Mindenki Akadémiája* műsorában *A Szent Korona titkairól* szóló előadás. *A Szent Korona és koronázási kincseink nyomában* című, bő egy órás ismeretterjesztő film hazai és külföldi bemutatóinak száma meghaladta a félszázat, amihez hasonlóra Lendület-kutatócsoport esetében még egyetlen tudományterületen sem volt példa. Elindult a Trianon100 kutatócsoport Facebook-oldala és Youtube-csatornája. Az Intézet tudományos eredményeit kiállításokon is ismertetik, erre példa a krakkói Krakkó és Budapest kapcsolatairól szóló nagyszabású bemutató vagy a tudomány ünnepén Kolozsvárott megnyílt magyar–román kétnyelvű koronázási éremkiállítás.

A több tudományág módszereit hasznosító családtörténeti alapkutatás új források bevonásával nem csupán a hazai és nemzetközi történettudományban, demográfiában és művészettörténetben mutat fel új eredményeket, hanem a felsőoktatásban is hasznosítható segédleteket és a nagyközönség számára online kiállítást is létrehoz, ami az alapkutatások társadalmi hasznosítására is kiváló példa.

A szakmai közönségek előtt (MTA BTK, Miniszterelnökség, Nemzetpolitikai, ill. Nemzetstratégiai Intézet, előadások a szegedi és debreceni egyetem könyvtárában, illetve Történeti Intézetében stb.) illetve az érdeklődők számára megtartott előadásai (Science Meetup, Rákóczi Szövetség táborai, VEAB stb.) is ráirányították a figyelmet Trianon100 kutatócsoportjuk kutatásaira. Ion Aurel Pop, a kolozsvári BBTE rektora egy 2017. április végi bukaresti konferencián váratlanul „a magyar kormányzat propaganda ügyosztályának” nevezte a Trianon 100-at, és azzal vádolta, hogy az orosz információs destabilizációs hadviselés egyik eleme. Kijelentése nyomán intenzív román sajtópolémia indult. A médiatámadások miatt kialakult légkörben egyik romániai magyar kollégájuk kilépett a kutatócsoportból, így az általa elkezdett bukaresti kutatásokat újra kellett szervezni. A kutatócsoport képviselőinek 2017. októberi bukaresti látogatása, előadásai a New Europe College-ban, illetve a Román Tudományos Akadémián, valamint a Külgazdasági és Külügyi Intézetben a környező országok diplomatái előtt remélhetően eloszlatták a gyanakvást a csoport működésével kapcsolatban, illetve elindult egy, a szomszédos országok történészeivel közösen tartandó workshop szervezése is.

Nagy politikai-társadalmi visszhangot kapott a kiegyezés 150. évfordulója alkalmából rendezett nemzetközi konferenciához kapcsolódó, az Andrássy Egyetemen közösen szervezett kerekasztal-beszélgetés Bába Iván volt államtitkár, Erhard Busek volt osztrák alkancellár és Karel Schwarzenberg volt cseh külügyminiszter részvételével, amelyet Andreas Oplatka a Neue Zürcher Zeitung volt vezető munkatársa vezetett.

Az Intézet egyik munkatársa a Vidékfejlesztési Minisztérium Földrajzinév-bizottságának tagjaként tevékenykedik. Az Oktatókutató és Fejlesztő Intézettel három éve folyó együttműködés eredményeképpen az Intézet több munkatársa részt vett az általános iskola felső tagozatának, illetve a gimnáziumok és szakközépiskolák történelem-tankönyveinek megírásában illetve lektorálásában. Az Intézet munkatársai a tapasztalatok alapján kiegészítették, frissítették az általuk készített, 2015 ősze óta az ország legtöbb iskolájában használt új általános iskolai és középiskolai történelmi atlaszokat is, összesen 290 térképet. A nyomtatott formán kívül folyamatosan fejlesztik a digitális verziót, amely interaktív tananyagokat, animációkat és videókat is elérhetővé tesz a felhasználók számára.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet feladata, hogy átfogja a magyar történetkutatás egészét, elősegítse a különböző műhelyek közötti eszmecserét, infrastruktúrájával és szellemi kapacitásával támogassa a szakma országos szervezeteinek munkáját, összefogja és szervezze a magyar részvételt a történész világkongresszusokon. Az Intézet ezért szoros kapcsolatot tart fenn valamennyi jelentős magyarországi történettudományi kutatóhellyel.

Az Intézet átlagosan havi négy-öt, különböző típusú szakmai rendezvényt szervez. A legrangosabb az *Intézeti előadások* sorozata, ebben az év során 4 intézeti és 2 külföldi szakember szerepelt. Különösen nagy szakmai visszhangra találtak a középkortörténeti előadások, így például Neumann Tibor: *A Magyar Királyság kincstartójának 1494–1495. évi számadáskönyve: hibák, hiányok, huncutságok* és Tringli István: *Mi a hatalmaskodás?* című, élénk vitákat kiváltó előadásai. A saját vagy részben saját rendezésű események közül különösen sikeres volt a *Les processus de rassemblements politiques (XIIIe-XVe siècles). Circulation des officiers dans l'espace angevin* (Formálódó politikai közösség a 13–15. században. Az Anjou-országok tisztségviselő karának változásai) címmel az [ANR Europange Projekt](#) bemutatkozása.

Az intézeti munkatársak meghatározó részvételével zajlott események közül a következők emelendők ki:

III. Béla király és kora. Székesfehérvár Megyei Jogú Város, a Városi Levéltár és Kutatóintézet és az MTA BTK TTI Lendület Középkori Gazdaságtörténeti Kutatócsoport konferenciája. Székesfehérvár, 2017. augusztus 12. (a Székesfehérvári Királyi Napok 2017 keretében)

Szent László király és kora. Zágrábi Magyar Intézet, Zágráb (Zagreb, Horvátország), 2017. jún. 27.

Emlékkonferencia Györffy György születésének 100. évfordulójára. MTA Filozófiai és Történettudományok Osztálya, Budapest, 2017. november 23.

Konfliktus és kooperáció. Nemzetközi konferencia az 1867. évi Habsburg–magyar kiegyezés 150. évfordulóján. Budapest, 2017. november 30.–december 1.

Confessional Politics in Early Modern East Central Europe. Nemzetközi konferencia (Budapest, MTA BTK TTI, 2017. november 30.–december 1.)

Változó határok – a változások megélése / Meniace sa hranice – prežívanie premien. A Szlovák-Magyar Történész Vegyesbizottság, SzTA Történettudományi Intézet Bratislava – Pozsony, Történettudomány Intézet – Eperjesi Egyetem, BTK, Prešov – Eperjes, Szlovák Történelmi Társulat konferenciája: Eperjesi Egyetem, 2017. április 26–27.

Az Intézet a bevezetőben külön kiemelt, EU-támogatást élvező COURAGE programon kívül is több nagy nemzetközi projektben vesz részt. Így jelen van az Anjou-kutatásban (Agence Nationale de la Recherche EUROPANGE program: *Les processus de rassemblements politiques : l'exemple de l'Europe angevine [XIIIe-XVe siècles]*); egyik munkatársuk ennek keretében franciaországi nemzetközi konferencia szervezésében vett részt (*Gouverner le royaume : le roi, la reine et leurs officiers. Les terres angevines au regard de l'Europe (XIIIe-XVe s.) Governare il regno: il re, la regina e i loro ufficiali. I territori angioini nel quadro europeo (secoli XIII–XV)*, École française de Rome et Accademia d'Ungheria in Roma, 20–23 septembre 2017 / 20–23 settembre 2017). Kapcsolatot tartanak a Nantes-i Egyetem CRHIA kutatóközpontjával; partnerként vesznek részt az egyetem európai uniós pályázatában. Közös munka folyik a párizsi Sorbonne IV. Egyetem történéseivel. Tovább erősödtek az Intézet spanyolországi kapcsolatai; a madridi Autónoma Egyetem történeti intézetével közös program megvalósítása vette kezdetét. Az Intézet egyik munkatársa továbbra is tagja a 2013-ban létrehozott nemzetközi kutatócsoportnak: *Red de Investigación: La facción española. Las relaciones de la Casa de Austria a través de grupos informales* (<http://faccion.hypotheses.org>), illetve a 2015-ben a madridi Autónoma Egyetemen megalakult kutatócsoportnak: *Sociedad cortesana y redes diplomáticas: la proyección europea de la monarquía de España (1659–1725)*. Két munkatársuk vett részt előadással a Biblioteca Nacional de Portugal – Splendid Encounters VI. *Correspondence and Information Exchange in Diplomacy (1300–1750)* c. nemzetközi konferenciáján (Lisszabon, 2017. szeptember 28–30).

A külföldi beágyazottság tekintetében az Intézet 2017 során nemcsak megőrizte az utóbbi évek lendületét, hanem még tovább is tudott lépni. Szaporodnak a nemzetközi együttműködés keretében zajló projektek, külföldi előadások és oktatási meghívások. Több munkatárs vesz részt külföldi doktoranduszok oktatásában (így például: Eperjesi Egyetem; University of North Carolina, Chapel Hill, USA; KU Leuven, Kievi Sevcsenko Egyetem), nőtt külföldi független idézettségeik száma.

Az Intézet társzervezésében és többségében intézeti előadókkal zajlott és 2018-ban is folytatódik a bécsi egyetemen a magyar történelemről szóló előadássorozat, amelyet az ottani diákok kreditet adó tárgyként vehettek fel.

Az Intézet munkatársai aktívan vesznek részt hazai és külföldi folyóirat-szerkesztőségekben. A legfontosabb főszerkesztői, szerkesztőbizottsági vagy szerkesztőségi tagságok nemzetközi lapoknál és kiadóknál: *Journal of Modern History*, *Journal of Contemporary History*, *Routledge*, *Woodrow Wilson Center*, *Wallstein Austrian History Yearbook*, *Archivum Ottomanicum*, *Časopis Matice moravske*, *Dimensioni e Problemi della Ricerca Storica*, *Ekonomika i ekohistorija*, *Review of Croatian History*, *Journal of Turkish Studies*, *Opera historica*, *Osmanlı Araştırmaları*, *Podravina*, *Scrinia Slavonica*, *Ungarn Jahrbuch*, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti*, *Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, *Zeitschrift für internationale Freimaurerforschung*. A hazai folyóiratok közül: *Acta Orientalia*, *Hadtörténelmi Közlemények*, *Keletkutatás*, *Lymbus*, *Rubicon*, *Múlt-kor*, *Századok*, *BUKSZ*, *Történelmi Szemle*, *Történelmi-Földrajzi Közlemények*, *The Hungarian Historical Review*, *Turul*, *Urbs Várostörténelmi Évkönyv*, *Világtörténet*, *Korall*, *Tanulmányok Budapest Múltjából* c. évkönyv stb. A kutatók hazai (pl. L'Harmattan, A múlt ösvényén) és külföldi (pl. Berlin, Edition Ungarische Geschichte, Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvölker [Klaus-Schwarz-Verlag], Routledge, Wallstein) sorozatszerkesztőiként szintén növelik az Intézet nemzetközi tudományos beágyazottságát.

Az Intézet munkatársai hazai és nemzetközi tudományos testületek tagjaiként és vezetőiként, kuratóriumokban (MTA Történettudományi Bizottság, MTA Agrártörténelmi és Faluszociológiai Osztályközi Állandó Bizottság, MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztálya Középkori- és Neolatin Munkabizottság, MTA Művelődéstörténelmi Osztályközi Állandó Bizottság, European Science Foundation, European Network of Remembrance and Solidarity, EURIAS, GWZO – Lipcse, Romanian Research Council) és tudományos tanácsokban (több helyen elnökként, illetve elnökhelyettesként is) dolgoznak. Többen tagjai az MTA Történettudományi Bizottságának és akadémiai történész egyes bizottságoknak (magyar–bolgár, magyar–szerb, magyar–szlovák, magyar–török, magyar–ukrán stb.).

A Magyar Történelmi Társulat főtítkára, egyik alelnöke és több vezetője az Intézet munkatársa. Rendszeresen segítik a külföldi magyar kulturális intézeteket tanácsadással és előadók küldésével. Több munkatárs az OTKA történész zsűri tagja, a Bolyai Tudományos Ösztöndíj Bizottság tagja, s többen különféle akadémiai bizottságokban töltenek be vezető posztot: MTA Művelődéstörténelmi Albizottság – társelnök; Magyar Tudományosság Külföldön Akadémiai Bizottság – tag; MTA Gazdaságtörténelmi Bizottság – titkár; VEAB – elnök. A munkatársak folyamatosan oktatnak valamennyi jelentős magyarországi egyetemen, több doktori iskolában vesznek részt, külön megállapodás keretében működnek közre az ELTE BTK történelem államvizsgáin; opponensként, bizottsági tagként dolgoznak a tudományos minősítés fórumain és a hazai tudományos pályázatok elbírálásában, az OTKA, TÁMOP, Nemzeti Kiválóság Program, az Akkreditációs Bizottság és a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj tisztségviselőiként és szakértőiként. Az Intézet egyik munkatársa a komáromi Selye János Egyetemen, egy másik a pekingi Jiaotong Egyetemen, két további munkatárs az Egyesült Államokban oktatott. Nyugdíjba vonult munkatársuk a Gulag Emlékbizottság titkárságának volt vezetője. Különösen hangsúlyosak az Intézet erdélyi kapcsolatai. Egyik munkatársa évek óta részt vesz a Varadinum Napok (Nagyvárad) történelmi konferenciáinak és kiadványainak szervezésében, szerkesztésében. Az Intézet szintén erős, jól működő kapcsolatot tart fenn a kolozsvári Erdélyi Múzeum-Egyesülettel, amellyel közös konferenciákat szerveznek, kiadványcserét folytatnak és rendszeres kutatói konzultációkat tartanak. Két munkatárs az MTA közgyűlési (nem akadémikus) képviselője. Egyikük tagja az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsának is.

1 munkatársuk habilitált. Két kutatójuk ösztöndíjat kapott az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében, egy munkatársuk pedig az NKFIH posztdoktori ösztöndíját nyerte el.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A Lendület Családtörténeti kutatócsoport önálló vizsgálat tárgyává teszi a teljes,- fél- és mostohatestvéreket, szülőket és mostohaszülőket integráló összetett családformációkat. Az évszázadokon és társadalmi rétegeken átívelő kutatás írott, tárgyi és vizuális források felhasználásával, több tudományág módszereit hasznosítva igyekszik módosítani a tradicionális családkról élő idealizált képet. Kvalitatív és kvantitatív vizsgálatok keretében árnyalja azt a sematikus nézetet, hogy ezek az „abnormális” család-formációk konfliktusokkal, negatív érzelmekkel és gonosz mostohákkal terheltek. Ezen kívül családrekonstrukciót és családi kapcsolatháló elemzést szolgáló online adatbázis építésével a jövőbeli kutatások számára kutatási segédeszközt hoz létre, a kutatás eredményeit a felsőoktatás és a nagyközönség számára pedig egy online kiállítás keretében mutatja be. MTA: 150 000 000 Ft – 2017: 27 764 000 Ft

Mohács 1526–2026: Rekonstrukció és emlékezet, 1 év. A projekt tartalma, céljai: Környezeti rekonstrukciós módszer fejlesztése és alkalmazása a csatater és csata kutatásában. Az ütközet főbb helyszíneinek lokalizálása és az események rekonstruálása. A csatára, előzményeire és következményeire vonatkozó régi források újraértelmezése, az összes lehetséges új forrás feltárása és közreadása, hiányzó összefoglalások megírása és kiadása, az új ismeretek társadalmasítása. Mohács recepciója a történetírásban, irodalomban, folklórban és zenében. Mohács és a hasonló (közép-európai és a balkáni) sorsdöntő csaták szerepe a nemzeti önértelmezésekben. A 2026-ban esedékes kerek évforduló és a regionális fejlesztés szakmai alapjainak megteremtése. MTA: 40 000 000 Ft

Széchenyi István leveleinek kritikai kiadása, 4 év. A projekt a Széchenyi-filológia legnagyobb adósságának törlesztését tűzte ki célul. A jelen pályázati ciklusban az 1830-ig terjedő levelezés könyv formájú megjelentetését vállalták, továbbá az e célra létrehozandó online adatbázisba a négy év alatt az összes, jelenleg ismert Széchenyi-levelet (számuk több mint 3000) fogják feltölteni. Ebben elérhetőek lesznek a kéziratok (képfájlként), átírásuk, a nem magyar nyelvűek tartalmi összefoglalója, valamint a kritikai kiadásoknál szokásos szövegkritikai, illetve tartalmi-értelmező jegyzetek. MTA: 43 200 000 Ft – 2017: 12 720 000 Ft

A trianoni Magyarország tradíció és modernitás határán – A Horthy-korszak történeti kézikönyve, 5 év. Az Intézet Horthy-korszak történetével foglalkozó témacsoportja több éves előkészületek után az NKFP pályázat keretében négy éves támogatást nyert fenti című projektjére. Ennek célja az 1919–1944 közötti korszak új szempontú, komplex feldolgozása egy háromkötetes összefoglaló kiadványban. A Horthy-korszak legfontosabb társadalom-, gazdaság-, művelődés-, politika-, eszme-és kisebbségtörténeti folyamatait tíz más magyarországi intézmény harminc munkatársával közösen vizsgálják, nagy súlyt helyezve a trianoni Magyarország belső viszonyainak minél teljesebb kifejtésére, illetve a Horthy-rendszer nemzetközi kontextusának átfogó bemutatására. OTKA: 48 000 000 Ft – 2017: 13 390 000 Ft

Kapcsolati hálózatok és informális szerkezetek a 19. századi nagybirtokokon, 3 év. A projekt célkitűzése a Károlyi család közös kezelésében maradt 19. századi nagybirtokok társadalom- és gazdaságtörténeti elemzése. Ezen belül a kutatás középpontjában az uradalmi

alkalmazottak személyes kapcsolatai, gazdasági és igazgatási együttműködései, valamint az informális hálózatok működési mechanizmusai állnak. Ennek megfelelően a vizsgálat vállalása az uradalmak kapcsolatainak adatbázisba rendezése, a kapcsolati csomópontok vizualizációja és elemzése. OTKA: 15 219 000 Ft – 2017: 5 073 000 Ft

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bartha Ákos: Populizmus, népiség, modernizáció – Fejezetek a kelet-közép-európai politikai gondolkodás 20. századi történetéből. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 336. (2017)
2. Bene Sándor–Fodor Pál–Hausner Gábor–Padányi József (szerk.): Határok fölött. Tanulmányok a költő, katona, államférfi Zrínyi Miklósról. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, MANK 563. (2017)
3. Bíró László ラースロー・ビーロー: 困難な不均衡—ユーゴスラヴィアの国家形成とマケドニア (1918年~39年) [Challenging Disparities: Yugoslav State Building and Macedonia (1918–1939)] In: Norbert Pap/パプ・ノルベルト, Akiyo Yamamoto/山本明代 (szerk.): A History of East Central Europe and the Balkans: Migrations and Regions./移動がつくる東中欧・バルカン史. Tokió: Tosui Shobo Publishers, 231-268. (2017)
4. Bottoni, Stefano: Long Awaited West Eastern Europe since 1944. Bloomington: Indiana University Press, 292. (2017)
5. C. Tóth Norbert–Horváth Richárd–Neumann Tibor–Pálosfalvi Tamás–W. Kovács András: Magyarország világi archontológiája 1458-1526. II. Megyék. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 616. (2017)
6. Cieger András–Varga Bálint (szerk.): Tudomány és művészet a magyar nemzetépítés szolgálatában – Szöveggyűjtemény. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 448. (2017)
7. Csukovits Enikő: Karol I. a obdobie jeho vlády (1301–1342). Bratislava: 153. (2017)
8. Demeter Gábor: Agrarian Transformations in Southeastern Europe: from the late 18th century to World War II. Szófia: Institute of History, Bulgarian Academy of Sciences, 310. (2017)
9. Fejérdy András: Pressed by a Double Loyalty Hungarian Attendance at the Second Vatican Council 1959–1965, CEU Press, 2016, 426. (2017)
10. Fodor Pál–Ács Pál (eds.): Identity and Culture in Ottoman Hungary. (Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvölker, 24.) Berlin: Klaus Schwarz Verlag, 406. (2017)
11. French Diplomatic Documents on the 1956 Hungarian Revolution. Ed. by Csaba Békés and Kecskés D., Gusztáv assistant editor Tsotne Tchanturia. Budapest: Cold War History Research Center, 125. (2017) Cold War History Research Center E-Dossier Series Nr. 2.
12. Frisnyák Zsuzsa, Klement Judit, Sebők Orsolya (szerk.) A Siemens története Magyarországon: 1887-2017 Budapest: Siemens Zrt., 194. (2017)
13. Gianone András–Klestenitz Tibor: Katolikus nagygyűlések Magyarországon. Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet, 458. (2017)
14. H. H. Hötte. Demeter Gábor – Turbucz Dávid (eds.): Atlas of Southeast Europe. Geopolitics and History. Volume 3: 1815-1926. Leiden: Brill, 160. (2017)

15. Hornyák Árpád: *Susreti i sukobi. Ogledi o srpsko-madjarskim odnosima*. Beograd, 383. (2017)
16. Horváth Sándor: *Stalinism reloaded everyday life in Stalin-city, Hungary Stalinism Reloaded: Everyday Life in Stalin-City, Hungary* Bloomington (Indiana): Indiana University Press, 312. (2017)
17. Kádas István–Weisz Boglárka (szerk.): *Hatalom, adó, jog. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 604. (2017)
18. Kovács István–Mitrovits Miklós: *Magyar emlékek Lengyelországban* Budapest: Antall József Tudásközpont, 320. (2017)
19. Mátyás-Rausch Petra: *Ércbányászat a Báthoryak korában – A szatmári és az erdélyi bányavidék arany-, ezüst- és higanybányászata (1571–1613)*. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 320. (2017)
20. Mihalik Béla Vilmos: *Papok, polgárok, konvertiták – Katolikus megújulás az egri egyházmegyében (1670–1699)*. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 384. (2017)
21. Molnár, Antal–Giovanni Pizzorusso–Matteo Sanfilippo (szerk.): *Chiese e nationes a Roma: dalla Scandinavia ai Balcani. Secoli XV–XVIII*. Róma: Viella: (Biblioteca Academiae Hungariae – Roma. Studia 6.), 256. (2017)
22. Oborni Teréz: *Az ördögös Barát Fráter György (1482–1551) Az ördögös barát. Fráter György (1482–1551) Pécs*; Budapest: Kronosz Kiadó; Magyar Történelmi Társulat, 355. (2017)
23. Pálffy Géza–Soós István (szerk.): *Egy elfeledett koronázás a reformkorban. Az utolsó pozsonyi uralkodókoronázás 1830 őszén*. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 368. (2017)
24. Pap Norbert–Fodor Pál (szerk.): *Szulejmán szultán Szigetváron. A szigetvári kutatások 2013–2016 között*. Pécs: Pannon Castrum Kft., 299. (2017)
25. Pók, Attila: *Remembering and Forgetting Communism in Hungary. Studies on Collective Memory and Memory Politics in Context*. The Institute of Advanced Studies Kőszeg (IASK) and The Institute of History. Research Centre for the Humanities of the Hungarian Academy of Sciences: Kőszeg-Budapest, 336. (2017)
26. Schmidt-Schweizer, Andreas: *Die politisch-diplomatischen Beziehungen in der Wendezeit 1987–1990. De Gruyter Oldenbourg: (Quellen zu den Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und Ungarn 1949–1990. Band 3.), 744. (2017)*
27. Somogyi Éva: *Magyarok a bécsi hivatalnokvilágban. A közös külügyminisztérium magyar tisztviselői 1867–1914*. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 300. (2017)
28. Stark Tamás (szerk.): *„...akkor aszt mondták kicsi robot” – A magyar polgári lakosság elhurcolása a Szovjetunióba korabeli dokumentumok tükrében*. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 496. (2017)
29. Sz. Bíró Zoltán: *Az elmaradt alkotmányozás. Oroszország a XIX. század második felében*, Budapest: Osiris, 352. (2017)
30. Szarka László: *Párhuzamos nemzetépítés, konfliktusos együttélés Szarka László (szerk.): Párhuzamos nemzetépítés – konfliktusos együttélés. Birodalmak és nemzetállamok a közép-európai régióban (1848–1938)*. Budapest: Országház Könyvkiadó, 364. (2017)

31. Szarka László–Sallai Gergely–Fedinec Csilla: Az első bécsi döntés okmánytára – Diplomáciai iratok 1938. augusztus – 1939. június. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 720. (2017)
32. Tóth Ferenc–Zágorhidi Czigány Balázs (szerk.): A szentgotthárdi csata és a vasvári béke. Oszmán terjeszkedés – Európai összefogás. / La bataille de Saint Gotthard et la paix de Vasvár. Expansion ottomane – Coopération Européenne. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 388. (2017)
33. Varga Bálint: Árpád a város fölött – Nemzeti integráció és szimbolikus politika a 19. század végének Magyarországon. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 252. (2017)
34. Yamamoto, Akiyo A.-Pap, N.-Kitanics, M.-Akiyama, S.- Sokcsevits, D.-Kimura, M.-Momose, R.-Bíró, L.-Reményi, P.-Yamazaki, S.: A History of East Central Europe and the Balkans: Migrations and Regions./移動がつくる東中欧・バルカン史,Tokió: Tosui Shobo Publishers: 348. (2017)
35. Zeidler Miklós (összeáll.): A magyar békeküldöttség naplója. Neully – Versailles – Budapest (1920). Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 311. (2017)
36. Zsoldos Attila: A Druget-tartomány története 1315–1342. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 304. (2017)
37. Zsoldos, Attila Ed. Oradea și Bihorul în evul mediu timpuriu. (Studii despre istoria Țării Bihorului 1.) Asociația Tanoda și Asociația Culturală Varadinum, Oradea: 238. (2017)

MTA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
ZENETUDOMÁNYI INTÉZET

1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 7.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 356 6858; fax: (1) 375 9282
e-mail: zti-igazgato@btk.mta.hu; honlap: www.zti.hu

II. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az MTA BTK Zenetudományi Intézet tevékenysége a magyar zenetudomány Kodály Zoltánig és Szabolcsi Bencéig visszanyúló módszertani hagyományai szellemében komplex módon ötvözi a történeti zenei és a zene-, illetve táncfolklorisztikai kutatásokat. A kutatások a filológiai tudományok metodikájához igazodva elsősorban a források gyűjtésére, feldolgozására, értékelésére és közzétételére irányulnak. Ebben kivételes lehetőséget jelent, hogy a Magyar Tudományos Akadémia sok évtizedes támogatása révén az Intézet – a nemzeti kultúra szempontjából kimagasló jelentőséggel bíró gyűjtemények részeként – számos elsődleges forrást maga őriz a Bartók Archívumban, a 20–21. Századi Magyar Zenei Archívumban, a népzenei hang- és lejegyzésgyűjteményben, a néptáncfilmek gyűjteményében, valamint a Zenetörténeti Múzeumban. Ezeknek az elsődleges forrásgyűjteményeknek a gyarapítása, őrzése, állagmegóvása, hordozóik folyamatos modernizálása az Intézet egyik jelentős kapacitásokat lekötő feladata, amelynek eredménye csak áttételesen jelenik meg a publikációs termésben.

A gyűjtemények, illetve az azokkal párhuzamosan kifejlődött kutatási témák meghatározzák a kutatóhely fő kutatási feladatait: a régi zenetörténet, elsődlegesen a középkori és kora újkori liturgikus egyszólamúság kutatása, a magyar zenetörténet 16–21. századi történetének kutatása, Bartók-kutatás, a magyar, magyarországi és szomszédnépi népzene gyűjtése, archiválása, rendszerezése, közreadása, a magyar néptánc kutatása és közreadása, zenei muzeológia, valamint a *Studia Musicologica* című nemzetközi zenetudományi folyóirat szerkesztése.

2017-ben, Kodály Zoltán születésének 135. és halálának 50. évfordulója évében kiemelt szerephez jutottak a Kodály-kutatások, amit két kiállítás megrendezése, magyar és nemzetközi zenetudományi konferencia, számos publikáció és tudományos előadásokkal egybekötött hangverseny is jelzett. Ugyancsak ebben az évben emlékeztek meg Dohnányi Ernő születésének 140. és Lajtha László születésének 125. évfordulójáról, amit szintén konferenciák, szöveges és hangzó publikációk, valamint hangversenyek tettek jelentőssé.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Régi zenetörténet

Az osztályvezető váratlan halála 2017 januárjában szükségessé tette a kutatási témák súlyozásának átalakítását. A GRADUALIA projekt keretében további 1248 adattal bővítették a 16. századi kolozsvári graduale sanctorale-részét bemutató adatbázist, valamint 9.035 adat felvételével leírták a csíksomlyói kancionálét. A HUNCHANT adatbázis számára elkészítették a romániai könyvtárak állományából felhasznált kódexek leírását.

A 15. század utolsó évtizedeiben másolt Váradi („Zalka”) Antifonále faksimile kiadásához a korábban elkészült képanyagot három, a kassai Városi levéltárban tanulmányozott, és egy a győri Egyházmegyei Levéltárban felfedezett töredékkel sikerült bővíteni. Mindez alapul szolgálhatott az antifonále immár teljes képanyagát magában foglaló adatbázis rendszerének kialakításához. Bővült a kódex liturgikus-zenei készletét aprólékosan elemző tudományos kommentár, elkészült az antifonále forrásait (a törzskódexet és az antifonáléból származó 59 töredéket) bemutató fejezet. 2017 végéig lezárult a képanyag szerkesztése és a kódex internetes oldalának végső kialakítása.

Számba vették, rendszerezték és elektronikusan kereshetővé tették a magyarországi hangjelzett kódexek korábban feltárt 655 töredékét, amely hamarosan online is elérhető lesz az Intézet honlapján. Ez három megközelítésben (szöveges leírás, táblázatos rendszer, facsimile) mutatja be a töredékek könyvészeti-paleográfiai jellemzőit és részletes liturgikus tartalmát. Az új rendszerezésbe beillesztették a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában őrzött 67 darab középkori kottás töredéket, majd a győri Egyházmegyei Levéltárban, a szombathelyi Egyházmegyei Könyvtárban és Egyházmegyei Levéltárban tanulmányozott töredékeket dolgozták fel. Feltárták, leírták és értékelték a németújvári ferences kolostorban őrzött, 14. századi erdélyi antifonáléból kimetszett 14 kódextöredéket, valamint azonosítottak Budapesten, Gyöngyösön és Csíksomlyón őrzött, egy 15. századi erdélyi antifonáléból származó töredékeket. A töredékkutatásra alapított a Szlovák és a Magyar Tudományos Akadémia közös projektjének lezárásaként 2017 októberében Pozsonyban nemzetközi műhelykonferenciát szerveztek, amelyen az Intézet négy munkatársa tartott előadást, illetve prezentáció keretében mutatták be a *Fragmenta* adatbázist.

A középkori egyszólamúság kottairásának kutatása keretében tanulmányozták az ún. gotizálódás folyamatát, a magyar notáció jelrendszerének egyszerűsödését, s ezzel összefüggésben a 15. századi esztergomi-budai kódexek hangjegyírását. Megállapították, hogy e folyamatban fontos szerep jutott a csehországi jelkészletnek a Felvidéken át történő közvetítésének.

Tanulmányozták a *historia* műfaját a közép-európai középkori liturgiában, áttekintették a Szent Mihály-zsoltosma hagyományozódását a Váradi Antifonáléban. Vizsgálták a Czesztachovai pálos cantuale egyes részeit, és egybevetették azokat más pálos kódexek tartalmával. A *commune sanctorum* magyarországi hagyományának áttekintése érdekében vizsgálták a 9–11. századi nyugat- és dél-európai kódexek repertoárjait. Tanulmányban elemezték a magyar népének 17. századi történetét, a latin liturgikus ének 18. századi továbbélését és a pálos zsoltosma archaikus és újszerű vonásait.

16–19. századi magyar zenei történet

Két kötetben megjelentették az 1958-ban kiadott 16. századi magyar dallamok bővített kiadását. Ehhez a tárgyévben elvégezték az irodalom-, forrás-, és rövidítésjegyzék összeállítását, az énekek négyféle betűrendes jegyzékének elkészítését, a dallamok, valamint a német és angol nyelvű tartalmi összefoglaló korrektúráját. A magyar nyelvű antifonákról készülő doktori munkához elvégezték az 513 antifóna rendezését, elkészült a tónusok rendezésének bemutatása, az antifónák szövegvariánsainak bevezetése a dallamtárba, az antifónák szövegforrásainak, azonosítása, az irodalom-, forrás-, és rövidítésjegyzék összeállítása, valamint a magyar–latin és a latin–magyar szövegtáblázatok végleges kialakítása.

Megjelentették a Műhelytanulmányok a 18. század zenetörténetéhez sorozat első kötetét, amely a főúri, templomi és városi többszólamú zeneéleletet mutatja be. Ugyancsak megjelent a sorozat második kötete, amelyben esettanulmányokban vizsgálják a korabeli repertoár egyes rétegeit, többek között a jezsuiták zenei gyakorlatát. Szintén tanulmányozták a nyilvános hangversenyélet kezdeteit, illetve a bécsi egyházzenei gyakorlat magyarországi hatását.

Az Erkel Ferenc Operák összkiadás számára korrigálták az Erzsébet Erkel által komponált második felvonásának kottagrafikáját, és befejezték a kritikai közreadáshoz szükséges munkapartitúra elkészítését. Megindították az összkiadáshoz kapcsolódó zongorakivonatok sorozatát, és ezen belül kiadásra előkészítették a Hunyadi László zongorakivonatát. Erkel 1844-es Kölcey Hymnus-megzenésítésének háttéréről előadást tartottak Bécsben.

A Pesti Magyar (későbbi Nemzeti) Színház műsorának és zenei repertoárjának vizsgálata keretében 23.000 adatsor terjedelemben dolgozták fel számítógépesen a színlapok fontosabb adatait, továbbá elkészítették az adatbázis első változatát. Ugyancsak vizsgálták az 1848 és 1884 közötti korszak színpadi táncos előadásainak forrásait és a Doppler-fivérek műveit. A korabeli kottamásolók katalógusa számára áttekintették Ruzitska: Béla futása és Doppler: Ilka című operáinak forrásait. Tanulmányozták a Pesti Magyar Színház megnyitása előtti hazai zenés színpadi termést.

A Kolozsvári Magyar Opera letétbe átvett 19. századi kottatárából 190 partitúra, 250 zongorakivonat, 423 szövegekönyv (súgó-, rendezőpéldány, nyomtatott libretto), 5300 zenekari szólamkotta, 2700 karszólamkotta, 1500 szerepszólam és mintegy 5000 szerepszöveg került feldolgozásra. A 19. századi digitális gyűjteményt kb. 19.000 fájlal gyarapították: az OSZK-ban operák és színpadi kísérőzenék szövegekönyveit és partitúráit, az OSZMI-ban a Simontsits-hagyatékot rögzítették, Aradon, Nagyváradon és Bécsben további kb. 5000 felvételt készítettek. A 19. századi zenetörténeti bibliográfiát az 1857-es császárlátogatás sajtóvisszhangjával, a katonazenekarok működésével és a dalármozgalom korai forrásaival egészítették ki. A bibliográfiát előkészítették a majdani adatbázisba történő konvertáláshoz. Honlapot készítettek a Visegrad Grant támogatásával induló, a közép-európai zenés színházi intézményrendszert összehasonlító kutatások számára.

Monográfiát jelentettek meg Liszt Ferenc dalairól. Tanulmányozták Jacques Offenbach 1900 utáni magyarországi fogadtatását, és erről német nyelvű tanulmányt is megjelentettek. Vizsgálták és idegen nyelvű előadásokban ismertették a magyar operett 1910-es és 1950-es évekbeli történetét.

Bartók-kutatás

Elvégezték a Bartók Archívum saját gyűjteményének átvizsgálását. Kb. 11.000 file-nyi anyagot digitalizáltak a gyűjteményből.

Elkészült és megjelent a Bartók Béla Zeneművei Kritikai Kiadás sorozatában a Concerto zenekarra (24. kötet). 2017 folyamán ehhez elvégezték a szöveges részek (háromnyelvű bevezető tanulmány, kotta-főszöveghez tartozó jegyzetek, kritikai apparátus, benne 54 oldalnyi vázlatátírás) korrekcióját és véglegesítését. A 38. kötethez (Zongoraművek 1914–1920) gondozták a kötetben megjelenő népzenei feldolgozások forrásanyagát, átalakították a forrásleírásokat és a forrásjelzeteket, véglegesítették a szöveges részek angol nyelvű változatát, a 40–41. kötethez (Mikrokosmos) pedig elkészítették a részletes kritikai jegyzeteket. A 9. kötethez (Kórusművek) felülvizsgálták és újraalkották a közreadói koncepciót és a kötet szerkezetét, kidolgozták a kottagrafika és a többnyelvű szövegközlések

módszerét, elkészítették az előadóknak szánt jegyzeteket. Elvégezték A kékszakállú herceg vára című opera (1. kötet) szövegi és zenei forrásainak elemzését, kijelölték a kritikai közreadás fő forrásait.

Megjelentették Bartók 1940 és 1945 közötti amerikai tartózkodásának sajtóvisszhangját bemutató angol nyelvű dokumentumgyűjtést, ehhez összeállították a jegyzetanyagot, valamint a többféle mutatót. A 2016-os Bartók-émlékév utóhangjaként megjelentették *A zongorázó Bartók* című kiállítás, illetve a Pásztory Ditta hagyatékát bemutató kiállítás magyar és angol nyelvű katalógusát, továbbá a Bartók 1940 és 1945 közötti amerikai éveinek sajtóvisszhangját közlő angol nyelvű dokumentumkötetet. Nemzetközi szimpóziumot rendeztek Bartók és a hegedű kapcsolatáról. Tanulmányozták és előadásokban mutatták be Bartók máramarosi román népzenei gyűjtését, illetve ezek hatását eredeti Bartók-művekre. Ugyancsak tanulmányozták Bartók 1909 és 1914 közötti bihari román gyűjtéseit, és ezekből a népzene gyűjtői módszer fokozatos átalakulására vonatkozó következtetéseket vontak le. Több angol nyelvű előadásban vizsgálták Bartók egyes műveiben az alkotói koncepció változásait. Tanulmányt készítettek Bartók ciklikus témáiról és a Kézzongorás szonáta szerzői hangfelvételéről. Előadásban elemezték László Ferenc Bartók-kutatásait.

20–21. századi magyar zenei történet

A Lendület pályázat támogatásával 2012-ben létrejött 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport folytatta a közelmúlt és a jelen zenei emlékeinek gyűjtését és feldolgozását. Áttekintették Breuer János zenei történetész hagyatékát, rendezték Jemnitz Sándor és Durkó Zsolt hagyatékát, valamint feldolgozási és digitalizálási munkákat végeztek más hagyatékokban és gyűjteményekben (Farkas Ferenc, Hernádi Lajos, Dobos Kálmán, Kadosa Pál, Kósa György, Lendvai Kamilló, Amadinda Ütőegyüttes, Dobos Kálmán, Dávid Gyula, Földes Andor, Ránki György, Sári József, Vujicsics Tihamér).

A Dohnányi-émlékév keretében közzétették az amerikai hagyaték hangfelvételeiből készült válogatást, valamint a Dohnányi vonósnégyesei I. című CD-t, megjelentették a Dohnányi-tanulmányok 2017 című kötetet, angol nyelvű tanulmányt publikáltak a hazaszállított hagyatékról. Angol nyelvű kiadásra előkészítették a Dohnányi amerikai éveit tárgyaló monográfiát. Nemzetközi konferenciát rendeztek, hangversenyeken ismertették műveit és tablókiállításon mutatták be a Zeneakadémiához fűződő kapcsolatát.

A Lajtha-émlékév alkalmából közzétételre előkészítettek egy róla szóló, pályáját és műveit részletesen ismertető honlapot. Konferenciát rendeztek, kibővítették a Zenei Történeti Múzeum Lajtha-émlékszobáját, valamint hangversenyeken ismertették műveit, magyar és idegen nyelvű tanulmányokban elemezték alkotásait. Külön vizsgálták fuvolaműveit, késői szimfóniáit, vallásos kompozícióit, esztétikai gondolkodását és utóéletét.

Magyar és angol nyelvű tanulmányt készítettek Kodály és a tánc viszonyáról, előadásokat tartottak az 1930-as években komponált nyíltan és burkoltan politizáló műveiről, valamint a zeneszerző hangszerelési gyakorlatának jellemzőiről. Ugyancsak előadást tartottak Breuer János Lajtha-monográfiájának forrásairól és Szabó Ferenc utolsó évtizedéről, Kodály 1918–19-es kultúrpolitikai tevékenységéről.

A populáris zenei kutatások terén vizsgálták Maróthy János, valamint az 1960-as évek magyar zeneszociológiája fontos képviselőinek munkásságát. Magyar és angol nyelvű tanulmányokban mutatták be az 1950-es évek könnyűzene-politikáját. Közel negyven előadó közreműködésével nemzetközi populáris zenei konferenciát rendeztek. Az MTA BTK

Courage Programjának keretében konferenciát rendeztek Ellenzékiség a zenei gyűjteményekben címmel. Hozzáférhetővé tették az 1945 és 1989 közötti évek populáris zenei sajtóbibliográfiáját.

Az előadóművészet-történeti projekt keretében megjelentették a vidéki operajátszás bibliográfiáját. Részletesen feldolgozták Radnai Miklós zeneszerzői és zenei szakírói munkásságát. Feltárták Szamosi Elza amerikai turnéjának eseményeit. Diszkográfiát készítettek Goldmark Károly műveinek 78-as fordulatszámú lemezekben fennmaradt hangfelvételeiről. A zeneesztétika-történeti kutatások során vizsgálták a társadalmiasság és az intonáció szerepét az 1960-as évek magyar zeneesztétikájában, valamint Ujfalussy József modernitás-koncepcióját.

Népzene kutatás és -archiválás

Népzene gyűjtést végeztek Kiskörösön, Acsán, Csőváron, Majoson, a csíksomlyói búcsún, továbbá 11 erdélyi településen. Elvégezték az AP-rend támlapjainak és lemezborítóinak (kb. 193.000 oldal), a magnetofonszalagos gyűjtések jegyzőkönyveinek (kb. 35.000 oldal) és a fotótárnak (kb. 58.000 felvétel) a szkennelését. Kb. 50 új adattal bővítették a magyar népzene kottás rendjét. Elkészítették Horváth Károly Zala megyei gyűjtéseinek jegyzőkönyveit (kb. 40 óra), lejegyzést készítettek 11 muravidéki dalról. A játékgyűjteménybe 402 új játékot osztottak be, az adatközlők adatbázisa hetvennel bővült. 31 kézirat és nyomtatvány anyagával bővítették a Kodály Rend 19. századi forrásainak gyűjteményét, internetes publikálásra előkészítették a közlendő kiadványok címlapjait.

A Magyar Népzene Tára típusdallamainak internetes közzétételéhez áttekintették 1612 dallam hangfelvételét. Szerkesztették a Kodály-népdalfeldolgozások forrásközlésének új kiadását. Monográfiát készítettek a Muravidék magyar népzenejéről, ehhez 210 dallamközlés tisztázását, valamint a fényképek válogatását végezték el.

A Román Tudományos Akadémia Kolozsvári Folklórarchívuma és a Kolozsvári Zeneakadémia együttműködésével kiadásra készítik elő Szenik Ilona népzenei gyűjtéseit. Ehhez a tárgyévben elvégezték a gyűjtések feltérképezését és a vonatkozó médiák feltárását. Ugyancsak magyar-román együttműködésben készül Bartók Béla román népzene gyűjtésének multimédiás összkiadása.

A vallásos népzenei emlékek kutatásának szlovén–magyar együttműködésben zajló pályázata keretében kb. 10 órányi vallásos éneket gyűjtöttek a Vend-vidéken. Átvették Papp Géza zenetörténész hagyatékát. Átvették, katalogizálták és szkennelték Antal József énekes- és imádságos könyveinek gyűjteményét (kb. 35.000 felvétel). Digitalizálták, ellenőrizték és javították a Történeti Énektár kb. 7300 adatát, előadásban ismertették a benne található protestáns dallamokat.

Hangzó kiadványt szerkesztettek Petőfi Sándor verseinek népzenei hagyományozódásából. Tudományosan kommentált válogatást jelentettek meg az Utolsó Óra népzenei gyűjtéseiből. Tanulmányozták Kodály Zoltán szlovák népzenei gyűjtéseit. Angol nyelvű előadást tartottak Bartók és Kodály népdalfeldolgozásainak harmonizálásáról. Előadásban ismertették Járdányi Pál népzenei rendszereit, tanulmányt közöltek a Kodály Rendben található 19. századi forrásokról. Előadásban ismertették Kodály gyergyói gyűjtését, illetve ennek hatását a zeneszerzői életműre. Részt vettek a 2020-ban megjelentetendő katolikus énekeskönyv előkészítésében.

A törökségi népek zenéjének kutatása keretében kb. 10 órányi anyagot gyűjtöttek szufi közösségekben. Elvégezték 500 türkmén dallam vázlatos lejegyzését, ellenőrizték 200 dallamszöveg török fordítását. 20 órányi törökségi és észak-amerikai indián gyűjtés videófelvételét digitalizálták. Elvégezték öt kötet e-könyvvé alakítását.

Néptánckutatás és -archiválás

Sürgetővé vált a Néptánc Archívum Filmtárának állagmentése, mert a hordozók felgyorsult degradációs folyamata miatt az állomány 20%-a rövid, további 30%-a középtávon veszélyeztetetté vált. A mentés és az ehhez kapcsolódó tudományos értékelés feladatainak ellátását 2017 szeptemberétől NKFIH-pályázat támogatja. Az év folyamán 184 leltári egységnyi negatív és fordítós film nagy felbontású digitalizálása történt meg, kb. 50 TB méretben. Az év folyamán kiépítették a filmdigitalizáló állomás munkakörnyezetét.

Gyűjtéseket végeztek Inaktelkén, Tordaszentlászlón, Magyarfaluban és Visán, valamint Dél-Ukrajnában. Öt hónapos kutatóutat tettek Moldáviában, ahol moldáv, gagauz, bolgár és ukrán nemzetiségű településeken végeztek gyűjtéseket. A mozgóképi gyűjtemény Zórándi Mária videokazettáinak, a tánczenei gyűjtemény Simoncsics János audiokazettáinak digitalizálásával bővült, továbbá átvették Martin György kéziratos hagyatékát (kb. 100.000 tétel), leltározták filmfelvételeinek eddigi állományba nem vett tételeit, ellenőrizték ezek jegyzőkönyveit. Leltározták a kézirattár kb. 2000 tételét, folytatták a kéziratok digitalizálását. Előkészítették a Néptánc Tudástár e-könyveket és tánc történeti forrásokat tartalmazó alprojektjeit, 900 tétellel bővítették a bibliográfiát, a táncírástár számára további 1500 oldalt szkenneltek és ellenőriztek.

Angol nyelvű tanulmányt készítettek a táncelemzésről, amelyben alapvető módszertani szemléletváltásra tettek javaslatot. Elkészítették a táncnotáció témájában nemzetközi használatra javasolt hivatkozási rendszer formátumát. Bővítették a LabanGraph táncírásszerkesztő szoftver jelkészletét. Véglegesítették Martin György írásai angol kiadásának tartalmát, elkészítették az illusztrációkat. Angol nyelvű tanulmányban összegezték a táncírásnak a magyar etnokoreológiában betöltött szerepét. Tanulmányt készítettek Végvár tánc kultúrájáról. Tanulmánykötetet szerkesztettek a néptánc médiában betöltött szerepéről.

Zenei muzeológia

A Zenei Történeti Múzeum digitalizált gyűjtemény-nyilvántartó rendszerébe további 30 gyűjteményi egység részletes magyar és angol nyelvű leírását vezették be.

A Kodály-émlékév keretében két kiállítást valósítottak meg: 2017. november 23-án nyitották meg az *Egy magyar mester a modernitás és a hagyomány útján*, illetve *A népzene kutatás kezdetei Magyarországon: Kodály Zoltán és Bartók Béla* című kiállításokat. Kamarakiállításokat rendeztek Wanda Luzzato és Hubay Jenő budapesti hegedűiskolája kapcsolatáról, a 200 éve született Beregszászy Lajos zongorakészítő munkásságáról, valamint a 25 éve elhunyt zeneszerző és népzene kutató Veress Sándor életművéről. Tanulmányozták Telcs Ede zenei témájú szobrászatát. Kiadásra előkészítették a magyar népi hangszerek tipológiáját bemutató monográfia angol nyelvű fordítását.

Konferencia

Az Intézet munkatársai által szervezett nemzetközi konferenciákon vizsgálták Kodály Zoltán és Dohnányi Ernő munkásságát, Bartók és a hegedű kapcsolatát, a közép-európai kódextörédek kutatását, valamint a kortárs zenei színterek változását.

Hazai kutatók részvételével szimpóziumokat rendeztek Kodály Zoltán és Lajtha László zeneszerzői és népzene-kutatói tevékenységéről, Beregszászy Lajos működéséről, valamint *Évfordulók nyomában* címmel 20. századi zeneszerzőkről és előadóművészekről. Közreműködtek a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társaság a zenei intézményrendszer kérdéskörének szentelt konferenciájának megrendezésében.

b) Tudomány és társadalom

A Zenetörténeti Múzeum 2009-ben megújult kiállítóterében rendezett zenetörténeti kiállítások jelentős közművelődési szerepükön túl az Intézet aktuális tudományos eredményeinek publikációs fórumaként is szolgálnak (az év folyamán két nagyobb és 3 kisebb kiállítás nyílt meg; leírásukat ld. a kutatási eredmények között). A Zenetörténeti Múzeum a tárgyév folyamán összesen 7.118 látogatót fogadott; a 97 szervezett tárlatvezetés résztvevőinek többsége rövid hangversenyt is hallhatott (52 hangversenyre került sor). Kiemelt rendezvény volt június 24-én a Múzeumok Éjszakája, amelyen a 18 órától 24 óráig tartó programok összesen 678 látogatót vonzottak. Ez alkalomból avatták fel nagy érdeklődés mellett Lajtha László mellszobrát és mutatták be a Nemzeti Bank által kibocsátott Lajtha-émlékérmeket.

A Kodály-émlékév keretében két, részben tudományos előadásokkal kísért hangversenysorozatot rendeztek Kodály kórusműveiből, illetve kamaraműveiből. A Dohnányi-émlékévet két, a Lajtha-émlékévet négy kamaraművekből összeállított hangverseny jelezte. Ugyancsak sor került egy négyrészes, Kodály és Lajtha valamennyi zongoraművét bemutató hangversenysorozatra.

Az Intézet munkatársai folyamatos közönségszolgálati teendőket láttak el zenetörténeti, népzenei és néptánc témákban. Több könyvbemutatón ismertették az Intézet munkatársainak közreműködésével készült kiadványokat. Az intézeti publikációk közül különösen a kottás kiadványok (*Musicalia Danubiana*-sorozat) a zenetudományi szakmán kívül a gyakorló muzikusok között is folyamatosan hatnak.

Az Intézet 2016-ban küllemében és tartalmában jelentősen megújult honlapján adatbázisok, publikációk és számos, a szakmai, illetve a szélesebb közönséget érdeklő információ található. Jelentős érdeklődői kört vonzanak az Intézet honlapján közzétett dokumentumok (különösképpen a népzenei és néptánc-felvételek): az éves egyedi látogatószám 288 000 volt (2016-hoz viszonyítva 40%-kal növekedett).

Az Intézet munkatársai a zene- és tánc-tudomány szűkebb körén túl a zeneélet számos területén tevékenykednek. A zenetörténet kutatói zenei és kulturális folyóiratokban kritikusként elemzik a kortárs magyar zeneszerzést, zenei előadóművészetet, operajátszást. A népzene- és néptánc-kutató munkatársak többsége tanácsadóként, zsűritagként folyamatosan részt vállal a népzenei és néptánc mozgalom irányításában.

Átadták a Tiszta forrás település emléktáblát Nagykovács és Ócsény képviselőinek az adott településről gyűjtött népzenei anyag válogatott és dokumentált hangfelvételei kíséretében. 30 órás pedagógus-továbbképzési programokat állítottak össze a népzenei közoktatási alkalmazásáról.

Az Emberi Erőforrás Minisztérium megbízásából lebonyolították az állami tulajdonban levő, nagy értékű, muzeális mesterhangszerek szemléjét.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Felsőoktatás

Az előző évekhez hasonlóan az Intézet szorosan együttműködött a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével a zenetudományi képzésben, annak fontos gyakorló-kutató bázisát alkotja. Több kutató is tagja a zenetudományi PhD doktori tanácsnak, többen is tevékenykednek előadóként, témavezetőként és bírálóként. Az Intézet munkatársa irányítja a Népzene Tanszék munkáját, egy másik munkatárs vezeti az egyetem DLA programjának népzenei alprogramját, és az oktatásban is többen közreműködnek.

A munkatársak valamennyi kutatási témában rendszeresen fogadnak magyar és külföldi doktorandusokat és kutatókat alkalmi konzultációra. A néptánc- és táncíráskutatás területén tevékenykedő munkatársak a felsőfokú néptánc-oktatás több intézményében tanítanak, illetve időszaki tanfolyamokat tartanak. 2017 folyamán az Intézet munkatársai kinevezett oktatóként vagy óraadóként a következő felsőoktatási intézményekben tevékenykedtek: Apor Vilmos Katolikus Főiskola, ELTE BTK (Zenei Tanszék), Károli Gáspár Református Egyetem, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Zenetudományi Tanszék, Népzenei Tanszék, Ének Tanszék, Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet), Szegedi Tudományegyetem (Néprajzi és Kultúrantropológiai Tanszék), Magyar Táncművészeti Főiskola (Néptáncpedagógiai Tanszék). A néptánc kutatói részt vesznek a Choreomundus programban, amelyben külföldi hallgatókat ismertetnek meg a magyar kutatás módszereivel.

Tudományos együttműködések

Az Intézetnek érvényes együttműködési megállapodása van a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével és Egyházzene Tanszékével, az ELTE BTK Folklore Tanszékével, a Magyar Táncművészeti Főiskolával, a Néprajzi Múzeummal, az OSZK-val, az ELTE Egyetemi Könyvtárral és az Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtárával. A tudományos együttműködést segítik a szakmai szervezetekkel, a Magyar Néprajzi Társasággal, a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társasággal, Magyar Táncstudományi Társasággal kialakított jó kapcsolatok. Az Intézet munkatársainak az akadémiai bizottságokban való részvétele (Zenetudományi Bizottság, Néprajzi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Táncstudományi Munkabizottság) a kapcsolatokat még intenzívebbé teszi. Az Intézet munkatársai szakmai kapcsolatokat ápolnak a Hagyományok Házával, az Európai Folklor Intézettel, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságával.

Nemzetközi kapcsolatok

A Magyar Tudományos Akadémia Mobilitás-pályázata biztosítja a Román Akadémia folklórintézetével Bartók román népzenei gyűjtései kritikai kiadása céljából folytatott együttműködés háttérét. Ugyancsak a Mobilitás-program keretében működnek együtt a Szerb Tudományos Akadémia kutatóival Vujicsics Tihamér hagyatékának feldolgozásában, illetve a Szlovák Tudományos Akadémiával a felvidéki kódextörédek vizsgálatában. A munkatársak évről évre aktívan részt vesznek a nemzetközi szakmai szervezetek munkájában, s többen tisztséget is viselnek ezek bizottságaiban. Ilyenek a Nemzetközi Zenetudományi Társaság (IMS), a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács (ICTM), Nemzetközi Tánc Tanács (CID), a Lábán Kinetográfia Nemzetközi Tanácsa (ICKL). Intézeti kutató vezeti az ICTM Dance Study Group keretében a Movement Analysis Substudy Groupot.

A régi zenetörténet, a magyar zenetörténet és Bartók életművének kutatói Bázelen, Bécsben, Bloomingtonban, Kasselben, Kolozsvárott, Nottinghamban, Olomoucban, Pozsonyban,

Prágában, Velencében, Vilniusban, Würzburgban és Zágrábban, a népzene- és néptáncutatók Almatyban, Biskekben, Demizliben (Törökország), Galántán, Kisinyovban, Kolozsvárott, Limerickben (Írország), Nyitrán, Pekingben, Rigában és Tartuban vettek részt nemzetközi konferenciákon. Tanulmányutakat tettek Ausztriában, Moldáviában és Romániában. 10 hónapon keresztül kutatta Fulbright-ösztöndíjas amerikai kutató Bartók 1928-as amerikai körútjának dokumentumait.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Új NKFIH-témaként kezdődött 2017-ben a Magyarország zenetörténete-sorozat 20. századi kötetének előkészítése, a magyar néptáncok filmes forrásainak megőrzése, értelmezése és közreadása, valamint Richard Wagner 1862 és 1918 közötti budapesti fogadtatásának kutatása. Hat további zenetörténeti és népzenei kutatási téma részesült folytatólagos NKFIH-támogatásban, többek között Erkel Ferenc műhelyének, illetve a Kádár-kor zeneéletének tanulmányozása, valamint a törökségi népzene gyűjtések összefoglaló közzététele (éves ösztámogatás: 66 331 ezer Ft). Az NKFIH által támogatott témák változatossága és a támogatásoknak a humán tudományok terén jelentősnek mondható összege jól kifejezi az Intézet kutatási területeinek sokoldalúságát, illetve ennek a tudományos közösség általi elismerését.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma 55 millió Ft-tal támogatta a Kodály-év eseményeivel kapcsolatos kutatások elvégzését, illetve rendezvények megtartását. A Nemzeti Kulturális Alap 10 millió Ft-tal támogatta Lajtha László és Dohnányi Ernő évfordulóikhoz kapcsolódó konferenciák, hangversenyek megrendezését, nyomtatott és hangzó kiadványok megjelentetését. Ugyancsak a Nemzeti Kulturális Alap támogatta három, a Zenetörténeti Múzeum gyűjteményébe tartozó festmény restaurálását. A Hagyományok Háza támogatta a Tiszta forrás-település cím odaítélését. A Visegrad Grant támogatja a 18–20. századi közép-európai zenés színházi társulatoktól fennmaradt források cseh-lengyel-magyar-szlovák együttműködésben végzett vizsgálatát.

Vállalkozási bevételként jelentkezett az Editio Musica Budapest megbízásából készülő Bartók-összkiadás költségeinek megtérítése, a Hagyományok Háza megbízásából végzett néptáncfilm-digitalizálások, valamint a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Bartók World Competition című rendezvény keretében nemzetközi szimpózium megrendezése Bartók és a hegedű kapcsolatáról.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Önálló kötetek

1. Bozó P.: A dalszerző Liszt, Budapest: Rózsavölgyi és Társa (2017)
2. Bauer A. – Kerékfy M. (szerk.): György Ligeti's Cultural Identities, London–New York: Routledge (2017)
3. Ferenczi I. (szerk.): Csomasz Tóth Kálmán: A XVI. század magyar dallamai (2. átdolgozott, bővített kiadás), Budapest: Akadémiai Kiadó (2017)
4. Gombos L. (szerk.): Witnesses of an Extraordinary Path of Life: The Legacy of Ditta Pásztor-Bartók at the Museum of Music History, Budapest: MTA BTK Zenetudományi Intézet (2017)

5. Kerékfy M. (szerk.): Bartók Béla: Concerto for Orchestra / Concerto zenekarra / Konzert für Orchester, Móricz Klára (közr.), München–Budapest: G. Henle, Editio Musica (2017)
6. Szacsvai Kim K. (szerk.): Zenei repertoár és zenei gyakorlat a 18. századi Magyarországon, Budapest: MTA BTK Zenetudományi Intézet (2017)
7. Tallián T. (szerk.): Béla Bartók's Reception in the United States 1940–1945, Budapest: MTA BTK Zenetudományi Intézet (2017)

Tanulmányok folyóiratban vagy kötetben

8. Ignác Á.: Hungarian in Form, Socialist in Content: The Concept of National Dance Music in Stalinist Hungary, In: Barna Emília, Tófalvy Tamás (szerk.): Made in Hungary: Studies in Popular Music, London: Routledge (2017), 69-76.
9. Kusz V.: From Budapest To Florida—And Back. The Journey Taken By Ernst von Dohnányi's American Legacy, Notes 73 (2017), 658–672.
10. Richter P.: Népdalok harmonizálása Kodály műhelyében. Magyar Zene 55 (2017), 301–313.
11. Riskó K.: A Folk Music Inspired Topos in Haydn: Different Roles and Formal Functions, Ad Parnassum, 15/30 (2017), 29–59.
12. Vikárius L.: Inter arma moderna non silent musae: Bartók during the Great War, Revue Belge de Musicologie / Belgisch Tijdschrift voor Musikwetenschap 71 (2017), 209–225.

**AZ MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS
PÉNZÜGYI ADATAI 2017-BEN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	406	Ebből kutató ² :	309
PhD, kandidátus:	199	MTA doktora: 30	Rendes tag és levelező tag: 5
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			20
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			88

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			1442
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			1145
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			416
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			38
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			79
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	103	idegen nyelven:	19
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	33	idegen nyelven:	19
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	378	idegen nyelven:	166
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	53	idegen nyelven:	28
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	63	idegen nyelven:	34

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	3877	Összes független hivatkozások száma:	3707
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 6	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	642	hazain:	794
Nyilvános esemény megrendezése:	70	kulturális rendezvények:	232
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			37
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	81	hazai:	278
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	93	hazai:	160

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			125
Témavezetések száma: TDK munka:	35	Diplomamunka (BSc):	74
Diplomamunka (MSc):	79	PhD:	156

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	2609 727,43	E Ft
Fiatalkutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	36	Teljes saját bevétel: 737 337 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		88,0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	335 252,0	E Ft
Az év folyamán egyéb NKFIH forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	133 479,75	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		5
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	16 759,52	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	251 846,56	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	2609 727,43	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	737 337,82	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	335 252,0	E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	133 479,75	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	16 759,52	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	30 000,0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	166 238,45	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	55 608,11	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK központ vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6	Ebből kutató ² :	6
PhD, kandidátus:	4	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			20
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	5	idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	4	Összes független hivatkozások száma:	4
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	15	hazai:	24
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	3

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			4
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	5
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	2

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Filozófiai Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	31	Ebből kutató ² :	30
PhD, kandidátus:	23	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			143
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			124
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			43
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			18
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 9		idegen nyelven:	5
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 1		idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 40		idegen nyelven:	16
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 5		idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 10		idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	139	Összes független hivatkozások száma:	125
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	102	hazai:	84
Nyilvános esemény megrendezése: 6		kulturális rendezvények:	10
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 7		hazai:	24
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 3		hazai:	5

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			24
Témavezetések száma: TDK munka: 2		Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc): 11		PhD:	25

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	52	Ebből kutató ² :	52
PhD, kandidátus:	32	MTA doktora: 12	Rendes tag és levelező tag: 2
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			11

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			333
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			263
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			129
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			14
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	44	idegen nyelven:	4
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	7	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	84	idegen nyelven:	22
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	17	idegen nyelven:	6
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	12	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	775	Összes független hivatkozások száma:	759
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	135	hazai:	145
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:	49
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	13	hazai:	27
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	14	hazai:	36

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			18
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	15
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	16

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Művészettörténeti Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	32	Ebből kutató ² :	29	
PhD, kandidátus:	16	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :				2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :				5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :				68
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :				53
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				23
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	9	idegen nyelven:		0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:		0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	23	idegen nyelven:		6
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:		0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	8	idegen nyelven:		3

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	192	Összes független hivatkozások száma:	189
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	19	hazai:	38
Nyilvános esemény megrendezése:	18	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			9
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	16
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	14

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			28
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	7

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Néprajztudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	34	Ebből kutató ² :	31
PhD, kandidátus:	24	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			11

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			164
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			140
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			49
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			15
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			7
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 20		idegen nyelven:	3
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 5		idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 46		idegen nyelven:	15
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 5		idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 16		idegen nyelven:	4

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	274	Összes független hivatkozások száma:	250
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	40	hazai:	92
Nyilvános esemény megrendezése: 6		kulturális rendezvények:	15
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 7		hazai:	58
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 5		hazai:	14

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			7
Témavezetések száma: TDK munka: 3		Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc): 4		PhD:	9

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Régészeti Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	50	Ebből kutató ² :	41
PhD, kandidátus:	19	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			3
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			18

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			81
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			69
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			10
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			9
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 1	idegen nyelven:	4
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 24	idegen nyelven:	15
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 4	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 5	idegen nyelven:	19

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	902	Összes független hivatkozások száma:	833
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 3	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	57	hazai:	52
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			12
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	5	hazai:	34
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	16	hazai:	15

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			11
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	9
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	33

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Történettudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	113	Ebből kutató ² :	82
PhD, kandidátus:	56	MTA doktora: 5	Rendes tag és levelező tag: 2
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			8
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			22

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			526
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			405
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			127
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			12
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			21
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	16	idegen nyelven:	7
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	17	idegen nyelven:	11
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	131	idegen nyelven:	80
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	22	idegen nyelven:	14
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	12	idegen nyelven:	5

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1499	Összes független hivatkozások száma:	1455
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	217	hazai:	265
Nyilvános esemény megrendezése:	13	kulturális rendezvények:	53
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			12
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	28	hazai:	68
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	42	hazai:	64

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			17
Témavezetések száma: TDK munka:	18	Diplomamunka (BSc):	24
Diplomamunka (MSc):	28	PhD:	35

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Zenetudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	48	Ebből kutató ² :	37
PhD, kandidátus:	23	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			3
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			11

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			128
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			88
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			30
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			9
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	2	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	31	idegen nyelven:	11
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	4	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	114	Összes független hivatkozások száma:	114
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	57	hazai:	94
Nyilvános esemény megrendezése:	19	kulturális rendezvények:	97
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	18	hazai:	48
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	9	hazai:	9

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			16
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc):	24	PhD:	29

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
telefon: (1) 309 2652
e-mail: titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.krtk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2017-ben

Az MTA KRTK 2017-ben a Kutatóközpont Tudományos Tanácsa által elfogadott középtávú stratégia által meghatározott célokat követve végezte kutatási tevékenységét, teljesítette tudományszervezési és adminisztratív feladatait. A pályázati és publikációs eredmények alapján megállapítható, hogy a KRTK kutatóinak egy része nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő eredmények elérésére képes. A KRTK Közgazdaság-tudományi Intézetben (KTI) meglévő három Lendület kutatócsoport mellett, 2017-ben egy negyedik Lendület-csoport is támogatást nyert. A KTI sikeresen szerepelt az MTA elnöke által kiírt Kiválósági Központok Támogatása pályázaton és ehhez a kiíráshoz kapcsolódóan a KTI és a Regionális Kutatások Intézetének (RKI) több kutatója partnerként szerepel egy másik, az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontjával (MTA TK) közösen szervezett nyertes pályázatban.

Az elért sikerek jelentős részét a KRTK stratégiai vállalkozásának, a KRTK Adatbankjának a folyamatos fejlesztése tette lehetővé. Az évek óta tartószisztematikus építkezés és az adatgazdákkal megkötött megállapodások eredményeként az Adatbank ma már nemzetközi szinten is kiemelkedő kutatási lehetőségeket kínál a KRTK kutatói és külső partnerei számára. Az MTA KRTK Adatbankja 2017 során a kezelésében lévő adatbázisok frissítése mellett elindította egy újabb, hosszabb időre kiterjedő, bővebb változókészletű, kapcsolt államigazgatási panel építését. Felszerelte az MTA HTK épületébe kihelyezett KSH KRTK Kutatószoba, valamint a KRTK Társadalomtudományi Laboratórium hardveres és szoftveres infrastruktúráját. 2018. január 30-án aláírták a KSH-KRTK kutatószoba működésének feltételeiről szóló középtávú szerződést a KSH-val. A kutatószoba 2018 februárjától már normál üzemmenetben dolgozik. A KSH szakemberei által távolról ellenőrzött kutatószobát a KSH egyetértésével megnyitották az MTA TK kutatói számára is. 2017 novemberében megtörtént egy második kutatószobai szerver üzembe helyezése, amely a terminálok számának négyeszeresödése miatt jelentősen megnövekedett számítási igények kiszolgálását célozza. Az adatbanki és kutatószobai adatok Stata13 formátumban állnak a kutatók rendelkezésére.

A felhasználói kör bővítése céljából térítésmentes Stata tanfolyam indult a KRTK és a TK kutatói számára Budapesten, emellett kihelyezett képzésre került sor Pécsen a Regionális Kutatások Intézete kutatói számára. Megkezdték az előkészületeket egy második, az RKI pécsi telephelyén működő kutatószoba létrehozására. Az Adatbanki szerverpark fejlesztését az egyre nagyobb adattömeg, valamint a folyamatosan növekvő érdeklődés indokolja. 2017-ben 118 esetben történt adatkérés (2012-ben 32-szer). Az adatkérések 42%-a érkezett az MTA KRTK-ból. A külső adatkérők között minden számottevő hazai kutatóhely szerepel, emellett tíz vezető európai és amerikai egyetem (például Harvard, Princeton, Chicago, Oxford) kutatói és PhD-hallgatói kértek és kaptak kutatási adatokat. A Kutatószobában 2017-ben 736 foglalatot regisztráltak, ami a 2014-es induló érték több mint a duplája. Az Adatbank eddig 60 kutató – köztük nemzetközi projekt-partnerek – számára biztosított távoli hozzáférést a saját kezelésben lévő nagyméretű adatbázisokhoz.

A KRTK a főigazgatói intézkedési tervben rögzített stratégiai célkitűzéseknek megfelelően kiemelten támogatja a fiatal kutatók részvételét nemzetközi konferenciákon. E célból 2017-ben is meghatároztak egy, a fiatal kutatók létszámának arányában, intézetenként elkülönített keretet. A kezdeményezés igen népszerű a KRTK mindhárom intézetében. 2017-ben 22 fiatal munkatárs konferencia-részvételének támogatására nyílt lehetőség ilyen módon.

2017-ben a TK-val közösen „Academic Writing I, II” címmel két kurzust szerveztek fiatal kutatók számára. A képzésen a résztvevők 50-50 %-ban voltak a KRTK, illetve a TK kutatói, akik átfogó, strukturált ismeretet szerezhettek az akadémiai angol nyelvű tudományos cikkek publikálásának témaköreiben. A képzés előadója a CEU-n Academic Writing-ot oktató Robin Bellers volt. A sikerességre való tekintettel a Kutatóközpont idén is tervezi a képzés megtartását.

A Központ évek óta törekszik arra, hogy az „Economics with Policy” KRTK nemzetközi szeminárium-sorozat rendezvényeire neves külföldi előadókat hívjon meg oly módon, hogy központi keretből finanszírozzák a meghívott előadók szállás-, és utazási költségét. A szemináriumsorozat szervezője 2017-ben a KTI Hálózatok gazdaságtana kutatócsoport vezetője volt. 2017-ben tizenegy előadót látott vendégül, akik bemutatták legfrissebb eredményeiket: Paloma López-García (European Central Bank), Bogdan J. Góralczyk (University of Warsaw), Jan Falkowski (University of Warsaw), Corina Haita-Falah (University of Kassel), Frank Neffke (Harvard University), Jordi Brandts (Instituto de Analisis Economico (CSIC) és Barcelona GSE), Fabio Berton (University of Torino), David Manlove (University of Glasgow), Ugo Fratesi (Politecnico di Milano), Matt V. Leduc (Aix-Marseille Université és GREQAM), Peter McAdam (European Central Bank). A szemináriumsorozatban a nemzetközi kereskedelem, a regionális fejlődés, az agrárgazdaságtan, a játékelmélet, a munkaerőpiac és oktatás-gazdaságtan különféle területeiről, valamint Kína gazdasági fejlődését meghatározó kihívásokról hangzottak el előadások.

2017-ben a KRTK is bekapcsolódott a TK által szervezett Számítógépes társadalomtudomány/Computational Social Science interdiszciplináris műhely munkájába, kutatóik előadásokat tartottak a Magyar Tudomány Ünnepeén szervezett konferencián és tanulmányt írtak a Magyar Tudomány tematikus számába.

A 2017. év folyamán a KRTK budapesti könyvtár-költözésének szakmai előkészületei folytak a munkaszervezés kidolgozásával, az ütemezetség betartásával, a vagyonsvédelem biztosításával. Leltározással, cédulakatalógusok átvizsgálásával, retrospektív katalogizálással, párhuzamosságok kiküszöbölésével, és állományok áthelyezésével erőteljes állománypasztást végeztek intézeti kutatók szakmai bevonásával. A használati statisztikákat, webes elérhetőségeket és megváltozott könyvtárhasználati szokásokat figyelembe véve a gyűjtőkörbe nem tartozó és tartalmilag elavult kiadványokat kiselejtezték. Jelentős mennyiségű selejtezett kiadványt ajándékoztak hazai és határon túli intézményeknek, cserepartnereknek. Fokozatosan áttértek a nyomtatott folyóiratokról az online tartalmak szolgáltatására, ennek érdekében több évfolyamnyi hírlapot, periodikát adtak át digitalizálásra, hogy cserébe ingyenesen megkapják az elektronikus változatukat.

A könyvtár az intézeti információs-dokumentumvagyons megőrzését elsődlegesnek tartja, de a passzív állománygyarapítás helyett a szolgáltató, hozzáférést biztosító funkciót preferálja. A költözés tervezésekor, az informatikai rendszer kialakításakor is ezt tartotta szem előtt. A költözés megszervezése hatalmas könyvtárszakmai kihívás volt, úgy érezték, ennek a

lebonyolítását sikeres projektként könyvelhetik el. Az új olvasótermi informatikai környezet, a kulturált kutatóhely kialakítása már rövid idő alatt a könyvtári forgalom megnövekedését eredményezte, és bízva abban, hogy az új infrastruktúra újabb lehetőségeket kínál további előrelépésekhez, fejlesztésekhez, az online szolgáltatásaink bővítéséhez, a kutatói igények minél magasabb szintű kiszolgálásához. Továbbra is céljuk, hogy a nyomtatott előfizetéseket felváltsák a korszerű online hozzáférések biztosításával, digitális tartalmak szolgáltatásával. Eredménynek tekinthető, hogy az EISZ nemzeti program keretében szolgáltatott szakirodalmi adatbázis-előfizetéseiket meg tudták tartani és még tartalombővítésre is volt anyagi lehetőségük. Könyvtáraik elkötelezett hivatásszeretettel végezték kutatóik szakirodalmi ellátását, kutatástámogató tevékenységüket és részt vettek kutatói pályázatok, habilitációs eljárások, MTA doktori pályázatok összeállításában, publikációs és hivatkozási listák elkészítésében, MTMT adatbázis feltöltésében és gondozásában.

A Kutatóközpont egészét érintette a 2017 novemberében lezajlott költözés a Humán Tudományok Kutatóházába. Mindez jelentős előkészítő és szervező munkát követelt meg a nem-kutatói állománytól, illetve a beköltözés utáni tennivalók számos többletfeladatot róttak a Gazdasági Osztály, a Titkárság, a Könyvtár munkatársaira, a KRTK informatikusaira. Az előkészítő munkálatok részeként a Gazdasági Osztályon 2017-ben erőteljes selejtezést kellett végrehajtani – az idevonatkozó előírások figyelembevételével – az iratállományban, mivel az új Humán Tudományok Kutatóházában nagyon kevés hely áll rendelkezésre a dokumentumok tárolására. A költözés és az új kutatóház kihívás elé állítja a KRTK-t informatikai szempontból is, hiszen a működés keretfeltételei módosultak, ezzel egyidőben jelentős informatikai fejlesztési feladatok kerültek előtérbe. Ezek ugyan részben már körvonalazódtak a KRTK új informatikai fejlesztési koncepciójában, de megvalósításuk hosszabb, több partner bevonásával zajló folyamat.

A KRTK Gazdasági Osztálya az akadémiai elvárásoknak megfelelően elindította a KÖPENY modult, a feltöltés folyamatos, de még nem érte el a kívánt szintet. Ennek egyik oka, hogy a Gazdasági Osztályra – az új előírások és elvárások miatt – egyre több munkateher hárul, amelyet a meglévő erőforrásokkal nem tud megfelelő módon teljesíteni. Általános gond, hogy a növekvő munkateherhez évek óta alacsonyan tartott bérek társulnak, így a külső munkapiac elszívó hatása erősödik, az elvándorló munkaerő helyett egyre kevésbé lehetséges szakmailag megfelelő minőségű (adott esetben angolul is beszélő, pályázatokat kezelni tudó) munkaerőt találni.

A 2017-es évben a KRTK-ban új külső tanácsadó testület alakult. A hazai és nemzetközi szakértőkből álló bizottság első ülését nyár elején tartotta, ahol a Kutatóközpont és intézeteinek vezetői bemutatták az elmúlt évi eredményeket és beszámoltak a tervezett és folyamatban lévő fejlesztési irányokról. A testület tagjai pozitívan értékelték a Kutatóközpontban és intézeteiben folyó munkát, és stratégiai javaslatokat fogalmaztak meg a középtávú kutatási irányokkal kapcsolatban.

A korábbi évekhez hasonlóan a Kutatóközpont angol és magyar nyelvű negyedéves hírlevélben értesíti partnereit, illetve az iránta érdeklődőket kutatásairól, elért eredményekről, kiemelkedő publikációkról, illetve a legfontosabb eseményekről. A hírlevél segítséget nyújt abban, hogy fontos témákra irányítsák a figyelmet és a KRTK ismertségéhez, nemzetközi beágyazottságához is hozzájárul. Elérhetőségeik: <http://www.krtk.mta.hu/hirlevel/>, <http://www.krtk.mta.hu/newsletter/>

Az MTA alapelveivel összhangban a KRTK is kivette részét 2017-ben a szakpolitikai döntés-előkészítő folyamatokban, minisztériumok és egyéb szervezetek által igényelt társadalmi konzultációkban, előterjesztések bírálatában. A felkért kutatók adott szakpolitikai anyagokhoz állítottak össze szakmai véleményeket, hozzászólásokat, többször is igen szoros határidőkön belül. A társadalmi felelősségvállalás, az ismeretterjesztés a KRTK folyamatos feladatai közé tartozik, így a Központ 2017-ben is megjelent rendezvényeivel a Magyar Tudomány Ünnepe, és rendszeresen részt vesznek az MTA képviselőiben szakmai szervezetek, például a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács munkájában.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

A főigazgatói intézkedési terv keretei között a Kutatóközponton belül, az MTA támogatásával alakult interdiszciplináris kutatócsoportok 2017-ben elért eredményei:

Hálózatok gazdaságtana csoport

A Hálózatok gazdaságtana kutatócsoport három jelentős és eddig kevésbé kutatott kérdéskört vizsgált:

- 1) milyen szerepe van a különféle kapcsolatrendszereknek a tudás terjedésében, valamint hogyan befolyásolja a kapcsolathálókat által generált tudás-áramlás a gazdasági (vállalati, iparági, regionális) teljesítményt?
- 2) Az iparágak technológiai közelségen alapuló kapcsolatrendszere hogyan befolyásolja a vállalatok termékdivezifikációs döntéseit válság és nem válság időszakában?
- 3) Milyen szerepe van a társadalmi és gazdasági hálózatoknak a piaci tranzakciókban fellépő információs problémák kezelésében?

Az első kutatási projektben a kutatók elsőként térképezték fel a magyar vállalatok közti munkaerő-áramlás hálózatát. Fontos empirikus bizonyítékokat találtak arra, hogy a vállalatok közti munkaerő-áramlás a tudásterjedés egyik fontos eszköze és szerepet játszik a vállalati teljesítmény, elsősorban a termelékenység alakulásában. A kutatók bemutatták, hogy a munkaerő-áramlás termelékenységre gyakorolt hatását befolyásolja az iparágak közti technológiai hasonlóság mértéke, továbbá az, hogy vannak-e a vállalatoknak nemzetközi működési tapasztalatai.

Második kutatási projektjükben az összekapcsolt vállalati mérleg és termékstatisztikai adatok segítségével feltárták a magyar feldolgozó iparágak technológiai közelségi hálózatát („iparági tér”) a 2003–2012 közötti időszakra, majd az iparágak e kapcsolatrendszerét használták a vállalati döntések és piaci folyamatok megértéséhez. Eredményeik szerint a vállalatok termékportfóliójának átlagos közelségi indexe nőtt a válság hatására, ami azt mutatja, hogy a pénzügyi válság időszakában felerősödött a technológiai közelség szerepe. Empirikus adatokon bemutatták, hogy a vállalatok a profiltisztítás során nagyobb valószínűséggel szüntették-e meg, vagy csökkentették olyan termékek gyártását, amelyek a főtevékenységükhöz technológiailag kevésbé álltak közel.

A harmadik kutatási projektben a társadalmi és gazdasági hálózatok szerepét vizsgálták a piaci tranzakciókban fellépő információs problémák kezelésében. Olyan javak piacain, amelyek kevésbé jól definiáltak, ahol a jószág fontos jellemzői, a minőség és megbízhatóság kevésbé előre jelezhető, jelentős szerepe lehet a piaci szereplők közti kapcsolatrendszereknek. Több empirikus tanulmány megmutatta, hogy azon piacok hajlamosak a „hálózatosságra” – abban az értelemben, hogy a piaci szereplők erőteljesen építenek a társadalmi és üzleti

kapcsolatrendszerekre –, ahol nagy a bizonytalanság és/vagy jelentős információs problémák merülnek fel. Ilyen piacokon e társadalmi és gazdasági kapcsolathálóknak a vizsgálata segíthet megérteni olyan jelenségeket, amelyeket a piaci mechanizmusok hagyományos modelljei nem képesek megmagyarázni.

Határok és határtérségek kutatócsoport

A Kutatócsoport 2013-ban alakult a főigazgatói intézkedési tervben megfogalmazott célok alapján, az ehhez rendelt pénzügyi forrásoknak köszönhetően. További sikeres fejlődéséhez jelentősen hozzájárult, hogy külső, NKFIH finanszírozást is sikerült nyernie 2015-ben (NKFIH NN). A csoport az előzetes munkatervnek megfelelően dolgozott 2017-ben. Az esettanulmányokhoz kapcsolódó terepmunka több határtérségben is folytatódott és elkészültek a résztémákhoz kapcsolódó esettanulmányok, amelyek megvitatása és publikálásra előkészítése megtörtént. „A napi társadalmi gyakorlatok a határtérségekben” című altémához kapcsolódó kutatások nem csak az empirikus kutatásokra és az eredmények feldolgozására koncentráltak, hanem az elméleti keretek – a kritikai geopolitika egyes áramlatai, amelyek cselekvőként kezelik a határtérségi szereplőket – továbbgondolására is irányultak.

A publikációs és disszeminációs terv teljesítése jól haladt, amihez minden kutatócsoporti tag hozzájárult. Megjelentek angol nyelvű folyóiratcikkek a környező országok nívós (Scopus, illetve WoS regisztrált) lapjaiban, továbbá megjelenés vagy elbírálás alatt állnak vezető tematikus lapokban (pl. Journal of Borderlands Studies). Fontos kiemelni, hogy ezek a teljesítmények elsősorban a fiatalabb kutatók munkájának tudhatók be. A senior kutatók olyan nívós kiadók könyvsorozataiban (pl. Routledge Europa Economic Perspectives, Border Regions Series) jelentettek meg könyvfejezeteket, amelyek növelik a kutatócsoport nemzetközi láthatóságát. A hazai és nemzetközi konferencia részvételek igen kiterjedtek voltak és a legjelentősebb éves kongresszusokon is sikerült jelen lenni (Association of American Geographers, International Geographical Union Thematic Conference, European Regional Science Association, Regional Studies Association). A Magyar Regionális Tudományi Társaság nagyváradi vándorgyűlésén tematikus szekciót szervezett a kutatócsoport.

A Kutatócsoport folyamatosan nyomon követte a magyar közvéleményt foglalkoztató kérdések határokkal kapcsolatos összefüggéseit. Az államhatárok ellenőrzése a globális és a kontinensközi migráció kérdéseire kapcsolódva minden szinten (ENSZ, EU, egyes államok, a pápa stb.) megjelent, s erkölcsi, gazdasági és politikai viták tárgyává vált. A külső határokon jelentkező problémák több esetben begyűrűztek az integráción belüli határokra is. Az EU belső határain olyan jelenségek tűntek fel ismét – többórás sorban állás egyes belső határokon –, amelyeket a hidegháború után születettek nem ismerhettek. Az EU átalakulása (Brexit) olyan belső határkérdésekben jelenített meg érdekellentéteket, amelyeket mármegoldott – más feltételek között – a történelem. 2015 óta Magyarországon is egyfajta tényleges és politikai „határpszichózisról” beszélhetünk. Az illegális migrációs folyamatokhoz, illetve azok megállításához törvényi szabályozások egész rendszere kapcsolódott. Az előzőekben felsorolt jelenségek a határkutatások permanens újragondolásra készítetik a résztvevő kutatókat.

FDI-kutatócsoport

Az FDI-csoport 2017-es tevékenysége két fő projekt körül szerveződött. 2017 őszén nyújtották be a Society and Economy című újság különszámába azokat a cikkeket, amelyek előadás formájában hangzottak el a 2016 decemberében „International new ventures: the case of the Visegrad countries” címmel szervezett konferencián. A különszám cikkei felhívják a

figyelmet a Visegrádi országok kis- és közepes méretű vállalatai nemzetköziesedésének sajátosságaira, például az international new venture-ök sajátos (globális) nemzetköziesedésére, egyes KKV-k globális értékláncokhoz kapcsolódó nemzetköziesedésére, vagy a KKV-k külkereskedelmének a válság alatti jelentős sebezhetőségére.

Az FDI-csoport 2017-es tevékenységének másik „oszlopa” a University of Hertfordshire-rel közös kutatás volt, amelynek keretében 2017. novemberében szerveztek egy műhelybeszélgetést. A rendezvény az ázsiai közvetlen tőke-befektetések sajátosságaival foglalkozott magyar-lengyel összehasonlításban. 2017-ben egyrészt a szükséges vállalati interjúk (három indiai, egy japán, egy kínai és egy dél-koreai multi magyarországi leányvállalatának vezetőivel és munkavállalóival, vállalatonként átlagosan öt interjú) készültek el. A csoport szakmai munkájának eredményeként benyújtott egy cikket a Journal of Common Market Studies-nak, jelenleg a Human Resource Management Journal és a Competition & Change újságoknak benyújtandó cikkeken dolgoznak. A kutatás eddigi eredményei szerint mind a küldő, mind a fogadó ország (üzleti) kultúrájának lenyomata érzékelhető a helyi leányvállalatok működésében. Ennek megfelelően az ázsiai „eredetű” leányvállalatok vállalati kultúrája eltérő sajátosságokat mutat a máshonnan érkező befektetők leányvállalataitól.

Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport

A Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport 2017-es tevékenységének kiemelkedő eseménye volt a harmadik, „The Role of State in Varieties of Capitalism” című konferencia megszervezése és lebonyolítása. A konferencián közel hatvan, felerészben külföldi előadó vett részt. A 2017-es konferenciát az európai integrációs folyamat jubileuma, a Római Szerződés 50 éves évfordulója miatt elsősorban az európai tanulmányok tudományterületnek szenteltük. A kutatócsoport az első két konferencia anyagai alapján 2017-ben elkezdte egy tanulmánykötet összeállítását, amelynek megjelenése a Palgrave-MacMillan kiadónál 2018-ban várható.

2017-ben a Nemzetközi Összehasonlító Kutatások kutatócsoportja elsősorban a kelet-közép-európai közvetlen külföldi befektetések szerepét, hatásait vizsgálta. A rendszerváltást követően a multinacionális vállalatok beruházásai jelentősen hozzájárultak az érintett országok termelési kapacitásainak, hálózatos infrastruktúra rendszereinek, szolgáltatási szektorainak modernizálásához. Ez a gazdaságot megújító és gazdasági növekedést indukáló hatás a 2008-as válságot követően megtorpant. Egyfajta közép-európai „middle income trap” alakult ki. Ennek lényege, hogy a korábbi periódusban a jelentős nettó működőtőke beáramlás, valamint a visszaforgatott profitok extenzív módon is bővítették az újratermelést a kapacitások fejlesztésével vagy a helyben végzett tevékenységek körének bővítésével. A 2000-es évek közepétől ez az extenzív bővítés lelassult a válság következtében jelentkező értékesítési nehézségek és a piac telítettsége miatt. Ráadásul a bővítő beruházások hozzáadott értékteremtő képessége nem emelkedett, vagyis az elszámoló árak csökkenése miatt a bővítésekkel együtt is csak a korábbiakhoz hasonló mértékű árbevételt és új értéket hoztak létre a térség multinacionális fiálái.

A Kutatócsoport az elmúlt évben erőfeszítéseket tett annak feltárására, hogy a multinacionális cégek mellett vagy helyett milyen más növekedési erőforrások mozgósíthatók. Megállapítást nyert, hogy a térségben elterjedőben lévő gazdasági patriotizmus, vagyis a hazai tulajdonú cégek preferálása multinacionális vállalatokkal szemben, csak csekély mértékben képes versenyképes hazai tulajdonú kapacitások kialakulását előidézni. Ezzel szemben gyakran azt lehetett tapasztalni, hogy a térség kormányai a gazdasági patriotizmus jelszava mögé rejtve a

politikai járadékvadászat lehetőségeit bővítették. A közbeszerzésekben tapasztalható „legális korrupció” például súlyosan korlátozza a verseny érvényesülését az érintett ágazatokban (elsősorban az építőiparban, közműfejlesztésekben). A verseny hosszú távú és tudatos háttérbe szorítása, kikapcsolása nem tartozik a gazdasági patriotizmus koncepciójában javasolt eszközök közé. A gazdaságpolitika klasszikus értelmezése szerint annak eszközei a jólét növelését és az egyenlőséget szolgálják. A verseny időleges korlátozása e koncepció szerint is csupán átmeneti és végső célja a jövőbeli erősebb, intenzívebb verseny elősegítése, új, potens versenytársak fejlődésének támogatásával. A jelenlegi gyakorlat ezt a célt többnyire nem szolgálja. Szemlélete rövid távú és versenykorlátozó. Ez a gazdaságpolitikai gyakorlat maga is hozzájárul a gazdasági fejlődés megrekedéséhez.

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

KÖZGAZDASÁG-TUDOMÁNYI INTÉZET

székhely: 1097 Budapest Tóth Kálmán u. 4.

telefon: (1) 224 6700

e-mail: kti.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.mtakti.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az Intézet 2017-ben a kialakított kutatási stratégiájának megvalósításából adódó célokkal folytatta kutatásait, teljesítette a kutatási szerződésekből és megállapodásokból vállalt kötelezettségeit. Legfőbb feladatai a Verseny és szabályozás 2017. évi kötetének előkészítése, valamint a Munkaerőpiaci Tükör 2016. évi magyar nyelvű kötetének összeállítása, az Európai Bizottság és az NKFIH által támogatott kutatási projektek időarányos teljesítése, illetve lezárása, valamint az MTA Lendület program keretében a mechanizmustervezési, az agglomerációt és társadalmi kapcsolathálózatokat, illetve a vállalati stratégiát és versenyképességet vizsgáló kutatások folytatása voltak.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Makrogazdaságtan és növekedés

A „Kereskedési stratégiák pénzügyi piacokon” a tőzsdei hatékonyság kérdésével foglalkozott. A kutatás során kidolgozásra került egy olyan, időben folyamatosan változó kereskedési stratégia, ami nagyszámú rezsim közül az épp akkor jó előrejelzést adó modellt választja ki, és ezen előrejelzés alapján hozza meg az aktuális beruházási döntést. A stratégia a tőzsdék többségén nyereségesen alkalmazhatónak látszik nem túl magas, a piacon reálisan elérhető tranzakciós költség mellett. Több piac is lényegesen megváltozott a 2008-as válság következtében: korábban nehezebben volt előrejelezhető, vagyis hatékonyabb volt, mint a válság óta.

A „Gazdasági növekedés kis, nyitott gazdaságokban” kutatás célja a visegrádi országok 1996-2016 közötti növekedésének összehasonlítása és elemzése. A kutatás alapján megállapítható, hogy Magyarország és a visegrádi országok lemaradása a Nyugat-Európaéhoz képest elsősorban az alacsonyabb termelékenységnek tulajdonítható. Az eredmények alapján azonban jelentős növekedési tartalékok rejlenek mind a tőke-, mind a munkapiaci működési hatékonyságának növelésében.

A „Megtakarítási típusok: egy evolúciós-adaptív megközelítés” kutatás egy ágens alapú makromodellben vizsgálja a megtakarítási-fogyasztási döntést, amelyben nem tételez fel hasznosság maximalizálást, de megtartja a döntés bizonyos racionális aspektusait, amelyek az „ökológiai racionalitás” koncepcióján alapulnak. Szimulációs vizsgálatok azt mutatják, hogy a prudens és előrelátó magatartás dominál, amennyiben a szelekciós nyomás erős, ám egy olyan gazdaság, amelyben csak prudens egyének vannak, általában túlzottan sok tőkét halmoz fel az arany szabályhoz viszonyítva. Ahogy csökken a szelekciós nyomás, megjelennek először a rövidlátó fogyasztók, és végül az alaptípusok eloszlása lényegében véletlenszerűvé válik.

A „Kamatprémium és gazdasági növekedés: Magyarország és a visegrádi országok” című kutatás a négy visegrádi ország növekedési és konvergencia folyamatát vizsgálja a nyitott gazdaságos, sztochasztikus neoklasszikus növekedési modell segítségével. A kutatás a

makroökonómiai modell ökonometriai becslésével azonosítja azokat a fő sokkokat, amelyek a négy ország növekedésének ingadozásait magyarázzák. Az eredmények alapján a magyar növekedés szintjét elsősorban a tartós növekedési kilátások változásai mozgatták, míg a GDP összetételének alakulását a nemzetközi kamatprémium ingadozásai vezérelték.

Piac- és vállalatelméleti empirikus kutatások

A csoport egyik kiemelt kutatása a marginalizált társadalmi csoportok helyzetének javítását célzó társadalmi innovációkat vizsgálta. Az eredmények szerint a társadalmi innovációk egyik legfontosabb jellemzője a marginalizált helyzetű csoportok képességeinek a fejlesztése és társadalmi kapcsolatrendszerük erősítése. A társadalmilag kirekesztett csoportok esetében, szükség van arra, hogy a képességfejlesztés során paternalisztikus jellegű eszközöket is alkalmazzanak, éppen annak érdekében, hogy hosszabb távon nagyobb esély legyen az önálló cselekvésre és érdekérvényesítésre. A szociális szövetkezetek hazai megerősítését célzó közvetlen beavatkozások, a fejlődést gyorsítani kívánó, EU-s forrásból finanszírozott támogatási rendszerek azonban a járadék-vadászat elterjedéséhez vezettek. Ehelyett támogató, a lehetőségeket nyitva tartó szabályozási környezetre és a szövetkezetek szerves önfejlődése során jelentkező problémák megoldását támogatóeszközökre és szabályokra lett volna szükség. Az erőltetett gyorsítás átfogó kudarchoz vezetett: a szociális szövetkezeteket de facto megszüntette az új törvényi szabályozás, ami már csak olyanok működését teszi lehetővé, amelyek a nemzetközi szövetkezeti elvek értelmében nem tekinthetők szövetkezetnek.

„Az állami szerepvállalás jelentős változása a kockázati tőke-ágazatban a válságot követően” című kutatás azt mutatja be, hogy a közép-kelet-európai uniós országok a jelentős állami források ellenére miért nem tudtak sikeresen élni az új típusú kormányzati tőkeprogramok nyújtotta lehetőségekkel. A sikertelenség egyik oka, hogy a kormányzati erőfeszítések kizárólag a kockázati tőke kínálatának növelésére irányultak, s nem vagy alig voltak a keresleti oldalt érintő lépések. A kockázati tőke befektetésére részben állami tőkével létrehozott alapok kis mérete sem volt képes az alapok hatékony és önfenntartó működését biztosítani. A befektetések engedélyezett méretére, földrajzi hatókörére, valamint a finanszírozott cégek életkorára vonatkozó európai szabályozási korlátozások maguk is rontották a befektetések hatékonyságát és eredményességét, s gyakori kijátszásuk is erőforrásokat emésztett fel. Az alapkezelők részrehajló kiválasztása és a tapasztalt alapkezelők hiánya az alapkezelői piac felhígulásához vezetett. Az állami tőkeprogramok pozitív hatásaként jelentősen megemelkedett a tőke kínálata, élénkült az üzleti anyagok tevékenysége, s bővült a privát befektetők köre a kockázati tőke azon szegmensében, amely iránt korábban alig volt érdeklődés, valamint a kockázati tőke, mint vállalatfinanszírozási eszköz is sokkal ismertebbé vált.

Oktatás-gazdaságtan és munkapiac

Az Oktatás-gazdaságtan és munkapiac csoport kutatása a halálzási kockázat alakulását vizsgálta 1995 és 2004 között Magyarországon, annak függvényében, hogy a kiválasztott városok gazdaságát az állami, a külföldi vagy a belföldi tulajdonú vállalatok dominálták-e. Az elemzés egyéni, vállalati és települési szintű adminisztratív és kérdőíves adatokat használt a diszkrét időtartam-modellek becsléséhez. Az adatok 27 694 egyénre vonatkoznak 83 városban. Az eredmények a hazai magáncégek uralta településeknél szignifikánsan alacsonyabb halálzási kockázatra utalnak a nők körében azokban a városokban, ahol az állami szektor dominált, vagy a külföldi tulajdon játszott meghatározó szerepet.

Egy másik kiemelt kutatásuk keretében azt vizsgálták, hogy hogyan változott a magyarországi orvosok külföldre vándorlásának, és egyéb okból történt pályaelhagyásának valószínűsége a 2003 és 2011 közötti időszakban eseménytörténeti elemzést és versengő kockázati modelleket használva. Az eredmények szerint az osztrák és német munkavállalási korlátozások feloldása után nagyon nagymértékben felgyorsult az orvosok migrációja. Az orvosok relatív keresete és a kollégák hatása (peer effect) szignifikáns szerepet játszik a fiatal orvosok migrációs döntésében. Ugyanakkor a megfigyelési periódusban emigrált orvosok fele később, valamennyi idő elteltével visszatért a magyar egészségügybe. Az eredmények arra is felhívják a figyelmet, hogy Magyarországon az orvosok külföldre vándorlása mellett ugyanolyan súlyú probléma a belföldi pályaelhagyás is, tehát az, hogy az orvosok itthon helyezkednek el más állásban. Emellett, ha időszakosan is, az is fokozza az orvoshiányt, hogy a fiatal orvosok jelentős része kerül átmenetileg inaktív státuszba.

Fentiekén túl jelentős eredményeket értek el abban a kutatásukban is, amely az élmények és tárgyak vásárlásának szubjektív jólléttel való kapcsolatát kérdőíves adatok segítségével vizsgálta. Az eredmények szerint mind az élmények, mind pedig a tárgyak fogyasztása pozitívan korrelál az étellel való elégedettséggel, ugyanakkor az élmények erősebb hatására vonatkozó korábbi eredmények a magyar kérdőíves adatokon nem támaszthatók alá egyértelműen. Továbbá az élmények és tárgyak vásárlása között a fő különbséget az jelenti, hogy előbbi esetben a marginális hatás konstans, míg utóbbi esetben szignifikánsan csökkenő. Az eredmények azt sugallják, hogy egy átlagos személynek az étellel való elégedettséget maximalizáló optimális allokáció esetén többet kellene élményekre és kevesebbet tárgyakra költenie.

Közösségi gazdaságtan és közpolitikák

A közfoglalkoztatási források területi elosztását vizsgáló kutatások megállapították, hogy a központi tervezés során használt formuláktól eltérve a közfoglalkoztatási létszám tényleges területi eloszlása az 1 éven túli munkanélküliek és az előző évi közfoglalkoztatási létszám összege körül ingadozik, nagy szórással. Egyértelmű összefüggés van a településméret és a közfoglalkoztatási arány között, minél többen laknak egy településen, a tartós munkanélküliekhez viszonyítva annál kevesebb a közfoglalkoztatott. Az önkormányzati finanszírozási rendszer átalakítása, a forrásmegvonások következtében olyan helyzet jött létre, amelyben közfoglalkoztatás nélkül a kisebb települések már nem üzemeltethetők. A közfoglalkoztatás elosztásának rendszere deklarált céljával szemben alultámogatja a leghátrányosabb helyzetű településeket, mivel minél rosszabb helyzetű egy település, annál kevesebb jól képzett, irányítani tudó szakemberrel rendelkezik. Az elsősorban munkaerőpiaci eszköznek szánt közfoglalkoztatásnak a gyakorlatban sokkal jelentősebb a szociális és településműködtetési szerepe. A közfoglalkoztatás munkaerőpiaci szempontokat követő gyors leépítése, ha nem társulnak hozzá kiegészítő szociális és önkormányzati finanszírozási intézkedések, súlyos járulékos károkat okozhat.

Egészségpolitikai kutatásaik legújabb eredményei azt mutatták, hogy a fejlettségi szint, az egészségromboló magatartás, az iskolai végzettség, a földrajzi elhelyezkedés és a légszennyezettség nem csak az általános, hanem a betegség-specifikus (szív- és érrendszeri betegségek, agyi megbetegedések, rák) mortalitás nemzetközi különbségeit is jól magyarázzák. Meglepő eredmény, hogy a dolgozó korú férfiak esetében a légszennyezettség hatása kétszer akkora a rákos megbetegedések okozta halálozás rátájára, mint az egyéb betegségek esetén. Különösen igaz ez a tüdőrák okozta halálozás esetére, amelynél a többi rákos megbetegedéshez képest a környezetszennyezés sokkal nagyobb hatást gyakorol. A tüdőrák esetében a környezetszennyezés hatása meghaladja a dohányzásét is.

A korrupciókutatás eredményei szerint számottevő anomáliák érzékelhetők a közbeszerzési törvényben meghatározott 25 millió forintos értékhatár alatti közbeszerzések egy része esetében. A határ alatti 2 millió forintos sávban a versenyerősség alacsonyabb, a korrupciós kockázatok szintje pedig magasabb volt, mint a többi közbeszerzésnél. A közbeszerzés kiírásakor becsült értékhez viszonyított áresés a közbeszerzési eljárás során ott a legnagyobb, ahol a kutatás által meghatározott korrupciós kockázatok kisebbek és legalább hat versenyző cég vett részt a közbeszerzésen. A korrupciós kockázat hatásán alapuló becslések szerint a korrupcióból adódó direkt társadalmi veszteség elérheti az aggregált nettó szerződéses érték 15–24 százalékát is.

A fiatalok szubjektív jóllétét vizsgáló nemzetközi összehasonlító kutatások azt mutatták, hogy a munkanélküliség minden jóléti rendszer esetében negatív hatással van a szubjektív jóllétre. A szociális célú kiadások GDP-n belüli aránya pozitív hatással van a szubjektív jóllétre. Az országhatásokat tekintve a skandináv-típusú jóléti államokban pozitív, Dél-Európában és a poszt-szocialista országokban negatív irányban tér el a szubjektív jóllét attól, amit a többi változó prediktál.

Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés

Az Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés csoport egyik kiemelt projektjének keretében arra a kérdésre keresték a választ, hogy a vidékfejlesztési támogatások hogyan befolyásolják a kistérségek jóllétét Magyarországon 2002 és 2013 között. Első lépcsőben a kistérségek fejlettségi komplex indexeit számolták ki. Második lépcsőben pedig a támogatások hatását vizsgálták a kistérségek fejlettségi szintjére a komplex indikátor segítségével. Az elemzés két periódusra koncentrált 2002 és 2008 valamint 2007 és 2013 között. Az eredmények szerint a vidékfejlesztési támogatásoknak nem volt pozitív, szignifikáns hatása kistérségek jóllétére. Az eredmények robusztusnak bizonyultak mind az alternatív indikátorokra és az ökonometriai modellekre.

Az élelmiszer ellátási láncok teljesítményét vizsgáló kutatás a hatalom szerepét vizsgálta agribusiness KKV-k részvételével az ellátási lánc teljesítményének vonatkozásában Ugandában. Az eredmények kiemelik az ellátási lánc szereplőinek a hatalom használatával kapcsolatos nézetei különbségét, és azt, hogy ez a nézetbeli különbség hogyan hat az ellátási lánc teljesítményére. Az ellátási lánc szereplőinek a hatalom használatával kapcsolatos nézetei különbsége az ellátási láncon belüli hatalmi egyensúlytalanság meglétére utal. A kutatás fontos újdonsága az ellátási láncok mindhárom szereplőjétől gyűjtött és elemzett adatok használata, amely módszer az ellátási lánc menedzsment szakirodalomban az agribusiness szektorban még mindig nem kellőképpen elterjedt.

Fontos eredményeket értek el abban a kutatásban, amely az OECD új bruttó és hozzáadott értékadatbázisát felhasználva elemezte a globális agrárkereskedelmi versenyképességet 61 országban 1995 és 2001 között a normalizált megnyilvánuló komparatív előnyök indexének segítségével. Az elemzés legfontosabb eredménye, hogy jelentős különbségek figyelhetők meg a bruttó és a hozzáadott érték adatok alapján becsült modellek között. A számítások szerint a piacnagyság negatívan, míg a relatív tényezőellátottság pozitíven befolyásolta az EU tagállamainak megnyilvánuló komparatív előnyeit mind bruttó mind pedig hozzáadott érték alapon számolva. Meglepő módon a kormányzati támogatásoknak és a gazdasági válságnak nem volt szignifikáns hatása.

Kutatóik a mezőgazdasági termelők jövedelemkockázatai és támogatások közötti kapcsolatot vizsgálta Szlovéniában. A kutatás kiegyensúlyozott és kiegyensúlyozatlan panel adatokat

segítségével mérte a szlovén farmok jövedelemkockázatait tesztüzemi adatokat felhasználva 2004–2013 között. A farmok bruttó jövedelme növekvő tendenciát mutat jelentős ingadozás és a támogatások növekvő szerepe mellett. Az eredmények szerint farmok specializációja egyaránt csökkentett, míg a pénzügyi immobilitás növelte a farmok jövedelemkockázatát a hátrányos és a nem hátrányos adottságú régiókban. A farmok nagysága és jövedelemkockázat között nem lineáris kapcsolat van.

Játékelmélet

Egy már korábban előkészített kísérlet során arra a kérdésre keresték a választ, hogy a piaci szereplők kockázatvállalási hajlandóságának mértéke befolyásolja-e a tőzsdébuborékok kialakulását. A kísérletet a 2007 óta Magyarországon is hatályos a banki ügyfelek kockázatkeresési szűrését előíró EU-s direktíva a MiFID (Markets in Financial Instruments Directive) ihlette. Kérdés, hogy a konzervatív befektetési attitűddel rendelkező ügyfelek tőzsdéről való kiszorulása nem hordozza-e a gyakoribb vagy súlyosabb tőzsdébuborékok kialakulásának kockázatát. A kísérletben egy előzetes kérdőív alapján 12 nyolc fős csoportba osztották a résztvevőket és a csoportokon belül egy lineárisan csökkenő várható értékű pénzügyi eszközzel kereskedtek. Az előzetes várakozásoknak megfelelően a konzervatívabb, kockázatkerülő hallgatókból álló csoportban az eszköz árfolyama a várható érték mentén alakult, miközben a kockázattűrő csoportokban a kereskedés jóval e fölött folyt, s csak a játék végén esett le.

Vizsgálták a betétesek közötti információáramlás okozta externáliák hatását a bankrohamok kialakulására. A kiinduló feltevés, hogy a betétkivételek jobban megfigyelhetőek, mint az, hogy valaki úgy dönt, hogy nem veszi ki a pénzét és ez bankrohamok kialakulásához vezethet. Megvizsgálták elméletileg és kísérletileg is hogy miként változna a helyzet, ha a betétesek jelezhetnék azt, ha úgy döntenek, hogy nem veszik ki a pénzüket. Azt találták, hogy ez egy pozitív információs externáliához vezet, ugyanis az új egyensúlyban nem alakulnak ki bankrohamok. A kísérlet alátámasztja az eredményt, ugyanis abban a kezelésben, amelyben a résztvevők valóban jelezheték azt, hogy nem veszik ki a pénzüket, számottevően alacsonyabb volt a bankrohamok kialakulása.

A csoport egyik kiemelt projektjének keretében azt vizsgálták, hogy ha egy egyszerű 2x2 normális alakú játékban mindkét játékosnak egyértelműen domináns stratégiája van, akkor az így előálló egyensúlyban a kifizetések egyenlőtlensége képes-e eltéríteni a játékosokat attól, hogy a domináns stratégiát játsszák. Az egyértelműen domináns stratégia esetén a legrosszabb kifizetés is jobb, mint az alternatív stratégia legjobb kifizetése, és az ilyen stratégia egybeesik számos másik döntési kritériummal, például társadalmi optimummal, maximin stratégiával vagy például Pareto-hatékonysággal. Ha az egyenlőtlenség-kerülés miatt nem a domináns stratégiát választják, akkor azzal tipikusan a saját és a másik játékos kifizetését is csökkentik. Az új kísérleti eredmények is azt mutatják, hogy a kifizetésbeli egyenlőtlenségek segítségével el lehet téríteni az embereket az egyértelműen domináns stratégia választásától, bár maximum az alányok körülbelül 20 százaléka tér el.

Jelentős eredményekre jutottak abban a kutatásban, amely az ún. tortaszeteletési probléma monotonitási kérdéseivel foglalkozik. A tortaszeteletés az osztozkodáselmélet egyik alapvető modellje, amelyben egy heterogén tetszőlegesen osztható jószágot szeretnénk elosztani a különböző preferenciákkal rendelkező résztvevők között. A monotonitási tulajdonságok azt írják elő, hogy milyen módon változhat az elosztás, ha a kiinduló feltételek módosulnak (pl. kisebb a torta mint gondolták, vagy több résztvevő van). A monotonitási tulajdonságok alapvetően fontosak ahhoz, hogy egy eljárást igazságosnak érezzék az emberek. Az

eredmények relevanciáját az adja, hogy bár más osztozkodási problémák esetén a monotonitási tulajdonságokat kimerítően tárgyalták, tortaszeletelés esetében még csak nem is definiálta ezeket senki.

Kutatójuk az NKFIH által finanszírozott projektjének keretében az arányos csődszabály tulajdonságait vizsgálta. Az arányos csődszabály első használata egészen Arisztotelészig vezethető vissza. A kutatás során olyan pénzügyi hálózatokat vizsgálnak, ahol az ágenseknek van induló pénzkészlete, és mindenki tartozhat mindenkinek. Egy adott pénzügyi hálózatban a csődszabály meghatároz egy fizetési mátrixot, amelynek elemei megmondják, hogy ki mennyit fizessen a többi szereplőnek. Egy szereplő eszközei az induló pénzkészletéből és a többiektől kapott fizetésekből állnak. A rendszerkockázati irodalomban gyakran használt arányos csődszabály azt követeli meg, hogy az ágensek a tartozásaikkal arányosan fizessenek eszközeikből, maximum a tartozások erejéig. Ha érvényes az arányos csődszabály, akkor az eszközök értéke endogén módon határozódik meg, mivel a fizetések egymástól függhetnek. Cikkükben részletesen bemutatják az arányos csődszabály egyik karakterizációját, olyan tulajdonságokat, amelyek közül mindegyiket csak ez a csődszabály teljesíti: a követelések felsőkorlát-jellegét, a korlátolt felelősséget, a hitelezők elsőbbségét, a pártatlanságot, az azonos ágensek általi manipulálhatatlanságot és a folytonosságot.

Vállalati stratégia és versenyképesség- lendület kutatócsoport

A referenciafüggő álláskeresésről írt tanulmányuk modellje megmutatja, hogy hogyan változnak az álláskeresők preferenciái a referenciapontjuk módosulásával. A modell egyik predikciója szerint a frissen munkanélkülivé vált egyének kezdetben nagyobb erőfeszítéssel keresnek állást, azonban idővel alkalmazkodnak az alacsonyabb jövedelmi szintjükhöz és ezzel párhuzamosan az álláskeresésbe fektetett erőfeszítéseiket is csökkentik. Az empirikus eredmények szerint ugyan kezdetben a munkanélküli segélyek csökkentése újra felpörgeti az álláskeresés intenzitását, azonban egy bizonyos idő után az álláskeresők alkalmazkodnak az új jövedelmszintjükhöz, ami újra visszavesz az erőfeszítéseik mértékéből. A kutatás a modellt egy 2005-ös magyarországi munkanélkülieket érintő reformot felhasználva tesztelték. Az eredményeik a referenciapontok lassú adaptálódását és jelentős türelmetlenséget mutatnak, amely leginkább az egyének jelenbeli elfogultságát (present-bias) tükrözi.

Az exportörök szállítási gyakorisága és a bizonytalanság című kutatásuk azt vizsgálja, hogy az exportáló vállalatok hogyan alkalmazkodnak a keresleti volatilitásból származó bizonytalanságokhoz. Havi francia mikroszintű exportadatok alapján az exportot különböző extenzív és intenzív határokra bontja fel, köztük két új határra: a hónapok számára, amikor a vállalat exportált (gyakoriság) és az export átlagos havi értékére. A kutatás négy empirikus mintázatot azonosítunk. Egyrészt, a vállalatok kevesebbet exportálnak azokra a piacokra, ahol a keresleti volatilitás magasabb. Másrészt, ez a hatás főként a gyakorisági (extenzív) határral magyarázható. Harmadrészt, a volatilitás két csatornán keresztül hat a gyakorisági határra: közvetetten a kisebb szállítási volumennel, míg közvetlenül logisztikai újraoptimalizáció által. Negyedrészt, a keresleti volatilitás hatása nagyobb a távoli piacok esetében. Ezek a megfigyelések összhangban vannak az egyszerű sztochasztikus készletgazdálkodási megközelítésekkel.

A csoport egyik fontos témája a vállalati adózás heterogenitásának kutatása, amely vállalati mikroadatok segítségével vizsgálja háromféle vállalati adó – a társasági nyereségadó, a munkáltatói járulék és a helyi iparüzési adó – vállalatok közötti megoszlását. Megmutatja, hogy az egy dolgozóra és egységnyi hozzáadott értékre jutó fajlagos vállalati adó lényegesen eltér a különböző vállalatok között. Az adóbevételek erősen koncentráltak. A vállalati

adófizetés legfontosabb meghatározója a termelékenység, amely pozitívan függ össze az egy főre jutó adóbevéttel és negatívan a hozzáadottérték-alapú adóékkal. Statikus mikroszimulációval vizsgáljuk a 2017-es társaságiadó-csökkentésnek az adóbevételekre és az adók elosztására gyakorolt hatását. Kiszámítjuk, hogy milyen mértékben jártak jobban az adócsökkentéssel a nagyvállalatok, és hogy milyen mértékben csökkent az adófizetés koncentrációja az adóváltozás hatására.

Hálózatok gazdaságtana

A csoport egy eddig kevésbé kutatott kérdéskört vizsgált, amelynek keretében elsőként térképezték fel a magyar vállalatok közti munkaerő-áramlás hálózatát. Fontos empirikus bizonyítékokat találtak arra, hogy a vállalatok közti munkaerő-áramlás a tudásterjedés egyik fontos eszköze és szerepet játszik a vállalati teljesítmény, elsősorban a termelékenység alakulásában. Az eredmények szerint a munkaerő-áramlás termelékenységre gyakorolt hatását befolyásolja az iparágak közti technológiai hasonlóság mértéke, továbbá az, hogy vannak-e a vállalatoknak nemzetközi működési tapasztalatai.

Jelentős eredményeket értek el abban a kutatásukban, amely a társadalmi és üzleti kapcsolatrendszerek szerepét vizsgálja a piaci tranzakciókban felbukkanó információs problémák kezelésében. Mely piacokon és milyen feltételek esetén csökkentheti a kapcsolatrendszerek felhasználása az aszimmetrikus információból és bizonytalanságból fakadó problémákat, és hogyan hat a kapcsolatrendszerek használata a piaci tranzakciókra, árakra, piaci hatékonyságra, jólétre. Egy Megbízó-Ügynök modellben megmutatták hogyan lehet a társadalmi kapcsolathálót a szűrés eszközeként használni. Az eredmények általánosabbak, és könnyen átvihetők minden olyan piaci interakcióra, ahol jelentős információs problémák merülnek fel és a társadalmi kapcsolatrendszereknek fontos szerepe lehet (például az álláskeresés, munkaerő-felvétel a munkaerőpiacon, mikrohitelzés és online peer-to-peer hitelzési formák a pénzügyi piacokon).

Mechanizmustervezés – lendület kutatócsoport

A csoport egyik új kutatása a sakkversenyeken használt párosító eljárásokat vizsgálta. Ezeket a FIDE által részletesen leírt párosító eljárásokat követve osztják be párokba minden körben a játékosokat a svájci rendszerű versenyeken. Azt vizsgálták, hogy le lehet-e fordítani a komplikáltan megfogalmazott prioritásos szabályokat egzakt matematikai modellen működő hatékony algoritmusra.

Kutatójuk tanulmányozta a klasszikus stabil szobatársprobléma két, fokszámkorlátozott változatát. Az első változat az egalitáriánusd-SRI probléma, amelyben egalitáriánus stabil párosítás keresését írja elő olyan gráfon, ahol minden csúcs foka legfeljebb d . Bebizonyítják, hogy a probléma már $d=3$ -ra is NP-teljes. Pozitív eredményként adunk egy $(2d+3)/7$ -közelítő algoritmust minden $d=3,4,5$ -re, amivel az eddig ismert legjobb 2-közelítő algoritmust javítja.

Adott egy páros gráf $G = (A \cup B, E)$ szigorúan rendezett preferencialistákkal és adott egy él e^* . A népszerű él problémában kérdésünk az, hogy létezik-e G -ben olyan népszerű párosítás, ami tartalmazza e^* élt. Ismert eredmény, hogy minden stabil párosítás egyben népszerű is, azonban előfordulhat, hogy egyetlen stabil párosítás sem tartalmazza e^* -ot. Cikkükben leírják a népszerű párosítások halmazának egy természetes alosztályát, amit domináns párosításoknak keresztelnek. Megmutatják, hogy pontosan akkor létezik e^* -ot tartalmazó népszerű párosítás, ha létezik e^* -ot tartalmazó stabil párosítás vagy e^* -ot tartalmazó domináns párosítás.

Adott egy páros gráf $G = (A \cup B, E)$, ahol minden csúcs rangsorolja a szomszédait. A-ban minden a szigorú preferencialistát állít fel, a B-beli b-k listája azonban tartalmazhat döntetleneket is. Kutatójuk arra az eredményre jutott, hogy a népszerű párosítás létezésének eldöntése NP-teljes probléma még akkor is, ha minden B-beli b listája vagy egyetlen döntetlen vagy szigorúan rendezett. Ezt ellensúlyozandó azt is bebizonyítják, hogy ha minden B-beli b csúcs listája egyetlen döntetlenből áll, akkor polinomidőben megoldható esetet kapunk.

Agglomeráció és társadalmi kapcsolathálózatok – Lendület kutatócsoport

A regionális tudáshálózatokat elemző kutatás a cégek közötti szakmai segítség-nyújtási hálózatok dinamikus alakulását meghatározó tényezőket tárta fel a kecskeméti papíripari klaszter példáján keresztül. Az eredmények arra világítottak rá, hogy míg a cégek földrajzi és a segítségnyújtási hálózaton mért közelsége a kapcsolatok kialakulását ösztönzi, a kapcsolatok fennmaradását elsősorban a cégek tevékenységének hasonlósága segíti. Az eredményekből levonható következtetések új megvilágításba helyezik az együttműködési hálózatok és regionális iparági bezáródás kérdéskörét.

Az Umeai Egyetemmel közösen végzett vizsgálat feltárta a munkatársi kapcsolathálózatok és agglomerációs előnyök közötti kapcsolatot. Kutatóik bebizonyították, hogy a régiókban lévő iparágak munkatársi kapcsolatokon keresztül merítenek előnyt a régióban lévő más iparágak jelenlétéből. A hálózatok és teljesítmény témakörhöz kapcsolódva, kutatóik szabadalmi adatokat felhasználva mérték a feltalálói kapcsolathálózatok innováció minőségére gyakorolt hatását. A kutatásban rávilágítottak, hogy azok a vállalatok sikeresebb innovációt végeznek, ahol a vállalati határokon átívelő, diverz kapcsolathálóval bíró „bróker” feltalálók vállalaton belüli kapcsolati hálója kohézív.

Az innovációterjedés témakörben a csoport új eredményt ért el. Sikerült azonosítani a hálózati terjedéses modellek hiányosságait a területi terjedés folyamatának leírásában. A kutatás az iWiW, mint online innováció térbeli terjedésének példáján keresztül mutatja be, hogy bár a hálózati modellekkel sikeresen lehet szimulálni a globális terjedés dinamikáját, a modellekkel nem lehet megragadni a terjedés lokális jellemzőit. Fontos következtetés, hogy a települések méretével és a települések közötti távolsággal kell bővíteni a hálózati terjedési modelleket ahhoz, hogy megfelelő térbeli modelleket kapjunk.

b) Tudomány és társadalom

Az Intézet kutatási portfóliójában az alapkutatások mellett mindig helyet kapnak aktuális gazdaságpolitikai, jóléti, nemzeti kérdések. Ilyen jellegű témákra néhány példa: a letelepülő külföldi működő tőke befogadó régióra gyakorolt hatásának vizsgálata; a vidékfejlesztési támogatások hatásának vizsgálata; annak elemzése, hogy a piaci szereplők kockázatvállalási hajlandóságának mértéke befolyásolja-e a tőzsdebuborékok kialakulását; a kapcsolatrendszerek szerepének elemzése a tudás terjedésében; az európai vese-csereprogramok feltérképezése; a referencia-függő álláskeresőkről szóló kutatás; a gazdasági növekedés külső tényezőinek azonosítása; a nyugdíjrendszerrel, az egészségi állapottal és a korrupciókutatással kapcsolatos kutatások; az orvosok külföldre vándorlásának okai; a roma népesség születéskori egészségi helyzetének vizsgálata. Az Intézet arra is különös hangsúlyt fektet, hogy a társadalom számára hasznosítható kutatási eredményeket megfelelő fórumokon nyilvánosságra hozza, kiadványaikat nyilvános bemutatókon ismertesse, és honlapján az érdeklődő közönség számára hozzáférhetővé tegye.

Az Intézet kutatói által szervezett eseményen magyar kutatók mutatták be, hogy a saját szakterületükön milyen hatása volt a tulajdonjogi elméletnek. Kutatójuk az „A játék mely összeköt. Anket játékkedvelők részére” c. rendezvényen adott elő, kutatócsoportjuk a szolnoki Varga Katalin Gimnázium 11-ikes diákjait központi mechanizmussal csoportosította a művészetek tantárgyak választásakor.

A munkapiaci kutatások eredményeit minden évben a sziráki *munkatudományi konferencián* ismertetik, amelyet ezúttal „Kísérlet és Empíria – Munkaerőpiaci kutatások 2017” címmel rendeztek meg. A konferencián öt szekcióban hangzottak el előadások az alábbi témakörökben: oktatás-kísérlet, randomizált kísérletek a társadalomtudományokban, munkaerő kínálat, közfoglalkoztatás és munkapiaci szolgáltatások, munkaerő és egyenlőtlenség.

Megjelent a magyarországi munkapiac és foglalkoztatáspolitikai aktuális jellemzőit bemutató és a témakör egy-egy területét részletesen elemző Munkaerőpiaci tükör című évkönyvsorozat 2016. évi kötete magyarul. A kiadványok a rendelkezésre álló statisztikák, elméleti kutatások és empirikus elemzések alapján közérthető formában, jól áttekinthető szerkezetben, nemzetközi összehasonlításban mutatják be a magyarországi munkapiaci folyamatok jellemzőit és belső összefüggéseit. A sorozat szerkesztőinek korábbi gyakorlatát folytatva idén is kiválasztásra került egy terület, amely különösen fontos a magyarországi munkapiaci folyamatok megértése és a tényeken alapuló foglalkoztatáspolitikai eredményessége szempontjából. Az idei kötetek Közelkép című fejezete a munkaerőhiány magyarországi jellemzőit tárgyalja.

A Kutatóintézet 2017-ben két sikeres nemzetközi rendezvényt szervezett. Márciusban Bécsben került megrendezésre a WIIW és az MTA KRTK KTI szervezésében a Munkaerőpiaci tükör 2016. évi kötetének bemutatója, ahol az előadásokat követően a KRTK Adatbankja bemutatkozó prezentációt tartott. Novemberben 14. alkalommal került megrendezésre a Transition in Agriculture – Agricultural Economics in Transition című nemzetközi konferencia az Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés kutatócsoport szervezésében 11 ország kutatóinak részvételével. Négy szekcióban – Productivity and Efficiency Analysis, Food Chain Issues, Agricultural Trade, Rural Development - hangzottak el előadások.

Az Intézetben elért és szemináriumokon megvitatott kutatási eredményeket 36 intézeti műhelytanulmányban és 15 Budapesti Munkagazdaságtani Füzetben tették közzé. Az Intézetben született vagy születőfélben lévő kutatási eredmények, szakmapolitikai vélemények, valamint az aktuális gazdasági, közéleti és társadalmpolitikai kérdések vitafórumaként működött *szakmai blogját*, ahol munkatársai rendszeresen közlik véleményüket, írásait, lehetővé téve a társadalmi interakciót. Munkatársai sajtószereléseit a honlapján kialakított *sajtószemle* rovatban gyűjti és tárja az érdeklődő közönség elé. Angol és magyar nyelvű megújult honlapján naprakész tájékoztatást nyújt a kutatócsoportok főbb tevékenységeiről, kutatói publikációiról, az általa rendezett konferenciákról, szemináriumokról és a fontosabb kutatási projektekről.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet kutatói szinte valamennyi hazai graduális és posztgraduális közgazdasági képzést nyújtó felsőoktatási intézményben oktatnak (CEU, BCE, ELTE, DE, PTE, KE). Emellett együttműködési megállapodás keretében segítik a veszprémi Pannon Egyetemen, illetve a Szegedi Tudományegyetemen, a Kaposvári Egyetemen, a Közép-európai Egyetemen, a

Budapesti Corvinus Egyetemen és a Szent István Egyetemen folyó doktori képzést. Kutatói tanítanak külföldi egyetemeken (Cardiff University, UK Open University), külső munkatársak neves külföldi kutatóintézetekben (CEPR, IZA).

A versenyszabályozási kutatási irány szakmai integrációjának megteremtése érdekében lépéseket tett a hazai és a külföldi egyetemek, a kutatóhelyek és az államigazgatás versenyszabályozással, a hálózatos ágazatok gazdaságtanával, a szabályozás jogi kérdéseivel foglalkozó oktatóinak, szakembereinek kutatási eredményei számára bemutatási lehetőséget biztosító fórum létrehozására.

Az Intézet tizenhatodik alkalommal rendezte meg a Nyári Műhelyt, amellyel a külföldön tanuló vagy hivatásukat külföldön gyakorló fiatal közgazdászok számára nyújt fórumot.

Munkatársai szakértői tevékenységet folytattak a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal, a Földművelésügyi Minisztérium, a GINOP Monitoring Bizottság, az Estonian Research Council, a Czech Science Foundation, az Osztrák Nemzeti Bank, a Nemzeti Tulajdon Szellemi Hivatala, az Európai Bizottság Magyarországi Kirendeltsége, Magyarország Kormánya, valamint a Költségvetési Tanács számára. Kutatója részt vett a KAP által támogatott Nemzeti Vidékfejlesztési Program ex-post értékelésében, az Eris&Archil mikrorégió integrált vidékfejlesztési stratégiájának elkészítésében. Kutatója tagja azt Ostravai Közgazdasági Egyetem tudományos tanácsának. Kutatóik több nemzetközi szervezet tagjai, például European Economic Association, International Association of Agricultural Economics, EAEPE, GERPISA, Econometric Society, American Economic Association. Kutatója társelnök a Matching in practice hálózatban, illetve elnökségi tag a CA COST Action CA15210, European Network for Collaboration on Kidney Exchange Programmes hálózatban, ahol a WG1 munkacsoportot vezeti. Kutatója tagja a Scientific Committee of Global Conference on Business and Economics-nek. Kutatója felkért tagja az MTMT Tudományometriai bizottságnak. Kutatója tagja a Nők a tudományban kerekasztalnak. Az Intézet tanácskozási joggal képviselteti magát a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottságában és az Indikátor Albizottságban.

Számos kutatója alapítója, elnökségi tagja a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesületnek, elnökségi tagként részt vesznek a Magyar Közgazdasági Társaság munkájában. Kutatóik aktív tagjai az MTA Közgazdaság-tudományi Bizottságának, az Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottságának, az Agrárközgazdasági Bizottságának, a Fejlődésgazdaságtani tudományos Bizottságának és a Gazdaságtudományi Doktori Bizottságának.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Intézetben 34 OTKA-téma futott az évben, ebből 11 új téma indult. Pályázati tevékenységében kiemelkedő fontosságú az MTA Lendület program, melynek keretében folytatódott a vállalati stratégiát és versenyképességet vizsgáló kutatások, folytatódott a mechanizmustervezés kutatócsoport munkája, valamint elindult az Agglomeráció és társadalmi kapcsolathálózatok kutatócsoport működése.

Folytatódott az EU 7 keretprogram által finanszírozott „Társadalmi innovációk gazdasági tere” c. projekt, amely azt vizsgálja, hogy hogyan lehet megteremteni a társadalmi innovációk – azaz a marginalizált, a döntési és társadalmi folyamatokból kirekesztett egyének és csoportok életének javítását célzó új megoldások – gazdasági előfeltételeit. Az Intézet konzorciumvezetőként vesz részt az EdEN – H2020 Twinning projektben, amely három

nemzetközileg elismert egyetem – KU Leuven, University of Maastricht és a Politecnico di Milano – oktatás-gazdaságtani csoportjai és a Közgazdaságtudományi Intézet (konzorciumvezető) oktatás-gazdaságtan és munkapiaci csoportja közötti kapcsolatokat erősíti. A 2016 és 2018 között futó projekt három szélesebb módszertan köré csoportosítva ösztönzi az intézetek kooperációját: programértékelés, strukturális modellezés és hatékonyságvizsgálat. 2016 végén indult a SKIN – Short supply chain Knowledge and Innovation Network c. H2020 projektjük, melynek célja egy a rövid élelmiszerláncok különféle szereplőit felölelő nemzetközi hálózat felépítése, jó gyakorlatok és innovációk felkutatása.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Ágnes Cseh, Chien-Chung Huang, Telikepalli Kavitha: Popular Matchings with Two-Sided Preferences and One-Sided Ties. *Siam Journal on Discrete Mathematics* 31(4), 2348-2377. (2017)
2. Balog D, Bátyi T L, Csóka P, Pintér M: Properties and comparison of risk capital allocation methods. *European Journal of Operational Research* 259(2), 614-625. (2017)
3. Baráth L, Fertő I: Productivity and Convergence in European Agriculture. *Journal of Agricultural Economics* 68(1), 228-248. (2017)
4. Békés G, Fontagné L, Muraközy B, Vicard V: Shipment frequency of exporters and demand uncertainty. *Review of World Economics* 153(4), 779-807. (2017)
5. Biró P, Kern W, Paulusma D, Wojuteczky P: The stable fixtures problem with payments. *Games And Economic Behavior* in press (2017)
6. Bojnec S, Fertő I: Quality upgrades of EU agri-food exports. *Journal of Agricultural Economics* 68(1), 269-279. (2017)
7. Csercsik D, Kóczy Á L: Efficiency and stability in electrical power transmission networks: a partition function form approach *Networks and Spatial Economics: A Journal of Infrastructure Modeling and Computation* 17(4), 1161-1184. (2017)
8. DellaVigna S , Lindner A, Reizer B, Schmieder J F: Reference-dependent job search: evidence from Hungary *Quarterly Journal of Economics* 132(4), 1969-2018. (2017)
9. Fazekas K, Köllő J (szerk.): Munkaerőpiaci tükör, 2016 Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 299. (2017)
10. Görg H, Halpern L, Muraközy B: Why do within-firm–product export prices differ across markets?: evidence from Hungary *World Economy* 40(6), 1233-1246. (2017)
11. Hajdu T, Hajdu G: The association between experiential and material expenditures and subjective well-being: New evidence from Hungarian survey data *Journal of Economic Psychology* 62: 72-86. (2017)
12. Havas A, Weber KM: The ‘fit’ between forward-looking activities and the innovation policy governance sub-system: a framework to explore potential impacts *Technological Forecasting and Social Change* 115: 327-337. (2017)
13. Engage today to shape tomorrow, 5th International Conference on Future-Oriented Technology Analysis (FTA). Brüsszel, Belgium: 2014.11.27 -2014.11.28.
14. Juhász Sándor, Lengyel Balázs: Creation and persistence of ties in cluster knowledge networks *Journal of Economic Geography* -:(-) pp. 1-24. (2017)

15. Júlia Varga: Out-migration and attrition of physicians and dentists before and after EU accession (2003 and 2011): the case of Hungary *European Journal of Health Economics* 2017:(Online First) 1-15. (2017)
16. Kiss H J, Rodríguez-Lara I, Rosa-García A: Overthrowing the dictator: a game-theoretic approach to revolutions and media *Social Choice and Welfare* 49(2), 329-355. (2017)
17. Lengyel B, Eriksson R H: Co-worker networks, labour mobility and productivity growth in regions *Journal of Economic Geography* 17(3), 635-660. (2017)
18. Lengyel I, Vas Zs, Szakálné Kanó I, Lengyel B: Spatial differences of reindustrialization in a post-socialist economy: manufacturing in the Hungarian counties *European Planning Studies* 25(8), 1416-1434. (2017)
19. Molnár Gy: Capability building combined with microcredit: the loan alone is insufficient *Journal of Social Entrepreneurship* 8(3), 354-374. (2017)
20. Sziklai B, Fleiner T, Solymosi T: On the core and nucleolus of directed acyclic graph games *Mathematical Programming* 163(1-2), 243-271. (2017)

MTA KÖZGADASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

REGIONÁLIS KUTATÁSOK INTÉZETE

7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
telefon: (72) 523 800, fax: (72) 523 806
e-mail: kovacs@rkk.hu; honlap: www.rkk.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az Intézet fő feladatának továbbra is az alapkutatásokat tekintette egyrészt a közfeladatként jelentkező stratégiai kutatási témák, másrészt az előző évben indult hét hazai (NKFIH) és öt nemzetközi (H2020, ESPON) projekt keretében. Ezek mellett néhány rövid futamidejű, de társadalmi szempontból fontos alkalmazott kutatási feladat végrehajtására koncentrált. A beszámolás évében számottevő hangsúlyt kaptak a térbeli-társadalmi egyenlőtlenségekkel (marginalizáció, periferializáció), a központi hatalomtól (politikai, gazdasági elitől) való függőségek komplex rendszerével, a centrum-periféria kelet-európai perspektívájával, a magyarok migrációjával, a közép-európai regionális fejlődéssel, a határkutatásokkal (geopolitika, európaizáció), az újraparosodással, a területi pénzügyekkel, a városi környezettel (smart city, körforgásos gazdaság) és az éghajlatváltozás hatásaival foglalkozó kutatások.

A 2016-ban elfogadott középtávú intézeti stratégiában megfogalmazott teljesítménymutatók tekintetében lényeges előrelépés volt tapasztalható a beszámolási évben. Az utánpótlás-nevelés fontos mutatója a Kutatóintézetben készült disszertációk száma. 2017-ben hét PhD-dolgozat került megvédésre négy különböző (regionális tudományi, közgazdasági, szociológiai, földtudományi) doktori iskolában. A publikációs teljesítményben – a kutatói állomány viszonylag fiatal összetétele ellenére – érzékelhető a fokozatos minőségi változás, a Scopus regisztrált publikációk száma és aránya is növekedett, továbbá a megjelent, illetve közlésre elfogadott impakt faktoros folyóiratcikkek száma is számottevően nőtt a korábbi időszak átlagához képest. Az RKI emellett továbbra is fontosnak tartja a nívós külföldi kiadók könyvsorozataiban való megjelenést, amelyek növelik a kutatók nemzetközi láthatóságát és a hazai regionális tudományi alapirodalmat bővítő monográfiákat.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Perifériakutatás

A „*PROFECY Processes, Features and Cycles of Inner Peripheries in Europe*” c. ESPON-kutatás célja a belső perifériák azonosítása volt Európán belül és annak feltárása, hogy milyen tényezők hatására alakulnak ki ezek a speciális helyzetű térségek. A belső perifériák esetében a problémák gyökerét nem földrajzi értelemben vett elszigeteltség jelenti, hanem inkább az általában központi helyzetük ellenére létező hátrányok kombinációja, amely különböző folyamatok, társadalmi jellemzők és fejlődési ciklusok eredményeként tartja ezeket a térségeket „távol” a hálózatoktól és hatalmi centrumoktól. Ez a fajta távolság olyan marginalizációs folyamatokat eredményez, amelyek a gazdasági teljesítmény és a lakosság társadalmi jóllétének csökkenéséhez (pl. szolgáltatások kedvezőtlen elérhetősége) vezetnek.

Az RKI kutatócsoportja a belső perifériák társadalmi-gazdasági státuszának vizsgálatára fókuszáló munkarészt vezette. Ennek fő kérdése az volt, hogy miben különböznek a belső perifériák más térségtípusoktól különböző társadalmi jellemzőik alapján, és van-e valamilyen megfogható társadalmi jellegzetesség, folyamat, ami a belső perifériákhoz kapcsolódik,

illetve, hogy ebből a szempontból a belső periferikus térségek mennyire egységesek, vagy éppen mennyiben mutatnak ebből a szempontból eltérő jegyeket. A vizsgálatok kimutatták, hogy a belső perifériák, bár alapvetően mérsékelt-közepes pozíciókban vannak más térségekkel összevetve, helyzetük mégis több szempontból hátrányos Európában. Elsősorban a demográfiai jellemzők, a gazdasági teljesítőképeség és a szolgáltatások hozzáférhetősége terén mutatkozó hátrányok tekintetében emelhető ki kedvezőtlen helyzetük. Leginkább az olyan demográfiai problémák, mint az elöregedés és elvándorlás azonosítják a periferikus térségeket, és ez összefüggésben van a gazdaság és szolgáltatások helyi jellemzőivel is.

Ezek az észrevételek, kiegészülve a projekt keretében megvalósított esettanulmányok és szakpolitikai elemzések tapasztalataival, beépültek a periferizációs folyamatok továbbterjedése ellen vagy megelőzésük érdekében megfogalmazott szakpolitikai ajánlásokba, amelyek a helyi szintű és az európai uniós kohéziós politika számára is tanulságokkal szolgálhatnak. Ezek közül kiemelhető az oksági kapcsolatok és hatóerők működése megértésének szükségessége a periferizációs folyamatokban, ami a sikeres beavatkozások hátterét biztosíthatja. Nemzeti szinten törekedni kell arra, hogy a stakeholderek tudatában legyenek adott térségek periferizációs folyamatokkal kapcsolatos problémáinak. Az EU szintjén fontos, hogy megfelelő legyen a koordináció különböző programterületek között (pl. kohéziós és vidékfejlesztési politikák) a hatékonyabb problémakezelés érdekében. Helyi szinten pedig a kapacitásfejlesztésre érdemes hangsúlyt fektetni, illetve arra, hogy a rendelkezésre álló területi tőke megfelelő kapcsolati csatornákat találjon az erőforrások kiaknázásához.

Migrációkutatás

„A Magyarországról külföldre irányuló migráció és hatásai vidéki társadalmakra” c. NKFIH-kutatás arra kereste a választ, hogy hátrányos helyzetű vidéki terekben milyen strukturális tényezők, lehetőségek és kényszerek váltják ki és tartják fenn a munkavállalási célú migrációt, továbbá a struktúrák által kínált keretek, korlátok között milyen migrációs döntéseket hoznak, milyen utakat járnak be, milyen erőforrásokra támaszkodhatnak azok, akik külföldön keresnek munkát, megélhetést, boldogulást, és a migráció milyen hatással van a vizsgált családok, lokalitások életére.

A hátrányos helyzetű vidéki terekből induló külföldi munkavállalási célú, cirkuláris migráció és mobilitás individuális, családi tapasztalatait de Haas ágencia fogalma nyomán a struktúrák által korlátozott migrációs törekvések és migrációs képességek funkciójaként értelmezték a kutatásban. E megközelítés lehetővé teszi azon strukturális kényszereknek az azonosítását, amelyek a különböző generációkban migrációs törekvések kialakulásához és döntésekhez vezetnek, ugyanakkor arra is módot nyújt, hogy elemezzük, melyek a migrációs képesség alapját jelentő tőkefajták, s azok milyen szerepet játszanak a különböző migrációs utakban.

Bár az egyes terepeken különböző domináns migrációs mintázatok, hálózatok azonosíthatók (például a nők részvétele a házi idősgondozásban vagy a szegény, képzetlen romák mobilitása), a lokális sajátosságok mellett is a kutatási tapasztalatokat általános érvényűnek tekinthetjük a migrációt kiváltó strukturális kényszerek, migrációs képességek és törekvések, s mindenekelőtt a migrációt lehetővé tevő, annak során mobilizálható tőkefajták tekintetében. Az előzetesen többnyire nem tervezett migrációhoz vezető, generációs eltéréseket mutató strukturális kényszerek minden vizsgált településen azonosak, és más, országos kutatások eredményeivel is egybecsengenek: az önálló egzisztencia megteremtésének korlátai, munkanélküliség, jövedelmi szegénység, eladósodottság, az elszegényedéstől, egzisztenciális ellehetetlenüléstől való félelem. A migrációra való képességet a humán és/vagy kulturális

tőke, valamint a nyitottság, kockázatvállalás képessége erősíti. Ugyanakkor a migrációs képesség szempontjából legdöntőbbnek a kapcsolatokhoz, hálózatokhoz való hozzáférés, vagyis a kapcsolati tőke, illetve a migrációs burok bizonyult. A migrációt fenntartó kapcsolati hálók egyben a „migrációs ipar” szövetét képezik. Formális és informális hálózatokra épül a sokszereplős, összetett idősgondozói tevékenység, amelybe, illeszkedve a migráció feminizációjának globális mintázatához, vidéki magyarországi asszonyok is beléptek. A migráció kultúrája áthatja ma a vizsgált lokális társadalmakat, elfogadott és/vagy vágyott boldogulási stratégiává vált, s éppen úgy tetten érhető az egzisztenciateremtés előtt álló fiatalok, mint az adósságcsapdából kitörni vágyó középgeneráció, vagy az alacsony összegű nyugdíjellátások miatt idősgondozásra kényszerülő asszonyok körében.

A kutatás alapján megállapítható, hogy a romák migrációja elsősorban nem az etnicitás dimenziója mentén értelmezhető, az osztályhelyzet, az egyes családok, személyek lokális társadalmon belül elfoglalt pozíciója, valamint humán, kulturális és kapcsolati tőkéje határozza meg a számukra bejárható és belátható migrációs utakat. A (mély)szegénységben, szegregált körülmények között élő roma családok a hiányzó anyagi, kulturális tőkéjük ellenére el tudtak indulni külföldre, mert a családi-rokoni kapcsolatokra, mint kapcsolati tőkére tudtak támaszkodni. Az áthelyezett rokonsági kapcsolatok egyfelől segítik a külföldi boldogulást, másfelől újratert(het)ik, ha kicsit magasabb jövedelmi színvonal mellett is, a függőség és kiszolgáltatottság viszonyrendszerét.

Polarizálódás, centrum–periféria kelet-európai nézőpontból

A „RegPol² Socio-economic and Political Responses to Polarisation Processes in Central and Eastern Europe” c. Marie Curie ITN program kutatási eredményei a European Spatial Research and Policy c. folyóirat különszámaként jelennek meg 2018-ban. A projekt a társadalmi-térbeli polarizálódás, a centrum-periféria fogalompár tudományos, szakmai és szélesebb társadalmi diskurzusokat alakító szerepének kritikai vizsgálatát célozta, ide értve a fogalmak különböző értelmezéseinek, ezek társadalmi beágyazottságának feltárását, a periferizálódás és a polarizáció kapcsán zajló viták kelet-európai nézőpontból való újragondolását is.

A kutatók az egyenlőtlen térbeli fejlődés és a finanszírozás koncepcióját összekapcsolva vizsgálták (i) a lakáspiac sajátos működési mechanizmusait, a különböző státuszú háztartások ezekre adott válaszait a perifériákon, (ii) továbbá magyarországi példákon keresztül az újratermelő társadalmi egyenlőtlenségeket a perifériás kapitalizmusok kontextusában.

A kutatás rámutatott arra, hogy az újratermelő egyenlőtlenségek megragadhatók (i) a piaci szereplők stratégiáiban, tőkéhez való hozzájutásuk esélyeiben és mindezek helyi társadalmakra gyakorolt hatásában; (ii) a lakás birtoklásának kétarcú szerepében, abban, hogy bár forrása lehet az immobilitásnak, marginalizálódó térségekben a túlélési stratégiák fontos eleme, ami önmagát erősítő függőségi helyzetet teremt, (c) azokban az összefüggésekben, amelyek a különböző státuszú háztartások lehetőségeiről, kiszolgáltatásukról, a függő helyzetre adott válaszaikról adnak számot.

Függőségi rendszerek vizsgálata

„Az állam strukturális átalakulásaira adott intézményi és egyéni válaszok különböző földrajzi kontextusokban” c. NKFIH-projekt elméleti eredményei: (i) Azoknak a mechanizmusoknak a feltárása és a perifériás kapitalizmusok kontextusában történő értelmezése, amelyekkel a központi államhatalom (a politikai-gazdasági elit) a függőségek komplex rendszerét

alakította/alakítja ki a marginalizálódó térségekben, s amelyekben összekapcsolódnak a jövedelemtermelés és az alapvető javak fogyasztásának módjai. (ii) Ezeket a függőségi rendszereket a lokális állam intézményi gyakorlatai működtetik; a központi vs. lokális állam viszonyrendszerének megértése alapvető fontosságú az egyenlőtlen fejlődés perifériás kapitalizmusok keretei között történő értelmezéséhez. (iii) A feltárt függőségi rendszerek végső soron a marginalizált társadalmi csoportok „röghöz kötéséhez” vezetnek, amit társadalmi konfliktusok kezelési módszereként alkalmaz a központi államhatalom.

A kutatás empirikus eredményei a következők: (i) A centralizációs folyamatok a lokális terekben, a város/vidék viszonyrendszerekben, illetve az állami intézmények hierarchikus viszonyain keresztül főváros/vidék kontextusban is új függőségi viszonyok kialakulását eredményezték. Míg a leszakadó térségekben a helyi állam központi szerepet vállalt az ott élők mindennapi életében, hogy mérsékelje a központi állami politikák polarizáló hatásait, addig a dinamikus térségekben a helyi állam fogyasztásközpontú, neoliberais várospolitikával próbálta mérsékelni a központi államtól és kisszámú tőkebefektetőtől való függőségét, ezzel egyenlőtlenségeket és konfliktusokat termelve a lokális terekben. Az állam változó szerepe mindkét esetben az átláthatóság csökkenéséhez, a személyes kapcsolatrendszerek felértékelődéséhez, ezzel új függőség megteremtéséhez vezetett. (ii) A lokális gazdaság állapota, elsősorban a befolyó helyiadó-bevételeken keresztül fontos tényezője a helyi fejlesztéseknek. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a politikai kapcsolatrendszerben elfoglalt hely révén mobilizálható fejlesztési források jóval nagyobb fontossággal bírnak a beruházási aktivitásra, mint a helyi erőforrások mobilizálása. Utóbbiak esetében problémát jelenthet, ha a források olyan témákban vehetők igénybe, melyek kevésbé illeszkednek a helyi fejlesztési igényekhez/elképzelésekhez. Néhány esetben felmerült a térségeken belüli aránytalan forráselosztás kérdése, amit a helyi szereplők egyértelműen a politikai erőterben elfoglalt helyzettel, a kulcsszereplő beágyazottságával hoztak összefüggésbe. (iii) Az elmaradott térségekben azoknak az önkormányzatoknak, melyek saját feladatkörüket klasszikusan értelmezik, azaz a helyi közszolgáltatások ellátására koncentrálnak kevesebb lehetőségük van a helyi fejlődési irányok befolyásolására. A helyi gazdaságfejlesztés önkormányzati prioritásként való kezelése pedig nem csak a helyi gazdasági növekedést és foglalkoztatást segítheti, hanem a helyi hálózatok kiépülését, sőt a közfeladatok ellátását is, mivel a növekvő gazdasági aktivitás stabil forrásokat biztosít minőségi közszolgáltatások finanszírozásához. A sikeres önkormányzatok nem csupán indirekt módon segítik a gazdaságfejlesztést (pl. infrastruktúra-fejlesztés, iparipark-fejlesztés), hanem aktív szereplői is a helyi gazdaságnak, egyrészt mint a helyi együttműködések koordinátorai, másrészt mint helyi vállalkozások alapítói, tulajdonosai, vagy résztulajdonosai. (iv) A hazai tájak használata erőteljesen függ azoktól a társadalmi paradigmáktól, amelyek a környezet komplex védelmét hangsúlyozzák. Ugyanakkor egyelőre kaotikusan keverednek (akár egy intézményen belül is) azok az érdekek, amelyek mentén stabilizálni lehetne a természetvédelem ma csökkenni látszó szerepét és hatókörét. Az ökológiai szempontú tájgazdálkodás mellett érvelők egyre kevésbé tudják a gyakorlatban is érvényesíteni, érvényesíttetni elképzeléseiket. Az eredmények alapján jól érzékelhető, hogy az állam és az önkormányzatok nem értékelik megfelelő súllyal a környezeti értékek megőrzésének szerepét.

Újraiparosodás Közép-Európában

A Dialóg Campus Kiadó Studia Regionum sorozatában monográfia jelent meg „Újraiparosodás Közép-Európában” címmel. Milyen szerepet játszik az ipar a modern posztindusztriális gazdaságokban? Miért süllyednek hosszan tartó válságba egyes ipari térségek, és miért válnak mások kimagaslóan sikeressé? Hogyan hatnak az ipar fejlődésére a különböző közpolitikák, és mit jelentenek az elmúlt évtizedben egyre szélesebb körben ismert

újraiparosítási törekvések? Mely tényezők biztosítják ma egy-egy ipari térség tartós versenyképességét? A könyv összehasonlító szemléletben, a nyugat- és közép-európai regionális fejlődési folyamatok komplex elemzésével keresi a válaszokat ezekre a kérdésekre. Tárgyalja az ipari átalakulás és alkalmazkodás fontosabb elméleteit, ismerteti a ma új reneszánszát élő iparpolitika eszköztrendszerét és kiterjedt empirikus kutatásokra támaszkodva, számos esettanulmánnyal illusztrálja a közép-európai ipar átalakulási pályáit, hozzásegítve az olvasót egy ma is jelentős gazdasági szektor szerepének, fejlődési folyamatainak sokrétű értékeléséhez.

A hazai középvállalati szektor ipari szerepét vizsgáló NKFIH-kutatás a hazai tulajdonú feldolgozóipari középvállalatok tőkeakkumulációban és regionális növekedésben játszott szerepére összpontosított, vizsgálva a középvállalatok fejlődésének nemzetközi példáit és gyakorlatait (német és francia modellek), egyben kvantitatív és kvalitatív feltáró munkát végzett a vállalati szegmens Magyarországon végbemenő fejlődéséről. Megállapítható, hogy a középvállalati szektor mind területileg, mind iparági bontásban meglehetősen heterogén, eltérő regionális specializációs tendenciák jellemzik. A kutatási eredmények szerint a hazai középvállalati szektor kedvezőtlenebb környezetben, és rövidebb életpályák után, de mutat bizonyos hasonlóságokat a német Mittelstand-vállalatokkal, és a kisvállalkozások egy része is alkalmassá tehető, hogy belépjen a középvállalatok körébe. Jelenleg a szakképzett munkaerő hiánya a legnagyobb gond, amely a vállalati növekedés legfőbb gátjává vált. Kiemelt tényezőként említhető az intézményi környezet támogató vagy gátló szerepe is. Nyitott még a vállalatok generációváltásának kérdése, amely alapvetően meg fogja határozni a vállalatok növekedési kilátásait.

Térségkategóriák vizsgálata

Az „*Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban szereplő térségkategóriák felülvizsgálatának megalapozása*” című, a Nemzetgazdasági Minisztérium által finanszírozott kutatás részletes javaslatokat fogalmazott meg. Mind az egyes területfejlesztési beavatkozási térségek, térségtípusok résztanulmányai, mind az ország-esettanulmányok, mind az átfogó, összegző fejezetek számos általános tanulsággal szolgáltak és esetenként a Nemzetgazdasági Minisztérium lehetőségeit és hatáskörét jóval meghaladó átfogó javaslatokkal éltek. Egyes térségkategóriák szerepeltetésének, tartalmának, lehatárolási módszerének eldöntéséhez a területi célok közötti prioritásrendszer egyértelmű meghatározására lenne szükség (budapesti metropolisztérség, növekedési zónák, egyes nagytérségek), ami nem tartozott a tanulmány feladatkörébe. A tudományos vizsgálatok alátámasztották, hogy szükségesnek látszik az OFTK-ban jelenleg szereplő térségkategóriák rendszerének, esetenként elnevezésének átalakítása, a térségtípusok számának csökkentése, egyes térségkategóriák megszüntetése, illetve összevonása, valamint megfontolandó konkrét, kisebb (egy megyén belül található) tájegységek nevesítésének mellőzése is.

Területi pénzügyi vizsgálatok

A „*Pénzügyintézetek gazdaságfejlesztő szerepe a teljesítmény és a hitelezési mutatók alapján: területi pénzügyi vizsgálatok*” c. NKFIH-kutatás kitért a fenntarthatósággal kapcsolatos hitelintézeti tevékenységekre is, megállapítva, hogy a nemzetközi gyakorlatban tapasztalható környezeti és társadalmi kérdésekre is reflektáló banki gyakorlatnak a csírái már megfigyelhetők a magyarországi intézmények üzletpolitikájában, azonban a nyugat-európai országokban tapasztalható teljes termék- és szolgáltatáskála még nem. Bár az elmúlt időszakban változtak a piaci körülmények (gazdasági válság, a hazai tulajdon emelése, törvényi erővel létrehozott szövetkezeti integráció), valamint a hitelintézeti piac szereplőinek

érdekei is, mégis jelentős különbségek mutathatók ki a globális bankcsoportok tulajdonában levő kereskedelmi bankok és a kooperatív elveken működő takarékszövetkezetek működési területei, mechanizmusai között.

Környezetkutatás

A „REPAiR Resource Management in Peri-urban Areas: Going Beyond Urban Metabolism” H2020-projekt első éve a két pilot területre fókuszált, Amszterdamra és Nápolyra. Az első kísérleti élő laboratóriumok azt mutatják, hogy a jól felépített workshopsorozat valóban kitermelhet az adott régió számára jó ötleteket, ökoinnovatív megoldásokat a körforgásos gazdaság irányába történő elmozdulás érdekében. A szociokulturális és környezettudatosági vizsgálatok első eredményei azt a meglepő eredményt tárták fel, hogy, bár Hollandia vezető szerepet tölt be Európában és a világon a körforgásos gazdaság felé történő elmozdulásban, ezt az EUROSTAT ide vonatkozó adatai is alátámasztják, ám a környezettudatosági vizsgálatok mind egyéni, mind vállalati szinten arra utalnak, hogy környezettudatosságban Olaszország és a vizsgált Campania régió lényegesen jobb pozícióban van. Az ellentmondás feltárása a kutatás további feladata. Megkezdődött a hazai eset (Pécs) vizsgálata is, ahol tapasztalható, hogy egyre több lépés történik a körforgásos gazdaság irányába, azonban az újonnan létrejött szabályozási keretek számos nehézséget okoznak.

Határkutatások

Az RKI bázisán működő horizontális KRTK határkutató csoport eredményeit, feltárt és azonosított legfontosabb csomópontjait a világpolitikai folyamatok alakították. 2017 – nagyrészt az USA új elnökének hivatalba lépésével – az államhatárok jelentőségének globális felértékelődését hozta. Az államhatárok ellenőrzése a globális és a kontinensközi migráció kérdéseihez kapcsolódva minden szinten (ENSZ, EU, egyes államok, a pápa stb.) megjelent, s erkölcsi, gazdasági és politikai viták tárgyává vált. A külső határokon jelentkező problémák több esetben begyűrűztek az EU-integráción belüli határokra is. Az unió belső határain olyan jelenségek tűntek fel ismét – többórás sorban állás egyes határokon – amelyeket a hidegháború után születettek nem ismerhettek. Az EU átalakulása (Brexit) olyan belső határkérdésekben jelenített meg érdekellentéteket, amelyeket már megoldott – más feltételek között – a történelem. A határkutatások naprakész folyamata permanens újragondolásra készítették a kutatócsoport félidőben lévő Változás és folytonosság a magyar térképzetekben: nemzet, területiség, fejlesztés és határpolitika c. NN OTKA-projektjének résztvevőit.

b) Tudomány és társadalom

Az Intézet Magyarország öt városában (Békéscsaba, Budapest, Győr, Kecskemét, Pécs) működő kutatóhelyének köszönhetően aktívan részt vesz az ország öt régiójának és számos településének tudományos és felsőoktatási életében. Az RKI négy vidéki szakkönyvtára a helyi kutatók, oktatók, szakemberek és hallgatók rendelkezésére áll. Az Intézet győri kutatóhelyén működő MTA MADI Galéria a geometrikus művészet elismert kiállítóhelye, ahol 2017 folyamán öt kiállítás volt megtekinthető.

A kutatóhelyek mindegyikén szerveznek tudományos és ismeretterjesztő rendezvényeket, amelyek nyitottak a helyi társadalom érdeklődő csoportjai számára. A Magyar Földrajzi Társaság Kisalföldi Osztálya (Győr) és Körösvidéki Osztálya (Békéscsaba) intézeti helyszínnel és társrendezéssel összesen tizenegy szakmai előadást szervezett 2017-ben. A társadalmat leginkább foglalkoztató kérdések megválaszolásához a klímaváltozás hatásaival, annak modellezésével és adaptációjával kapcsolatos intézeti kutatások járultak hozzá. A

Dunántúli Tudományos Osztály előző évben elindított pécsi szemináriumsorozata a folyó kutatások, kéziratok, kutatási eredmények, disszertációk megvitatására, helyi szakemberek közötti eszmecserére nyújtott lehetőséget, összesen négy alkalommal. Ezt kiegészítve 2017 novemberében az MTA KRTK „Economics with policy” nemzetközi szemináriumsorozat részeként Ugo Fratesi (Politecnico di Milano) is előadást tartott.

A Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály a Magyar Urbanisztikai Társaság Győr-Moson-Sopron Megyei Csoportjával együttműködésben folytatta havi rendszerességű Smart City rendezvénysorozatát Győrben, összesen tíz rendezvényre került sor. A RKI horizontális műhelyei egy-egy konferenciát szerveztek ősszel, a Társadalmi-térbeli egyenlőtlenségeket kutató műhely Nézőpont kérdése? Válság(ok) és értelmezéseik az európai periférián címmel Budapesten, a Környezeti csoport Hulladék vs. Erőforrás – Egy nagyváros lehetséges útjai a körforgásos gazdaság felé címmel Pécsen, a Határkutató csoport pedig Szabadkán Határformáló erők címmel.

Tíz év után ismételten megrendezésre került a Falukonferencia, amely az Intézet hagyományos és közismert rendezvényének számít a rendszerváltozás óta. A Falukonferencia – mint korábban is – a tudományos kutatás legfrissebb eredményeinek bemutatása mellett konzultációs fórumot nyújtott a vidékfejlesztéssel foglalkozó gyakorlati és elméleti szakemberek, döntéshozók számára.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Hazai együttműködések

Az Intézet által kiadott Tér és Társadalom c. folyóirat a hazai és a határon túli regionális tudomány egyik legfontosabb szervezője. A TÉT interdiszciplináris jellegű, a regionális tudomány és a területi kutatások eredményeinek stabil, magas színvonalú terjesztője. Elismertségét jelzi, hogy a 2017/4. tematikus számra meghirdetett felhívásra tíz pályázat érkezett. A folyóirat 2017-ben bekerült a Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI) adatbázisába és a szerkesztőség újból beadta a jelentkezést a Scopus adatbázisba, eredmény 2018-ban várható.

Nemzetközi kapcsolatok

A 2016-ban elnyert és elindult három H2020 és két ESPON-kutatáson, továbbá a 2017 folyamán megpályázott mintegy tíz nemzetközi projekten alapulva az Intézet több osztályának is jelentősen bővült európai kapcsolatrendszere és javult nemzetközi beágyazottsága. Folytatódtak a 2018-ban záruló bolgár, cseh és román akadémiai bilaterális együttműködések, amelyek keretében több kiutazásra, terepmunkára, közös konferenciára is sor került.

A Marie Curie-projekt keretében fontos esemény volt az Intézet szervezésében megvalósult nyári szabadegyetem Békéscsabán. A projektben kialakult és megerősödött nemzetközi kapcsolatok révén, annak szerves folytatásaként egy nemzetközi konzorcium tagjaként jelentős új kutatási projekt előkészítése indult el.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A tárgyévben elnyert jelentősebb nemzetközi és hazai projektek a következők voltak:

A „VOICITYS *Voices of Diversity – Connecting People and Policies for More Integrated Neighbourhoods in European Cities*” c. az EU (Pilot Project Europe of diversities) által

támogatott kutatás négy esettanulmányon (Manchester, Berlin, Sassari és Budapest) keresztül vizsgálja a városi etnikai és társadalmi sokszínűség megjelenési formáit és kölcsönhatásait, a városok közötti különbségeket és azonosságokat. A kutatás a szociológia vegyes módszertanával egyszerre vizsgálja a szakpolitikai válaszokat, a helyi döntéshozók véleményét, amit ütköztet a helyi lakosok percepcióval, mindennapi gyakorlataival, térhasználatával.

A „RuRES *Renewable Energy Sources and Energy Efficiency in a Function of Rural Development*” horvát–magyar INTERREG-projekt a korábbi IPA REGPHOSYS projekt folytatásaként a megújuló energia, illetve az energiahatékonyság lehetőségeit vizsgálja. Az RKI feltárja, hogy a megújuló energia használatának milyen társadalmi-gazdasági és földrajzi lehetőségei, keretfeltételei vannak a határtérségben, továbbá a kulcsszereplőknek tréning keretében bemutatja a leghatékonyabb megoldásokat, alkalmazási lehetőségeiket.

A „*Smart Communities – Virtual Education and Research and Development and Innovation Network in the Slovakian-Hungarian Border Region*” c. szlovák–magyar INTERREG-projekt célja, hogy a határ menti hátrányos helyzetű térségben elősegítsék a helyi közösség digitális tudásszintjének emelését, ezáltal a magasabb hozzáadott értékű munkalehetőségekbe történő bekapcsolódást. A projekt kiemelt szektorai a képzés, a K+F+I, fókusszal a fenntarthatóságra és az infokommunikációs technológiákra. A folyamatot segíti a civil partnerek, képzési és kutató intézmények hálózatának kiépítése, valamint közös szakmai tréningek, mentori rendszer szervezése a célcsoportok részvételével.

„*A szakképzés munkapiaci illeszkedésének területi és ágazati jellemzői, kiemelt figyelemmel a periférikus térségekre és a korai iskolaelhagyás problémájára*” c. NKFIH-kutatás a szakképzés eredményességét vizsgálja. Egyszerre kerül elemzésre a szakképzésből kikerülő fiatalok elhelyezkedési esélye, a gazdaság munkaerőigényének kielégítése, a munkaadók által keresett szakmák (hiányszakmák), végzettségek körének alakulása. A kutatás kiemelten vizsgálja a területi folyamatokat és konkrét területi összehasonlításra is törekszik, továbbá külön is foglalkozik a korai iskolaelhagyás kérdésével.

A „*Marginalizáció és (im)mobilitás: a habitus dinamikája*” c. posztdoktori NKFIH-kutatás a Helyi közpolitikák és a marginalitás (újra) termelődése hanyatló városokban című NKFIH-projekthez kapcsolódódik. A városi szinthez képest mikroszintű vizsgálódás lokalitásonként egy-egy marginalizált térré fókuszálva igyekszik megérteni a marginalizációt mint térbeli-társadalmi folyamatot és ennek egyéni és generációs vetületeit családtörténeteken keresztül. A kutatás tehát a mobilitás és immobilitás tudatos és öntudatlan stratégiájára, a térbeli-társadalmi helyzet (a strukturális kényszerek) megtanulására és átörökítésére, illetve a kitörési lehetőségekre (az egyén ágenciájára) kérdez rá és vizsgálja különféle társadalmi, gazdasági és történelmi kontextusokban és terekben.

A „*Biztos Kezdetek? – A koragyermekkorai ellátások hatása a gyermeknevelésre és a társadalmi és térbeli integrációra*” c. MTA prémium posztdoktori projekt a gyermeknevelés, társadalmi tagság és a társadalmi-térbeli különbségek közötti komplex kapcsolatokat térképezi fel, a koragyermekkorai jóléti szolgáltatások szülőkre kifejtett hatásainak vizsgálatán keresztül. Összevetve a gyermeknevelési kultúrában történő, egész kontinensre kiterjedő paradigmaváltást a hazánkban jellemző gyakorlatokkal, a kutatás azokat a mechanizmusokat tárja fel, melyeken keresztül a koragyermekkorai jóléti szolgáltatások enyhítik vagy – küldetésükkel ellentétben – felerősítik a társadalmi-térbeli egyenlőtlenségeket és a társadalmi kirekesztést.

„*Az Európai Unió normatív szerepe*” c. NKFIH posztdoktori kutatás kísérletet tesz az értékeken és alapelveken nyugvó „Európa” konceptualizálására, az „európaiság” mint szociokulturális identitás elméleti tisztázására, majd teoretikus keretbe igyekszik foglalni az

európaizációt, vagyis azon különféle társadalmi és politikai folyamatokat, amelyek intézményi változások és reformok révén elősegíthetik e kozmopolita európaiság kialakulását, a normatív „Európa” megvalósulását, illetve képesek lehetnek magyarázatot adni e progresszió elmaradására. Végezetül empirikusan vizsgálja, hogy a hazai politikai elit, az uniós tagállamok és a környező országok társadalmainak körében tapasztalható-e elmozdulás ezen értékek és attitűdök irányában.

A „*Svejki komországok? Geopolitikai identitások Kelet-Közép-Európában*” c. posztdoktori NKFIH-kutatás olyan térképezeteket vizsgál, amelyek hatással voltak és vannak a kollektív öntudatra és földrajzi önmeghatározásra Kelet-Közép-Európában, és főleg Magyarországon. Az ilyen földrajzi jellegű fogalmak pl. a Kárpát-medence, Duna-medence, Közép-Európa, Kelet-Európa, Eurázsia, Turán, vagy akár a komország vagy a Nyugat végbástyája képzete. Különösen Magyarországon több, egymással versengő térképzet létezik, amelyek az ország, illetve a nemzet helyét különféleképpen határozzák meg. Mely fogalmak voltak meghatározóak a rendszerváltás óta? Hogyan hatottak a kollektív öntudatra, önmeghatározásra? Kik és miért idézik fel őket, milyen szándékkal és hatással?

„*Az éghajlatváltozás várható hatása a magyarországi munkaerő-piaci folyamatokra*” c. kutatás a Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat KEHOP-pályázata keretében nyert forrást a Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer (NATÉR) továbbfejlesztésére, amelynek keretében kitettségi, érzékenységi, sérülékenységi, alkalmazkodási és hatásindikátorok készülnek Magyarországra, 10×10 km-es rácsfelbontásban, kiegészülve szakirodalom-feltárással és módszertani fejlesztéssel. A kutatás a KRTK Adatbankjával közösen valósul meg.

„*Az éghajlatváltozás népegészségügyi következményei – A lakosság sérülékenysége az éghajlatváltozás emberi egészségre gyakorolt hatásaival szemben*” c. kutatás célja a klímaváltozással összefüggésbe hozható hőhullámok egészséghatásainak és egészségügyi következményeinek feltárása. A kutatás első szakaszában a hazai sérülékenységvizsgálatok előzményeinek szakirodalmi feldolgozása történt meg, illetve egészségügyi és önkormányzati szereplőkkel készült interjúk során a helyi felkészülés és adaptáció lehetőségeinek értékelése valósult meg. A statisztikai elemzések elsősorban az egészségügy igénybevételére és járási különbségeire irányultak, amelyek az előrejelzések alapját képezik.

Az „*Éghajlatváltozási alkalmazkodás-kutatás*” célja, hogy új tematikát jelenítsen meg a NATÉR rendszerben, amellyel a jogalkotók, a köz- és szakpolitikai döntéshozók vagy az ágazati stratégiaalkotók megfelelő és megfelelően alátámasztott információkkal rendelkezzenek a hazai mezőgazdaság éghajlatváltozással szembeni alkalmazkodási kapacitásairól, az alkalmazkodás meghatározó irányairól és korlátairól. A megvalósítás az Agrárgazdasági Kutató Intézzel közösen történik.

„*A közfoglalkoztatás hatása a helyi gazdaságra és társadalomra*” c. a Belügyminisztérium által támogatott konzorciumi kutatás célja, hogy megvizsgálja a közfoglalkoztatás további folytatásának feltételeit, arra kíváncsi, hogy milyen települési körben/térségekben milyen típusú programokat lehet/érdemes indítani a következő években.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek

1. Baranyai N: Autonómiatörekvések Kelet-Közép-Európában. Pécs; Székesfehérvár: IDRResearch Kft.; Publikon. 184. (2017) (ISBN:978-615-5457-74-6) [RKI-ELEKTRA](#)
2. Jankó F, Fábrián A, Hardi T (szerk.): Burgenland. Budapest: Nemzetstratégiai Kutatóintézet. 551. (2017) (A Kárpát-medence régiói; 14.) (ISBN:978-963-359-075-1) [RKI-ELEKTRA](#)
3. Keller J, Keresztély K, Virág T (szerk.): Our Neighbourhoods' Heroes: Stories on Citizen Participation in Local Development in European Cities. Berlin: Comparative Research Network. 158. (2017) (ISBN:978-39-4683-2010) [RKI-ELEKTRA](#)
4. Lux G, Horváth Gy (szerk.): The Routledge Handbook to Regional Development in Central and Eastern Europe. London; New York: Routledge. 340. (2017) (ISBN:978-1-47-248571-7) [RKI-ELEKTRA](#)
5. Lux G: Újraiparosodás Közép-Európában. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó. 327. (2017) (Studia Regionum; Dialóg Campus Szakkönyvek) (ISBN:978-615-5376-94-8) [RKI-ELEKTRA](#)

Közlemények

6. Bodor Á, Grünhut Z, Horeczki R: Városi bizalmatlanság, vidéki bizalom. Esetleg fordítva? - A bizalom és a településtípus összefüggései Európában. *Területi Statisztika* 57:(4), 406–421. (2017) [DOI](#)
7. Faragó L, Scott J: Policy governance from an autopoietic perspective: revisiting Hungary's regionalization experience. *European Planning Studies* 25:(6) 1034–1052. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)
8. Gál Z, Schmidt A: Geoeconomics in Central and Eastern Europe: Implications of FDI. In: Munoz J M (szerk.): *Advances in Geoeconomics*. London; New York: Routledge Taylor & Francis Group. (2017) 76–93. (Europa Economic Perspectives) (ISBN:978-1-85743-830-7) [RKI-ELEKTRA](#)
9. Hajdú Z: Állam vagy/és ország: Fogalmi és területi ütközések a Kárpát-medencében. *Történeti Földrajzi Közlemények* 5:(3–4), 1–21. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)
10. Keresztély K, Scott J W, Virág T: Roma communities, urban development and social bordering in the inner city of Budapest. *Ethnic and Racial Studies* 40:(7), 1077–1095. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)
11. Kovács A D, Hoyk E, Farkas J Zs: Homokhátság – a special rural area affected by aridification in the Carpathian basin, Hungary. *European Countryside* 9:(1), 29–50. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)
12. Kovács S Zs: Város–vidék-kapcsolat a magyar pénzintézet-hálózatban. *Területi Statisztika* 57:(5) 495–511. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)
13. Lennert J: A visegrádi országok vidéki tereinek rendszerváltás utáni vándorlási folyamatai. *Területi Statisztika* 57:(3), 272–293. (2017) [KIADÓNÁL](#)
14. Nagy E: Az állam változó szerepe. Gazdaságföldrajzi értelmezések. *Földrajzi Közlemények* 141:(3), 226–234. (2017) [KIADÓNÁL](#)

15. Németh K: Beszédes hallgatás: A csend interpretálása és a megismerés dilemmái a társadalomtudományi kutatásban. *Szociológiai Szemle* 27:(2), 4–22. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)
16. Rác Sz: Main characteristics of Hungarian-Croatian political relations and Cross-Border Co-operations. *Geographica Pannonica* 21:(1), 54–67. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)
17. Varjú V, Plaut S: Media mirrors? Framing Hungarian Romani migration to Canada in Hungarian and Canadian press. *Ethnic and Racial Studies* 40:(7), 1096–1113. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)
18. Velkey G: Központi állam és önkormányzatok. In: Ferge Zsuzsa: Magyar társadalom- és szociálpolitika (1990–2015). Budapest: Osiris Kiadó. 125–160. (2017) (A mai Magyarország) (ISBN:978-963-276-283-8) [RKI-ELEKTRA](#)
19. Virág T, Váradi M M: Spatial Exclusion and Boundary-Making in Different Roma Neighbourhoods in Hungarian Rural Small Towns. *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie / Journal of Economic and Social Geography*. Article in Press. (2017) [DOI](#)
20. Zsibók Zs, Sebestyén T: Regionális gazdasági előrejelző modell, a klímaváltozás figyelembevételével. *Területi Statisztika* 57:(2), 132–159. (2017) [RKI-ELEKTRA](#)

MTA KÖZGAZDASÁGI- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
VILÁGGAZDASÁGI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 2–4.

telefon: (1) 309 2643

e-mail: vgi.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.vki.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az Intézet kutatómunkájában az eddigi hagyományoknak megfelelően 2017-ben is kiemelt figyelmet kapott a világgazdaság és az Európai Unió – ezen belül természetesen Magyarország – jövőjét is meghatározó stratégiai jelentőségű kérdések elemzése, a kelet-közép-európai régió aktuális fejlődési trendjei, a posztszovjet térség valamint a feltörekvő országok világgazdasági pozíciója. Az Intézet ebben az évben is prioritásként kezelte a magyar gazdaság nemzetközi versenyképessége változó feltételeinek vizsgálatát, ennek részeként elsősorban a világgazdaság középtávú fejlődését, a világgazdaság főbb hagyományos és új szereplői közötti erőviszonyok átalakulását és a magyar gazdaság számára adódó új lehetőségek és kockázatok vizsgálatát. A közvetlen térségünkben zajló folyamatok értékelése, a visegrádi országok belső gazdasági kapcsolatainak komparatív elemzése, illetve a térségnek egyes világgazdasági kérdésekkel és a magyar gazdaság számára is lényeges külgazdasági partnerekkel fenntartott gazdasági kapcsolatainak vizsgálata továbbra is kutatásaink napirendjén maradt.

A fentieknek megfelelően a kutatóközösség számos aspektusból is vizsgálta azokat a világgazdasági folyamatokat, amelyek meghatározzák Magyarország nemzetközi mozgásterének kereteit. Az Intézet 2017-es kutatásai, ahogy a publikációk is, ezeket a célokat és szempontokat állították a középpontba. E törekvést szolgálták a havonta megrendezett műhelybeszélgetések, a külső szakértők bevonásával megtartott „Vendégváró” sorozat előadásai, az egyes kutatási projektek keretén belül, vagy azoktól függetlenül megrendezett intézeti konferenciák, valamint ezt képviselték az intézet kutatói számos hazai és nemzetközi konferencián való szerepléseik alkalmával is.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az elmúlt években az Intézet mindig jól szerepelt a Pennsylvania Egyetem kutatói által készített Global Go To Think Tank Index (GGTTI) rangsorában, azon belül is a nemzetközi gazdaságtannal foglalkozó think tankek listáján. Így volt ez 2017-es rangsor esetében is, amelyben azonban a VGI nem csupán a szokásos listán („*Top International Economics Think Tanks*”) őrizte meg jó pozícióját (45. hely), hanem megtartotta tavalyi helyezését a 2015-ben létrehozott „*Top Think Tanks in Central and Eastern Europe*” rangsorában is (30. hely), továbbá most először felkerült a „*Top International Development Think Tanks*” listájára is (114. hely).

Az Európai Integrációs Kutatócsoport és további intézeti munkatársak 2017-ben egy tanulmánykötetet állítottak össze „Változó Európai Unió a változó világban” címmel az Európai Unió legfőbb kihívásairól. A kötet megjelenése 2018 elejére tolódot.

A csoportban két NKFIH-kutatás folyik. Az egyik „Az exportot befolyásoló tényezők – három európai régió összehasonlítása” című. Ebben a Kutatócsoport három tagja vesz részt. A

kutatás célja a balti, a visegrádi és az ibériai országok exportjának összehasonlító analízise. A hazai KKV-k exporttevékenységére ható korlátozó és ösztönző eszközöket megvizsgálandó primer felmérésként a kutatás kérdőíves felmérést alkalmazott. A kérdőívek feldolgozása lezajlott, s az első eredményekből készült cikkek leadásra kerültek különböző folyóiratokba. A kutatási részeredmények bemutatására szakmai workshopra került sor november 20-án, külső szakértők bevonásával. A kérdőívezéssel párhuzamosan az export és a hozzá kapcsolódó befektetés-ösztönzés témájában, valamint az euró bevezetése terén is születtek publikációk, konferencia előadások.

A másik NKFIH-kutatás „A kapitalizmus változatai – a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás változatai” címet viseli. A kutatás érzékelteti, hogy az állam közvetlen gazdasági szerepvállalása az állami tulajdonú vállalatokon keresztül érvényesíthető a legközvetlenebbül. A projekt feltárta, hogy egyes országokban milyen jellegű gazdaságpolitikai célok elérésére használták az állami vállalatokat. 2017 során a zárókötet elkészítésére, fordítására került sor.

A csoport kutatói részt vettek számos hazai és külföldi konferencián (EAEPE, Second World Congress of Comparative Economics, SVOC), bírált hazai és külföldi folyóiratokban is publikáltak. Szerkesztőként, referensként is részt vettek könyvek, folyóiratcikkek létrehozásában. A csoport kutatói hazai (NKFIH) és nemzetközi (COST, Volkswagen Alapítvány) pályázat beadásában is részt vettek az év során. A csoport egyik tudományos segédmunkatársa befejezte doktori disszertációját, s további két fiatal kutató is tett lépéseket a PhD-fokozat megszerzése felé.

A Fejlődés-gazdaságtani Kutatócsoport főbb kutatási irányait 2017-ben is elsősorban a futó kutatási projektek határozták meg.

A 2016 decemberében indult, „Európán kívüli feltörekvő piacok multinacionális vállalatai Kelet-Közép-Európában” című NKFIH-kutatás az Európán kívüli feltörekvő országok multinacionális vállalatainak stratégiáit, működését, kihívásait vizsgálja Kelet-Közép-Európában. A kutatás első éve során az indiai, dél-afrikai, brazil, török, kínai, délkelet-ázsiai és orosz vállalatok befektetési motivációinak vizsgálatakor számos hasonlóság mutatkozott. E vállalatok eleinte saját piacaikat célozták meg, majd a szomszédos országokban kezdtek megjeleni beruházásaikkal, s végül, jellemzően az új évezredtől kezdődően, megjelentek/megjelennek távolabbi piacokon, fejlődő és fejlett országokban egyaránt. Kína és Délkelet-Ázsia esetében a legszembetűnőbb a változás a 15–20 évvel ezelőtti időszakhoz képest, de a többi ország esetében is jelentős növekedés figyelhető meg a külföldi működőtőke állományában. A 2008-as pénzügyi és gazdasági válság újabb lendületet adott e folyamatnak. További jellemző, hogy az állam és/vagy az állami tulajdonú vállalatok szerepe több országban is jelentős a tőkekivitelben, de természetesen vannak kivételek is (pl. India, Dél-Korea). A fő befektetési mód kezdetben a zöldmezős beruházás, de az utóbbi időszakban a felvásárlások is egyre jellemzőbbek. A kutatás eddigi eredményei alapján megállapítható, hogy a piacra jutás szinte minden esetben ott van e külföldi befektetések hátterében, akárcsak a globális értékláncokba történő horizontális és vertikális integráció és a fontosabb ügyfelekhez való földrajzi távolság csökkentése. A fejlett országok piaci esetén a technológia, know-how, a már befutott márkanevek és a képzett munkaerő lehet vonzó a feltörekvő vállalatok számára. A kelet-közép-európai régió országai, melyekre e kutatás a későbbiekben még mélyebben fókuszál, elsősorban azért lehetnek vonzóak a feltörekvő országok vállalatainak, mert új lehetőséget kínálnak az export bővítéséhez; EU-tagságuk révén ők lehetnek (az egyik) stratégiai belépési pont Európa piacaira; dinamikus, nagyrészt

fejlett, kevésbé telített gazdaságok; ahol rendelkezésre áll a relatíve olcsó, de szakképzett munkaerő; és – a nyugat-európai országokhoz képest – itt kevésbé vannak jelen politikai elvárások, gazdasági panaszok, protekcionista akadályok és nemzetbiztonsági aggályok.

A Toshiba Foundation által támogatott, „Japan’s role and interests in East Asian regionalism” című kutatás keretében elkészült a kutatás tárgyát képező könyv kézírata, amely a kelet-ázsiai gazdasági integrációval és regionalizmussal foglalkozik. A könyv első fejezete a gazdasági integráció, regionalizálódás és regionalizmus elméleti megközelítésével foglalkozik, illetve időrendben tárgyalja a regionalizmus különböző korszakait a két világháború közötti időszakról kezdve. A második fejezetből megismerheti az olvasó a kelet-ázsiai országok gyors gazdasági fejlődésének főbb ismérveit. A harmadik fejezetben a kelet-ázsiai regionalizmus különböző korszakait mutatja be a szerző. A negyedik fejezet pedig a globális pénzügyi és gazdasági válság Kelet-Ázsiára gyakorolt hatásait vizsgálja, külön kitérve a gazdasági integráció és a regionalizmus folyamatában történt változásokra, köztük a legújabb fejleményekre is.

Tovább folytatódott a 2015-ben indult „Stratégiaváltás a világgazdaságban: exportorientáció és/vagy belső keresletre alapozott növekedés?” című OTKA-kutatás is, mely azt vizsgálja, hogy az elhúzódó világgazdasági válság körülményei között milyen lehetőségek vannak a növekedés beindítására és fenntarthatóságára: folytatható-e a sok ország esetében sikeres exportorientáció, avagy helyette/mellette a belső kereslet fogja vezérelni a növekedést. Az eddigi kutatási eredmények alapján továbbra is jól látszik, hogy a centrum-országok gazdaságának elhúzódó betegeskedése, a globális tőke-értékesülés hosszú ciklus-intenzív szakaszának befulladására, az új innovációs ciklus indulásának késlekedése miatt a perifériák extenzív típusú fejlődése is lassul, dinamizmusuk csökken.

A PAGEO által támogatott, szintén a csoport keretein belül folytatott „Fekete-Afrika napjainkban” című kutatás eredményeként 2017-ben átfogó kötet jelent meg az Akadémiai Kiadó gondozásában a szubszaharai Afrika aktuális politikai-gazdasági helyzetéről.

A csoport kutatói a fentiekén túl is számos – Intézeten belüli, de más kutatócsoporthoz kötődő, illetve Intézeten kívüli szervezésű – kutatásban vettek és vesznek részt, számos publikációjuk jelent meg és nagy számban vettek részt hazai és nemzetközi konferenciákon, műhelybeszélgetéseken is. Továbbá, az év második felében, a csoport egyik tudományos főmunkatársa megkezdte a nagydoktori fokozatszerzési eljárást is.

A Globalizáció Közgazdaságtana Kutatócsoport 2017-ben is a világgazdasági kutatások szerteágazó területeivel, globális jelentőségű folyamatokkal foglalkozott. A csoport tagjai számos egyéni tudományos eredményt mutattak fel, a Bolyai János ösztöndíjtól a „Szakosodás és feljebb lépés a multinacionális vállalatok globális értékláncaiban belül. Magyarországi feldolgozóipari leányvállalatok tapasztalatai” című akadémiai nagydoktori értekezés sikeres megvédéséig. A kutatócsoport „A kéretlen integráció – A putyini Oroszország világgazdasági beilleszkedése” címmel tanulmánykötetet készített az Akadémiai kiadó gondozásában.

Véget ért több, a Visegrádi Alap és a National Endowment for Democracy által szponzorált, Oroszország és a térség államaival fenntartott kapcsolatot tanulmányozó, komparatvizitikai projekt is. Ez a csoport tevékenységének egyik hagyományos iránya. E projektekben részletekbe menően vizsgálták az orosz vállalati jelenlét mértékét és minőségét, az energiaszektor trendjeit, az orosz gazdaság trendjeiből és a nemzetközi rendszer változásaiból

fakadó dinamikát. 2017-ben kiemelkedik ezek közül az orosz „Energy statecraft” tematikájú tanulmány, amely a hagyományos „Economic statecraft” szakirodalmat és elméleti módszertant próbálja alkalmazni a térségbeli helyzetre. Ezen projektek sorában több nemzetközi workshop-on, illetve azokhoz kapcsolódóan brüsszeli és washingtoni ismeretterjesztő, policy-jellegű előadáson vettek részt a csoport kutatói.

Az orosz világgazdasági beilleszkedés kapcsán véget ért és megjelent a vonatkozó OTKA-kutatás zárótanulmánykötete. Mindemellett a csoport több, e témakörben tartott panelbeszélgetést szervezett, amelyeket a jövőben rendszeres jelleggel, a VGI keretében fenn is kíván tartani. Ezeknek a tudományos, esetenként ismeretterjesztő találkozóknak a célja, hogy egyfelől fórumot biztosítsanak az Oroszországgal foglalkozó kutatásoknak, másfelől teret engedjenek hiánypótló rendezvényeknek, olyan témák kapcsán, amelyekkel Magyarországon aránytalanul keveset foglalkoznak (pl. posztszovjet Közép-Ázsia, Kaukázus). Ez egyúttal az Intézetben megteremtett hagyomány folytatása is.

Az év folyamán a csoport egyik főmunkatársa akadémiai nagydoktori címet szerzett. A csoport tagjai folytatták tudományos tevékenységüket a közép-európai energiabiztonság (Bólyai-ösztöndíj), a zöld ipari technológiák és hatásuk a vállalati értéklánckokra (NKFIH), az európai szociális modellek, a nemzetközi értéklánckok és a közlekedéstudomány területein. A munkatársak több szakpolitikai stratégia és dokumentum elkészítésében vállaltak véleményező/szaktanácsadó szerepet, mint pl. az Ipar 4.0 Stratégia vagy a Budapest Környezeti Programja.

b) Tudomány és társadalom

A VGI szakmai feladatai részének tekinti, hogy aktívan kommunikáljon a társadalommal, kutatási eredményeit a tudományos ismeretterjesztés, médiakapcsolatok, nyitott rendezvények révén ismertesse az érdeklődő szakmai közönséggel, a szélesebb értelemben vett nyilvánossággal. Ennek számos, rendszeres csatornája alakult ki az Intézetben.

A tudományos ismeretterjesztés 2017-ben is különös hangsúlyt kapott, mivel a rendkívül gyorsan változó világgazdasági folyamatok egyre nehezebben követhető és érthető hatásokat gyakorolnak a magyar gazdaság külső és belső fejlődési tényezőire. Az Intézet erre az igényre reagálva folytatta a 2013-ban megkezdett műhelysorozatát; a világgazdasági aktualitásokkal foglalkozó előadásokra és az azt követő beszélgetésekre havi rendszerességgel került sor. A nagy érdeklődést kiváltó szakmai beszélgetések témái között szerepeltek többek között a következők: Az állam szerepe a francia gazdaságban, Foglyul ejtett állam, foglyul ejtett gazdaság, Német érdekek és szerepvállalás a görög válság kezelésében, Törökország: Európai integráció vagy „Keleti nyitás”, Kínai vállalatok Magyarországon - menedzsment és HRM technikák, Energiabiztonság Magyarországon, A világgazdaság helyzete 2017 közepén, A kelet-európai vidék a nemzetközi munkamegosztásban, A brazil cégek nemzetközi piacra lépésének mozgatórugói, Az oktatás és a versenyképesség összefüggései nemzetközi összehasonlításban, Az orosz energetikai exportdiverzifikáció hatása az európai piacokra, Szaúdi-iráni vetélkedés a Közel-Keleten.

Az Intézet 2015 végén új rendezvénysorozatot indított, Vendégváró címmel, melynek célja egy adott téma több szempontú megközelítése és Intézetben kívüli kutatók, elemzők munkájának megismerése, megismertetése. E sorozat keretében került sor például a „Hálózati struktúrák a globális gazdaságban - A globális értéklánc és a külső üzleti hálózat struktúráját meghatározó döntések és tényezők” című előadásra, melyet a Corvinus Egyetem, Logisztika

és Ellátási Menedzsment Tanszékének munkatársa tartott, intézeti koreferátummal. Ugyancsak e sorozat keretében tartott előadást egy kutató (University of Complutense, Madrid) „Economic, Social and Political Situation in Latin-America” címmel. Mindkét előadást intézeti koreferátum követte.

2017-ben az MTA Főtitkára kezdeményezésére újjáalakult a Világgazdasági Tudományos Tanács (VTT). Ez a grémium a Világgazdasági Intézet koordinálása mellett működik. Fő célja a 2000-es években ismét turbulenssé vált, gyorsan változó világgazdasági folyamatok feltárása, követése, és a tudományos eredményeknek a széles közvélemény felé történő továbbítása. A VTT évente négy alkalommal szervez tudományos vitát a fontosabb magyar világgazdasági kutatóműhelyek, az üzleti szféra és a kormányzat magas szintű képviselőinek részvételével. A vitatémákat a VTT állandó tagjainak ajánlásai alapján választja ki a vezetőség. A vita videófelvétele az MTA honlapján elérhető, az előadások anyagainak tömörített változata szintén felkerül az MTA honlapjára, a viták alapjául szolgáló tudományos cikkek pedig az évente megjelenő tanulmánykötetben kerülnek publikálásra. Az első vitára 2017. december 14-én került sor, melyen a VGI igazgatója tartott vitanyitó előadást „Műszaki fejlődés és gazdasági növekedés” címmel.

Az Intézet 2012 óta a változó olvasói igényeknek megfelelően blogot működtet, amely a <http://vilaggazdasagi.blog.hu/> oldalon érhető el. Bár a korábbi évekhez képest kevesebb, de 2017-ban is több bejegyzés született, elsősorban az Intézet által szervezett műhelybeszélgetésekhez kapcsolódva, de akár attól függetlenül is. Ezen bejegyzések közül a hazai vezető gazdasági és általános portálok is több ízben vettek át cikkeket. Ezek az anyagok elérhetőek a *Facebookon* keresztül is, ahol az intézeti eseményekről vagy épp az Intézet kutatóinak médiaszerepléseiről is tájékozódhatnak az érdeklődők (az Intézet facebook oldalát immár közelebb követik napi szinten). Ahogy a fentiekből is kiderül, az Intézet továbbra is törekszik használni azokat a kommunikációs csatornákat, amelyek napjainkban sokkal nagyobb olvasói elérhetőséget biztosítanak, mint a korábbi évtizedek hagyományos eszközei.

A fentiekén túl az Intézet több nagy érdeklődést kiváltó konferenciát is szervezett 2017 során. Ezek a következők voltak:

Az Intézet kutatói „Emerging market multinationals: push factors, major trends and some characteristics for East Central Europe” címmel előadást és kerekasztal-beszélgetést szerveztek, az Intézet egyik futó NKFIH-projektjének keretében, az első kutatási év eredményeit bemutatóként.

„Oroszország új utakon? Putyin harmadik elnöki ciklusának értékelése” címmel panelbeszélgetésre került sor az Intézet szervezésében. A rendezvény áttekintette az elmúlt putyini ciklus, 2012 óta megfigyelhető orosz gazdasági, politikai, társadalmi folyamatait. Az Intézet hagyományainak megfelelően törekedett a téma külső szakértők bevonásával való feldolgozására, elemzésére. A rendezvény jelentős érdeklődésre tartott számot.

2015-höz és 2016-hoz hasonlóan az Intézet kutatói 2017-ben is jelentős nemzetközi konferenciát szerveztek a „The Role of State in Varieties of Capitalism” témájában, a Közép-európai Egyetem EU-bővítési Központjával együttműködve. A konferencia fő témája 2017-ben „New global challenges of European regulation, institutions and policies” volt, s 14 szekcióba sorolva több mint ötven előadást mutatott be, jelentős számú külföldi előadó részvételével. A kiemelt előadásokat a téma két nemzetközi hírnévű kutatója tartotta. A konferencia résztvevőinek és a rendezvény iránt érdeklődők száma évről-évre egyre

jelentősebb; ez is jelzi, hogy az évente megrendezésre kerülő konferencia a kutatási témakör egyik nemzetközileg is elismert fórumává vált. A kezdeményezés sikerét jelzi továbbá az is, hogy az első két konferencia anyagaiból, illetve azokra támaszkodva a Palgrave-MacMillan kiadónál tanulmánykötet jelenik meg 2018-ban. Jelenleg a kézirat anyanyelvi lektorálása van folyamatban.

A saját szervezésű rendezvényeken túl kutatóik számos hazai és nemzetközi konferencián és műhelybeszélgetésen, tudományos és ismeretterjesztő rendezvényen képviselték az Intézetet. E megjelenések alkalmával sor került az intézeti kutatási eredmények bemutatására és az aktuális világgazdasági kérdésekkel kapcsolatos vélemények megfogalmazására is.

Az intézeti kutatások eredményeit tartalmazó kiadványokat – angol és magyar nyelvű műhelytanulmányokat, Kihívásokat, köteteket – továbbra is rendszeresen használják a felsőoktatásban. Ebben az is szerepet játszik, hogy az Intézet munkatársai közül többen – az ország szinte egészét lefedően – kisebb-nagyobb rendszerességgel kurzusokat, előadásokat tartanak egyetemi/főiskolai hallgatók számára, s a kutatásokban szerzett ismereteik és gyakorlatuk révén szélesebb összefüggésrendszerbe ágyazottan, így elmélyültebb gondolkodásra ösztönözve képesek a hallgatókat ismeretekkel ellátni. Az intézeti kiadványok egyes részei kötelező és ajánlott irodalomként szerepelnek számos felsőoktatási intézmény kurzusain.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet nemzetközi kapcsolatrendszere nagy hagyományokra tekint vissza, ennek folyamatos fejlesztése, ápolása egy nemzetközi gazdasági kérdésekkel foglalkozó kutatóhely esetében elengedhetetlen működési feltétel. Éppen ezért a VGI 2017-ben is komoly erőfeszítéseket tett külső kapcsolatrendszere fenntartására, bővítésére. 2017-ben az Intézet régi-új együttműködést kezdeményezett a VGI és a környező országok hasonló kutatási profillal rendelkező intézetei között. Az első, a meglévő tudományos eredmények kölcsönös megismertetését és a jövőbeni kutatási együttműködéseket célzó, nemzetközi műhelyre Budapesten, a VGI szervezésében került sor, melyen a kutatók mellett részt vettek a szerb Institute of Economic Sciences, Belgrade, a horvát Institute of Economics, Zagreb és az osztrák Vienna Institute for International Economic Studies munkatársai is. A három delegáció mindegyike négy-öt kutatóval, köztük intézetvezetőkkel, képviseltette magát a rendezvényen. A következő négyoldalú találkozó 2018 májusában, Belgrádban kerül megrendezésre.

A bilaterális kapcsolatok nagyobb tömege mellett természetesen egyéni kutatói szinten is folyik a külső kapcsolatok építése. Az Intézet intézményileg is, de a kutatók szintjén még inkább tagja egy sor tekintélyes nemzetközi szakmai szervezetnek és szövetségnek (EADI, EACES, TEPSA, WINIR, EIBA, EAEPE, ISA). Ezeknek a szervezeteknek a közgyűlésein, az általuk szervezett konferenciákon és műhelybeszélgetéseken az Intézet munkatársai rendszeresen részt vesznek. E rendezvények nem csupán a kutatási eredmények bemutatásának egyik fő csatornáját jelentik, hanem a külföldi kutatókkal történő jövőbeni együttműködés (közös publikációk, kutatási pályázatok) megalapozása is itt történik.

Az Intézet munkatársai többek között részt vettek a Second World Congress of Comparative Economics című szentpétervári konferencián, az Intézet által szervezett budapesti, „The Role of State in Varieties of Capitalism” (SVOC) című konferencián, és számos további hazai és nemzetközi rendezvényen. Az Intézet továbbá 2017-ben társszervezője volt a European

Association for Evolutionary Political Economy (EAEPE) éves konferenciájának, mely idén a Budapesti Corvinus Egyetemen került megrendezésre. A konferencián több kutató is előadóként szerepelt.

Az Intézet hazai kapcsolatrendszerének fejlesztésére is törekszik. Rendezvényeire rendszeresen meghívja a szakmai közélet jelentős műhelyeinek képviselőit, a központi kormányzat és az üzleti szféra képviselőit is. A tudományos eredmények bemutatása, megvitatása mellett ezek az alkalmak is lehetőséget biztosítanak közös kutatási elképzelések kifejlesztésére és megvalósítására, az együttműködések megalapozására.

A hazai kapcsolatrendszer fejlesztése a kutatók oktatási tevékenysége révén is történik. Ez a kapcsolatrendszer lényegében lefedi a hazai felsőoktatás szinte valamennyi intézményét, beleértve a doktori iskolákban való tanítást, illetve törzstagságot is. Az Intézet – elsősorban munkatársai révén – kapcsolatban áll egyebek mellett a Szegedi Tudományegyetemmel, a Budapesti Gazdasági Egyetemmel és a Budapesti Corvinus Egyetemmel, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel, a Nemzeti Közszerzői Egyetemmel és az International Business Schoollal is. Az Intézet kutatói nem csupán az oktatási tevékenységbe kapcsolódnak be, de részt vesznek kutatási együttműködések kialakításában is. Fontos szerepe van ezeknek a kapcsolatoknak a kutatói utánpótlás biztosításában is. Az oktatási intézmények doktori iskoláinak hallgatóiból az elmúlt években számos fiatal kutatót alkalmazott az Intézet.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A 2017-ben elnyert legjelentősebb projektek egyike „A fejlesztő államoktól az új protekcionizmusig: a fejlesztés-orientált beavatkozások átalakuló repertoárja a formálódó új világrendben” című NKFIH-kutatás. A kutatás a fejlesztő államok megközelítését alkalmazva azt vizsgálja, hogyan tudnak a nemzeti fejlesztési stratégiák a 2016 után megjelenő új világgazdasági realitásokhoz alkalmazkodni, azaz, hogy van-e az állam-vezérelte kapitalizmusnak olyan válfaja, amely működőképes lehet az átalakuló, új világrend viszonyai közepette. A 2017 végétől négy éven át tartó kutatás a fejlesztés-orientált megközelítést övező viták két központi témájára fókuszál, amelyek relevanciája azonban napjainkban sem csökkent, inkább nőtt: kereskedelem, és tágran értelmezett iparpolitika (beleértve a tudomány-, technológia és innováció politikákat); és a tágran értelmezett szociális politikák (beleértve az oktatás és képzés, szociális politikákat és a munkaerő piaci beavatkozásokat). A klasszikus (kelet-ázsiai) fejlesztő államok történelmi tapasztalatiból kiindulva és az újabb fejlesztés-orientált kísérleteket elemezve a kutatás célja a gazdaságpolitikák számára releváns következtetések megfogalmazása elsősorban a feltörekvő országok kontextusában.

A „Japan's role and interests in East Asian regionalism” című projekt célja a „Gazdasági integráció és regionalizmus Kelet-Ázsiában” című szakkönyv elkészítése volt, amely a „Japán gazdaságtörténete” című könyv folytatásának tekinthető (utóbbi könyv még 2014 és 2015 között készült el szintén a Toshiba Nemzetközi Alapítvány finanszírozta projekt keretében). A „Gazdasági integráció és regionalizmus Kelet-Ázsiában” című könyv bemutatja egyrészt a kelet-ázsiai országok gazdasági fejlődését, másrészt a köztük létrejövő gazdasági integrációt, harmadrészt a regionalizmus folyamatait Kelet-Ázsiában, illetve ázsiai és csendes-óceáni térségben. A könyvet elsősorban a felsőoktatásban tanuló hallgatóknak ajánlják, akik nemzetközi gazdálkodás, nemzetközi tanulmányok, japanológia/sinológia vagy Kelet-Ázsia tanulmányok szakon folytatják tanulmányaikat és/vagy gazdasági kurzusok keretében ismerkednek Kelet-Ázsiával.

A Nemzetközi Visegrádi Alap által finanszírozott a „The development of economic relations between V4 and Russia: Before and After Ukraine” a kelet-közép-európai orosz gazdasági jelenlétet, illetve annak térségbeli percepcióját vizsgálta az Euro-atlanti Integrációért és Demokráciáért Alapítvány közreműködésével. A K-Monitorral közösen Orosz érdekek a magyar gazdaságban/energia ágazatban címmel is sor került egy kutatásra a National Endowment for Democracy megbízásából. A regionális összehasonlító projekt öt országban vizsgálta Oroszország energiaszektorban való jelenlétét. A Peace Research Institute Frankfurt egy pedig egy magyar kutató szakmai gyakorlatát finanszírozta az Intézetben. A kutatás témája az Európai Unió szerepe az iráni nukleáris megállapodáshoz vezető tárgyalásokon volt.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Artner A: Indonesia and the Regional Integration in Southeast Asia. In: Novák Tamás (szerk.): Go Hungary – Go Indonesia 1. köt.: Understanding Economic and Business Issues. 250. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország. Budapest: Budapest Business School, 119–150. (2017) (ISBN:978-615-5607-26-4)
2. Artner A: Role of Indonesia in the evolution of Asean. *Journal of East Asian Affairs* 31:(1), 1–38. (2017)
3. Barna Róza Emília, Csányi Gergely, Gagy Ágnes, Geröcs Tamás: East-Central European feminist activism in the context of uneven development in the EU, and ways to move forward. In: Kováts Eszter (szerk.): The Future of the European Union: Feminist Perspectives from East-Central Europe. 107. Budapest: Friedrich Ebert Stiftung, 69–79. (2017) (ISBN:978-615-80161-5-5)
4. Biedermann Zs: A fejlesztő állam koncepció érvényesülése Ruandában. In: Biedermann Zs, Kiss J (szerk.): Szubszaharai Afrika gazdasága a 21. században. 396. Budapest: Akadémiai Kiadó, 256–272. (2017) (Nemzetközi Gazdasági Szakkönyvtár) (ISBN:978 963 450 066 3)
5. Biedermann Zs: Hogyan kerülhetők el a nyersanyagokra alapozott gazdasági fejlődés negatív hatásai? Botswana esete. In: Biedermann Zs, Kiss J (szerk.): Szubszaharai Afrika gazdasága a 21. században. 396. Budapest: Akadémiai Kiadó, 335–355. (2017) (Nemzetközi Gazdasági Szakkönyvtár) (ISBN:978 963 450 066 3)
6. Dávid Á, Szigetvári T: The Potential Advantages and Synergies of an EU-Turkey Cooperation in Science, Technology and Innovation. *Journal of Economic Cooperation And Development* 38:(1), 127–160. (2017)
7. Deák A (szerk.): A kérértlen integráció: a putyini Oroszország világgazdasági beilleszkedése, 2000–2013 Budapest: Akadémiai Kiadó, 320. (2017) (Nemzetközi Gazdaságtan Szakkönyvtár) (ISBN:9789634540588)
8. Deák A: A partnerségtől a szankciókig: az EU–orosz kapcsolatok a külkereskedelem tükrében. In: Deák A (szerk.): A kérértlen integráció: a putyini Oroszország világgazdasági beilleszkedése, 2000–2013. 320. Budapest: Akadémiai Kiadó, 41–62. (2017) (Nemzetközi Gazdaságtan Szakkönyvtár) (ISBN:9789634540588)
9. Drahokoupil J, McCaleb A, Pawlicki P, Szunomár Á: Huawei in Europe: strategic integration of local capabilities in a global production network. In: Drahokoupil J (szerk.): Chinese investment in Europe: corporate strategies and labour relations. Brussels: European Trade Union Institute (ETUI), 211–229.

10. Éltető A: Export as a form of SME-internationalisation after the crisis: experiences of three European regions. Budapest: Institute of World Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 28. (2017) (IWE Working Papers; 228.) (ISBN: 978-963-301-644-2)
11. Éltető A, Antalóczy K: FDI promotion of the Visegrád countries in the era of global value chains. Budapest: Institute of World Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 37. (2017) (IWE Working Papers; 229.) (ISBN:978-615-5594-87-8)
12. Farkas P: Az állam szerepével kapcsolatos gazdaságelméletek módosulása a világgazdasági válságok nyomán 2. rész. *Köz-Gazdaság* 12:(5), 127–149. (2017)
13. Fleischer T: A migráció és társadalmi-gazdasági összefüggései: az MTA KRTK vándorszemináriuma. *Tér és Társadalom* 31:(1), 147–157. (2017)
14. Gagyí Á, Geröcs T: Book Review – The Value of Labor: The Science of Commodification in Hungary, 1920-1956, by Martha Lampland, Chicago: University of Chicago Press, 2016, 368. *Studia Universitatis Babes-Bolyai Sociologia* 62:(1), 129–136. (2017)
15. Geröcs T: A nemzetközivé válás kihívásai a kínai fizetőeszköz szempontjából. *Hitelintézeti Szemle / Financial And Economic Review* 16:(Különszám), 170–185. (2017)
16. Inotai A, Juhász O: Oumeng mianlin de xin tiaozhan yu xin hupo zhi lu. In: Chen Xin (ed.): *Xiongyali kan "Yidai yilu" he zhongguo-zhongdongou hezuo*. 179. Beijing: China Social Sciences Press, 56–66. (2017) (ISBN:978-7-5203-0306-4)
17. Kiss J: Fejlődik, vagy csak növekszik Afrika gazdasága? In: Biedermann Zs, Kiss J (szerk.): *Szubszaharai Afrika gazdasága a 21. században*. 396. Budapest: Akadémiai Kiadó, 96–124. (2017) (Nemzetközi Gazdasági Szakkönyvtár) (ISBN:978 963 450 066 3)
18. Kőrösi István: A humántőke-képzés és a kutatás-fejlesztés az Európai Unióban: ráfordítások és eredmények. In: Katona Klára, Kőrösi István (szerk.): *A humán tőke szerepe a gazdaságban*. 151. Budapest: Pázmány Press, 11–35. (2017)
19. McCaleb A, Szunomár Á: Chinese foreign direct investment in central and eastern Europe: an institutional perspective. In: Drahokoupil J (szerk.): *Chinese investment in Europe: corporate strategies and labour relations*. Brussels: European Trade Union Institute (ETUI), 121–140. (2017) (ISBN:978-2-87452-454-7)
20. Orosz Á, Szunomár Á: Trade and investment in Central Europe: the lessons of transition for post-socialist Southeast Asia. In: Bolesta Andrzej (szerk.) *Post-Communist Development: Europe's Experiences, Asia's Challenges*. Warsaw: Collegium Civitas Press, 101–132. (2017)
21. Ricz J: A fejlesztő állam koncepció Afrikában: egykor és most? In: Biedermann Zs, Kiss J (szerk.): *Szubszaharai Afrika gazdasága a 21. században*. 396. Budapest: Akadémiai Kiadó, 237–255. (2017)
22. Somai M: Állami befolyás a francia gazdaságban: válságtól válságig. *Külgazdaság* 61:(3-4), 51–73. (2017)
23. Szalavetz A, Béla Galgóczi, Jan Drahokoupil & Magdalena Bernaciak (eds): *Foreign investment in eastern and southern Europe after 2008. Still a lever of growth?* Brussels: ETUI, 2015, 379. *Europe-Asia Studies* 69:(1), 187–188. (2017)
24. Szalavetz A: Ipar 4.0 technológiák és környezeti fenntarthatóság: magyar feldolgozóipari tapasztalatok. *Külgazdaság* 61:(7-8), 28–45. (2017)

25. Szanyi M: Impacts of the crisis on the FDI-led development model in Hungary: Emergence of economic patriotism or shift from the competition state to patronage? In: Havlik P, Iwasaki I (szerk.): Economics of European crises and emerging markets. Singapore: PalgraveMacmillan, 149–170. (2017) (ISBN:978-981-10-5232-3)
26. Szigetvári T: Külgazdasági kapcsolatok Oroszország és a Közel-Kelet országai között. In: Deák A (szerk.): A kéretlen integráció: a putyini Oroszország világgazdasági beilleszkedése, 2000–2013. 320. Budapest: Akadémiai Kiadó, 144–172. (2017)
27. Túry G: Technológiai és munkaszervezési újítások hatása az autóipar térbeli szerveződésére – iparági példa a Volkswagen mintáján. Tér és Társadalom 31:(2), 44–67. (2017)
28. Weiner Cs: Függeni vagy diverzifikálni: verseny a gázforrásokért és -piacokért a posztszovjet térben. In: Deák A (szerk.): A kéretlen integráció: a putyini Oroszország világgazdasági beilleszkedése, 2000–2013. 320. Budapest: Akadémiai Kiadó, 279–315. (2017) (Nemzetközi Gazdaságtan Szakkönyvtár) (ISBN:9789634540588)

**AZ MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2017-BEN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	167	Ebből kutató ² :	118
PhD, kandidátus:	83	MTA doktora: 9	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			40

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		397
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		382
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		85
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		12
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		62
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	11	idegen nyelven: 4
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	6	idegen nyelven: 1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	64	idegen nyelven: 64
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	7	idegen nyelven: 2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	8	idegen nyelven: 1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	2411	Összes független hivatkozások száma:	2309
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 9	MTA doktora:	2
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	378	hazain:	206
Nyilvános esemény megrendezése:	31	kulturális rendezvények:	6
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			12
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	102	hazai:	183
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	65	hazai:	52

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		75
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc): 74
Diplomamunka (MSc):	67	PhD: 129

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	1065187,23	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	13	Teljes saját bevétel: 405791,93 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0,0
A tárgyévvel kapcsolatos támogatás és bevétel:		E Ft
Az év folyamán egyéb NKFIH forrásból támogatott témák száma:		58
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:	207145,0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		54
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel ¹⁵ :	62202,62	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:		E Ft
A tárgyévvel kapcsolatos vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	136444,31	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	1065 187,23	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	405 791,93	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	207 145,0	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	600,0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	18 000,0	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	43 602,62	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	9342,01	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	86 039,53	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	41 062,76	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	57	Ebből kutató ² :	48
PhD, kandidátus:	37	MTA doktora: 4	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			9

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			164
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			160
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			27
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			30
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 5		idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 2		idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 25		idegen nyelven:	15
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 3		idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 4		idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1035	Összes független hivatkozások száma:	949
--	------	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	157	hazai:	57
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	46	hazai:	53
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	23	hazai:	15

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			35
Témavezetések száma: TDK munka: 3		Diplomamunka (BSc):	40
Diplomamunka (MSc): 33		PhD:	41

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	64	Ebből kutató ² :	53
PhD, kandidátus:	34	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			18

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			134
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			126
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			41
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			6
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			18
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	5	idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	4	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	14	idegen nyelven:	30
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	4	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1240	Összes független hivatkozások száma:	1229
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 7	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	123	hazai:	112
Nyilvános esemény megrendezése:	15	kulturális rendezvények:	6
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			6
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	39	hazai:	99
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	17	hazai:	28

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			26
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	18
Diplomamunka (MSc):	16	PhD:	73

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Világgazdasági Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	19	Ebből kutató ² :	17
PhD, kandidátus:	12	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			99
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			96
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			17
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			14
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 1		idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 0		idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 25		idegen nyelven:	19
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 3		idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 0		idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	157	Összes független hivatkozások száma:	148
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	98	hazai:	37
Nyilvános esemény megrendezése:	16	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			6
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	17	hazai:	31
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	25	hazai:	9

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			14
Témavezetések száma: TDK munka: 0		Diplomamunka (BSc):	16
Diplomamunka (MSc): 18		PhD:	15

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Alapkutatások

Elméleti nyelvészet: Az *Átfogó magyar nyelvtan* első két kötetének kiadása. A nyelvi alrendszerek interakciójának vizsgálata az információszerkezet és a logikai hatókör kifejezésében. Az analógia szerepének kutatása a különböző nyelvi szinteken. Formális fonológiai, szintaktikai, szemantikai és pragmatikai kutatások. Empirikus és elméleti vizsgálatok a mondatfajták és beszédaktusok témájában. **Nyelvtörténet:** Ó- és középmagyar kori korpusz építése, a szövegek normalizálása, a morfológiai elemző kibővítése. A párhuzamos szövegmélek-adatbázis fejlesztése. Magyar történeti grammatikai kutatások. Adatbázisépítés, a szociolingvisztikai változók kidolgozása. Anatóliai nyelvészeti és kopt nyelvi kutatások, a császárkori latin feliratok számítógépes adatbázisának fejlesztése, latin történeti-dialektológiai vizsgálatok. **Uráli nyelvészet:** Három uráli nyelv régi és kortárs szövegeiből annotált adatbázis készítése. Tundrai nyenyec, hanti és udmurt mondatnani kutatások. Orosz kontaktushatások feltárása egyes uráli nyelvek szintaxisára. A nyelvi és kulturális identitás vizsgálata sarkvidéki városokban. A hanti–orosz nyelvi kapcsolatok vizsgálata. Manysi antropológiai nyelvészeti kutatások.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet: A hatókör-értelmezésre és a kvantorokat tartalmazó mondatok feldolgozására vonatkozó vizsgálatok. A prozódia laboratóriumi fonológiai kutatása. A korai nyelvfejlődés neurokognitív előrejelzőinek vizsgálata. Komplex anyanyelvi képességeteszt kialakítása, pilótamérése. A magyar gyermek rekurzióelsajátítása kutatási metodikájának véglegesítése, adatgyűjtés. A pragmatikai fejlődés kísérletes vizsgálata. A magyar preverbális fókusz kimerítő értelmezésének tekintetkövetéses kísérleti vizsgálata. Az enyhe kognitív zavar és korai Alzheimer-kór felismerését célzó szoftver kifejlesztése. Réger Zita hagyatékának feldolgozása és korpuszába fejlesztése. **Élőnyelvi kutatások:** Az új Lendület projektum elindítása az interakciós rítusokról, interjúkapcsolatok létrehozása. **Két- és többnyelvűségi vizsgálatok:** Kutatások a magyar jelnyelv grammatikája, jelkincse, jelnyelvi szocializáció, jelnyelvi változatok köréből. A jelnyelvi korpusz annotálási rendszerének fejlesztése. Jelnyelvi terminológiai kutatás és fejlesztés. Jelnyelvi szótár fejlesztése. Kvalitatív, kvantitatív és longitudinális vizsgálatok végzése magyarországi kisebbségek körében. Oktatásmódszertani kutatások a *NyelvEsély* projekt keretében. **Fonetika:** A spontán beszéd akusztikai-fonetikai vizsgálata, a beszédhangok és hangkapcsolódások akusztikai-fonetikai jellemzőinek, a fonológiai jelenségek fonetikai vetületének, a szavak belső időszerkezetének, a frázisvégi nyúlás nyelvspecifikus sajátosságainak, valamint a beszédtervezési diszharmóniának a vizsgálata. **Lexikológia-lexikográfia:** A magyar nyelv nagyszótára VII. kötete *el* kezdetű szócikkeinek főszerkesztése, az *em–ez* és *fa–fek* kezdetű szócikkek írása és szerkesztése, valamint az *Új magyar etimológiai szótár* készítése. **Alkalmazott nyelvészet és nyelvi tanácsadás:** A nyelvi tanácsadás és az utónévszakovéleményezés működtetése. A nyelvművelés, nyelvi normativitás, helyesírás, névtan egyes kérdéseinek kutatása.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia: Az innovatív turisztikai szolgáltatás megteremtését célzó, kétéves GINOP projekt teljesítése. Mélytanulmányos eljárások kutatása. Finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatása. **Beszédtechnológia:** A BEA és a Tini-BEA spontánbeszéd-adatbázisok folyamatos fejlesztése.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Alapkutatások

Elméleti nyelvészet

MTA Lendület *Kvantorhatókör* kutatócsoport: A csoport egyik kísérletsorozata kimutatta, hogy az információszerkezet differenciáltan hat az eltérő jelentéstani típusokba tartozó kvantifikált kifejezések kollektív és disztributív értelmezéseinek elérhetőségére, s a jelenség mintázata levezethető a topik és fókusz szerepek jelentéstani tulajdonságaiból. Egy másik kísérletsorozat akusztikai mérései azt igazolták, hogy a logikai hatóköri különbségekkel csak akkor járnak együtt prozódiai eltérések, ha a különböző hatókör-értelmezések különböző információszerkezeteket hívnak elő; ennek hiányában nem. Átfogó magyar nyelvtan: Elkészült és kiadásra került az *Átfogó magyar nyelvtan* első két kötete, melyek a főnévi csoport szerkezetét mutatják be. A kiadvány teljesen szabad hozzáférésű (*green open access*) változata széles körben teszi hozzáférhetővé a magyarországi nyelvtudomány releváns területének az eredményeit. Analógiás, laboratóriumi és formális fonológia és alaktan: Megkezdték a Magyarországon beszélt romani változatok feltérképezését, és egy adatbázis alapjainak lefektetését. Megállapítást nyert, hogy a romani nyelvátadás visszaszorulása ellenére a történeti Magyarország területén jelen volt összes dialektus megtalálható még. E kutatások nagyban hozzájárulnak a romaintegráció kérdéseinek megválaszolásához, és áttételesen az előítélet csökkentéséhez. A Károli-bibliában vizsgált vegyes hangrendű szavakról megállapították, hogy az akkor szinte egyöntetű toldalékolási tendenciák mára fellazultak, nagyobb az ingadozás, főleg az újabb jövevényszavak esetén. A beszélőalkalmazkodás vizsgálata azt mutatja, hogy a korábbi feltételezésekkel szemben nem csak automatikus, hanem legalább részben a beszélő által aktívan kontrollált folyamatról van szó. Akusztikai mérési adatokkal igazolták, hogy a magyar beszéd beszédritmusbeli sajátosságai a klasszikusan szótag-időzítésű nyelvekéhez hasonlóak. A magánhangzó-harmónia tipológiáját felállítani célzó kutatásban a leíró nyelvészeti irodalom és az elérhető korpuszok alapján megtörtént az adatok áttekintése és leírása. Kimutatták, hogy a szakirodalom állításával szemben a nganaszan tövek harmóniaosztálya az esetek jelentős részében megjósolható a töben található magánhangzók alapján, illetve a magánhangzók alapján elhatárolható azok a tövek is, melyek esetében a harmóniaosztály nem jósolható meg. A kérdő mondatok nyelvtana és pragmatikája: Szemantikai-pragmatikai elveket javasoltak az eldöntendő kérdések „részrehajlás”-profiljának osztályozására. Kísérletek és korpuszvizsgálatok eredményeit és formális szemantikai-pragmatikai elemzéseket publikáltak a magyar eldöntendő kérdő főmondatokról, az *ugye* szóról, és az emelkedő-eső intonációjú kijelentő mondatokról. Vizsgálták a német emelkedő dallamú főmondati infinitívuszokat és az illokúciós jelenségek modellezését három elmélet keretében. Formális grammatikai, szemantikai és pragmatikai kutatások: Egy új, a fonológia és szintaxis reprezentációjának mélyreható hasonlóságait vizsgáló hosszú távú nemzetközi kutatási együttműködés keretében elkészült, és megjelenés alatt áll egy hosszú könyvfejezet a „rekurzió a fonológiában” témában. Ebben a kutatásban egy eredeti és teljesen integrált modellt állítottak fel a szegmentumok, szótagok, fonológiai lábak reprezentációjára, az igei csoportok szintaxisa

mintájára. Megjelent az egyik legjelentősebb nemzetközi folyóiratban egy cikk a birtokos egyeztetési morfológia szerkezeti pozíciójáról. Elkészült és jelentős nemzetközi kiadóhoz kerül egy, a magyar főnévi kifejezések funkcionális szerkezetét elemző angol nyelvű monográfia kézírata. Az egydimenziós szintaxis egyszerűsített változatáról tanulmányban mutatták meg, hogy egy nem antiszimmetrikus keretben segít megmagyarázni több, Greenberg 20. univerzáléjával kapcsolatos általánosítást. Elkészült és egy nemzetközi szakfolyóirathoz benyújtásra került egy tanulmány a mandarin kínai nyelv egyes ige előtti, illetve utáni határozóinak egységesen kezelt szintaxisáról. Gyűjteményes kötetekben való megjelenéshez lett leadva továbbá két szintaxiselméleti tanulmány.

Nyelvtörténeti kutatások

MTA Lendület számítógépes latin dialektológiai kutatócsoport: A császárkori feliratokat feldolgozó adatbázis (<http://lldb.elte.hu>) több mint 7000 digitális adatlappal gyarapodott. Az adatbázis-szoftver újabb fejlesztéseit elvégezték. Lehetővé vált a kiterjesztett keresőben a keresési találatok földrajzi megoszlásának digitális térképen való ábrázolása. Vizsgálták a vulgáris latin mássalhangzó-rendszer változásainak bizonyos aspektusait (szóvégi -s törlések fonoszintaktikai háttere). Az átoktáblák nyelvezetének elemzése latin nyelvű pannóniai átoktábla új olvasatának elkészítésével és nyelvi-tartalmi értelmezésével folytatódott. Az adatbázis mágikus jellegű szövegeiről felvitt adatlapok ellenőrzése és kiegészítése is megtörtént. A pannóniai latint ért vélelmezett kelta hatásról kimutatták, hogy ez legfeljebb egy hangtani változás esetén igazolható. Magyar történeti generatív szintaxis: Kibővítették a kereshető ómagyar korpuszt a középmagyar Biblia-fordításokkal. Valamennyi ó- és középmagyar Biblia-fordítást tartalmazó párhuzamos Biblia-keresőt hoztak létre. A magyar nyelvtörténetben is kimutatták azt az uráli nyelvek többségében megfigyelhető grammatikalizációs jelenséget, melynek során a birtokos személyrag determináló, illetve partitivuszi toldalékká válik. Magyar nyelvtörténet: Fejlesztették a *Történeti magánéleti korpusz* (TMK; <http://tmk.nytud.hu>) adatbázisát: a normalizált szövegmennyiség, illetve a gépi egyértelműsítésen átment szöveg 1-1 millió karakterrel, a kézilég is egyértelműsített szövegmennyiség pedig kb. 700 ezer karakterrel növekedett. A tagadó szórend két versengő változatának (megszakított és fordított szórendű) vizsgálata a nyomatékos és a neutrális tagadás kifejezésének változásaira irányult, és végső soron a Jespersen-ciklus speciális esetére is sikerült rámutatnia. Vizsgálták az ellentétes mellérendelés fajtáit és funkcióit, rámutatva a Vizsolyi Biblia és Jordánszky-kódex szövegei, illetve a Sylvester- és Káldi-fordítások közötti különbségekre. Nyelvemlékekkel kapcsolatos kutatások: Létrehozták a korai kis terjedelmű szövegemlékek korpuszát; leírtak eddig publikálatlan nyelvemlékeket, felrajzolták a nyelvemlékcsoportra jellemző képet. Az anatóliai nyelvészeti kutatások terén tisztázták néhány görög szó anatóliai eredetét; új értelmezését adták három, eddig nem értett hieroglif luvi feliratnak; új javaslatot tettek egy eleddig meghatározatlan hieroglif luvi, ill. hettita szó jelentésére. Bizonyították, hogy az i. e. II. évezredi anatóliai nyelvek zárhangrendszere a zöngésségi, nem pedig a hosszúsági oppozícióra épült. Elkészült egy, a késő-hettita államok kialakulását politikátörténeti szempontból bemutató fejezet.

Urali nyelvészet

Mondattan: Elemezték az uráli nyelvekben orosz hatásra bekövetkező gyors szintaktikai változásokat, köztük az SOV→SVO változás lépéseit és a véges alárendelés kiépülését. Elemzést adtak a birtokos személyragok nem birtokosi, determináló, illetve partitivusi használatára. Urali anyagon ellenőriztek, illetve magyaráztak több, a nyelvi változásokra vonatkozó elméleti hipotézist, például a „Final-over-Final” feltételt. Létrehoztak egy annotált adatbázist udmurt, tundrai nyenyec, színjai és szurguti hanti nyelvű, írott és beszélt nyelvi szövegekből, amely lehetővé teszi az uráli–orosz kontaktushatás kutatását. Elkészítették az

udmurt preferencia jelentésű mellékmondatok elemzését leíró és részben nyelvtörténeti szempontból. Szemantika: Areális nyelvészeti jelentősége van a szintjai hanti 'hely' jelentésű főnév grammatikalizációja leírásának. Fonológia: Befejezték a kazimi hanti magánhangzó-fonémák rendszerének leírását. Szociolingvisztika: A nyelvi identitás kutatása terén városkutatási fogalmi és módszertani problémákat tártak fel. A számi kutatásokban folytatták a nyelvhasználati normákat, nyelvi attitűdöket és nyelvi identitást vizsgáló strukturált interjúk lejegyzését, megkezdték azok elemzését, és kérdőívet dolgoztak ki az identitásjelölő elemek fontossági viszonyainak feltárására. Kontaktusnyelvészet: Bemutatták a többközpontú magyar nyelv horvátországi változatát. A finnugor–oroszl és magyar–horvát nyelv kontaktusok összevetése szerint utóbbiban a finnugor beszélőközösségeknél is előrehaladottabb a nyelvcsere.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet

A kvantorok grammatikája és a nyelvi relativizmus: Részben lezárták a kvantifikációval, a kimerítő azonosítással és az időbeli viszonyok pszicholingvisztikájával kapcsolatos kutatásaikat. Kiegészítették a kvantifikáció elsajátítását, a szorzás nyelvi és kognitív aspektusainak kölcsönhatását vizsgáló kísérleteiket. Sikeres nemzetközi műhelykonferenciát rendeztek *Implicatures or domain restriction/domain widening?* címmel, melynek anyagát megjelentetik az *Acta Linguistica Academica* különszámaként. Neurolingvisztika: A mesterségesnyelvtan-elsajátítási kísérletes paradigma alkalmazása során nyert viselkedéses válaszoknak és a szemmozgásmutatók adatainak elemzése megtörtént, az innovatív eredményeket publikálták. A spontánbeszéd-analízis alapú differenciál-diagnosztikai eljárás, az S-GAP tesztelése kiterjedt az enyhe kognitív zavarra. A számítógépes szoftver fejlesztése eredményeként az S-GAP teszt szabadalmi eljárása elindult. Spanyol minták alapján megkezdődtek a nemzetközi mérések és értékelések. Pszicholingvisztika: *A korai nyelvfejlődés neurokognitív előrejelzőinek vizsgálata* című nyomonkövetéses kutatási projektben a viselkedésmérési paradigmák beállítása és előtesztelése történt meg. A törzsfeladatokat tekintve nagyrészt kialakításra került a Komplex Beszélő Anyanyelvi Képességeteszt (KOBAK), majd 150 főnyi gyerekcsoporton lezajlott a törzsfeladatok első pilótamérése a 4–10 éves korcsoportban. A rekurzióelsajátítás pilóttesztjei alapján véglegesítésre került a kísérleti metodika. A kontextus fókuszértelmezésre gyakorolt hatásának vizsgálata során lezajlottak a szemmozgáskövetéses kísérletek, megtörtént az eredmények kiértékelése és publikálása. A megtévesztés és az irónia elválasztásának alapjait feltérképező kísérletek felvételét óvodás és kisiskolás gyermekeknél végezték el. Antropológiai nyelvészet: Befejeződött Réger Zita mintegy 1500 hangkazettára vett felvételekből álló hagyatéka feldolgozásának első szakasza. A korpusz egy részének lejegyzése megtörtént a CHILDES protokollja alapján, e lejegyzések felkerülnek a CHILDES gyermeknyelvi adatbázisába.

Szociopragmatikai és szociolingvisztikai kutatások

MTA Lendület Interakciós rítus kutatócsoport: Az év második felében indult projektumban kezdeti lépésként az interjúkapcsolatok kialakítása történt meg. Kidolgozták a romani interakciós rítusok és a morális rend összefüggéseit vizsgáló metapragmatikai interjúk kérdéseit. Spontán interakciókat és metapragmatikai interjúkat jegyezték le a kínálás és a meghívás interakciós rítusairól. Két- és többnyelvűségi kutatások: Lezárult *A többnyelvűség új formái egy magyarországi településen c.* vizsgálat a Baranya megyei Geresdlakon zajló nyelvi változásokról, a kutatásból PhD-disszertáció és több tanulmány született. Kutatásokat végeztek a bimodális kétnyelvűség, a többnyelvűség, multimodalitás és transznyelviség jelenségeinek körében. Nyelvi jogi kérdéseket vizsgáltak, így pl. a jelnyelvekkel kapcsolatos

jogi szabályozást világszerte, az új finn jelnyelvi törvényt, valamint a jogtudatosságot és a jogegyenlőséget siket és cigány közösségekben. Kérdőíves felmérést végeztek, ezek segítségével vizsgálták a siketek és nagyothallók munkaerőpiaci és személyes sikerességét és az ezeket befolyásoló tényezőket. Pragmatikai, diskurzuselemző és kognitív nyelvészeti vizsgálatokat folytattak elméleti és empirikus kutatások (gyűjtött korpuszok) alapján a beszélt nyelvi szövegtípusok (diskurzusműfajok) elsajátításáról, a gyermekkori pragmatikai tudás kiépüléséről, valamint a humor, a nyelv, a figyelemirányítás és a nyelvi szocializáció összefüggéseiről. Cigány/romani kétnyelvűség: Kutatásokat végeztek a cigány nyelv családi, óvodai és iskolai használatáról, valamint a romani nyelv megjelenéséről és funkcióiról a közösségi oldalakon (Facebook, YouTube), gyűjtött korpusz alapján. Kvalitatív, kvantitatív és longitudinális vizsgálatokat végeztek a fenntartható kétnyelvűségről magyarországi kétnyelvű közösségek körében. Néhány új klasszifikációs módszerrel megtörtént a klaszterelemzéssel készült kutatások hasznosságának demonstrálása.

Jelnyelvi kutatások

A jelnyelvi korpusz alapján fejlesztették a korpuszannotálás rendszerét, különös tekintettel a lemmatizáció, a vizuális fonológia és a magyar jelnyelv kézforma-állománya kérdéskörére. Jelnyelvi terminológiai és jelnyelvi szótári fejlesztések történtek, elkészítették 331 mindennapokban használatos fogalom jelének kétkamerás felvételét, valamint biológiai és siketkultúrák alapfogalmak jelnyelvi feldolgozását oktatási célra. Kérdőíves felmérést végeztek, ezek segítségével vizsgálták a siketek és nagyothallók munkaerőpiaci és személyes sikerességét és az ezeket befolyásoló tényezőket. Oktatásmódszertani kutatás: Az MTA Tantárgypedagógiai Kutatási Program keretében alakult *NyelvEsély* szakmódszertani kutatócsoport a nyelvvel kapcsolatos tudás oktatásbeli aspektusait vizsgálta a 21. század új kommunikációs, technológiai és társadalmi folyamatainak tükrében. Iskolalátogatásokat és kérdőíves kutatásokat végeztek országszerte, egy- és kétnyelvű általános iskolákban és óvodákban. Szakmai és módszertani oktatási segédanyagokat hoztak létre, egy- és többnyelvű, siket, cigány és nemzetiségi háttérű gyermekek számára, pl. Cigány Digitális Mesetárat, valamint Jelnyelvi Vers- és Mesetárat alakítottak ki. „Szépirodalom jelnyelven” fejlesztésükben magyar verseket tettek jelnyelven hozzáférhetővé. Mérőeszközt alakítottak ki és teszteltek siket gyermekek nyelvi kompetenciáinak méréséhez. Online tudásközpontot alakítottak ki, ahol tudományos anyagok mellett módszertani segédletek, videók is megtekinthetők, és interaktív tudásmegosztás is lehetséges.

Fonetika

A fonetikai kutatások a spontán beszéd jelenségeinek és azok összefüggéseinek leírására irányultak. Valamennyi vizsgálat annotált, adatbázis-alapú beszédanyagon történt, nagyszámú adatközlő részvételével. A vizsgálatok számos új eredményt mutattak fel, mint az irreguláris zöngé nyelvspecifikus jellemzői, a rövid–hosszú gemináták szembenállását biztosító akusztikai-fonetikai jegyek igazolása, a szavak morfológiai szerkezetének sajátos időzítési mintázata 3 és 90 éves kor között, az életkor mérhető hatása a spontán beszéd egyes jelenségeire (pl. a réshangok ejtése, a szünet előtti szótag nyúlása). Korábban nem vagy alig kutatott beszédhangok szerkezetének és egyes koartikulációs folyamatoknak a pontos leírása valósult meg. A beszédet tarkító néma és kitöltött szünetek temporális és funkciófüggő tulajdonságait értelmezték a spontán megnyilatkozásokban. Gyermekek beszédprodukciónak egyes jelenségeit (6–9 éves kor között) és globális beszédészlelésüket (4 és 8 éves kor között) jellemezték és magyarázták több kutatásban a nyelvfejlődés működésének függvényében.

Lexikológia-lexikográfia

A magyar nyelv nagyszótára: Elkészült mintegy 1250 új szócikk, és megtörtént mintegy 600 szócikk (fő)szerkesztése, nyelvi-lexikográfiai és szaklektorálása, morfológiai kódolása. Elkészült az *f*, *h* és *k* betűs címszólista. Publikussá vált a szótár megjelent köteteinek anyaga az *Nsztweb* internetes felületen (<http://nagyszotar.nytud.hu/index.html>). Elkezdődött a *Magyar történeti szövegtár* fénymásolatainak digitalizálása. Új magyar etimológiai szótár: Újabb, sikeres, NKFIH-pályázat támogatásával elkezdődtek a második ütem munkálatai a DTD és annak alapján a szócikkek átdolgozásával.

Nyelvi tanácsadás

A csoport munkatársai előadásokat tartottak és tanulmányokat készítettek a helyesírás, a nyelvi tanácsadás és a névtan témakörében. A folyamatosan működő szolgálat 2017-ben összesen közel 6000 helyesírási, nyelvhasználati, illetve névadással kapcsolatos megkeresésre válaszolt.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia

A 2017-es évre esett a GINOP-projekt munkálatainak fő része, melynek célja egy innovatív turisztikai szolgáltatás megteremtése. A nyelvtechnológiai kutatócsoport szakmai tanácsokkal segítette az új turisztikai weboldal fejlesztőit. A fő feladat abban rejlik, hogy a gépi rendszernek valamilyen szinten meg kell értenie a természetes nyelvi inputot. Elkészült az ó- és középmagyar szövegek elemzésére szolgáló új morfológiai elemző, a szövegek normalizálását segítő automatikus előnormalizáló eszköz, valamint megnyílt a <http://parallelbible.nytud.hu> oldal, ahol különböző bibliafordításokat lehet párhuzamosan megjeleníteni. Megtörtént a kisebbségi finnugor nyelvekre korábban elkészült protoszótárak kézi validálása, javítása és kiértékelése; 2017-ben a Wikiszótár 4000 ilyen nyelvű szócikkkel bővült, támogatva e nyelvek revitalizációját. A igék bővítményszerkezetének vizsgálatára szolgáló *Mazsola* eszköz (<https://github.com/sassbalint/mazsola>) szabadon elérhetővé vált. Megjelent egy tanulmány, mely egyrészt bemutatja a *Magyar történeti szövegtár* új keresőfelületét, másrészt ennek segítségével ismerteti az alapvető, általános, minden korpuszra alkalmazható korpuszkeresési módszereket.

Beszédtechnológia

Nemzetközileg is jelentős a folyamatosan fejlesztett, immár több mint 367 órányi felvételt tartalmazó BEA spontánbeszéd-adatbázis 461 adatközlővel, közte 90 felvétel ellenőrzött annotált anyagával.

b) Tudomány és társadalom

Az Intézet önálló szakmai információs központként működik, ennek legfontosabb eszköze a honlap, melyet havonta átlagosan mintegy 77 000 alkalommal kerestek fel. A honlapon a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációkat kínálnak nyilvános olvasásra, letöltésre, a *NyelvészInfo* elektronikus levelezőrendszer pedig több mint 560 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. Az Intézet gondozza a honlapjához részlegesen kötődő, de önálló webhelyként üzemelő *Nyelvészeti Portált* (<http://www.nytud.hu/portal/index.html>) is.

Az intézeti könyvtár az Intézet épületfelújítás miatti átmeneti elhelyezéséből fakadóan nyilvánosan látogatható olvasóterem nélkül biztosította a szakirodalmi szolgáltatásait, a

legfontosabb hazai és nemzetközi kézikönyveket nyomtatott vagy elektronikus formában szerezték be. Koordinálták és szervezték az EISZ-szel és az MTMT-vel kapcsolatos feladatokat, kérésre bibliográfiát és hivatkozási jegyzéket állítottak össze, tájékoztattak a parazita folyóiratokról. 2017-ben is folytatták a retrospektív katalogizálást és digitalizálást. Az év során online katalógusukban 5889 alkalommal kerestek.

Nyilvános elérésű adatbázisok

Az Intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (a *Magyar Nemzeti Szövegtár*nak például már több mint 11 000 regisztrált felhasználója van, akik 2017-ben mintegy 593 000 lekérdezést futtattak, ami csaknem egy nagyságrendnyi növekedést jelent a megelőző évhez képest). Ezek az adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciapontként szolgálnak nemcsak a tudományos kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is. A legfontosabb nyilvános elérésű adatbázisok:

A magyar nyelv nagyszótára (<http://nagyszotar.nytud.hu/index.html>): a szótár eddig kiadott köteteinek (I–VI.) anyaga modern keresőfelülettel és kiegészítő funkciókkal. A 2017-es évtől kezdődően összesen 15 567 szócikk érhető így el, csaknem 50 ezer jelentésegységgel és mintegy 170 ezer példamondattal.

Magyar Nemzeti Szövegtár (<http://clara.nytud.hu/mnsz2-dev/>): mai magyar írott köznyelvi minta, mérete meghaladja az egymilliárd szót.

Uralonet (<http://www.uralonet.nytud.hu>): az uráli nyelvek internetes etimológiai adatbázisa, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál.

Régi Magyar Konkordancia – ómagyar nyelvemléki adatbázis (<http://omagyarkorpusz.nytud.hu>): a teljes ómagyar nyelvemléki anyagot feldolgozó nyelvi adatbázis mintegy 3 millió szónyi anyaggal. Csatlakozik hozzá egy újfajta korpuszlekérdező eszköz, amellyel különböző korokból származó, illetve különböző nyelvű bibliafordításokat lehet párhuzamosan megjeleníteni: <http://parallelbible.nytud.hu/>. Ennek az adatbázisában jelenleg 4 ómagyar, 3 középmagyar, 3 modern magyar és egy angol bibliafordítás található.

Magyar történeti szövegtár (<http://clara.nytud.hu/mts/>): több mint 30 millió szavas nyelvtörténeti szövegadatbázis (1772–2010), modern korpuszkezelő rendszerrel és gazdag funkcionalitású internetes lekérdező felülettel.

Történeti magánéleti korpusz (<http://tmk.nytud.hu>): 1772 előtti magánlevelekből és peres eljárások jegyzőkönyveiből épül fel. Elsősorban történeti morfológiai és szociolingvisztikai kutatásokhoz kínál anyagot, de segítséget nyújt a történeti mondattani, pragmatikai és lexikológiai vizsgálatokhoz is. Terjedelme jelenleg mintegy 6 millió karakter (850 ezer elemzett szövegszó), és folyamatosan bővül.

A magyar nyelv nagyszótárának forrás- és névjegyzéke (<http://nszt.nytud.hu/forr.php>): kb. 40 000 tételt tartalmaz.

BEA magyar spontánbeszéd-adatbázis (<http://www.nytud.hu/adatb/beat/index.html>): mai budapesti beszélők beszédét rögzítő többfunkciós spontánbeszéd-adatbázis, amely 461 adatközlőtől mintegy 367 órányi felvételt tartalmaz.

A Budapesti Szociolingvisztikai Interjú (BUSZI) (<http://buszi.nytud.hu/>): budapesti lakosok 251 fős reprezentatív mintáján végzett nagyszabású magnetofonos felmérés közel 600 órányi anyaga a magyar nyelv Budapesten beszélt változatáról, melyből közel 100 óra lejegyzéssel ellátva kutatási célra elérhető.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka

A korábban is meglévő telefonos, illetve e-mailes közönségszolgálatot egészíti ki a mai kor követelményeinek megfelelően két online felület. Az immár négy éve üzemelő *Helyesírási tanácsadó portál* (helyesiras.mta.hu) mára központi forrása lett a magyar helyesírás területein való tájékozódásnak. 2017-ben 1,5 millió látogató több mint 3 millió automatikus tanácsot kért itt, ami jelentős növekedés az elmúlt évhez képest. A megelőző évben megnyílt *e-magyar.hu* weboldal által nyújtott szövegelemző szolgáltatás pedig nemcsak a szakma szereplői, hanem a laikus felhasználók számára is hasznos. A nyelvi tanácsadó szolgálatban nőtt a külföldi kérdezők száma. 2017-ben számos helyesírási, nyelvhasználati kérdés érkezett új ügyfelektől, különösen helynevek, utcanévek, egyéb földrajzi nevek írásgyakorlatával kapcsolatban. A partnerek között megtalálhatók állami és európai uniós hivatalok, minisztériumok, cégek, kiadók, más szervezetek, fordítók, tanárok, újságírók, szerkesztők, magánszemélyek. A szolgálat 6 nyelvészeti szakvéleményt készített és emléktáblák (23 db) nyelvi lektorálásával is foglalkozott önkormányzatok és magánszemélyek kérésére. Az Intézet honlapján elérhető továbbá az adható utónevek folyamatosan frissített adatbázisa. Az utóneveket bemutató Utónévportál 2017-ben több mint 40 000 látogató 110 000 lekérdezését szolgálta ki. A fonetikatörténeti állandó kiállítást pedig 95-en nézték meg, akiknek bemutató vezetést tartottak.

Tudománynépszerűsítés, ismeretterjesztés

Munkatársaik folyamatos ismeretterjesztő tevékenységet végeznek a *Nyelv és Tudomány* (<http://www.nyest.hu>) levelezési rovatában, egy munkatárs pedig önálló rovatot vezet a *Qubit* tudományos-technikai folyóiratban (<http://qubit.hu>). Az ott közölt cikkek némelyike alapvető és korábban megválaszolatlan elméleti nyelvészeti kérdéseket tárgyal közérthető módon. Egy munkatárs állandó szakértőként és műsorvezetőként vett részt a Klubrádió *Szósztágyár* c. nyelvi műsorában. Egy másik munkatárs heti rendszerességgel állandó vendége a Lánchíd Rádió nyelvi, nyelvészeti ismeretterjesztéssel foglalkozó műsorának, egy további munkatárs pedig részt vesz az *Édes Anyanyelvünk* ismeretterjesztő folyóirat szerkesztésében, együttműködik az Anyanyelvápolók Szövetségével, a szövetség választmányi tagjaként, az MTA Nyelvtudományi Intézete és az Anyanyelvápolók Szövetsége szakmai kapcsolatának elősegítése érdekében. Az Intézet Többszervezési Kutatóközpontja saját Facebook-oldalt működtet, rendszeres hírfeltöltéssel, információk közzétételével (az oldalt 469-en kedvelik, és megosztásait esetenként több mint ezren látják).

2017-ben is aktívan részt vettek a szélesebb közönséghez szóló kiemelt tudományos rendezvények szervezésében:

- Az MTA *Magyar Tudomány Ünnepe* rendezvénysorozatában a „Nyelvtudomány az ember szolgálatában: esélyek, eredmények” című tudományos ismeretterjesztő ülés megszervezése. (MTA Székház, 2017.11.28.) http://mta.hu/mtu_esemenynaptar/2017-11-28-nyelvtudomany-az-ember-szolgalataban-eselyek-eredmenyek-1481. A *Magyar Tudomány Ünnepe* egy másik rendezvényén, a Szegedi Akadémiai Bizottságnál „A beszédprodukciónak változásai időskorban: Az idősödő agy és a demencia” címmel adtak elő (2017.11.06.).
- A *Kutatók éjszakája* rendezvénysorozat (2017.09.29.) keretében a Lendület latin dialektológiai Kutatócsoport egyik munkatársa „Mit üzen a varázsló? – Az aquincumi átoktáblák” címmel tartott ismeretterjesztő előadást az Aquincumi Múzeumban.
- Az *Agykutatás napjai Budapesten* (2017.03.18.) című rendezvényen a szemmozgáskövetésről tartottak előadást.

Az Intézet munkatársai számos további népszerűsítő, ismeretterjesztő előadást tartottak:

- „Világismereti tények automatikus felismerése írott szövegekből” címmel a *Magyar Tudomány Ünnepe* rendezvénysorozat keretén belül;
- „Anyanyelv-elsajátítás a logopédia szemszögéből” címmel *A Logopédia Európai Napja* alkalmából;
- „A magyar nyelv Horvátországban” címmel egy megjelent kötethez kapcsolódva Pélmónostoron (Horvátország);
- A nyelvhasználatról a Gödöllői Városi Könyvtárban „Egy igazi magyar konteó, és ami mögötte van – avagy miért gondolják a nyelvészek, hogy a magyar finnugor nyelv” címmel;
- A Fiatal Kutatók Klubjában: „Jelnyelvek és jelnyelvhasználó közösségek – Tények, tévhitek és a kutatás kihívásai”, illetve „A legnagyobb magyartól a legnagyobb magyar szótárig” címekkel;
- A Károli Gáspár Református Egyetem Tanító- és Óvónőképző Karán a „NyelvEsély szakmódszertani projekt, jelnyelvi és cigány mesék”, valamint a „Magyar jelnyelv és magyar nyelv összehasonlítása” címmel;
- Az Anyanyelvápolók Szövetségének felkérésére a *Beszélni nehéz! körvezetők 31. anyanyelvi tábora* keretében „Hány szó van a magyar nyelvben?” címmel, valamint a *XXIV. Országos Ifjúsági Anyanyelvi Tábor* keretében „A szavak erdejében” címmel.

Ezeken kívül két munkatárs cikksorozatban nyelvtörténeti problémákat tárgyalt ismeretterjesztő jelleggel, a Többnyelvűségi Kutatóközpont munkatársai érzékenyítő programot tartottak az „AVIS” cég *Diversity Day* nevű rendezvényén „Tények és tévhitek a siketekről” címmel. Egy másik munkatárs pedig három alkalommal tartott tudományos ismeretterjesztő előadást nagyvállalatoknál aktuális helyesírási és egyéb nyelvi kérdésekről.

Az Intézet több munkatársának közreműködésével elkészült a *Nyelvészeti kishoztár* című könyv, amely az alapvető nyelvészeti szakszavakat magyarázza közérthető módon betűrendbe szedve. A szótár olyanok számára készült, akik korábban nem tanultak nyelvészetet, de érdeklődnek a téma iránt.

Médiamegjelenések

Az újonnan indult *Interakciós rítus* Lendület projektum alkalmazott és gyakorlati haszonnal bíró jellege miatt erős figyelmet kapott a médiában is: szerepeltek hírekben (pl. Magyar Hírlap, 2017. július), a kutatócsoport-vezető meghívást kapott a televízióba (M5, a felvétel 2018. januárban készült), és kutatásairól a dán *Weekendsaven* hetilap (Európa egyik legrégebbi és legrangosabb hetilapja) is beszámolt népszerűsítő cikkében (2017. július).

Több rádió-, TV- és újságinterjúban igyekeztek világossá tenni az uráli nyelvek és a magyar rokonságát, és bemutatni az uráli nyelvek és az ómagyar közötti számos párhuzamot. Interjúkat adtak a kétnyelvűségről, nyelvvesztésről, nyelvcsereéről a Pátria Rádió „Jaffás és Kofolás” sorozatában, és az „Érkezés” című film pszicholingvisztikai vonatkozásairól a *Fidelio* kulturális lap rovatában. Helyesírási és nyelvhasználati kérdésekről két rádióriportban adtak tájékoztatást.

A Kossuth Rádió „Vendég a háznál” című sorozatában a specifikus nyelvi zavarról szóló műsor készítésében vettek részt <https://www.mediaklikk.hu/2017/05/25/vendeg-a-haznal-92/> (2017.06.23.).

Országos hír jelent meg a MTVA Híradójának esti blokkjában a SINOSZ – MTA NYTI Többnyelvűségi Kutatóközpont konzorciumban megvalósuló EFOP-pályázatról, bemutattva a TKK-ban folyó munka egyes részleteit is (2017. 11.17.).

A társadalom elismerését jelzi az is, hogy az Intézet egyik vezető kutatója kapta meg 2017-ben a magyar tudomány legnagyobb presztízsű elismerését: a Bolyai-díjat.

További társadalmi kapcsolatok

A reformáció emlékévében különös figyelmet szenteltek Károli Gáspár Biblia-fordításának. Konferencián elemezték a Károli-biblia nyelvét, a fordítás jelentőségét, és a konferencia előadásait (melyek nemcsak a nyelvészek, hanem a szélesebb érdeklődő közönség számára is igen informatívak voltak) kötetben is megjelentetik.

Közreműködtek a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia magyar csapatának összeállításában, felkészítésében. Egy munkatárs alelnökként vett részt a Magyar Nyelvészeti Diákolimpia munkájában, és erről összefoglalót jelentetett meg az *Anyanyelvpedagógia* folyóiratban.

Egy munkatárs a Soroksári Német Nemzetiségi Önkormányzattal együttműködésben revitalizációs tevékenységet folytat, részt vesz hagyományéltető programok rendezésében. A munka egyik eredményeképpen interjúkötet is született.

Egy másik munkatárs a Kalevala Baráti Kör elnökségi tagjaként szervezőmunkát folytat a finn nyelv és kultúra megismertetésére. Több munkatárs aktívan részt vesz a Reguly Társaság munkájában az uráli nyelvek és kultúrák, valamint az összehasonlító nyelvészet módszereinek megismertetésére.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Hazai együttműködések

Új kapcsolatok 2017-ben a következő hazai partnerekkel jöttek létre:

- Együttműködés kezdődött az ELTE BTK Latin Tanszéke és a Lendület Számítógépes Latin Dialektológiai Kutatócsoport között a 2018-as 13. Nemzetközi Vulgáris és Kései Latin Konferencia szervezésére (vö. <http://lvlt13.elte.hu/>).
- A „Szociális, kognitív és genetikai tényezők szerepe a nyelvi fejlődésben” című kutatási projekt együttműködésben zajlik az MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet Hang- és Beszédészlelési Kutatócsoportjával.
- A mesterségesnyelvtan-elsajátítási kísérletes paradigma alkalmazásában közös kutatás a BME Kognitív tudományi tanszékével és az MTA-BME NAP-B Frontostriális Rendszer Neurokognitív Zavarai Kutatócsoporttal.
- SZTE Általános Orvostudományi Kar Pszichiátriai Klinikával kutatási együttműködés az enyhe kognitív zavar és az Alzheimer-kór preklinikai diagnosztizálása a nyelvi paraméterek segítségével témában.
- SZTE TTK Mesterséges Intelligencia Kutatócsoporttal kutatási együttműködés az enyhe kognitív zavar és az Alzheimer-kór preklinikai diagnosztizálása a nyelvi paraméterekkel számítógépes szoftver segítségével témában.

- Kutatási projekt a BME Kognitív Tudományi tanszékével: egy speciális nyelvtani szerkezet feldolgozásának vizsgálata eseményhez kötött potenciál és szemmozgáskövetéses kísérleti paradigmákkal.
- Együttműködés a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, a Magyarországi Németek Kutatási és Tanárképzési Központja és a Magyarországi Horvátok Tudományos Kutatóintézete között. Az együttműködés célja a „Többnyelvű és multimodális repertoár: magyarországi nemzetiségek és nyelvi tájkép” című kutatói műhely 2018-ban történő megrendezése.
- Együttműködés és részvétel az ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszéken működő „Kognitív stilisztikai kutatócsoport” munkájában. A kutatócsoport a nyelv használatában megfigyelhető variabilitás és a stílus(ok) különféle kérdéseit vizsgálja a kognitív nyelvészeti megközelítésben, kitérve szociolingvisztikai, irodalomelméleti és korpusznyelvészeti aspektusokra is.
- Megalakult a *Computational Social Science - Számítógépes Társadalomtudomány* témacsoport, amelynek a kutatócsoport is aktív tagja. Cél: nyelvtechnológiai támogatást nyújtani a társadalom- és bölcsészettudományi kutatásokhoz.
- Együttműködés alakult az ELTE Digitális Bölcsészet Kutatócsoportjával. A cél elsősorban az irodalmi, stilometriai, filológiai és egyéb digitális bölcsészeti kutatások nyelvtechnológiai támogatása.
- Együttműködés a KRE BTK Nyelvtudományi Tanszékével a Terminológia mesterképzés szakmai gyakorlatok támogatásában.
- Együttműködés a PeLi Oktatásnyelvészeti kutatócsoporttal (Eszterházy Károly Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszéke). Cél: anyanyelvpedagógiai kutatások, tankönyvkutatás, tankönyvelemzés alkalmazott nyelvészeti módszerekkel.
- Az MTA JelEsély Szakmódszertani Kutatócsoport 15 együttműködési és stratégiai partnerségi megállapodást kötött hazai oktatási intézményekkel.

Felsőoktatás

Az Intézet immár 27. éve működteti folyamatosan (az ELTE-vel közösen) az ELTE–MTA Elméleti Nyelvészet (alap- és mester)szakot és doktori programot, gondoskodik a kurzusok megtartásáról, a tutorizálásról, szakdolgozati és doktori disszertáció témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézményben oktattak az Intézet munkatársai: ELTE BTK: Fonetikai Tanszék, Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Latin Tanszék, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai és Dialektológiai Tanszék, valamint a kar Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programja, Nyelvtudományi Doktori Iskolája; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Logopédia Szakcsoport; ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola; BME Kognitív Tudományi Tanszék; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; PPKE BTK: Magyar Nyelvészeti Tanszék és Nyelvtudományi Doktori Iskolája; PPKE ITK; SZTE BTK: Angol-Amerikai Intézet, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék, valamint a SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája, ezen belül az Elméleti nyelvészeti és az Uralisztika doktori programja; KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék; SOTE Nyelvi Kommunikációs Igazgatósága; az eszéki Strossmayer Egyetem; Eötvös Collegium Magyar Műhely; Eszterházy Károly Egyetem Magyar nyelvészeti tanszék. Doktori programot két munkatárs vezetett.

Az Intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók hazai konferenciákon és egyéb tudományos rendezvényen **127 előadást** tartottak. Emellett **32 hazai tudományos és szakmai testület** munkájában vettek folyamatosan részt.

Nemzetközi együttműködések

Az Intézet számos külföldi intézménnyel működik együtt, évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesítenek. A beszámolási évben a következő új együttműködések kötöttek:

- A müncheni Ludwig Maximilian Egyetem kutatójával együttműködés kezdődött az OB-BABEL című projekt keretében létrejött kazimi hanti szöveganyag fordításának és értelmezésének ellenőrzésére.
- A Nyelvtechnológiai Kutatócsoport szoros kapcsolatot ápol az ACL Special Interest Group on Uralic Languages csoporttal. Az együttműködés eredménye egy társszerkesztett *Acta Linguistica Academica* különszám az uráli nyelvek számítógépes nyelvészeti támogatásáról, valamint több közös publikáció.
- A mesterségesnyelvtan-elsajátítási kísérletes paradigma alkalmazásában közös kutatás a Grazi Egyetem Pszichológiai Intézetével.
- „Alzheimer-prodróma és nyelv” kutatás a következő intézményekkel együttműködve: 1. Salamancai Egyetem; 2. Ludwig Maximilian Egyetem; 3. Memory Clinic and Research Centre University Hospital, Claude Pompidou Intézet (Nizza).
- Leibniz ZAS (Berlin) kutatóintézettel együttműködve: többes szám elsajátításának kísérletes vizsgálata óvodáskorú gyermekeknél a többes számot jelölő és nem jelölő nyelvek esetén.
- Az MTA és a Kínai Társadalomtudományi Akadémia közötti kutatói mobilitási program keretében közös kutatás indult kínai partnerekkel az argumentumstruktúra és eseményszerkezet témakörében.
- Az új szociopragmatikai MTA Lendület kutatócsoport felállítását követően a kínai Shanxi Egyetemmél és az indiai Dr. Bhimrao Ambedkar Egyetemmél (Agra) írt alá az Intézet kutatási megállapodást. Ezen intézményekkel közös kutatási pályázatok, publikációk és szakrendezvények formájában fognak elsősorban együttműködni, de várhatóan ezen egyetemekről vendégkutatók is érkeznek majd az Intézetbe.
- Együttműködési nyilatkozatot írtak alá, és a tényleges együttműködést is megkezdték a Network of Academic Institutions in Romani Studies nevű ernyőszervezettel, melynek célja az akadémiai és felsőoktatási intézetek európai szintű kooperációja a cigányságkutatás minden területén. A főbb együttműködő partnerek közt van a Södertörni Egyetem, a Grazi Egyetem, a Károly Egyetem (Prága), a Helsinki Egyetem, a Reykjavíki Egyetem és több ország tudományos akadémiájának kutatóintézetei.
- Együttműködés indult a Wrocław-i Egyetemmél, az általuk fejlesztett WEBSty irodalmi stíluselemző rendszer magyar szövegekre való alkalmazása témájában.
- Az MTA JelEsély Szakmódszertani Kutatócsoport 14 együttműködési és szakmódszertani megállapodást kötött külföldi oktatási és kutatási intézményekkel.

Tudományos rendezvények szervezése

Az Intézet által rendezett események:

Current Research on Lycian. International Workshop of the Digital Philological-Etymological Dictionary of the Minor Ancient Anatolian Corpus Languages (München, február); *Sixth ENeL Action Meeting* (Budapest, február); *XI. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia* (Budapest, február); *Second International Workshop on Computational Latin Dialectology* (Budapest, március); *Challenges of Analysis and Processing of Spontaneous Speech* (Budapest, május); *Pragmatika Kerekasztal* (Budapest, május); *13th International Conference on the Structure of Hungarian, ICSH13* (Budapest, június); *Conference on the Syntax of Uralic Languages, SOUL 2017* (Budapest, június); *Simphon – Simulation studies in phonetics* (Mátraháza, július); *2nd workshop on Uralic prosody* (Budapest, szeptember); *Nyelvek Európai Napja* (Budapest, szeptember); Az MTA

Tantárgy-pedagógiai Kutatási Program Bölcsészeti és társadalomtudományi munkacsoportja konferenciája és vitája (Budapest, október); *Nyelvtudomány az ember szolgálatában: esélyek, eredmények* (Budapest, november); *Workshop Dedicated to László Kálmán and András Kornai on the occasion of their 60th birthdays* (Budapest, december).

Az Intézet közreműködésével szervezett rendezvények:

XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia (Szeged, január); *CiCLing 2017* (Budapest, április); *Workshop on the Hattian Language: Problems, Trends and Perspectives for Future Research* (Marburg, július); *The 25th Annual Meeting of the International Association of Chinese Linguistics (IACL-25)* (Budapest, június); *Sign Languages East and West (SLEW) Workshop* (Budapest, június); *Budapest Linguistics Conference 2* (Budapest, június); *Implicatures or domain restriction/domain widening? Theoretical and experimental approaches* (Budapest, június); *CLARIN Annual Conference* (Budapest, szeptember); *A Károli-Biblia nyelve* (Budapest, október); *CPLOL Commissions Meeting* (Budapest, október); *Uralic Syntax Day* (Tartu, november).

Az Intézet munkatársai (fő- vagy sorozat) **szerkesztők**, illetve **szerkesztőbizottsági tagok** a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Academica*, *Alkalmazott Nyelvtudomány*, *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, *Antik Tanulmányok*, *Beszédkutatás*, *Chinese as a Second Language Research*, *East Asian Pragmatics*, *Digitális Bölcsészet*, *Édes Anyanyelvünk*, *e-Uralic*, *Equinox: Pragmatic Interfaces*, *Finno-Ugric Languages and Linguistics*, *Frontiers in Language Sciences*, *Glossa*, *Govor*; *International Journal of Chinese Linguistics*, *International Journal of Learner Corpus Research*, *Jelentés és Nyelvhasználat*, *Journal of Chinese Language and Discourse*, *Journal of Language Aggression and Conflict*, *Journal of Politeness Research*, *International Journal of Language Studies*, *Journal of the International Phonetic Association*, *Lexikográfiai Füzetek*, *Linguistic Inquiry*, *Linguistic Variation*, *Linguistics Applied – International Journal of Linguistics and Applied Linguistics*, *Linguistische Berichte*, *Logopédia*, *Magyar Nyelv*, *Magyar Nyelvőr*, *Magyar Orvosi Nyelv*, *Natural Language and Linguistic Theory*, *Névtani Értesítő*, *Nyelvtudományi Közlemények*, *Pragmatic Interfaces: Studies on Natural Language and Linguistic Theory*, *Studia Grammatica*, *Studies in Generative Grammar*, *Syntax*, *The Linguistic Review*, *Theoretical Linguistics*, *The Phonetician*, *Zeitschrift für Sprachwissenschaft*.

Egyes munkatársak tagjai a következő **kiemelt nemzetközi tudományos testületeknek**: *Academia Europaea*, *ACL Special Interest Group on Uralic Languages*, *Comité international pour l'étude du latin vulgaire et tardif*, *European Academic Network on Romani Studies*, *International Council of Onomastic Sciences (ICOS)*, *International Phonetic Association (IPA) History Committee*, *International Society of English Phonetics (ISEP)*, *Société Internationale pour l'Étude du Latin Vulgaire et Tardif*, *Standing Liaison Committee of E.U. Speech and Language Therapists and Logopedists (CPLOL)*. Egy munkatárs az *International Society of Phonetic Sciences (ISPhS)* alelnöke, illetve főtíkára.

Vendégelőadók a Nyelvtudományi Intézetben: Az év során számos külföldi kutató látogatott el az Intézetbe, közülük előadást tartottak: *Jon Anthony* (Boston College), *Ruth Huntley Bahr* (Dél-Floridai Egyetem, Tampa), *Manfred Bierwisch* (Leibniz ZAS, Berlin), *Jonathan Bobaljik* (Connecticuti Egyetem), *Sarah Brandstetter* (Bécsi Egyetem), *Ana Maria Brito* (Portói Egyetem), *Michael Bukatin* (HERE Technologies), *Nick Campbell* (Trinity College, Dublin), *Francesca Cotugno*, (Pisai Egyetem – Genti Egyetem), *Paul Dekker* (Amszterdami Egyetem), *Fredrik Haraldsen* (Szlovák Tudományos Akadémia), *Catarina Gaspar* (Lisszaboni Egyetem), *Maik Gibson* (SIL International), *Jutta M. Hartmann* (IDS, Mannheim), *Valerie Hazan* (University College London), *Miloš Jakubiček* (Masaryk

Egyetem, Brno), Marcus Kracht (Bielefeldi Egyetem), Petteri Laihonon (Jyväskyläi Egyetem), Vesna Mildner (Zagrabi Egyetem), Kuniya Nasukawa (Tóhoku Gakuin, Sendai, Japán), Alessandro Papini (La Sapienza Egyetem, Róma), Maria Polinsky (Marylandi Egyetem), Gillian Ramchand (Tromsøi Egyetem), Silvia Tantimonaco (Barcelonai Egyetem), Adam Singerman (Chicagói Egyetem), Markus Steinbach (Göttingeni Egyetem), Daniela Urbanová (Masaryk Egyetem, Brno), Anssi Yli-Jyrä (Helsinki Egyetem), Petra Wagner (Bielefeldi Egyetem), Rebecca Woods (Huddersfieldi Egyetem).

Az Intézet munkatársai is több külföldi egyetemen és kutatóintézetben tartottak **meghívottként előadást**, valamint nemzetközi részvételű **kurzusokat**:

- A brnói Masaryk Egyetem klasszika-filológia tanszéken kurzus: A császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisának munkálataihoz kapcsolódóan a latin feliratokon található különféle (nem nyelvi, nyelvi és metrikai úton kinyerhető) hibatípusok elméleti, besorolási és értelmezési problémáiról, a kapcsolódó szemináriumokon pedig konkrét feliratokhoz kapcsolódóan kiválasztott, nem egyértelműen azonosítható nyelvi jelenségek gyakorlati, kategorizálási problémáiról volt szó.
- Ludwig Maximilian Egyetem (München) asszirológiai tanszékén két féléves egyetemi kurzus: hatti nyelvtan és szövegolvasás kezdőknek, illetve hieroglif luvi nyelvtan és szövegolvasás haladóknak.
- A Hamburgi Egyetemen „Summer Workshop Samoyed”: kurzus a szamojéd nyelvek hangzókészletéről, jellemző szótagszerkezeteikről, fonotaktikai megszorításairól, illetve szótagtipológia és kitekintés a proto-uráli és proto-szamojéd nyelvekre is.
- Az Erasmus Középtávú Oktatói Mobilitás keretében vendégtanárként magyar szókészlet-történeti kurzus a Ludwig Maximilian Egyetem (München) Finnugor Tanszékén.
- Eszéken a J. J. Strossmayer Egyetem Bölcsészettudományi Karán két féléves kurzus magyar nyelvből (magyar nyelvgyakorlat, mai magyar nyelv, magyar morfológia, nyelvművelés).
- Vendégelőadás a Lundi Egyetemen „The interpretational characteristics of the Hungarian pre-verbal focus – Empirical findings” címmel.

Az Intézet kutatói 2017-ben összesen **204 előadással, illetve poszterrel** vettek részt nemzetközi konferenciákon és egyéb tudományos rendezvényeken.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Hazai pályázatok

- NKFIH 124477: Szociális, kognitív és genetikai tényezők szerepe a nyelvi fejlődésben. 2017.12.01–2021.11.30. Teljes támogatás: 47,682 M Ft. Együttműködés az MTA TTK KPI-vel. Cél: A nyelvfejlődéssel kapcsolatos szociális, kognitív és genetikai tényezők vizsgálata.
- NKFIH K124127: Új magyar etimológiai szótár. Második ütem. 2017.09.01–2021.08.31. Teljes támogatás: 32,594 M Ft. Cél: egy korszerű, az újabb kutatásokat is összefoglaló, adatbázis-alapú etimológiai szótár összeállítása.
- NKFIH 124170: Császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisa: 4. szakasz. 2017.12.01.–2021.11.30. Teljes támogatás: 17,984 M Ft. Cél: a Római Birodalom provinciái feliratainak vulgáris latin nyelvi anyagát feldolgozó alapvető számítógépes nyelvtörténeti adatbázis kiépítésének folytatása, további fejlesztése.

- NKFIH 125206: Uráli nyelvek névszói szerkezetei. 2017.09.01–2021.08.31. Támogatás: 34,448 M Ft. A kutatás leíró és elméleti nyelvészeti célkitűzéseket egyesít korszerű adatfeldolgozással és adatbázis-építéssel.
- NKFIH 125070: Magyar főnévi kifejezések történeti nyelvtana. 2017.09.01–2020.08.31. Támogatás: 15,219 M Ft. Cél: egy átfogó monográfia megírása a referencialitás nyelvtani kódolásának és a magyar főnévi kifejezések belső szerkezetének történeti változásairól.
- NKFIH 125596: A Magyarországon beszélt romani nyelvváltozatok dokumentálása és az alaktani ingadozások leírása. 2017.09.01–2019.08.31. Támogatás: 14,849 M Ft. Cél: a Magyarországon beszélt romani nyelvváltozatok dokumentálása és az alaktani ingadozások leírása.
- EMMI EFOP-1.1.5-17-2017-00006. Akadálymentesített infokommunikációs szolgáltató platform fejlesztése, hallás- és látássérült személyek számára. 2018.01.01–2019.12.31. Támogatás: 472,5 M Ft. Együttműködő partnerek: SINOSZ, MVGYOSZ. Cél: Jelnyelvi szótár, kutatás és jelnyelvi szókészletbővítés.
- EMMI ÚNKP-17-3. Támogató tudással a valós esélyekért – Cochleáris implantáltak és a felsőoktatás. 2017.09.01–2018.06.30. Támogatás: 2,5 M Ft. Együttműködő partner: ELTE BTK. Cél: A jelen kutatásban arra keresik a választ, hogy milyen (jelenleg hiányzó) támogató, hozzáférhető tudásra lenne szüksége az implantált gyermekek szüleinek, tanárainak, fejlesztőinek, orvosainak stb. ahhoz, hogy a CI-s gyermekek valóban sikeressé váljanak.
- MTA Lendület kutatási projektum LP2017-5: Kultúraközi kommunikáció és a rítusok. 2017.07.01–2022.06.30. Támogatás: 120 M Ft. A projektum fő témája a kultúraközi kommunikáció és a rítuselmélet kapcsolatának kutatása.
- MTA Prémium Posztdoktori Ösztöndíj PPD-011/2017: (Nem)-véges alárendelés és mondatszerkezet. 2017.09.01.–2020.08.31. Támogatási összeg: 23,51 M Ft. A kutatás az ómagyar, hanti és udmurt alárendelt mondatok szerkezetére koncentrálna.
- MTA Bolyai Ösztöndíj, BO/00284/17/1: A tagadó mondatok története a magyarban. 2017. 2017.09.01–2020. 08.31. Teljes támogatás: 4,5 M Ft. Cél: A kutatás a magyar tagadó mondatokban lejátszódó újmagyar kori változás, valamint az ezt megelőző korszakokra jellemző stabil megoszlás jellemzőinek feltárására irányul korpuszvizsgálatok alapján.
- MTA Bolyai Ösztöndíj, BO/00064/17: Az igei szerkezetek algebrai struktúrája. 2017.09.01.–2020.08.31. Támogatás: 4,5 M Ft. Cél: az igei szerkezetek általános modelljének kidolgozása.

Nemzetközi pályázat

- H-2020, 731015: European Lexicographic Infrastructure (ELEXIS). 2018.02.01–2021.01.31. Támogatás: 130 895 EUR. Együttműködő partner: A szlovén Jozef Stefan Institute által vezetett 17 fős konzorcium. Cél: az európai lexikográfia számára egy egységes infrastruktúra megteremtése.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Adamik Béla: On the Vulgar Latin merger of /b/ and /w/ and its correlation with the loss of intervocalic /w/: Dialectological evidence from inscriptions. *Pallas* 103: 25–36.
2. Bartha Csilla, Pachné Heltai Borbála: Ideologies and practices in a kindergarten offering early education in Northern Sámi outside the Sámi homeland. *Apples: Journal of Applied Language Studies* 11:(3) 7–28.

3. Dékány Éva: Anti-agreeing infinitives in Old Hungarian. In: Lukasz Jedrzejowski, Ulrike Demske (szerk.) *Infinitives at the syntax–semantics interface: A diachronic perspective*. Berlin: De Gruyter Mouton. 193–221.
 4. Den Dikken Marcel, Surányi Balázs: Contrasting Contrastive Left-Dislocation Explications. *Linguistic Inquiry* 48:(7) 543–584.
 5. Egedi Barbara: Two kinds of definiteness in Coptic. *Lingua Aegyptia* 25: 1–20
 6. É. Kiss Katalin: The Person–Case Constraint and the Inverse Agreement Constraint are manifestations of the same Inverse Topicality Constraint. *Linguistic Review* 34:(2) 365–395.
 7. É. Kiss Katalin, Zétényi Tamás: Why is children’s interpretation of doubly quantified sentences non-isomorphic? *Linguistics* 55:(6) 1337–1381.
 8. Gärtner Hans-Martin: Root Infinitivals and Modal Particles. In: Bayer Josef, Volker Struckmeier (szerk.) *Discourse Particles: Formal Approaches to their Syntax and Semantics*. Berlin: de Gruyter Mouton, 115–143. ISBN: 978-3-11-049715-1
 9. Gósy Mária, Gyarmathy Dorottya, Beke András: Phonetic analysis of filled pauses based on a Hungarian-English learner corpus. *International Journal of Learner Corpus Research* 3:(2) 151–176.
 10. Gyuris Beáta: New Perspectives on Bias in Polar Questions: A Study of Hungarian *-e*. *International Review of Pragmatics* 9:(1) 1–55.
 11. Kádár Zoltán Dániel: *Politeness, Impoliteness, and Ritual: Managing the Moral Order in Interpersonal Interaction*. Cambridge: Cambridge University Press, ISBN: 978-1-107-05218-5
 12. Kádár Zoltán Dániel: The role of ideology in evaluations of (in)appropriate behaviour in student-teacher relationships in China. *Pragmatics* 27:(1) 33–56.
 13. Kenesei István (főszerk.), Bánréti Zoltán (szerk.): *Általános Nyelvészeti Tanulmányok 29. Kísérletes nyelvészet*. Budapest: Akadémiai Kiadó. ISBN: 978-963-45-4072-4
- benne:** Surányi Balázs, Madarász Levente: Az információszerkezet hatása a disztributív–kollektív többértelműség feloldására 23–51; Gyuris Beáta, Molnár Cecília Sarolta, Mády Katalin: A magyar eldöntendő kérdő mondatok használatának tanulmányozása kísérletes módszerekkel 53–75; Mády Katalin, Uwe D. Reichel, Szalontai Ádám: A prozódiai prominencia (nem-)jelölése a németben és a magyarban 77–98; Káldi Tamás, Babarczy Anna: A kontextus hatása a magyar preverbális fókusz értelmezésére: egy szemmozgáskövetéses vizsgálat 99–125; Pintér Lilla: A fókusz nélküli mondatok kimerítő értelmezése magyar anyanyelvű gyermekeknél és felnőtteknél 287–301; Bánréti Zoltán, Pajkossy Péter, Kemény Ferenc, Zimmer Márta: Mesterséges nyelvtan elsajátítása – viselkedéses és szemmozgáskövetéses vizsgálatok eredményei 305–337; Kas Bence, Józsa Fruzsina: Birtokos morfológia használata a magyarban specifikus nyelvi zavart mutató és tipikusan fejlődő gyerekeknél 359–384; Hoffmann Ildikó, Tóth László, Gosztolya Gábor, Szatlóczki Gréta, Vincze Veronika, Kárpáti Eszter, Pákáski Magdolna, Kálmán János: Beszédfelismerés alapú eljárás az enyhe kognitív zavar automatikus felismerésére spontán beszéd alapján 385–405.
14. Kenesei István (főszerk.), Lipták Anikó, Harry van der Hulst (szerk.) *Approaches to Hungarian 15: Papers from the 2015 Leiden Conference*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company ISBN: 978-90-272-0485-1

- benne:** Hegedűs Veronika, Dékány Éva: Two positions for verbal modifiers 65–94; Rebrus Péter, Törkenczy Miklós: Co-patterns, subpatterns and conflicting generalizations in Hungarian vowel harmony 135–156; Surányi Balázs, Turi Gergő: Focus and quantifier scope 209–238.
15. Kisler Thomas, Reichel Uwe D, Schiel Florian: Multilingual processing of speech via web services. *Computer Speech and Language* 45:(326) 326–347.
 16. Ladányi Enikő, Kas Bence, Lukács Ágnes: The role of cognitive control in anaphor resolution in children with specific language impairment. *Applied Psycholinguistics* 38:(5) 1173–1199.
 17. Novák Attila, Gugán Katalin, Varga Mónika, Dömötör Adrienne: Creation of an annotated corpus of Old and Middle Hungarian court records and private correspondence. *Language Resources and Evaluation* 51: 1–28.
 18. Rebrus Péter, Szigetvári Péter, Törkenczy Miklós: Asymmetric variation. In: Geoff Lindsey, Andrew Nevins (szerk.) *Sonic Signatures*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 163–187. ISBN: 978-90-272-0831-6
 19. Vargha András, Borbély Anna: Application of modern classification methods in the study of bilingualism. *Glottology* 8:(2) 203–216.

**AZ MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI
ADATAI 2017-BEN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA Nyelvtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	132	Ebből kutató ² :	105
PhD, kandidátus:	54	MTA doktora: 7	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			34

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		217
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		173
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		36
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		9
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		22
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven: 1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	4	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	59	idegen nyelven: 24
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	4	idegen nyelven: 2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	8	idegen nyelven: 9

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1817	Összes független hivatkozások száma:	1714
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 6	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	176	hazai:	127
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			11
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	16	hazai:	50
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	35	hazai:	16

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		41
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc): 36
Diplomamunka (MSc):	29	PhD: 60

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	630915,41	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	9	Teljes saját bevétel: 786708,54 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		19,0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	144397,0	E Ft
Az év folyamán egyéb NKFIH forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	43602,62	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	12249,0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	630062,0	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA Nyelvtudományi Intézet

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	630 915,41	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	786 708,54	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	144 397,0	E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	12 249,0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	30 062,0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	600 000,0	E Ft

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.; 1453 Budapest, Pf. 25

telefon: (1) 224 6724; fax: (1) 224 6727

e-mail: foigazgato@tk.mta.hu; honlap: www.tk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2017-ben

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont (MTA TK) szakmai célja, hogy nemzetközileg jegyzett, a régióban kiemelkedő legyen, Magyarországon pedig megkerülhetetlen szerepet játsszon a társadalomtudományi kutatásban. Ennek a célnak az elérése érdekében az alábbi fő támogató struktúrákat hoztak létre, illetve működtetnek.

A nemzetközi publikációs tevékenység támogatása

Az intézmény stratégiai célja kutatási eredményeink rangos nemzetközi (SSCI/Sci, Scopus Q1/Q2) folyóiratokban való közlése. A nemzetközi publikációs láthatóságot támogató mechanizmusok (kiemelkedő nemzetközi publikációk díjazása, TK Mobilitási és Lektorálási Alap működtetése, a természettudományos publikációkban megszokott társszerzőség támogatása és az impakt faktoros megjelenések karakterisztikusan kiemelt pontozása a teljesítményértékelésben, a fiatal kutatók részére szervezett Academic Writing kurzus) körét további intézményi lépésekkel bővítettük, melyek az MTA TK nemzetközi publikációs jelenlétét a következő években tovább erősítik. A szakma- és folyóirat-specifikus publikálási skill-ek erősítésére alkalmanként eredményesen publikáló kutatók tartottak beszámolót az év folyamán. A publikálási technikák elsajátítását szolgálja az újonnan létrehozott Nemzetközi Publikációs és Módszertani Alap (lásd alább), amely a nemzetközi mezőnyben már publikációs gyakorlatot szerzett külföldi kutatókkal való közös cikkírást támogatja. Hasonló pozitív hatás várható a nemzetközi pályázat-előkészítő stáb professzionalizálódásától és a nemzetközi tudományos hálózatokat építő erőfeszítéseiktől.

A nemzetközi és hazai pályázati tevékenység aktív menedzsmentje

A Kutatóközpont 2017-ben is erősítette a nemzetközi pályázatok beadását tartalmi és adminisztratív szempontból egyaránt támogató tudományos infrastruktúra kialakítását. A pályázati feladatokat koordináló Főigazgatóság és a Gazdasági Osztály tudományszervezési feladatokkal megbízott munkatársai aktívan részt vesznek az európai kutatás-fejlesztési politikát monitorozó és befolyásoló szervezetek munkájában (EARMA – European Association of Research Managers and Administrators bizottsági tagság, BESTPRAC COST Action). 2017 eleje óta az eseti nyelvi lektorálást meghaladva, pedig egy magasan képzett angol anyanyelvű szakember segíti research impact and communication assistant munkakörben pályázataik hatékony, az EU-s befogadók számára meggyőző pozicionálását. Pályázataikat már a pályázat elkészítési (pre-award) szakaszban aktívan menedzselik tartalmi, formai és pénzügyi szempontból, és már az előkészítési fázisban is az angol nyelvet használják.

Új, kompetitív kutatástámogató alapok

A kompetitív pályázati alapon működő Lektorálási, Mobilitási és Konzorciumépítési alapjaikat két továbbital egészítették ki a 2017-es év során. A NKFIH (OTKA) projekt Kommunikációs Alap az NKFIH támogatású kutatásaik eredményeinek disszeminációját, hatásuk hálózati multiplikációját, valamint a tágabb hazai közvélemény számára való megismertetését segíti. A Nemzetközi Publikációs és Módszertani Alap pedig a nemzetközi publikálásra megérett kutatási eredmények cikké írását, illetve revise/resubmit döntés esetén esedékes sikeres átdolgozását segíti, rövid társszerzői látogatások lehetővé tételével. Emellett

az alap rövid tapasztalatcserére ad lehetőséget kezdő kutatóknak módszertani, publikálásra felkészítő látogatásokra.

Innovatív kutatóközponti kezdeményezésű projektek indítása (Inkubátor-pályázat)

Kétévente, így 2017-ben újra kiírásra került az Inkubátor pályázati felhívás innovatív kutatóközponti kezdeményezésű projektek támogatására, melyek elősegítik a Kutatóközpont nemzetközi publikációs tevékenységét és nemzetközi pályázati sikerességét. Az idei pályázat kiírása és elbírálása során különös hangsúlyt kapott a kezdő kutatók bevonása a kutatási projektekbe, alakulófélben lévő tudományos eredményeik olyan továbbfejlesztése, hogy azok a nemzetközi mezőnyben való megjelenésre alkalmasakká váljanak, továbbá a projektben alkalmazott tudományos megközelítés multidiszciplináris volta. A pályázat 2017 őszén induló, 2 év időtartamú kutatási projekteket részesít támogatásban. A pályázatokat négytagú nemzetközi értékelő testület véleményezte. A zsűri döntése alapján 2017-ben az alábbi kutatási projektek indultak: Text Mining and the Quantitative Analysis of Political and Legal Texts, Surveying the Protesters: Standardizing Methodology and Building an Online Panel of Protesters, Algorithmic Public Spheres, Cultural Heritage and Social Cohesion, Societal Challenges of Energy Use

Számítógépes Társadalomtudomány (Computational Social Science) témacsoport

2017 tavaszán a Kutatóközpont kezdeményezte az MTA elnökénél egy Computational Social Science témacsoport (CSS) megalakítását. A témacsoport a területen dolgozó akadémiai kutatóhelyek tevékenységei közötti szinergiák feltárásával és erősítésével kíván új, fontos tudományos eredmények létrehozója lenni. A témacsoport egyik fő célja, hogy a társadalmi együttélés szövetét napjainkban mélységben átalakító Big Data alapú *társadalmi algoritmizációs* folyamatokat vizsgálja, harmonizálva a fizika, a matematika, az adattudományok és a kvantitatív társadalomtudományos kutatások módszereit és megközelítésmódjait. Meggyőződésük szerint a Big Data korban az egyik fő kutatási keresztmetszet a hatalmas adatállományok által lehetővé tett formális elemzések, output-ok társadalomtudományos értékelése és elemzése. Ebbe a feladatba a kvantitatív módszerekben jártos társadalomtudományos munkatársak munkája mellett a kapcsolódó intézményeikben felhalmozott jelentékeny, és eddig a kvantitatív orientációjú tudományágak művelőitől elszigetelten működő kvalitatív elemzési kapacitás is bekapcsolható. Így a témacsoport működésének egyik ígérete, hogy új tudományos hidakat épít az MTA természet-, bölcsészet-, társadalomtudományos és más műhelyei között. A szervezési munkák irányítását a kezdeményező MTA TK vállalta magára, a témacsoportnak jelenleg az MTA TK, az MTA KRTK, az MTA NYTI, az MTA SZTAKI, az MTA Wigner és a CEU Hálózattudományi Központja a tagjai, az együttműködést folyamatosan kiterjesztjük az MTA-n kívüli kutatóhelyekre, mint például a BME, az ELTE és a Corvinus Egyetem témakörben számottevő kutatási tapasztalattal rendelkező kutatási egységei.

A Kutatóközpont vezető szerepet vállalt két, a Computational Social Science témakörhöz szorosan kapcsolódó, még jelenleg elbírálás alatt lévő európai uniós pályázat beadásában. A LANS – Latent Algorithms in Network Societies COST Action pályázat egy társadalmi algoritmizációs folyamatokat multidiszciplináris szempontból vizsgáló, már az induláskor is 12 EU-tagország kutatóiból álló európai hálózat kiépítését célozza. Intézményi céljaikkal összhangban vállalkoztak e hálózat kialakításával és a működtetésével járó tudománysszervezési feladatok elvégzésére. COSINE – Computational Studies of Institution Evolution elnevezésű Twinning pályázatukat az Utrechti Egyetem és a University College Dublin hálózatkutatásban és számítógép alapú társadalomkutatásban kiemelkedő szervezeti egységeivel adták be. Ennél a pályázatnál erősen támaszkodtak az intézményeik között már

meglévő, személyes kapcsolatokkal is megerősített kutatási előzményekre, amelyek megléte egyben a pályázat elbírálásának is egyik kritériuma.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

MTA Lendület RECENS Kutatócsoport

Az MTA TK Lendület RECENS Kutatócsoport az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontjában külső pályázati forrásokból, független kutatócsoportként működik. A RECENS Kutatócsoport az otthona egy ERC Consolidator Grant által támogatott kutatásnak és egy véglegesített Lendület-kutatásnak. Ezen kívül a kutatócsoport tagjai két NKFIH kutatást és több kisebb kutatást vezetnek, illetve vesznek részt hazai (pl. Computational Social Science témacsoport; Budapest Főváros Levéltára) és nemzetközi együttműködésekben (pl. COST PEERE együttműködés, egy vendégkutató fogadása).

Az ERC által támogatott *EVILTONGUE* kutatás a pletyka és a reputáció szerepét vizsgálja a kooperáció és a közösségi normák fenntartásában, különböző kontextusokban. 2017 folyamán elkészült a kutatás részletes etikai és adatvédelmi dokumentációja, amelyet a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) megrendelésükre auditált. Az ütemtervnek megfelelően haladt az ágens alapú szimulációk kivitelezése és a szimulációs eredmények feldolgozása. Az egyik megválaszolatlan és szimuláció segítségével vizsgált probléma a kooperáció megvalósulásának lehetősége a másokról szóló reputációs információ terjesztésének (a pletykának) a segítségével.

Az ágens alapú szimulációval párhuzamosan kielemezték az első laboratóriumi kísérlet eredményeit, amelyben egyetemi hallgatók részvételével vizsgálták a reputáció és a kommunikáció szerepét az együttműködésre. Ugyancsak sor került az egyszerű kommunikációs jelzések költségességének szükségességét vizsgáló újabb laboratóriumi kísérlet megtervezésére és programozására.

A Lendület program által támogatott kutatás a negatív társas kapcsolatok és hálózatok mechanizmusait és dinamikáját vizsgálja, különös tekintettel a versenyhelyzetekkel összefüggésben. Ebben az évben sor került az általános iskolai kapcsolatháló panelkutatás utolsó, hatodik hullámának felvételére és az adatok tisztítására. Az így létrejött kapcsolatháló panel az átlagosnál magasabb roma aránnyal rendelkező iskolai osztályok sokrétű kapcsolati összefüggéseinek és dinamikájának az elemzésére alkalmas.

A Lendület program által támogatott kutatás keretében egy politikai elitkutatás is zajlik, amelyben az 1948 és 1956 közötti korszak vezető tisztségviselői közötti kapcsolathálót és ennek a hatalmi harccal való összefüggéseit próbálják rekonstruálni. 2017-ben befejezték az MDP országos vezető testületei (PB, SzB, Titkárság) ülésein készült jegyzőkönyvek rögzítését.

2017-ben megjelent kiemelkedő nemzetközi publikációk impaktfaktoros folyóiratokban

1. Keller, T: Mighty Oaks from Little Acorns? The Role of Self-Assessment in Educational Transitions: Mediation and Moderation Effects. *Research Papers in Education*. (2017) Impact Factor (IF 2016): 0.833

2. Neulinger, Á., Radó, M.: The impact of household life-cycle stages on subjective well-being: Considering the effect of household expenditures in Hungary. *International Journal of Consumer Studies*, (2017) DOI: 10.1111/ijcs.12397 IF: 1.51
3. Righi, S. and Takács, K.: The miracle of peer review and development in science: an agent-based model. *Scientometrics* (2017) DOI: 10.1007/s11192-017-2244-y. IF: 2.147.
4. Számadó, Sz.: When honesty and cheating pays-off: the evolution of honest and dishonest equilibria in a conventional signalling game. *BMC Evolutionary Biology*. 17(1), 270. (2017) <https://doi.org/10.1186/s12862-017-1112-y> IF: 3.221.
5. Vörös, A. and Snijders, T.A.B: Cluster analysis of multiplex networks: Defining composite network measures. *Social Networks*, 49: 93–112. (2017) IF: 2.462
6. Czakó Á., Györi Á., Schmidt L., ifj. Boros I.: Innovatív pedagógiai módszerek a szakmai oktatásban. *Socio.hu 2017/2*. DOI: 10.18030/socio.hu.2017.2.1
7. Kubik, B. Gy. and Pápay, B.: The Boundaries and External Connections of the Hyperlink Network of Hungarian Websites in Romania. *Intersections*, 3(1): 76–95. (2017)
8. Neulinger Á., Radó M.: Generációk fogyasztási sajátosságainak bemutatása a családi életciklusok tükrében. *Marketing & Menedzsment*. 3. (2017)
9. Righi, S. and Takács, K.: Parallel versus Sequential Update and the Evolution of Cooperation with the Assistance of Emotional Strategies. In: Cordier, S. et al. (eds.): *Understanding Interactions in Complex Systems: Toward a Science of Interaction*, Cambridge Scholars Publishing. (2017)

Gyerekesély-kutató Csoport 2017. évi tevékenysége (EFOP)

Az MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport munkáját az EFOP 1.4.1-15 „Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása” című konzorciális pályázat keretein belül végzi, feladatait a pályázati kiírás rögzíti. A projekt szakmai-módszertani támogatást nyújt azon járási és települési programokhoz (EFOP 1.4.2-16 „Integrált térségi gyermekprogramok”, EFOP - 1.4.3 -16 „Jó kis hely – Biztos Kezdet Gyerekházak és kistérségi komplex gyermekprogramok támogatása”), amelyek a leghátrányosabb helyzetű térségekben élő gyermekek esélyeinek javítását, a hátrányok újratermelődésének megakadályozását célozzák. Az MTA részéről a projekttel kapcsolatos feladatokat a Gyerekesély-kutató Csoport látja el, amely elemzésekkel, értékelésekkel segíti a helyi programok munkáját.

2017-ben négy új kutatást indítottak el. A Szociális ellátórendszer minőségi vizsgálata a Gyerekesély program működési tapasztalatainak elemzésével arra keresi a választ, hogy vajon milyen területeket és hogyan kellene a helyi szociális ellátórendszert fejleszteni ahhoz, hogy képes legyen hatékony koordináló, katalizáló szerepet betölteni a szegénység csökkentése és az esélyegyenlőség megteremtése érdekében. A Közösségi házak és terek funkciói kutatás az elmúlt években különböző pályázati forrásokból létrehozott közösségi terek helyét keresi a települési szolgáltatási palettán. A kutatás empirikus bizonyítékok gyűjtésével kívánja elősegíteni azt, hogy a pályázati ciklus végén ezek a szolgáltatások hazai finanszírozásba kerüljenek. A Biztos Kezdet gyerekházak hatásvizsgálata arra keresi a választ, hogy milyen fejlődési területeken és milyen időtávon mutatható ki mérhető eredmény a gyerekházak működése során. Emellett kitér a gyerekházak szakmai munkájának heterogenitásából eredő eredményességbeli különbségekre is. A Térségi gyerekesély programok fenntarthatósága kutatás azt vizsgálja, hogy milyen tényezők befolyásolják, hogy egy egyszeri finanszírozású

program/szolgáltatás fenntartható-e a későbbiekben. Tágabban értelmezve pedig arra keresi a választ, hogy mit jelent a fenntarthatóság a társadalmi innovációk esetében.

A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kiss Márta: Bálványos és Martos 2014. In: Bali János, Hajdu Ágnes, Marelyin Kiss József, Nádás Zsófia (szerk.): Hazatalálók és hazát találók. Tanulmányok a külföldi magyar ifjúság helyzetéről. Budapest: NSKI, 208–225. (2017)
2. Perpék Éva: Önkéntesség közel s távol: hazai és nemzetközi helyzetkép. In: Szép Katalin (szerk.): Háztartási munka, fizetetlen munka, láthatatlan munka. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 108–121.(2017)
3. Vastagh Zoltán: Társadalmi struktúra és állami redisztribúció. Budapest: Napvilág Kiadó, 223. (2017)

Lendület-HPOPs Kutatócsoport

A kutatócsoport 2017-ben folytatta a korábbi években megkezdett elméleti és empirikus kutatómunkáját. Ebben az évben nagyobb hangsúlyt kapott a politikai gazdaságtani háttérű jogtudományi kutatómunka, mint a korábbi időszakban, amelyben egyrészt a jogi empirikus, másrészt a klasszikus integráció-elméleti megalapozottságú jogtudományi kutatások domináltak.

EU-integráció és tagállami érdek(ek)

Ez a problémakör a kutatócsoport fennállása óta tevékenységük homlokterébe tartozik. Az ehhez kapcsolódóan kidolgozott elméleti/elemezési keret adja alapját az általuk végzett jogtudományi kutatásoknak. Kiindulási pontjuk az, hogy az EU-integráció jogtudományi elemzése nem igazán tudnak mit kezdeni azzal az EU-n belüli államközi együttműködés természetét is meghatározó alapvető körülménnyel, hogy a különböző uniós szakpolitikák keretei között megalkotott jogi normák közvetlenül magukon viselik a releváns, a tagállami szinten megfogalmazott gazdasági, társadalmi, politikai és más érdekek nyomát. Továbbá az a hasonlóan lényeges körülmény is kihívást jelent számukra, hogy azok a gazdasági, társadalmi és politikai konfliktusok, amelyeket az EU jogszabályai generálnak, mikor szembe kerülnek a bennük foglaltakkal ellentétes érdekekkel, értékekkel, illetve egyéb megfontolásokkal, szintén a helyi szinten jelentkeznek, illetve onnan erednek. A jog számára az európai integrációban megtalált pozíció és funkciók, az EU-jog központi „alkotmányosodást” indukáló elvei, amelyek egy normatív hierarchia csúcsára helyezik szabályait, valamint az egységes és hatékony jogérvényesülés domináns jogelvekben kifejezett funkcionális elvárásai gyakorlatilag kizárják, hogy az EU jogi kötelezettségekről való gondolkodás el tudja ismerni, hogy az európai szintre felemelt és ott szakpolitikák keretében kifejezett érdekek és célkitűzések megfogalmazása a tagállami politikai rendszerek keretei között történik meg.

Az általuk kidolgozott elméleti/elemezési keret lehetőséget teremt arra, hogy még pontosabb jogtudományi megértését adjuk annak, hogy a jog szempontjából hogyan működik az Unió mint a formális szempontból egyenlő államok közössége, amelyet a közös kötelezettségek és különféle helyi érdekek közötti konfliktusok állandó jelleggel befolyásolnak. Munkájuk révén a jogi gondolkodás képes lesz kezdeni valamit azzal a világosan felismerhető körülménnyel, hogy az uniós jog működését befolyásoló szigorú formalizmus ellentétben áll az európai integrációt mindig is meghatározó mély, területi alapú különbségekkel, valamint azok különböző tagállami érdekek formájában történő megjelenésével. Hasonlóképpen lehetőség

nyílik arra is, hogy a jogi gondolkodás valamilyen módon internalizálja kell azt az ellentmondást, amely az uniós jog formalizmusa által az Unió és a tagállamok között létrehozott szigorú vertikális rend és az interdependens államok közös kötelezettségeinek teljesítését meghatározó kölcsönösség és kölcsönös függőség jelenségei között áll fenn. Fontos lenne, hogy a tagállamok kötelezettségeinek jogi megértése elfogadja, hogy az uniós kötelezettségek transznacionálisan kifejezett, viszont alapvetően helyi jellegű érdekek megvalósítása érdekében jöttek létre és olyan eredmények elérését ígérik, amelyekből a tagállamok közösen, illetve külön-külön is részesedni szeretnének. Tágabb értelemben véve azt várják el jogtudományi gondolkodástól, hogy befogadja azt az ellenmondást, amely az EU jog által előidézett centralizációs folyamatok, valamint a „patrióta” politikai mandátum alapján működő tagállami kormányzási tér megkérdőjelezhetetlen politikai jelentősége és legitimációja párhuzamos létezéséből ered.

EU-integráció és belső (területhez kötött) sokféleség

A tagállamok által vállalt közös jogi kötelezettségek és a tagállami sokféleség közötti dinamikus viszonyrendszer jogtudományi elemzése szintén a kutatás kezdetei óta foglalkoztatja a kutatókat. Az irodalom fősodra ezt a témakört az uniós jogi kötelezettségek rugalmassága szemszögéből vizsgálja, ami azt az egyértelmű jelzést adta a munkájuknak, hogy az egyes tagállami érdekeknek, illetve a tagállami érdekek közötti különbségeknek nemcsak az uniós szakpolitikák kialakítása, hanem azok megvalósítása során is szerepe van. A jogi kötelezettségek rugalmassága, mint kifejezés arra utal, hogy a jog szabályai kifejezést adnak azoknak – az Unió esetében tagállami – az elvárásoknak, hogy valamely helyi különbségek fennmaradjanak, az Unió kontextusban bizonyos választások, illetve preferenciaállítások meghatározott kormányzási szinthez kerüljenek, illetve a közhatalom gyakorlásához kapcsolódó funkciók területi elosztása megfelelő módon történjen. A legáltalánosabb szinten azt a kérdést vizsgálták, hogy a jog működtetésével hogyan történik meg a legitim tagállami sokféleség és autonómia megőrzése, illetve felszámolása az Európai Unióban. Az általuk felállított értelmezési keret központi eleme, hogy az uniós kötelezettségek formalizmusa, illetve azok a normahierarchiában elfoglalt helye ellenére, a tagállami szinten kialakított érdekek és preferenciák nincsenek alávétve valamely kivételt és ellentmondást nem tűrő uniformizálási követelménynek vagy kényszernek, és a tagállamok számára általában nyitva áll annak a lehetősége, hogy érvényre juttassák saját érdekeiket, nemcsak az uniós döntéshozatali mechanizmusokban, hanem a már felállított közös politikák keretei között is.

Intézményi sokféleség, EU-integráció és tagállami lehetőségek

Az unión belüli belső diverzitás mélyreható jogtudományi elemzése vezette el a kutatókat ahhoz az alapvetően politikai gazdaságtani alapú elemzési kerethez, amely a tagállami piacgazdaságok intézményi berendezkedése, illetve azok sokfélesége fényében vizsgálja a közös jogi kötelezettségek kialakításának, valamint kikényszerítésének lehetőségét, illetve legitimációs problémáit. Értelmezésükben az EU Egységes Piac és az annak keretében kialakított jogi szabályozási rendszer többszintű (kvázi föderális) jelleget ölt, amelyben a tagállami nemzetgazdaságok, valamint azok különbözőségei az általános integrációs célkitűzés ellenére sem olvadnak fel. Ennek értelmében az uniós kötelezettségek jogtudományi elemzése során figyelembe kell venniük, hogy azok érvényesülése és kikényszerítése több, nagyfokú intézményi sokféleséget bemutató nemzetgazdaság keretei között kell, hogy megtörténjen. Az uniós jog, hogy biztosítsa működése legitimációját, nem hagyhatja figyelmen kívül a különböző tagállami piacgazdasági modelleket, valamint azok sokféleségét.

Empirikus kutatások

A kutatási tervben foglaltaknak megfelelően folytatták a vállalt jogi térképezési, illetve jogi szakértői jelentések elkészítését. A kutatók leterheltsége miatt az elmúlt 12 hónapban a már elkészített jelentéseink pontosítására, illetve finomítására volt lehetőségük, illetve belekezdtek két újabb jogi térképezési (a szolgáltatások szabad mozgása és szabad árukereskedelem), valamint egy jogi szakértői (EU kötelezettségek és közpénzügyi lehetőségek) jelentés elkészítésébe, amelyeken most is dolgoznak. Ezeket a projekt zárására fogják elkészíteni.

A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Conflict and Complementarity: EU Obligations, Member State Interests and Services of General Interest, *European Public Law* 23:(2), 347–364. (2017)
2. Közös hang a világpolitikában: Az EU kül- és biztonságpolitikájának elméleti megközelítései. *Politikatudományi Szemle* 26:(3), 133–149. (2017)
3. Value promotion and Europeanisation by EU trade agreement. *Bratislava Law Review* 1:(1), 84–94. (2017)
4. Member State Economic Patriotism and Eu Law: Legitimate Regulatory Control Through Proportionality? In: Gerőcs Tamás (szerk.) *Rising Tension Between Market-Liberalism and Economic Patriotism in Capitalist Systems*. 86. Budapest: MTA KRTK Világgazdasági Intézet; Világgazdasági Kutatásokért Alapítvány, 86–102. (2017)
5. The Hungarian rule of law crisis and its European context, Zurich: Schultheiss Juristische Medien AG, 2017. In: *Rule of Law in Europe – Current Challenges* (szerk. Andreas Kellerhals, Tobias Baumgartner) 149–168.(2017)

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT JOGTUDOMÁNYI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.; 1453 Budapest, Pf. 25
telefon: (1) 224 6700/5100
e-mail: orosz.fruzsina@tk.mta.hu; honlap: <http://jog.tk.mta.hu/>

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézetének *legfontosabb feladata* a nemzetközi színvonalú alapkutatások végzése a jogtudományok terén. Alapkutatás az Intézet felfogásában az, amelynek elsődleges célközönsége a kutatók és oktatók közössége. Az alapkutatásokon belül a legfontosabb és specifikusan intézeti feladat az olyan közös nagyprojektek megvalósítása számos különböző jogterületen vizsgálódó kutató részvételével, amelyekre helyzetük miatt az egyetemi műhelyek kevésbé alkalmasak. Ezenfelül az Intézet számos publikációs fórumot működtet (*Állam- és Jogtudomány, Acta Juridica, MTA Law Working Papers, JTI blog*), emellett Jogtudományi Hírlevelet bocsát ki kétheti rendszerességgel, és működteti a Jogtudományi Keresőt, amely a jogtudománnyal kapcsolatos meglehetősen szerteágazó adatbázisban való gyors és hatékony keresést teszi lehetővé.

Másodlagos feladatoknak az MTAtv., az MTA Alapszabálya és a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szervezeti és Működési Szabályzata szerint a következők tekintendők: hazai és külföldi tudományszervezési feladatok ellátása; együttműködés hazai és nemzetközi tudományos műhelyekkel; külföldi kutatók fogadása; a polgárok jogtudatának erősítése, a tudományos eredmények népszerűsítése és társadalmi hasznosítása.

Harmadlagos feladatnak tekintendő a jogalkotási tanácsadás, a szakemberképzés és a szaktanácsadás, szakvélemények készítése. Az Intézet, mint intézmény azonban csak akkor vállal ilyen szerepet, (a) ha erre kifejezett felkérés érkezik a jogszabályokban arra felhatalmazott szervektől, vagy (b) ha a megbízás jelentős elméleti haszonnal is jár, és (c) ha megfelelő térítést fizetnek az Intézetnek.

Az Intézet kollektíváját a tárgyévben két külföldi állampolgár (egy-egy bosnyák és lengyel) erősítette. Az Intézet az utóbbi években meritokratikus kiválasztási rendszert honosított meg. Új kutatók felvételére nyílt pályázati rendszerben, bizottság előtti meghallgatás után nyílik lehetőség, ezáltal biztosítva a legkiválóbbak felvételét.

Az Intézetben három tudományos osztály működik, ezek a következők:

Alkotmányosság és Jogállamiság Kutatásának Osztálya;

A Nemzetközi Jog és az Európai Jog Belső Jogi Érvényesülésével Foglalkozó Kutatások Osztálya;

Piacgazdaság Magánjogi, Büntetőjogi, és Közigazgatási Jogi Garanciái Kutatásának Osztálya.

A tudományos osztályok az Intézet adminisztratív jellegű szervezeti egységei, melyek a tágabb értelemben vett kutatási területek szerint fogják össze a kutatókat. Az akadémiai szabályzatok szerint minden kutató tagja valamelyik osztálynak, és egy kutató csak egy osztálynak lehet tagja. Az osztályok elnevezése az intézmény kutatási prioritásait tükrözi, és iránymutatásul szolgál a személyi állomány bővítéséhez. Az osztályok működését érintő feladatok ellátásáért az osztályvezetők felelősek.

Az Intézetben egymástól elhatárolt felelősségi körök mentén a kutatók egyes intézeti és tudományszervezési részfeladatokat is ellátnak, ami a tudományszervezés egyenletes és színvonalas kialakításának nélkülözhetetlen előfeltétele. A szervezési felelősségi körök nyilvánosak, azok az Intézet honlapjáról is elérhetők. Az Intézet különösen nagy hangsúlyt fektet a külföldi vendégkutatók részvételére, ezért az Intézet belső levelezése többnyire két nyelven (magyarul és angolul) folyik, valamint a beilleszkedésük és a tudományometriai beszámolásuk, továbbá a kutatói létből fakadó kötelezettségeik ellátása támogatásaként kétnyelvű információszolgáltatást és kollegiális segítséget nyújt az Intézet.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az Intézet kutatói lezárták „Az Alkotmánybíróság és a Kúria együttműködése az alapjogvédelemben” elnevezésű projektet. A kutatás eredménye 2018 folyamán jelenik meg szerkesztett kötet formájában. A kutatás eredményeit 2017-ben az Alkotmánybíróság és a Kúria által szervezett sajtónyilvános konferencián mutatták be a résztvevők.

Az „MTA Lendület HPOPS – Magyarország közpolitikai lehetőségei az Európai Unióban, a jogi keretek elemzése” (futamidő: 2013. szeptember 1. – 2018. augusztus 31.) elnevezésű projekt keretében a kutatócsoport 2017-ben folytatta a korábbi években megkezdett elméleti és empirikus kutatómunkáját. Ebben az évben nagyobb hangsúlyt kapott a politikai gazdaságtani háttérű jogtudományi kutatómunka, mint a korábbi időszakban, amelyet egyrészt a jogi empirikus, másrészt a klasszikus integrációelméleti megalapozottságú jogtudományi kutatások domináltak. Ugyancsak meghatározta a 2017-es év munkálatait, hogy a kutatócsoport megkezdte ötéves tevékenységének a kutatási programban felvázolt lezárását. A vezető kutató hozzákezdett kutatási monográfiája megírásához, elkezdte a kutatócsoport és nemzetközi hálózata tevékenységét lezáró tanulmánykötet szerkesztését, valamint folytatta a korábbi empirikus munkák eredményeit összefoglaló jelentések felülvizsgálatát. Végül újabb elemként megjelentek a kutatócsoport munkájában azok az irányok, amelyeket követve tovább szeretnék folytatni tevékenységüket a támogatási időszak lezárulásáig, 2018 nyarat követően.

Az Intézet egyik kutatója vezeti az „*Emberi Jogi Enciklopédia*” című projektet, amelyben az Intézet számos kutatója szerzőként vesz részt. A kutatás mintegy száz tanulmány közreadását irányozta elő, ami nagyjából a témakör teljes körű feldolgozását jelenti, mind a hazai, mind a nemzetközi vetületeket illetően. Az enciklopédia szócikkeinek nagy része a tárgyévben beérkezett, a kötet publikálása a közeljövőben esedékes.

Az Intézet kutatóinak szerkesztésében elkészült az egyik vezető nemzetközi kiadónál, a Routledge-nél megjelenő, *New challenges to constitutional adjudication in Europe* című gyűjteményes kötet, amely 2018-as kiadási dátummal kerül piacra. A kötet azt vizsgálja, hogy az olyan újabb társadalmi és gazdasági kihívásokra, mint a pénzügyi válság vagy a migrációs folyamatok, hogyan reagálnak az európai alkotmánybíróságok a gyakorlatukban. A munka alapjául szolgáló nemzetközi kutatási projekt finanszírozásában és megszervezésében a kutatóhely igen jelentős részt vállalt. A kötet a téma első széles körű nemzetközi összehasonlításon alapuló tudományos feldolgozása.

Az Intézet egy kutatójának szintén a Routledge kiadónál jelent meg *Democratic Decline in Hungary: Law and Society in an Illiberal Democracy* című monográfiája. A Routledge kiadó *Comparative Constitutional Change* sorozatában kiadott kötet az illiberális demokrácia

magyarországi modelljének alkotmányjogi értelmezésére tesz kísérletet. A kötet az alkotmányos demokrácia leépítésének első két évét, a magyar antidemokratikus hajtűkanyar lehetséges okait, valamint a Nemzeti Együttműködés Rendszere által konstituált/vizionált politikai közösség és az illiberalizmus mint alkotmányos identitás modelljének gondolat kísérletét veszi górcső alá. A monográfia körüljárja az alaptörvény értékpreferenciáit, az illiberális multikulturalizmus magyar modelljét, valamint a méltóság és a nyilvánosság illiberális alakváltozásait is.

Az Intézet egy másik kutatója – akinek jogviszonya 2017-ben megszűnt – társszerkesztője volt az Oxford University Pressnél megjelent *The Enforcement of EU Law and Values* című kiadványnak. A kötet teljes egészében lefedi az Európai Unió joga kikényszerítésének kérdéseit, összehasonlító áttekintést tartalmaz a szövetségi államok tagállamaiban meghonosított, a szövetségi jog kikényszerítésére vonatkozó eljárások vonatkozásában, részletezően bemutatja az Európai Uniót érintő aktuális kihívásokat, továbbá feltárja a jogkikényszerítés nemzeti és a nemzetközi jogrendszerekben jelentkező nehézségeit és megoldási irányait.

A tárgyévben sikeresen folytatódott a még 2015-ben elnyert Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretében zajló, „A soft law megjelenése az Európai Ombudsman eljárása során” tárgyú projekt. Ennek részeként egy angol nyelvű könyvfejezet, valamint egy referált hazai folyóiratban magyar nyelvű szakkikk jelent meg.

Készülőben van *A jogösszehasonlítás történetéről* címmel egy angol nyelvű monográfia, amelynek az egyik fejezetéből készült cikk jelenleg elbírálás alatt áll *German Law Journal*-nál. A szintén a Bolyai János Kutatási Ösztöndíjjal támogatott, 2014-ben induló, „A hitelezés büntetőjogi védelme” elnevezésű kutatás kiemelkedő minősítéssel lezárult 2017-ben. A kutatás eredményei egy lektorált szakkönyv fejezeteként jelentek meg.

A tárgyévben az Intézet egy kutatója szerezte meg az MTA doktora (DSc) címet, valamint egy kutató szerzett PhD-fokozatot. A tárgyévben az Intézet munkájába egy újabb fiatal kutató (PhD-hallgató) kapcsolódott be.

Az Intézet egy kutatója folytatta munkáját 2016-ban elnyert Marie-Curie vendégkutatói megbízása alapján a Szlovák Tudományos Akadémia Szociológiai Intézetében, ahol az etnikai hovatartozás jogi operacionalizálásának kérdéskörét kutatja hároméves fellowship keretében. A kutató 2017-ben előadást tartott a pozsonyi Comenius Egyetem doktori iskolájában *Ethnic and racial identity: „Fraud” and „choice” in law and politics* címmel angol nyelven.

A 2015-ben elnyert OTKA K112900 (Intézményi reformok öregedő társadalmakban, futamidő: 2015. január 1. – 2018. december 31.) kutatás érdemi megvalósítása a tárgyévben folytatódott.

A 2017-es évben a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal pályázatán az Intézet négy kutatójának öt kutatási terve szerepelt sikerrel, ezek közül kettő kutatói kezdeményezésű, egy posztdoktori, valamint kettő fiatal kutató által kezdeményezett. (Ezek részletező ismertetését a beszámoló IV. pontja tartalmazza.)

A tárgyév folyamán az Intézetben – a TK Teljesítményértékelési Szabályzata szerint – három kiemelt és nyolc elismert projekt működött.

A *kiemelt projektek* közül

a „Büntetőjogunk szabályozási újdonságai – a jogtudatban”,
„A jogosultságkultúra hiánya a közép-európai jogi kultúrákban. Mítosz vagy valóság?”,
„Az internetes forgalomirányító szolgáltatások szabályozási kérdései” elnevezésű
projektekben két-két intézeti kutató működött közre.

Az *elismert projektek* közül

„A Menedékkérők emberi jogai Magyarországon és Olaszországban” projektben három,
a „The Principle of Effective Legal Protection in Administrative Law – A Comparative
Perspective in Europe” projektben két,
az „Intézményi reformok öregedő társadalmakban” projektben két,
„A Kúria és az Alkotmánybíróság alapjogvédelmi hatásköreinek és intézményesített
együttműködésének elemzése” projektben hat,
a „Kollektív eljárások a kisebbségi csoportigények szolgálatában” projektben egy,
„A punitív büntetőpolitika hatása a büntetés-kiszabásra és ennek költségvetési hatása”
projektben két,
„A kisebbségi jogok erősítése Európában a csoportos perlés lehetőségével” projektben pedig
szintén két intézeti kutató működött közre.

Az Intézet kutatói esetenként részt vesznek továbbá a Társadalomtudományi Kutatóközpont
más intézetei által gondozott projektekben. Egy kutató tagja a „*POPULPOL. Populism in
policy making*” elnevezésű kutatás személyi állományának. Intézetük kiemelt céljának tekinti
a TK-ban működő társintézetekkel való együttműködés erősítését, ennek érdekében 2017-ben
több közös pályázat kidolgozása kezdődött meg.

Az Intézet tudományszervező tevékenységének keretében számos szakmai konferencia
házigazdája volt, illetve közreműködött azok megszervezésében, amelyek közül említést
érdemelnek különösen az alábbiak:

2017 áprilisában került sor *A különleges jogrend* témakörében szervezett konferenciára,
amelyet az Intézet a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karával,
valamint a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társasággal közösen rendezett meg.

2017 júniusában – szintén a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi
Karával együttműködésben – került sor az *Institutional reforms in ageing societies* című
konferencia megszervezésére.

2017 szeptemberében háromnyelvű (angol, német és magyar) nemzetközi konferenciának
adott otthont az Intézet *Juristische Grundlehre 100* címmel, Somló Bódog fő műve
kiadásának századik évfordulóját ünnepeelve.

Az Intézet angol nyelvű folyóirata, az *Acta Juridica Hungarica – Hungarian Journal of Legal
Studies* szerepel a HeinOnline folyóirat-adatbázisában, és 2017-ben megerősítést nyert a
kontinuitás a scopus rendszerében is. Az *Állam- és Jogtudomány* című periodikának 2017-ben
négy száma, köztük egy különszáma jelent meg. A lektorált, referált „A” kategóriás lap
vezető jogtudományi folyóiratnak tekintendő, amelynek szerkesztősége az Intézet kutatóiból,
szerkesztőbizottsága a hazai jogi karok dékánjaiból áll. Az *MTA Law Working Papers*, az
Intézet négy kutatója által szerkesztett periodika a tárgyévben sikeresen folytatta működését,
összesen 25 tanulmányt közölt. A műfaj a tudományos publikációk „hierarchiájában” az első
szintet jelenti: a már elkészült, de még átírandó, javítandó anyagok megjelenési helye, a
kapcsolódó vitára nyújtva lehetőséget. Az intézeti projektek keretében készülő számos kézirat
megjelenéséhez biztosít gyors, szabad hozzáférésű fórumot.

b) Tudomány és társadalom

Az Intézet kutatóinak tevékenysége több területen is hozzájárult a társadalmat foglalkoztató kérdések megválaszolásához és a tudományos ismeretek terjesztéséhez. Az Intézet rendezvényei szinte kivétel nélkül nyilvánosak (előzetes regisztrációhoz kötöttség előfordulhat). Ezek programját, főbb paramétereit az informatív, kétnyelvű (magyar és angol) intézeti honlap, az Intézet által indított és gondozott *Jogtudományi Hírlevél és Jogtudományi Kereső*, valamint az Intézet Facebook-oldala (<https://www.facebook.com/mtatkjt>) mindenkor közzéteszi.

Az Intézet YouTube-csatornájára (<https://www.youtube.com/channel/UCctUfjLIQvWkJwy-XiS619Ug>) 2017-ban összesen hat videó került fel, amelyeket a beszámoló készítéséig összesen 1756 alkalommal tekintettek meg, a csatornára feliratkozók száma jelenleg 247 fő. Az Intézet rendezvényeiről – túl a fentiekben már említett fórumokon – elektronikus tájékoztatás útján a releváns hazai kutatóhelyek is értesülnek (továbbá idegen nyelvű rendezvények esetén, valamint a kutatók szakmai kapcsolatai alapján egyes külföldi szakmai műhelyek is).

Az Intézet egyik fontos feladatának tekinti, hogy tudományszervezési szolgáltatásokkal segítse a hazai jogtudományi közösséget. Ebben a szolgáltató szellemben, egyúttal külföldi mintákat is követve a *Jogtudományi Hírlevél* elnevezésű kétheti elektronikus periodikát a tárgyévben folyamatosan publikálta (összesen 23 hírlevél 2017-ben), amely a lehető legszélesebb hazai jogtudományi közösséget megcélozva tartalmazza az aktuális konferencia-felhívásokat, doktori védéseket, habilitációkat, könyvbemutatókat, személyi híreket, ösztöndíj-lehetőségeket.

Az Intézet *Pro Dissertatione Iuridica Excellentissima* Díjának átadására és a díjazott előadására 2017 márciusában került sor, a díjra olyan jogtudományi témájú, magyar, angol, német vagy francia nyelven írt PhD-értekezéssel lehet pályázni. Az Intézet a tárgyévben is kiírta az *Életműdíjat*, amelyre számos ajánlás érkezett az egyetemek dékánjaitól. A számos intézeti kutatóból álló zsűri a tárgyév végén hozott döntést, a díj átadására 2017 decemberében került sor.

Jelentős látogatottság és médiavisszhang mellett zajlott az Intézet számos, a szélesebb szakmai és laikus közönségnek szóló rendezvénye. Kiemelést érdemelnek különösen:

Az Európai Bizottságnak a paksi atomerőmű bővítéséről szóló döntését elemző kerekasztal-beszélgetés, amelyen az Intézet két kutatója mellett a területért felelős kormánybiztos, valamint civil szakértők vettek részt.

Az emberi reprodukciós eljárások témakörében a jog és moralitás kérdéseit körüljáró kerekasztal-beszélgetés, amelyen az Intézet jogász kutatója mellett bioetikai szakértő, teológus és orvos is szerepelt a résztvevők névsorában.

Az Intézet – többéves hagyományokat folytatva – 2017-ben, a kutatóközpont többi intézetével bekapcsolódott a *Kutatók éjszakája* c. programsorozatba. A tárgyévi program keretében 5 intézeti kutató tartott előadást. A résztvevők száma és visszajelzéseik alapján a későbbiekben is igény mutatkozik hasonló jellegű rendezvények szervezésére.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A hazai és nemzetközi K+F tevékenység részeként értelmezhető, hogy a munkatársak többsége jelentős oktatási tevékenységet végez a következő intézmények alapszakán,

mesterszakán vagy doktori képzésében: Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Károli Gáspár Református Egyetem, Közép-európai Egyetem, Miskolci Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Széchenyi István Egyetem, Bibó István Szakkollégium, Mathias Corvinus Szakkollégium. Továbbá az elmúlt évben az alábbi külföldi felsőoktatási intézmények munkájában közreműködtek kollégáink: University of Siena, University of Bergen, University of Warwick, Université Blaise Pascal (Clermont-Ferrand, Franciaország), Comenius Egyetem (Pozsony), NATO Defense College (Róma).

A hazai és határon túli egyetemeken másfél száz kurzus (kétharmaduk elméleti, egyharmaduk gyakorlati tárgy) megtartását, valamint közel kilencven szakdolgozat és TDK-dolgozat témavezetését vállalták az intézeti kutatók a tárgyév során. Tizenhét kutató tartott kurzust doktori iskolában vagy kiemelt szakkollégiumban, öten törzstagjai valamelyik doktori iskolának, további hét kutató pedig oktatóként vesz részt a doktori képzésben. Kollégáink összesen 25 doktori témát vezettek 2017-ben, kettejüknek a doktorandusza szerzett PhD-fokozatot az elmúlt évben.

A tárgyévben a kutatók többsége hazai és nemzetközi tudományos társaságok tagjaként, tisztségviselőjeként és tudományos folyóiratok szerkesztőjeként, szerkesztőbizottsági tagjaként vett részt a tudományos közéletben. A munkatársak közel húsz hazai és hat nemzetközi tudományos társaság munkájában működtek közre, nyolcan tisztségviselőként, közülük hárman nemzetközi szakmai szervezetben. A kutatók emellett közel húsz hazai és öt külföldi vagy idegen nyelvű tudományos folyóirat szerkesztőbizottságában foglaltak helyet.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A 2017-es évben a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal pályázatán az Intézet négy kutatójának öt kutatási terve szerepelt sikerrel, az alábbiak szerint:

A „*Büntetőjogunk szabályozási újdonságai – a jogtudatban*” (NKFIA K-125378) elnevezésű pályázat keretében a kutatómunka 2017. október 1-jén vette kezdetét ténylegesen. A 2017-ben három hónap időtartamú kiemelt projektben a kutatási tervvel összhangban megtörtént a legfontosabb korábbi magyarországi jogtudat vizsgálatok módszertanának és eredményeinek áttekintése, valamint annak vizsgálata, hogy a korábbi kutatásokban elszórtan szereplő büntetőjogi vonatkozású témák és kérdések („jogesetek”) közül melyek és milyen módosításokkal használhatók fel a jelen kutatás kérdőívének kialakítása során. A korábbi kutatások módszertanának elemzése arra a következtetésre vezet, hogy a szabályozás változásainak ismeretét nem az egyes jogintézmények (pl. gyermekkor, jogos védelem) egésze kapcsán, hanem az azzal összefüggő tudáselemeken keresztül lehet a leghatékonyabban vizsgálni.

„*A punitív büntetőpolitika hatása a büntetéskiszabásra és ennek költségvetési hatása*” (NKFIA K-125442) elnevezésű projekt interdiszciplináris megközelítésben – közgazdasági és jogi módszerek segítségével – igyekszik feltárni a szigorúbb, illetve az enyhébb büntetőpolitikának – s ennek következtében a büntető jogalkotásnak – a büntetéskiszabásra, a börtönnépességre, s ezáltal a költségvetésre gyakorolt hatását. A kutatás aktualitását fokozzák a közismerten kedvezőtlen hazai börtönviszonyok. A kutatást négy kutató végzi. Az első évben az Intézet senior kutatójának feladata a büntető jogalkotás hatásmechanizmusának vizsgálata, a junior munkatárs a kérdés egyes kriminológiai és nemzetközi összefüggéseit

kutatja, míg a kutatásban részt vevő két közgazdász a költséghatékonyság, az önfenntartó büntetés-végrehajtás realitásait, lehetőségeit, a költségek optimalizálásának esélyeit elemzi. A kutatás első eredményeit a *Magyar Jog* folyóirat 2018 januári számában megjelenő tanulmány tartalmazza.

„*A kisebbségi jogok erősítése Európában a csoportos perlés lehetőségével*” (NKFIA FK-124804) címmel elnyert pályázat keretében zajló kutatás első három hónapjában a projekt kezdeti lépéseit jelentő egyeztetés, előkészítés zajlott. A részt vevő kutatók megkezdték egy nemzetközi workshop előkészítését 2018 tavaszára, melynek célja a régióban kisebbségi jogi pereskedéssel a gyakorlatban foglalkozó szakértők meghívásával a kutatáshoz kapcsolódó, a jogi eljárást érintő kihívások feltérképezése. A vezető kutató a kutatási téma kérdéseiről szóló előadással jelentkezett az Association for the Studies of Nationalities 2018-as New York-i konferenciájára (ennek eredményéről később kapunk hírt). A vezető kutató bemutatkozó előadást tartott a kutatásról az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontjának 2017. november 16-i fórumán.

A „*Kollektív eljárások a kisebbségi csoportigények szolgálatában*” (NKFIA PD-124806) című kutatás azt vizsgálja, hogy a csoportos perlés vagy tágabban akár nem hagyományos, bírói fórumok előtti kollektív eljárások lehetőségének megteremtése mennyiben járulhat hozzá a kisebbségi jogok érvényesítéséhez, akár a szigorúan egyéni szinten biztosított jogok rendszerének formális módosítása nélkül is. A kutatás célja a csoportalapú kisebbségvédelem hatékonyabb érvényesítését segítő javaslat megfogalmazása. A kutatás széles körben gyűjti össze és vizsgálja a különböző nemzeti és nemzetközi fórumok előtt érvényesített, esetleg oda strukturális okokból el nem jutó kisebbségi igényeket, ezen belül kiemelten azokat, amelyek valamilyen egyéni túlmutató elemet tartalmaznak.

„*A jogosultságkultúra hiánya a közép-európai jogi kultúrákban. Mítosz vagy valóság?*” (NKFIA FK-125520) témájú hároméves kutatás célja annak a kérdésnek a feltárása a legújabb empirikus és elméleti eredmények fényében, hogy vajon ténylegesen fennáll-e a jogosultságkultúra hiánya napjaink magyar jogi kultúrájában. E problematikát a nyolcvanas években vetette fel a hazai jogszociológia, különös tekintettel Sajó András műveire. A 2017 során rendelkezésre álló két hónapban megtörtént a projekt beillesztése a Kutatóközpont pénzügyi és pályázati adminisztrációs rendszerébe, valamint több, a témához kötődő külföldi kutató megkeresése és felkérése a tágabb kutatási hálózatban való részvételre. Jelenleg Szerbiából, Horvátországból, Szlovéniából, Lengyelországból és Magyarországról történt meg az együttműködő kutatók bekapcsolása a jövőbeli kutatómunkába. 2018 első felében kerül sor a projektindító nemzetközi workshopra.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balázs, I: „Des nouvelles tendances du concept de l'autonomie locale en Hongrie” in *Mélanges en l'honneur du Professeur Gérard Marcou*, Paris: IRJS Editions Collection: Bibliothèque de l'Institut de Recherche Juridique de la Sorbonne – André Tunc (2017) <http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=74589>
2. Bencze, M – Kovács, Á – Zódi, Zs: „The evaluation and development of the quality of justice in Hungary” in Francesco Contini (szerk.): *Handle with Care: Assessing and designing methods for evaluation and development of the quality of justice*, Bologna: IRSIG-CNR, 127–173. (2017) <http://real.mtak.hu/74102/>

3. Fekete, B – Gárdos-Orosz, F. (szerk.): *Central and Eastern European Socio-Political and Legal Transition Revisited* (Central and Eastern European Forum for Legal, Political, and Social Theory Yearbook 7.), Frankfurt am Main: Peter Lang (2017) <http://real.mtak.hu/73044/>
4. Fiala-Butora, J: „The CRPD and Legal Capacity Reform in Hungary: Compromise of What?” in Charles O’Mahony – Gerard Quinn (szerk.): *Disability Law and Policy: An Analysis of the UN Convention*, Dublin: Clarus Press, 127–136. (2017) <https://vm.mtmt.hu/kommunikacio/index.php?menuid=541&dbid=36&id=74591>
5. Ganczer, M: „The Effects of the Differences between the Austrian and the Hungarian Regulation of the Rights of Citizenship in a Commune (Heimatrecht, Indigénat, Pertinenza, Illetőség) on the Nationality of the Successor States of the Austro-Hungarian Monarchy” *Journal on European History of Law* (8)2. 100–107. (2017) <http://real.mtak.hu/71660/>
6. Gárdos-Orosz, F – Temesi, I: „The Principle of Effective Legal Protection in Hungarian Administrative Law” in Szente, Zoltán – Konrad Lachmayer (szerk.): *The Principle of Effective Legal Protection in Administrative Law: A European Perspective*, London: Routledge, 158–173. (2017) <http://real.mtak.hu/47797/>
7. Jakab A – Körtvélyesi Zs (szerk.): *A Magyar Tudományos Akadémia helyzete és reformlehetőségei / The Situation and Reform Opportunities of the Hungarian Academy of Sciences*, Budapest: Osiris (2017) http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/akademia_helyzete.pdf
8. Könczöl, M: „Dealing with the Past in and around the Fundamental Law of Hungary” in Uladzislau Belavusau – Aleksandra Gliszczyńska-Grabias (szerk.): *Law and Memory: Towards Legal Governance of History*, Cambridge: Cambridge University Press, 246–262. (2017) <https://vm.mtmt.hu/kommunikacio/index.php?menuid=541&dbid=36&id=74592>
9. Körtvélyesi, Zs – Majtényi, B – Kállai, P: „Binding Principles and Contested Concepts: The Principles of Equality, Indivisibility and Universality before the Human Rights Council” in Wolfgang Benedek – Matthias C. Ketteman – Reinhard Klaushofer – Karin Lukas – Manfred Nowak (szerk.): *European Yearbook on Human Rights*, Wien: Neuer Wissenschaftlicher Verlag, 267–285. (2017) <https://vm.mtmt.hu/kommunikacio/index.php?menuid=541&dbid=36&id=74593>
10. Pap, A L: *Democratic Decline in Hungary: Law and Society in an Illiberal Democracy*, London – New York: Routledge (2017) <https://www.routledge.com/Democratic-Decline-in-Hungary-Law-and-Society-in-an-Illiberal-Democracy/Pap/p/book/9781138052123>
11. Schweitzer G: *A magyar királyi köztársaságtól a Magyar Köztársaságig. Közjog- és tudománytörténeti tanulmányok*, Pécs: Publikon (2017) <http://real.mtak.hu/73223/>
12. Sulyok, G: „Breach of Treaties in the Ancient Near East” *Journal of the History of International Law* (19), 1–27. (2017) <https://vm.mtmt.hu/kommunikacio/index.php?menuid=541&dbid=36&id=74594>
13. Szente, Z: „Challenging the Basic Values. Problems in the Rule of Law in Hungary and the Failure of the EU to Tackle Them” in Jakab, András – Dimitry Kochenov (szerk.): *The Enforcement of EU Law and Values: Ensuring Member States’ Compliance*, Oxford: Oxford University Press, 456–475. (2017) <http://real.mtak.hu/73090/>
14. Ziegler, D T – Horváthy, B: „Europeanization of the Hungarian Legal Order: From Convergence to Cancellation?” in Tom Hashimoto – Michael Rhimes (szerk.): *Reviewing*

European Union Accession. Unexpected Results, Spillover Effects, and Externalities,
Leiden: Brill, 24–40. (2017) <http://real.mtak.hu/72944/>

15. Zódi, Zs: „Law and Legal Science in the Age of Big Data Intersections” *East European Journal of Society and Politics* (3)2, 69–87. (2017)
<https://vm.mtmt.hu/kommunikacio/index.php?menuid=541&dbid=36&id=74595>

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KISEBBSÉGGUTATÓ INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.; 1453 Budapest, Pf. 25
telefon: (1) 224 6790

e-mail: kisebbssegkutato@tk.mta.hu; honlap: <http://kisebbssegkutato.tk.mta.hu>

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A 2017. évben az Intézet 2016–2019 közötti periódusra szóló, középtávú fejlesztési tervében foglaltaknak megfelelően, valamint a projekt jellegű kötelezettségekre építve folytatódott a 2013-ban kijelölt új kutatási irányoknak való (mindenekelőtt a kisebbségi kompetenciákra összpontosító, valamint az interdiszciplináris identitáspolitikai kutatások elmélyítésére épülő) megfelelés. Ugyanakkor a főbb alapkutatási területek, a magyarországi romák és más nemzetiségek, a zsidóság, a határon túli magyarok, illetve a bevándorlók vizsgálata továbbra is megmaradt. A főbb eredményekről több fontos monográfia, szerkesztett tanulmánykötet és idegen nyelvű publikáció, köztük rangos folyóiratcikkek is megjelentek. Partneri együttműködésben kerülhetett sor a Kárpát-medencei magyar fiatalok helyzetét elemző GeneZYs 2015 kutatás első eredményeinek kötetben való megjelentetésére, valamint egy reprezentatív kérdőíves vizsgálatra a magyarországi nemzettudat jellemzőiről. A korábbi években lezajlott, a Nagy-Britanniában élő magyarok körében végzett felmérés kibővített folytatásaként, az év során a németországi magyarokról készült kutatás. A munkatársak kiterjedt nemzetközi konferencia-részvétele ugyancsak elősegítette a kutatási eredmények szélesebb körben való megismertetését. Nagy érdeklődés övezte a Kutatók Éjszakáján, neves külhoni magyar írókkal közösen, a kisebbségi azonosságtudat irodalmi és tudományos megragadásának kérdéséről megrendezett kerekasztal-beszélgetést is. Az Intézet munkatársai jól szerepeltek az NKFIH (OTKA) pályázatain: egy-egy kutatási és fiatal kutatói pályázat egyfelől az iskolai sikerességet vizsgálja multietnikus közegben, másfelől az etnikai gazdaság intézményesülésének kísérleteit tárja fel a romániai és a szlovákiai magyarok körében. A korábbi évekhez hasonlóan, rendszeresen kerültek megrendezésre az Intézet szakmai profiljába illeszkedő nyilvános események, konferenciák, előadások, kisebb műhelyviták és kerekasztal-beszélgetések. Az Intézet *REGIO* című online és nyílt hozzáférésű folyóiratának az év folyamán megjelent négy száma többek között az intézeti kutatási eredmények megjelenítését hivatott szolgálni. Az Intézet a magyarországi kisebbségkutatást digitális tartalommal, szövegtárakkal, adatbázisokkal, valamint hírekkel legátfogóbban ellátó honlapot működtet. Mindezekon túl jelentős szerepet játszik a TK angol nyelvű periodikájának, az *Intersections* folyóirat szerkesztésében is.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Kisebbségi kompetenciák c. kutatás keretében folytatott kutatások

Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben című, az NKFIH által támogatott kutatás központi témája a hátrányos helyzetben működő, de sikeres iskolák jellemzőinek feltárása statisztikai adatok alapján, illetve a későbbiekben kvalitatív módon, közösségkutatás által is. Azt kívánja megvizsgálni, hogy bár az iskolai eredményeket nagymértékben a családi háttér határozza meg, de miként képesek a diákok az iskola külső és belső környezeti adottságaira építve sikeresek lenni, az iskolák és a helyi társadalmak viszonya hogyan írható le a közösségi és iskolai reziliencia összefüggésében. A reziliencia jelenségét a kutatás első szakaszában a résztvevők statisztikai eszköztárral vizsgálták, de

megkezdődtek a több helyszínen kiterjedő kvalitatív iskolai tanulmányok és közösségtanulmányok is.

Folytatódott a *Genezys 2015 c.* survey alapú Kárpát-medencei ifjúságkutatás eredményeinek feldolgozása, amelynek első eredményei egy átfogó kötetben jelentek meg. Az elemzések e mellett arra összpontosítottak, hogy az ifjúsági értékvilágban milyen összefüggések mutathatók ki a kettős állampolgárság, a migráció, az előítéletek rendszere, a médiahasználat, a nyelvhasználat, a kulturális mintázatok és fogyasztás, valamint a gazdaság és etnicitás területein.

A Társadalmi mobilitás és etnicitás: Az iskolai sikeresség útjai, kimenetei és rejtett költségei című, az NKFIH által támogatott és 2017 végén indult kutatás keretében az iskolai mobilitás többségi és kisebbségi mintázatainak vizsgálata kezdődött meg a meglévő magyarországi oktatási adatbázisok segítségével.

Szintén az év végén kezdődött *Az etnikai gazdaság intézményesülésének a kísérletei a romániai és a szlovákiai magyarok körében* című, az NKFIH által támogatott kutatás arra vonatkozik, hogy Erdélyben és a Felvidéken milyen szerepet játszik az etnicitás a gazdasági együttműködés irányításában, a gazdasági folyamatok regulációjában? Mennyire költségesek és hatékonyak az etnicitás mentén szerveződő intézményi megoldások, mennyire eredményesek az etnikailag semleges stratégiákkal szemben? Melyek a sikeres etnikai alapú koordináció jellemzői a különböző intézményi szinteken és hogyan kerülnek összhangba a hatósági és a piaci koordinációval? Miért sikertelenek egyes esetekben az etnikai kezdeményezések? A kutatás keretében elsőként a szakirodalmi áttekintés bővítése, illetve további szakmai dokumentáció és szakmai előkészítés zajlott.

A diverzitás és a jólét összefüggései Erdélyben. A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj által támogatott kutatás azt vizsgálja, hogy az etnolingvisztikai diverzitásnak, ezen belül pedig sajátosan az etnikai polarizációnak milyen hatása van a gazdaság fejlődésére és a jóléti viszonyokra a multietnikus Erdélyben.

Identitáspolitikai tárgyú kutatások

A magyarországi nemzettudat empirikus vizsgálata. A Nemzetstratégiai Kutatóintézetrel közösen folytatott kutatás azt vizsgálta egy 2016. októberi, országos reprezentatív mintán, hogy a magyar társadalom hogyan viszonyul a határon túli magyarokhoz, illetve milyen ismeretekkel rendelkezik rájuk vonatkozóan.

A Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában című MTA TK Intézetközi Kutatócsoport az év folyamán a szolidaritás és a társadalmi konfliktusok transznacionális okaival, illetve formáival foglalkozott, majd a Közép-Európai Egyetemen közösen szervezett nemzetközi műhelykonferenciával zárult, amelynek anyagai szerkesztett kötet formájában fognak napvilágot látni. Az esemény nemzetközi összehasonlításba helyezte a kutatást a menekültekkel való szolidaritás és a civil társadalom transznacionális formáinak egyéni motivációi, élettörténeti előzményei és intézményi formáinak témaköreiben.

Székely zászló mint a nemzeti hovatartozás tárgyasulása. A terepmunkával és mintegy 70 strukturált interjúval megtámogatott, az év során befejezett doktori kutatás a székely zászlón keresztül a nemzeti hovatartozás finomabb összefüggéseire összpontosított. Egyrészt rávilágított a társadalmi struktúrákba való beágyazottságra, másrészt megmutatta, hogy

milyen klasszifikációs harc veszi körül a nemzeti mivolt kérdését a határon túli magyar politikai/civil/tudományos csoportok és anyaországi politika szereplői között. Harmadrészt megmutatta a kérdés hétköznapi vonzatait is, azokat a gyakorlatokat, amelyek a nemzeti mivolt megmutatására alkalmasak.

Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

Menekültek, oltalmazottak és hontalanok társadalmi integrációja Magyarországon. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) által támogatott kutatás a Magyarországon élő, 2011 óta elismert menekültek, oltalmazottak és hontalanok társadalmi beilleszkedését vizsgálta. A kutatás során 50 strukturált interjú készült a vizsgált csoportba tartozó személyekkel, valamint két fókuszcsoporthoz beszélgetés a menekültek szociális ellátásával foglalkozó szakemberekkel. A kutatás az általános szociális-gazdasági helyzeten kívül vizsgálta a kérdeztettek szubjektív helyzetértékelését, a sikerességet meghatározó faktorokat, valamint a maradási, illetve továbbvándorlási szándékokat befolyásoló tényezőket. Hangsúlyt helyezett a menekültek, oltalmazottak és hontalanok számára nyújtott szakmai szolgáltatások és programok értékelésére is.

Magyarok Németországban. Biztonság és szolidaritás transznacionális környezetben. A Humboldt Egyetemen közös kutatás célja volt megvizsgálni a nemzetközi vándorlás különböző formáinak kölcsönhatásait legfőképp online kérdőíves adatfelvétel segítségével, amelynek eredményei össze lesznek vetve a Németországban élő lengyelekre irányuló hasonló vizsgálat adataival. A kutatás rávilágít a Németországban élő és dolgozó magyarok munkaerő-piaci helyzetére, relatív jólétére, sikereinek és kudarcainak strukturális összefüggéseire. Továbbá azt igyekszik megválaszolni, hogy az Európai Unió belüli mobilitás tapasztalatai milyen hatással vannak az Európán kívülről érkezők megítélésére a verseny, a biztonság és a szolidaritás keretei között. A kérdőíves adatfelvételt interjúk egészítik ki, amelyek a fenti kérdések kvalitatív összefüggéseit, és különösen a szolidaritás és jótékonyág transznacionális formáinak egyéni motivációit és élettörténeti összefüggéseit hivatottak feltárni.

„Kínai a családban”. Magyar–kínai viszonyok Magyarországon az interetnikus párkapcsolatok és a magyar bérszülők kínai családokhoz fűződő viszonyának tükrében című NKFIH kutatás látóterébe egyrészt negyven vegyes pár került, akik két eltérő kapcsolati típust testesítettek meg, amelyeket több, a kutatás során azonosított kulturális tényező befolyásolt. A kutatás második tematikus része egy, a migrációhoz kapcsolódó gondoskodási forma működésére, valamint a benne résztvevők tapasztalataira irányult, és a bensőséges kínai-magyar interetnikus kapcsolatoknak azokat a hármass viszonylaton alapuló tapasztalatait vizsgálta, amelyek a migráns családok első generációs tagjai, második generációs gyermekeik, és a gyermekek ideiglenes magyar befogadó családjai között jöttek létre.

A globális hierarchiák poszt-koloniális és poszt-szocialista percepciója. A hollandiai indonézok és magyarok esete. A doktori kutatás a Hollandiában élő magyarok és indonézok globális hierarchia percepciójának összehasonlító elemzését kívánja elvégezni.

Határon túli magyarokkal kapcsolatos kutatások

A Kisebbségi magyar közösségek a 20. században című, az NKFIH által támogatott kutatás célja a kisebbségi magyar közösségek történetére vonatkozó források összegyűjtése, katalógusok, bibliográfiák és kronológiák összeállítása volt. Az év során elkészült a romániai magyarság 1918–1940 közötti időszakára vonatkozó történeti kronológia, valamint a projekthez szorosan kapcsolódóan, a Károli Gáspár Egyetemen és a kolozsvári Kisebbségkutató Intézettel közösen megjelent egy tanulmánykötet, amely az utóbbi 25 évben

a romániai magyar kisebbségi közösséget érintő változásokat elemzi, illetve a romániai magyarság 1989 utáni helyzetére vonatkozó társadalomtudományi ismeretek összefoglalását kínálja a meglévő kutatások alapján. E mellett, a kutatás eredményeit összefoglaló további hat kötet szerkesztése és lektorálása van folyamatban. Négy szöveggyűjtemény és kronológia a csehszlovákiai magyarság két világháború közötti történetének különböző aspektusait (politikások, egyházak, magyar anyanyelvű zsidóság) járja körül. Egy további az 1945 és 1990 között, a Vajdaságban íródott lapokban, folyóiratokban, könyvekben megjelent társadalomrajz jellegű írások, szociográfiák, szociológiai munkák alapján azt térképezte fel, hogy milyen önképet alakított ki magáról a vajdasági magyar értelmiség a korszakban. További tervezett kötetek foglalkoznak az 1945 utáni kárpátaljai kolhozosítással, valamint a kárpátaljai magyarság 1945 utáni kronológiájával.

A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája című kutatás keretében elsősorban a magyar állami költségvetésnek a kisebbségi magyar közösségeket célzó tételeinek a számbavétele történt meg a költségvetési és zárszámadás törvények, valamint a miniszterelnökségi iratok alapján, leginkább az 1990–2016 közötti időszakra vonatkozóan.

Az *Ukrajna-kutatások* vonatkozásában, az ország 2014 óta kiemelt szerepe a média-megjelenésen túl, rangos hazai és nemzetközi publikációk megszületését is elősegítette, amelyek lehetőséget adtak mind az aktuális történések bemutatására, mind pedig a mélyebb történeti okok elemzésére.

Kisebbségi kérdés a magyar–román diplomáciai kapcsolatokban Bethlen István miniszterelnöksége idején. Az NKFIH által támogatott alapkutatás keretében, az év során bukaresti levéltári és kolozsvári könyvtári kutatómunka folyt, kitérve a szentistváni gondolathoz kötődő releváns sajtóanyag feltárására. A kutatás eredményei több hazai és nemzetközi konferencián lettek bemutatva, valamint több tanulmányban jelentek meg.

A vajdasági magyarság önszerveződése és eszmetörténete az 1990-es években. Az MTA Domus által támogatott kutatás arra fókuszál, hogy a vajdasági magyarok emlékezetkultúrájában miképpen jelenik meg a délszláv háború időszaka, az akkori történések, mint a békemozgalmak, tüntetések, mindennapi ellenállás, illetve miképpen (nem) emlékeznek a háborúban elesett vajdasági magyarokra.

Magyar diaszpóra-politika és annak interpretációja a diaszpóra intézményi vezetőinek perspektívájából. Az év során befejeződött doktori kutatás témája az 1990 utáni magyar diaszpóra-politika volt dokumentumok, másrészt kvalitatív interjúk elemzésével. A disszertáció hozadéka egyrészt egy összefoglaló munka arról, hogy hogyan viszonyult Magyarország a magyar népességmozgásokhoz történeti perspektívában, illetve hogyan és miért értékelődött fel a diaszpóra az elmúlt nyolc év folyamán. Másrészt a dolgozat újdonságot hoz abban is, hogy a témát nem kizárólag a származási ország perspektívájából mutatja be, hanem az empirikus kutatás segítségével a diaszpóra szervezeti vezetőinek interpretációt is elemzi a magyar diaszpóra-politikáról.

A kisebbségi civil-nonprofit szervezetek működési sajátosságai című doktori kutatás Szlovákiában, Romániában és Magyarországon vizsgálja az őshonos nemzeti és etnikai kisebbségek civil-nonprofit szervezeteinek működését, a felvállalt tevékenységeket, a mozgósított erőforrásokat, más szervezetekhez és más szektorokhoz való kapcsolódásukat, kitérve a hazai kisebbségek és a határon túli kisebbségek támogatását célzó pályázati rendszerek vizsgálatára is. Az év során kérdőíves adatfelvétel zajlott a kisebbségi szervezetek

körében, illetve az eredmények nemzetközi konferencián és több, benyújtott külföldi publikációban kerültek bemutatásra.

Kisebbségi jog, etnopolitika

MIME – Mobility and Inclusion in a Multilingual Europe című EU FP7-es kutatás célja, hogy a kisebbségi nyelvi jogok nemzetközi jogi szabályozását áttekintve azonosítsa az uniós többnyelvűségi politika problémáit és ezekre megoldási javaslatokat dolgozzon ki. A kutatás eredményeként, annak harmadik évében több tanulmány született a konzorciumi tagként résztvevő intézeti munkatársak részéről.

Kétoldalú szerződéses kapcsolatok és kisebbségvédelem Közép- és Délkelet-Európában. Az NKFIH által támogatott kutatás célja, hogy megvizsgálja, hogyan érvényesülnek a közép- és délkelet-európai térségben megkötött bilaterális szerződések kisebbségvédelmi normái. Kiemelt figyelmet kap a Magyarország és szomszédjai között megszületett alapszerződések és más kisebbségvédelmi megállapodások keletkezésének körülményei, alkalmazásának tapasztalatai és problémái.

A személyi elvű autonómiák belső dinamikája Közép- és Délkelet-Európában: öt ország összehasonlító elemzése. Az NKFIH által támogatott posztdoktori kutatás célja, hogy összehasonlító módon elemezze a személyi elvű kisebbségi autonómiák szerves részét képező választások főbb jellemzőit öt térségbeli országban (Magyarország, Észtország, Szlovénia, Horvátország, Szerbia). A kutatás második évében folytatódott a hazai és nemzetközi szakirodalom feltárása, a választási adatbázisok összeállítása, valamint a magyarországi interjúk készítése mellett megkezdődött három országban (Észtország, Horvátország, Szlovénia) is a kérdéssel foglalkozó szakpolitikusokkal, kisebbségi vezetőkkel és kutatókkal az interjúzás.

A kisebbségi nyelvi jogok a többnyelvű európai integrációban című, az év során lezárt Bolyai ösztöndíjas kutatás kimutatta, hogy a kisebbségek nyelvi jogainak védelmét szolgáló nemzetközi normák érvényesítése a belső jogalkotásban legalább annyi kihívást jelent, mint amennyi problémára megoldást kínál. A nyelvi jogi szabályozások előtt álló kihívásokat Koszovó és Olaszország példáján sikerült bemutatni. A témához kapcsolódóan két hosszabb angol nyelvű tanulmány született, amelyek publikálása 2018-ban várható.

Roma tárgyú kutatások

Roma közösségek kutatása modern módszertani alapokon a 21. században. Az MTA TK 2015–2017 között zajló Inkubátor kutatási programjának célja egy olyan, a meglévő társadalomkutatási előzményekre építő, ugyanakkor korszerű, kvalitatív és kvantitatív eszközöket felvonultató új módszertan kialakítása és tesztelése, amely lehetővé teszi empirikus adatfelvételen alapuló, reprezentatív romakutatások kivitelezését. Az év folyamán lezajlott a módszertani eszközök megtervezése, a résztvevők felkészítése, a tényleges terepmunka, valamint az adatok feldolgozása, elemzése, majd a tanulmányírás.

A romák oktatásával kapcsolatos kérdések a pedagógiai szaksajtó tükrében - Egy társadalmi peremhelyzetben lévő közösség integrációját segítő/gátló oktatási programok, tervek, projektek 1978 és 1998 között. A kutatás azzal foglalkozik, hogy a vizsgált időszakban milyen oktatásai, nevelési modellek, stratégiák jelentek meg a roma gyermekek oktatásával, nevelésével kapcsolatosan a hazai pedagógiai szaklapok hasábjain. Az év során a Köznevelés, a Pedagógiai Szemle, az Új Pedagógiai Szemle, az Óvodai Nevelés, a Gyógypedagógiai

Szemle és a Magyar Pedagógia című szaklapok roma vonatkozású anyagai kerültek szemlélésre.

Generációs változások a roma diplomások életútjában – a társadalmi reziliencia hatása című doktori kutatás célja a reziliencia hatásmechanizmusainak feltárása az 1980-as évek után született magyarországi roma diplomások és egyetemisták körében. A kutatás ezen generáció társadalmi rezilienciájának változásaira fókuszál, és azt vizsgálja, hogy a legkülönbözőbb társadalmi konfliktusok ellenére, miként képesek e generáció tagjai maguknak újabb elérendő célokat kitűzni. A kutatásban öt kiválasztott hazai Roma Szakkollégium 50 tagjának életútja került elemzés alá.

Halmazottan a társadalom peremén – a roma LMBTQ közösség szemszögéből. A kutatás a többszörös (vagy interszekcionális) diszkrimináció szemszögéből tárgyalja a Roma LMBTQI emberek helyzetét, akik az elnyomás sajátos formáival szembesülnek a társadalomban, amit a rasszizmus, az idegengyűlölet, a homofóbia és transzfóbia egyszerre jellemez. A tudományközi áttekintés a marginalizált identitások összetettségére fókuszál, és részletesen tárgyalja az elnyomás többszörös létét a Roma LMBTQI emberek életében.

Judaisztikai tárgyú kutatások

A Zsidó oktatás és gyermekintézmények Magyarországon, 1945–1956 című, a Bolyai ösztöndíj által támogatott kutatás általános célja a Holokauszt utáni időszak zsidó gyermekintézményeinek, gyermekszervezeteinek feltárása, nemzetközi kontextusba helyezése volt. Az év során két konferencia-előadás mellett két angol nyelvű tanulmány készült el: az egyik a Joint segélyezési politikáját vizsgálja a családokra való hatása szempontjából, a másik zsidó gyerekek 1945–1948 közötti művészeti tevékenységeit elemzi.

Magyarországi zsidó temetők dokumentálása. A hosszabb ideje futó és jelentős szakmai elismertséget kivívó, sokrétű kutatási program keretében elkészült a mádi temető sírköveinek, sírfeliratainak dokumentációja, és szintén lezárult a magyarországi zsidó temetőkben felelhető 18. századi sírok adatbázisának összeállítása. Folytatódott a Salgótarjáni úti temető bemutatási programjának kidolgozása, és ezzel kapcsolatban egy többszerzős kiadvány jelent meg.

A szegedi zsidóság öröksége. A Rothschild Foundation (London) által támogatott kutatási program célja a Szegedi Zsidó Hitközség bő 200 éves iratanyagának digitalizálása, illetve a fennmaradt tárgyi emlékek tudományos feldolgozása. Az év során a digitalizálandó iratanyag előrendezése zajlott, illetve megkezdődött a tárgyi emlékek tudományos feldolgozása is, a Szegedi Zsidó Hitközség tulajdonában lévő textiltárgyak bemutatásával.

A zsidó örökséget feltáró projekt célja a vidéki magyar zsidó hitközségek történetének kutatása, rövid összefoglalása, és annak megvizsgálása, hogy mi látható ebből ma. A körülbelül 110 tervezett településből 50 kapcsán készült el pár oldalas összefoglaló. Ehhez kapcsolódóan egy másik projekt a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga 1945 utáni történelmének megírását tűzte ki célul levéltári és sajtóanyagok elemzésével, különös figyelmet szentelve annak, hogy hogyan változott a zsinagóga szerepe a magyar zsidó emlékezetben és emlékezetpolitikában.

A jiddis kultúra története Magyarországon című Bolyai ösztöndíjas célja a történelmi Magyarország területén működő, fellépő jiddis színtársulatok, vándorszínházak feltérképezése, szereplőinek megismerése. A projekt első fázisában a történelmi

Magyarország két világháború közti jiddis sajtójának, illetve a kolozsvári magyar zsidó sajtó áttekintése zajlott a Kárpátalján, Erdélyben és Máramaros vidékén fellépő jiddis társulatokkal kapcsolatban. A kutatás egy további részét képezte a modern jiddis irodalom bizonyos aspektusainak, illetve különösen J. L. Perc író munkásságának a kutatása, műveinek magyar fordítása, annak bevezetővel és tanulmánnyal való ellátása. A több éve tartó projekt lezárásaképp 28 novella jelent meg egy kötetben, ezek közül 9 jiddisből lett fordítva.

A 19. századi általános magyar vallásfelekezeti viszonyok hatása a zsidó valláspártok (ortodoxia, neológia) kialakulására. A kutatás azt demonstrálja, milyen erősen hatottak a magyar keresztény felekezeti viszonyok, ideológiák és történeti példák a 19. század középső harmadában a progresszív és a konzervatív zsidóság harcára Magyarországon. E felekezeti harcoknak és a kialakult zsidó felekezeti ideológiáknak komoly, máig tartó hatása volt az amerikai és izraeli zsidóság belső viszonyaira is.

További kutatások foglalkoznak egyrészt Löw Lipót szerepével, aki a magyar progresszív zsidóság meghatározó rabbi-tudósaként merész módon, ókori és középkori szektárius jelenségek és a keresztény egyháztörténet beható ismerete alapján és annak jelenségei segítségével írta le a magyar zsidóságon belül dülő korabeli harcokat. Másrészt vizsgálják a héber kéziratredékek kutatásának közép-európai gyökereit és jellegzetességeit, és arra próbálnak választ adni, hogy milyen okai voltak annak, hogy ez a kutatási irány éppen ebben a régióban vált meghatározóvá a 19. század utolsó évtizedeitől kezdve.

Magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatos kutatások

A Németek Magyarországon 1950–1990 című, az NKFIH által támogatott kutatás alapvető célja a magyarországi németiség 1950–1990 közötti történetének monografikus feldolgozása. Az év során folytatódott a hazai és németországi levéltári forrásfeltárás, valamint az összegyűjtött forrásanyag feldolgozása különösen arra a kérdésre összpontosítva, hogy a kitelepítést követően, milyenek voltak a Magyarország területén maradt német nemzetiségű lakosság társadalmi-gazdasági és anyanyelvi oktatási feltételei. Az eredmények egy-egy konferencia-előadásban és az elkészült monografikus kéziratban lettek összegezve.

A „die helfte hier und die helfte zu hause” A magyarországi németek története 1944–1953. A nemzetközi együttműködésben zajló kutatás célja a második világháború utáni Magyarországot érintő migrációs folyamatok – az országon belüli telepítések/települések, a németek kitelepítése, a szlovák-magyar lakosságcsere, a bukovinai székelyek „hazahozatala”, a szomszédos országokból érkező magyar menekültek elhelyezése – körülményeinek, politikai, gazdasági, társadalmi összefüggéseinek feltárása, illetve az elűzöttek németországi integrációjának, és e folyamat európai kontextusának vizsgálata. A beszámolási évben elkészült a dokumentumok jegyzetelése és az annotációk német nyelvre fordítása, valamint a témához kapcsolódó ajánló bibliográfia.

Jugoszláviai svábok Magyarországon 1944–1950. A kutatás a második világháború utolsó szakaszában, illetve azt követően a jugoszláviai megtorló akciók, és az internálótáborokból Magyarországra menekült németek itteni helyzetét tárja fel. Ezen belül a magyar társadalom és államhatalmi viselkedés mintázataira, a menekülők egyéni stratégiáira helyezi a hangsúlyt. Ez utóbbiak keretében került sor az év folyamán két napló elemzésére és jegyzetelésére.

A magyarországi német szervezetek helyi és regionális szintű aktivitása 1924 és 1945 között. Az NKFIH által támogatott projekt harmadik évében folytatódott a levéltári források feltárása az MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltárában, illetve folytatódott a magyarországi németek

lapjaiban fellelhető adatok adatbázisba rendezése is, hogy azok egyúttal helyet kapjanak egy, az intézeti honlapon kialakítandó térképes adatbázisban is.

A bevándorlás kérdésének helye a magyarországi német szervezetek emlékezetpolitikai törekvéseiben (1920–1945). 2017-ben újabb levéltári forráscsoportok kerültek be a kutatásba, amelyek a magyarországi németek csoportépítő törekvéseiben megjelenő emlékezetpolitikai szálra reagáltak, valamint az akkoriban kurrens magyar szerzők alapállását tisztázó cikkek feltárásával a megírandó monográfia fontos fejezetének alapdokumentumait sikerült összegyűjteni. Folytatódott a kutatást lezáruló monografikus kézirat megírása is.

b) Tudomány és társadalom

Az Intézet számára stratégiai kérdésnek számít, hogy a kutatók által felhalmozott és publikált ismeretek, adatok az érdeklődők számára is elérhetővé váljanak. Az elmúlt évben mintegy 20 nyilvános szakmai rendezvény került megrendezésre: konferenciák, műhelyszemináriumok, kéziratviták, neves külföldi kutatók előadásai és szakmai beszélgetések. A kisebbségi azonosságtudat irodalmi és tudományos megragadásának kérdése köré szerveződött a Kutatók Éjszakáján rendezett szakmai kerekasztal-beszélgetés. Az eseményekről, illetve más, kisebbségkutatással kapcsolatos hírekről, szakmai publikációkról az Intézet honlapja, Facebook profilja, Youtube csatornája is tájékoztatta az érdeklődőket. A kutatómunkát hivatott elősegíteni a Digitális Olvasószoza a növekvő számú digitalizált kiadvánnyal és adatbázissal.

Intézeti konferencia: Az emlékezés politikája, december 5.

További intézeti rendezvények 2017:

„A független Ukrajna – Államépítés, alkotmányozás és elsüllyesztett kincsek” c. könyv bemutatója, február 7.

„Az egyház hatalma, a hatalom egyháza. Az Unitárius Egyház szerepkörei a romániai államszocializmus első két évtizedében (1945–1965)” c. előadás és kéziratvita, február 14.

A „Modern Jewish Scholarship in Hungary: The ‘Science of Judaism’ between East and West” c. könyv bemutatója, február 16.

„When you are coming here – it is a complete black hole!': reimagining the past in Ukraine after the Euromaidan” c. előadás, február 21.

„Tanuljunk meg értékelni azt a keveset, amink van...” Menekültek Magyarországon c. kutatási beszámoló, március 14.

„Székely zászló: az identitás tárgya és a tárgy identitása” c. előadás és kéziratvita, március 21.

„...a mi gyermekünk” – Ilyés Zoltán emlékére c. dokumentumfilm vetítése és a Néprajzi Látóhatár c. folyóirat Ilyés Zoltán emlékszámának bemutatása, a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetével, valamint a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékével közösen, március 28.

„Refugee protection and the European civil society.” Workshop, május 4–5.

„Kárpátalja népessége 1869-től napjainkig” c. előadás és kéziratvita, május 9.

„Afrikai foka. Töredékek Gáli Józsefről.” Filmvetítés és előadás, május 23.

„A tanulói magatartás szabályozása angol és magyar iskolákban” c. előadás, június 22.

„Kisebbségi kérdés a mai Moldovában” c. előadás, június 27.

„A dél-szlovákiai önkormányzatok telefonos nyelvhasználata” c. előadás, július 6.

„Minority rights and political communities in Central and Eastern Europe.” Konferencia a Glasgowi Egyetemmel közösen, szeptember 5.

„Ki vagy te, kisebbségi magyar? A kisebbségi azonosságtudat az irodalomban és a tudományos kutatásokban.” Kerekasztal-beszélgetés a Kutatók Éjszakáján, szeptember 29.

„Németek Magyarországon 1950–1970” c. előadás, október 3.

„Tapintható hovatartozás. Németnek lenni Magyarországon a 20. században” c. előadás, október 19.

„Nemzetközi kisebbségvédelem – kin-state politikák.” Workshop, november 14.

„Náci, pángermán vagy csak német? Gyermek és ifjak a magyarországi németsegnél és politizálásuk a Volksbundban és a Német Ifjúságban” c. előadás és kéziratvita, november 23.

„Magyar diaszpóra-politika 1990 után (Az állam és a diaszpóra perspektívájából)” c. előadás és kéziratvita, december 12.

Médiamegjelenés

Az Intézet munkatársai 2017-ben is jelen voltak a nyomtatott és elektronikus sajtóban az Intézet profiljába vágó kisebbségi témák kapcsán. Az intézeti eseményekről, konferenciákról a sajtó is rendszeresen beszámolt. Kiemelendő a főbb kutatási eredményekkel, így a GeneZys 2015, a magyar nemzettudat jellegzetességeivel, valamint az ukrajnai válsággal kapcsolatos médiajelenlét. A szociális médiában az év végére a követők száma megközelítette az 1600-at, illetve a Youtube csatorna is növekvő látogatottsággal bír.

Egyéb tevékenységek

Az Intézet szakmai gyakorlati program keretében rendszeresen fogad magyarországi és külföldi hallgatókat, amelynek eredményeként szervezett formában, egyes felsőoktatási intézmények hallgatói, valamint különféle ösztöndíjasok (Erasmus) növekvő számban kapcsolódnak az intézethez. Az Intézet munkatársai nagyszámú tudományos, részben tudományos ismeretterjesztő és szakkollégiumi előadást tartottak Magyarországon és külföldön.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet az akadémiai intézetek közül elsősorban a Társadalomtudományi Kutatóközpont többi intézetével, a Politikatudományi, a Jogtudományi, és a Szociológiai Kutatóintézettel, a Bölcsészettudományi Kutatóközponton belül a Történettudományi Kutatóintézettel folytat közös kutatómunkát. A hazai egyetemi kutatóhelyek közül a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetével, illetve Szociológiai Intézetével, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel, a Pécsi Tudományegyetemmel működött együtt. Az egyéb hazai műhelyek közül különböző projektek keretében együttműködés alakult ki a Külügyi és Külgazdasági Intézettel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel, a Nemzetstratégiai Kutatóintézettel, a Tom Lantos Intézettel, valamint a Jezsuita Roma Szakkollégiummal. A nemzetközi együttműködések terén kiemelendő a kolozsvári Nemzeti Kisebbségkutató Intézettel, a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézettel, a finnországi Jyvaskyle Egyetemmel, valamint a flensburgi székhelyű European Centre for Minority Issues (ECMI) kutatóintézettel folytatott együttműködés. Több munkatárs részt vett nemzetközi konferenciákon, workshopokon, nemzetközi szakmai szervezetek, köztük főként az Association for Studies of Nationalities (ASN) rendezvényein, illetve tagjai is ezeknek. Az év során két munkatárs is folytatott vendégkutatói, és -oktatói tevékenységet Finnországban és Németországban.

2017-ben az Intézet 9 munkatársa volt valamely doktori iskola törzstagja, oktatója vagy tartott PhD-kurzusokat. 18 munkatárs különböző egyetemeken 45 elméleti és 33 gyakorlati kurzust tartott, 15 BA-, 10 MA-hallgató diplomamunkáját segítette, és 15 PhD-hallgató disszertációjának készítését irányította. Az év folyamán 6 egyetemi hallgató töltötte pályázat útján a szakmai gyakorlatát az Intézetben, főként magyarországi és romániai (EMTE-

Sapientia) egyeteméről. Két hetet töltött az Intézetben két romániai vendégkutató a magyar-román akadémiai mobilitás keretében.

Az év folyamán négy számmal jelent meg a *Regio – Kisebbség Kultúra Társadalom Politika* c. intézeti e-folyóirat, valamint intézeti közreműködéssel folyik a kutatóközpont nemzetközi társadalomtudományi folyóiratának, az *Intersections – East European Journal of Society and Politics* szerkesztése is. A munkatársak emellett több hazai és külföldi szakmai folyóirat – *Magyar Pedagógia, Acta Humana, Replika, Szociológiai Szemle, Szocio.hu, Tér és Társadalom, Fórum Társadalomtudományi Szemle, Kulturális Szemle, Szegedi Judaisztikai Közlemények, Kisebbségkutatás, Modern Demográfia, Századok, Pro Minoritate, Magyar Kisebbség* – szerkesztésében, szakmai lektorálásában is részt vettek, valamint több rangos nemzetközi folyóirat számára készítettek véleményeket (Nationalities Papers, Ethnicities; Identities; Nations and Nationalism, Social Anthropology), illetve folytattak egyéb szakértői tevékenységeket.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Intézet munkatársai a tárgyévben sikeresen pályáztak az NKFIH-nál: az elnyert kutatási pályázat (K) az iskolai sikeresség útjait, kimeneteleit és rejtett költségeit vizsgálja multietnikus környezetben, a másik, fiatal kutatói projekt (FK) pedig az etnikai gazdaság intézményesülésének kísérleteit járja körül a romániai és a szlovákiai magyarok körében. Az NKA egy kárpátaljai népességtörténeti tárgyú monográfia, illetve a REGIO folyóirat kiadását támogatta. 2017 a Román Akadémiával közös kétoldalú akadémiai projekt utolsó éve is volt.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bárdi N, Éger Gy (szerk.): Magyarok Romániában 1990–2015: Tanulmányok az erdélyi magyarságról. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem; L'Harmattan Kiadó, 426. (2017) (Károli Könyvek) (ISBN:978-963-414-357-4) <http://real.mtak.hu/74603/>
2. Feischmidt M, Pulay G: 'Rocking the nation': the popular culture of neo-nationalism. *Nations and Nationalism*, 23:(2), 309–326. (2017) <http://real.mtak.hu/47634/>
3. Feischmidt M, Szombati K: Understanding the rise of the far right from a local perspective: Structural and cultural conditions of ethno-traditionalist inclusion and racial exclusion in rural Hungary. *Identities-Global Studies in Culture and Power*, 24:(3), 313–331. (2017) <http://real.mtak.hu/47635/>
4. Kállai E, Papp Z. A, Vizi B: Túlélés vagy remény?: Pillanatképek a roma közösségek jelenéből. In: Jakab András, Urbán László (szerk.): Hegyemenet: Társadalmi és politikai kihívások Magyarországon. Budapest: Osiris Kiadó, 156–176. (2017) (ISBN:978-963-276-286-9) <http://real.mtak.hu/72828/>
5. Komoróczy G, Bányai V, Biró T, Koltai K, Komoróczy Sz R (szerk.): Bacher Vilmos Emlékelőadások 1989–2013: Ünnepi kötet Komoróczy Géza 80. születésnapjára. Budapest: Magyar Hebraisztikai Társaság; MTA TK Kisebbségkutató Intézet Judaisztikai Kutatócsoport, 269. (2017) (Hungaria Judaica; Studia Hebraica Hungarica; 35; 5.) (ISBN:9789631291414)
6. Kovács E: The power of second-generation diaspora: Hungarian ethnic lobbying in the United States in the 1970–1980s. *Diaspora Studies*, 1–18. (2017) DOI: [10.1080/09739572.2017.1398374](https://doi.org/10.1080/09739572.2017.1398374)

7. Papp Z. A: Trickster Logics in the Hungarian Dual-Citizenship Offer. *Nationalism and Ethnic Politics*, 23:(1), 18–32. (2017) <http://real.mtak.hu/72826/>
8. Papp Z. A (szerk.): Változó kisebbség: Kárpát-medencei magyar fiatalok. A GeneZYS 2015 kutatás eredményei. Budapest: Mathias Corvinus Collegium – Tihanyi Alapítvány – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet (2017) (ISBN:978-615-80718-3-3) <http://real.mtak.hu/72830/>
9. Szokolczai Á, Horváth Á, Papp Z. A: Individualization as Depersonalization: Minority Studies and Political Anthropology. *Nationalism and Ethnic Politics*, 23:(1), 1–17. (2017) <http://real.mtak.hu/72827/>
10. Szakál I, Fedinec Cs (szerk.): Telepesek és telepes falvak a csehszlovák Kárpátalján. Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet; Kalligram Könyvkiadó, 180. (2017) (REGIO Könyvek) (ISBN:978-963-468-009-3) <http://real.mtak.hu/56100/>
11. Turán T: Martin Schreiner and Jewish Theology: An Introduction. *European Journal of Jewish Studies*, 11:(1), 45–84. (2017) DOI: [10.1163/1872471X-12341298](https://doi.org/10.1163/1872471X-12341298)
12. B Vizi, N Tóth, E Dobos (szerk.): Beyond International Conditionality: Local Variations of Minority Representation in Central and South-Eastern Europe. Baden-Baden: Nomos (2017) (ISBN:978-3-8487-3067-4) <http://real.mtak.hu/47641>

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
POLITIKATUDOMÁNYI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.

telefon: (1) 224 6700/5255

e-mail: boda.zsolt@tk.mta.hu; honlap: <http://politologia.tk.mta.hu/>

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Kilenc OTKA, illetve NKFIA, egy MTA kiválósági pályázat és három MTA TK Inkubátor kutatási projekt keretében számos egyéni vagy csoportos alap- és alkalmazott kutatás folyt az Intézetben: többek között a közpolitikai változásról, a fiatalok politikai részvételéről, a választási magatartásról, a politikai kommunikációról, a politikai realizmus elméletéről, a politikai vezetés és a hatalommegosztás kérdéseiről. Az Intézet adja ki a *Politikatudományi Szemlét*, amely a hazai politikatudomány egyetlen referált folyóirata.

Az Intézet kutatói 2017-ben összesen 143 publikációt jelentettek meg, amelyből 38 idegen nyelvű volt, valamint mintegy 40 hazai és 70 nemzetközi konferencia előadást tartottak. Az Intézet 2017-ben két intézeti kötetet jelentett meg, amely a kutatók kollektív erőfeszítését tükrözi. A Viharban kormányozni: Politikai vezetők válsághelyzetekben c. kötet a politikai vezetés kutatócsoport eddigi eredményeit foglalja össze, míg a Trendek a magyar politikában 2. A Fidesz és a többiek: pártok, mozgalmak, politikák c. kötet az Intézet által négy éve elkezdett, a hazai politika legfontosabb fejleményeit tudományos igénnyel, ugyanakkor közérthetően bemutató könyvsorozat második kötete. A sorozat kötetei négyévente, két választás között jelennek meg, és céljuk a tudományos eredmények mellett a tudománynépszerűsítés is.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Részvétel, képviselet, pártosság – Választáskutatás, 2018

A PTI 2016-ban nyert egy el nagy összegű NKFI-pályázatot, amelynek témája egy panelkutatás keretében a 2018. évi országgyűlési választások vizsgálata. A 2017-es év a felkészülés és a módszertani megalapozás éve volt. Készült módszertani és fogalomértelmező tanulmány, illetve olyan kvalitatív vizsgálat, amely a 2017 év végén lebonyolításra került panel kutatás első hulláma számára probléma-, és témafelvetéssel szolgálnak. A kutatás teljesen egyedülálló és innovatív, mert Magyarországon a rendszertranszformáció óta nem sikerült 3, egymást követő hullámban – a választási kampány megkezdése előtt, a választás előtt és a választást követően – megkérdezni ugyanazon választópolgárokat véleményük változásáról. Panelvizsgálatok során a válaszadókat több hullámban, több időpontban kérdezik meg ugyanazokról a témákról. Ennek legfőbb előnye, hogy a vizsgált jelenségek alakulását nem csak populációs, hanem egyéni szinten is nyomon tudjuk követni.

Egyetemisták és főiskolások politikai gondolkodása, részvétele

A kutatók a magyar főiskolások és egyetemi hallgatók politikai viselkedését a demokrácia fogalmának hat felfogása (képviseleti, liberális, többségi, részvételi, deliberatív és egalitárius) mentén vizsgálva megállapították, hogy a magyar hallgatók körében leginkább a képviseleti felfogás az elfogadott. Elemzésük azt mutatja, hogy bár a politikai részvétel kultúrája létezik Magyarországon, ez a felfogás mindössze a magyar hallgatók egy igen szűk kisebbségére

jellemző: az aktív demokratákra, akik a magyar diákok legkisebb csoportját jelentik. Az aktív tekintélyelvűek csoportja arra a paradox helyzetre mutat rá, hogy a nagyobb mértékű részvétel kevesebb demokratikus elkötelezettséget eredményezhet. A magyar hallgatók legnagyobb csoportját a passzív tekintélyelvűek alkotják, akik egyetértenek az autoriter véleményekkel, de politikailag passzívak. A szerzők eredményeiket magyar, francia és angol nyelvű cikkekben egyaránt közzétették.

Egyetemisták-főiskolások közpolitikai pozíciói

Az egyetemista-főiskolás fiatalok közpolitikai pozíciójának vizsgálatából a kutatás kimutatta, hogy a baloldali ellenzék alkotó szavazótáborok értékrendjeit illetően az utóbbi évek legfőbb jellemzője a konvergencia. Az éles választóvonal, amely 2012-ben még elválasztotta az MSZP és a DK választóit, 2015-re feloldódott, és az Együtt szavazói is a kialakuló baloldali konszenzushoz illeszkedő értékekkel rendelkeznek. Az évek alatt konszenzusos állásponttá vált a balközép gazdaságpolitika támogatása, és szintén közös alapot jelentenek immáron a kulturális kérdésekben a mérsékelt liberális válaszok és az esélyegyenlőség melletti elkötelezettség. Látványos eltérés egyedül a tekintélyelvűség kérdésében mutatkozik. Összességében a főbb különbségek a baloldali ellenzéki pártok szavazótáborai között elsősorban nem értékrendi, hanem társadalmi-demográfiai jellegűek. A fragmentált baloldalon belüli sokszor éles vitákat tartalmi értelemben a fiatalok attitűdjei nem igazolják vissza. Az egyetemistákra és a főiskolásokra vonatkozóan igaznak tűnik: a baloldal belső vitái jóval inkább szólnak a politikai elitek konfliktusairól, mint a szavazótáborok közötti éles közpolitikai különbségekről.

Válság és politikai vezetés

A 2013-ban indult kutatás 2017-ben befejeződött. A szakirodalomban ebben a témakörben a válságkezelés, azaz a politikai vezetők válságra, mint exogén sokkra adott reakciója áll. Ezzel szemben a kutatásunk fókuszában a proaktív vezetői válságértelmezés és válsággenerálás, azaz az endogén természetű válsághelyzetek álltak. A konstruktivista megközelítést alkalmazó kutatás fő eredménye szerint, eddigi ismereteinkhez képest a politikai vezetők gyakran aktívabb szerepet játszanak a válság endogén generálásában (válságnarratíva), és a status quo őrző politika mellett a vezetők konstruktivista és voluntarista szerepet is játszhatnak. A kutatás eredményei hazai (MPTT, Corvinus, ELTE) és nemzetközi konferenciákon (ECPR, PSA, PUPOL) kerültek bemutatásra, és a kutatás eredményei „*Viharban kormányozni: politikai vezetők válsághelyzetekben*” c. open access kötetben (Budapest, MTA TK) kerültek publikálásra. A kutatás során több nemzetközi peer review folyóiratban is rangos kötetben való publikáció is született.

Politikai kommunikáció, 1990–2015

A kutatás 2017-ben az 1997-től 2006-ig tartó időszakokkal foglalkozott. Az eredményekből 500 oldalas kötetet állítottak össze. A kutatás négy politikai közösséget különített el és elemzett, amelyből az alábbi következtetések adódtak. A baloldali politikai közösségben Gyurcsány Ferenc színrelépése által bekövetkezett fordulatot olyan kommunikációs jellegzetességek megjelenésével lehet érzékeltetni, mint a repolitizált pragmatizmus, a modernizációs diskurzus, és a közösséget a leginkább kívülről összetartó aktornak, Orbán Viktornak a fontossága. A jobbközép politikai közösség esetében a legfontosabb fejlemény Orbán Viktor egyedüli konstitutív tényezővé válása, továbbá az erős belső ellenérzésekkel fogadott balra nyitás, amelyet manapság néppártosodásnak is lehet nevezni. A liberális közösségben végbement és lezárult a politikai résznek és az értelmiségi körnek, az úgynevezett holdudvarnak az eltávolodása, elválása egymástól, mégpedig valószínűleg azért, mert a

liberális értelmiség számára elfogadhatatlanná vált a tisztán politikai logika működtetése. A nemzeti radikálisok egyszerre szenvedtek a többiek általi kirekesztettségétől és változtatták ezt identifikáló tényezővé, továbbá megkezdődött a váltás, amely által a MIÉP helyett a Jobbik lett a politikai közösség vezetője, és ez a kommunikációs arzenálban is tükröződött.

A hazai radikális jobboldal vizsgálata

Egy kutatási projekt a Jobbik Magyarországért Mozgalom mérséklődését vizsgálta. A kutatás a párt által megfogalmazott üzenetek, a párt belső hatalmi harcainak kimenetelei, a párt választói támogatottságának alakulása a választói vélemények, valamint a többi párt pozíciójában bekövetkezett változások vizsgálata során a párt mérsékelt-radikális dimenzióban való mozgásának abszolút és a többi politikai szereplőhöz viszonyított relatív folyamatait is áttekintette. Ennek során az a következtetés fogalmazható meg, hogy a párt kommunikációja valóban mérséklődött, miközben konkrét javaslataiban nem igazán következett be változás. Ezt a mérséklődést úgy tűnik, mind a párt országos vezetése, mind pedig többségében helyi szervezetei is támogatták. A többi párt elmozdulása miatt ugyanakkor a párt relatív pozíciója jelentősen mérséklődött, aminek jele, hogy a választópolgárok szemében is egy néppártibb, mérsékeltebb képet tudott kialakítani magáról a Jobbik.

Radár Nagy Inkubátor pályázat (lezárult: 2017. szeptember 30-án)

A vizsgálat empirikus adatokkal támasztotta alá a radikális jobboldal médianyilvánosságbeli integrációjának két különböző mintázatát 2014-es adatfelvételre alapozva. Románia példája azt mutatta meg, hogy a radikális jobboldali elfogultsággal rendelkező médiumok teljesen izolált pozícióban vannak a román médianyilvánosság hálózataiban. Míg a magyarországi eredmények alapján látható vált olyan konstelláció, melyben a radikális jobboldali médiumok a magyar médianyilvánosság integráns részei voltak, mégpedig úgy, hogy egymással is szoros kapcsolatban vannak. A romániai eset egyértelműen kedvezőtlen diszkurzív lehetőségstruktúrát jelez a nemzeti radikális politika számára, míg a magyarországi eset éppen az ellenkezőre ad igazolást. Eredményeik összhangban vannak a radikális jobboldali pártok politikai erejével: Magyarországon a Jobbik második-harmadik legnépszerűbb párt, míg Romániában a radikális jobboldali pártok 2014-ben a politikai élet margóján helyezkedtek el.

Rework – OTKA kutatás

A Rework–Otká keretében folyó munkáskutatás kapcsán sikerült megszervezni egy olyan szélesebb kutatói közösséget, amely a siker reményében vállalkozhat a munka és a munkásság modernkori magyar társadalomtörténetét feldolgozó monográfia megírására. Megjelent egy tanulmánykötet, a Munkások '56 és egy tematikus folyóiratszám, a Múltunk, 2017/2, ami a munkásság modernkori társadalomtörténetével kapcsolatos tudományos ismereteket árnyalta.

Tüntetések közpolitikai hatásai

A 2017-es évben indult egy több elemű kutatás, amelynek a rendszerváltás utáni magyarországi tüntetések közpolitikai hatásai képezik a vizsgálat tárgyát. 2017-ben mindez két adatbázis segítségével történt, változó módszerrel és elméleti kerettel. A megkezdett kutatásnak célja a tüntetések napirend-hatásainak, majd azt követően adott esetben előálló közpolitikai változások vizsgálata. A 2017-es évben a CAP (Comparative Agendas Project) éves konferenciáján az 1998–2010 közötti időszakban a média napirendjére került tüntetéseknek a parlamenti napirendre, azon belül is az interpellációkra gyakorolt hatásuk

előzetesen eredményei ismertetésre kerültek, mégpedig 5 kiemelt közpolitikai terület beazonosításával.

Alkotmánybíráskodás és hatalommegosztás

A kutatás fókuszpontjában elsősorban az alkotmánybíróság és a törvényhozás viszonya állt. A nemzetközi szakirodalomban is újnak számító módszertant a JUDICON (www.judicon.tk.mta.hu) nemzetközi kutatócsoport külföldi kutatóival együttműködve egységesítettük, ami lehetővé tette, hogy egy nemzetközi empirikus összehasonlító kutatást végezzenek el, amelynek alapvetően az a kérdése, hogy milyen mértékben korlátozták a törvényhozás mozgásterét az alkotmánybírási döntések. A német, cseh, szlovák, lengyel, román, albán és magyar alkotmánybíráskodások döntéseit ezen koherens módszertan segítségével kezdtük el bekódolni. 2017 folyamán véglegesítették a módszertant, elkészültek az országtanulmányok első változatai, az összehasonlító tanulmány, és több nemzetközi konferencián is bemutatták a projekt első eredményeit. 2017 júniusában megtartották az MTA TK Inkubátor támogatása segítségével az utolsó workshopunkat, illetve a projekt egy egész panellel részt vett a Magyar Politikatudományi Társaság éves vándorgyűlésén. Az International Society for Public Law kongresszusán a vezető kutató mutatta be az eredményeket, a European Consortium for Political Research éves konferenciáján pedig szintén egy egész panellel volt jelen a JUDICON kutatócsoport. 2018 elején a vezető kutató elküldte a szerkesztett kötet tervét a Routledge kiadóhoz.

Választási ígéreték és kormányzati teljesítés Magyarországon 1990–2014

Az „ígéretkutatás” projekt 2017-ben a korábban kidolgozott módszertan alapján folytatta megkezdett kódolási munkát, melynek során a magyarországi pártok választási ígéreteit vizsgálta abból a szempontból, hogy a választást követő kormányzati ciklusban az adott ígéreték teljesültek-e. A kutatócsoport 2017-ben az 1990-es választási programok (MDF és KDNP) ígéreteivel és azok teljesülésével foglalkozott. Az eredmények azt mutatják, hogy az ígéreték nagyjából hasonló arányban (30 százalék – 2609 ígéretből 789) specifikusak (azaz világos, számon kérhető elköteleződést tartalmaznak), mint a későbbi, már feldolgozott választási ciklusok esetében. A teljesülés ellenőrzése során a kutatócsoport arra az eredményre jutott, hogy a számon kérhető, és a gyakorlatban is ellenőrizhető ígéreték közel fele (MDF: 49 százalék, KDNP: 40 százalék) teljesült – ez illeszkedik a magyarországi pártok választási ígéreteivel és teljesítési hajlandóságával kapcsolatos korábban tapasztalt mintázatokba.

Politikai realizmus

A realista megközelítéssel foglalkozó politikaelméleti kutatócsoport munkája három nagyobb kérdéskör köré csoportosítható. Az első az a probléma, hogy milyen viszonyban állnak a politikai és morális normák. Ez a kérdés a politikai realizmus egyik alapkérdése is és a hazai irodalomban is aktuális probléma. Ezzel kapcsolatban az az elméleti tézis fogalmazódott meg, hogy a morális és erkölcsi normákat tisztán szétválasztó felfogás, illetve a politika primátusát valló felfogás kevésbé védhető, mint a sajátos politikai etika szükségessége mellett érvelő realista álláspont. A másik kérdés az volt, hogy a politikai normák kontextuális felfogását hogyan lehet közelíteni a politikatudomány alapvető kérdéseire. Ennek során az a tézis fogalmazódott meg, hogy a rezsimmelélet (demokráciaelméleti, komparatív politikai felfogásban) az egyik legfontosabb olyan, méltánytalanul alábecsült szerepű kontextuális tényező, amelyre tekintettel a politikai normák elméletét szilárdabb alapokra lehet helyezni. S végül a harmadik terület a politika etika kulcskategóriáinak kérdése. Itt az a tézis körvonalazódott, hogy a kompromisszum, a felelősség, a politikai erények, tisztaság és

karakter fogalmai tűnnek a legfontosabb kategóriáknak, amelyekre egy sajátosan politikai etikának támaszkodnia kell.

Populizmus és közpolitika

A kutatás elért eredményei szerint a magyar közpolitikai folyamatban jól tetten érhető a populizmus rugalmassága. A családpolitika, a gazdaságpolitika és a büntető igazságszolgáltatás területén a közpolitikát egyszerre jellemzi a tradicionális, nacionalista diskurzus és a pragmatikus, heterogén közpolitikai tartalom; így a magyar populista gazdaságpolitikában a gazdasági nacionalizmus diskurzusa gyakran neoliberais gazdaságpolitikai döntéseket keretez. A közpolitika procedurális, intézményi jellemzői pedig közel állnak az illiberális demokrácia ideáltipikus jellemzőihez.

Iskolai teljesítmény és oktatási rendszer

Korábbi kutatásokból ismert, hogy a lányok jobb teszteredményeket érnek el szövegértésből, miközben lemaradnak a fiúk mögött matematikából és természettudományból. A nemek iskolai teljesítményének különbségei ugyanakkor jelentős eltérést mutatnak az országok között. A kutatás a 2012-es PISA felmérés adatai alapján azt vizsgálta, hogy az iskolai teljesítmény nemek közti különbségei hogyan függenek össze az oktatási rendszer olyan jellemzőivel, mint amilyen az iskolai szelekció, a tanulók iskolán belüli képesség szerinti csoportosítása, az évisméltés vagy az individualizált tanítási gyakorlat. Eredményeik szerint szignifikáns kapcsolatot a korai szelekció és az individualizált oktatás mutat az iskolai teljesítmény nemi egyenlőtlenségeivel. E szerint mind a korai szelekció, mind pedig az individualizált tanítási gyakorlat a lányoknak kedvez.

Az EU kohéziós politikájának hatásai a fejlődésre

A szakirodalom meglévő eredményei szerint az EU kohéziós politikáján keresztül a kelet-európai tagállamoknak juttatott források területi eloszlása a fejlettebb régióknak kedvez, mert azok az azonos támogatási kategóriába eső régiók között nagyobb egy főre jutó támogatást képesek elnyerni. A kutatás azt vizsgálta, hogy vajon ez a jelenség hasonló módon érvényesül-e mindegyik keleti tagállamban vagy pedig a hazai intézmények minősége is hatással van az uniós források területi eloszlására. A 2007–2013-as támogatási időszak megyei szintű adatainak vizsgálata során erős empirikus összefüggés mutatkozott az intézményi minőség (jogállamiság, kormányzati hatékonyság és korrupció összetett mutatója) és a támogatások regionális eloszlása között: ahogy nő az országszintű intézményi minőség, úgy csökken a fejlettebb régiók előnye a támogatások megszerzése terén. Magas intézményi minőség esetén a regionális fejlettség nem mutat kapcsolatot az egy főre eső uniós forrásokkal. Másképpen fogalmazva, az eredmények azt sugallják, hogy egy hatékonyan működő állam képes ellensúlyozni a fejlettebb régiók versenyelőnyét az uniós források megszerzése terén, vagyis képes az inkább rászoruló térségekbe juttatni a támogatásokat, csökkentve ezzel a területi egyenlőtlenségeket.

A hidegháború politikája

A hidegháború politikájával foglalkozó kutatás 2017-ben a szovjet blokk politikáját elemezte a kelet-nyugati viszony alakításában. E szerint az enyhülés a hagyományos értelmezésektől eltérően nem egy lineárisan értelmezett jelenség, időszak, amikor is a szuperhatalmak viszonyában a kooperatív elemek kerültek előtérbe, hanem egy 1953-tól egészen a hidegháború végéig, 1991-ig mindvégig érvényesülő új szuperhatalmi együttélési modell. Ez a két tábor folyamatos egymásra utaltságát jelentette, mivel a termonukleáris korban közös

felelősségük lett az emberiség pusztulásával fenyegető harmadik világháború bármi áron történő elkerülése. Ezt a viszonyt a kényszerű együttélés mechanizmusa szabályozta, amely súlyos szuperhatalmi konfliktusok esetén mindkét felet eredeti szándékaiktól függetlenül az eszkaláció megakadályozását célzó kompromisszumokra kényszerítette. Az eredmények azt is bemutatják, hogy a keleti blokk egyes országai, különösen Lengyelország, Magyarország, Románia és az NDK a közös Nyugat-politika alakításában sokkal fontosabb szerepe játszottak, mint ahogy az a mainstream irodalomban mind máig megjelenik.

Költségvetési ciklusok

A kutatás a költségvetési változásokkal kapcsolatos két gyakran használt hipotézist vizsgált az 1991 és 2013 közötti magyar zárszámadási és költségvetési tervezési adatokat tartalmazó új adatbázis alapján. Az inkrementalizmus feltevés szerint a költségvetési változások az egyes közpolitikai területeken évről-évre kismértékűek. A megszakított egyensúlyi tézis elfogadja, hogy rendszerszerűen érvényesül a kis változásokra épülő stabilitás, de feltételezi, hogy ezeket a közpolitikai alrendszerben időről-időre földrengéserejű változások szakítják meg. A közpolitikai területek szerint csoportosított adatok alapján Magyarország speciális esetként jelenik meg. A változások nagyobb része viszonylag szűk határokkal a medián érték körül szóródik, de nem elhanyagolható mértékben vannak szélsőséges értékek is mindkét szélén, ami mindkét hipotézisnek megfelel. Az ingadozásokra a számba vett magyarázó változók közül az előző évi költségvetési deficit hatott a legjobban, melynek lehetséges magyarázata a magyar költségvetési politika stop-go ciklusaihoz vezet.

Törvényhozási napirend és kormányfői beszédek

A magyar törvényhozás vizsgáló kutatás a kormányfői parlamenti felszólalások törvényhozásra gyakorolt hatásaira találtak igazolást. A miniszterelnöki beszédek közpolitikai tartalmának változásai eredményeik alapján a szakpolitikai területeket szabályozó jogszabályok mennyiségét is érdemben befolyásolják. A kutatók eredményei a magyar miniszterelnöki beszédek kormányzati agendára gyakorolt hatásait is alátámasztották. A kormányfői felszólalásokban megfigyelhető figyelem-eltolódások számításaik alapján szignifikánsan befolyásolják a végrehajtó hatalom napirendjének diverzitását, tehát megosztottságát.

b) Tudomány és társadalom

Az előző évhez képest tovább bővültek az Intézet társadalmi kapcsolatai.

A PTI 2017-ben is önálló programot szervezett a Kutatók éjszakája programsorozatra. Az Intézet hét kutatója tartott előadást, illetve szervezett interaktív, a közönséget is bevonó workshopot.

2017-ben elindult, és azóta rendszeresen frissül az MTA TK PTI blogja (<http://politologia.tk.mta.hu/blog>), ahol az Intézet munkatársai saját kutatásaikról, a politikatudomány legfrissebb fejleményeiről számolnak be közérthető, a szélesebb közönség számára is befogadható módon. Az egyes bejegyzéseket az adatok szerint ezres nagyságrendű olvasótábor követi.

A Francia Intézettel kialakított együttműködés keretében az Intézet szakmai partnerként működött közre a Demokráciák válságban című beszélgetéssorozatban.

Az Intézet megjelentette Trendek a magyar politikában könyvsorozatának második kötetét *A Fidesz és a többiek: pártok, mozgalmak, politikák* címmel. A könyv a szélesebb

olvasóközönség számára is érthető módon foglalja össze a hazai politikai legfontosabb fejleményeiről szóló kutatások eredményeit.

Az intézeti honlapra felkerült az összes fontos hír, az álláshirdetések, a kutatási eredmények, a konferenciák, a TK-ban közösen szervezett programok. Rendszeresen frissülnek a kutatók angol és magyar nyelvű profilja. <http://politologia.tk.mta.hu/>.

Az Intézet továbbra is aktívan használja a LinkedIn.com közösségi oldalt, amely egy álláskeresési portál, közösségi jelleggel. Az Intézet minden gyakornoki pozíciót és állást meghirdet ezen a közösségi fórumon is.

Elérhető: <https://www.linkedin.com/company/institute-for-political-science---centre-of-political-science?trk=biz-companies-cyf>

Az Intézetben és a politikatudományban történő érdekes hírek, álláshirdetések, gyakornoki pozíciók, kutatási eredmények, konferenciák mind megosztásra kerültek az Intézet Facebook profilján. Jelenleg 1572 ember kedveli az oldalt.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az Intézet munkatársai több rangos hazai és nemzetközi konferencia szervezői voltak, valamint több nemzetközi kutatói együttműködés szervezői feladatát nyerték el és töltötték be.

Az Intézet egy munkatársát az Európai Szociológia Társaság politikai szociológia divízió (European Sociological Association RN Political Sociology) elnökségi tagjává választották. Mandátuma két évre szól.

Az Intézet egyik kutatója a new yorki Columbia University European Institute által meghirdetett Cold War Archives Research (CWAR) Fellowship háromtagú kuratóriumának tagja lett. A kutató emellett „Cold War Eastern Europe” című, a Routledge kiadó által 2017 novemberében megjelentetett online adatbázis héttagú nemzetközi szerkesztőbizottságának alapító tagja lett. A brit National Archives digitalizált dokumentumait közreadó nagyszabású projekt első része az 1953–1960 közötti időszak mintegy 6000 dokumentumát tartalmazza.

Az intézeti előadások sorozatban több, külföldi egyetemről, illetve kutatóintézetből érkezett vendég mutatta be kutatását (University of North Carolina, Instituto de Ciências Sociais – Lisszabon, Portugália, University of Liverpool, Universität Leipzig).

Az Intézetben zajló, az alkotmánybíróságok és a törvényhozás kapcsolatát vizsgáló nemzetközi összehasonlító kutatás önálló panelt szervezett az ECPR oslói konferenciáján.

Az Intézet kutatója panelt szervezett az Európai Szociológiai Társaság 13. konferenciáján, „Continuances and discontinuances between the past and present of the radical right discourses in Central and Eastern Europe after the collapse of the communist regime (RADHISCEE)” címmel.

Az Intézet több munkatársa vett részt a legjelentősebb nemzetközi politikatudományi konferenciákon, így az APSA, az ECPR rendezvényein. A PTI több kutatója tartott előadást a Comparative Agendas Project 10. éves konferenciáján, Edinburgh-ben.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egy kutató elnyerte az MTA Prémium posztdoktori ösztöndíjat, és így 2017. szeptembertől három évig folytat kutatást „Regionális fejlesztési kapacitások Európa periferiáin: külföldi beruházások és uniós támogatások menedzselése Kelet- és Dél-Európában” című témában.

Az Intézet kutatója elnyerte az NKFIH fiatal kutató által kezdeményezett témapályázatát (OTKA FK). A kétéves kutatás a kormányzás minőségét vizsgálja szövegbányászati és más Big Data módszerekkel.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bene M: Sharing is caring! Investigating viral posts on politicians' Facebook pages during the 2014 general election campaign in Hungary. *Journal of Information Technology and Politics* 14. (2017)
2. Békés Cs: The Long Détente and the Soviet Bloc, 1953–1983. In: Oliver Bange, Poul Villeneuve (szerk.) *The Long Détente: Changing concepts of security and cooperation in Europe, 1950s-1980s*. Budapest; New York: CEU Press, 31–49. (2017)
3. Boda Zs, Szabó A (szerk.) *Trendek a magyar politikában 2. A Fidesz és a többiek: pártok, mozgalmak, politikák*. Budapest: Napvilág Kiadó, 376. (2017)
4. Boda Zs: Governing by trust: sincerity as a procedural fairness norm In: Sorin Baiasu, Sylvie Loriaux (szerk.) *Sincerity in Politics and International Relations*. London; New York: Routledge, 173–187.(2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/72818>
5. M Allinson, Cs Békés, M Feinberg et al (szerk.) *Cold War Eastern Europe*. London; New York: Routledge, 2017.
6. Csizmadia E: A magyar politikai fejlődés logikája: Összehasonlítható-e a jelen a múlttal, és ha igen, hogyan? Budapest: Gondolat, 410. (2017)
7. Dobos G, Várnagy R: Hungary: Are Neglected Regional Elections Second-Order Elections? In: Arjan H Schakel (szerk.) *Regional and National Elections in Eastern Europe: Territoriality of the Vote in Ten Countries*. London: Palgrave Macmillan, 105–128. (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/73014>
8. Hajnal Gy, Rosta M, G Robbin: Joined-up Government as a Public Management Doctrine and Shared Services as a Central Element of JUG. In: Hilde Bjørnå, Stephan Leixnering, Tobias Polzer (szerk.) *„Joined up” Local Governments?: Restructuring and Reorganizing Internal Management*. Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels AG, 191–212. (2017)
9. Körösenyi A (szerk.): *Viharban kormányozni: Politikai vezetők válsághelyzetekben*. Budapest: MTA TK PTI (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/73154>
10. Körösenyi A, Patkós V: Variations for Inspirational Leadership: The Incumbency of Berlusconi and Orbán parliamentary affairs 70:(3), 611–632. (2017)
11. Körösenyi, A, Ondré, P, Hajdú, A: A „Meteoric” Career in Hungarian Politics. In: Mark Bennister, Ben Worthy, Paul 't Hart (szerk.): *The Leadership Capital Index: A New Perspective on Political Leadership*. Oxford: Oxford University Press, 82–100. (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/73153>
12. Máthé R Zs, Hajnal Gy: Civil-Society Organizations' Capacity Building in the Local Governmental Sector: Is It Working? A Case Study. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy* X:(1), 61–81. (2017)
13. Medve-Bálint G: Funds for the wealthy and the politically loyal? How EU funds may contribute to increasing regional disparities in East Central Europe. In: John Bachtler, Peter Berkowitz, Sally Hardy, Tatjana Muravska (szerk.): *EU Cohesion Policy: reassessing Performance and Direction*. London; New York: Routledge, 220–240. (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/73216>

14. Oross D, Szabó A: Changing Tendencies of Youth Political Participation in Europe: Evidence from Four Different Cases. In: Michael J Breen (szerk.): Values and Identities in Europe: Evidence from the European Social Survey. Abingdon: Routledge, 160–183. (2017)
15. Papp Zs: Challenging the Odds: Incumbency Disadvantage, Local Ties, and Electoral Performance in Hungary, 1994–2010. *East European Politics and Societies* tba:(tba) p. tba. (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/73112>
16. Pócza K, Dobos G, Gyulai A: How to Measure the Strength of Judicial Decisions: A Methodological Framework. *German Law Journal* 18:(6), 1557–1586. (2017)
17. Sebők M, Kubik B, Molnár Cs: Exercising Control and Gathering Information: The Functions of Interpellations in Hungary (1990–2014). *Journal of Legislative Studies* 2017:(4), 1–19. (2017)
18. C, Norocel, Szabó, G, Bene, M: Integration or Isolation? Mapping Out the Position of Radical Right Media in the Public Sphere. *International Journal of Communication* 11. 3764–3788. (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/73250>
19. Szűcs Z G: Realism and Utopianism Reconsidered: A Political Theoretical Reading of A Song of Ice and Fire. In: Czigányik Zs (szerk.): Utopian Horizons: Ideology, Politics, Literature. Budapest; New York: CEU Press, 217–236. (2017)

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
SZOCIOLÓGIAI INTÉZET

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.; 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 0770
e-mail: szi.igazgato@tk.mta.hu; honlap:www.szociologia.tk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az MTA TK Szociológiai Intézetének alapvető feladata társadalomtudományi, ezen belül szociológiai alap kutatások végzése. A kutatók a hazai társadalmi problémákat empirikusan és elméletileg, többnyire összehasonlító módszerekkel és a nemzetközi tudományosság diskurzusába ágyazottan vizsgálják. A kutatóhely eredményeit tudományos és népszerűsítő fórumokon tesszük közzé, hogy azok a szakmai és a széles közvélemény számára is elérhetővé váljanak.

Az Intézet kutatómunkáját kiemelten az alábbi három cél szervezi:

- (1) A kutatási programokat be kell ágyazni a szakterületük nemzetközi diskurzusába, lehetőleg annak élvonalába, és ezáltal az Intézet a hazai szociológiai alap kutatások első számú centruma kell maradjon. Ezzel együtt az itt zajló kutatások eredményeit, s azok újszerű módszereit meg kell honosítani a hazai felsőoktatásban, legelőbb a doktori iskolákban és a mesterképzésben.
- (2) Tovább kell erősíteni az Intézet vezető pozícióját a szociológia elméleti irányzatainak és új empirikus módszereinek magyarországi honosításában. Törekedni kell arra, hogy az Intézet minél több kurrens témában jelen legyen a nemzetközi szinten.
- (3) Akadémiai intézetként gyarapítani kell az aktuális társadalmi kérdésekhez kapcsolódó tudományos és közpolitikai jellegű önálló megszólalásokat.

E kiemelt célok eléréséhez az akadémiai reform nyomán kibontakozó rendszer, és ezen belül a főigazgatók tevékenysége elsősorban a nemzetközi jelenlét erősítése terén nyújt kiemelt támogatást. E mellett a korábbihoz képest nagyobb ösztönzés van olyan projektekre, melyekben a kutatóközpontnak nem csak egy, hanem több intézete is részt vesz.

Az elmúlt évek szervezeti átalakításai, a vezetőségben történt többszöri változás, az adminisztrációs háttér újra gondolása mind olyan tényezők, melyek akár negatívan is befolyásolhatják a kutatók munkáját. Ez azonban az Intézetben nem járt ilyen hatással. Az elmúlt évek kutatói eredményei arra engednek következtetni, hogy a kutatók az átalakítások ellenére a korábban megszokott ritmusban folytatták publikációs és kutatási tevékenységüket, illetve az oktatói és a pályázati munkát.

Az intézmény belső szerkezetében az elmúlt években többször történt változás. 2013-tól kezdve három tudományos osztályba szerveződve dolgoznak a kutatók. Az osztályvezetők koordinálják az osztály munkáját, melyet az igazgatóval folyamatosan egyeztetnek. Az osztályokon belül a kutatók egy-egy aktuális vagy hosszabb távú kutatásra kutatási irányokba szerveződnek. A kutatási irányok munkáját kutatásvezetők koordinálják.

A Társadalmi Integráció és Társadalompolitika Osztály munkatársai nemzetközi kontextusba ágyazva vizsgálják a mai magyar társadalom jövedelmi, térbeli és értékrendbeli rétegződésének trendjeit, és egyes társadalompolitikai területek rétegződésre és jólétre gyakorolt hatását. Az Osztály kiemelt feladatai tartozik:

a hazai társadalmi integrációs folyamatok komprehenzív vizsgálata;

az átalakuló hazai politikai-intézményi struktúra átfogó elemzése;
a jóléti rendszer, különösen a családpolitika nemzetközi összehasonlító vizsgálata; továbbá az európai összehasonlító értékvizsgálatok hazai koordinálása.

A *Társas Kapcsolatok és Hálózatelemzés Kutatási Osztály*on két, Magyarországon nagy hagyományokkal rendelkező témakörben zajlanak a nemzetközi tudományos közösség által is elismert feltáró kutatások. Az Osztály kiemelt feladatai közé tartozik:
az átalakuló családmodellek és a nemi, ill. szexuális diszkrimináció európai összehasonlító elemzése;
fiatalok kapcsolati dinamikájának felfedező kutatása; továbbá az online kapcsolatok dinamikájának vizsgálata.

A *Módszertan és Kutatástörténet Osztály* szervezi az intézeti kutatók elé kerülő kvalitatív és kvantitatív módszertani dilemmák belső diszkusszióját, továbbá gyűjti és rendszerezi a TK-ban folyó kutatások adatbázisait és eredményeit. Emellett az Osztályon gyűjtik és elemzik a magyar szociológia elmúlt ötven évében fontos szerepet játszott kutatók szakmai hagyatékát. Az Osztály kiemelt feladatai közé tartozik a hazai szociológiai hagyaték rendszerezett anyagainak elemző feldolgozása; továbbá módszertani műhelyek és mester-kurzusok szervezése.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az Intézetben közel húsz, részben külső finanszírozású alap- és/vagy alkalmazott kutatási program zajlott 2017-ben. Ezek között található egy FP7-es, két H2020, valamint tizennégy OTKA-kutatás. E mellett négy projektet támogatott a Nemzeti Kulturális Alap, három kötetet és egy rendezvénysorozatot, az Intézet kutatói által szerkesztett folyóirat megjelenését pedig az MTA Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottsága.

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az Intézet kutatói az elmúlt években egyre emelkedő számban közlik eredményeiket tudományterületük nemzetközi elit disszeminációs fórumain.

2017-ben összesen 179 tudományos közlemény publikálásában vettek részt az Intézet kutatói: ebből a legrangosabbak 69 folyóiratcikk, 8 könyv és 36 könyvfejezet formában jelentek meg. Tíz angol nyelvű tanulmány jelent meg nemzetközi impaktfaktoros folyóiratban.

Az év folyamán több magyar és idegen nyelvű monográfia is megjelent intézeti kutatók tollából.

Kiemelt projekt a European Social Survey, amit két munkatársunk koordinál, és az Integrációs és dezintegrációs folyamatok a magyar társadalomban című, 2017-ben zárult OTKA-kutatás, valamint az MTA BTK, TK és a SZTAKI kutatói vezetésével és részvételével zajló COURAGE (Cultural Opposition: Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries, [Kulturális ellenállás: az ellenzékiesség kulturális örökségének megértése az egykor szocialista országokban](#)) című, 2016-ban indult H2020 finanszírozású kutatás.

Mindhárom projektet jelentős tudományos és sajtóérdeklődés övezi, és további eredményekre is számíthatnak részükről.

Az Intézetben 2017-ben zárult a *FamiliesAndSocieties* EU FP7-es kutatás. Egy további H2020-as projekt (*Quality of Jobs and Innovation Generated Employment Outcomes, QuInnE - A munka minőségén és az innováción alapuló foglalkoztatás növekedés*) is fut. Emellett hazai finanszírozásban tizennégy OTKA-kutatás is zajlott.

Új projektként indult a Mobilitási Kutatási Centrum, mely az MTA Kiválósági Együtműködési Program (MTA KEP) finanszírozásában zajlik.

Az Intézet keretei között 2013-ban alakult meg az ország első minősített adatrepozitóriuma, a *Kutatási Dokumentációs Központ* (KDK, <http://kdk.tk.mta.hu>), mely amellett, hogy a Társadalomtudományi Kutatóközpontban keletkező adatokat archiválja és teszi elérhetővé további kutatások számára, a magyarországi társadalomtudományok egyik elsődleges repozitóriumává kíván válni. A KDK munkatársai kivétel nélkül az Intézet állományából kerülnek ki. A kutatói érdeklődés az elmúlt két évben egyre nagyobbá vált, és a 2016/17-es kutatóközponti költözés során a többi MTA intézetektől nem várt mennyiségű anyag érkezett a KDK-ba, melynek egy részét pillanatnyilag nem tudta befogadni (az új Kutatóházban továbbra sincs erre kiutalt hely). A működés nagyobb igényekhez alakítása elkerülhetetlennek látszik.

Az Intézet munkatársai szerkesztik, és a Szociológiai Intézet adja ki a *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle* nyílt hozzáférésű, kettős anonim referensi rendszerben (double-blind peer review) lektorált, magyar és angol nyelvű tanulmányokat közlő online szakfolyóiratot. A Socio.hu az elmúlt időszakban egyre ismertebbé vált. Weblapján a látogatások száma és a megtekintés évről évre emelkedik (mára már meghaladta a 10.000-et). Mindez a megjelenő kéziratok emelkedő minőségének és az alapos szerkesztőségi munkának köszönhető. A szakfolyóirat négy magyar és egy angol nyelvű számot jelentett meg 2017-ben. Az Intézet két kutatója nyert el 2017-ben Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat.

Az Intézet közel húsz kutatási projektjéből a nagyobbak elmúlt évi munkájának az eredményei az alábbiakban foglalhatóak össze:

A COURAGE a kulturális ellenállás gyűjteményeinek közös adatbázisát hozza létre, lefedve az egykori szocialista blokk tagállamait. A gyűjtemények egységes és összehasonlítható formában kerülnek leírásra, így az adatbázisban könnyen kereshetővé válnak. A kutatásban hasznosulnak a gyűjteményekben dolgozók értékes tapasztalatait, melyek egyértelműen bizonyítják: az archívum, mint a múlt lerakata komoly potenciállal rendelkezik. A program segít megérteni, miként működnek a gyűjtemények, milyen funkciót töltenek be az adott társadalomban, hogyan jelenítik meg anyagaikat és kutatási eredményeiket a hazai és a nemzetközi közönség előtt. A program legfontosabb célja, hogy a kulturális ellenállás történeti gyökereinek és örökségének megértése segítségével lehetővé tegye a gyűjtemények társadalmi hatásának és hatókörének növelését. Az átfogó vizsgálat 16 országra terjed ki az egykori NDK-tól a balti államokon át Ukrajnáig. A gyűjtemények minél hatékonyabb társadalmi hasznosítását szemináriumok, filmfesztivál, mozgó kiállítás, internetes adatbázis és tananyag segíti majd minden egyes országban. Tíz ország tizenkét egyeteme és kutatóintézete vesz részt a kutatómunkában, a kelet-európai akadémiai kutatóintézeti hálózat szereplőin kívül fontos nyugat-európai egyetemi központok is.

Integrációs és dezintegrációs folyamatok a magyar társadalomban: 2017-ben jelent meg a *Társadalmi integráció. Az egyenlőtlenségek, az együttműködés, az újraelosztás és a hatalom szerkezete a magyar társadalomban* című tanulmánykötet. A tanulmányok szerzői többségükben az Intézet munkatársai. A kutatók merőben új szempontból tekintettek a társadalmi egyenlőtlenségekre. Létrehoztak egy új egyenlőtlenség modellt, amely a korábbi

munkajellegre alapozott rétegződés modellekkel szemben sokkal több szempontot vesz figyelembe.

A Jóléti attitűdök magyarázata: Általános morális elvek, téma-keretezés és kutatási dizájn című, NKFI által támogatott alapkutatás 2016 októberében indult. A kutatás a jóléti ellátásokkal kapcsolatos vélemények egyes meghatározó tényezőit kívánja vizsgálni, különös tekintettel a szegénytámogatásokra. A középpontban a kérdőíves felmérésekben mért attitűdök állnak. A kutatás hipotézise, hogy a vélemények nem vezethetők le pusztán az önérdék és marginális zavaró tényezők eredőjeként; hanem részben bizonyos, jól körülhatárolható morális megfontolásokat is figyelembe vesznek. Az is feltételezhető, hogy a kinyilvánított attitűdöket befolyásolják az ellátásokra és ellátottakra vonatkozó közéleti diskurzusok, továbbá maguk a kérdezési eljárások is, amelyek egyes szempontokat előtérbe helyeznek, másokat ellenben háttérbe szorítanak.

A European Social Survey (ESS) projektet az Európai Bizottság kezdeményezte, a felmérés 2002 óta tart objektív tükröt a részt vevő európai országok elé. Ez a tükör valóban objektív: a kérdések minden országban szigorúan ugyanazok, az adatfelvételi módszerek a legfejlettebbek. Az adatfelvételei két évente zajlanak; módszertanát nemzetközi kutatás keretében 21 európai ország kutatói dolgozták ki. 2018-ban a 9. adatfelvételi forduló zajlik majd. Az adatok bárki számára szabadon hozzáférhetőek; közjószág, melyet bármilyen kutató felhasználhat kutatásához, publikációihoz.

A homoszexualitás 20. századi társadalomtörténete az 1990 előtti Magyarországon című, 2017-ben lezárult OTKA-projekt kutatói folytatták a korábban összegyűjtött levéltári és egyéb kutatási anyagok feldolgozását. A kutatási eredményeket 2017 folyamán két magyar szakfolyóiratban megjelent tanulmányban, két nemzetközi konferencia-előadásban és egy magyar nyelvű ismeretterjesztő előadásban lettek közzételve. Megjelent két impaktfaktoros nemzetközi szakfolyóirat-cikk és egy könyvfejezet is a Palgrave kiadó gondozásában. E mellett megjelenés alatt áll a kutatás alapján készült magyar nyelvű monográfia.

A lakáshitellel eladósodott családok helyzetének vizsgálata című NKFIA/OTKA-kutatás empirikus részében ebben az évben a fő hangsúly az adatok másodelemzésén volt. A témához kapcsolódó adatbázisok (pl. Társi, KSH, MNB, PSZÁF stb.) összegyűjtése megkezdődött és 80%-ban be is fejeződött. Az elemzések segítenek abban, hogy előzetes képet kapjunk a krízishelyzetben lévő csoportok társadalmi és térbeli pozíciójáról, és ezzel megalapozható legyen a saját adatfelvétel. A survey kutatást, melyet valamelyik nagyobb közvélemény-kutató intézet országos reprezentatív omnibusz vizsgálatához csatlakozva terveztünk lekérdezni, a következő évre halasztottuk, mivel a választás éve nem tűnik megfelelőnek a tudományos követelményeknek eleget tevő kutatás elvégzésére. E helyett a kutatás kvalitatív része került előbbre, ami szintén segít a survey kutatás kérdéseinek pontosabb előkészítésében. Hitelút-interjúk készültek a hitelesek különböző csoportjaival. Az interjúk feldolgozása megkezdődött. Elkezdődött a survey kutatáshoz használandó kérdőív előkészítése is. A kutatáshoz kapcsolódóan 2 angol nyelvű cikk jelent meg, és két angol nyelvű konferencia előadás hangzott el.

Egy online közösségi hálózat életrajza: big data elemzés című NKFIA/OTKA-kutatás 2016/17-ben és az iwiw diffúziójának, illetve a hálózat gyors „összeomlásának” a jellegzetességeit, illetve az iwiw példáján keresztül a hálózatok multiplicitását vizsgálták. A projekt zárókonferenciájára decemberben került sor *Computational Social Science at Work* címmel.

A 20. század hangja – A magyar szociológia kvalitatív forrásai című NKFIA/OTKA-kutatás középtávú célja a magyar kvalitatív szociológia hangzó örökségének megmentése. Tudásszociológiai, tudománytörténeti kutatás, longitudinális fogalomtörténeti vizsgálat egy-egy adott téma (pl. cigányság, migráció, életmód, család, szegénység, elit, hátrányos megkülönböztetések, előítéletek, stb.) kvalitatív kutatásainak longitudinális elemzése, illetve életművek feldolgozása, egy-egy szociológusi életmű feldolgozása és kutathatóvá tétele.

Diszkontinuitások – a magyar szociológia 1960 és 2010 között című kutatás célja a folytonosság és megszakítottság vizsgálata az 1960–2010 közötti magyar szociológiai gondolkodásban. Néhány alapkutatási témán keresztül azt vizsgálja, hogy az 1960 és 1990 közötti időszakban hogyan jöttek létre a diszciplína fő kutatási irányzatai és módszertani gyakorlatai, ezek miképp befolyásolták az 1990 utáni szociológiai kutatásokat. Bár az 1960-as években kiépült hazai szociológiát meghatározta az a körülmény, hogy a szocialista rendszer keretei között formálódott, melyben szinte folytonos volt a politikai befolyás, a korabeli tudományos eredmények és módszerek mégsem írhatók le pusztán „szocialista szociológiaként” – sőt megkerülhetetlen kutatások születtek. Épp ezért fontos e kutatások elemzése, hatásuk alapos vizsgálata, és nem csupán eszmetörténeti szempontból, hanem mert a hagyományok számbavétele és újrahasonosítása a tudományág mai versenyképességét is erősíti. Általános vélekedés, hogy a kelet-európai szociológia a „nyugati” szociológia másolója, és csak ritkán áll elő eredeti megközelítésekkel, noha hagyományainak megfelelően hozzá kellene járuljon a nemzetközi szinten is releváns társadalmi problémák leírásához. Az elmúlt fél évszázad magyar szociológiai tudástermelésének vizsgálatával ezt az ellentmondásos helyzetet szeretné a kutatás feltárni, egyúttal számba venni örökségünk máig ható, hasznosítható elemeit, azokat a kutatási stratégiákat, melyek érdemben járultak hozzá a nemzetközi szociológiai gondolkodáshoz. A kutatás elsősorban a 20. század hangja Archívum és Kutatóműhely egyedülálló társadalomkutatási gyűjteményeire és e kutatócsoport tagjainak munkájára épül, melyhez az OTKA-támogatások már eddig is nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak.

A Karriermodellek és karrierépítés a kutatás-fejlesztésben című konzorciális kutatás fő célkitűzése, hogy feltárja és értékeli a különböző karriermodelleket, valamint a tudományos előmenetelt segítő és akadályozó tényezőket a kutatás-fejlesztés területén Magyarországon. A tudományos karriereket több nézőpontból vizsgálja, nevezetesen a munkaerő-piaci egyenlőtlenségek, a személyes kapcsolati hálók, továbbá a munka–magánélet egyensúlya szempontjából. Kiemelt elemzési szempont a nemek, az életkor, a regionális és a természet- és műszaki tudományok (TM) területein megfigyelhető egyenlőtlenségek. A kutatás elsősorban a PhD-fokozattal rendelkezők karrierútjait vizsgálja. Egyfelől feltárja a magyarországi PhD-fokozattal rendelkezők tudományos pályafutásának makro-szintű jellemzőit strukturális tudományometriai és tudományterképezési modelleket és módszereket felhasználva. Másfelől, a tudományos előmenetelre ható egyéni meghatározó tényezőket elemzi, két kiemelkedően fontos tényezőre fókuszálva, a személyes kapcsolati hálókra és a munka–magánélet problematikájára. A harmadik elemzési szint a K+F szervezeteire irányul. A kutatás abból a szempontból elemzi a K+F munkáltatói oldalt, hogy a munkahelyi esélyegyenlőségi és sokszínűségi, valamint humán erőforrás politikájuk milyen módon befolyásolja a nemek szerinti esélyegyenlőséget. Továbbá, a kutatás értékeli az innovációval kapcsolatos szervezeti attitűdöket, és a K+F területen belül elemzi az innováció, a vállalatok társadalmi felelősségvállalását (CSR) és a nemek szerinti egyenlőség összefüggéseit. A 2017-es év feladatai közé tartozott a fókuszcsoporthoz szervezése, az egyéni interjúk lebonyolításának első hulláma, az e-kérdőív lekérdezése a K+F szervezetek körében és az adatok gyorselemzése, valamint egy konferencia szervezése.

Az agrár- és vidékfejlesztési politikák hatása a helyi élelmiszertermelésre: a kutatás második évében az esettanulmányok és a kiegészítő esettanulmányok terepmunkájának elkészítése; mintegy 120–145 interjú elkészítése, dokumentumelemzés, és terepbejárás zajlott.

b) Tudomány és társadalom

Mind a hazai finanszírozású, mind a nemzetközi konzorciumok részeként zajló kutatások fontos célkitűzése, hogy a kutatási eredmények ne csak szakmai fórumokon, hanem a szélesebb nyilvánosság előtt is bemutatásra kerüljenek. Erre adtak lehetőséget a műhelybeszélgetések, sajtótájékoztatók, könyvbemutatók, médiaszereplések, valamint a kutatási eredmények képzésekben és továbbképzésekben történő ismertetése.

A kutatási tapasztalatok laikusok körében történő elterjesztésére fokozott figyelmet fordítottak 2017-ben is. A rádió- és egyéb médiaszereplések mellett, mint minden évben, így az elmúlt évben is megjelentek az intézeti kutatók a *Magyar Tudomány Napja* rendezvényen. 2017-ban hat előadással és egy interaktív programmal vett részt a *Kutatók Éjszakáján*.

Kiemelt konferencia volt 2017-ben *A szegénység haszna: legitimáció, hatalom, elosztási rendszerek*, valamint a *Felnőtt rendszerek, gyermeki érdekek: társadalmi egyenlőtlenségek, nemi szerepek, és hatalmi struktúrák az iskolarendszerben*. További jelentős konferenciánk volt a *Társadalmi integráció: az egyenlőtlenségek, az együttműködés, az újraelosztás és a hatalom szerkezete a magyar társadalomban*, a *Civil Society and Social Movements* nemzetközi konferencia, a *Voices10: a 20. század hangja* archívum és kutatóműhely konferenciája, a *Karrierstratégiák és család a tudományos pályán*, a *Roma médiakép 1988–2015*, az *Institutional Reforms in Ageing Societies* és a *Cultural heritage and local development* workshop.

Az évente egyszeri alkalommal megrendezésre kerülő Kutatók Éjszakája mellett az Intézet rendszeres *public lecture* sorozatot, illetve dokumentumfilm-klubot szervez a belvárosi Kazimír Bisztró rendezvénytermében, *Szociobisztró* címmel. A szakemberek, laikusok és diákok körében egyaránt népszerű rendezvénysorozaton a közvéleményt érdeklő, ám mélyebb elemzést igénylő témákban (pl. emberkereskedelem, embercsempészet, prostitúció, menekültkérdés, hátrányos helyzetű fiatalok esélyei, külföldi munkavállalás nehézségei, városfejlődés, városrehabilitáció stb.) folytak dokumentumfilm-vetítéssel egybekötött beszélgetések.

Kurrens módszertani problémák megvitatására előadás- és vitasorozatot indított az Intézet az ELTE TákT, BME GTK-val közösen *Módszeresen* címmel. A rendezvények anyaga és a beszélgetések felvétele elérhető a sorozat sajtó honlapján is.

Az Intézet kutatói rendszeresen vesznek részt az aktuális társadalmi folyamatokat vagy társadalompolitikai intézkedéseket elemző televízió- vagy rádióprogramokban. Emellett jó kapcsolat alakult ki az írott sajtó több elemző újságírójával, elsősorban az index.hu vezető hírportál munkatársaival. A menekültkérdés és a családi viszonyok, a szegénység kutatása, a szociálpolitikai kutatások mellett az intézeti zászlóshajó projekt, az integrációs kutatás eredményei kaptak jelentős sajtóvisszhangot 2017-ben. A 2017-es sajtómegjelenések száma messze meghaladta a korábbi évek átlagát. Az intézeti kutatók felkészültségének, a szelektív meghívásoknak és a megfelelő anyagok biztosításának köszönhetően a sajtómegjelenések nagy része tárgyilagos, és a lehetőségekhez képest elemző módon mutatta be a fenti témákat a közvélemény számára.

Az Intézet kutatója kapta megosztva 2017-ben a Magyar Szociológiai Társaság Polányi Díját.

Kutatói összetétel

Az Intézet dolgozóinak nagyobb része nő (az elmúlt években 58–62% között ingadozik arányuk). A kutatók közül többen foglalkoznak gender kérdésekkel és ezen belül a kutatónők pályafutását befolyásoló tényezők vizsgálatával. Ennek megfelelően külön hangsúlyt fektetnek a kutatónők előmenetelének segítésére. Mostantól TK-s szinten is lehetőség van a teljesítményértékelésnél a szülési szabadságról visszatérők érdekeinek érvényesítésére (nemre való tekintet nélkül). A kutatók korstruktúrája 2011-ben átalakult: duplájára emelkedett a 35 év alattiak száma. A statisztika szerint minden évben a kutatók közel egynegyede volt 35 év alatti.

Az Intézet kutatóinak kétharmada oktat hazai felsőoktatási intézményben, rendszerint az ország legnagyobb és legjobb egyetemén, angol, illetve magyar nyelven. Jóllehet az Intézet korösszetételének változása (és a reform miatt 2010–2011-ben nyugdíjazott kollégák aktív állományból való kikerülése miatt) az oktatók száma az utóbbi években jelentősen csökkent.

A nemzetközi egyetemek közül az intézeti kutatók vendégoktatóként évente átlagban 20 egyetemen adnak elő. Ezek közül kiemelendő: a Babes-Bolyai Tudományegyetem; University of Mannheim, MZES, Germany; University of Vaasa, Finland; Abo Academy, Finland; Ljubljani Egyetem, Szlovénia; Pozsonyi Uninova Egyetem; Balti Federális Egyetem Európa Program; Kijevi Sevcsenko Tudományegyetem Európa Program; Humboldt Egyetem.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az intézeti konferenciák közül kiemelendő *A szegénység haszna: legitimáció, hatalom, elosztási rendszerek*, valamint a *Felnőtt rendszerek, gyermeki érdekek: társadalmi egyenlőtlenségek, nemi szerepek, és hatalmi struktúrák az iskolarendszerben*.

Intézeti kutatók munkájának eredményeképpen az ország első minősített adatrepozitóriumaként működik a Társadalomtudományi Kutatóközpont Kutatási Dokumentációs Központja (KDK).

A nemzetközi együttműködés tekintetében kiemelendő a folytatódó kapcsolat az Intézet a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Szociológiai Intézetével.

Erősítették kapcsolataikat a régió társintézményeivel is; többek között folytattak a kapcsolatépítést a Lengyel Tudományos Akadémia Filozófiai és Szociológiai Intézetének irányába.

Az egyik workshop az *AgencEE – Gender Equality in Academia in CEE* – H2020 pályázat előkészítését szolgálta, melynek kelet- és közép-európai kutatóintézetekből és egyetemekből álló konzorciumát a TK vezeti.

A kutatók a 2017-es év folyamán is nagy aktivitást mutattak hazai és nemzetközi konferenciákon való részvétel tekintetében. Az Intézet munkatársai résztvevőként vagy előadóként több mint százszor látogattak el külföldi konferenciákra. Előadásai többnyire publikálásra kerültek a konferenciáról készült kiadványokban. További közel száz hazai konferencia-részvételt regisztráltunk, többek között az MSZT éves konferenciáján szekcióvezetőként és előadóként is.

A közlemények mellett egy-egy rangos megbízás, illetve kitüntetés is jelezte a nemzetközi tudományos közösség egyes kutatók iránti megbecsülését.

Legtöbb kutató oktatóként is tevékenykedik, angol és magyar nyelven tanítanak a BME, a CEU, a Corvinus, az ELTE, a Debreceni Egyetem, a MOME, az IBS, a SOTE és a Károli Gáspár egyetemen.

Az intézeti kutatóknak több mint háromnegyede végez rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet, akik 2017-ben közel száz elméleti és gyakorlati kurzust tartottak, PhD-témavezetéseket vállaltak, valamint TDK-, BA- és MA-diplomamunkák témavezetői feladatait látták el. Hárman külföldi egyetem is oktattak. Doktori iskolában kutatóink egyharmada oktatott 2017 során, két kutató doktori iskolát vezetett.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Intézet kutatói gyakorlott pályázók, és minden lehetőséget kihasználnak külső források megszerzésére. A kutatók részéről a belső körülmények tehát kedvezőek. A külső körülmények azonban kevésbé támogatják a sikeres pályázást, hiszen a hazai források leszűkültek, és nemzetközi szinten is egyre nehezebb sikeresen pályázni. Az elnyert H2020 projekteken dolgozó kutatók helyzetét rontja a különbségekkel kapcsolatban még mindig fennálló bizonytalanság. Annak ellenére, hogy mindez visszaveti a pályázati kedvet, a kutatók jelentős része továbbra is aktívan pályázik.

A pályázási tevékenységet, illetve az elnyert pályázatok menedzselését a TK adminisztrációja aktívan segíti. Pályázat főigazgatói jóváhagyás nélkül nem adható be.

Az MTA EUHUNKPT pályázatán a TK által elnyert H2020 felkészülésre fordítható keret az Intézet kutatóinak is lehetővé tette, hogy több H2020 pályázat beadásában konzorciumi tagként vegyenek részt.

Az abortuszszabályozás szigorításának hatása az újszülöttek egészségére, valamint a gyerekek és a szülők gazdasági, társadalmi jellemzőire (NKFIH): 1974. január 1-től olyan új abortuszszabályozás lépett életbe Magyarországon, amely korlátozta a terhességmegszakításokhoz való hozzáférést. A szabályozás változásának azonnali jelentős hatása volt: a terhességmegszakítások száma 70 000-el, az élve születések száma 30 000-el nőtt 1973 és 1974 között. Ez a kutatás a szabályozás változásának az érintett gyerekekre és szüleikre való hatását vizsgálja. Arra kíváncsi, hogy az újszülöttek egészségi állapota, a gyerekek oktatási részvétele, munkaerő-piaci és egyéb társadalmi jellemzői hogyan változtak közép és hosszú távon az új szabályok életbelépését követően. Azt is elemzi, hogy a szabályváltozások hogyan befolyásolták a szülők tanulmányait és egyéb társadalmi jellemzőit hosszú távon.

Cirkuláció és disszenzus a magyar kulturális elitben (NKFIH): A kutatás célkitűzése a magyar kulturális elitben zajló változások és folyamatosság vizsgálata. Egy 450 fős, korábbi adatbázisokkal összehasonlítható, a pozicionális és a hólabda alapú mintavételt kombináló kérdőíves adatfelvétel segítségével arra keresi a választ, hogy az elmúlt nyolc év során milyen változások zajlottak az elitcsoportban a rekrutáció, a státuszjelzés és a különböző erőforrásokkal való ellátottság szempontjából. Különösen vizsgálandó, hogy a kulturális elitre, amely a rendszerváltás és a poszt-szocializmus évtizedei során erős stabilitást és meritokratikus rekrutációs mintázatokat mutatott, hogyan hatott a kétezres évek végén felgyorsuló generációváltás, valamint a 2010-es nagymértékű politikai elit-cirkuláció. A kutatás hipotézise szerint a politikai elit beavatkozásai következtében krízis alakult ki a magyar kulturális elitben, melynek következményei különbözőek az egyes elitcsoportokra nézve. A reputációs elitcsoport politikai eszközökkel nem leváltható, míg a pozicionális

elittagok könnyebben lecserélhetőek. Az egyenlőtlen cirkuláció növekvő disszenzust okoz az új összetételű kulturális elit attitűdjeiben, normáiban és identitásában.

A várostervezés szociológiája (OTKA): Az utóbbi években az EU-hoz történő csatlakozás következményei – nem utolsósorban az újonnan megnyíló támogatási formák átalakítani látszanak a várostervezést és ehhez kapcsolódóan a városok megújításának folyamatát és ütemét. Ezek a folyamatok nem hagyhatók figyelmen kívül a városok térbeni-társadalmi szerkezete változásainak hosszú távú vizsgálatánál sem. A tervezett kutatás egyik alapvető célja, hogy megvizsgálja, az új helyzetben hogyan alakulnak át a városfejlődést befolyásoló érdekviszonyok, milyen mechanizmusok azok, amelyek megerősödtek, és melyek azok, amelyek kevésbé hatékonyak, mint korábban. A kutatás célja, hogy összegezze és elemezze a 2009–2013 között megvalósításra került városrehabilitációs projekteket, illetve néhányat esettanulmányyszerűen elemezve rámutasson, hogy a beavatkozások mennyire váltották be az EU-s irányelveket, és hogyan járultak hozzá a térbeni-társadalmi szerkezet változásához. Ezen túlmenően elemezze az új tervezési időszak dokumentumait is a 2014/15 folyamán elkészült új Integrált Településfejlesztési Stratégiákat és azok fejlesztési irányait véve alapul.

Mobilitási Kutatási Centrum. (MTA KEP): A kutatási projekt célja a társadalmi, munkaerőpiaci, iskolai és területi mobilitás új összetevőinek az elemzése interdiszciplináris kutatási keretben. A kutatás tematikai keretét az MTA TK SZI-ben kidolgozott új társadalom modell biztosítja, amely a korábban használt rétegződési sémákhoz képest sokkal több társadalmi jellemzőt foglal magában, szignifikáns elemzést biztosít a jelenkori magyar társadalom egyenlőtlenségeinek és az azokat létrehozó társadalmi, gazdasági és politikai mechanizmusok megértéséhez. Az egyes kiemelt témák helye a projektben a mobilitás szempontjából kiemelkedően fontos, és az itt kapott eredmények szintetizálásából a mobilitás új szempontok szerint vizsgálható. A projekt a kiválóság kritériumait teljesítve egységes egyes részleteit tekintve altémákra bontott szerkezetben működik.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Impaktfaktoros nemzetközi folyóiratcikk

1. Kovács E, Kelemen E, Kiss G, Kalóczkai Á, Fabók V, Mihók B, Megyesi B, Pataki Gy, Bodorkós B, Balázs B, Bela Gy, Margóczy K, Roboz Á, Molnár D: Evaluation of participatory planning: Lessons from Hungarian Natura 2000 management planning processes. *Journal of Environmental Management* 204:(1), 540–550. (2017) IF: 4,01
2. Takács J, Kuhar J, P Tóth T: Unnatural Fornication Cases under State-Socialism: A Hungarian–Slovenian Comparative Social-Historical Approach. *Journal of Homosexuality* 64:(14), 1943–1960. (2017) IF: 1,827 <http://real.mtak.hu/63541/>
3. Jan Vávra, Boldizsár Megyesi, Barbora Duží, Tony Craig, Renata Klufová, Miloslav Lapka, Eva Cudlínov: Food Self-provisioning in Europe: An Exploration of Sociodemographic Factors in Five Regions. *Rural Sociology Paper* 10.1111/ruso.12180. 31. (2017) IF: 1,718 <http://real.mtak.hu/73357/>
4. Alex Franklin, Kovács Imre, Csurgó Bernadett: Governing Social Innovation: Exploring the Role of ‘Discretionary Practice’ in the Negotiation of Shared Spaces of Community Food Growing. *Sociologia Ruralis* 57:(4), 439–458. (2017) IF: 1,698 <http://real.mtak.hu/48804/>
5. Smith M K, Egedy T, Csizmady A, Jancsik A, Olt G, Michalkó G: Non-planning and tourism consumption in Budapest’s inner city. *Tourism Geographies: an International*

Journal of Tourism Space Place and Environment Paper RTXG 1387809. (2017) IF: 1,663

6. Hajdu T, Hajdu G: The association between experiential and material expenditures and subjective well-being: New evidence from Hungarian survey data. *Journal of Economic Psychology* 62, 72–86. (2017) IF: 1,275
7. Messing V, Bernáth G: Disempowered by the media: causes and consequences of the lack of media voice of Roma communities. *Identities-Global Studies in Culture and Power* 24:(6), 650–667. (2017) IF: 1,174
8. A Tremlett, Messing V, Kóczé A: Romaphobia and the media: mechanisms of power and the politics of representations. *Identities-Global Studies in Culture and Power* 24:(6), 641–649. (2017) IF: 1,174
9. Kurimay A, Takács J: Emergence of the Hungarian Homosexual Movement in Late Refrigerator Socialism. *Sexualities* 20:(5-6), 585–603. (2017) IF: 0,922 <http://real.mtak.hu/58871/>
10. Albert F, Dávid B, Kmetty Z, Kristóf L, Róbert P, Szabó A: Mapping the Post-communist Class Structure: Findings from the 'Hungarian Class Survey'. *East European Politics and Societies*. (2017) IF: 0,4 <http://real.mtak.hu/73186/>

Angol nyelvű folyóiratcikk

11. A Csizmady, J Hegedüs, Gy Nagy: The effect of GFC on tenure choice in a post-socialist country – the case of Hungary. *International Journal of Housing Policy* 17:(2), (2017) 249–275.
12. Zombory M: Conceptions of the catastrophe: discourses on the past before the rise of Holocaust memory. *Holocaust Studies: A Journal of Culture and History* 23:(1-2), 176–198. (2017) <http://real.mtak.hu/63019/>
13. Kmetty Z, Koltai J, Tardos R: Core Ties Homophily and Sociocultural Divides in Hungary from 1987 to 2015. *International Journal of Sociology* 47:(3), 228–249. (2017)
14. Geröcs T, Vigvári A: The Concept of ‘Peasant Embourgeoisement’ in the Perspective of Different Historical Conjunctures. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Sociologia* 62:(1), 85–104. (2017)
15. Kristóf L: Elite Circulation in the Hungarian Cultural Elite: A Case Study of Theatres. *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy* 8:(3), 295–318. (2017) <http://real.mtak.hu/63431/>
16. Szikra D, Kiss D: Beyond Nationalization: Assessing the Impact of the 2010-2012 Pension Reform in Hungary. *Review of Sociology of The Hungarian Sociological Association* 27:(4), 1–20. (2017)

Könyv

17. Kovách I (szerk.) Társadalmi integráció: Az egyenlőtlenségek, az együttműködés, az újraelosztás és a hatalom szerkezete a magyar társadalomban. Szeged; Budapest: MTA TK Szociológiai Intézet; Belvedere Meridionale. 380. (2017)

**AZ MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS
PÉNZÜGYI ADATAI 2017-BEN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	170	Ebből kutató ² :	138
PhD, kandidátus:	78	MTA doktora: 10	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			44

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		509
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		473
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		152
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		14
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		74
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	21	idegen nyelven: 4
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	6	idegen nyelven: 3
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	114	idegen nyelven: 81
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	17	idegen nyelven: 11
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	33	idegen nyelven: 23

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	2012	Összes független hivatkozások száma:	1933
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 4	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	317	hazai:	318
Nyilvános esemény megrendezése:	21	kulturális rendezvények:	7
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			41
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	27	hazai:	50
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	6	hazai:	50

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		104
Témavezetések száma: TDK munka:	19	Diplomamunka (BSc): 119
Diplomamunka (MSc):	115	PhD: 83

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	1030547,09	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	19	Teljes saját bevétel: 129932,11 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		34,0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	93978,0	E Ft
Az év folyamán egyéb NKFIH forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0,0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	35954,11	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	1030 547,09	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	129 932,11	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	93 978,0	E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	262,8	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	26 167,32	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	9524,0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA TK központ vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	50	Ebből kutató ² :	18
PhD, kandidátus:	8	MTA doktora: 1	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			14
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			13
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 3	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	43	Összes független hivatkozások száma:	38
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	7	hazai:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Jogtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	29	Ebből kutató ² :	29
PhD, kandidátus:	18	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			181
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			170
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			60
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			21
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 12	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 2	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 33	idegen nyelven:	40
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 3	idegen nyelven:	7
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 5	idegen nyelven:	3

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	567	Összes független hivatkozások száma:	547
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	74	hazai:	84
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			10
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	13	hazai:	19
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	20

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			26
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	40
Diplomamunka (MSc):	42	PhD:	29

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Kisebbségkutató Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	21	Ebből kutató ² :	21
PhD, kandidátus:	12	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			90
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			80
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			33
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			12
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	2	idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	19	idegen nyelven:	11
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	6	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	7	idegen nyelven:	4

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	362	Összes független hivatkozások száma:	359
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	53	hazai:	43
Nyilvános esemény megrendezése:	10	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			24
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	8	hazai:	9
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	13

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			18
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	15
Diplomamunka (MSc):	10	PhD:	15

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Politikatudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	34	Ebből kutató ² :	34
PhD, kandidátus:	17	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			17

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			118
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			110
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			25
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			13
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	4	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	1	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	44	idegen nyelven:	15
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	6	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	9	idegen nyelven:	7

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	545	Összes független hivatkozások száma:	535
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 3	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	78	hazai:	88
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			5
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	4	hazai:	10
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	6

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			28
Témavezetések száma: TDK munka:	9	Diplomamunka (BSc):	27
Diplomamunka (MSc):	24	PhD:	22

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Szociológiai Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	36	Ebből kutató ² :	36
PhD, kandidátus:	23	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			111
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			105
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			33
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			25
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 3		idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 2		idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 19		idegen nyelven:	15
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 2		idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 12		idegen nyelven:	9

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	528	Összes független hivatkozások száma:	485
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	105	hazai:	98
Nyilvános esemény megrendezése: 7		kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 2		hazai:	12
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 4		hazai:	11

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			32
Témavezetések száma: TDK munka: 3		Diplomamunka (BSc):	37
Diplomamunka (MSc): 39		PhD:	17

**BÖLCSÉSZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT
KUTATÓCSOPORTOK**

MTA–ELTE ÁLTALÁNOS IRODALOMTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kulcsár-Szabó Ernő, az MTA rendes tagja

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A

telefon: (1) 411 6500/5113; fax: (1) 411 6500/5413

e-mail: ksze@t-online.hu

a kutatócsoport működési ideje: 2012–2017

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A *Kultúraalkotó médiumok, gyakorlatok és technikák* című projekt a filológiai tudományok irodalmi nyilvánosságban betöltött szerepére, valamint a filológiai tevékenység technikai és intézményi komponenseire összpontosít. Ez a figyelem lehetővé teszi, hogy a filológiai tevékenységet, amely az irodalmi nyilvánosság előállításának csupán egyetlen komponense, tágabb kontextusban, azoknak a kulturális gyakorlatoknak a szintjén vizsgálják, amelyek közé illeszkedik. Lehetővé teszi továbbá azt, hogy a szöveg- és íráshasználat módjainak vizsgálatát kiterjesszék a filológiai tevékenységen kívüli, tágabb kulturális összefüggésekre is. A projekt három kutatási modulból épül fel. Az első a nyilvánosság technikai-intézményi előállításával, továbbá az irodalom nyilvánosságteremtő funkciójával foglalkozik. A második az *Újhold* folyóirat dokumentumait tárja fel, és Szabó Lőrinc munkásságához kapcsolódik. A harmadik az irodalomtudomány és kultúratudomány sokrétű viszonyának feltérképezésére vállalkozott, az itt elért eredmények kézikönyv formában válnak majd hozzáférhetővé.

A kutatócsoport a 2012-ben indult projekt eddigi éveiben teljesítette a vállalt publikációs terveket, s folytatólagosan erősítette a kutatócsoport nemzetközi és hazai tudományos jelenlétét. A 2017-es évben a csoport vállalásait három nagyobb részre lehet bontani, melyek szorosan kapcsolódnak a kutatás három moduljához. A 2017-es esztendőben három tudományos kötet és egy dokumentumkötet megjelentetése történt meg, melyek mindegyike a pályázat három kutatási moduljának egyikéhez tartozott, ezek összegezték és zárták le az öt év alatt zajlott kutatásokat, és a kutatások további irányait is kijelölték. Továbbá a projekt kutatásaihoz kapcsolódóan több tematikus folyóiratszám szerkesztésének előkészítése és megjelentetése is megtörtént. Ezek mellett mintegy a kutatás harmadik moduljának összegzéseként a kutatócsoport elkészítette egy kultúratudományi kézikönyv már digitálisan hozzáférhető változatát, mely a kutatócsoport 2017-ben befejeződött projektje elméleti lezárásának is tekinthető.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport jelentős eredményeként tartható számon két magyar, illetve egy angol nyelvű tanulmánykötet, egy szövegkiadás, továbbá egy kézikönyv jellegű kultúratudományi munka elkészítése, amelyeket többéves kutatás előzött meg. A projekt második és harmadik moduljához tartozik az a forráskiadásokat és elemzéseket tartalmazó kötet, amelynek megjelenését a 2014-ben elindított újholdas könyvsorozat három darabja előzött meg. A kutatócsoport szerkesztésében és több tagjának közreműködésével jelent meg a „*folyékony szobor vagy szilárd szökőkút.*” *Tanulmányok Nemes Nagy Ágnesről és más újholdasokról* című könyv, amelynek közleményei az *Újhold* folyóiratot, valamint kiemelt íróinak és költőinek munkásságát tárgyalják. Szintén e modulokhoz kötődik a kutatócsoport munkatársának társszerkesztésében, az „...*olvasd el szigorú szemmel cikkemet.*” *Babits Mihály és Gellért Oszkár Nyugat-levelezése, 1929–1941* címmel megjelent kötet, amely a *Nyugat* folyóirat szerkesztése közben keletkezett leveleket adja közre bőséges

jegyzetanyaggal és bevezető tanulmánnyal. A líraelméleti kutatások sokszerzős összefoglalását adja a *Verskultúrák. A líraelmélet perspektívái* című tanulmánykötet, amely arra az elgondolásra épül, hogy a líra kulturális, társadalmi, mediális, antropológiai vagy kognitív teljesítményére irányuló kérdés hasznosabb kiindulópontokat nyer, ha a költőiséget annak egy meghatározott funkcióra való redukálása helyett valamiféle funkcióteljességként, a nyelv funkcióteljességének talán egyedülálló megmutatkozásaként közelítjük meg. A kutatócsoport munkatársainak közreműködésével jelent meg az az angol nyelvű kötet – *Hungarian Perspectives on the Western Canon. Post-Comparative Readings* –, amelynek célja, hogy a magyar irodalom kiemelkedő alkotóit és műveit megismertesse a nemzetközi olvasóközönséggel. Tárgyai ezért olyan alkotások (pl. Nádas Péter vagy Esterházy Péter művei), amelyek a nyugati kánon kiemelkedő műveihez kapcsolódnak, azokkal összevethetők. Továbbá elkészült az a *média- és kultúratudományi* kézikönyv, amely abból a felismerésből született, hogy a hazai könyvkiadásból hiányzik egy olyan munka, amely áttekintené a kultúra- és médiatudományok szerteágazó összefüggésrendszerének alapvető irányait és jelenségeit, tisztázná legfontosabb fogalmait, bemutatná jelentős szerzőit és alapműveit.

A kutatócsoport munkatársai részt vettek a Helikon irodalomtudományi folyóirat *Hálózatelmélet és irodalomtudomány* című tematikus számának (2017/2) összeállításában és szerkesztésében, melynek középpontjában a hálózatelmélet áll, tágabb értelemben véve pedig a digitális mediális környezet a humántudományok – különösen az irodalomtudomány – kontextusában. Az itt közölt fordítások, valamint a szám második felében található recenziók ezt az összetett problémakört járják körül részben performatív, részben leíró módon.

A kutatócsoport munkatársai recenziók, kritikák, tanulmányok írása, fordítások és kontrollfordítások készítése, kötet- és folyóiratszerkesztések, szekcióvezetések mellett szemináriumokat tartottak az ELTE BTK-n és a Balassi Intézetben. A kutatócsoport egy munkatársa megvédte doktori értekezését. Több munkatársuk részt vett az OTDK-n bírálóként, illetve témavezetőként.

b) Tudomány és társadalom

A tudományos kutatást a szélesebb olvasóközönséggel megismertető rendezvényekre is sor került: így a kutatócsoport tagjai által tartott ismeretterjesztő előadások és beszélgetések mellett a *Szabad kötöttség. Szonettekről és politikai líráról a '45 utáni magyar irodalomból* című kötetnek, továbbá a Prae folyóirat *Antropocén* tematikus számának, valamint a Helikon *Hálózatelmélet és irodalomtudomány* című számának bemutatására, illetve egy műfordítóknak szóló szakmai tábor szervezésére. A Pesti Bölcsész Akadémia 2016/2017. tavaszi és 2017/2018. őszi félévének szervezésében több munkatárs is részt vett főszervezőként. Ezen túlmenően tudománynépszerűsítő és tájékoztató céllal üzemelteti több munkatárs a kutatócsoport és külön az Újhold-alkutatás oldalát egy közösségi portálon, illetve a kutatócsoport weboldala is folyamatosan frissül. A kutatócsoport több munkatársa közreműködik a József Attila Kör (JAK) műfordító táborának szervezésében, illetve részt vett a JAK kritikaműhelyén, s a Fiatal Írók Szövetségének kritikustusáján. A kutatócsoport munkatársai több irodalomtudománnyal és szépirodalommal foglalkozó lap vagy lapszám szerkesztőiként (Irodalomtörténet, Szépirodalmi Figyelő, Prae, Partitúra, Opus, Helikon, Műút, Kortárs Online) folyamatos alakítói a magyar irodalomkutatásnak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Ahogy a korábbi években is, a kutatócsoport jelentős hangsúlyt fektetett arra, hogy a projekt tudományterületének nemzetközileg is elismert kutatóit egy-egy előadás vagy workshop keretében Magyarországra hívja. A kutatócsoport több tagja tanulmánnyal szerepelt a széles körű nemzetközi együttműködés keretében megjelent kötetben: Danijela Lugaric – Milka Car – Gábor Tamás Molnár (eds.): *Myth and Its Discontents. Memory and Trauma in Central and Eastern European literature. Mythos und Ernüchterung. Zu Trauma und (fraglichen) Erinnerung in Literaturen des zentralen und östlichen Europa*. Wien, Praesens Verlag, 2017. Az ÁITK és az Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszék együttműködésében nemzetközi konferencia megrendezésére került sor *Biopoetics. Constructions of Life in Literature and Theory* címmel az ELTE BTK-n (2017. június 1–2.). A kutatócsoport tagjai részt vettek a *Philology in the Making. Theories, Materialities, and Media of Reading and Writing* című konferencián, mely az Universität zu Köln és a kutatócsoport közötti együttműködés folytatásaként jött létre (Köln, 2017. május 22–24.). Munkatársuk részt vett a Visegrádi Négyes (DOSZ ItO) Konferencián, melynek helyszíne az ELTE BTK volt (Budapest), és az *A Nyugat és a Baudelaire-sonettfordítások az első világháború idején* címmel tartott előadást. Emellett a kutatócsoport egyik tagja előadást tartott a *The Soma as the Core of Aesthetics, Ethics and Politics* nemzetközi konferencián *Bodily Techniques of the Digital* címmel. A projekt műfordításhoz kapcsolódó kutatásainak keretében munkatársuk előadást tartott az Institutul Cultural Român, (Bukarest, 2017.05.11.) szervezte nemzetközi konferencián *Traducerea ca o reprezentare a sistemului literar est-european* címmel. A nemzetközi konferenciákon való részvétel mellett a kutatócsoport tagjai számos hazai tudományos tanácskozáson és rendezvényen is részt vettek: a kutatócsoport vezetője plenáris előadást tartott az MTA 188. közgyűlésén *Arany János öröksége modern irodalmunk nyelvi tudatában* címmel (2017. 05. 09., MTA-székház), munkatársuk előadást tartott a „Nem mind Arany, ami fénylik”. *Arany János és kora* konferencián (Debreceni Egyetem, Debrecen, 2017. 04. 27.) *A tőkharang – A szonett szerepe Arany Jánosnál és kortársainál* címmel; a *Nemes Nagy Ágnes és Újhold* konferencián (PIM, Budapest) munkatársuk az *Atmoszféra, avagy a „bizonytalansági együttható”* címmel adott elő; az Eszterházy Károly Egyetem és a Fiatal Írók Szövetsége közös rendezésében létrejött *Állat és ember az irodalomban* konferencián több munkatársuk is előadást tartott; ugyancsak az Eszterházy Károly Egyetemen került sor az *Az invenció vágya és ígérete* című interdiszciplináris konferenciára a Performa Kutatócsoport szervezésében (február 2–4.), melyen a kutatócsoport négy tagja vett részt, egyikük plenáris előadással. A *Tendenciák a kortárs magyar képregényben és képregénykutatásban II.* pécsi konferencián (Pécsi Egyetem, 2017. 05. 5–6.) munkatársuk *A szín és színezés mint narratívaalakító funkció* címmel adott elő, majd ugyanezen munkatársuk előadást tartott a Bukaresti Egyetemen *Poesie și traducere – Poetul Jenő Disda în contextul român* címmel (Bukarest, 2017. 05. 10.).

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Elnyert pályázat nemzetközi konferencia szervezésére; a kiíró az ELTE Tudományos Tanácsa volt, a *Biopoetics. Constructions of Life in Literature and Theory* című konferencia öt ország képviselőinek, köztük a kutatócsoport tagjainak részvételével 2017. június 1–2-án lezajlott.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kulcsár Szabó, Ernő – Kulcsár Szabó, Zoltán – Lénárt, Tamás (eds.): *Verskultúrák. A líraelmélet perspektívái*. Budapest: Ráció. ISBN 978-615-5675-08-9 (2017)
<http://real.mtak.hu/73538/>
2. *Hungarian Perspectives on the Western Canon. Post-Comparative Readings*, eds. László Bengi, Ernő Kulcsár Szabó, Gábor Mezei, Gábor Tamás Molnár and Pál Kelemen, Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing (2017)
3. *Irodalom | média | kultúra | tudomány*, szerk. Kricsfalusi Beatrix – Kulcsár Szabó Ernő – Molnár Gábor Tamás – Tamás Ábel, digitális kézikönyv (2017)
4. „...olvasd el szigorú szemmel cikkemet”. *Babits Mihály és Gellért Oszkár Nyugat-levelezése, 1929–1941*, s.a.r., Buda Attila és Pataky Adrienn, Budapest: Gondolat (2017)
5. „folyékony szobor vagy szilárd szökőkút.” *Tanulmányok Nemes Nagy Ágnesről és más újholdasokról*, szerk. Buda Attila – Palkó Gábor – Pataky Adrienn, Budapest: PIM (2017)

MTA–ELTE HERMENEUTIKA KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Fehér M. István, az MTA rendes tagja

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/I

telefon: (1) 485 5200/5217; fax: (1) 485 5239

e-mail: h9142feh@ella.hu

a kutatócsoport működési ideje: 2012–2017

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az öt és fél éves kutatási periódusban

Az MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport öt évre tervezett kutatása fő célként a hermeneutika szerteágazó problémaköréből egyes résztemák kutatását tűzte ki célul, melyek közül a legfontosabbak: hermeneutika, gyakorlati filozófia és etika összefüggései, a hermeneutikai művészet- és nyelvfelfogás, hermeneutika és medialitás, a hermeneutikai filozófia képzés-fordulata, Gadamer és a görög filozófia, a végesség dimenziói, vallásfenomenológia és ontológia összefüggései a 20. században, hermeneutika és teológia, a személy történeti-fenomenológiai értelmezése, a hermeneutika és az elméleti-gyakorlati pszichoanalízis, ill. a szociológia közös pontjai, hermeneutika és tudomány, hermeneutika és közösség, Heidegger életműve, a hazai filozófiai örökség kutatása. A kutatócsoport az eredményeket hazai és nemzetközi tudományos konferenciákon tervezte bemutatni, továbbá évente megjelenő tanulmányokban, valamint a témához kapcsolódó önálló kötetekben publikálni, ill. az egyetemi oktatásban a hallgatók felé közvetíteni. A résztemák kutatása mellett a kutatócsoport évente átlagban egy nagyobb konferenciát tervezett, különféle társtudományokkal való együttműködésben.

A 2017-ig elért eredmények és a 2017. félév fő feladatai

A Hermeneutika Kutatócsoport 2012-ben indult projektje 2017 júniusában sikeresen lezárult, teljesítette minden eddig vállalt publikációs tervét, és megerősítette a kutatócsoport nemzetközi és hazai tudományos jelenlétét. 22 önálló (ebből 9 nemzetközi) kutatócsoporti kötet készült el, itthon és külföldön is számos tanulmányt jelentettek meg, a társtudományok bevonásával 10 nemzetközi és 9 hazai konferenciát szerveztek és több mint félszáz nemzetközi konferencián vettek részt. A kutatócsoport működésével a kutatóintézet-hálózatban korábban hiányzó, ill. mind az MTA, mind az ELTE profilját kiegészítő témák művelésére adott módot. A célkitűzések részét képezte, hogy támaszkodtak a korábbi évtizedek során kialakított nemzetközi kapcsolataikra: a megjelölt témákat nemzetközi együttműködésben dolgozták ki. A Hermeneutika Kutatócsoport 2017-ben fő feladatként kezelte a hermeneutikai filozófia, gondolkodás- és szemléletmód sokirányú kutatásából származó eddigi eredmények összegzését és az ezzel kapcsolatos előadások, publikációk előkészítését a következő témakörök mentén: a hermeneutika összefüggése a művészet- és nyelvfilozófiával, a közösség és nemzeti identitás kérdéskörével, a medialitás és a kultúratudományok kérdésfeltevésével, az időfilozófia és kordiagnózis, a vallásfenomenológia és ontológia összefüggéseivel, továbbá a pszichoanalízis és a szociológia lehetséges érintkezési pontjaival.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport legjelentősebb közös teljesítménye 2017-ben, hogy megjelent a *Welt und Unendlichkeit – ein deutsch-ungarischer Dialog in memoriam László Tengelyi* (Freiburg-

München: Alber, 2017), a *Hermeneutika és demokrácia* (Bp.: L'Harmattan, 2017) és az *Imagináció a filozófiában* c. kutatócsoporti kötet (Bp.: L'Harmattan, 2017), valamint elkészült a *Nyelv, közösség, végeesség, identitás* (Bp.: L'Harmattan – megjelenés alatt) és az *Öffentlichkeit und Partizipation* (Freiburg-München: Alber – megjelenés alatt) c. kötet. – A kutatócsoport tagjainak kiemelkedő egyéni, 2017-es eredményei között tartják számon, hogy a kutatócsoport-vezető tübingeni és messinai vendégprofesszorok meghívását szervezte meg (2017. május 30.), egy főmunkatárs részt vett *Jean-Luc Nancy* világhírű filozófus vendéglőadásának megszervezésében, egy másik főmunkatárs *Art, Truth, Event. Positioning Pragmatic Naturalism and Philosophical Hermeneutics* c. monográfiája angol nyelven megjelent (Saarbrücken, 2017) és egy további munkatárs *Hermeneutics and Critical Philosophy: Kant, Heidegger, Gadamer* (Bp.: L'Harmattan) c. monográfiája megjelenés előtt áll. – A kutatócsoport havi rendszerességgel szervezett nyilvános előadásokat: 1. *Gadamer az előítéletekről – Igazság és módszer*, 2. *Caputo radikális hermeneutikája*, 3. *A problémátörténet kritikája*, 4. *Nemzeti identitás*, 5. *Heidegger szöveghelyek – Levél a humanizmusról* címmel az ELTE Filozófia Intézetében.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport munkája egészében véve hozzájárul az egyetemes kulturális örökség újra-elsajátításához, ezen belül – különösen a magyar filozófia történetének kutatása révén – a nemzeti kulturális örökség méltó megőrzéséhez, gondolkodó feldolgozásához. A kutatócsoport eredményeinek szélesebb körben való hozzáférhetővé tételét szolgálta, hogy egy főmunkatárs részt vett a *Kép / szöveg / filozófia* c. kerekasztal-beszélgetésen a filozófia természetéről (2017. május 17.), és 2 recenzió megjelent a hazai és nemzetközi hermeneutika vonatkozásában.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport munkatársai 2017 első felében 1 nemzetközi és 1 hazai tudományos rendezvényt szerveztek, 9 nemzetközi és 15 hazai rendezvényen vettek részt előadóként. A nemzetközi kutatás központi műhelyeivel való kapcsolatok fejlesztése terén kiemelendő az olasz–német kapcsolatok mélyítése: *Mensch und Logos im Wechselspiel* c. műhelyelőadások: Giuliana Gregorio, Rosa Marafioti (Messina), Julia Pfefferkorn (Tübingen), 2017. 05. 30. ELTE BTK. Egy főmunkatárs részt vett a francia kapcsolatok ápolásában: *Jean-Luc Nancy à Budapest* c. konferencia, 2017. 03. 28–29. PPKE BTK.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2017 első felében a Hermeneutika Kutatócsoport egy tagja részesült NKFIH (PD_16) támogatásban, a munkatársak egy OTKA-pályázatban (K120375) működtek közre, egy AÖU és egy Erasmus+ oktatói mobilitás pályázatban szereztek támogatást.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Fehér M. I.: „»Das zureichende Sagen dieser Kehre«: Heideggers Rückblick auf 'Sein und Zeit' in seinem Humanismusbrief”. In: A. Denker, H. Zaborowski (Hg.) *Heidegger und der Humanismus*. Freiburg; München: Alber, pp. 79–101. ISBN:978-3-495-45710-8 (2017)
2. Fehér M. I.: „Heideggers theologische Herkunft – Fragen der Interpretation (mit einem Anhang über Geschichte und Geschichtslosigkeit)”. In: H. Seubert, K. Neugebauer (Hg.)

- Auslegungen. Von Parmenides bis zu den Schwarzen Heften. Freiburg; München: Alber, pp. 51–90. ISBN: 978-3-495-48940-6 (2017)
3. Fehér M. I., Lengyel Zs. M., Kiss A-L., Bognár L. (szerk.): Imagináció a filozófiában: Hermeneutikai, fenomenológiai, vallásfilozófiai megközelítések. 393. Budapest: L'Harmattan. ISBN: 978-963-414-256-0 (2017)
 4. M Gabriel, S Ostritsch, Olay Cs (szerk.): Welt und Unendlichkeit. Ein deutsch-ungarischer Dialog in memoriam László Tengelyi. Freiburg; München: Alber. ISBN: 978-3-495-48853-9 (2017)
 5. Nyíró M.: Art, Truth, Event. Positioning Pragmatic Naturalism and Philosophical Hermeneutics. Saarbrücken: Lambert (LAP), 67. ISBN: 978-963-414-348-2 (2017)
 6. Nyíró M. (szerk.): Hermeneutika és demokrácia: Tanulmányok Fehér M. István tiszteletére. Budapest: L'Harmattan, ISBN: 978-963-414-186-0 (2017)
 7. Lengyel Zs. M.: On Imagination and Understanding: Gadamer and Criticism of Kant's Aesthetic Imagination. *Studia UBB – Philosophia* 62. 2017/2. 15–27. (2017)
 8. Jani A.: Edith Stein und Peter Wust. Biographischer Zusammenhang und Einklang in der christlichen Philosophie. In: Gerl-Falkovitz (Hg.) E. Stein Herausforderung heutiger Anthropologie. Heiligenkreuz: Be&Be, 140–157. ISBN: 978-3903118379 (2017)
 9. Fehér M. I., Kiss A-L., Lengyel Zs. M., Olay Cs. (szerk.): Nyelv, közösség, végeesség, identitás. Budapest: L'Harmattan (megjelenés alatt)

MTA–ELTE VÁLSÁGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kövér György, az MTA levelező tagja
1088 Budapest Múzeum krt. 6–8. II. 247-248.
telefon: (1) 411 6500/5095
e-mail: kover.gyorgy@btk.elte.hu; kovergyuri@yahoo.com
honlap: <http://valsagtortenet.elte.hu>
a kutatócsoport működési ideje: 2012–2017

A Válságtörténeti Kutatócsoport 2012. július elsején alakult meg, szervezetileg az ELTE BTK Társadalom- és Gazdaságtörténeti Doktori Program, illetve az Atelier Társadalomtudományi és Historiográfiai Tanszék tagjaiból jött létre. A kutatócsoport fennállásának eddigi időszakában végzett munkáról a Korall 14. évf. 2013. 54. (*Válság/Történetek*; <http://www.korall.org/lapszam/54>) és az Aetas, 29. évf. 2014. 4. (*Krízis és történelem*; http://real.mtak.hu/22456/1/Aetas%202014_4_1_144.pdf) tematikus számaiban, valamint az Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien kiadványsorozatának kötetében *Krisen/Geschichten in mitteleuropäischem Kontext: Sozial- und wirtschaftsgeschichtliche Studien zum 19./20. Jahrhundert.* (ISBN:978-615-5389-45-0) Wien, 2015. <http://real.mtak.hu/33362/>, illetve a *Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 2016, Válság – Kereskedelem* Bp. 2016. [ISSN 2498-8634]; Link: [REAL](#) Könyv /Tanulmánykötet /Tudományos (3150967)] kötetében adtak számot.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A félév egyik fő célkitűzése az volt, hogy a kutatócsoport doktorandusz tagjai elkészítsék disszertációjuk első fogalmazványát, s amelyik arra érettnek mutatkozik, annak kutatóhelyi vitáját még ebben a félévben napirendre tűzzék.

Ugyancsak fontos cél volt, hogy továbbra is megjelenítsék ténykedésüket a nemzetközi porondon, s ebben a tapasztaltszerzésben lehetőség szerint minden nemzedék vegyen részt.

A továbbra is rendszeresen megtartott kutatócsoporti napokon beszéltek meg a csoport alkalmazott tagjainak kéziratait, konferencia-előadásait, valamint egyes témákról meghívott előadókat hallgattak meg (az eseményeket lásd a kutatócsoport honlapján: http://valsagtortenet.elte.hu/menu/3-archivum_esemenyek.html)

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Összeállt a kutatócsoport vezetőjének az elmúlt időszak kutatási eredményeit áttekintő kötete (*A modernizáció árnyoldalai: krízisek, csődök, ciklusok*), amelynek megjelentetésére az NKA pályázatán 2017 decemberében nyert az Osiris kiadó támogatást és 2018 tavaszán fog napvilágot látni.

A kutatócsoport vezetése ebben az évben is bekapcsolódott a *Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv* soron következő kötetének szerkesztésébe, amely a *Pénz és hitel* témakörben ad közzé tanulmányokat. A kötet olvasószerkesztése megtörtént (a kutatócsoport tagjai közül hárman tanulmánnyal szerepelnek benne), de a kiadás, finanszírozási nehézségek miatt, késik.

2017. április 27-én megrendezték egyik doktoranduszuk disszertációjának kutatóhelyi vitáját (*A születésszabályozás, mint társadalomtörténeti probléma. Születésszabályozás a Dél-Dunántúlon (1790–1941)*). A neves szakértők bevonásával zajlott vita tanulságainak levonása után a dolgozat benyújtására és megvédésére 2018 tavaszi szemeszterében kerül sor.

Ugyancsak ebben az évben védte meg egyik doktoranduszuk halasztást szenvedett levéltáros szakdolgozatát (*A Magyar Királyi Helytartótanács szerepe az 1863–1864. évi válság kezelésében*). Többi doktoranduszuk is haladt munkájával, így a következő évben eljuthatnak oda, hogy benyújthassák disszertációjukat.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport vezetője 2017. február 16-án tartotta meg *Patrónus és tanítványi gárda: a Domanovszky-iskola* című MTA levelező tag székhelyi előadását.

A kutatócsoport saját Facebook-oldallal 2015. decembere óta rendelkezik (<https://www.facebook.com/valsagtortenet/>), amelyet 179 fő követ.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Nemzetközi konferenciák

A kutatócsoport tevékenységét megjelentették nemzetközi konferenciákon. Külön öröndetes e téren, hogy ebben milyen fontos szerepet játszott a kutatócsoport immár német és angol nyelvterületen is beérett középnyelvi: egyikük Frankfurtban és Salzburgban tartott előadást (*Probleme des Wohnens. Forschungsansätze in vergleichender Perspektive*. Leibniz Graduate School “Geschichte, Wissen, Medien in Ostmitteleuropa”, Europa Universität Viadrina, Frankfurt (Oder) 2–3. Februar, 2017.; *Die Wohnungsfrage in Ost und West. Wohnungspolitik, Architekten und experimentelle Wohnsiedlungen in Ungarn und in der BRD 1948–1960, Geschichte im Gespräch*. Vorträge am Fachbereich Geschichte der Universität Salzburg, 8. März 2017); másikuk Írorszában (*Agricultural Education in Hungary: A Response to the Challenges of the ‘Age of Globalization’*. „Agrarian Reform and Resistance in an ‘Age of Globalization’: The Euro-American World, 1815–1914”, Moore Institute, National University of Ireland, Galway, 2017. június 2–3.)

Egyik ifjú munkatársuk sikerrel pályázta meg a Datini-ESTER (European Graduate School for Training in Economic and Social Historical Research) *Természeti erőforrások és a környezet* című szemináriumát, amely 2017. május 14–19. között Pratóban (Olaszország) került megrendezésre, ahol doktoranduszuk előadást tartott *Water management and flood control practices in Miskolc (Hungary) in the late 19th century* címmel.

Ebben a szemeszterben kellett elkészíteniük az EBHA (European Business History Association) 2017. augusztus 24. és 26. között Bécsben, illetve az ENIUGH 2017. augusztus 31. és szeptember 3. között Budapesten rendezett kongresszusán (Fifth European Congress on World and Global History) tartott előadásait is.

Kutatóutak

Egyik doktoranduszuk romániai levéltárakban és könyvtárakban folytatott kutatásokat 2017. májusában (Arhiva Diplomatica, Bukarest; Biblioteca Academiei Romane, Bukarest), ami egyúttal nemzetközi szakmai kapcsolatépítést is jelentett.

Hazai konferenciák

Fontos hazai konferenciákon is előadással szerepeltek kollegáik. Így négyen is előadtak a kutatócsoport senior tanácsadó tagjának, Madarász Aladárnak 70. születésnapja alkalmából 2017. március 3-án „Eszmék – elméletek – történetek” címmel tartott konferencián, amelynek anyaga kötet alakjában meg fog jelenni.

2017. június 28-án rendezték meg a Válságtörténeti Kutatócsoport záró konferenciáját, ahol a kutatócsoport idősebb és ifjabb generációja együtt számolt be az elmúlt időszakban végzett kutatásairól.

IV. A 2017 első félévében megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Keller Márkus: Szocialista lakhatás? A lakáskérdés az 1950-es években Magyarországon. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 252. (ISBN:[978-963-200-674-1](#)) (2017)
2. Halmos Károly: A csődök társadalma. In Társadalomtörténeti tanulmányok Tóth Zoltán emlékére. Horváth Zita – Rada János (szerk). Miskolc: Miskolci Egyetemi, 177-185. URL: http://real.mtak.hu/62927/1/HGK_TohtZ_emlekkotetbe.pdf (2017)
3. Heltai Gyöngyi: Színházi „átállítás” – a pesti magánszínházi mező önszabályozó működési modelljének válsága (1936–1944) KORALL Társadalomtörténeti Folyóirat (69) 94–126. (2017)

MTA–ELTE–DE HÁLÓZATI KRITIKAI SZÖVEGKIADÁS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Dobos István, az MTA doktora

1326 Budapest, Múzeum krt. 4/A

e-mail: bucsics_katalin@hotmail.com

a kutatócsoport működési ideje: 2012–2017

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport Kosztolányi Dezső életművének földolgozásával, a szerző összes munkáinak teljes kritikai kiadásokban, úgynevezett *editio maiorok*ban történő megjelentetésével, valamint az életművel kapcsolatos összetett tudományos munkával foglalkozik.

Az utolsó fél év az ötévnyi pályázati időszak bizonyos munkálatainak lezárását, illetve a kutatások folyamatosságát, folytathatóságát biztosította a féléves hosszabbításra tervezve, az alábbi feladatkörök szerint:

A kéziratok rendszerezése

A Kosztolányi-életművet érintő kéziratok anyag feltérképezése, rendszerezése, digitalizálása – a Kosztolányi-adatbázis (KAB) munkálataival szoros párhuzamban. 2013 szeptembere óta a Kosztolányi-életmű kéziratok és nyomtatott forrásait rendszerező Kosztolányi-adatbázis (KAB) munkálatait a K/108700 jelű NKFI-pályázat munkatársaival együtt végzi a kutatócsoport. Az adatbázisba való adatfeltöltés befejezése volt a félév tervezett feladata.

A kritikai kiadás köteteinek sajtó alá rendezése

Kosztolányi-versek, versfordítások soron következő köteteinek kritikai kiadásra való előkészítése, lezárása.

Konferencia, tudományszervezés

Kosztolányi életművével foglalkozó egyszersmind a kutatócsoport munkáját láthatóvá tévő rendezvények szervezése.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kéziratok rendszerezése

A Kosztolányi-életművet érintő kéziratok anyag feltérképezése teljes körűen megtörtént, ezzel párhuzamosan az anyag rendszerezése is befejeződött, a digitalizálás pedig folyamatosan zajlik a Kosztolányi-adatbázis (KAB) munkálataival szinkronban. A munkálatok eredményeként tervezett katalóguskötet digitális formában válik elérhetővé.

A kritikai kiadás köteteinek sajtó alá rendezése

Versek

A jelen pályázati félév végére tervezett két verseskötet közül a *Négy fal között* nyomdakész állapotban van, a *Mágia* című kötet sajtó alá rendezése befejezés előtt áll, a forrásszöveg rögzítése és a szövegapparátus összeállítása befejeződött. A *Japán versfordítások* továbbá megjelenés alatt áll.

Hálózati közzététel

A kutatócsoport és a Petőfi Irodalmi Múzeum (DigiPhil) közös *hálózati* projektje keretében folyamatos az eddigi papíralapú kötetek XML-formátumban kódolt hálózati közzététele. A hosszabbítási időszakban ez a munkálat folytatódott. A tervezett hálózati megjelenések – a *Nero, a véres költő* és a *Pacsirta* című regények – közül a *Pacsirta* előkészítése kezdődött meg, mely vállalkozásra a Petőfi Múzeum által benyújtott NKA-pályázat támogatást nyert. A Kosztolányi-adatbázissal kapcsolatos megállapodás mellett ugyanis a 2014. évben megszületett Kosztolányi Dezső műveinek papíralapú kritikai kiadását követően a hálózati kritikai megjelentetésre vonatkozó együttműködés is a Petőfi Irodalmi Múzeummal, mely a megfelelő technikai háttérrel biztosítja a munka számára.

Konferenciaeredmények

Az előző években rendezett konferenciák nyomán megjelent a „Kosztolányi színpadi művei” című konferencia-kötet, melyet a korábbihoz hasonlóan a REAL-ban teljes egészében elérhetővé tettek, egy másik „Kosztolányi és az izmusok” pedig megjelenés előtt áll.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport folyamatosan frissíti a szélesebb és a szakmai közönség számára egyaránt hasznos, az életművel kapcsolatos forrásokat, ismeretterjesztő és szaktanulmányokat s a kutatócsoport rendezvényeihez kapcsolódó híreket, beszámolókat, főlhívásokat közzétevő honlapját: <http://kosztolanyioldal.hu/>

A kutatócsoportnak a Kosztolányi szépprózai munkáival foglalkozó egyik munkatársa kutatásai nyomán összeállított, s az életműről új képet nyújtó, a szélesebb olvasóközönséget is megszólítani kívánó *Az éretlen Kosztolányi* című tanulmánykötete jelent meg.

A hosszabbítás időszaka alatt az előző évi konferenciából (Kosztolányi és az izmusok) összeállított tanulmánykötet megjelenés előtt áll, valamint a kutatócsoport 2017 év elején a Magyar tanárok Egyesületével közösen tartott konferenciát („Oktatás és kutatás metszéspontjában”) készített elő, mely Kosztolányi életművének és az oktatásnak a viszonyát – kutatók és tanárok igen sikeresnek bizonyult párbeszédén keresztül – vizsgálta. <https://magyartanarok.wordpress.com/2017/12/04/beszamolo-a-kosztolanyi-konferenciáról/>

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Felsőoktatásban tanító munkatársaik idén is számos kurzus keretén belül oktatták Kosztolányi Dezső életművét a kutatócsoport legfrissebb eredményeire alapozva az ELTE-n, a Debreceni és a Szegedi Egyetemen.

A Magyar tanárok Egyesületével való együttműködésnek köszönhetően közös konferencia szervezése valósult meg.

A kutatócsoport-vezető kezdeményezésére továbbá a debreceni *Studia Litteraria* a kutatócsoport egyes tagjainak szerkesztői közreműködésével Kosztolányi-számot állított össze, a kutatócsoport és más, jeles hazai és határon túli kutatók tanulmányaiból, várhatóan 2018 tavaszi megjelenéssel.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A Petőfi Irodalmi Múzeum a kutatócsoporttal közösen nyújtott be és sikeresen nyert NKA-pályázatot a *Pacsirta* című Kosztolányi-regény hálózati közzétételéhez.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Szilágyi Zsófia: *Az éretlen Kosztolányi*. Budapest: Kalligram (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/77883>
2. Dobos István: *Színmű és regény viszonya Kosztolányi életművében. Előadás és elbeszélés kölcsönhatása*. In: Bucsics Katalin (szerk.) *Kosztolányi színpadi művei: Tanulmányok*. Budapest: MTA–ELTE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport, 9–56. (2017) <http://real.mtak.hu/54869/>
3. Takács László: *Odüsszeusz útja: Adalékok Kosztolányi mesejátékának keletkezéstörténetéhez*. In: Bucsics Katalin (szerk.) *Kosztolányi színpadi művei: Tanulmányok*. Budapest: MTA–ELTE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport, 57–73. (2017) <http://real.mtak.hu/54869/>
4. Pintér Borbála: *Mi a színpad? Kosztolányi Dezső Dialóg című verses jelenetéről*. In: Bucsics Katalin (szerk.) *Kosztolányi színpadi művei: Tanulmányok*. Budapest: MTA–ELTE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport, 150–164. (2017) <http://real.mtak.hu/54869/>
5. Zákány Tóth Péter: *Szakralizáció és de(és/vagy re)szakralizáció: Kosztolányi Dezső: Lucifer a katedrán*. In: Bucsics Katalin (szerk.) *Kosztolányi színpadi művei: Tanulmányok*. Budapest: MTA–ELTE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport, 176–192. (2017) <http://real.mtak.hu/54869/>
6. Bucsics Katalin: *Kosztolányi Dezső: A kékruhás: A fiatal Kosztolányi Reviczky-képéhez*. In: Bucsics Katalin (szerk.) *Kosztolányi színpadi művei: Tanulmányok*. Budapest: MTA–ELTE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport, 193–220. (2017) <http://real.mtak.hu/54869/>

MTA–PE REGIONÁLIS INNOVÁCIÓS ÉS FEJLŐDÉSTANI HÁLÓZATI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kovács Zoltán, CSc
8200 Veszprém, Egyetem u. 10.
telefon: (88) 624 808; fax: (88) 624 002
e-mail: vidazs@gtk.uni-pannon.hu
a kutatócsoport működési ideje: 2012–2017

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport időarányosan haladt a kutatási tervében meghatározott területek kidolgozásával. A 2017. június 30-ig vállalt feladatait teljesítette. A kutatócsoport tagjai tovább folytatták a hallgatójelöltek intézményi és kari szintű, valamint szakirányú preferenciáira vonatkozó kérdőíves adatgyűjtést és feldolgozást. Az adatfelvétel célja az adott felsőoktatási intézménybe jelentkező diákok választási szempontjainak, motivációinak, illetve a hazai felsőoktatásról alkotott elképzeléseinek a feltérképezése. A kérdőíves felmérés révén a felsőoktatási intézmények képet kaphatnak arról, hogy melyek azok az intézményi tényezők, amelyek révén növelhető a hallgatói létszám.

A kutatócsoport egyik tagja megvizsgálta a BRICS-országok (Brazília, Orosz Föderáció, India, Kína és Dél-afrikai Köztársaság angol nevének rövidítéséből származó mozaikszó) nemzetközi felsőoktatásban és kereskedelemben betöltött szerepét. Elemzése a nemzetközi hallgatói mobilitás (hallgatófogadás és hallgatóküldés) és a kereskedelem (export és import) kapcsolati hálózatára irányult. A kutatás kiterjedt a BRICS-országok versenyképességi rangsorokban, illetve a nemzetközi felsőoktatási rangsorokban elfoglalt pozícióinak elemzésére. A versenytársak ismerete és a vizsgált BRICS-országok nemzetközi mezőnyben elfoglalt helye és helyzetének változása előremutató lehet az elkövetkezendő évek globális változásaira nézve. A nemzetközi felsőoktatás, ezen belül is a feltörekvő országokból érkező hallgatóáramlások tanulmányozása a magyar felsőoktatási intézmények szempontjából is fontos, egyrészt a folyamatosan csökkenő felsőoktatásban beiskolázott hazai hallgatói létszám, másrészt a nemzetközi hallgatók fogadásának gazdaságélénkítő hatása miatt.

A tanulmány fókuszát a BRICS-országok nemzetközi kereskedelemben elfoglalt helye, és a nemzetközi hallgatóáramlásban betöltött szerepe határozta meg. A felsőoktatási és gazdasági versenyképesség együttes elemzésére, a hallgatói nemzetközi mobilitás és a nemzetközi kereskedelem hálózatának feltérképezésére is sor került. A vizsgálatokhoz a kutatócsoport tagjai hálózatelméleti mutatószámokat használtak fel (pl. befok, kifok), amely által a nemzetközi tudományos együttműködési hálózatok jellemzői pontosabban feltérképezhetők. Az ilyen típusú elemzések hozzájárulnak a vizsgált országok tudománypolitikai megalapozásához. Magyarország számára azért bírnak jelentőséggel az ilyen típusú nemzetközi tudományos együttműködések, mert ezáltal egyrészt növelhető az ország publikációs teljesítménye a közgazdaságtudományok területén, másrészt a nemzetközi tudományos szintéren való jelenlét is erősíthető.

Elemzésre kerültek a BRICS-országok nemzetközi kereskedelmi és hallgatói mobilitás-adatai. A kutatás alátámasztásához saját szerkesztésű nemzetközi adatbázisok hálózati és statisztikai elemzéseket használt fel a kutatócsoport. A vizsgálatokhoz az UNESCO oktatással kapcsolatos statisztikai adatbázisai, illetve a World Trade COMTRADE világkereskedelmi statisztikai adatbázisaiból 150 országra vonatkozóan a 2003, 2008 és 2013 évek adatai kerültek felhasználásra. A versenyképességi rangsorelemzéshez az International Institute for

Management Development (IMD) és a World Economic Forum (WEF) adatbázisait használta fel a kutatócsoport. A felsőoktatási egyetemi rangsorok összehasonlításához a négy vezető (The Times, [Quacquarelli Symonds](#) (QS), Academic Ranking of World Universities (ARWU) és a Webometrics) nemzetközi felsőoktatási rangsor került elemzésre.

A hálózatok vizsgálatának és elemzésének módszertani eszközei elősegítik az egyes szereplők, jelen esetben az országok közötti kapcsolatok alapos megismerését, strukturális jellemzését, tudományos értékelését, illetve a globalizációs kapcsolatok egészére való hatásuk vizsgálatát. A leíró statisztikai módszerek mellett a hálózatszemléletű vizsgálat további lehetőségeket biztosít a hálózatok pontosabb feltérképezésére. A kutatócsoport egyik tagja kísérletet tett az elkövetkezendő évek nemzetközi felsőoktatásában bekövetkező változások és trendek meghatározására, ezen belül a BRICS-országok szerepének alakulására.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A gazdasági és felsőoktatási versenyképesség és a nemzetközi hallgatóáramlás között van kapcsolat. Azok az országok, amelyek a versenyképesség alapján az élmezőnyhöz tartoznak, valószínűsíthető, hogy a nemzetközi hallgatóáramlásokban a hallgatófogadó országok szerepét töltik be. A kereskedelmi kapcsolatok befolyásolják az adott ország helyzetét a hallgatói mobilitásban. Azok az országok, amelyek a világkereskedelemben az élmezőnyhöz tartoznak, valószínűleg a nemzetközi hallgatóáramlásban is az élmezőny országai közé sorolhatóak.

A BRICS-országok kormányainak felsőoktatással, illetve nemzetközi hallgatóáramlással kapcsolatos szakpolitikai céljainak áttekintése után megállapítható, hogy a kormányzati szerepvállalás mind az öt vizsgált feltörekvő ország esetében számottevő mértékben befolyásolja a hallgatóáramlásokat. Az állami ösztöndíjak odaítélésében a felsőoktatási versenyképességi rangsorok jelentős szerepet játszanak. A brazil és orosz hallgatók állami ösztöndíjpályázatánál kiemelt helyen szerepel a Times Higher Education World University Rankings és a QS World University Rankings legjobb 300 egyeteme. A BRICS-országok mindegyikének kormányzati célkitűzése a nemzetközi felsőfokú oktatás piaci részesedésének növelése.

A kereskedelmi adatok változása és a hallgatói mobilitási adatok alkalmasak a hallgatói áramlás előrejelzésének elkészítésére. A prognóziskészítés célja az volt, hogy alátámasszák vagy elvessek azt a feltevést, miszerint a BRICS-országok képesek lesznek a felsőoktatás nemzetközi piacán a jelenlegi piacvezető országok versenytársai lenni 2025-re. A BRICS-országok nemzetközi felsőoktatásban betöltött szerepe nem egységes. Kína és Oroszország hallgatófogadásban tovább erősödhet, de Brazília, India és a Dél-afrikai Köztársaság nagy valószínűséggel nem fog jelentősebb szerepet betölteni a 2013-as állapothoz képest. Összességében megállapítható, hogy a vizsgált öt ország a nemzetközi hallgatóáramlás tekintetében nem rendelkezik hasonló hálózattal, a BRICS-országokat a nemzetközi hallgatóáramlásban betöltött szerepük alapján nem tekinthetjük homogén országcsoportnak.

b) Tudomány és társadalom

A csoport kutatói kiemelt hangsúlyt fektetnek a kutatói munka hallgatók körében történő népszerűsítésére. A kutatócsoport tagjai szerepet vállalnak PhD-disszertációk, illetve diplomamunkák témavezetésében és értékelésében, a tudományos diákköri konferencián

induló hallgatók felkészítésében. A csoportban folyó kutatásokba bevontak doktori programban részt vevő hallgatókat. A kutatócsoport főmunkatársa a Bécsi Egyetem doktori iskolájában egy doktorandusz konzulense, akinek kutatási témája a gazdasági fejlődés elméletének vizsgálata.

III. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Veres A: A nemzetközi felsőoktatási hallgatói mobilitás vizsgálata egyes versenyképességi és kereskedelmi tényezők alapján. Fókuszban a BRICS országok: Examination of the international student mobility in higher education based on certain competitiveness and commercial factors. Focus on the BRICS countries. PhD thesis, Pannon Egyetem, 182 p. (2017) <http://real-phd.mtak.hu/650/>
2. Török Á, Nagy A M: Existiert das „europäische Paradox” noch? In: Ellen Bos, Christina Griessler, Christopher Walsch (szerk.) Die EU-Strategie für den Donaoraum auf dem Prüfstand: Erfahrungen und Perspektiven. 312 p. Baden-Baden: Nomos, 293–310. (2017) (Andrássy Studien zur Europaforschung; 18.) (ISBN:978-3-8487-1746-0)

MTA–SZTE TURKOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Ivanics Mária, az MTA doktora

6722 Szeged, Egyetem u. 2.

telefon: (62) 544 318

e-mail: res13986@helka.iif.hu

a kutatócsoport működési ideje: 2012–2017

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A projekt utolsó fél évét a kutatások lezárására és az elért eredmények publikálásra való előkészítésére használták fel. Két munkatársuk angol nyelvű PhD-disszertációja nyomdakész állapotba került, az egyik a Harrassowitz Kiadónál, a másik a berlini Turfanforschung sorozatában fog megjelenni ez év első felében. A kutatócsoport vezetőjének monográfiája megjelent. Emellett a kutatócsoport tagjai folyó kutatásaikról hazai és külföldi tudományos és ismeretterjesztő előadásokon számolnak be, és eredményeiket különböző, magyar és idegen nyelvű publikációkban tették közzé.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Három munkatársuk Tatarstan fővárosába (Orosz Föderáció), Kazányba utazott a *Fifth International Golden Horde Forum „History of the Golden Horde and Tatar Khanats”* című konferenciára (2017. március 13–16.). Másik munkatársuk 2017. február 26.-án az *Animals in Mongol Eurasia Workshop*on vett részt Jeruzsálemben. Ugyanő 2017. május 25–26. között Szófiában, Bulgáriában tartott előadást, *Warfare between Steppe and Sown: Military and Cultural Perspectives* címmel. A csoport egyik tagját felkérték az *Encyclopaedia of Islam* harmadik kiadásában a QIPCHAQ, QUMAN, KIMEK szócikkek elkészítésére.

Szerkesztés

Munkatársaik két kötet szerkesztését vállalták: Köszöntő kötet Dr. Zimonyi István 60. születésnapja alkalmából, *Acta Historica (Szeged) 139* (2017). A SZTE–BTK Altajisztikai Tanszékkel és a Középkori Egyetemes Történeti Tanszékkel közösen, 2016. november 23–26. között Szegeden rendezett *Sixth International Conference on Medieval History of the Eurasian Steppe* c. nemzetközi konferencia-kötet szerkesztése is hamarosan lezárul.

Egyéb tevékenységek

Emellett a kutatócsoport minden tagja oktatási feladatokat is ellát az SZTE-n. Tudományos munkatársuk vezetésével egy hallgatójuk a 2017 áprilisában tartott OTDK-n, az Orientalista szekcióban első helyezett lett.

III. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egyik tudományos munkatársuk folytatta a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj pályázatban vállaltaknak megfelelően, az Arany Horda területén zajló nyugati keresztény térítésre vonatkozó másodlagos szakirodalom feldolgozását és a források elemzését. Előkészíti Özbek kán ferenceseknek adott kiváltságlevelének kiadását és magyar fordítását, kommentárokkal együtt (a pályázat futamideje ez év szeptemberében zárul).

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek

1. *Hatalomgyakorlás a steppén: A Dzsingisz-náme nomád világa*. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 336 p. (2017) (Magyar történelmi emlékek: Értekezések) (ISBN:[978 963 416 054 0](https://doi.org/10.1007/978-963-416-054-0))

2. *Role of Religion in the Turkic Culture: Proceedings of the 1st International Conference on the Role of Religions in the Turkic Culture held on September 9–11, 2015 in Budapest*, Csáki É, Ivanics M, Olach Zs (szerk.) Budapest: Pázmány Péter Catholic University, 447 p. (2017)

Tanulmányok

3. Türk–Moğol geleneğinde han kötermek merasimi In: Erdoğan Kul, Yasemin Altaylı (szerk.) *Ölümünün 100. Yılında Ármin Vámbéry Anma Toplantısı Bilidrilere* Ankara, 6–7 Eylül 2013. Ankara: Türk Dil Kurumu, 89–101. (2017)
4. Egy elfeledett magyar ferences passiójáról. Vallási problémák az Arany Hordában. *Acta Historica* (Szeged) 139, 55–65. (2017)
5. Domonkosok a közép-ázsiai Csagatáj Uluszban a 13. század második felében. In: Csurgai Horváth József (szerk.) *Az első 300 év Magyarországon és Európában: A Domonkos-rend a középkorban*. Székesfehérvár: Alba Civitas Történeti Alapítvány, 265–276. (2017)
6. A Franciscan Letter from the Crimea (1323). In: Csáki É, Ivanics M, Olach Zs (szerk.) *Role of Religion in the Turkic Culture: Proceedings of the 1st International Conference on the Role of Religions in the Turkic Culture held on September 9–11, 2015 in Budapest*. Budapest: Pázmány Péter Catholic University, 85–92. (2017)
7. About the Historical and Religious Context of the "Pre-islamic" Oğuz-nāma. In: Csáki É, Ivanics M, Olach Zs (szerk.) *Role of Religion in the Turkic Culture: Proceedings of the 1st International Conference on the Role of Religions in the Turkic Culture held on September 9–11, 2015 in Budapest*. Budapest: Pázmány Péter Catholic University, 307–319. (2017)
8. Religious Communities and the Postal System of the Mongol Empire. In: Csáki É, Ivanics M, Olach Zs (szerk.) *Role of Religion in the Turkic Culture: Proceedings of the 1st International Conference on the Role of Religions in the Turkic Culture held on September 9–11, 2015 in Budapest*. Budapest: Pázmány Péter Catholic University, 291–306. (2017)
9. A turfáni bor a mongol korban. *Acta Historica* (Szeged) 139, 95–106. (2017)
10. *Dîvânu Lugâti't-Turk'ten Senglah'a Türkçe. Doğumunun 60. Yılında Mustafa S. Kaçalın Armağanı*. Mehmet Ölmez–Tülay Çulha–Kübra Özçetin (Eds.). Istanbul, 409–420. (2017)
11. The Graphemes /š/ and /ŋ/ in the Religious Texts of the CODEX CUMANICUS. *Acta Orientalia Vilnensia* 13 (2016) 35–43. (A kötet 2016-os megjelenés olvasható, valójában 2017 áprilisában jelent meg)
12. ‘Abdu’l-Ġaffār Qırımī ont he Religion of the Kalmucks. In: Csáki É, Ivanics M, Olach Zs (szerk.) *Role of Religion in the Turkic Culture: Proceedings of the 1st International Conference on the Role of Religions in the Turkic Culture held on September 9–11, 2015 in Budapest*. Budapest: Pázmány Péter Catholic University, 185–194. (2017)
13. Филологические заметки к двум генеалогиям крымско-татарского рода Ширин. *Золотоордынское обозрение* Т. 5, No 4. 811–824. (2017)
14. A székelyek ősi kincse: a rovásírás. *Keletkutatás (tavasz)*, 5–16. (2017)
15. Khitan Studies I. The Graphs of the Khitan Small Script. 2. The vowels, *Acta Orientalia Hungarica* vol 70, 135–188. (2017)

MTA-DE-SZTE ELMÉLETI NYELVÉSZETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kertész András, az MTA rendes tagja
4010 Debrecen, Pf. 47

telefon: (52) 512 942; fax: (52) 512 942

e-mail: andras.kertesz@t-online.hu; honlap: <http://nyfk.unideb.hu/kutatocsoport>

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A projekt célkitűzései: A kutatás célja a divergáló evidencia kezelésére alkalmazható heurisztikák feltárása a nyelvészetben.

A beszámolási év feladatai: A divergáló evidencia problémakörével kapcsolatos szakirodalmi előzmények elemzése. A p-modell kiterjesztése a divergáló evidencia különböző megjelenésformáinak kezelésére. A divergáló evidencia megjelenéseinek azonosítása a szintaktikai, szemantikai és pragmatikai szakirodalomban és az esettanulmányok témáinak kijelölése.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport 2017. szept. 8-án megrendezte ciklusindító workshopját. A kutatócsoport tagjai és közreműködő kutatói előadásaikban összegezték a divergáló evidencia megjelenésformáival kapcsolatos szakirodalmi kutatásaik eredményeit, és felvázolták a saját szűkebb kutatási területükön tervezett esettanulmányok témáit.

Egy tanulmány a pszicholingvisztikában megjelenő divergáló evidencia problémakörére terjeszti ki a p-modellt. A kísérletek nem-egzakt replikációit a problémamegoldás hatékony eszközeinek tekintik a pszicholingvisztikai kutatásokban, mivel jelentősen növelik a kísérleti eredmények plauzibilitását. Másfelől azonban nem hatékony eszközök, mivel a kísérletek megismétlései gyakran vezetnek ellentmondásos eredményekhez, azaz szolgáltatnak divergáló evidenciát. A tanulmány ezt a paradoxont kísérli meg feloldani egy metaelméleti modell kidolgozásával. A modell lehetővé teszi azoknak a kritériumoknak az azonosítását, amelyek segítségével a probléma-megoldási folyamat hatékonyságának számos aspektusa elkülöníthető és értékelhető. Központi eleme az eredeti kísérlet és a nem-egzakt replikációi közötti viszony rekonstrukciója a 'kísérleti komplexum' fogalmának bevezetésével, és erre támaszkodva a kutatók által alkalmazott probléma-megoldási stratégiák elemzése. A javasolt metaelméleti modell működőképességét három esettanulmány szemlélteti.

Egy tanulmány a kísérletsorozatok rekonstrukciójának és értékelésének egy másik lehetséges megközelítését kínálja. Thibodeau & Boroditsky, illetve Steen és kollégái több cikkből álló vitát folytattak arról a hipotézisről, hogy a metaforák befolyásolják-e a bűnözéssel kapcsolatos gondolkodásunkat. A két kutatócsoport (Thibodeau & Boroditsky, illetve Steen et al.) ismételten egymásnak ellentmondó eredményekre jutott: az első két kutató kísérletei alátámasztották a kutatási hipotézist, míg Steen és kollégái következetesen arra jutottak, hogy az eredmények nem tanúskodnak arról, hogy a metaforák befolyásolnánk a bűnözéssel kapcsolatos gondolkodásunkat. A tanulmány a statisztikai meta-analízis eszköztárát újszerűen alkalmazva tárja fel a divergencia lehetséges okait, és a kísérleti adatok jól megalapozott szintézisét prezentálja.

Egy tanulmány a 6. *Intercultural Pragmatics and Communication* nemzetközi konferencia tanulmánykötetében jelent meg. A magyar beszélők önjavító jelenségeit hasonlítja össze a társalgáselemzés eddigi nemzetközi szakirodalmában leírt, más nyelvekben (pl. angol, mandarin) megjelenő önjavító stratégiákkal. A szakirodalom eddigi eredményei mellett adatait egy megközelítőleg ötórás magyar nyelvű korpuszból meríti. Jól szemlélteti, hogyan lehetséges a nyelvészeti kutatás mindennapos gyakorlatában a különböző, gyakran divergáló adattípusok kezelése. Ily módon lehetővé válik a magyar beszélők olyan javító stratégiáinak kimutatása, amelyek eltérnek pl. az angolban alkalmazott stratégiáktól.

A nyelvészeti problémamegoldás minél hatékonyabb stratégiáinak megtalálásában kulcsszerepet játszanak azok a nyelvi jelenségek, amelyeket több, eltérő módszertani apparátussal rendelkező tudományterület keretein belül is vizsgálunk. Ilyenek a spontán társalgások megakadásjelenségei, amelyeket pl. a pszicholingvisztika, a fonetika, vagy a konverzációelemzés is górcső alá vesz. Ilyenkor könnyen előfordulhat, hogy a különböző adatforrásokból származó evidenciák egymásnak ellentmondó hipotéziseket támasztanak alá. Egy tanulmány a konverzációelemzés keretein belül négy javítási műveletet vizsgál: az ismétlést, a beszúrást, a törlést és a cserét. Azt térképezi föl, hogy e négy javítási művelet hogyan befolyásolja az interakció menetét. Olyan jelenségeket mutat be, amikor a négy műveletet nem hibajavításra használják a beszélők, hanem csupán finomra hangolják a beszédlépésüket olyan módon, hogy ez következményekkel bírjon az interakcióra nézve.

Egy tanulmány a grammatikalizáció és kogníció viszonyának témakörét vizsgálva bemutatja a nyelvi változás pragmatikai és kognitív aspektusainak vizsgálatával járó módszertani nehézségeket. Az írás nemcsak a konvergáló evidencia problémaköréhez kapcsolódik azáltal, hogy a több forrásra visszavezethető, több evidenciatípus integrációjának szükségességét hangsúlyozza, hanem a divergáló evidencia jelenségére nézve is releváns témaköröket vizsgál. A divergáló evidencia egyik esete az, amikor az adatok két, egymásnak ellentmondó hipotézist támasztanak alá, amelyek plauzibilitása közel azonos, azonban két különböző kontextusban érvényesek. A tanulmány bemutatja, hogy a grammatikalizációs jelentésváltozás két perspektívából, makro- és mikroszinten is vizsgálható. Bár a kontextuális elemzés alapvető, központi módszer a grammatikalizáció kognitív és pragmatikai szempontú tanulmányozásában, a konkrét kontextusokban zajló pragmatikai következtetések (metonímia), amelyek a grammatikalizáció pragmatikai megközelítése szerint a jelentésváltozást motiválják, hosszabb időtávlatból tekintve olyan változásokat eredményeznek, amelyek metaforikus átvitelként is leírhatóak. Azaz ugyanazok az adatok két különféle hipotézist támasztanak alá: a metonímia/pragmatikai következtetések vs. metafora folyamatára való hivatkozás a grammatikalizációs jelentésváltozás leírásában ilyen módon attól függ, hogy a jelenséget mikro-, vagy makroszinten vizsgáljuk-e, ami lényegében a permanens parakonzisztencia esete. A tanulmány ugyanakkor arra is rávilágít, hogy a különböző elméleti háttérrel és fogalmakkal dolgozó megközelítések jelenléte a grammatikalizációs jelentésváltozás vizsgálatában megnehezíti az adatok egységes értelmezését.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport együttműködik *A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében* c. projekttel, melynek keretében új típusú, a közép- és felsőfokú oktatásban egyaránt hasznosítható német és angol nyelvi tananyagok koncepciójának kidolgozására és megvalósítására kerül sor, melynek célja az önálló tanulás segítése, valamint a lemorzsolódás csökkentése. A tananyag koncepcióját és

működőképességét többféle adatforrásból származó evidenciával támasztják alá. Ehhez felhasználják mindazon tapasztalatokat, amelyekre a metaforafeldolgozással kapcsolatos kísérletek metaelméleti elemzése során tettek szert.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Továbbra is intenzív az együttműködés a Berlieni Műszaki Egyetemen folyó kognitív nyelvészeti kutatással.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője részt vesz *A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében* projekt munkájában, melynek kiírója az Emberi Erőforrások Minisztériuma, Széchenyi 2020 program. A kutatás teljes összege 3 658 275 043 Ft, melyből 2017-ben a kutatócsoport 300 E Ft-ot használhatott fel. A kutatócsoport egyik tagja 100 E Ft-os támogatást nyert el az MTA Ifjúsági Nemzetközi Konferencia Pályázatán, melyet 2018-ban fog felhasználni. A kutatócsoport egyik tagja elnyerte az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által meghirdetett *Nemzet Fiatal Tehetségeiért Ösztöndíjat*, melynek támogatási összege 270 000 Ft; ebből a 2017-re jutó rész 135 000 Ft.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Nagy C. K: Pragmatikai és kognitív szempontok a grammatikalizáció kutatásában. In Szécsényi Tibor és Németh T. Enikő (szerk.) *Stratégiák és struktúrák. Tanulmányok Kenesei István 70. születésnapjára*. Szeged: JATEPress, 183–206. (2017)
<http://ling.bibl.u-szeged.hu/ki70/KI70-NagyCK.pdf>
2. Németh, Zs: The interactional functions of four repair operations in Hungarian. In Stavros Assimakopoulos (Ed.) *Pragmatics at its Interfaces – Mouton Series in Pragmatics 17*. Boston, Berlin: De Gruyter Mouton. 279–310. (2017)
<http://real.mtak.hu/id/eprint/71679>
3. Németh, Zs: Négy javítási művelet interakciós funkciói magyar nyelvű társalgásokban. In T Szécsényi – E Németh T. (szerk.) *Stratégiák és struktúrák. Tanulmányok Kenesei István 70. születésnapjára*. Szeged: JATEPress. 207–225. (2017)
<http://ling.bibl.u-szeged.hu/ki70/KI70-NemethZs.pdf>
4. Rákosi, Cs: Replication of psycholinguistic experiments and the resolution of inconsistencies. *Journal of Psycholinguistic Research* 46(5), 1249–1271. (2017)
<http://real.mtak.hu/71680/>
5. Rákosi, Cs: ‘Experimental complexes’ in psycholinguistic research on metaphor processing. *Sprachtheorie und germanistische Linguistik* 27(1), 3–32. (2017)
http://sugl.eu/wp-content/uploads/27_1/04_rakosics.pdf

MTA–DE KLASSZIKUS MAGYAR IRODALMI TEXTOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Debreczeni Attila, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.; 4010 Debrecen, Pf. 52
telefon, fax: (52) 512 900/22220
e-mail: sarine.magdolna@arts.unideb.hu; honlap: textologia.unideb.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

- a) A kutatócsoport beadott pályázati tervéhez képest a kutatói létszám csökkentése és haláleset miatt a végleges munkaterv hét tétellel kevesebbet tartalmaz, így mintegy húsz hagyományos és elektronikus kritikai kiadás készítése a feladat az ötéves ciklusban, folyamatszerűen, a megjelentetéstől a készülség különböző fokozatain át az előkészítésig, továbbá az ezen munkákhoz kapcsolódó monográfiák és tanulmányok publikálása.
- b) Az új ötéves pályázati ciklusnak ez volt az első éve, amelyben az előző ciklusban megkezdett munka folytatódott.
- c) A jelen év feladata 2 szövegkiadás megjelentetése, 1 pályáztatása, 5 befejezése volt.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A tavalyi beszámoló célmeghatározása *megjelenés előtt álló kötetek* cím alatt a „Zrínyi, Zriny, Zrinski” (*Szigetvár német–magyar emlékezete 1790–1826*) és az *Egressy Gábor családi levelezése (1841–1865)* című köteteket sorolja fel. A *Csokonai Könyvtár. Források* sorozat e két új kötete megjelent, ez utóbbi terjedelmi okok miatt két kötetben. Megjelent továbbá Bölöni Farkas Sándor Schiller-fordításának (*A naiv és Sentimentális költeményről*) kétnyelvű, jegyzetelt forráskiadása.

A *pályáztatásra kerülő kötetek* között feltüntetett *Verseghy Ferenc szépprózai művei* támogatást kapott az NKA pályázatán, kiadásra való előkészítése folyamatban van.

A *befejezés előtt álló kötetek* között felsoroltak közül Kazinczy *Költeményeinek* genetikus kiadása elkészült, két kötetben, az első a szövegeket tartalmazza 1146 oldal terjedelemben, a második a jegyzeteket 1012 oldalon. A kiadás nyomdában van. Ugyancsak elkészült *Verseghy Ferenc levelezése*, jelenleg lektorálása zajlik, tavasszal pályáztatásra kerül a kutatócsoport *Magyar Írók Levelezése* című új sorozatának első köteteként. A harmadik munkában lévő Verseghy-kiadás a *Költemények a Régi Magyar Költők Tára* 18. századi sorozatának darabja, ez lektorálásra kész állapotba került. A két Kazinczy-kiadás közül a *Pandekták I.*, amely három kéziratot teljes anyagát tartalmazza, befejezés közeli állapotban van: elkészült a 212 Word-oldalnyi főszöveg, a jegyzetek pedig nagyjából 90%-os készülségűek (202 oldal). A *Nyelv és irodalom* című kötet sajtó alá rendezője az új ciklusban kivált a kutatócsoportból, s nem folytatja a szöveggondozást sem. Átadta a 375 Word-oldalnyi, véglegesítés előtti főszöveget, valamint a jegyzetekhez végzett anyaggyűjtését, a kötetnek jelenleg még nincs gazdája.

A három további munkában lévő Kazinczy-kötet esetében különböző készülségi fokokról lehet beszámolni. A *Tanulmányok, cikkek* magyar nyelvű szövegei (143 tétel 323 Word-oldal

terjedelemben) fele részben véglegesítve vannak, ehhez a kötetfélhez elkészültek a jegyzetek (131 Word-oldal), melyeknek formai egységesítése van hátra. A kényszerűen új sajtó alá rendezőhöz került két kötet, az *Előszavak, beszédek* és a *Fordítások Hollmanntól Hübnerig* esetében a források átírása zajlik (az előbbinél 95, az utóbbinál 192 Word-oldal van készen).

Aranka György levelezésének katalógusa 1530 tételt tartalmaz, ehhez legfeljebb már csak egy-két darab járulhat. A teljes levélmennyiségnek mintegy a harmada elveszett vagy lappang, a rendelkezésre álló források főszovegei majdnem teljesen elkészültek, 930 levél áll így rendelkezésre, s mindössze 15–20 várható még. Jelenleg az ellenőrzés, véglegesítés és a jegyzetek írása zajlik.

Az *Aurora* almanach 16+2 kötetének teljes szövege elérhető elektronikusan lektorálásra előkészítve, formailag még nem teljesen véglegesített kritikai és olvasószövegben, valamint hozzáférhető ezek digitális faksimile példánya is. Ugyanezen oldal további almanachok (*Hébe, Aspasia, Árpádia, Nefelejcs*) 9 kötetének eredeti példányaikat is kínálja fotómásolatban.

Az elektronikus kiadások fejlesztése folyamatosan történik, s mindig az aktuálisan elkészült egységek válnak hozzáférhetővé, a portálrészek megnyitását a Feltöltési napló menüpontban lehet figyelemmel kísérni. Megnyitásra került a *Berzsenyi Dániel levelezése* portál 392 levél kritikai szövegével, a hasonló címen megjelent kritikai kiadás javított, bővített adaptációjaként. A *Ráday-család levelezését* közreadó portál kiegészült a források (449 levél) digitális faksimiléivel, ez a funkció az informatikai fejlesztést tekintve immár a többi portál számára is készen áll. Megteremtődött a Kazinczy-levelezés levélszám és oldalszám szerinti kereshetősége is. Elkészült a XXV. *Levelezés*-kötet levélanyagának adaptációja, 238 levél kritikai szövege vált elérhetővé. Csak a Váczy János-féle kiadásból volt ismert eddig Kazinczy és Majláth János német nyelvű levelezése, most már modern kiadása is van ennek a 100 levélnek, kritikai szövegeik és fordításaik megjelentek a *Levelezés-* és a *Kazinczy-portálon*. Előkerült 14 eddig kiadatlan levél a Kazinczy-levelezésből, közülük nyolcnak a folyóiratpublikációja megtörtént, elektronikus adaptációjuk folyamatban van. Ugyancsak folyamatban van a Romy Károly Györggyel folytatott német nyelvű levelezés és a *Költemények* kötetben feldolgozott levelezésanyag elektronikus adaptációja.

Az egyik Kazinczy-kötet, a *Tanulmányok, cikkek* sajtó alá rendezője, aki a kutatócsoport együttműködő kutatója, a nagymértékben a kötet anyagára épülő, annak értelmezését elvégző értekezésével sikeresen habilitált (*Jöjj, de hogyan láss? Kontextusok Kazinczy Ferenc képzőművészeti tárgyú írásaihoz*). Megjelent a kutatócsoport konzorciumi csoportvezetőjének Kazinczy-monográfiája, amely az általa korábban sajtó alá rendezett önéletírás feldolgozását nyújtja (*Forrásérték és poétika. Kazinczy Ferenc: Fogságom naplója*).

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport szakértői tanulmányt készített a széphalmi Kazinczy-emlékkert megújítását célzó pályázathoz, részt vett a rekonstrukciós munkálatokat előkészítő megbeszéléseken. A kutatócsoport tagjai több ismeretterjesztő előadás megtartására vállalkoztak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport új tudományos kapcsolataként említhető az *Irodalmi nyilvánosság a polgárosodó Nyugat-Magyarországon (1770–1820)* elnevezésű, újonnan alakult Lendület-kutatócsoporttal való együttműködés, amelynek keretében megállapodás született, hogy Révai

Miklós levelezésének elektronikus kiadása a Levelezés-portál platformján történik. A Berzsenyi-levelezés kiadása az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetével és az EditioPrinceps Kiadóval való együttműködés keretében jött létre. Megemlíthető továbbá, hogy a kutatócsoport tagjai számos hazai és határon túli kutatóhely által szervezett konferencián tartottak előadásokat.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2017-ben a kutatócsoport elkészült kötetéhez nyert publikációs támogatásokról lehet beszámolni (NKA, Zrínyi Emlékbizottság), valamint a futó OTKA-pályázat említhető.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Kritikai kiadások

1. „Zrínyi, Zriny, Zrinski” Szigetvár német–magyar emlékezete 1790–1826, kiad. Kovács K, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017., 608 (Csokonai Könyvtár Források 18., sorozatszerkesztő: Debreczeni A, Imre M, S. Varga P) <http://real.mtak.hu/id/eprint/74502>
2. „Irgátok a mi tollatokra jön” Egressy Gábor családi levelezése (1841–1865) I–II., kiad. Szalisznyó L, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2017., 1048. (Csokonai Könyvtár Források 19., sorozatszerkesztő: Debreczeni A, Imre M, S. Varga P) I. kötet: <http://real.mtak.hu/id/eprint/74369> II. kötet: <http://real.mtak.hu/id/eprint/74373>

Elektronikus kritikai kiadás

3. Berzsenyi Dániel levelezése, kiad. Főríz G, szerk. Debreczeni A (DOI: 10.5484/Berzsenyi_Dániel_levelezése) <http://deba.unideb.hu/deba/berzsenyi>

Tanulmányok

4. Doncsecz E: „Szkíta Horatius” – Antik minták Batsányi János életművében, in *Római költők a 18–19. századi magyarországi irodalomban: Vergilius, Horatius, Ovidius*, szerk. Balogh P, Lengyel R, Budapest, MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 164–183. (2017) http://real.mtak.hu/70903/1/Romai_koltok_2017_u.pdf
5. Hovánszki M: *Verseghy Ferenc és Kreskay Imre kéziratban maradt heroida-énekei*, in *Római költők a 18–19. századi magyarországi irodalomban: Vergilius, Horatius, Ovidius*, szerk. Balogh P, Lengyel R, Budapest, MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 70–98. (2017) http://real.mtak.hu/70903/1/Romai_koltok_2017_u.pdf
6. Granasztói O: *Széphalom: egy angolkert utópiája*, Irodalomismeret, 2017/4, 54–90. (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/74188>
7. Orbán L: *Kazinczy széphalmi birtoka*, Irodalomismeret, 2017/4, 8–52. (2017) <http://real.mtak.hu/id/eprint/74188>

MTA–DE KÖZSZOLGÁLTATÁSI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Horváth M. Tamás, az MTA doktora

4028 Debrecen, Kassai út 26.; 4002 Debrecen, Pf. 400

telefon: (52) 512 700/77119; fax: (52) 512 700/77119

e-mail: kozszolg.kut@law.unideb.hu; honlap: <http://jog.unideb.hu/kutatasaink/mta-kutatocsoport>

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A 2012–2017 közötti 5 és fél éves *kutatási program* közigazgatás-tudományi és multidiszciplináris alapkutatási célja a közszolgáltatások (így a közüzemi szolgáltatások, a térségi infrastruktúrafejlesztés, a humán szolgáltatások) széles körének rendszerezése, megszervezésük területi összefüggésében, a területiség funkcionális tartalmát középpontba állítva. Az eredményeket korábbi tematikus kötetekben és folyóiratcikkekben publikálták.

Jelen *beszámolási év* fő feladata volt egyrészt a 2016. évben megjelent, a közfeladatok rendszertanát átfogóan tárgyaló enciklopédikus kötetük szélesebb körben való megismertetése a szakmai közönséggel; a nemzetközi projektekben és hazai együttműködésben való részvétel folytatása, valamint e fórumok körének bővítése. Ezek érdekében a kutatócsoport továbbra is sikeresen működtette a magyar és angol nyelvű blogoldalait, valamint elektronikus folyóiratait, tudományos vitaüléseket szervezett együttműködve több szakmai szervezettel.

2017. év második félévétől kezdtek új, „*Az állami szabályozó szerepek újraértékelődése a szolgáltatásokban*” című projektjüket. Kutatásuk az elsődlegesen központi szervezésű közszolgáltatások (energia-, telekommunikáció, média-, humánszolgáltatások nagy rendszerei stb.) között és egyes nem teljes piacos szolgáltatások körében, ágazati szinten rendszerezi az újabban alkalmazott állami részvételi formákat. Mint korábban is, abból a feltevésből indulnak ki, hogy az ezredfordulótól kezdve a fejlett világban a közszektor szervezési keretei és tartalmi átalakulóban vannak; az állami (közösségi) szerepek mára a korábbinál kiterjedtebbé váltak. A fókuszpont viszont immár nem a területiség, hanem a (különböző szintű) kormányzati szabályozó szerepek-funkciók változása. Tekintve, hogy az új projekt kutatási tárgya és irányultsága a korábbitól jelentősen eltér, illetve szélesebb horizontot fog át, a 2017. év második félév munkájának meghatározó részét képezte az új kutatás koncepcionális alapjainak, a nemzetközi összehasonlítás szempontrendszerének a kidolgozása, és ennek mentén az ágazati kutatások előkészítése.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport fontos eredményei 24 könyvfejezetben, illetve magyar és angol nyelvű szakfolyóirat-cikkben kerültek publikálásra, további tanulmányok megjelenés alatt vannak. 2017-ben a kutatócsoport-vezető témavezetésével a kutatócsoport egy tagja szerzett PhD-fokozatot, a projekt keretében folytatott kutatások eredményeként. Emellett egy hallgató kezdte meg doktori tanulmányait a kutatócsoport egy tagjának konzulensi irányítása mellett; disszertációs témája az új projekt témájához kapcsolódó területet fog át.

b) Tudomány és társadalom

A 2015-ben elindított szakmai blogoldalakat (kozjavak.hu weboldal és [facebook profilja](https://www.facebook.com/kozjavak), valamint a nemzetközi szakmai közönséggel kapcsolatot teremtő [publicgoods.eu](https://www.publicgoods.eu)) továbbra is folyamatosan működtetik, tematikus írások rendszeres közzététele és a kapcsolódó szakmai viták koordinálása révén; 2017-ben új tematikus aloldalakkal is bővítve (így [Helyi önkormányzatok](#), [Energia és környezet](#), [Közérdek](#)). A kutatócsoport e fórumai, az eltérő területeket és értékvilágokat képviselő szakértők közötti szakmai viták inspirálását célozva, a kormányzat szerepeinek átalakulását mutatják be a mai piacgazdaság különböző közszektorba tartozó területein, csakúgy, mint a magyar nyelvű [Közjavak](#) és az angol nyelvű [Public Goods and Governance](#) elektronikus, ISSN számmal rendelkező tudományos folyóirataink. A [Közjavak](#) negyedévente, a [Public Goods and Governance](#) félévente jelenik meg; előbbi immár a harmadik, az utóbbi pedig a második évfolyamával 2017 év végéig. Mindkét folyóirat „D” kategóriás besorolást kapott az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Állam- és Jogtudományi Bizottságának (ÁJB) 2017 novemberétől hivatalos [folyóiratlistáján](#).

A kutatócsoport honlapján (<http://jog.unideb.hu/kutatasaink/mta-kutato-csoport>) a legújabb projektesemények, aktuális megjelenések naprakészen megtalálhatók, a legtöbb információ idegen nyelven is elérhető. A projekt rajta van az academia.edu nevű, népszerű nemzetközi kutatási hálózaton is. Az empirikus kutatás ténymegállapító [adatbázisát](#) folyamatosan karban tartjuk. Kutatócsoporti eredményeket rendszeresen közöl a *Jegyző és Közigazgatás* című, az MTA IX. Osztály ÁJB folyóiratlistája szerint immár „B” kategóriás folyóirat is, amely eljut a gyakorló köztisztviselők széles köréhez. A kutatócsoport két tagja részt vett továbbá a KÖFOP-2.3.4-VEKOP-15 *Önkormányzati Fejlesztések Figyelemmel Kísérése II.* című projekt által, az önkormányzati területeket vizsgáló kutatások eredményeinek disszeminációját elősegítő céllal kezdeményezett, ún. Tudásbővítő Fókuszrendezvény-sorozat első workshopján, ahol további 26 kutatócsoporttal együtt az eddigi projekteredményeit mutatta be, a helyi közszolgáltatásokra fókuszálva (ennek eredményét l. a III pontban: együttműködés kutatóműhellyel). A kutatócsoport tagjának szakmai vezetésével működő, a projekt-kutatásokban részt vevő graduális hallgatókból álló DE-ÁJK Praetor Szakkollégium „A kormányzás kihívásai” műhelyének tagjai is aktívan (előadásokkal) részt vettek országos, illetve a DE-ÁJK által szervezett szakmai fórumokon.

Az MTA ÁJB 2016-tól működő Közjogi Albizottságának elnöke a kutatócsoport vezetője, titkára és egy tagja is kutatócsoport-tagok. Az albizottság célja, hogy a különböző közjogi tudományterületek közötti kapcsolatok erősödjenek és az egyes jogágak szokásos tudományos vizsgálati területein átívelő, és egyben azokat összekötő témákat vitassanak meg (konferenciák, workshopok, publikációs lehetőségek útján) a szakma képviselői.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport vezetője továbbra is részt vesz a Horizont 2020 EU Keretprogram által támogatott COST *Local Public Sector Reforms: An International Comparison* programjának keretében folytatott szakmai együttműködésben. (Ennek eredményeként a Palgrave Macmillan kiadó gondozásában egy újabb tematikus kötet jelenik meg 2018-ban, benne a kutatócsoport-vezető egy tanulmányával). A kutatócsoport vezetője Hull-ban, Dublinban és Bécsben vett részt szakmai workshop-on (Európai Bizottság, ELI [European Law Institute] szervezésében), a pénzügyi, a vállalati szabályozások, illetve az állami támogatások európai szinten jelentkező, új kihívásait tárgyaló témákban. A kutatócsoport vezetője és egy tagja részéről egy-egy előadás hangzott el az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar által, a Maribori Egyetemmel és a szlovén Lex Localis kiadóval együttműködésben szervezett *Public Services*

and Autonomies in the Member States of the European Union című konferencián, Budapesten (2017. június 19–20.). Az enciklopédikus kötetben egyes közszolgáltatási ágazatokkal összefüggésben vizsgált uniós szakpolitikákról a kínai Beijing Normal University és a Debreceni Egyetem közös nemzetközi workshop-ja keretében tartott prezentációt a kutatócsoport egy tagja (július 19.). 2018. januárjában a kutatócsoport szakmai együttműködés kiépítését kezdte meg a UACES [University Association for Contemporary European Studies] *Collaborative Research Network on Effective Enforcement of EU Law and Policy* kutatói hálózattal (<https://www.euenforcement.com/>). Ennek keretében a kutatócsoport a közszolgáltatási ágazatok szabályozása szempontjából releváns uniós jogi kötelezettségek kikényszerítésének kérdéseit, kihívásait vizsgálja; az eredmények bemutatása nemzetközi fórumokon (konferencia, workshop) ez év őszétől várható.

Az Igazságügyi Minisztérium által támogatott *A közpénzek keletkezéskori védelmének főbb területei* című projektet a DE-ÁJK 2017-ben zárta. A kutatásvezető és a kutatócsoport-tagok részvételével megvalósított kutatás eredménye egy tematikus kötet, egy több mint 100 fő részvételével, külföldi előadókkal, nemzetközi szekcióval megrendezett [konferencia](#) (szeptember 21.), valamint a kutatási eredményeket 37 ív terjedelemben kifejtő kutatási dokumentáció. Az NKE KÖFOP-2.1.2.-VEKOP-15 projekt keretében a DE-ÁJK (kutatócsoport-tagok részvételével) elkezdte az „Állami erőforrások” *Államtudományi Kutatóműhely* projekt megvalósítását is; ennek eddigi eredménye több, elismert hazai és nemzetközi szaklapban megjelent vagy megjelenésre váró tanulmány. A kutatócsoport – adatgyűjtés és empirikus kutatási módszerek terén – együttműködik egy, a KÖFOP-2.3.3-VEKOP-16 *Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási program* keretében a helyi közszolgáltatások minőségét vizsgáló kutatóműhellyel is.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport egyik tagja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Egyed István Posztdoktori Programja keretében „Változások a helyi önkormányzatok közfeladat-ellátásában és finanszírozásában” című kutatási tervével nyert posztdoktori ösztöndíjat 2018 évre.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Gajduschek, Gy–Horváth, M. T–Jugovits, K: Hungarian Public Administration: Last Thirty Years, Waves in the Story. In: Kovač, P. et al (eds.) *Public Administration Reforms in Eastern European Union Member States: Post-Accession Convergence and Divergence*. Ljubljana: University of Ljubljana Faculty of Administration. pp. 237–301. (2017) real.mtak.hu/74604/, ebooks.mruni.eu/
2. Bartha, I: The External Side of Parliamentary Democracy. *Hungarian Yearbook of Int. Law and European Law*. pp. 449–473. (2017) real.mtak.hu/49103/
3. Bartha, I: University Autonomy in the European Multi-level Governance System. In: B. et al (eds.) *Public Services and Autonomies in the Member States of the European Union*. Maribor: Lex Localis (megjelenés alatt) real.mtak.hu/74520/
4. Bordás P: Feladatfinanszírozás-e a feladatfinanszírozás? *Közjogi Szemle* 10:(2) pp. 56–64. (2017) real.mtak.hu/74496/
5. Bartha I: Földindulás. A földforgalom-szabályozás tagállami és uniós joga. *Jogtudományi Közlöny* 72:(9) pp. 409–413. (2017) real.mtak.hu/74495/

6. Bartha I: (Köz)érdek a magánbiztonságban?: Vita köz- és civil rendészet viszonyáról... *Belügyi Szemle* 65:(5) pp. 25–41. (2017) real.mtak.hu/74521/
7. Bordás P: A helyi vonzatú közfeladatok változásának hatása.... *Jegyző És Közigazgatás* XIX:(3) pp. 12–15. (2017) real.mtak.hu/74522/
8. Bartha I: Vita és döntés a közigazgatási bíráskodásról. *Magyar Tudomány* 178:(9) pp. 1084–1087. (2017) real.mtak.hu/74493/

MTA–DE MAGYAR NYELV- ÉS NÉVTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Hoffmann István, az MTA doktora

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

telefon, fax: (52) 512 923

e-mail: hoffmann@mnytud.arts.unideb.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport érdeklődésének középpontjában az ún. korai ómagyar kor nyelvének vizsgálata áll. A honfoglalástól 1350-ig terjedő időszak kulcsfontosságú a magyar nyelv történetében, mivel ekkor – részben a kultúraváltás és a nyelvi környezet megváltozása következtében – rendkívül erős, máig ható érvényű változások zajlottak le nyelvünkben. Ekkor alakult ki a magyarság írásbelisége is, s az írásbeliség megléte a nyelvtörténeti kutatások számára is új helyzetet teremt. Az e korból való nyelvemlékek óriási többsége szórványemlék, amely latin szövegben előforduló hely- és személynéveket jelent alapvetően. E nyelvemléktípust a maga teljességében meg sem kísérelte feldolgozni a magyar nyelvtörténetírás, de emellett szükséges a kulcsfontosságú nyelvemlékeink újrafeldolgozása is. Ennek érdekében a kutatócsoport teljességre törekvő adatbázis kialakítását és szótári munkák létrehozását célozta meg, az elméleti feldolgozó munka pedig elsősorban a 11. századra összpontosít. Előtérben áll a nyelvemlék-monográfiák létrehozása – a kutatás eddigi szakaszában ezek közül több is megvalósult –, valamint a helyesírási és hangtörténeti kutatások folytatása. Mivel a szórványemlékek neveket tartalmaznak, a névtudomány szempontrendszerének bevonása megkerülhetetlen, annál is inkább, mivel ezt a közelítésmódot a korábbi kutatások alig alkalmazták. A névkutatás módszereinek, elveinek finomítása leginkább újkori-mai anyagon végezhető eredményesen, s a névrekonstrukció eljárása is megköveteli későbbi névadatok bekapcsolását: az élő helynévanyagnak a kutatásokba történő bevonása az időközben létrehozott Magyar Nemzeti Helynévtár programja keretében valósul meg, amelynek online elérhető adatbázisa csaknem fél millió helynévadatot tartalmaz. A kutatás ez utóbbi részét nagy forrásigénye miatt csak külső forrásból lehet finanszírozni, ennek hiányában egyedül a kutatócsoport alapfeladatához kapcsolódó régi helynévi adatbázismodul fejlesztése folyt. Teljessé vált a 4. kötet megjelentetésével a *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból* c. sorozat, amely az Árpád-kori mikrotoponimákat Györffy György történeti földrajza alapján dolgozza fel. Ezzel e névréteget érintően a történelmi Magyarország mintegy kétharmad részére vonatkozóan teljes adatállomány áll a kutatók rendelkezésére. A kutatócsoport tagjai megjelentettek további 5 önálló könyvet, közzétettek 8 tanulmányt, 7 nemzetközi és 16 hazai konferencia-előadást tartottak meg. Az eredeti munkatervben még nem szerepelt a 2017. év legjelentősebb feladata: a kutatócsoport a DE Magyar Nyelvtudományi Tanszékével közösen rendezte meg a XXVIth International Congress of Onomastic Sciences c. világkongresszust, amelynek előkészítésében és megrendezésében a kutatócsoport minden tagja részt vett. A kongresszus megrendezéséhez igazodva némileg módosultak az eredeti kutatási tervek is. A kutatócsoport munkájába bekapcsolódott az Új Nemzeti Kiválóság Program négy pályázati nyertese: két fiatal oktató és két doktorjelölt. Összességében megállapítható, hogy a kutatócsoport a 2017. évi tervnek megfelelő feladatokat sikeresen teljesítette.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A Debrecenben megrendezett nemzetközi névtudományi kongresszus rendezvényével kapcsolatban több kiadványt is megjelentetett a kutatócsoport angol nyelven, ezeket a kongresszus résztvevői megkapták. Ezek közül legfontosabb az a társszerzőségben készült munka, amely a magyar helynevek történetét mutatja be. A monográfia figyelmének középpontjában az ómagyar kor helynévadása áll, amely időszak meghatározó az egész magyar helynévrendszer története szempontjából. Jelentőségét növeli, hogy hasonló tudományos igényű áttekintés korábban nem született a magyar tudományosságban. A kiadvány fontos célja emellett, hogy a magyar onomasztika eredményei minél hatékonyabban bekapcsolódjanak a nemzetközi kutatások fő irányába. Ugyanezt a célt szolgálja két további kötet is: a magyar névkutatás bibliográfiája (korábbi kiadványhoz kapcsolódóan) a 21. században született idevágó publikációk jegyzékét tartalmazza; emellett rövid írásokat tartalmazó kötet foglalja össze (ugyancsak angolul) azokat az eredményeket, amelyek a hazai helynévtörténeti kutatások legfontosabb folyóirataiban, a *Helynévtörténeti Tanulmányokban* napvilágot láttak.

A kutatócsoport kiadta a személynévi alapú magyar helynevek problematikáját feldolgozó monográfiát. Ennek elméleti alapját a korábbiakban a személynévek új szemléletű tárgyalását adó (a fenti munkával azonos szerzőtől való) kötet teremtette meg. A két tulajdonnévfajta kapcsolatának funkcionális nyelvészeti keretben való tárgyalása mellett a figyelem középpontjában a korábban talán legtöbbször tárgyalt, az európai névkultúrában egyedülálló puszta személynévi helynevek állnak. E kutatások a magyar történeti helynév-tipológiának egy újabb fontos részletét tárják fel korszerű módszertani kultúrával, igen gazdag empirikus anyagra támaszkodva. Eredményei – nemzetközi publikációk révén – jó eséllyel gazdagíthatják a nemzetközi névtudomány eredményeit is.

A kutatócsoport munkájának középpontjában a szórványemlékek kora áll ugyan, ám a helynevek általános rendszertani összefüggései kétségkívül jobban modellezhetők újabb kori vagy még inkább kortárs nyelvi anyagon. Az itteni ismeretek kellő óvatossággal adaptálhatók korábbi időszakok névrendszereire is. A kortárs helynévi állományok modellalapú vizsgálatáról monográfiát jelentetett meg a kutatócsoport, elsősorban a névrendszerek területi összefüggéseinek kérdésére összpontosítva. Fontos módszertani újításként jelenik meg e munkában a matematikai statisztika alkalmazása.

A kutatócsoport folytatta a 11. századi nyelvemlékek monografikus feldolgozását: a pécsi püspökség alapítólevele, a százdi alapítólevél és a (bakony)béli összeírás tárgyköréből tett közzé publikációkat. Foglalkozott a régi várnevek kérdéseivel is. A magyar nyelv hangtörténeti változásai közül a szavak fonotaktikai szerkezetét érintő módosulások álltak a vizsgálatok középpontjában.

b) Tudomány és társadalom

A Debreceni Egyetemen megrendezett nemzetközi névtudományi kongresszus jó lehetőséget teremtett arra, hogy ennek kapcsán a kutatócsoport az érdeklődők szélesebb rétegeit is megismertesse a névtudományi kutatómunka fontosságával és azokkal az eredményekkel, amelyekkel elsősorban a magyarság régebbi történetét gazdagítja ez a tudományterület. A kutatócsoport bemutatók, sajtótájékoztatók megtartásával, továbbá interjúk keretében használta fel az esemény iránt megmutatkozó fokozott sajtóérdeklődést.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A Nemzetközi Névtudományi Társaság (ICOS) pályázat útján ítélte oda első magyarországi rendezőként a Debreceni Egyetemnek a 3 évente megtartott kongresszusának (International Congress of Onomastic Sciences) rendezési jogát. A kutatócsoport az augusztus 27. és szeptember 1. között lezajlott esemény társrendezője volt. A kongresszuson, ahol mintegy 200 előadás hangzott el, 41 ország 230 kutatója vett részt. A kutatócsoport minden tagja előadással vett részt a rendezvényen, a 3 plenáris előadás egyikét is a kutatócsoport tagjai tartották. A kongresszus keretében megrendezett nemzetközi könyvkiállításon is hangsúlyosan jelentek meg a kutatócsoport eredményei. Szimpóziumok keretében a kutatócsoport tevékenységéhez köthető nemzetközi kutatási programok megalapozása is megtörtént. A kongresszusról az alábbi honlapon érhetők el további információk: <http://icos2017.unideb.hu/en/>

A kutatócsoport társrendezője volt 2017. május 31. és június 2. között Síkfőkúton lebonyolított XII. Helynévtörténeti szemináriumnak, amelyen 13 előadást tartottak a résztvevők. A rendezvényen több hazai névtani kutatóhely képviselői is részt vettek. Ugyancsak Síkfőkúton 2017. szeptember 28–29-én workshop-ot rendezett a kutatócsoport, amelyen 4 előadás hangzott el. A kutatócsoport a Magyar Nyelvstratégiai Intézettel közösen kerekasztal-megbeszélést szervezett a Magyar Nemzeti Helynévtár programról.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Társrendezőként a kutatócsoport a fent említett nemzetközi kongresszus megrendezéséhez elnyerte az MTA Nemzetközi Konferenciaszervezési Pályázatának 800.000 Ft összegű támogatását. A kutatócsoport egyik tagja elnyerte a Nemzet Fiatal Tehetségeiért Ösztöndíjat, ugyanő megkapta a Debreceni Egyetem Petőfi S. János Publikációs díját is. Egy másik kutatócsoportbeli tag pedig az MTA Akadémiai Ifjúsági Díjában részesült.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Hoffmann I–Rácz A–Tóth V, *History of Hungarian Toponyms*. Hamburg: Buske-Verlag, 313. (2017)
<https://buske.de/einzelveroeffentlichungen/history-of-hungarian-toponyms.html>
2. Hlavacska E–Kovács É, ed. *Selected Bibliography of the Onomastics of the Hungarian Language 2000–2016*. Onomastica Uralica 9. Debrecen–Helsinki: Debrecen University Press. 160. (2017)
<http://mnytud.arts.unideb.hu/onomural/kotetek/ou9.html>
3. Tóth V, *Személynévi helynévadás az ómagyar korban*. A Magyar Névtudományi Társaság Kiadványai 41. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó. 219. (2017)
<http://mek.oszk.hu/16600/16649/16649.pdf>

MTA–DE NÉPRAJZI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Bartha Elek, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.; 4010 Debrecen, Pf. 16
telefon: (52) 512 900/22249; fax: (52) 512 958
e-mail: barthaelek@yahoo.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport a 2017–2022 közötti időszakra akadémiai támogatást nyert a „*Lokális értékek néprajzi feltárása és örökségesítése hátrányos helyzetű mikrorégiókban*” c. alapkutatási program megvalósításához. Kutatási programjának témája kettős természetű: egyrészt a 2012–2017 között végzett tudományos munka *folytatása*, vagyis a 20. századi modernizáció és a jelen lokális társadalmát érintő sürgető kihívások, a 21. század eleji globalizáció társadalmi, kulturális és gazdasági folyamatainak, valamint a kulturális alkalmazkodás közötti összefüggéseknek a néprajzi-antropológiai vizsgálata. Másrészt kiemelt kutatási területnek tekinti a magyar társadalmat napjainkban legerőteljesebben érintő szociokulturális jelenségek néprajzi vizsgálatát, mint például a hátrányos helyzetben élő családok megélhetési stratégiái és mindennapi szokásai, valamint a kárpát-medencei (elsősorban munka- és turisztikai célú) migráció.

A kutatási beszámoló a 2017 júniusában lezárult előző program utolsó féléves, illetve a 2017 júliusában újraalakult csoport első féléves tevékenységét tartalmazza.

A kutatócsoport a napjainkban bevett néprajztudományi gyakorlatnak megfelelően elsősorban *jelenorientált* alapkutatásokat végez, figyelembe véve a „rövid huszadik század” (1914–1989) társadalomszerkezeti, gazdasági, politikai és mentalitásbeli változásait, ami indokolja, hogy az I. világháborút, a két világháború közötti korszakot, a szocializmus korát és a poszt szocialista átmenetet is kutassa.

A kutatócsoport a projekt megvalósítása során kiemelten kezeli a jelentős társadalmi problémák néprajzi szempontú kutatását: célja a hátrányos helyzetű kistérségekben élő családok kulturális, társadalmi helyzetének néprajzi-antropológiai tanulmányozása (pl. családszerkezet, életmód, megélhetési és mobilitási stratégiák, a pauperizálódás folyamata), továbbá ehhez kapcsolódóan a vándorlás, a migráció kérdésével összefüggő témák vizsgálata, különösen a bevándorlás a határ mentén, valamint a pusztákra és a tanyavilágra irányuló szociális migráció.

A kutatócsoport az előző pályázati ciklus *utolsó félévében* folytatta a korábban megkezdett tematikus alapkutatásokat, amelyek a néprajzi-antropológiai vizsgálatok során egyaránt alkalmazzák a szinkronikus és a diakronikus módszert (levéltári és könyvtári kutatások). A terepen végzett *szinkronikus* néprajzi, antropológiai vizsgálatok célja a jelenbeli folyamatok és a rendszerváltozást követően végbement átalakulások feltárása. Az *empirikus terepmunka* az előzetes szempontrendszer alapján kiválasztott településeken történik, elsősorban a történelmi Szatmár, Szabolcs, Abaúj, Zemplén, Hajdú, Bihar vármegyék területén és a határon túli referenciaterületeken.

A 2017 júliusában újraalakult kutatócsoport a korábbi kutatási eredményekre alapozva ugyan, de a társadalomtudományi kutatásban bevett munkafázisokhoz rendelt időszakos bontásban határozta meg célkitűzéseit, amelyek túlnyúlnak a fél- és egyéves időintervallumokon. Az azonos ütemterv alapján párhuzamosan folyó részfeladatok közül elkezdődött az adatgyűjtés, a forrásfeltárás, a szakirodalmi kutatás, a részproblémák elméleti és módszertani megalapozása, a magyar és nemzetközi (pl. angol, német, román, ruszin) szakirodalom feldolgozása, az egyes részeredmények közzététele.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport munkájában 2017-ben – a kutatási tervnek megfelelően – fontos szerepet töltött be az újabb empirikus néprajzi vizsgálatok előkészítése, amelyeknek kijelölt helyszíne továbbra is az északkelet-magyarországi határ menti térségeket foglalt magában. A tudományos munka a terepkutatásra, a helyszíni adatgyűjtésre és az azt kiegészítő könyvtári és levéltári munkára épült. A kutatócsoport tagjai közel 80 munkanapot töltöttek kutatómunkával terepen, magyar és vegyes lakosságú településeken (pl. Nagykálló, Hajdúnánás, Sajópálfala, Csíksomlyó, Máriacell, Eisenstadt, Sepsiszentgyörgy). Ezen túlmenően kutatásokat végeztek hazai és külföldi könyvtárakban, levéltárakban, családi és egyházi adattárakban (pl. Kolozsvár, Budapest, Miskolc, Nyíregyháza, Debrecen).

A feltáró kutatómunka mellett a kutatócsoport 2017. évi egyik fő feladata volt a gyűjtött és feldolgozott anyagok minél szélesebb körű közzététele. A kutatás eredményei elsősorban tanulmányok, forrásközlések, könyvek és gyűjteményes kötetek formájában kaptak nyilvánosságot, illetve hazai és nemzetközi konferenciákon nyertek publicitást.

A kutatócsoport tudományos tanulmánykötet és szakkönyv-sorozat szerkesztésében vett részt, illetve tagjai bekapcsolódtak a *Néprajzi Látóhatár* c. néprajzi periodika szerkesztésébe. A kutatócsoport egy tagjának önálló monográfiája jelent meg.

A kutatócsoport egy tagja elnyerte az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíját.

A kutatócsoport a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából tudományos szimpóziumot szervezett 2017. november 23-án, *Néprajz és helytörténet – néprajz és kistérségi muzeológia* címmel Debrecenben. Társzervezőként vett részt a „*Lelkiség az első világháborúban*” c. XIV. Gyomaendrődi Tudományos Néprajzi Konferencia (2017. április 28.) és a Szegedi Egyetemen zajló *Táncutató Doktoranduszok II. Országos Konferenciája* (2017. május 12.) megrendezésében.

A közel hét évtizede működő Néprajzi Kutatócsoport továbbra is szerepet vállalt az egyetemi oktatásban. A csoport munkatársainak ilyen irányú munkája nemcsak a terepkutatások vezetésére korlátozódott, hanem a pályázati témához kapcsolódó tantermi órák tartása mellett az egyetemi alapképzésben és a doktori képzésben részt vevő hallgatók témavezetésére is kiterjedt. A kutatócsoport egy tagja szakmai gyakorlatot vezetett hon- és népismerettanár szakos hallgatóknak a nagykállói TÉKA Népművészeti Tábor keretein belül (2017. július 22–28).

A kutatócsoport tagjai tudományos eredményeiket a laikus közönség számára tudományos ismeretterjesztő programok keretében (pl. a tudományt népszerűsítő középiskolai előadássorozatok, Campus fesztivál, Kutatók Éjszakája rendezvényeken) közvetítették.

A kutatócsoport vezetője 2017-ben elnöke, illetve egy tagja 2017. április 25-ig titkára a Györffy István Néprajzi Egyesületnek. A kutatócsoport egy tagja a Magyar Etnokoreológiai Társaság alelnöke, illetve az MTA Néprajztudományi Bizottság Tánctudományi Munkabizottság állandó tagja.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport évek óta tudatosan törekszik arra, hogy az akadémiai program megvalósítása során gyűjtött empirikus adatok eredményeit közérthetően továbbítsa a szélesebb nagyközönség felé. Ennek érdekében 2017-ben önálló néprajzi programmal vett részt a Campus fesztiválon és a debreceni Kutatók Éjszakája rendezvénysorozatán (pl. tudományos ismeretterjesztő játékok, vetélkedők és interaktív foglalkozások). Célja a hagyományos néprajzi, antropológiai ismeretek bemutatásán túl egyrészt a tradicionális szellemi kulturális örökség és a jelen közötti összefüggések megvilágítása volt, másrészt a néprajztudomány sokrétűségének megismertetése a laikus közönséggel. A projekt munkatársai a tudományos

szakmai rendezvények mellett számos előadást tartottak ismeretterjesztő fórumokon: egyházi, nemzetiségi programokon adtak elő; néprajzi, muzeológiai tárlatot rendeztek, illetve kiállításokat nyitottak meg.

A kutatócsoport napjaink társadalmát érintő migrációs és kulturális kihívások jelenorientált problémafelvetése kapcsán tanulmányokat jelentetett meg, illetve konferencia-előadásokat tartott a tárgykör néprajzi és kulturális antropológiai vetületeiről.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport feladatai közt fontosnak tekinti a hazai és nemzetközi intézményhálózattal kialakított kapcsolatainak ápolását, valamint azok bővítését. A kutatócsoport az eddig elért eredmények nemzetközi szakmai prezentációja mellett további közép-európai intézményekkel lát lehetőséget az intenzív tudományos kapcsolatok építésére.

A kutatócsoport tagjai hazai és nemzetközi konferenciákon vettek részt, elvállaltak szekcióelnöki tisztséget és előadásokat tartottak. (Budapest, Miskolc, Szeged, Debrecen, Hajdúnánás, Hajdúböszörmény, Beregszász, Nagyálló, Gyomaendrőd, Szolnok, Tatabánya).

A kutatócsoport tagjai a korábbi terveknek megfelelően többértű oktatói tevékenységet láttak el. Oktatási tevékenységet túlnyomó többségben a Debreceni Egyetemen folyó néprajzi, történettudományi, szociológiai, filozófiai képzések keretei közt folytattak (BA, MA, osztatlan tanári, PhD), de az intézmények határon átnyúló kapcsolatrendszere révén egyéb hazai és határon túli felsőoktatási képzésbe (Kolozsvár, Nagyvárad, Beregszász, Ungvár) is bekapcsolódtak. Témavezetésükkel számos szakdolgozat született, és az egyetemi tehetséggondozás keretein belül (OTDK, DETEP) több hallgató kutatómunkáját vezetik.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport pályázati tervében (2012–2017; 2017–2022) megfogalmazott célkitűzések kiegészültek a 2016-ban indult NKFI K115886 számú pályázat programjában vállalt a „Nagy Háború” néprajzi és antropológiai vizsgálatainak megkezdésével. A projekt célja az első világháború rurális társadalomra gyakorolt hatásának és emlékezetének néprajzi, muzeológiai feltárása, illetve az első világháború még fel nem lelt, vidéki, közgyűjteményekben és magánszemélyeknél őrzött tárgyainak, az írott és tárgyi emlékeknek (levelek, naplók, feljegyzések, kalendáriumok, képes dokumentumok, emléktárgyak...) felhívások közzététele és terepkutatások útján történő gyűjtése és dokumentálása.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bartha E: Megszentelt tájak vonzásában. Debrecen: Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék, 260. (2017)
2. Csíki T: A természeti környezet változása és adaptációi a falusi társadalomban a két világháború között. Néprajzi Látóhatár, 2017, 1–4. 128–154. (2017)
3. Csiszár I: Proletárdiktatúra Hajdúnánáson. Egy kudarcra ítélt forradalmi kísérlet és a helyi társadalom megpróbáltatásai. In Barta R, Csiszár I (szerk.): Történelmi katalizmak. Népmozgások, Forradalmak, rendszerváltozások és a magyar vidék. Hajdúnánás: Hajdúnánás Város Polgármesteri Hivatala, 103. (2017)
4. Kavecsánszki M: Topológia és tipológia. A morfológiai szemlélet a magyar népi lakóház kutatástörténetében. Múzeum Café 59–60, 3–4, 69–98. (2017)
5. Lajos V: Sokszínű részvétel. Új szereplők és új színterek a kortárs magyar romakutatásokban. In Bali J (szerk.): *Cigány világok a Kárpát-medencében*. Budapest: ELTE BTK Néprajzi Tanszék; Magyar Néprajzi Társaság, 149–172. (Cigány néprajzi tanulmányok; 17.) (2017)

MTA–ELTE EGYETEMTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Draskóczy István, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 6–8.
telefon: (70) 207 4085
e-mail: dra_istvan@yahoo.de; draskoczy.istvan@btk.elte.hu
honlap: <http://egyetemtortenet.elte.hu>
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport ötéves programja keretében három célt kívánnak megvalósítani:

1. A középkori külföldi magyar egyetemjárás teljes adattárának elkészítése és publikálása. Ennek keretében 2017-ben folytatták az itáliai, német birodalmi és francia peregrináció kutatását. Elkészült a kutatás elsődleges adatbázisa, amelyhez társították a diákok későbbi karrierpályájáról itthon fellelhető adatokat.
2. Folytatódott a Kárpát-medence valamennyi felsőfokú oktatást végző állami és egyházi tanintézetébe a kezdetektől 1850-ig járt hallgatók tanulmányi adatainak feltárása számítógépes adatbázis formájában.
3. A harmadik célt, az 1945–1989 közötti magyar felsőoktatás eddig fel nem tárt levéltári forrásainak összegyűjtését ebben az évben nem tudták megvalósítani, mivel a Magyar Nemzeti Levéltár e forrásokat őrző részlege már csaknem másfél éve zárva tart. Az itteni munkatársat más munkák végzésére csoportosították át (a 2. számú projekt megvalósítása érdekében). Remélhetőleg a 2018/19. kutatási évben lehetőség nyílik a munka folytatására. Tanulmány azonban készült ebben a témakörben, és előadást is tartottak.

A kutatócsoport tevékenységéről részletes tájékoztatás olvasható a honlapjukon. Az MTA a kutatási projekt támogatási ciklusát 2019. július 1-ig egy esztendővel meghosszabbította (4153//2017/KP).

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az első témakörben megjelentették a középkori prágai és krakkói egyetemeken tanult magyarországi hallgatók adattárának második, az adattárat tartalmazó kötetét, amely 4722 beiratkozás adatait tartalmazza. Kiderült, jóval több magyarországi tanult Prágában, mint azt a kutatás korábban feltételezte. Az eddig ismerthez képest több mint ötszáz fővel sikerült növelni a Krakkói Egyetemen tanuló magyarok számát. 700 hallgató esetében prozopográfiai információkat is tartalmaz a mű. Ehhez a témakörhöz kapcsolódik, hogy kutatás révén sikerült növelni a középkori Bécsi Egyetemen fokozatot szerzett magyarországi hallgatók számát, lényegesen bővíteni a reájuk vonatkozó adatokat (2017-ben előadás és tanulmány született az első eredményekről). Több más prozopográfiai írás is született.

Elkészült az újkori peregrinációs sorozat utolsó kötetének teljes nyomdakész kézírata (rövidesen napvilágot lát), amely a francia, belga, orosz, román és szerb egyetemeken 1526–1919 között tanuló magyarországiak adattára lesz. Várhatóan 2018 első negyedében jelenik meg.

Fontos eredmény, hogy a kutatócsoport munkatársa három évnyi munkával befejezte a győri felsőoktatási intézményekben 1719–1852 között tanulmányokat folytató diákok adattárát, ami 9708 nevet tartalmaz. A bevezető tanulmány árnyalt képet ad Győrnek a hazai felsőoktatásban és a régióban betöltött szerepéről.

A következő táblázat tájékoztat az újkori hallgatók adatbázisának témakörben folytatott hazai és külföldi kutatásokról.

	Időpont	Intézmény
		2017
1.	2017 folyamatos	Magyar Országos Levéltár
2.	2017.3.30.	Esztergomi Prímási Levéltár
3.	2017.4.18.	Esztergomi Prímási Levéltár
4.	2017.4.23-26.	Diakóvári Érseki Levéltár, Pozsegai Állami Levéltár
5.	2017.6.22-24.	Temesvári Állami és Római Katolikus Püspöki Levéltár
6.	2017.9.4-6.	Kassai Érseki Levéltár, Kassai Tudományos Könyvtár
7.	2017.9.27.	Esztergomi Prímási Levéltár
8.	2017.9.28.	Eger Főegyházmezei Levéltár
9.	2017.11.5-9.	Nagyvárad Állami Levéltár, Nagyvárad Római Katolikus Püspöki Levéltár, Nagyvárad Megyei Könyvtár
10.	2017.11.27.	Pápa Dunántúli Református Egyházkerületi Levéltár

Megemlíthetők az Evangélikus Országos Levéltárban folytatott kutatások. Az anyaggyűjtés kiemelkedő eredményeket hozott, a feldolgozás folyamatos. Az Esztergomi Prímási Levéltárban olyan új források kerültek elő, amelyek kiegészítették a Nagyszombati Jezsuita Egyetemre, a Budai Jezsuita Akadémiára, a Pozsonyi Generális Szemináriumra, valamint az 1802-ben újraindult Nagyszombati Érseki Líceumra és az ottani Szemináriumra vonatkozó ismereteket. Diakóváron sikerült megtalálni az ottani Bölcsészeti Líceum és a Püspöki Szeminárium anyakönyveit és különösen értékes volt az alig ismert Pozsegai Jezsuita Akadémia nem publikált névsorainak feltárása. Temesváron az ottani Jogi Líceum és a Teológia névsorai, Kassán a Szeminárium eddig nem ismert hallgatói anyakönyvei lettek feltárva. Ugyancsak sikeresnek bizonyult a Nagyvárad Román Állami Levéltárban végzett kutatás, ahol az ottani Püspöki Szeminárium hallgatóságára vonatkozó levéltári anyagot sikerült feltárni, le lett fényképezve a Nagyvárad Jogakadémia teljes anyakönyvi sorozata egészen 1918-ig. A Pápai Református Levéltárban két olyan református gimnázium (Komárom, Csurgó) anyaga képezte kutatás tárgyát, ahol a 19. század első felében rövid ideig logika osztály is működött, vagyis a korabeli felsőoktatás legalsó fokát próbálták megindítani. Folytatódott a feldolgozó munka, amelynek gerincét a digitális felvételek adatainak számítógépes adatbázisba rendezése képezi. Befejeződött a Kassai Jogakadémia és az ottani Püspöki Szeminárium feldolgozása (1776–1852). Kiadására 2018-ban kerül sor. Lezárult a Szatmári Bölcsészeti Líceum és a Szeminárium közös adattárának készítése, amely 2018-ban a Szatmárnémeti Identitás Alapítvánnyal közösen kiadásban fog megjelenni. Befejeződött a temesvári intézmények forrásainak feldolgozása. Az újabb információk be lettek illesztve a Nagyszombati Egyetem és az 1802 utáni Líceum és Szeminárium adattárába. Csaknem elkészült a Kassai Jezsuita Akadémia 1657–1775 közötti adattára. Az adatbázis jelenleg mintegy 180 ezer beiratkozás adatait tartalmazza.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai több nemzetközi és hazai konferencián tartottak az egyetemtörténet kérdéseivel foglalkozó előadásokat (35 magyar nyelvű, 9 idegen nyelvű), és széles körű hazai és külföldi publikációs tevékenységet fejtettek ki az egyetemtörténet témakörében (3 könyv,

23 tanulmány), nem szólva az egyéb publikációkról (8). A kutatócsoport 2017-ben igen jelentős részt vállalt a Pécsi Egyetem alapításának 650. évfordulójára rendezett nemzetközi egyetemtörténeti konferencia előkészítésében. A konferencián a kutatócsoport négy tagja tartott előadást, amely már megjelent. Egyik vezető kutatójuk a Gerundium egyetemtörténeti folyóirat szerkesztő bizottságának tagja. E folyóirat 2017. évi 1. száma teljes egészében a kutatócsoport által 2016 végén szervezett reformáció történeti konferencia előadásait tartalmazza. Az ELTE Levéltár szakmai napján, a „Politika és egyetem. Politikai irányzatok, eszmék recepciója az egyetemi ifjúság gondolkodásában 1780–1990” című konferencián a kutatócsoport két tagja tartott előadást, ami megjelenik. A „Reformation in Mittel- und Südost Europa. Reformáció Közép-Európában” című nagyszabású nemzetközi konferencián, Eperjesen a kutatócsoport négy tagja szerepelt az előadók között. *Mindenki vágyik a tudásra, de az árát senki sem akarja megadni. Az oktatás finansziális háttere és haszna a középkorban és a kora újkorban.* címmel szervezett műhelykonferenciát a kutatócsoport (Budapest, 2017. október 27.). A kutatócsoport-vezető 2017-ben lett tagja a Századok kibővített szerkesztőbizottságának, továbbá ismételten az MTA Történettudományi Bizottsága tagjává választották. Ugyanő tagja az MTA BTK TTI Lendület Középkori magyar gazdaságtörténet Kutatócsoportnak. A vezető kutatók rendszeresen vállalnak szerepet pályázatok bírálatában. Mindketten doktori témavezetők, tudományos minősítési eljárásokban vettek részt. Egyik munkatársuk fél évig az ELTE BTK megbízott dékáni tisztét töltötte be, másik munkatársuk pedig tanított az ELTE-n.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az év folyamán korábban már jelzett nemzetközi kapcsolataik mellett újabbakat is kialakítottak. Változatlanul kapcsolatuk van a kolozsvári Református és Unitárius Levéltárral, a Román Tudományos Akadémia marosvásárhelyi történeti intézetével és fejlesztik a Pécsi Egyetemi Levéltárral már korábban fennálló jó kapcsolatokat. Folytatódik együttműködésük a Zágrábi Egyetemen dolgozó egyetemtörténészekkel, az Eperjesi Egyetem e témával foglalkozó munkatársaival és a Pozsonyi Egyetem Levéltárával. Itthon együttműködnek az MTA Egyetemtörténeti Albizottságával, az MTA Orvostörténeti Bizottságával, valamennyi budapesti és vidéki egyetemi levéltárral, valamint főleg a szegedi, debreceni és pécsi egyetemtörténészekkel.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az MTA-tól nyert 420 E Ft könyvtámogatás a középkori prágai és krakkói egyetemen tanuló magyarországiakról szóló mű adattári kötet (II.) kiadását segítette elő.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Haraszi Szabó P – Kelényi B – Szögi L: Magyarországi diákok a prágai és a krakkói egyetemeken, 1348–1525. II. Budapest: MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport, ELTE Levéltár, Szerk.: Draskóczy I. 592 p. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 2.) (2017)
2. Juhász R I: *A győri felsőoktatás intézményeinek hallgatói 1719–1852.* Budapest, Felsőoktatástörténeti Kiadványok. Új sorozat 13. (2017)
3. L Szögi – M Kamenický: *Študenti z Bratislavskej stolice na zahraničných univerzitách a vysokých školach do roku 1918.* Post Scriptum. Bratislava, 470 p. (2017)

4. Reformáció – Gerundium Egyetemtörténeti közlemények, MMXVII, vol. VIII. nr. 1. Debreceni Egyetemi Kiadó, 253 p. (2017) – A kötetben a kutatócsoport 5 tagja publikált tanulmányt.
5. *Per Aspera ad Astra* online periodika. A Pécsi Tudományegyetem művelődés- és egyetemtörténeti közleményei, IV. évfolyam, 2017/1–2. szám: 3 tag publikált tanulmányt, a kötet lektora Draskóczy I.
6. Fischer-Dárdai, Á – Lengvári, I – Schmelczer-Pohánka, É (Eds.): *University of Pécs 650th Jubilee in Education. University and Universality. The Place and Role of the University of Pécs in Europe from the Middle Ages to Present Day*. International University History Conference 12–13 October 2017. Pécs. Conference Volume. (Publications of the University Library of Pécs, 16. / A Pécsi Egyetemi Könyvtár kiadványai 16.) Pécs: University Library of Pécs and Centre for Learning, 396 p. (2017) A kötetben 4 kutatócsoporti tag ad közre tanulmányt.
<http://lib.pte.hu/ek/elektronikus-kiadvanyaink#978-963-429-192-3>

MTA–ELTE INTERDISZCIPLINÁRIS RÉGÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Borhy László, az MTA levelező tagja
1088 Budapest, Múzeum körút 4/B
telefon: (1) 411 6554; fax: (1) 411 6553
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport alapvető célkitűzése, hogy a régészeti leletek kutatása és tudományos feldolgozása révén hozzájáruljon a nemzeti kulturális örökség méltó megőrzéséhez, értelmezéséhez és szélesebb körben való megismeréséhez. E cél elérése érdekében a kutatócsoport fő feladata az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének keretei közt működő különböző laboratóriumok (térinformatika, archeozoológia, anthropológia) és részkutatási programok (fizikai kormeghatározások, számítógépes tipológia, geofizikai mérések, régészeti célú légi fényképezés), valamint a kisegítő egységek (restaurátor műhely, fotólabor) tevékenységének integrációja, ezen túlmenően pedig a vaskor és a római kor interdiszciplináris módszerekkel való településtörténeti elemzése volt.

A kutatások koordinációját a kutatócsoport vezetője és hat főállású munkatársa végezte. Munkájukat szükség szerint a programban együttműködő hazai és külföldi partnerintézetek saját kutatásaikkal egészítették ki. A kutatócsoport által elért tudományos eredmények az ELTE BTK Régészettudományi Intézet graduális és posztgraduális oktatási programjában hasznosultak. A kutatócsoport nagy hangsúlyt fektet arra, hogy munkatársainak legújabb kutatási eredményei publikálásra kerüljenek, így ismét számos közlemény jelenik meg az ELTE Régészettudományi Intézete által kiadott *Dissertationes Archaeologicae*-ben (a 2017. évi kötet kiadása 2018 februárjában várható), ezenfelül a kutatócsoport előző támogatási ciklusának eredményei külön kötetben kerültek kiadásra.

Az ötéves kutatási terv egyik súlyponti feladata a La Tène-kori falusias települések és a hozzájuk tartozó temetők, másik résztemája a vaskori elit romanizációja és a provinciális városfejlődés kutatása. A Ménfőcsanak, Paks-Gyapa, Helyőpapi és Bátaszék késővaskori feltárásához kapcsolódó leletanyag feldolgozása 2012 óta folyamatos és a topográfiai kutatások az adott lelőhelyek környezetéhez kapcsolódóan folytak. A romanizáció-kutatás résztema keretein belül folytatódott a franciaországi Mont Beuvray „Nagy kovácműhely”-insulájának feltárása és Szöny – Brigetio településtörténeti kutatása. A kutatócsoport pályázat részletes kutatási tervében foglaltak 2017-ben az ott vázolt ütemtervnek megfelelően kerültek megvalósításra.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A vaskori programban szereplő Paks-Gyapa késővaskori település és temető, illetve Perkáta-Nyúli-dűlő település leletanyagának feldolgozása ebben az évben is folyamatos volt.

A vaskori részprogram kutatásai 2017-ben elsősorban a Kárpát-medence késő vaskori kerámiaművességének felvázolására, a Sajópetrire kidolgozott szisztéma további lelőhelyekre történő kiterjesztésére irányultak. Az előzetes eredmények az Edinburghban,

Marosvásárhelyen és Marburgban megrendezett nemzetközi konferenciákon kerültek ismertetésre.

A franciaországi Mont Beuvray-i ásatási helyszínen a kutatócsoport munkatársai az előző évi ásatás anyagát dolgozták fel, így 2017-ben nem volt terepi munka. A feldolgozott leletanyagot az elmúlt 20 év kutatásait összefoglaló monografikus publikációban ismertették.

Római kori iparrégészet, vaseszközök és üvegtárgyak vizsgálata résztémában a Keszthely-Fenekpusztai ásatások 2009–2015 során előkerült római kori üveganyagának feldolgozása történt meg 2017-ben.

Az elsődleges anyagfelvételt, adatbázis-készítés, rajzolás és fotózás követte. A Komárom/Szőny-Vásártéri ásatás 2015. évi leletanyagának leltározása, régészeti feldolgozása befejeződött. A 2016. évi leletanyag feldolgozása megtörtént, a kisleletek, üvegek, kerámia leltározása befejeződött. A 2008-as leletanyag feldolgozása folyamatban van. Összesen 6200 kerámia, 9 érem, 37 bronztárgy, 41 csonteszköz, 21 vas tárgy, 33 üveg tárgy került beletárolásra. Komárom-Szőny-Dunapart lelőhelyről 2085 kerámia, 34 üveg tárgy és 200 érem, míg Komárom-Szőny Monitoring és Játszótér lelőhelyekről 1680 kerámia és 18 érem került beletárolásra.

Két helyszínen volt feltárás a kutatócsoport vezetőjének irányítása alatt: 2017. évben tovább folyt Vásártér régészeti kutatása, emellett Brigetio/Szőny-Dunapart lelőhelyen (2017. május – október) és Brigetio/Szőny-Stadion út lelőhelyen (2017. július – október) folyt tervásatás.

b) Tudomány és társadalom

A tudomány és a társadalom közötti párbeszéd megvalósítása érdekében a kutatócsoport vezetője és munkatársai ismeretterjesztő előadásaik mellett rendszeresen megjelentek a médiában. A kutatócsoport római kori programjának eredményeit a Kutatók Éjszakája program keretében megrendezett tematikus előadásokon, egyéb ismeretterjesztő előadásokon (pl. Scarbantia Társaság ülése), ásatási nyílt napokon és ismeretterjesztő, illetve szélesebb terjesztési körű kiadványban mutatták be. A kutatócsoport egyik munkatársa meghívott szakértőként vett részt a nagyszombati (Trnava, Szlovákia) polgármesteri hivatala által szervezett műemlékvédelmi kerekasztal-beszélgetésen.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A program egyik pillére, a Mont Beuvray-i kutatás – amelyen a kutatócsoport egy tagja összesen 2 hónapos időtartammal vett részt – a Centre Archéologique Européen du Mont Beuvray (Glux-en-Glenne) együttműködésével valósult meg.

Magyarországi partnerként megemlíthető az ELTE TTK Környezettudományi Intézetének Ásványtani, illetve Kőzettani Tanszéke. A vaskori leletek feldolgozásában a kutatócsoport együttműködő partnerei a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, a Miskolci Egyetem Metallurgiai és Öntészeti Intézete és az Ásatárs Kft. A kutatócsoport tudományos munkatársai is részt vesznek az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének graduális és posztgraduális képzésében, a kutatócsoport vezetője egyetemi oktatói tevékenysége mellett több PhD-hallgató témavezetője. A kutatócsoport vezetője összesen 8, tudományos munkatársai összesen 7 alkalommal vettek részt 2017-ben külföldi és belföldi konferenciákon, kerekasztal-beszélgetéseken előadóként.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője Tábor – Város: Brigetio római kori településkomplexuma (NKFI 119520) címmel OTKA-pályázatot nyert, amelyek forrása 2017-ben is rendelkezésre állt. A komáromi ásatásokat Komárom Város Önkormányzata és a Nemzeti Kulturális Alap is támogatta.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Az utóbbi időben sajnálatos tendencia, hogy a leadott kéziratok forráshiány és szerkesztési okok miatt késve kerülnek kiadásra, ezért több 2016-os publikáció csak 2017 áprilisában jelent meg, a 2017-es évre vonatkozóan így 6 publikáció megjelenése húzódott át a következő évre.

1. Dévai K: Glass Vessels from Late Roman Graves in the Hungarian Part of the Roman Province Pannonia. In Sophie Wolf, Anne de Pury-Gysel (szerk.): *Annales du 20e Congrès de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*. 2015.09.07-2015.09.11. Freiburg: Verlag Marie Leidorf, pp. 222–230. (2017)
2. P Fischl K, Horváth A, Révész L, Tankó K, K Tutkovics E: A BORBAS kincsei. In Bálint Marianna, Szentpéteri J (szerk.): *Saulusból Paulus: Fémkeresővel a régészek oldalán*. Budapest, Hajdúböszörmény: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, pp. 145–168. (2017)
3. Timár L: Barbarico more testudinata: barbár házak ábrázolása római pénzeken. *Az érem*. Közlemények Régipénz- és Emlékéremgyűjtők Számára LXXIII:(1) pp. 1–13. (2017)

MTA–ELTE PERIPATO ÖSSZEHAONLÍTÓ TÁRSADALMI DINAMIKA KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Fokasz Nikosz, az MTA doktora
1117 Budapest, Pázmány sétány 1/A
telefon: (1) 372 2500
e-mail: fokasznikosz@tatk.elte.hu; fokasznikosz@gmail.com
honlap: peripato.tatk.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport kiinduló céljainak megvalósítását a 2017-es évben meghatározó új elemekkel bővítették. A legkülönbözőbb forrásokkal, eszközökkel és módszerekkel megközelítve az értékek, az életstílus és a sztereotípiák összehasonlító elemzését végezték el. Ehhez járult hozzá egy napjainkban játszódó görög regény magyarra fordítása, amely egy deklasszálódó személy elfogultan előítéletes beszámolóján keresztül mutatja be a másokkal szembeni előítéletek görögországi működését. A társadalmi integrációs folyamatokat, a másokról alkotott görög-magyar sztereotípiákat mutatja be egy Görögországban megjelent tanulmánykötet, amely a Görögországba visszatelepült magyarországi görögökkel készített interjúkra épült. Ugyanezt a területet térképezte fel egy budapesti és athéni kettős kiadású kétnyelvű fotóalbum, amely sajtóelemzés, levéltári anyagok és interjúk segítségével mutatja be a kultúrák találkozásának folyamatát. Az előbbieket kiegészítendő, a 2016-2017 fordulóján Magyarországon és Görögországban párhuzamosan lebonyolított survey-kutatás feldolgozásának egyik legfontosabb iránya szintén a nemzeti sztereotípiák vizsgálatát célozta.

A 2017-es év folyamán a kutatócsoport egyik alrészlege az ellenségképzés és a civil társadalom közép-európai jelenségeit vizsgálta. Kidolgoztak egy új a politikai jogok gyakorlásának mérésére alkalmas survey-alapú módszert. Elemezték a politikai jogok gyakorlásának trendjeit Magyarországon 1990–2010 között, valamint az egyesületi részvétel és a politikai részvétel kapcsolatát. Munkatársaik ezen munkálataik keretében vettek részt az *Intersections: East-European Journal of Politics and Society* című folyóirat *Mobilization through Enemy Images in Central and Eastern Europe*, valamint a *Socio.hu* folyóirat *Social Science Review Civil societies and social movements in the changing democracies of Central and Eastern Europe* című angol nyelvű különszámának szerkesztésében is.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

2017-es görög–magyar felvételük újdonsága, hogy a vizsgált attitűdök magyarázatára jóval szélesebb magyarázóváltozó szettet alkalmaztak, mint a korábbi nemzetközi vagy hazai kutatások. Külön hangsúlyt fektettek arra, hogy a vizsgált jelenségek hogyan függenek össze a médiahasználati szokásokkal, a politikai aktivitással, a civil szervezeti részvétellel, vagy az egyének által vallott értékekkel. A vizsgálat, amely egyebek közt az ingroup/outgroup-fókusz vonatkozásokra, értékekre és sztereotípiákra, a bizalomrádiusz különböző kapcsolati szintjeire is kiterjed, folytatása a 2014-es Peripato-felvétel részben hasonló témakörei alapján megkezdett vizsgálódásnak.

Munkatársuk a politikai és civil részvételi egyenlőtlenség Gini-alapú mutatójának fejlesztésével foglalkozott.

Munkatársai közül többen nyertek alkalmazást a felsőoktatásban, illetve az MTA Társadalomtudományi Központjának intézeteiben. Egyiküket a Fényes Elek Társadalomstatistikai Társaság 2017 októberében kutatói díjjal tüntette ki.

2017-ben továbbra is intenzíven foglalkoztak a magyar társadalom kapcsolathálózati jellemzőivel. 1997 és 2014 közötti időszakból négy adatfelvételi hullámra is rendelkezésükre állt a tágabb kapcsolati hálót vizsgáló pozíciógenerátoros módszer. Ennek a feldolgozását már 2015-ben elkezdték, 2017 második felében beadták a tanulmányukat a Social Networks folyóiratba. A pozitív első körös elbírálás után az átdolgozott tanulmány jelenleg a második elbírálási körben van.

Még hosszabb időszakot fog át az az elemzésük, amely a rendszerváltozás előtről indulva vizsgálta a közeli kapcsolatok szerkezetének és dinamikájának alakulását. Az ezt vizsgáló tanulmányuk megjelent az *International Journal of Sociology* 2017-es 3-ik számában.

A politikai kapcsolathálózati kutatási irányukhoz kapcsolódik az a munka, amelyben a német választáskutatási program (GLES) keretében lekérdezésre került 2015-ben a politikai pártgenerátor survey kérdésblokk. A német adatokat harmonizálták két magyar adatfelvétellel (Peripato adatfelvétel, és egy TÁRKI adatfelvétel). A politikai részvétel és kapcsolathálózati minták német–magyar összehasonlító elemzését magába foglaló tanulmányuk elbírálása folyamatban van az Electoral Studies nevű „A” kategóriás nemzetközi politikatudományi lapban.

A kutatócsoport 2014 óta foglalkozott nemzetközi komparatív adatbázisokra építve a válság szubjektív elégedettségre kifejtett hatásával. A szóródási mutatók előtérbe helyezésével egy sok szempontból újszerű elemzési sémát alkalmazva vizsgálták a válság hatását különböző dimenziókban európai szinten. Az ezzel kapcsolatos angol nyelvű tanulmány a *Comparative Sociology* 2017/6-os számában jelent.

A 2017-es évben folytatódott az a komparatív kutatás, amelyet az athéni egyetem görög szociológus partnereivel közösen végeznek. Az év elején fejeződött be az online kérdőíven lefolyt felvétel az internetes forrásokból is aktívan tájékozódó népesség körében. A vizsgálat egyebek közt az ingroup/outgroup-fókusz vonatkozásokra, értékekre és sztereotípiákra, a válságpercepció, a bizalomrádiusz és a tájékozódási miliók különböző válfajaira is kiterjed. A nemzetek közti viszonyok Buchanan–Cantril-féle megközelítésének újraélesztése és a kulturális távolságok nemzeti sztereotípiákból kiinduló network-szerű elemzése képezte az alapját az ESA 2017-es athéni konferenciájára készített prezentációnak, majd a Poetics (A kategóriás interdiszciplináris) folyóirat szocio-szemantikai hálózatokról tervezett különszámához (extended abstract formában) beadott pályázatnak. Ez utóbbi elbírálása folyamatban van.

Munkatársuk 2017-ben a munkával kapcsolatos értékek utóbbi évtizedekben történt változását vizsgálta nemzetközi nagymintás adatfelvételek segítségével (World Values Survey, European Values Study, International Social Survey Programme) elsősorban az időbeli változásokra koncentrálva (idő, életkor és kohorsz hatások). Ezenkívül az egyéni kapcsolathálózat mérete és heterogenitása, valamint a társadalmi integráltság különböző indikátorai (bizalom, közéleti részvétel, szubjektív integráltság érzet) közti kapcsolatot vizsgáló elemzésüket fejezték be.

Annak megértése, hogy miként jönnek létre „válságképek”, elvezetett annak vizsgálatához, hogy hogyan alakulnak ki a válságképek a megkérdezettek, az emberek fejében, illetve annak elemzéséhez, hogy miként alakulnak a válságképek, a kutatás folyamatában. Mind a két kérdés felvetette az információ fogalmának problémáit társadalmi környezetben. Ehhez pedig még „hátrébb” kellett lépni, a természeti környezet és a társadalmi környezet megfigyelésével kapcsolatos elvekben meglévő különbségekig. E különbség detektálásával gondolták végig a jel és információ fogalmát, különítették el a társadalmi környezet megismerésében jelen lévő információ fogalmát.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Egy kétnyelvű – *Időfonal, Képek a magyarországi görögök életből, Απρόβλεπτες διαδρομές Εικόνες για τη ζωή των Ελλήνων Ουγγαρίας* című – görög–magyar fotóalbum kiadása érdekében szerződést kötöttek az athéni Modernkori Társadalomtörténeti Archívummal (ASKI). A szerződés értelmében az ASKI 2000 euróval támogatta a könyv kiadását és munkatársai közreműködnek egy athéni könyvbemutató megszervezésében.

Kutatócsoportuk vezetője a Kréti Egyetem, Filozófiai és Társadalomtudományi Tanulmányok Intézetének munkatársaival közreműködve és az ELTE TáTK Doktori iskola támogatásával 2018. július 4. – július 14. között nyári iskolát szervezett. A nyári iskola célja az volt, hogy a doktori iskola hallgatói megismerkedjenek a menekültekkel foglalkozó kréti önkormányzati szervezetek működésével és interjúkat készítsenek az oda érkezett menekültekkel. A nyári iskola végén a kréti egyetem hallgatóival és oktatóival közösen tartott workshop keretében dolgozták fel a kirajzolódó első tapasztalatokat. Céljuk a nyári iskola intézményesítése. Az már biztos, hogy 2018 júliusában a nyári iskola szintén megrendezésre kerül.

Munkatársuk részt vett a „Szélsőjobboldali Mozgalmak Közép-Kelet Európában” című, komparatív kutatási projektben, amit Manuela Caiani vezetett (Scuola Normale Superiore, Firenze). A projekt végén Manuela-val közös cikk írásába kezdtek.

2017 folyamán számos nemzetközi és hazai konferencián vettek részt. Ezek közül a legfontosabbak:

Solidarity, participation and the notion of human rights, [13th Conference of the European Sociological Association](#) (Un)Making Europe: Capitalism, Solidarities, Subjectivities, Athens, Greece, 29 Aug. – 01 Sept. 2017

Facing the refugee crisis in Greece and Hungary, Cognitive maps, social distance and national stereotypes, [13th Conference of the European Sociological Association](#) (Un)Making Europe: Capitalism, Solidarities, Subjectivities, Athens, Greece, 29 Aug. – 01 Sept. 2017

Refugee crisis and stereotypes, iASK, Interuniversity Center, Surviving Crises: A Practical Guide from Central Europe, XXII. International Summer University, Aug 21, 2017 – Sept 1, 2017, Location: Kőszeg, Hungary

Order, creative tension and innovations in complex social systems, The case of media dynamics – ritualism, evergreens and sensations, iASK Interuniversity Center, Data Driven Analysis of Texts, Workshop on March 8, 2017 in premises of iASK

„Jobboldali radikalizmus és protest részvételi hajlandóság a fiatalok körében” – Magyar Politikatudományi Társaság Vándorgyűlése, Győr, (Június 9.)

„Making It Explicit: A Hidden Assumption in Modelling Political Participation” – ECPR éves konferenciája, Oslo (Szeptember 7.)

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kmetty Z, Kolta J, Tardos R: Core Ties Homophily and Sociocultural Divides in Hungary from 1987 to 2015, *International Journal of Sociology* 47:(3) pp. 228–249. (2017)
2. Fokasz Nikosz: Δύο πατρίδες, μια ταυτότητα (szerk.). Athén: Nissos kiadó, ISBN: 978-960-589-052-0
3. Kmetty Z, Tardos R: Diverging Patterns of Satisfaction across Europe, *Comparative Sociology* 16:(6) p. 746. (2017)

4. Kmetty Z, Tardos R: Effects of the Eurovision Debate on young citizens' and its consequence for EU democracy – evidence from a quasi-experiment in 24 countries, *Journal of European Public Policy* (2017)
5. Kmetty Z, Koltai J, Bokányi E, Bozsonyi K; Seasonality Pattern of Suicides in the US: A Comparative Analysis of a Twitter Based Bad-mood Index and Committed Suicides, *Intersections. East European Journal of Society and Politics* 3:(1) pp. 56–75. (2017)
6. Gerő M, Susánszky P, Tóth G, Kopper Á: A jogvédő szervezetek változásmenedzsment stratégiái *Civil Szemle* 13:(4) pp. 15–27. (2017)
7. M Gerő, P P Phucienniczak, A Kluknavska, J Navrátil, K Kanellopoulos: Understanding Enemy Images in Central and Eastern European Politics.: Towards an Interdisciplinary Approach, *Intersections: East European Journal of Society and Politics* 3:(3) pp. 14–40. (2017)
8. Hajdu G, Hajdu T: Intra-couple income distribution and subjective well-being: the moderating effect of gender norms Budapest: Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 2017. (Műhelytanulmányok = Discussion Papers; MT-DP – 2017/11.) (ISBN:978-615-5594-93-9)
<http://econ.core.hu/file/download/mtdp/MTDP1711.pdf>
9. Hajdu T, Hajdu G: Smoking ban and health at birth Budapest: Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 2017. 51 p. (Műhelytanulmányok = Discussion Papers; MT-DP - 2017/6.) (ISBN:978-615-5594-88-5)
10. Hajdu T, Hajdu G: Ambient temperature and sexual activity: evidence from time use surveys Budapest: Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 15 p. (2017) (Műhelytanulmányok = Discussion Papers; MT-DP 2017/29.) (ISBN:978-615-5754-08-1)
<http://econ.core.hu/file/download/mtdp/MTDP1729.pdf>
11. Á Kopper, P Susánszky, G Tóth, M Gerő: Creating Suspicion and Vigilance: Using Enemy Images to Hinder Mobilization, *Intersections: East European Journal of Society and Politics* 3:(3) pp. 108–125. (2017)
12. Balku E, Tóth G, Nárαι E, Zsiros E, Varsányi P, Vitrai J: Methodology for identification of healthstyles for developing effective behavior change interventions *Journal of Public Health (Germany)* -:(-) pp. 1–14. (2017)
13. Uzzoli A, Vitrai J, Tóth G: Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés területi egyenlőtlenségeinek vizsgálata az akut miokardiális infarktus okozta halálozás adatainak felhasználásával. *Egészségfejlesztés* 58:(3) pp. 7–17. (2017)

MTA–ELTE–PPKE ÓKORTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szovák Kornél, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F
telefon: (1) 411 6500/5870; fax: (1) 411 6500/5399
e-mail: szovak.kornel@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A Magyarországi Középkori Latinság Szótára szócikkeinek összeállítása és két további kötetnyi anyag megszerkesztése és kiadása, a kiadás alapjául szolgáló adatállomány karbantartása és gyarapítása. A Janus Pannonius művei kritikai kiadása további köteteinek (III/1, IV) megjelentetése, illetve előkészítése. A magyar ókortudomány bibliográfiai adatbázisának üzemeltetése és frissítése. Utánpótlásnevelés, PhD-fokokozatok megszerzése.

A kutatócsoport eredményei 2017-ben

A Magyarországi Középkori Latinság Szótára VI. kötetének végleges korrektúrázása, tördelése, a nyomdai pdf elkészítése, a kötet megjelentetésének biztosítása. A digitális szótári adatbázis fejlesztése, a megjelent VI. kötet és a folyóiratcikkekben közreadott korábbi pótlások adatainak betöltése az adatbázisba. Janus Pannonius művei kritikai kiadása harmadik kötetének megjelenésre való előkészítése. A magyar ókortudomány bibliográfiai adatbázisát a kutatócsoport önálló szerveren folyamatosan üzemelteti, gondoskodik a saját tulajdonú szoftver karbantartásáról és frissítéséről, valamint a szerény lehetőségek keretei között újabb rekordok beillesztéséről. A kutatási terv általánosabb keretei között számos tudományos részletkérdés előadások és szaktanulmányok formájában történő tárgyalása, megoldása. A kutatócsoport három fiatal munkatársa PhD-képzésben vesz részt, illetve disszertációján dolgozik.

A 2017. év legfontosabb feladatai

A Magyarországi Középkori Latinság Szótára VI. kötetének lektoráltatása és megjelentetése. Egyidejűleg a következő kötetek (N-P tartomány kijelölt részei) számára további címszavak földolgozása.

Ianus Pannonius műveinek kritikai kiadása harmadik kötete első fasciculusának véglegesítése. A magyar ókortudományi bibliográfia adatbázisa és a latin szótári adatbázis karbantartása, frissítése és üzemeltetése.

Folyamatos munka a három PhD-disszertáción.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport munkatársai, miként a korábbiakban, most is három területen végeztek tudományos igényű munkát. Ezek közül a legfontosabb a tervmunka végzése, mely 1934 óta folyik és 1972 óta áll szoros szervezeti kapcsolatban az Ókortudományi Kutatócsoporttal, eredményei 1987 óta rendszeresen látnak napvilágot. Ez a Magyarországi Középkori Latinság Szótárának gondozása. A feladat összetett, fő célkitűzése az elődök által összegyűjtött, cédulákon tárolt lexikai forrásanyag szótárba beilleszthető szócikké formálása, kiadásra való előkészítése és megjelentetése. Emellett számottevő munkát igényel az örökölt cédulaállomány folyamatos karbantartása és gyarapítása. A munkatársak mindkét területen igényes és színvonalas munkát végeztek. Összehangolt és szakszerű munkájuknak

köszönhetően napvilágot látott a Szótár VI., K–M betűket magában foglaló, mintegy 63 ívre terjedő kötete. A szerkesztőmunka végzése időigényes feladat, főként az adatok összeolvasása és a korrektúrák igényeltek nagy odafigyelést és pontosságot. A cédulaanyag karbantartása a betűrend rendszeres gondozását (az újonnan gyűjtött cédulák besorolását) jelenti. A nyomtatásban folyamatosan megjelenő új, gyakran terjedelmes forrásanyag adategységekre bontása is tovább folytatódott, ennek köszönhetően a betűrend eddig összeállított és a még feldolgozás előtt álló része egyaránt tetemesen gyarapodott. Főképpen az utódállamok forráskiadása élénkült meg az utóbbi időben, Szlovákiában értékes családi, gyakran unikális szöveget tartalmazó oklevéltárak, Romániában városi számadáskönyvek és regionális gyűjtemények (Bánát, Temesvár) láttak napvilágot, ezek feldolgozása elkerülhetetlen és fontos volt a projekt színvonalának megőrzése érdekében. Megnyugvással állapították meg, hogy a kutatási munkaterv időarányos teljesítése megtörtént. A munkatársak emellett egyéni kutatási tervükön is munkálkodnak, ennek egy része doktori disszertáció, másik része tematikus kutatómunka. Jelenleg a Kutatócsoportban három doktori disszertáció készül, ezek közül az egyik reményeik szerint 2019. első negyedében, a másik kettő ezt követően rövid időn belül kerül megvédésre. A tematikus kutatómunkáról a bibliográfiai összeállítás ad számot. Az utóbbi körében a kutatócsoport a hazai középkori források közzétételére és interpretálására rendelkezik szakmai felkészültséggel és kompetenciával, a kutatók erre a két területre összpontosítják a figyelmüket. A harmadik lényeges terület az egyetemi oktatás. Munkatársaik ezen a területen is kivették részüket a feladatvégzésből, mind a fizikailag befogadó ELTE BTK, mind pedig a kutatócsoport vezetőjét adó PPKE BTK számára végeztek oktatási tevékenységet. A forrásnyelvi (görög, latin) ismeretek utóbbi időben tapasztalható fokozatos hanyatlása miatt nagy a jelentősége mind a kulturális örökség feldolgozása, mind pedig a tudományos utánpótlás képzése tekintetében a kutatócsoport által elvégzett feladatoknak.

A kutatócsoport vezetője a beszámolási év során folyamatosan kézben tartotta és irányította tervmunka hármass feladatrendszerét. Maga is szerkesztett újabb szócikkeket, gondozott elkészült (főképpen N és O betűs) kéziratokat, emellett folyamatos cédulázó tevékenységet is végzett, aminek köszönhetően az utóbbi esztendő során mintegy kétezer új adategység került be a gyűjteménybe. Emellett folyamatosan figyelte és tanulmányozta a szakirodalom vonatkozó tételeit, kigyűjtötte belőlük a közvetlenül hasznosítható forrásadatokat, továbbá tárgyszavasította a jelentés meghatározásokhoz a későbbiekben felhasználható locusokat. Gondozta és kiadásra előkészítette a Nyási-formuláskönyv 750 nyomtatott oldalra terjedő forráskiadását, folyamatosan publikált és előadásokat tartott tudományos fórumokon, konferenciákon. Ismeretterjesztő írása is jelent meg az aktuális emlékévhöz kapcsolódva. Több az év során készült publikáció kézírata sajtó alatt van, vagy legalább közlésre elfogadták, ezek megjelenése a folyó 2018. év során várható.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai ismeretterjesztő írásokat adtak közre és előadásokat tartottak (Szent László alakja, megemlékezés Kapitánffy Istvánról, stb.).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport együttműködött más kutatóhelyekkel az ókortudomány és a mediévisztika területén, részt vett az ELTE Eötvös Collegium által benyújtott nagy nemzetközi (NN) pályázatban, mely jelentős támogatást nyert el. Az együttműködés eredményeként közös

kötetek is születtek (Magyarország és a Római Szentszék. II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században; Periergopenés - ógörög nyelvkönyv; Kapitánffy István összegyűjtött tanulmányai).

Egy fiatal kutató a Leuveni Katolikus Egyetemenre nyert ösztöndíjat, ottléte során két előadást is tartott.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Árpád-kor Program keretében a középkortudomány számára alapvető fontosságú oklevél-kiadási munkálatok megkezdésére nyílik lehetőség, az MTA kiadványtámogatási pályázatai pedig megteremtették a feltételét a kutatócsoportban megszülető tervmunkák megjelentetésének.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. A Magyarországi Középkori Latinság Szótára. VI. kötet K–M. Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae. Volumen VI. K–M. Kiadásra előkészítette / Ad edendum praeparavit Szovák K. A VI. kötet szócikkeit összeállították / Lemmata voluminis VI composuerunt Bellus I, Dreska G, Hegyi O, Kisdi K, Kondákor Sz, Kóta P, Marton J, Monostori M, Somogyi Sz, Szebelédi Zs, Szovák K. Budapest (2017) (<http://real.mtak.hu/67377/>)
2. Szovák K.: Tradiția culturii scrise la Oradea. In: Oradea și Bihorul în evul mediu timpuriu. Coordonatorul ediției Attila Zsoldos. Oradea (Studii despre istoria Țării Bihorului 1.) 159–180. (2017)
3. Szovák K.: Királytalálkozók Esztergomban. In: Metropolis Hungariae. [Szerk.: Hegedűs András]. Esztergom (Strigonium Antiquum VIII.) 40–53. (2017)
4. Szovák K.: „Partes Ungarie ... satis occupate cum Turcis”. A magyarországi török-kérdés a 15. századi pápai kérvénykönyvekben. In: Szerk.: Tusor Péter, Szovák Kornél, Fedeles Tamás. Budapest – Róma 2017. (Collectanea Vaticana Hungariae, classis I, vol. 15) 89–105. (http://institutumfraknoi.hu/magyarorszag_es_romai_szentszek_ii_vatikani_magyar_kutatások_21_szazadban)
5. Szovák K.: A domonkos írásbeliség első korszaka. In: Csurgai Horváth József (szerk.) Az első 300 év Magyarországon és Európában: A Domonkos-rend a középkorban. Székesfehérvár: Alba Civitas Történeti Alapítvány, 33–43. (2017)
6. Farkas Z, Horváth L, Mayer Gy.: Kezdő és haladó ógörög nyelvkönyv: Periergopenés II Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 2017. 442 p. (Antiquitas – Byzantium – Renascentia; 28.) (<http://byzantium.eotvos.elte.hu/kiadvanyok/on-line/>)

MTA–HIM–SZTE–MOL MAGYAR MEDIEVISZTIKAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Veszprémy László, az MTA doktora
1014 Budapest, Kapisztrán tér 2–4.
telefon: (1) 325 1605; fax: (1) 325 1604
e-mail: veszpremlaszlo@gmail.com; honlap: www.medievalia.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A csoport munkálatai két főbb kutatási téma körül csoportosulnak: 1) a Magyar Királyság XIV. századi okleveles anyagának feltárása és publikálása az Anjou-kori Oklevéltár-sorozat keretein belül; 2) a Luxemburgi Zsigmond magyar király uralkodásának ideje alatt keletkezett hazai és magyar vonatkozású külhoni levéltári források feltárása és kiadása a Zsigmond kori Oklevéltár-sorozat keretein belül.

a) A kutatócsoport 5+5 éves, 2012–2017 és 2017–2022 közötti kutatási tervének rövid összefoglalása

Az előző kutatási ciklusban a csoport tagjai közül 3 fő vett részt az Anjou-kori Oklevéltár munkálataiban, eredendően öt kötet (1338., 1345., 1346., 1350. és 1354. év) befejezését és publikálását, valamint további két kötet (lehetőség szerint publikációs szintre való) előkészítését vállalták. A Zsigmond kori Oklevéltáron szintén 3 személy dolgozott, 2 kötet készítését vállalva (1425. és 1426. év). Emellett a kutatócsoport tagjai a két sorozat kötetein túl is publikáltak forráskiadványokat, monográfiákat. A tanulmányok, cikkek, konferencia-előadások mellett a csoport saját tanulmányköteteit (*Acta*) is publikálta, ezek megjelenése hagyományosan minden páratlan év vége volt (így ezen ciklusban 2013, 2015, 2017 – ez utóbbi lehetőség a pénzühiány miatt megszűnt).

Az új pályázati ciklusban az Anjou-kori Oklevéltár sorozatában 10 kötet elkészítését tervezték (1364–1372 közötti évek, ill. I. Károly korának keltezetlen oklevelei), míg a Zsigmond kori Oklevéltár sorozata 3 újabb kötetrel gyarapodott volna (az 1427–1429. évek forrásai). Emellett a magyar középkor ős- és koratörténeti, Árpád-kori, valamint a Mátyás- és Jagelló-korra összpontosító késő középkori szakaszára vonatkozó alapkutatásokat terveztek. A pályázati lehetőségek beszűkülése miatt mind az oklevéltárak köteteit, mind az utóbbi kutatások eredményeként elkészülő szakkönyveket és segédleteket az előző évek gyakorlatának megfelelően saját költségvetési keretükből jelentették volna meg.

b) Az előző, 2012–2017 közötti ciklus teljesítései

Elkészült és megjelent (most csak a könyveket említve itt részletesen): az év szerint felsorolt öt és további két, az 1362. és 1363. évi Anjou-kori Oklevéltár kötet; a csoport 2013., 2015. és 2017. évi *Acta Historicája*; a Zsigmond kori Oklevéltár 1425. és 1426. évi kötete; a *Damus pro memoria*-okleveleket tartalmazó oklevéltár, a Körös megyei comes terrestrisek okmánytára; a nádori intézmény 1000–1342 közötti okmánytára és monográfiája; a középkori magyarországi egyházi bíráskodást bemutató, a pozsonyi prépost és a káptalan közötti Zsigmond kori per teljes szövegét tartalmazó könyv; a Zsigmond kori prépostok archontológiája; a XV. századi sasadi tizedper anyagának kiadása; a 2014. évi Dózsa-konferenciák anyaga; az esztergomi káptalan XV. századi történetének monográfiája (az utóbbiak nagyobb részt a kutatócsoport saját, *Subsidia* című sorozatában láttak napvilágot).

c) A beszámolási év vállalt és teljesített feladatai

A 2017–2022 közötti pályázati ciklus első évére (2017/2018) a kutatócsoport a következő feladatokat vállalta:

- 1) Anjou-kori Oklevéltár: az XLVII. (1363) és az XLVIII. (1364) kötet, az LI. (1367) kötet, az LIII. (1369) kötet, az LV. (1371) kötet, valamint az I. Károly-kori datálatlan (sine anno) okleveleket tartalmazó kötet munkálatai;
- 2) Zsigmond kori Oklevéltár: XIV. kötet (1427) munkálatai;
- 3) az Árpád-kori magyar történet területén *Imre király (1196–1204) uralkodása* című monográfia munkálatai;
- 4) a kutatócsoporti tanulmánykötet megjelentetése 2017-ben (*Acta Historica*);
- 5) az előző ciklusban elkészült, kiadásra váró forráskiadvány-kötetek megjelentetése (a pénzügyi keretektől függően): Anjou-kori Oklevéltár XXXV. (1351) kötet, XXXVII. (1353) kötet, XLVI. (1362) és XLVII. (1363) kötetek; Zsigmondkori Oklevéltár XIII. (1426); a *Damus pro memoria*-oklevéltár és A Magyar Királyság nádora (1342–1562) című monográfia.

A fenti öt pontban felsorolt vállalások közül megjelent az *Anjou-kori Oklevéltár* 1362. és 1363. évi, a *Zsigmond kori Oklevéltár* 1427. évi kötete, valamint a kutatócsoporti tanulmánykötet (*Acta Historica*). Két kutatót az új kutatócsoporti ciklusra elnyert jóval kevesebb pályázati támogatás miatt el kellett bocsátani, az általuk vállalt tervek nem valósultak meg és nem is fognak megvalósulni. A kutatócsoporti támogatás csökkentése miatt ráadásul a csoport négy tudományos munkatársi beosztásban dolgozó tagja 2017 júliusától csak részmunkaidőben dolgozik, így értelemszerűen végzett munkájuk is ennek arányában csökkent. Az 5. pontban felsorolt többi kötet a már említett pénzügyi hiány miatt nyomtatásban egyelőre nem jelenhetett meg.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A csoport a legnagyobb sikerének egyfelől azt tartja, hogy minden tekintetben jelentősen túlteljesítette az előző ötéves ciklusban vállalt feladatait (lásd ezt a korábbi jelentésekben is). Másfelől sikerként értékelik, hogy ismét elnyerték a pályázati támogatást. Ugyanakkor a mostani ciklusra összességében egyötödével kevesebb pénzt kaptak, így a benyújtott részletes kutatási tervük megvalósíthatatlanná vált: a támogatás csökkenése miatt két csoporttagtól meg kellett válni, négy fő munkaidejét csökkenteni kellett, konferencia-részvételi és publikációs terveikről is le kellett mondaniuk. Mindezek ellenére a kutatócsoport hat tagja (a csoportvezető publikációi nélkül) 2017-ben 27 tudományos publikációt (ebből 7 könyv) tett közzé magyar és idegen nyelven a középkori magyar történelem területéről. A csoport egyik tagja megvédte akadémiai doktori értekezését.

Az elvégzett kutatások relevanciája és a nemzeti kulturális örökség

A csoport (könyvek, tanulmányok publikálásán túli) elsődleges, forráskiadó tevékenysége alap kutatás. Feladata egy szórt írásos forráshagyaték teljességének összegyűjtése, rendszerezése, és a benne megőrződött információtömeg hozzáférhetővé tétele a tudományágak művelői számára. A középkori magyar történelmi kutatások legfontosabb forrásai ugyanis (megelőzve a narratív forrásokat is) az oklevelek, amik a napi valóság viszonyait pontosan tükröző, gyakorlatias célok jegyében keletkezett jogi iratok. Az Anjou-kori Oklevéltár és a Zsigmond kori Oklevéltár sorozatok kapcsán első helyen kell kiemelni a

nemzeti emlékezet ápolása tekintetében képviselt értéküket. A XIV–XV. század a magyar történelem európai közegre is komoly hatást gyakorló kulcsfontosságú időszaka, amely ráadásul igen nagy tömegű írott forrást is örökített az utókorra. Ennek közreadása olyan feladat, amely nemzeti szellemi örökségünk egy részének megőrzését teszi lehetővé. Bizton állítható ugyanis, hogy a hazai tudományosságon kívül senkinek nincs és soha nem is lesz érdeke(ltsége), illetve elkötelezettsége e teljes körű kutatómunka elvégzésére. Az újabb, eddig fel nem használt, ismeretlen adatok felbukkanásán túl, további új minőséget az a körülmény képvisel, hogy a kutatás immár összefüggései rendszerében vizsgálhatja egyre hosszabb időtávban, több generáción átívelve a XIV–XV. századi Magyarország jellemző viszonyait és a legszilárdabb *forrásalapokon* nyilatkozhat meg ezekről.

b) Tudomány és társadalom

A csoport kiadványai 2017-ben nyilvános könyvbemutatón (Budapest) kerültek ismertetésre. A csoport tagjai összesen 6 előadást tartottak hazai (Budapest, Pécs, Tihany) és külföldi (Eperjes) konferenciákon.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A csoport tagjai összességében számos tudományos testületben jelen vannak, pl. Szegedi Középkorász Műhely, Anjou-kori Oklevéltár-sorozat szerkesztőbizottsága, Hungaria Latina Társaság, MTA Köztudományi Testület, Magyar Bizantinológiai Társaság, Magyar Történelmi Társulat, Kubinyi András Középkortudományi Alapítvány kuratóriuma, Magyar Régészeti és Művészettörténelmi Társulat, Magyar Ókortudományi Társaság, Associazione Ricercatori ASV, Magyar Levéltárosok Egyesülete. A csoport egyik kutatója külső résztvevője a Horvát Tudományos Akadémia támogatásával működő „Izvori, pomagala i studije za hrvatsku povijest od srednjeg vijeka do kraja dugog 19. stoljeća” zágrábi kutatócsoportnak.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica. Tomus CXXXXII. Szerk.: Veszprémy L–Piti F. Szeged, 166 oldal (2017)
2. Piti F.: Anjou-kori Oklevéltár XLVI. (1362). Szeged, 443 oldal (2017)
3. Piti F.: Anjou-kori Oklevéltár XLVII. (1363). Szeged, 535 oldal (2017)
4. Szőcs T.: Damus pro memoria-oklevelek. Budapest, A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának kiadványai II. Forráskiadványok 54., 410 oldal (2017)
5. Zsigmond kori Oklevéltár XIII. (1426). Közzéteszi C. Tóth N és Mikó G., Lakatos B közreműködésével. Budapest, A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának kiadványai II. Forráskiadványok 55., 642 oldal (2017)
6. B. Halász É.: Generalis congregatiók Szlavóniában a 13-14. században. *Történelmi Szemle* 59: (2). 283-298.
7. Lakatos B.: Ordo regum. Precedencialisták a pápai udvarban és a magyar király rangja a középkor végén. In *Magyarország és a római Szentszék II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században.* Szerk. Tusor P, Szovák K, Fedeles T. Budapest–Róma, (Collectanea Vaticana Hungariae I/15.) 137–172., 446–447. (2017)
8. Mikó G.: A Magyar és Erdélyi Országgyűlési Emlékek bővítésének lehetőségeiről. Forrásközlemény. *Lymbus*, 47–87. (2017)

9. Szócs T: Die erste urkundliche Erwähnung von Baumgarten im Burgenland. In *Baumgarten. Der Ort. Die Geschichte. Die Menschen. Ortschronik 1267–2017*. Hrsg. Gemeinde Baumgarten. Red. Renate Roth. [Baumgarten im Burgenland, 2017.] 14–28.
10. C. Tóth N: A „mályuszi modell” érvényessége: vissza az alapokhoz? In *Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században*. Szerk. Varga Sz – Vértesi L. (Seria Historiae Dioecesis Quinqueecclesiensis XVII.), 11–34. Pécs, 2017

MTA–OSZK RES LIBRARIA HUNGARIAE KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Sarbak Gábor, az MTA doktora
1827 Budapest, Budavári Palota F épület
telefon: (1) 487 8634; fax: (1) 487 8633
e-mail: sg@hcbc.hu; honlap: www.fragmenta.oszk.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport a középkori magyarországi írásbeliség, kódexek és kódextöredékek rendszeres forráskutatását végzi, illetve 19. századi társadalom- és művelődéstörténeti irányultságú könyv- és sajtótörténeti forrásfeltárást.

A *Fragmenta codicum műhely* feladata az elmúlt évben az Országos Széchényi Könyvtár kódextöredék-gyűjteményének feldolgozása és online hozzáférhetővé tételének az előkészítése volt. Emellett egyházi könyvtárak kódexgyűjteményeit kutatja és katalogizálja. A műhely feladatai körébe integrálja azokat a medievisztikai kutatási területeket, melyekkel munkatársai önállóan foglalkoznak: hazai többnyelvű (magyar, latin, német) írásbeliség, középkori irodalomtörténet, a középkor továbbélése a koraújkorban, a pálos rend latin nyelvű irodalma.

A töredékek feldolgozottsága 80%-os, az adatbázis készültségi foka 90%, a kódexek katalogizálásáé 70%. A könyvtár állományából folyamatosan kerülnek elő újabb kódextöredékek a restaurálás és az állományfeldolgozás során, ezek regisztrálása, azonosítása és rövid leírása folyamatos (25 db).

2017-ben a műhely 29 kódexlappal folytatta a műhely a kódextöredékek tudományos feldolgozását. A készülő háromnyelvű relációs adatbázis feltöltése és tesztelése folyamatos. Az OSZK 2017-ben, a nagy informatikai beruházások menetében még nem tudta befogadni az adatbázist, emiatt az adatok online szolgáltatása is későbbi időpontban valósulhat csak meg. A tartalomszolgáltatás előkészítése a kutatócsoportban folyamatos. A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár további hat kódexének feldolgozása és a Pannonhalmi Főapátság kódexének felmérése 2018 második felének a feladata.

A *19. századi könyv- és sajtótörténeti műhely* a kutatási koncepció irányelveinek megfelelően (ld. Magyar Tudomány 2011/9. szám) folytatja forrásfeltáró, forrásfeldolgozó tevékenységét. Ez a munkafázis megalapozza a könyv és a sajtó előállításának (termékinnováció, a nyomdászat- és kiadástörténet), a terjesztés folyamatának (szállítás, forgalmazás-disztribúció), valamint a produktum fogyasztásának és recepciójának (olvasástörténet) kutatását, és az erre épülő publikálási tevékenységet. *Forrásfeltárás:* A szisztematikus levéltári forrásfeltárás alapvetően Budapest Főváros Levéltárában folyt, a levéltári forrásanyag kronológiai adottságaihoz igazodva a forrásfeltárás befejeződött, a feltáró munka 2018-tól a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában folytatódik. Feltérképezésre kerültek az alábbi bázis fondok: elnöki iratanyag (1874–1910); tanácsi iratanyag (1874–1900); cégbíróági iratanyag (1874–1920); közjegyzői iratanyag (1885–1945); hagyatéki iratanyag (1885–1945); polgári perek iratanyag (1885–1945). Ezen túlmenően kiegészítő forrásfeltárás folyik az OSZK kézirattárában (1885–1945: 700 irat), továbbá a Petőfi Irodalmi Múzeum kézirattárában (300 irat). A feltárt iratállomány Excel-táblázata kerül első lépésben rendezésre. *Digitalizálás:* A legjelentősebb dokumentumok fotózásra kerülnek, a korábban elkészült 1200 felvételt kb. 50 újabb egészíti ki.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A *Fragmenta Codicum műhely* 2017-re vállalt feladatainak megfelelően az OSZK állományából 29 kódextöredéket dolgozott fel. Folytatódott a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár kódexállományának feldolgozása és a pannonhalmi kódexek előzetes felmérése és jegyzékben rögzítése. A műhely részt vett a Szent Márton év alkalmából rendezett tudományos konferencia szervezésében, illetve a konferencián előadással, s a Szent Márton életrajzokat tartalmazó 12. századi *Ernst-kódex* faksimile-kiadásának megjelentetésében. Jelentős monográfia készült a misztika-recepcióról a magyar nyelvű kódexirodalomban. Több tanulmány a középkori- és a kora-újkor irodalom szerves kapcsolatáról megjelenés alatt áll. Elkészült egy fontos tanulmány a Váci Egyházmegyei Könyvtár európai jelentőségű darabokat is tartalmazó kódextöredékeiről (publikálásra elfogadva).

A 19. századi könyv- és sajtótörténeti műhely adatbázisába eddig feltöltésre kerültek az úgynevezett „ügyek” (maguk a források, 13000 rekord), a kapcsolódó iratfotók, az ezek mögött álló személyek (2900 rekord), sajtótermékek (2700 rekord) és intézmények (580 rekord). Az adatbázis bővült az egyes tárgyszavakra történő keresést biztosító programmal is, amely az összes elem összetett keresését is lehetővé teszi. A kapcsolati rendszer feltárásával átláthatóbbá válnak az összefüggések is, eddig több mint 11000 kapcsolati szál visszafejtése valósult meg.

A kutatócsoport mindkét műhelyének tagjai rendszeresen részt vesznek szakmai tanácsadásban, disszertációk, pályázatok, szakkönyvek bírálatában.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai öt tudományos népszerűsítő előadást tartottak szélesebb közönség előtt, valamint három könyvbemutatót vezettek. Két munkatárs folyamatosan közreműködik az OSZK tudományos és népszerűsítő Nyelvelmélet-honlapjának frissítésében, két másik pedig pályaválasztást segítő ismeretterjesztő előadást tartott középiskolában, illetve a könyvtárban. Folyamatos ingyenes tanácsadást biztosít a kutatócsoport laikusoknak és antikváriusoknak is kódexekre és kódextöredékekre vonatkozó kérdésekben, a 19. századi műhely pedig a korszak könyv- és sajtótörténetét érintő kérdésekben ad rendszeres tájékoztatást.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport folyamatos munkakapcsolatban van az Osztrák Tudományos Akadémia (ÖAW) Középkori Intézetével, mellyel közös kézirat-adatbázist épít. 2017 júniusában ismét sor került cseh, német, osztrák és magyar részvétellel Prágában egy több napos paleográfiai konzultációra. Személyes részvétel a francia Equipex Bibliissima, Patrimoine écrit du Moyen Âge et de la Renaissance tudományos tanácsában (Párizs), a Deutsche Buchwissenschaftliche Gesellschaft munkájában, az Irodalomtörténeti Közlemények, a Magyar Könyvszemle, a Korall, és a Gazdaságtörténeti Évkönyv szerkesztőbizottságában. Részvétel az MTA I. Osztálya és akadémiai bizottságok munkájában (Irodalomtudományi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Klasszika-filológiai Bizottság, Könyvtörténeti Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Közép- és Neolatin Munkabizottság). NKFIH/OTKA kollégiumi tagság. Együttműködés az Eszterházy Károly Egyetem Kulturális Örökség és Művelődéstörténeti Tanszékével, a müncheni Ludwig-Maximilians-Universität, Germanistisches Institut munkatársaival, valamint a „Könyvkereskedői és kiadói kapcsolatok

Budapest és Lipcse között” témában a Lipcsei Egyetem Média és Kommunikációtudományi Intézete Könyvtörténeti Tanszékével.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bárány Zs: A magyarországi vegyes házasságok kérdése a nemzetközi sajtó tükrében (1841). In: Klestenitz Tibor, Paál Vince (szerk.) A véleményesajtótól a tömegsajtóig: Fejezetek a magyar újságírás történetéből. 182 p. Budapest: MTA BTK, 7–21. (Médiatudományi Könyvek) (2017)
2. Boreczky A: A budapesti Concordantiae Caritatis: Egy ciszterci apát középkori univerzuma egy bécsi városi tanácsos képeskönyvében Szekszárd: Schöck Kft., 128 (2017)
3. Hende F: Hosidius Geta Medea-centója. *Studia Litteraria* LVI:(1-4) 98–110. (2017)
4. Kisdi K: Bellus I, Dreska G, Hegyi O, Kondákor Sz, Kóta P, Marton J, Monostori M, Somogyi Sz, Szebelédi Zs, Szovák K (sajtó alá rend.) A Magyarországi Középkori Latinság Szótára VI. K–M. / Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae VI. K–M. Budapest: Argumentum Kiadó, 435. Real (2017)
5. Korondi Á: A Kazinczy-kódex Szent Jeromos hatalmát illusztráló exemplumának forrásáról. In: Bajáki R., Báthory O., Bogár J., Déri E., Kónya F., Maczák I., Szádóczki V. (szerk.) Lelkiség és irodalom: Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére. Budapest: MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 289-293. (Pázmány Irodalmi Műhely-Lelkiségtörténeti tanulmányok; 17). (2017)
6. Lauf J: Az Esztergomban őrzött huszita antifonále kodikológiai vizsgálatának néhány eredménye és az Úrunk színeváltozása zsolozsmaszövegének közlése. In: Mészáros A, Kovács E (szerk.) Husz János és a huszitizmus hatása a magyarországi művelődésben. Esztergom; Budapest: Szent Adalbert Közép- és Kelet-Európa Kutatásokért Alapítvány, 73–89. (2017)
7. Madas Edit: À la recherche des sources liturgiques et hagiographiques du culte des saints rois hongrois en Europe centrale. In: de Cevins, Marie-Madeleine, Marin, Olivier (szerk.) Les saints et leur culte en Europe centrale au Moyen Âge (XIe-début du XVIe siècle). Turnhout: Brepols Publishers, 281–291. (Hagiologia; 13) (2017)
8. Sarbak G: Relacje zakonów paulińskich z Budy i Krakowa w średniowieczu. In: Grazyna Lihonchak-Nurek (szerk.) Na wspólnej drodze. Kraków i Budapeszt w średniowieczu: Katalog wystawy. Muzeum Historyczne Miasta Krakowa–Muzeum Historyczne Budapesztu. 2017. jún. 6.– aug. 20., Kraków: Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, 143–145. (2017)
9. Somorjai Sz: A kölcsönök elérhetőségéről és áráról a 19. század első felében. In: Majó-Petri Z – Z. Karvalics L (szerk.): *Árinformáció és az információ ára. Egy sajátos jelenségpáros történeti útfjáról. A Szegedi Információtörténeti Műhely VI. konferenciája.* Szeged: Primaware, 18–19. (2017)

MTA–PPKE BAROKK IRODALOM ÉS LELKISÉG KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: P. Vásárhelyi Judit, az MTA doktora
1088 Budapest, Mikszáth tér 1.
telefon: (1) 235 3030/2111
e-mail: irodalom.lelkiseg@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

I. 1. Az 5 éves kutatási célkitűzés

A Kárpát-medence 1800 előtti lelkiségi irodalmának (imádságok, népénekek, prédikációk) nyomtatott forrásairól és azok szakirodalmáról bibliográfiák készítése, a források adatsorainak publikus adatbankokba helyezése. A korszak lelkiségtörténetének folyamatos tudományos kutatása.

A pályázatban tervezetthez képest felére csökkent létszámú kutatócsoport (négy fő a tervezett tíz helyett) számára a munkaterv szükségképpen módosul, a reális vállalás a következő:

- évi két konferencia, és az ahhoz kapcsolódó kiadványok szerkesztése, online megjelentetése, valamint évi egy forráskötet megjelentetése;
- az RMKT Katolikus népénekek 17. századból még hiányzó kötetének kritikai kiadásához szükséges munkálatok folytatása;
- a jelenlegi csoportlétszámmal adatbankokként havi ötven adatsor bevitele;
- a Pázmány Péter életművére vonatkozó kutatások közül a csoport egy munkatársa a *Kalauz* latin nyelvű szövegrészeihez tartozó tárgyi jegyzeteket készíti.

A csoport meg kívánja őrizni az előző ciklusban a szakmai körökben kivívott tekintélyét.

I. 2. Eddigi teljesítés

- A három kutatott terület (imádság, népének, prédikáció) szakirodalmának bibliográfiái elektronikus kiadványként megjelentek, a kutatócsoport honlapján elérhetőek. Ugyanott a folyamatosan gyűjtött kiegészítéseket is közzétették.

A források bibliográfiái közül a népénekeké megjelent internetes kiadványként, ami a honlapjukon olvasható. A prédikációk bibliográfiájának szakmai lektorálása megtörtént. Az imakönyvek bibliográfiájának adatgyűjtése megtörtént, lektorálás előtt áll. 2017-ben két tudományos konferenciát szervezett a csoport, illetve 3 önálló kiadvány jelent meg a kutatócsoport sorozataiban.

- Az adatbankokban (ima.btk.ppke.hu – predicatio.btk.ppke.hu – nepenek.btk.ppke.hu) elhelyezett imák/prédikációk/népénekek adatsorainak száma 2017. év végén: imádságok: 4000; népénekek: 4942; prédikációk: 5402.

I. 3. A beszámolási év feladata

A szakirodalmi bibliográfiák folyamatos gondozása, kiegészítése. A forrásbibliográfiák anyagának folyamatos bővítése a 2017-ben megjelent Petrik IX bibliográfiából. Három-négy lelkiségtörténeti tanulmánykötet és forráskiadvány közzététele. Két konferencia szervezése. Tudományos ismeretterjesztés.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Alap kutatások (bibliográfiák és adatbankok készítése)

- Folyamatosan végzik a lelkeségi források (kéziratos, nyomtatott) számbavételét.
- Adatbankokba 2017-ben elhelyezett adatsorok száma: imádságok: 320; népénekek 500; prédikációk: 1225 tétel. Az adatbankok adatai csak ismételt ellenőrzést követően, folyamatosan válnak publikussá. Az adatbevitel és lektorálás során felmerült problémák indokolta változtatásokat az adatbázisokban a rendszergazda közreműködésével végzik.
- A *Barokk vallásos közösségek*, illetve a *Népénekek és gyülekezeti énekek a 17. századi Magyarországon* címmel 2016-ban megrendezett konferenciák előadásaiból szerkesztett két kötet megjelent. Az előző ciklus utolsó félévében még a Batthyány József érsekségéhez kapcsolódó reprezentációs kutatásokat vállalta a csoport, ebben a témában publikáció született. A második ciklus feladata Pázmány Péter *Kalauzában* lévő latin szövegekhez kapcsolódó tárgyi jegyzetek készítése. Eddig a *Kalauz* első 100 oldalában található szövegek fordítása, jegyzetelése készült el.

A kutatócsoport a nemzeti kulturális örökség és identitás meghatározó, máig ható és élő szegmensét, a méltatlanul mellőzött lelkeségi irodalmat vizsgálja, a mára már ismeretlen korabeli forrásokat közreadja, kutatásait a szakmai és laikus közönség igényeinek szolgálatába állítja.

Tudományos tevékenység

A kutatócsoport két konferenciát rendezett hazai és külföldi előadók részvételével: X. *Lelkiségtörténeti konferencia: Lelkiség és oktatás a régi Magyarországon*, Budapest, 2017. április 21–22. (24 előadó; összesen kb. 100 fő); *Második Mária, Mária Terézia a régi magyarországi kegyességben*, Budapest, 2017. december 14. (8 előadó; összesen kb. 40 fő). 2017-ben a kutatócsoport tagjai 25 konferencia-előadást tartottak, lelkiégtörténeti témakörben 20 tudományos közleményt, 3 tanulmánykötetet jelentettek meg.

A kutatócsoport a nyomtatott köteteket honlapján (<https://btk.ppke.hu/tudomanyos-kozelet/kutatasok/mta-ppke-barokk-irodalom-es-lelkiseg-kutato-csoport>) is közzéteszi.

A kutatócsoport két kiadványsorozat gazdája:

Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok.

Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti források.

A kutatócsoport négy tagja témavezető a PPKE BTK Irodalomtudományi Doktoriskolájában, ketten a Doktori Tanács tagjai. A munkatársak részt vesznek OTKA-kutatásokban is: A magyarországi rendiség politikai kultúrája (1526–1848) (Magyar Nemzeti Levéltár, 1 fő); Pázmány Péter műveinek kritikai kiadása (PPKE BTK, 2 fő).

b) Tudomány és társadalom

- A kutatócsoport neves szakembereket felkérve minden hónapban felolvasóülést szervez szakmai és laikus közönségnek.
- A kutatócsoport az Ars Sacra Fesztiválokön előadással és műsorral szerepelt: 2017. szeptember 21-én Szelestei N. László tartott előadást *17. századi orációk és prédikációk Szent László királyról* címmel.
- A kutatócsoport munkatársai ismeretterjesztő előadásokat, könyvbemutatókat tartottak, egyetemi meghívásoknak tettek eleget.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Tudományos együttműködések alapját a korábban kötött szerződések adják.

A kutatócsoport 2017-ben is képviseltette magát az évenként mindig más egyetemen megrendezendő konferenciasorozat, a Fiatalok Konferenciája (FIKON) nevű országos rendezvényen, amelynek célja a fiatal kutatók bemutatkozása, megismertetése.

A kutatócsoport négy tagja részt vesz a PPKE BTK egyetemi képzésében, témavezetők a doktoriskolában. A kutatócsoport tagjai aktívan közreműködnek egyéb akadémiai, egyetemi és egyházi intézmények barokk irodalmat és lelkiséget érintő programjaiban, elsősorban konferenciákon vesznek részt, emellett más egyetemeken, tudományos intézetekben előadásokat tartanak.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2017-ben a kutatócsoport – második alkalommal – nyert az MTA kutatócsoport-támogatás elnyerésére kiírt pályázatán.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bogár, Judit és Déri, Eszter (eds.): *Barokk vallásos közösségek*. Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti tanulmányok, 15. Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (2017) ISBN 978-963-508-847-8
<http://real.mtak.hu/id/eprint/74105>
 - Bajáki Rita: Az Agonia Christi társulatok imakönyveiről (pp. 9–19)
 - Bogár Judit: A társulati kiadványok magyar nyelvű énekei (pp. 55–65)
 - Maczák Ibolya: Der Stein der Hilfe – Über die Quellenverwendung der in Burg Kékkő gehaltenen Rede des Dominikaners Pius Füsü (pp. 145–155)
 - Szelestei N. László: A magyarországi barokk kori Oltáriszentség-társulatokról (pp. 189–199)
2. Szádóczki, Vera, ed. (2017) *Népelemek és gyülekezeti énekek a 17. századi Magyarországon*. Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti tanulmányok, 16. Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (2017). ISBN 978-963-508-848-5 <http://real.mtak.hu/id/eprint/64792>
 - Szádóczki Vera: Több felekezet által is használt énekek a 17. századi katolikus énekeskönyvekben (pp. 141–153)
3. Bajáki, Rita – Báthory, Orsolya – Déri, Eszter – Bogár, Judit – Kónya, Franciska – Maczák, Ibolya – Szádóczki, Vera (eds.): *Lelkiség és irodalom: Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére*. Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok, 17 (1). MTA–PPKE Barokk irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, Budapest. ISBN 978-963-508-856-0 <http://real.mtak.hu/63965/>
 - Bajáki Rita: John Fisher imakönyve és annak fordítása (pp. 35–42)
 - Báthory Orsolya: Batthyány József esztergomi érsek bíborosi kinevezése alkalmából tartott ünnepségek (pp. 76–81)
 - Kónya Franciska: Christian Scriver magyarra fordított elmélkedésgyűjteményének kuriózumai. (pp. 285–289)
 - Maczák Ibolya: Jezsuita rendalapító – pálos szemmel – Csúzy Zsigmond beszéde Loyolai Szent Ignácra (pp. 305–310)

- Szádoczki Vera: Makó Pál Szűz Máriához címzett versei (pp. 381–386)
- P. Vásárhelyi Judit, Ablaß und Gnaden Büchlein ..., Wimpaising an der Leitha, 1601. (pp. 509–517)
- 4. Szádoczki, Vera: Makó Pál és az 1777-es Ratio Educationis. In: Scientiarum miscellanea. Latin nyelvű tudományos irodalom Magyarországon a 15–18. században. Szeged: Lazi Könyvkiadó, pp. 229–241. (2017) ISBN 978–963–267–324–0
<http://real.mtak.hu/id/eprint/64794>

MTA–PPKE MAGYAR NYELVTECHNOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szolgay Péter, az MTA doktora

1083 Budapest, Práter u. 50/A

telefon: (1) 886 4713; fax: (1) 225 2320

e-mail: szolgay.peter@itk.ppke.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az 5 éves kutatási terv legfontosabb feladata az utóbbi években kibontakozó és ígéretes eredményeket hozó neurális paradigma alkalmazásával minden korábbinál nagyobb méretű és gazdagon annotált magyar nyelvű korpusz, és ennek felhasználásával számos magyar nyelvű lexikai erőforrás létrehozása.

2017-ig a kutatócsoport teljesítette az alábbiakat: az eltelt ötéves kutatási periódusban olyan nyelvi leírásokat megvalósító prototípusrendszer implementált a magyar nyelvű szövegek performancia-alapú elemzésére, melyek működési elveiket tekintve – azaz pszicholingvisztikai szempontból – hasonlóak az emberi információfeldolgozáshoz.

A 2017-es év fő feladatai tartalmazzák a korábban gyűjtött korpusz és az annotáció minőségének vizsgálatát és normalizálását, a korpusz bővítését, előfeldolgozási algoritmusok alkalmazását, illetve disztribúciós szóbeágyazási modellek létrehozását. Továbbá egy igeivonzatkeret-adatbázis létrehozását, illetve különböző elemző algoritmusok implementálását.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Sor került egy igeivonzatkeret-adatbázis létrehozására, amely több korábban létrejött ilyen jellegű adatbázis integrálásával jött létre. A korábbi adatbázisokban szereplő adatokat összevetették a korpuszsal és az azokban talált szisztematikus hibákat részben automatikus, részben manuális módszerrel kijavították. Az ennek eredményeként létrejövő egyesített magyar igei vonzatkerettár felhasználásával vonzatkeret-egyértelműsítő eljárást hoztak létre. Emellett foglalkoztak a végződés nélküli névszók mondatbeli szerepének (alany, birtokos, névutó vonzata, jelző vagy állítmány) azonosítására alkalmas algoritmus kidolgozásával. Ez a két eljárás (a vonzatkeret-egyértelműsítés és a ragozatlan névszók szerepének azonosítása) a magyar mondatok szintaktikai elemzése során megoldandó legalapvetőbb feladatok közé tartozik. Emellett a névutószerű elemeket korpuszalapú vizsgálat alapján hat bináris tulajdonsággal leírható alosztályba csoportosították.

A korábban automatikus módszerekkel gyűjtött és feldolgozott korpusz anyagának áttekintése során szembesültek néhány problémával. Mivel a korpusz gyűjtésekor nem állt elegendő tárhely rendelkezésre ahhoz, hogy a leggyűjtött weboldalakat teljes egészében azok eredeti html forrásával együtt tárolják, ezért az ismétlődő tartalmak kiszűrésére szolgáló és a html címkéket teljes egészében eltávolító, ún. sablonszűrő algoritmus kimenetén megjelenő nyers szöveget tárolták csak. A legtöbb leggyűjtött szöveg feldolgozásához használt algoritmus sokszor tévesen ítélte meg, hogy a tartalom mely részét kell megtartani. Ezért megkezdték a korpusz egy olyan változatának a létrehozását, amely tartalmazza a korábban kiszűrt részeket is.

A korpusz bővítésével kapcsolatban megvizsgálták az Amazon által tárolt CommonCrawl archívum magyar részének felhasználhatóságát. Ennek az az előnye, hogy az archivált tartalom feldolgozásakor valóban nincs szükség a forrás html tárolására, mert a feldolgozóeszközök hibáinak kijavítása után az archív anyagok újraletöltésével a feldolgozás megismételhető.

A korpuszgyűjtő, -szűrő és -feldolgozó algoritmusok hibái mellett a webről gyűjtött korpusz eleve sok hibát tartalmaz a szövegek jelentős részének szerkesztetlen volta miatt. Megvizsgálták az ilyen szövegrészek azonosításának és a hibatípusok felismerésének lehetőségét különböző gépi tanuló algoritmusok felhasználásával.

Az alapvető annotálóeszközök közül megvizsgálták a lemmatizáló teljesítményét. Kidolgoztak egy módszert, amely igen nagy pontossággal meg tudja ítélni, hogy egy szóalakhoz az automatikus lemmatizáló által előállított lemma és szófajcímke helyes-e. Ez utóbbi eszközhöz már a nyers, illetve az annotált korpuszból készített szóbeágyazási modelleket használták. Ezeket a modelleket ki is értékelték és azt találták, hogy a morfológiailag elemzett előfeldolgozott korpuszból készített modellek jobb teljesítményt nyújtanak a kézi kiértékelésük alapját képező szóhasonlósági teszteken, mint a nyers szövegből készített modellek.

b) Tudomány és társadalom

A szakmai híradások által a kutatócsoport hozzájárult a hazai társadalmat foglalkoztató olyan kérdések megválaszolásához, hogy mi a szerepe a magyar nyelvnek a digitális korban, így a kutatókkal készített riportok segítségével a szélesebb rádióhallgató közönség és az olvasóközönség is alapvető tudományos ismeretekhez juthatott a témakörből.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport hazai kapcsolatait az oktatási és az akadémiai kutatási területekkel való együttműködés jelenti, ami a PPKE ITK *Szoftver- és nyelvtechnológiai* BSc-, MSc- és PhD-képzés, valamint a PPKE BTK *Digitális bölcsészet MA Számítógépes nyelvészet* szakirányú hallgatóinak a kutatásokba való bevonásában valósul meg. A kutatócsoport több tagja is oktatja ezeket a hallgatókat, valamint kutatásaikat különböző előadásokon mutatták be az ELTE, a BME és a SZTE hallgatóinak és kutatóinak is. Ezáltal a hallgatók érdeklődését rá tudták irányítani a kutatócsoportban folyó munkára, aminek révén önálló laborfeladatok, mérnöki tervezéssel kapcsolatos feladatok, diplomamunkák születnek, továbbá a doktori képzésben is a kutatócsoport által végzett kutatáshoz folyamatosan kapnak szakavatott külső munkaerőket. A PPKE ITK Roska Tamás Multidiszciplináris Műszaki és Természettudományi Doktori Iskoláját oktatóként, illetve doktoranduszként a kutatócsoport három tagja is erősíti. A PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának immár négy hallgatója is kutatási témáját a kutatócsoport tematikájához igazítva végzi. A kutatócsoport vezetője több szakmai megbízást lát el: a PPKE ITK MI BSc, MSc szakvezetője, a Roska Tamás Multidiszciplináris Műszaki és Természettudományi Doktori Iskolája vezetője, valamint tagja az MTA Műszaki Tudományok Osztálya Informatikai Tudományos Bizottságának is. A kutatócsoport további szakmai kapcsolatot épített ki a szegedi *XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencián*, és tagjai számos nemzetközi konferencián tartottak előadásokat. A kutatócsoport több tagja is részt vett a 18th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Text Processing nemzetközi konferencia megszervezésében, melyre a világ több mint 60

országából közel 200 résztvevő érkezett, köztük meghívott előadóként a számítógépes nyelvészet kiemelkedő kutatói.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport egyik tagja 2017-ben elnyerte az NKFIH által kiírt posztdoktori pályázatot, továbbá vezető kutatóként egy fiatal kutatócsoporti pályázatot is. Ez utóbbi pályázatban a kutatócsoport több tagja is részt vesz.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Vadász Noémi, Kalivoda Ágnes, Indig Balázs: Ablak által világosan – Vonzatkeret-egyértelműsítés az igeekötők és az infinitívuszi vonzatok segítségével. In: Vincze Veronika (szerk.) XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. 3–12. Szeged (2017)
2. Novák Attila, Siklósi Borbála: A Dologfelismerő. In: Vincze Veronika (szerk.) XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. 25–36. Szeged (2017)
3. Yang Zijian Győző, Laki László János: Minőségbecslő rendszer egynyelvű természetes nyelvi elemzőhöz. In: Vincze Veronika (szerk.) XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. 37–46. Szeged (2017)
4. Váradi Tamás, Simon Eszter, Sass Bálint, Geröcs Mátyás, Mittelholcz Iván, Novák Attila, Indig Balázs, Prószéky Gábor, Farkas Richárd, Vincze Veronika: Az e-magyar digitális nyelvfeldolgozó rendszer. In: Vincze Veronika (szerk.) XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. 49–60. Szeged (2017)
5. Novák Attila, Rebrus Péter, Ludányi Zsófia: Az emMorph morfológiai elemző annotációs formalizmusa. In: Vincze Veronika (szerk.) XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. 70–78. Szeged (2017)
6. Novák Attila, Siklósi Borbála, Wenzky Nóra: Szóbeágyazási modellek vizualizációjára és böngészésére szolgáló webes felület. In: Vincze Veronika (szerk.) XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. 355–362. Szeged. (2017)
7. Attila Novák, Borbála Siklósi: A Model for High-coverage Lexical Semantic Annotation Generation In: Andrew S. Gordon, Rob Miller, György Turán (eds.) Proceedings of the Thirteenth International Symposium on Commonsense Reasoning, London, UK. (2017) <http://ceur-ws.org/Vol-2052/>

MTA–PTE INNOVÁCIÓ ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Varga Attila, az MTA doktora

7622 Pécs, Rákóczi u. 80.

telefon: (72) 501 599; fax: (72) 501 553

e-mail: vargaa@ktk.pte.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az innovációs hálózatok ágens alapú modelljének megalkotása és a hálózatok működésének vizsgálata: A modell elkészült, rangos nemzetközi A-kategóriás folyóiratnál vár elbírálásra. Az egyetemi spin-off cégek komplex vizsgálata, a szabályozási környezet elemzése: az elemzés és a tanulmány elkészült.

Regionális vállalkozói indexek képzése, az eredmények elemzése: az adatfelvétel, az adatbázis összeállítása megtörtént, a munkát összegző tanulmány elkészült.

Innováció és termelékenység, TFP részmodell-becslés, érzékenységvizsgálatok szintén megvalósult. GMR modellintegrálás, az SCGE részmodell megalkotása, érzékenységvizsgálatok, a MAKRO részmodell megalkotása, érzékenységvizsgálatok megtörténtek.

Innovációs kapcsolatok, vállalkozás és növekedés Magyarországon, komplex gazdaságpolitikai elemzések első változatait a 2016-ban megjelent könyvben közzétették (Varga Attila: Regionális fejlesztéspolitikai hatáselemzés: innováció, vállalkozás és gazdasági növekedés a GMR-Európa-modellben. Budapest: Akadémiai Kiadó), további elemzéseket bemutató tanulmányt pedig egy vezető nemzetközi A kategóriás folyóiratba küldték el, jelenleg a bírálói vélemények alapján a tanulmány újabb változatán dolgoznak.

Regionális innováció, vállalkozás és tudáshálózatok Magyarországon

A modern gazdaságfejlesztés meghatározó eszköze az innováció ösztönzése. A fejlesztéspolitikában a térbeliségnek kulcsszerepe van, hiszen minden beavatkozás valamely területi egységben (régióban) valósul meg, s a beavatkozások hatásai nagyban függenek a régiók tulajdonságaitól (munkaerő-ellátottság, iparági specializáció, humán tőke szintje stb.), illetve más régiókkal való összekapcsoltságuk szintjétől. Kutatásukban a regionális innováció többdimenziós vizsgálatát végzik el magyarországi városrégiókra. Elemzéseikre épülő hatásvizsgálataikban pedig a modern szakpolitikákban előtérbe került innovációösztönző eszközök gazdasági hatásait vizsgálják regionális és országos szinteken.

A regionális innováció kutatásokban vizsgálandó területei:

az innováció regionális szereplői és kapcsolataik (a regionális innováció rendszere) többdimenziós elemzése,

a régiók extra-regionális tudásforrásokhoz való hozzájárulásának vizsgálata hálózatelemzéssel, a regionális vállalkozás szintjének elemzése a REDI vállalkozási index továbbfejlesztései révén,

a régiók iparági specializációját befolyásoló szakpolitikák (pl. az EU „intelligens szakosodás” innovációpolitikája) hatásainak vizsgálata térbeli SCGE modellel.

Kutatásaik során az elemzés modern eszközeivel a regionális innovációt meghatározó tényezőket és az innovációt befolyásoló szakpolitikák hatásait vizsgálják Magyarországon. A regionális innováció tényezőinek hasonlóan széles körű vizsgálata igen ritka nemzetközileg is.

A hatások vizsgálatához nemzetközileg is újdonságnak számító modellrendszert használnak, mely épít a kutatócsoporttal követett GMR-típusú gazdaságmodellezés hagyományaira.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Négy rangos nemzetközi folyóiratban, egy vezető nemzetközi kiadó szerkesztett kötetében és egy vezető hazai közgazdasági folyóiratban jelentek meg tanulmányaik.

2017 májusában szervezte meg a kutatócsoport a 2012–2017 közötti időszakának eredményeit bemutató zárókonferenciát, amelyet az MTA Székházában tartottak meg. Neves hazai és nemzetközi meghívottak előadásai emelték a sikeres zárókonferencia színvonalát.

2017 decemberében „ICUBERD 2” című nemzetközi konferencián igen neves nemzetközi kollégák vállaltak plenáris előadásokat. A konferencia igen jól sikerült, s ezzel tovább emelte a kutatócsoport láthatóságát a nemzetközi és hazai kutatói közösségekben.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport igen jó beágyazottsággal rendelkezik a regionális innováció és a vállalkozás vezető nemzetközi és hazai tudományos közösségeiben. Számos nemzetközileg szervezett kutatásban vesznek részt, rendszeresen látogatják a szakma meghatározó nemzetközi konferenciáit és gyakran kapnak meghívásokat workshopokon és konferenciákon való részvételre. Nemzetközi és hazai konferenciák tudományos bizottságaiba a csoport tagjait többször meghívták az elmúlt időszakban is. Nemzetközi és hazai tudományos szervezetek irányító testületeiben (European Regional Science Association, Magyar Regionális Tudományi Társaság) is jelen van a kutatócsoport. A szakma vezető nemzetközi és hazai folyóiratainak (Regional Studies, Small Business Economics, Területi Statisztika) szerkesztőbizottságaiban is jelen vannak.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az EFOP-3.6.2-16-2017-00017 „Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek” konzorciumi pályázat elnyerése.

2015-ben megalapították a Regional Innovation and Entrepreneurship Research Centert (RIERC) a PTE KTK-n. A kutatóközpont magja a kutatócsoport. 2017-ben a PTE tudományos központ kiválósági hálózat pályázatot hirdetett ismét. Nagyon erős versenyben a győztes centrumok közé kerültek 2017-ben is.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Attila Varga: Place-based, Spatially Blind, or Both? Challenges in Estimating the Impacts of Modern Development Policies: The Case of the GMR Policy Impact Modeling Approach. *International Regional Science Review* 40:(1), 12–37. (2017)
2. Sebestyén Tamás, Hau-Horváth Orsolya, Varga Attila: How to get from the periphery into the core? The role of geographical location and scientific performance in network position in the field of neuroscience. *Letters in Spatial and Resource Sciences* 10:(3), 297–325. (2017)

3. Szerb László, Komlósi Éva, Varga Attila: Gyors növekedésű vállalatok Magyarországon. Az innovatív, a rejtélyes és a virtuális gazellák. *Közgazdasági Szemle* 64:(5), 476–506. (2017)
4. Varga Attila, Sebestyén Tamás: Does EU Framework Program Participation Affect Regional Innovation? The Differentiating Role of Economic Development. *International Regional Science Review* 40:(4), 405–439. (2017)
5. Varga Attila, Sebestyén Tamás: A hálózati és a lokalizált tudásáramlás különbségei Európában. *Területi Statisztika* 57:(1), 24–51. (2017)
6. Sebestyén Tamás: Moving beyond the iceberg model: The role of trade relations in endogenizing transportation costs in computable general equilibrium models. *Economic Modelling* 64: 159–174. (2017) [Link\(ek\): DOI, WoS, Scopus](#)

MTA–PTE ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉS EURÓPAI FOGLALKOZTATÁSPOLITIKAI ÉS MUNKAJOGI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss György, az MTA levelező tagja
7622 Pécs, 48-as tér 1.
telefon: (72) 501 599/23223
e-mail: kiss.gyorgy@ajk.pte.hu; honlap: <http://mta-pte.ajk.pte.hu/>
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport ötéves célkitűzése a személyek határon átnyúló mozgásának munkaerő-piaci, foglalkoztatáspolitikai és munkajogi kihívásának elemzése. Ezek egy része a hazai irodalomban kutatott, de átfogó elemzése nem készült el. Az ötéves célkitűzés e mozgásoknak a teljes körű jogi és gazdasági feldolgozása. Eddig a hazai és nemzetközi irodalom és jogszabályok szisztematikus rendszerezése és kérdőívek előkészítése történt meg. A beszámoló félév feladata az első kutatási fázis előkészítése volt.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Mivel a kutatás az előkészítő fázisban van, ilyen jellegű eredményekről még nem lehet beszámolni.

b) Tudomány és társadalom

Spanyol, olasz, svájci, cseh és francia kutatókkal történő kapcsolatokat épített ki a kutatóhely.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Kúria Munkajogi Joggyakorlat Elemző Csoportok, Universidad de León, Universität Zürich. European Labour Law Network, Labour Law Research Network, Nova Lisboa Universidad, Wirtschaftsuniversität Wien, Università degli Studi di Napoli.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bankó Zoltán: A munkavégzés megszüntetésére vonatkozó szabályok alakulása a magyar munkajogi kódexekben. Miskolci Jogi Szemle, 12. (2. különszám) 23–33. (2017) (ISSN: 1788-0386)
2. Bankó Zoltán: A felmondási tilalmak a magyar munkajogban, különös tekintettel a várandósságra. XII. Magyar Munkajogi Konferencia, Visegrád, Budapest, Wolters Kluwer, 11–14. (2017)
3. Berke Gyula: Az új Mt. alkalmazásával kapcsolatos jogalkalmazási problémák. 39. Jogász Vándorgyűlés Pécs, MJE Budapest, 115–125. (2017)
4. Kiss György: The Concept of 'Employee': The Position in Hungary In: Bernd Waas, Guus Herma van Voss (eds.) Restatement of Labour Law in Europe: Vol. I. The Concept of Employee. 880 London: Hart Publishing, 289–308. (ISBN:9781509912445) (2017)

5. Kiss György: A New Approach of Flexicurity: The Importance of Pacta Sunt servanda and Clausula Rebus Sic Stantibus in Employment Relationship In: Thomas Davulis (ed.) Labour Law Reforms in Eastern and Western Europe. 501. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 326–349. (Cultures juridiques et politiques) (ISBN:9782807604186) (2017)
6. Kiss György: The Employment Relationship between School Co-operatives and their Members: the Stepchild of Employment. *US-China Law Review (Mei Zhong Fa Lu Ping Lun)* 14:(8) 499–514. (2017) [Labour Law Research Network. Toronto, Kanada: 2017.06.25. – 2017.06.27.]
7. Kiss György: A bérlet öröksége a munkaszerződés fejlődéstörténetében: a locatio conductio operarumtól a relational contractig. In: Peres Zsuzsanna, Kis Norbert (szerk.): Ünnepi tanulmányok Máthé Gábor oktatói pályafutásának 50. jubileumára: *Studia sollemnia scientiarum politico cameralium*. 454 p. Budapest: Dialóg Campus Kiadó; Nordex Kft., 235–245. (2017)

MTA–SZTE KÉPESSÉGFEJLŐDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Csapó Benő, az MTA doktora
6722 Szeged, Petőfi sgt. 30–34.

telefon: (62) 544 354; fax: (62) 544 354

e-mail: csapo@edpsy.u-szeged.hu; honlap: <http://www.edu.u-szeged.hu/kkcs>
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport feladatai a 2003-ban elindított, az alapfokú oktatást lefedő Szegedi Iskolai Longitudinális Program felmérései köré szerveződnek. A vizsgálatok középpontjában a matematika, a szövegértés és a természettudományos gondolkodás áll. A program keretében négyévenként újabb, iskolába lépő minta követése indul el. Az elmúlt öt év fő célkitűzései között az iskola kezdő szakaszának vizsgálata, a természettudományos tudás és az azt befolyásoló tényezők részletesebb feltárása, valamint a reziliencia kutatása szerepelt. A 2017-ben indult pályázati ciklusban a kutatócsoport az előbbieket mellett kiemelt figyelmet fordít a leszakadó társadalmi rétegekből kikerülő gyermekek felzárkóztatási lehetőségeinek vizsgálatára, az óvoda-iskola átmenet tanulmányozására és támogatására, a digitális technológiák eszközrendszerének felhasználásával. A kutatócsoport munkájának keretében fejlesztésre került egy új generációs, a sikeres iskolakezdéshez szükséges alapkészségek fejlettségének szintjét feltáró mérőeszközcsomag (Iskolakezdő mérőeszközcsomag). A természettudományos tárgyaktól való elfordulás vizsgálatához kapcsolódóan kifejlesztésre és felvételre került a természettudományos tárgyak tanulásának jellemzőit, a tanulók természettudományos attitűdjét és motivációját, valamint a tanárok tanítási módszereit vizsgáló mérőeszközcsomag.

Jelen beszámolási év feladata a longitudinális program két aktív mintáján folyó mérések lebonyolítása, a mérőeszközök fejlesztése, az adatok archiválása, elemzése és az eredmények publikálása volt. A 2011-ben első évfolyamos mintán a szövegértés, a matematika és a természettudományos megismerés készségeinek mérésére, illetve a természettudományok tanulása jellemzőinek vizsgálatára került sor. Az iskolát 2015-ben kezdők körében a matematika, a szövegértés és a tanulás környezeti feltételeinek mérésére került sor. Az óvoda-iskola átmenet időszakának vizsgálatára a papíralapú DIFER és ugyanazon mintán, annak online változata (e-DIFER) került felvételre. A kutatócsoport továbbra is rendszeresen tájékoztatást ad az iskoláknak és az óvodának az eredményekről a kapcsolattartásban használt elektronikus felületen (eDia platform, pedagogus.edia.hu) keresztül. Mindkét mérési minta minden mérési eredményét tartalmazó visszajelzés készült minden tanulóra nézve, láttatva a teljesítmény változását.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az Iskolakezdő Mérőcsomag tesztjei által vizsgált pszichológiai konstruktumok validitása empirikusan alátámasztásra került, valamint megerősítést nyert, hogy az induktív gondolkodásnak jelentős szerepe van a korai matematika és olvasás készségeinek fejlettségében. A tesztek eredményéről diákszintű, személyre szabott szöveges visszajelentés készült, ezáltal elősegítve az eredmények mindennapi iskolai gyakorlatban történő hasznosulását.

A 2. évfolyamos tanulók és tanítóik körében végzett vizsgálat eredményei szerint az olvasási képesség fejlesztése komplex megközelítést igényel, ugyanis a fejlődésére számos tényező lehet hatással, többek között a pedagógusok életkora, képzettsége, a szabadidőben olvasással töltött ideje, elégedettsége a vizsgált osztályban végzett munkájával, az oktatás során használt tankönyvek, tanítási és értékelési módszerek, a folyamatos szövegek és az IKT-eszközök olvasástanítás során való alkalmazásának gyakorisága, a heti írás- és fogalmazásórák száma, valamint a pedagógusok tanulóiak dekodolásának és szövegértésének megítélése.

A 4., 5., 6. évfolyamon végzett, önszabályozott tanulásra irányuló mérések megmutatták, hogy a tanulók alapvetően pozitív tanulási motívumokkal rendelkeznek. A tanulási mintázatokban a stratégiák és motívumok összekapcsolódnak, komplex tanulói mintázatok alakulnak ki. A fejlesztő programok kidolgozásában fontos szempont lesz a tanulás komplexitásának tudatosítása, a stratégiák megtanítása és begyakorlása.

A reziliens, vagyis az alacsony szocioökonómiai státuszú családokban felnövő és sikeres iskolai tanulmányokat folytató tanulók vizsgálatával kapcsolatos kutatási eredmények összetett képet mutatnak: a tanulmányi énkép és énhatékonyság, valamint az iskolai motiváció és a kitartás is lényeges szerepet töltenek be, azonban tudásterületenként eltérő hatással bírnak a tanulmányi sikeresség létrejöttében.

A természettudományos tudás kutatására irányuló eredmények rámutattak az induktív gondolkodás jelentős szerepére a természettudományos gondolkodás fejlettségében, újabb bizonyítékot szolgálva az induktív gondolkodás fejlesztésének fontosságára a közoktatás különböző szakaszaiban. A pedagógusok körében végzett vizsgálatok szerint a leggyakoribb tanítási stratégia a frontális munka, ezt követi a kognitív aktivációt elősegítő, majd az aktív tanulás stratégiái. Egyedül az aktív tanulási stratégiákat alkalmazók körében mutatható ki szignifikáns együttjárás a tanulók teljesítményével, ami felhívja a figyelmet ezen stratégiák szélesebb körű alkalmazásának szükségességére.

b) Tudomány és társadalom

A társadalom széles körét foglalkoztatja a közoktatás aktuális helyzete, a felnövekvő generációk tudásának minősége. A kutatócsoport a közvéleményt célzó kommunikációs tevékenységében kiemelt jelentőséget tulajdonít annak, hogy felhívja a figyelmet a tényekre épülő fejlesztések fontosságára, a bizonyítékokon alapuló oktatásfejlesztésre. Ennek érdekében a kutatócsoport munkatársai több interjút adtak és előadásokat tartottak, többek között „A tanulás alapvető megújítására van szükség” (MTA honlap), „A tanár nem betanított munkás – Innen csak felfelé vezethet az út” (168 óra), „A PISA kollaboratív problémamegoldás felmérés eredményeiről” (Hír TV, Szeged Városi TV), „A pedagógiai értékelés szerepe az oktatás fejlesztésében” (SZTE Szabadegyetem), „Technológia alapú értékelés és differenciált fejlesztés az általános iskolában” (M5 TV) címekkel. Emellett a kutatócsoport vezetője és munkatársai is számos fórumon tartottak előadásokat, többek között a Köznevelési Szakértők Országos Egyesülete konferenciáján („Kutatásalapú tanítás – differenciált fejlesztés heterogén osztályokban: a diagnosztikus értékelés gyakorlati alkalmazása”), a Nemzeti Pedagógus Kar Konferenciáján („A magyar közoktatás fejlesztésének perspektívái a nemzetközi felmérések tükrében), a Budapest Talent Summit - Budapesti Tehetség Konferencián („A kreativitás mérésének lehetőségei online tesztkörnyezetben”) és a Hogyan tovább a PISA-eredmények után? MTA konferencián („A nemzetközi felmérések tudományos háttere: értelmezési keretek és fejlesztési feladatok”).

Szélesebb körnek szóló tudománynpszerűsítő tevékenység a kutatócsoport munkatársainak részvétele a Kutatók Éjszakája és számos egyéb rendezvényen, mint például a Pszicho-Kávéház („A magyar közoktatás tudásalapú fejlesztése: problémák és lehetőségek”), vagy a „Neveljünk boldog gyermeket” Konferencia („A magyar közoktatás megújításának feladatai a nemzetközi felmérések és a hazai tudományos eredmények tükrében”).

Az Iskolakezdő Mérőcsomag disszeminációja és iskolai gyakorlatba való széles körű megjelenése érdekében kialakításra került az edia.hu/ikmprojekt weboldal.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport munkájában részt vesznek az SZTE Oktatáselmélet Tanszékének és az SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszékének, valamint a ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának munkatársai. A mérőeszközök fejlesztése (feladatírás, kipróbálás) gyakorló pedagógusok közreműködésével történik.

A kutatócsoport vezetőjének külföldi doktoranduszai révén a kutatások több országra is kiterjednek, többek között Namíbiára, Mongóliára, Kazahsztánra és Azerbajdzsánra, amelyek lehetővé teszik az országok közötti összehasonlító vizsgálatok elvégzését számos tudásterületen. A kutatócsoport továbbra is együttműködik a Helsinki Egyetem munkatársaival Vantaa város oktatásának korszerűsítését szolgáló online mérések megvalósításában.

A kutatócsoport részt vesz több, a Magyar Tudományos Akadémia által indított Tantárgypedagógiai Kutatási Program kutatócsoportjának munkájában, így az MTA–SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport, az MTA–ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport online tesztjeinek fejlesztésében. A kutatócsoport keretében kifejlesztett online tesztek alkalmazását az MTA–Rényi Felfedeztető Matematikatanítás és a MTA–LFZE Aktív Zenetanulás kutatócsoportokban.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Asztalos, K. & Csapó, B. Development of musical abilities: Cross-sectional computer-based assessments in educational contexts. *Psychology of Music*, 45(5), 682–698. DOI: 10.1177/0305735616678055 (2017)
2. Csapó, B. & Funke, J. (Eds.) *The nature of problem solving: Using research to inspire 21st century learning*. Paris: OECD Publishing. 19–32. DOI: 10.1787/20769679 (2017)
3. Csapó, B. & Molnár, Gy. Potential for assessing dynamic problem-solving at the beginning of higher education studies. *Frontiers in Psychology*, 8(2022). 1–12. DOI: 10.3389/fpsyg.2017.02022 (2017)
4. Hódi, Á., B. Németh, M. & Tóth, E. Második évfolyamos tanulók szövegértés teljesítményének alakulása az olvasástanítás személyi, módszertani és környezeti feltételeinek tükrében. *Magyar Pedagógia*, 117(1), 95–136. DOI: 10.17670/MPed.2017.1.95 (2017)
5. Pásztor, A. Tanulói szintű visszacsatolás és fejlesztés: technológia alapú mérések alkalmazási lehetőségei a mindennapi pedagógiai gyakorlatban. In: Hunyady, G., Csapó, B., Pusztai, G. & Szivák, J. (Szerk.), *Az oktatás korproblémái*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 202–212. <http://real.mtak.hu/id/eprint/73593> (2017)

MTA–SZTE VALLÁSI KULTÚRAKUTATÓ CSOPORT

kutatócsoport-vezető: Barna Gábor, az MTA doktora

6722 Szeged, Egyetem utca 2.

telefon: (62) 544 050; fax: (62) 544 216

e-mail: barna@hung.u-szeged.hu; honlap: <http://vallasikultura.u-szeged.hu/>

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Az ötéves kutatási terv rövid összefoglalása

A 19–21. századi hazai vallási (keresztény, zsidó, muszlim, újpogány) kultúra változásának, megújulásának néprajzi/antropológiai módszerekkel történő összehasonlító folyamatelmzése.

b) 2017 feladata

Új értékek, keresztény erények és a 20. századi boldoggá avatások társadalmi háttere. – Az imakönyvek és imáinak mentalitástörténeti szerepe, az olvasói oldal. Új felekezeti/vallási identifikációs modellek a nők és gyermekek számára. – Kérdőíves adatfelvétel, résztvevő megfigyelés, interjúfelvétel a kortárs újpogány-keresztény szinkretizmus jelenségéhez kapcsolódó rendezvényeken, fesztiválokon, az előző évi helyszíneken. A rítusok médiareprezentációjának elemzése. – Az ifjúsági vallásosság kutatása, felekezetközi vizsgálatok a könnyűzene és vallásosság témakörben: kérdőívek, médiaanalízis, interjúk. – A kisebbségi magyar történeti egyházak szerepe a mindennapi életben a Székelyföldön. Új vallási mozgalmak és laikus vallási egyesületek. Felekezetközi kapcsolatok és megnyilvánulási formái. – A lelkipásztorkodó papság mint értelmiségi lelki vezető, valamint a laikus egyházszolgák átalakuló szerepe a helyi kultúra, művelődés, a valláserkölcsei értékrend, a közéleti-politikai élet formálásában. A jó pap ideálképe: az értékrend és elvárásrendszer változásai. – A muszlim misszió kelet-európai sajátosságai: célcsoportjai, módszerei, eszközei: a hittérítő irodalom vizsgálata, a közösségi élet bemutatása, jelenléte a médiában, közösségi oldalak tartalmi vizsgálata.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Tanulmányaik, előadásai angol/francia/német/magyar nyelven bemutatták a népi kultúra változó szerepét a nemzeti kultúra és identitás megszerkesztésében, a zarándoklatok jellemzőit, valamint a vallási élet kiemelkedő egyéniségeinek hatásait. – Levéltári kutatásokon keresztül elemezték a csíkszentdomokosi vallási közösségeket, az egyházi évhez kötődő közösségi imaalkalmakat. Marosfőn megtalálták a 20. század közepén elterjedt, a forrásokban csíki, székely vagy új rózsafüzérként is emlegetett ájtatosság emlékezetét, hozzákezdtek annak elemzéséhez. – Feltárták az eddig nem vizsgált nőiség, a női példa, a szexualitás és a tisztaság megjelenését a 19–20. századi imakönyvekben, az imakönyvek olvasástörténeti jelentőségét, helyét és szerepét a nevelés folyamatában. – Mikrotörténeti megközelítésmóddal elemezték a plébános társadalmi szerepét, valamint az erkölcsfegyelmezési gyakorlatot, illetve a „jó pap” ideálképét a 19–20. századi Csongrádon. Foglalkoztak az alsópapság szerepével a szentségimádás népszerűsítésében, illetve a vallási társulatok alapításában. – Tanulmányaik elsőként összegezték az újnacionalizmus vallási dimenzióját, az alternatív tudományok világképeit, az összeesküvés-elméleteket, a vasfüggöny mögött keletkezett paleoasztronautikai mítoszokat, és a roma hétköznapi hősök kultuszát. Tanulmánykötetet szerkesztettek a találkozások antropológiájáról és az alternatív világképekről angol és magyar nyelven. – Az Állambiztonsági Hivatal Történeti Levéltárának

dossziéit felhasználva a Kádár-korszak megélt vallásosságát és a diktatúra éveiben kétszeresen alternatív mozgalomnak számító keresztény könnyűzenét vizsgálták, külön kitérve a vallási élet szervezői ellen folytatott eljárásokra. Tanulmányukban elemezték a pünkösdzálódás globális folyamatának Magyarországi megnyilvánulásait. – Feltárták a hazai muszlim közösségek kulturális/vallási sajátosságait és a nemzetközi migráció folyamatának vallási aspektusát.

Munkatársaik nemzetközi és hazai konferenciákat, kongresszusi paneleket szerveztek, több külföldi és hazai konferencián tartottak előadást. A kutatócsoport alkalmazottjai angol/magyar nyelvű kötetek és könyvsorozatok szerkesztői (A vallási kultúrakutatás könyvei, Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár, Devotio Hungarorum Sorozat, MAKAT Könyvek, MoMiMű könyvek). Tanulmányaik jelentek meg angolul/magyarul, népszerűsítő írásokat publikáltak; rádióban, televízióban, sajtóban szerepeltek.

b) Tudomány és társadalom

Ismeretterjesztő előadásokat tartottak múzeumokban, kulturális egyesületek felkérésére, művelődési házakban általános néprajzi, vallási néprajzi, folklorisztikai témákban. Média megjelenéseik (Délmagyarország, Kossuth Rádió, Mária Rádió, Lánchíd Rádió, Magyar Katolikus Rádió, Szegedi TV, Duna Televízió) témái kiterjedtek a kortárs vallási kultúra ismertetésére, a roma vallási kultúrára, a muszlimok beilleszkedésére a keresztény kultúrkörbe, valamint a migrációs válság vallástudományi szempontú elemzésére.

Kiállításokat rendeztek, részt vettek a Múzeumok Éjszakája és a Kutatók Éjszakája rendezvények lebonyolításában. A csoport munkatársa volt a közel-keleti keresztények jelenlegi helyzetét bemutató „Kereszt-Tűzben” című, a Magyar Nemzeti Múzeumban megrendezett kiállítás főkurátora. A csoport munkatársai részt vettek a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium munkájában, valamint a Lakiteleki Népfőiskola megbízásából értékváltó terepkutatást végeztek Torockó-Aranyosszék térségben.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport munkatársai a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Társadalomtudományi Intézetével (Csíkszereda) együttműködve nemzetközi konferenciát szerveztek „Idegen-Strainul-Stranger” címmel Csíkszeredán. Panelt szerveztek a SIEF (International Society for Ethnology and Folklore) kongresszusán „Building personal religiosity as ways of dwelling religion. From spiritual seekers to faithful believers” címmel Göttingenben. Az Országos-Rabbiképző-Zsidó Egyetemmel (ORZSE) közösen megszervezték a „A család egykor és ma (4.)” című konferenciát.

Egyetemi kurzusok tartásával és kutatásaikkal bekapcsolódtak a Centre Féminin d'Education Permanente, Brüsszel; Cabrini University, PE (USA); University College Cork, (Íro.) munkájába. Több hazai egyetemen tartottak kurzust (SZTE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék; Matthias Corvinus Collegium; PPKE BTK Sémi Filológia Tanszék; KGRE Vallástudományi Tanszék).

A csoport munkatársai hazai és nemzetközi szakmai és társadalmi szervezetek, értéktárbizottságok vezetői (Magyar Kulturális Antropológiai Társaság, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Néprajzi Társaság Folklor Szakosztály, Modern Mitológiakutató Műhely, International Society for Ethnology and Folklore Ethnology of

Religion Working Group, Szent István Tudományos Akadémia, Szent István Társulat). Többen magyar és külföldi folyóiratok (Open Theology, Replika, Ethnographia) és tudományos szervezetek (Osztrák Akadémia, Szlovén Akadémia, American Folklore Society, Turun Yliopisto) számára lektoráltak tanulmányokat és pályázatokat, részt vettek az OTDK zsűri munkájában. Nemzetközi folyóiratok szerkesztőbizottságának tagjai (Etnološka Tribina, Studia Ethnologica Croatica, Etnologia Slavica et Slovaca). Kutatóik nemzetközi konferenciák előadói, meghívott előadói voltak (Brüsszel, Budapest, Csíkszereda, Göttingen, Komarno, Leuven, Oxford, Pozsony, Washington DC).

Munkatársaik szervezték a Magyar Néprajzi Társaság Folklor Szakosztályának Róheim Géza emlékülését és éves rendezvényeit, a Magyar Kulturális Antropológiai Társaság 20. évfordulójának ünnepségét.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A csoport munkatársa a Nemzeti Kulturális Alap könyvkiadási pályázatán az „Alternatív világképek, összeesküvés-elméletek...” c. kötet kiadására 400 000 Ft támogatást nyert el 2017 decemberében (megjelenés 2018. február); valamint a Slovakian Academy of Sciences (SAIA) kutatói ösztöndíjában részesült (2018. február–július) a Selye János Egyetemre. Egy kutató megkapta az SSSR (Society for the Scientific Study of Religion) Shand International Travel Grant támogatását.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Barna Gábor – Gyöngyössy Orsolya (eds.) *Religion, Culture, Society* 3. Szeged: MTA-SZTE Vallási Kultúrákutató Csoport, 2016. (áthúzódva 2016-ról)
2. Barna Gábor: Árpád-házi Szent Margit szentté avatásának központi ünnepsége 1944 januárjában. In: Zágórhidi Czigány Balázs – Barna Gábor (szerk.): *A 800 éves Domonkos rend Magyarországon. A középkori provincia felbomlásától a közelmúltig*. Budapest – Vasvár: Szent István Tudományos Akadémia – Domonkos Rendtörténeti Gyűjtemény, 129–144. (2017)
3. Abdessamad Belhaj: Parallel Ethics, Guilty Encounters: Islamic Modesty in Hungary. In: *The Anthropology of Encounters*, edited by Tamás Régi, Veronika Lajos and István Povedák. Budapest: MAKAT, 206–220. (2017)
4. Frauhammer Krisztina: The Jewish Mother's Prayer: Late Nineteenth-Century Hungarian Jewish Women's Prayer. In: Marjorie Lehman, Jane L. Karanek, Simon J. Bronner (eds.) *Mothers in the Jewish Cultural Imagination*. Oxford: Littman Library of Jewish Civilization, 41–58. (2017)
5. Frauhammer Krisztina: A test a Szentlélek temploma: Normaszegő szexualitás? In: Kovács Janka, Kökényessy Zsófia, Lászlófi Viola (szerk.): *A normán innen és túl*. Budapest: ELTE BTK Történeti Kollégium, 227–247. (2017)
6. Gyöngyössy Orsolya: Adatok a római katolikus plébánosok erkölcsfegyelmezési gyakorlatának vizsgálatához. In: Kovács Janka – Kökényessy Zsófia – Lászlófi Viola (szerk.): *A normán innen és túl*. Budapest: ELTE BTK Történeti Kollégium, 215–226. (2017)
7. Gyöngyössy Orsolya: Csongrádi papok cselédjeinek társadalomnéprajzi vizsgálata. In: Fodor Péter – Gyöngyössy Orsolya: *Sodrásban. Tanulmányok Dr. Szűcs Judit*

köszönésére. Csongrád: Csongrádi Információ Központ, Csemegi Károly Könyvtár és Tari László Múzeum, 145–157. (2017)

8. Kerekes Ibolya: Szemlélődő domonkos apácák Szegeden (1948–1950). In: Zágorhidi Czigány Balázs – Barna Gábor (szerk.): *A 800 éves Domonkos rend Magyarországon. A középkori provincia felbomlásától a közelmúltig.* Budapest – Vasvár: Szent István Tudományos Akadémia – Domonkos Rendtörténeti Gyűjtemény, 169–180. (2017)
9. Povedák István: Roma példaképek és identifikációs minták. *Kultúra és Közösség* (4) 121–131. (2017)
10. Povedák István: A szent szánkódomb, avagy székely himnusz a szegedi kurgánon. Egy újnacionalista vernakuláris emlékhely elemzése. *Néprajzi Látóhatár* (1–4) 2017, 236–258. (2017)
11. Povedák Kinga: A kétszeresen alternatív zenei szubkultúra: könnyűzene a magyar katolikus egyházban a szocializmus éveiben. In: Ignác, Ádám (szerk.): *Populáris zene és államhatalom.* Budapest: Rózsavölgyi, 102–126. (2017)
12. Speidl Bianka: Az EU-kompatibilis iszlamizmus utópiája. *Vigilia* 82 (9) 658–665. (2017)

MTA–BGE MAKROGAZDASÁGI FENNTARTHATÓSÁGI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Losoncz Miklós, az MTA doktora
1049 Budapest, Buzogány u. 10–12.
telefon: (1) 469 6600
e-mail: losoncz.miklos@uni-bge.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A pályázatban beadott és elfogadott munkaterv szerint a 2017. július 1. és 2018. december 31. közötti időszakban a kutatóhely fő feladata a makrogazdasági fenntarthatóságra, Magyarország globális világgazdasági helyzetére és az Európai Unió, illetve a Gazdasági és Monetáris Unió feszültségforrásaira vonatkozó szakirodalmi források összegyűjtése, rendszerezése, feldolgozása és elemzése, ezekre támaszkodva elemző tanulmányok írása volt. Az időarányos rész teljesült. A kutatócsoport két tagja folytatta PhD-tanulmányait, egy harmadik tag disszertációjának írása befejezéshez közeledik.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Tanulmány az EU-ból való brit kilépésről és az EU jövőjéről a brit kilépés fényében.
Tanulmány a globális és regionális integrálódás és a fenntartható gazdasági növekedés összefüggéseiről a visegrádi országokban.

b) Tudomány és társadalom

Sharepoint felület létrehozása és folyamatos továbbfejlesztése, amelyen a munkacsoport minden anyaga megtalálható. A felületen kialakításra került továbbá egy szakirodalmi adatbázis, amelybe a kutatócsoport profiljába tartozó anyagok kerülnek folyamatosan feltöltésre. Az adatbázist további pályázatok benyújtásához is felhasználják.
Hozzájárulás a BGE-n létesítendő doktori iskola koncepciójához.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Hazai kapcsolatok: Együttműködés kezdeményezése a Magyar Nemzeti Bank egyik kutatójával monetáris politika témában. Együttműködés a BGE-n futó EFOP-361 projekttel, amelynek célja fiatal kutatók támogatása.

Nemzetközi kapcsolatok: Szakmai kapcsolat létesítése egy kolléga révén az ausztráliai Faculty of Business and Law, Swinburne University of Technology intézménnyel a kis- és középvállalatok nemzetköziesedése témában.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Losoncz Miklós: A globális és regionális integrálódás és a fenntartható gazdasági növekedés néhány kérdése a visegrádi országokban. Közgazdasági Szemle, LXIV. évf., 677–697. (2017)
http://epa.oszk.hu/00000/00017/00250/pdf/EPA00017_kozgazdasagi_szemle_2017_07-08_0677-0697.pdf
2. Losoncz Miklós: Az Egyesült Királyság kilépése az EU-ból és az európai integráció. Prosperitas monográfiák, Budapesti Gazdasági Egyetem, Alkalmazott Tudományok Egyeteme, Budapest, 275 o. (2017) ISSN 2063-7438, ISBN 978-615-5607-34-9
http://publikaciotar.repositorium.bgf.hu/933/1/Losoncz_Brexit.pdf

MTA–ELTE KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁG ÉPÍTÉSZETI TAGOZATAINAK ÉS ORNAMENTÁLIS FARAGVÁNYAINAK THESAURUSA KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Takács Imre, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum körút 6–8.
telefon: (+36 30) 60 61 654
e-mail: takacs.imre.2014@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatóhely 2017-es fő feladata a program keretében feldolgozandó építészeti emléktanyag felmérési és publikálási sztemderdjének kidolgozása; a munka első lépéseként sorra kerülő pilisi ciszterci apátság töredékek hivatalos hozzáférhetőségének biztosítása, az emlékek adatbázisának előkészítése, és a feltöltendő anyagok publikálásra való részleges előkészítése.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az építészeti emlékek adatbázisának és web-es publikációjának megtervezése. A pilisi ciszterci apátság kőfaragvány-fotódokumentációjának digitális feldolgozása és a fotók agnoszkálása (648 felvétel). Ugyanerre az anyagra vonatkozó felmérési rajzok digitalizálása. A pilisi apátság kórusrekesztőjének rekonstrukciója és tudományos feldolgozása (felmérései és rekonstrukciós rajzok, tanulmány).

b) Tudomány és társadalom

Az emléktanyag hozzáférhetőségét biztosító intézményközi kapcsolatfelvétel (Ferenczy István Múzeum, Szentendre; Magyar Nemzeti Múzeum; Dómmúzeum, Pécs). Kutatási és publikációs megállapodás megkötése a szentendrei Ferenczy István Múzeummal.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Személyes kapcsolatfelvétel a Getty Research Institute vezető munkatársaival (2017. szeptember/október).

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

2017 decemberében az ELTE Bölcsészettudományi Karán a kutatócsoport társszervezésében művészettörténeti konferenciára került sor, amelyen a kutatócsoport vezetője és két további tagja is előadást tartott. A kutatási program első félévében a kutatás tárgyában nem tudott megjelenni nyomtatott publikáció.

MTA–ELTE–SZTE SELYEMÚT KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Hamar Imre, az MTA doktora

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F

telefon: (1) 411 6500/2954; fax: (1) 411 6550

e-mail: hamar.imre@btk.elte.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport ötéves célkitűzése az ókori, középkori és modern Selyemút sokoldalú, elsősorban filológiai és régészeti alapokon nyugvó vizsgálata. 2017 második félévében már speciális témákkal kezdtek el foglalkozni: 1. *Vallások*: altaji sámánizmus, a nyugati keresztény térítők más vallásokkal való találkozási, a manicheizmus keleti és nyugati forrásai, zoroasztrianizmus a Selyemút mentén, a csuvas vallási képzetek, a buddhizmus Khotanban; 2. *Társadalmak és kultúrák találkozási*: a Római Birodalom és Kína egymásról kialakított percepciói, római vonatkozású leletek a Távol-keleten, a nők helyzete a Han-kori Kínában és a Római Birodalomban, az Arany Horda kereskedelme; 3. *Modern Selyemút*: az Új Selyemút kezdeményezés hatásai Kína geopolitikai helyzetére.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Egyik csoporttaguk a Stein Aurél által feltárt, azonban mind ez idáig a maga komplexitásában még sosem vizsgált nyíri pecsétet feldolgozását kezdte meg, ez jelenleg az adatgyűjtés fázisában tart. Egy másik csoporttaguk kimutatta, hogy a Selyemút-rendszer Kelet-Európát érintő részén zajló kereskedelmében, amely különösen fontos volt az Arany Horda számára, nemcsak maguk a kánok, hanem feleségeik is erősen érdekeltek voltak. Harmadik taguk kimutatta, hogy az Új Selyemút kezdeményezés módját ad Kína számára arra, hogy az USA és szövetségesei haditengerészeti fölényéből adódó akadályokat megkerülve szárazföldi útvonalakon áthaladó kőolaj- és földgázvezetékek kiépítése révén úgy szavatolja saját energiabiztonságát, hogy ezt az USA-val való rivalizálás ne veszélyeztethesse.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Kutatási témájukhoz kapcsolódóan két nemzetközi konferenciát is szerveztek, mindkét esetben jelentős számú kínai résztvevővel: 1. „From Khotan to Dunhuang: Case Studies of History and Art along the Silk Road” (ELTE, Bp., 2017.06.13–14.); 2. „One Belt, One Road: Symposium on Art and Art History 一带一路艺术论坛” (Damjanich János Múzeum, 2017.09.29; Szolnok). Egyik kutatójuk 2017. szept. 4–17. között a Shanghai Egyetemen tartott előadásokat a Turkológiai Központ meghívására. A csoport tagjainak jelentős része a magyar felsőoktatásban (ELTE, SZTE) aktívan részt vesz, BA/MA/PhD-szinten tanít, szakdolgozatok konzulense és doktori disszertációk témavezetője.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Dallos E., „A jó (szent) a pogány csuvasoknál.” In: Czövek Judit, Szulovszky János (szerk.) *Közvetítő: Tanulmányok Hoppál Mihály 75. születésnapjára*. Budapest: Magyar Vallástudományi Társaság, 165–171. (2017)

https://www.academia.edu/35479755/Dallos_A_jo_a_csuvasoknal_p165_171

2. Hoppál K., „Vestis serica et odium luxoriae: Kínai selyemleletek Pannoniában.” *Tisicum: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve* 25: 209–222. (2017) https://www.academia.edu/35596425/_Vestis_serica_et_odium_luxoriae_Chinese_silk_finds_in_Pannonia_In_Hungarian
3. Hoppál K., „Through Land and Sea: Long distance connections in Antiquity.” *Hungarian Archaeology* 2017/Summer: 1–6. (2017) https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/35318/Hoppal_E17NY.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Kovács Sz., „Bepillantás a 13–14. századi nyugati keresztény kultúra és térítés kínai és mongóliai emlékeibe.” In: Keller L. (szerk.) „*Teljes tárgylagosság és szigorú valóság*”. *XIII. Nemzetközi Vámbéry Konferencia*. Dunaszerdahely: Vámbéry Polgári Társulás, 1–11. (2017) <http://real.mtak.hu/40885/>
5. Zimonyi, I., „Key Issues of the Early Hungarian History. Theories in the Light of Recent Literature.” *Archivum Eurasiae Medii Aevii* 23: 299–315. (2017)

MTA–PE BUDAPEST RANGSOR KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Telcs András, az MTA doktora
8200 Veszprém, Egyetem u. 10., GTK, A épület
telefon: (1) 532 7433; e-mail: telcs.andras@wigner.mta.hu
honlap: www.gtk.uni-pannon.hu/mta-pe-budapest-rangsor-kutato-csoport/
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatási tervben vázolt projekteket a nyitó konferenciát követően prioritásokkal látták el, és ennek alapján két projekt indítását kezdték meg:

Országok, illetve egyetemek, és azok indikátorainak biklaszterezése,
ERASMUS-adatok alapján az utazási szokások, egyetemek szerepének elemzése.

A kutatási tervükben az első évre meghatározott feladatok közül az alábbiakban értek el eredményeket:

Szakirodalom áttekintése, belső riportok elkészítése. – Folyamatosan történik, a két elsőként választott projekthez lényegében megvalósult.

Kapcsolatfelvétel hazai hasonló témájú kutatások műhelyeivel. – A tervezettnél lassabban halad, nemzetközi partnerek kevésbé reagálnak.

Kapcsolatfelvétel határon túli magyar egyetemekkel. – A tervezettnél lassabban halad, nemzetközi partnerek kevésbé reagálnak.

Más rangsorokkal foglalkozó műhelyek azonosítása. – Szinte teljes körben megvalósult.

A nemzetközi adatforrások első felmérése. – Szinte teljes körben megvalósult.

A nemzetközi vizsgálati ág kutatási kérdéseinek véglegesítése. – Megvalósult az első két projekt kapcsán, a többire vonatkozóan iniciatívák születtek.

Projektindító konferencia szervezése. – Lezajlott, minden csoporttag és a legtöbb külső partner részt vett, aktívan segítette a projekt megalapozását.

Adattárház tervezése, előkészítése. – ERASMUS, ETER, World Bank, adatbázisok releváns elemeit integrálták saját adatbázisukba. Ezek egy részét átadták a gráfvizualizációt készítő partnernek (CERN-együttműködés).

II. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

2016. 06. 12-én projektindító konferenciát szerveztek. A témában elismert szaktekintélyek tartottak előadást (Török Ádám, Abonyi János, Manchin Róbert, Kiss László, Sebők Anna).

A CERN, WIGNER FK és BME között létrejött kutatási, együttműködési megállapodás részeként a kutatócsoport egy részprojekt magyar partnere, amely az európai egyetemek hálózatának elemzését célozza.

III. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az MTA és az FWO (Belga Kutatási Alap) közötti [kétoldalú nemzetközi kutatási projektek mobilitási támogatási](#) pályázaton nyert a kutatócsoport pályázata. Az elnyert összegről a beszámoló időpontjában még nem kaptak tájékoztatást.

MTA–PTE KRITIKAI TANULMÁNYOK KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Weiss János, az MTA doktora

7624 Pécs, Ifjúság útja 6. „B” épület

telefon: (72) 503 600/24692

e-mail: janosweiss@gmail.com

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport célja a kritikafogalom tanulmányozása és történeti-szisztematikus kontextusban való értelmezése, a Frankfurti Iskola programjához csatlakozva.

Az első két évben a kutatócsoport a kritikafogalom történeti gyökereit tanulmányozza a 17–19. század közti időszakra fókuszálva. Az első félévben a kutatási tervüknek megfelelően Bacon, Descartes, Hobbes és Leibniz legfontosabb szövegeit előadások és viták keretében dolgozták föl. Megkezdtek a 2018 nyarára kitűzött konferencia szervezését, melynek címe „A kritika fogalma a 17–18. században” lesz.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Bacon és Descartes esetében a filozófia megalapozására tett ismeretelméleti kísérleteiket és a tudományképüket vizsgálták. A kritika mindkettejükénél megjelent a skolasztikus gondolkodás kritikájaként és a tekintélyelvű gondolkodás elutasításaként. Bacon filozófiája a skolasztika által alkalmazott kritika kritikájáról is szól; s egyben arról a felismerésről, hogy a hasznosság és a haladás jegyében eljáró módszeres, rendszeres tapasztalás új kezdetet, új célokat, új módszert jelent. Descartes egyrészt elismeri a kritika szükségességét, s ezzel a tudás továbbépíthetőségét, másrészt a tudás végső megalapozását keresi, így próbálván megtalálni a megismerés végső és bírálhatatlan fundamentumát. Hobbes metafizikáját először is a filozófiai kritika meghatározásaként, határainak kijelöléseként értelmezték. Majd a *Leviatánon* keresztül a gyakorlati filozófiára, vagyis a társadalom kritikai vizsgálatának lehetőségfeltételeire helyezték a hangsúlyt. Hobbes volt az, aki a társadalmi szerződés és az uralmi szerződés implicit elkülönítésével megteremtette a társadalom (lehetséges) kritikai elemzésének perspektíváját. Leibniz kapcsán vizsgálták, hogyan alkalmazza a differenciális kalkuluszt közvetlenül metafizikai problémák megfogalmazására: hogyan jelenik meg a matematikai módszer logikai alapelveiben, fogalomanalízisében, illetve pszichológiai elméletében. Emellett Leibniz természetfilozófiájáról, annak metafizikai és tudományelméleti tétjeiről beszéltek a Leibniz-Clarke levelezés kapcsán.

A projekt keretében elkészült Axel Honneth *Leiden an Unbestimmtheit* című könyvének fordítása (mely majd a Hegellel való foglalkozásban lesz a kutatók segítségével), valamint egy tanulmány a transzcendentális megközelítés és a kritika kapcsolatáról.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatóhely kapcsolatai: ELTE BTK Filozófia Intézete, MTA Pécsi Területi Bizottsága. Az ELTE-vel közösen szervezik a 2018 nyarára kitűzött konferenciát.

A csoport tagjai a PTE filozófia szakán mindannyian részt vesznek az oktatói munkában (azáltal, hogy az előadásokat megnyitják a hallgatónak). A csoport vezetője a PTE Filozófia

Tanszékén tanszékvezetőként dolgozik. A csoport egyik tagja a PPKE filozófia szakán óraadó, egy másik a Wesley János Főiskolán kutató.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

A projekt keretében készült első publikációk csak a következő félévben fognak megjelenni.

MTA–PPKE FRAKNÓI VILMOS RÓMAI TÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tusor Péter, az MTA doktora
2087 Piliscsaba, Egyetem u. 1.
telefon: (26) 375 375/2956; fax: (26) 375 375/2917
e-mail: tusor@btk.ppke.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport 5 évre alakult az MTA TKI által támogatott kutatócsoportként. A munkát a Lendület program keretében megkezdett célkitűzéseket követve, a nagy múltú vatikáni magyar kutatások szervezett, intézményesülő felújításaként, illetve folytatásaként, a kutatócsoport kvázi kutatóintézeti jellegét megtartva kívánják 3 fő irányba folytatni: késő középkor (14–15. század), kora újkor (16–18. század, 17. századi súlyponttal), 20. század. Az első évre a Lendület program fontosabb kutatási eredményeinek realizálását, kontinuus továbbvitelét, a Fraknói-kutatócsoport működési struktúrájának kiépítését tüzték ki célul és ezt meg is valósították, lásd alább.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

I. Kiadásra került a kutatócsoport programadó tanulmánykötete *Magyarország és a római Szentszék II.* címmel, amely a VIII. Hungarológiai Kongresszus 21. századi vatikáni magyar kutatások szimpóziúmán elhangzott előadások tanulmány változatait tartalmazza. A kötet a kutatócsoport 2017. október 11-én a Pécsi Tudományegyetemen rendezett első műhelyszemináriumán került bemutatásra. **II.** Megtalálták Pázmány Péter kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvét Pietro Aldobrandini frascatii magánlevéltárában és a dokumentumot magyarra fordítással és részletes kísérőtanulmánnyal együtt publikálták. A kötet a kutatócsoport 2017. december 15-én a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen rendezett második műhelyszemináriumán került bemutatásra. **III.** Lefordításra és kiadásra került Wolfgang Reinhardnak, a konfesszionalizációs modell megalkotójának 2017 májusában a Lendület kutatócsoport szervezésében az MTA-n elhangzott előadásának tanulmány változata a *Collectanea Studiorum et Textuum* sorozat új, harmadik alsorozatában. **IV.** Silvano Giordano vendégprofesszor tartott a Fraknói kutatócsoport meghívására előadást 2017. november 16-án a PPKE BTK-n. **V.** A Bischofslexikon zárómunkálatai, Benedikt Rupp vendégkutató. **VI.** Konferenciaelőadások, lásd: www.institutumfraknoi.hu

b) Tudomány és társadalom

Kutatásaik során továbbra is alapvetőnek tartják az objektivitást, a tudományos utánpótlás kinevelését és rendezvényeik, honlapjuk révén a szakszerű tájékoztatást.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A Lendülettől megörökölt kapcsolatokat ápolják. 2017-ben különösen: a római Teresianum és a Pontificia Università Gregoriana-val, illetve a Bécsi Universitát Wien, Kirchengeschichtliches Institut, valamint a freiburgi Albert-Ludwigs-Universitát-el.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Gróf Klebelsberg Kunó-ösztöndíj (vatikáni kutatások, 2 hónap) (1 M); Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (4,46 M); PPKE KAP projekt, késő középkori, kánonjog-történeti program (5+5 M)

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Magyarország és a római Szentszék II. Vatikáni magyar kutatások a 21. században (CVH I/15). Szerk. Tusor Péter–Szovák Kornél–Fedeles Tamás. Budapest–Róma: MTA–PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport (2017)

MTA–PPKE SERDÜLŐKORI FEJLŐDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kovács Ilona, az MTA doktora

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

telefon: (1) 327 5927; fax: (1) 327 5927

e-mail: kovacs.ilona@btk.ppke.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport célja, hogy a serdülőkori fejlődés kutatásának egyik legnehezebb módszertani problémáját a ma rendelkezésre álló legmodernebb eszközökkel megoldja. A serdülőkori fejlődés kutatásának problémája az, hogy nem pusztán az életkor (vagyis a tapasztalatok mennyisége), hanem a hormonális érettség (biológiai kor) is befolyásolja a fejlődést, az érettség pedig rendkívül nagy egyéni változékonysággal rendelkezik. Ezért a kutatócsoport most a világon először az ultrahangos csontkor-meghatározást felhasználva, olyan csoportokat hasonlít össze kognitív és agyi érettség szempontjából, melyek a biológiai kor és életkor tekintetében világosan disszociálódnak. Ezzel a módszerrel az érés és a tapasztalat eltérő hatásait tudják elkülöníteni a serdülőkori fejlődés során.

Az MTA 2017-ben kezdődött támogatását a PPKE Központi Alapok Program támogatása egészítette ki. A két támogatási forrás segítségével hozták létre a 'BÉTA csapatot'. A BÉTA a *Biológiai Érés és T*Apasztalat a serdülőkori kognitív és agyi fejlődésben hosszabb projektcímből alakult ki. A BÉTA projekt céljai azonosak a kutatócsoporti projekt céljaival, de a támogatás elnyerése óta sokat finomodtak. Amennyiben lehetséges, a későbbiekben szeretnék a csoportot MTA–PPKE BÉTA Kutatócsoporttá átnevezni.

A BÉTA csapatban tehát egyaránt vannak MTA és PPKE által finanszírozott szakemberek, akik között a projektkezdés előtt kétnapos szervezetfejlesztési workshop keretében dolgozták ki a munkamegosztás részleteit. A BÉTA csapat jelenleg 20 főből: 7 'senior' kutatóból, 9 fiatal munkatársból, és 4 együttműködő partnerből áll. A seniorok a projekt egy-egy nagy szakmai témakörére koncentrálnak, és elméleti háttér, valamint szervezés szempontjából is összefogják azokat. A fiatal kollégák között oszlik el az adatfelvétel és az adminisztráció.

Fontos megemlíteni, hogy a BÉTA projekt arculati elemeit is kidolgozták. Így az al-projektekhez van egységes logójuk, Facebook-jelenlétük, saját honlapjuk (hamarosan hozzáférhető), poszterformátumuk és szórólapjaik. Természetesen az MTA támogatása valamennyi esetben fel van tüntetve.

Az arculat kidolgozása azért is fontos volt, mert a projekt megvalósításának első lépése több száz serdülőkorú gyermekkel rendelkező család bevonása a vizsgálatokba. Ez úgy történik, hogy szórólapjaik, Facebook-oldaluk, honlapjuk segítségével hirdetnek, illetve iskolákat keresnek meg. Eddig négy középiskolával sikerült szoros együttműködést teremteniük, és az iskolákba kitelepített ultrahangos csontkormérő készülék segítségével sikerült elvégezniük a csontkor tekintetében tervezett szűrővizsgálatot. Ennek eredményeként már 27 serdülőkorú alanyt ki is tudtak választani a projektben megjelölt csoportokba. Tehát vannak olyan alanyaik, akiknek a csontkora megegyezik az életkorával, és vannak olyanok, akiknél a csontkor megelőzi az életkort, vagy lemarad mögötte. A 27 alanyból 22 lány laboratóriumi vizsgálatát fejezték be az első félév során. A laboratóriumi vizsgálatok magukban foglalják a kognitív flexibilitás mérését (Nemo és numerikus Stroop feladatok), az intelligencia (WISC) és az érzelmi intelligencia mérését, a finommozgásos készségek felmérését (FT), a HD-EEG nyugalmi állapotú mérését, a végrehajtófunkciók EEG korrelátumainak mérését, és az alvásvizsgálatokat. Az eredmények elemzésére az 50 fős kohort adatgyűjtésének befejezésekor kerül sor.

MTA–SZTE ANTIKVITÁS ÉS RENESZÁNSZ: FORRÁSOK ÉS RECEPCIÓ KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Vigh Éva Zsuzsanna, az MTA doktora
SZTE Olasz Tanszék 6722 Szeged, Petőfi Sándor sgt. 30–34.
telefon: (62) 544 375; (20) 393 4390

e-mail: eva.vigh@libero.it; humanitas.szte@gmail.com

honlap: <http://klasszika.hu/mta-tamogatott-kutatocsoport/>;

<https://www.facebook.com/antikvitaseneszansz/>

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport a megalakulása után fő feladatának tekintette a korábbi eredmények áttekintését követően a kutatások és a lebonyolítás módozatainak az összehangolását, az eredmények közzétételének időrendi megtervezését. Továbbá létrehívott egy évenként megjelentetendő (*Antikvitás & Reneszánsz* című) tudományos folyóiratot, amely a kutatási részeredményeket, workshopok közleményeit publikálja, teret nyitva a témába illő hazai és nemzetközi kutatások közzétételére is.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport tagjai rendszeresen részt vettek bel- és külföldi konferenciákon (az előadások megjelenése 2018-ban várható). Fontosabb konferenciaszervezések:

– „Sapiens Ubique Civis V” – Student Conference in Classical Studies – Szeged 2017: nemzetközi konferencia (2017. 08. 30.–09. 02.); – A kutatócsoport bemutatkozó konferenciája (2017.11. 24.); – „A reformáció és a katolikus megújulás latin nyelvű irodalma” – III. Neolatin Konferencia (2017. dec.)

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjainak fontos célkitűzése, hogy a kutatási eredményeket tudománynépszerűsítő előadások, szabadegyetemi kurzusok, gimnáziumi diákszimposium formájában is terjessze és felkeltse az érdeklődést a kutatások iránt. Ennek keretében előadás hangzott el.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatómobilitás fontos része a más felső oktatási intézményekkel (PPKE, ELTE, DE) és kutatóintézetekkel (MTA BTK Irodalomtudományi Intézet) való együttműködés. A senior kutatók teljes óraszámban oktatnak, szakdolgozatok témavezetői, a SZTE Irodalomtudományi doktori képzésben témavezetőként vesznek részt. A fiatal kutatók is óraadóként két tanszék oktatási feladataiból veszik ki részüket.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport két tagja nyert (500 E, ill. 800 E Ft-ot) a NKA könyvkiadási pályázatán 2018 végén megjelentetendő két kötet kiadására támogatást.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Affiliációval megjelent közlemények

1. G. Gellérfi-Csizmadia: *Obscenity or Taboo? Remarks on Profanities in Juvenal and Martial*. *Graeco-Latina Brunensia* 22: 161–170. (2017)
2. Ertl P.: *Petrarca Fortuna-könyve Benvenuto da Imola Dante-kommentárjában: a hét főbűn*. *Dante Füzetek*, 14: 98–135. (2017)
3. Ertl P. rec.: L. C. Rossi: *Studi su Benvenuto da Imola*, Firenze, SISMEL - Edizioni del Galluzzo, 2016. *Verbum*, 18: 261–266. (2017)
4. Molnár A. rec.: *Lymbus 2016. Magyarságtudományi forrásközlemények* [Lymbus 2016. *Fonti di ungarologia*]. Budapest: Balassi Intézet & MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2016. *Verbum*, 18: 268–274. (2017).

MTA–SZTE OSZMÁN-KORI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Papp Sándor László, az MTA doktora
6722 Szeged, Egyetem u. 2.
telefon: (20) 458 8935
e-mail: papps@hist.u-szeged.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2017. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

Elkezdődött a forrásfeltárás, amelynek fő helyszíne a Haus-, Hof- und Staatsarchiv volt. A Türkische Urkunden-t (tartalmazza az oszmán okleveleket, időnként fordításokkal, a latin nyelvű császári ratifikációs okmányok másolatai mellett az eredetivel szinte azonos értékű példányokat) és a Staatsverträge anyagát nézték át. Megkezdődött a HHStA-val közösen vállalt feladat, a gyűjtemény modern kori rendezése (iratidentifikálás, dátumfeloldás, értelmezés), valamint további iratanyag-feldolgozás indult: Orientalische Konzularakademie (Bécs), a BOA, Atatürk Könyvtár (Isztambul), MNL OL, ELTE EKK (Budapest).

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kiadásra tervezett békeszerződések köréből feltártak számos török és a legtöbb latin nyelvű ratifikációs oklevelet. A további cél, hogy minden esetben eredeti példányok kerüljenek feldolgozásra. A feltáró munkát ki kell terjeszteni a békeszerződések létrejöttének forrásaira is. 2017-es tanulmányuk rámutat az ebben rejlő lehetőségekre, amelyekhez további alapos és szerteágazó levéltári kutatómunka szükséges. Jelen munkaszakasz az alapkutatásra koncentrálna. A kutatás jelentősége a nemzeti kulturális örökség szempontjából, hogy a birodalmi ütközőzónában elterülő Magyar Királyság és Erdély helyzetének megértését segíti politika- és diplomáciatörténeti szempontból, hazánk nemzetközi szerepét a megfelelő helyre emelve.

b) Tudomány és társadalom

Az Újkor.hu interjút készített tudományos segédmunkatársukkal. Ugyanő az *SZTE Kutatók Éjszakáján*, vezetőjük az MVSZ *A magyar államiság keresztény és muszlim szimbólumai* rendezvényén tartott előadást. Fialat kutatóik az egyetemi hallgatóikkal Szegeden az MNL CSML-ben vettek részt rendhagyó órán, a szaktudományos érdeklődés erősítése céljából.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Munkatársuk Kristó-díjat, kutatóik több bécsi kutatóösztöndíjat nyertek. A Bécsi Egyetemen a csoportvezető, segédmunkatársuk a mainzi egyetemen meghívott előadóként, míg egy másik csoporttag egy egrri konferencián tartott előadást. Együttesen bekapcsolódtak a szegedi egyetemi oktatásba.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Sikerrel pályáztak az MTA-hoz *Egyiptomi–magyar kapcsolatok a modern korban* címmel.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Brandl Gergely – Göncöl Csaba – Juhász Krisztina – Marton Gellért Ernő – Szabados János: Válogatott források az 1627. évi szőnyi békeszerződés történetéhez. LYMBUS. 15. Budapest: KKM – Balassi Intézet – MTA BTKK. 151–203. (2017)

**A BÖLCSÉSZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT
KUTATÓCSOPORTOK FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2017-BEN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,0	Ebből kutató ² :	3,0
PhD, kandidátus:	1,0	MTA doktora:	0,0
		Rendes tag és levelező tag:	0,12
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	31
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	24
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	14
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	7
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	5
idegen nyelven:	5
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1
idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	3
idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	50	Összes független hivatkozások száma:	50
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	12	hazai:	28
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	8
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	7

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	3
Témavezetések száma: TDK munka:	7
Diplomamunka (BSc):	9
Diplomamunka (MSc):	5
PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		8516	E Ft
Teljes saját bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	1,42	Ebből kutató ² :	1,42
PhD, kandidátus:	0,66	MTA doktora:	0,0
Rendes tag és levelező tag:			0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	6
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	3
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	22	Összes független hivatkozások száma:	22
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	9	hazai:	15
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	8	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	1
Témavezetések száma: TDK munka:	3
Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	5
PhD:	8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	7044	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,0	Ebből kutató ² :	4,0
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0,0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1
			2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	7
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	7
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	6
idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	17	Összes független hivatkozások száma:	17
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	7	hazai:	10
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	4

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	4
Témavezetések száma: TDK munka:	2
Diplomamunka (BSc):	9
Diplomamunka (MSc):	2
PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	16 196	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE–DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	1,94	Ebből kutató ² :	1,94
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora:	0,19
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,75

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	3
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	3
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2
idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	29	Összes független hivatkozások száma:	29
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	4	hazai:	20
Nyilvános esemény megrendezése:	5	kulturális rendezvények:	8
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	1
Témavezetések száma: TDK munka:	2
Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc):	4
PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	9948	E Ft	
Teljes saját bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	0		
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:	0		
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:	0		
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft	
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0		
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft	
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft	

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2,0	Ebből kutató ² :	1,0
PhD, kandidátus:	0,0	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			4
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			4
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	6	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	9	Összes független hivatkozások száma:	6
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		8275 E Ft
Teljes saját bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Turkológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	2,0	Ebből kutató ² :	1,0
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		2
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		2
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven: 0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven: 1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	9	idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	42	Összes független hivatkozások száma:	42
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	5	hazai:	1
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	0

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		0
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc): 1
Diplomamunka (MSc):	1	PhD: 2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	11 068	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE–SZTE Elméleti Nyelvészeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	5,0	Ebből kutató ² :	5,0
PhD, kandidátus:	4,0	MTA doktora:	0,0
Rendes tag és levelező tag:			0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	5
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	5
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2
idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	51	Összes független hivatkozások száma:	49
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	4
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	4	hazai:	1

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	4
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	2
PhD:	1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	22 220	E Ft
Teljes saját bevétel:	535	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	535	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6,0	Ebből kutató ² :	5,0	
PhD, kandidátus:	4,0	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :				0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :				1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :				15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :				14
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				7
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:		0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:		0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	4	idegen nyelven:		2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:		0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2	idegen nyelven:		0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	66	Összes független hivatkozások száma:	63
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			4
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	23 615	E Ft
Teljes saját bevétel:	5432	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	5432	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Közszolgáltatási Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2,0	Ebből kutató ² :	2,0
PhD, kandidátus:	1,0	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			20
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			19
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			12
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	4	idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	88	Összes független hivatkozások száma:	83
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	8	hazai:	12
Nyilvános esemény megrendezése:	5	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	10
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			2
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	14
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	7

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	15 848	E Ft
Teljes saját bevétel:	10 000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	5000	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	5000	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	8,0	Ebből kutató ² :	7,0
PhD, kandidátus:	4,0	MTA doktora:	0,5
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			5,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	13
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	74	Összes független hivatkozások száma:	72
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	7	hazai:	16
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	8
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	8

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	7
Témavezetések száma: TDK munka:	2
Diplomamunka (BSc):	1
Diplomamunka (MSc):	0
PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	28 656	E Ft
Teljes saját bevétel:	800	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	800	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	5,0	Ebből kutató ² :	5,0
PhD, kandidátus:	4,0	MTA doktora:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0,0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0
			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	7
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	6
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	1
idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	83	Összes független hivatkozások száma:	83
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	3	hazai:	26
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	5
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			7
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	6	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	3

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	5
Témavezetések száma: TDK munka:	4
Diplomamunka (BSc):	8
Diplomamunka (MSc):	7
PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	19 496	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6,0	Ebből kutató ² :	4,0
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora:	0,25
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			5,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		18
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		18
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		8
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven: 0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven: 4
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	3	idegen nyelven: 2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	2	Összes független hivatkozások száma:	2
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	9	hazai:	35
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	2

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		4	
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	1
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	13

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	27 317	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,6	Ebből kutató ² :	4,6
PhD, kandidátus:	4,5	MTA doktora:	0,0
		Rendes tag és levelező tag:	1,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	4
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	4
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2
idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	70	Összes független hivatkozások száma:	68
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	7	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	4
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	2
PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	22 879	E Ft
Teljes saját bevétel:	12000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	12 000	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,0	Ebből kutató ² :	2,0
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora:	0,25
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	4
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	4
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	7	Összes független hivatkozások száma:	7
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	7	hazai:	4
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	2
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	4
Diplomamunka (MSc):	1
PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 429	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	6,0	Ebből kutató ² :	5,0
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0,0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0
			3,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	6
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2
idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	3
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	10	Összes független hivatkozások száma:	9
--	----	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	2	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	4
Témavezetések száma: TDK munka:	1
Diplomamunka (BSc):	1
Diplomamunka (MSc):	2
PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	22 803	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–HIM–SZTE–MOL Magyar Medievalisztikai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	7,0	Ebből kutató ² :	7,0
PhD, kandidátus:	7,0	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			20
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			17
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			8
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	5	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	311	Összes független hivatkozások száma:	302
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	30 509	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	4,0	Ebből kutató ² :	3,0
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora:	1,0
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	17
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	6
idegen nyelven:	6
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	6
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	65	Összes független hivatkozások száma:	63
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	10	hazai:	12
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			25
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	6	hazai:	6

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	3
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0
PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	21 636	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,0	Ebből kutató ² :	4,0
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora:	0,25
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	21
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	17
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	11
idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	4
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	28	Összes független hivatkozások száma:	27
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	18	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	7
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	4

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	4
Témavezetések száma: TDK munka:	1
Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	1
PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	24 138	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PPKE Magyar Nyelvtudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	6,0	Ebből kutató ² :	6,0
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0,0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0
			4,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	45	Összes független hivatkozások száma:	20
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	8	hazai:	22
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	6
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	6
Diplomamunka (MSc):	6
PhD:	9

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 488	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6,0	Ebből kutató ² :	6,0
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora:	0,25
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			3,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		4
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven: 0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven: 1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	28	Összes független hivatkozások száma:	21
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	11	hazai:	11
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	2

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		4	
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	16
Diplomamunka (MSc):	6	PhD:	11

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	29 318	E Ft
Teljes saját bevétel:	62265	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	62 265	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PTE Összehasonlító és Európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,0	Ebből kutató ² :	3,0
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora: 1,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			9
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	67	Összes független hivatkozások száma:	55
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	2	hazai:	8
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			7
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			3
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	10
Diplomamunka (MSc):	20	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	22 859 E Ft
Teljes saját bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:	3
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:	0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	5,0	Ebből kutató ² :	4,0
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora:	0,1
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			3,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	17
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2
idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1
idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	318	Összes független hivatkozások száma:	310
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	13	hazai:	35
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	10	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	4
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	2
PhD:	13

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	19 858	E Ft
Teljes saját bevétel:	10 678	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	10 678	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	7,0	Ebből kutató ² :	5,0
PhD, kandidátus:	5,0	MTA doktora:	0,25
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		38
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		25
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		4
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven: 3
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	13	idegen nyelven: 5
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	3	idegen nyelven: 1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	6	idegen nyelven: 2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	41	Összes független hivatkozások száma:	41
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	16	hazai:	37
Nyilvános esemény megrendezése:	8	kulturális rendezvények:	10
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	14	hazai:	17
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		5	
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	32 601	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–BGE Makrogazdasági Fenntarthatósági Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	1,37	Ebből kutató ² :	1,37
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora:	0,12
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,75

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			2
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			2
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	15
Diplomamunka (MSc):	11	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		7500 E Ft
Teljes saját bevétel:		1200 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		1200 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Középkori Magyarország építészeti tagozatának és ornamentális faragványainak thesaurusa Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	0,4	Ebből kutató ² :	0,1
PhD, kandidátus:	0,1	MTA doktora:	0,0
Rendes tag és levelező tag:			0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			0
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			0
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	8
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		7500 E Ft
Teljes saját bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE–SZTE Selyemút Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,0	Ebből kutató ² :	3,0
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora:	0,3
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	5
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	5
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	
idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	9	hazai:	8
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	1

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	3
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	8
Diplomamunka (MSc):	1
PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	12 500	E Ft
Teljes saját bevétel:	3267	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	2520	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	747	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PE Budapest Rangsor Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	2,0	Ebből kutató ² :	1,0
PhD, kandidátus:	1,0	MTA doktora:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	
		0	
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :		1,0	

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	1
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	1
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	
idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	8
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	1

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	1
Témavezetések száma: TDK munka:	2
Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2
PhD:	1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	9000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PTE Kritikai Tanulmányok Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2,62	Ebből kutató ² :	2,62
PhD, kandidátus:	1,75	MTA doktora:	0,12
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			4
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	0
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	0
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	
idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	2
Témavezetések száma: TDK munka:	1
Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	0
PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	9000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PPKE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,0	Ebből kutató ² :	2,0
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora:	1,0
Rendes tag és levelező tag:			0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			28
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			24
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	13	idegen nyelven:	4
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	18
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	5
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	2

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	11 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	15 460	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	15 460	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PPKE Serdülőkori Fejlődés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,0	Ebből kutató ² :	3,0	
PhD, kandidátus:	0,3	MTA doktora: 0,1	Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :	0			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :	1,0			

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	0		
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	0		
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	0		
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0		
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0		
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	1
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :	2		
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	1

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	3		
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	12 500	E Ft
Teljes saját bevétel:	18 000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	3000	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	15 000	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció
Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	1,0	Ebből kutató ² :	1,0
PhD, kandidátus:	0,3	MTA doktora:	0,1
Rendes tag és levelező tag:			0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			7
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			2
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			2
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	2	hazai:	18
Nyilvános esemény megrendezése:	8	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	4
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	9000	E Ft
Teljes saját bevétel:	1300	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	1300	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Oszmán-kori Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3,0	Ebből kutató ² :	3,0
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora:	0,1
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	1
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	1
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	
idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	2	hazai:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	3
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0
PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	9000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

**BÖLCSÉSZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-
KUTATÓCSOPORTOK**

MTA–BCE LENDÜLET STRATÉGIAI INTERAKCIÓK KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tasnádi Attila, az MTA doktora

1093 Budapest, Fővám tér 13–15.

telefon: (1) 482 7442; fax: (1) 482 7430

e-mail: attila.tasnadi@uni-corvinus.hu; honlap: <http://sikcs.uni-corvinus.hu>

a kutatócsoport működési ideje: 2012–2017

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport 5 éves terve szerinti fő célkitűzés a gazdasági szereplők közötti stratégiai kölcsönhatások vizsgálata. A kutatás elsősorban állami, illetve részben állami tulajdonú vállalatok által követendő társadalmi többletnövelő stratégiák meghatározására, versenykorlátozó mechanizmusok vagy információs hátrány okozta piaci negatív mellékhatások szabályozóhatóságon keresztüli csökkentésére, és piaci szereplők véleményformálódási folyamatával kapcsolatos alapkutatásra irányul.

A klasszikus hasznosságelmélet kiterjesztésének egyik formája azt feltételezi, hogy a fogyasztói döntéshozatal során a fogyasztók korábbi információktól nem elvonatkoztatva hozzák meg döntéseiket. Ilyen például az árhorgony jelensége, amely azon a feltevésen alapszik, hogy a fogyasztók rezervációs ára nem kizárólag a preferenciarendezés függvénye, hanem az adott termék korábban megfigyelt piaci árai is befolyásolják azt. Ezt vizsgálta többek között Ariely et al. (2003, 2006). Mivel ez ellentétes a hagyományos piacszerkezeti modellek feltevéseivel, valószínűsíthető, hogy azok kimenetelei is más eredményre vezetnek, ha figyelembe vesszük ezt a hatást. Konkrétabban, a kutatócsoport arra a kérdésre kereste a választ, hogy az árhorgony létezése hogyan befolyásolja differenciált termékeket gyártó vállalatok árversenyét.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az árhorgony egy adott termékhez tartozó referenciaár (pl. piacra lépéskor választott ár), a fogyasztó ehhez viszonyítva dönti el, hogy milyen áron hajlandó megvásárolni a terméket. Egy differenciált termékes Bertrand oligopóliumban, ha a referenciaárak árhorgonyként hatnak, az befolyásolja a kartellstabilitást, vagyis azt, hogy a vállalatok milyen feltételek mellett tudnak egy kartellszerződést fenntartani. A kutatócsoport megmutatta, hogy az árhorgonynak árcsökkentő hatása van, illetve hogy egy árkartell kialakulásának és fenntartásának valószínűsége kisebb árhorgony mellett, mint annak hiányában (Bakó és Kálcz-Simon, 2017).

A szavazási eljárások közötti optimalizációs feladatok segítségével történő kompromisszumos választással többen is foglalkoztak. Az ismert megközelítésekben közös, hogy a valamilyen értelemben kívánatos követelményektől vett távolságot, és ezen követelmények teljesülése által előírt kimenetelektől való eltérések számát minimalizálják. A kutatócsoport ettől eltérően nem a fenti értelemben vett távolságot minimalizálta, hanem a nem kívánatos diktatórikus kimenetelektől vett távolságot maximalizálta. Eredményként a fordított többségi és a többségi szavazás adódott (Bednay, Moskalenko és Tasnádi, 2017).

A kutatócsoport kooperatív játékok olyan allokációs eljárásait is vizsgálta, amelyek a játékosok előre rögzített sorrendjében határozzák meg az egyes kifizetéseket. Közös jellemzőjük, hogy amennyiben a kapott allokáció a magba esik, akkor a magnak egy

extremális pontját kapjuk. A csoport bemutat két hierarchikus összefüggésrendszert, mely a kiegyensúlyozott játékok osztályán általánosan érvényes a lexikografikus allokációk között.

A hozzárendelési játékok osztályán a kutatócsoport legfontosabb eredménye, hogy a 'lemaral' vektorok halmaza (amit a duálisan elfogadható kifizetésvektorok halmazán a játékosok minden lehetséges prioritási sorrendjére végrehajtott lexikografikus maximalizálási eljárások eredményeiként kapunk), a 'lemacol' vektorok halmaza (amit a magon végrehajtott lexikografikus maximalizálási eljárások eredményeiként kapunk) és a mag extrémális pontjainak halmaza egybeesik. További eredmény, hogy a maghoz hasonlóan, a duálisan elfogadható kifizetésvektorok halmazát is teljesen meghatározzák az egyszereplős és a vegyes páros koalíciók. A kutatócsoport bemutat egy hatékony és csak elemi műveletekből álló algoritmust a duál koalíciós értékek kiszámítására, ami lehetővé teszi az Alexia-érték (ami a lemacol vektorok átlaga) kiszámítását a duális hozzárendelési játék teljes koalíciós függvényének meghatározása nélkül is (Núñez és Solymosi, 2017).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport vendégelőadója volt Sonal Yadav (University of Padova) 2017. március 27-től április 1-ig.

A kutatócsoport programbizottsági tagságon keresztül társszervezője volt a Moszkvában megrendezett Oligo 2017 Workshopnak (<http://conference.nes.ru/oligo2017>), amely a négy évvel korábban Budapesten elindított Oligo 2013 Workshop folytatása volt. Az Oligo Workshop sikeres szériának bizonyult, 2014-ben Rómában, 2015-ben Madridban, 2016-ban Párizsban került megrendezésre.

IV. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bakó B, Kálec-Simon A: Nothing so Certain as your Anchors? A Consumer Bias that may Lower Prices and Prevent Cartels. *Journal of Industry, Competition and Trade*, 17:(3), 273–282 (2017) (<http://dx.doi.org/10.1007/s10842-016-0238-8>)
2. Bednay D, Moskalenko, A., Tasnádi A: Does avoiding bad voting rules result in good ones? *Operations Research Letters*, 45:(5), 448–451 (2017) (<https://doi.org/10.1016/j.orl.2017.07.001>)
3. Núñez M., Solymosi T: Lexicographic allocations and extreme core payoffs: the case of assignment games. *Annals of Operations Research*, 254:(1-2), 211–234 (2017) (<http://dx.doi.org/10.1007/s10479-017-2435-1>)

MTA–DE LENDÜLET MAGYARORSZÁG A KÖZÉPKORI EURÓPÁBAN KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Bárány Attila Pál, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon: (52) 512 900/22130; fax: (52) 412 336
e-mail: barany.attila@arts.unideb.hu; honlap: <http://memhung.unideb.hu/>
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A középkori Magyar Királyság Európában elfoglalt helyét, a róla élő képet, diplomáciai kapcsolatrendszerét és – írott, ikonográfiai és tárgyi – forrásait tárja fel a kutatócsoport külföldi levél- és kéziratárakban. Kontaktológiai, imagológiai és Hungarica-kutatást végeznek. A kutatás területei: Magyarország és Nyugat-Európa, illetve a Szentszék a késő-középkorban; a Német Lovagrend, valamint Lengyelország és Litvánia kapcsolatai. Folytatják kutatásaikat a francia–magyar kapcsolatok késő középkori történetét illetően. A forrásokat közlő online digitális adatbázist folyamatosan bővítik.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Ismeretlen forrásokat tártak fel (diplomáciai levelezés, követjelentések, megbízások, sokpecsétes oklevelek, pecsétek; különösen a lengyelországi, Zsigmond- és Jagelló-kori diplomáciai iratok). Levél- és kéziratári kutatást, digitalizálást végeztek Franciaországban (*Bibliothèque nationale de France* és *Archives nationales* – Párizs és Angers). Az *Archives nationales*-ban a Trésor des chartes, Section L, LL, J és JJ – az 1789 előtti állomány – szisztematikus kutatását folytatták. Sor került a mikrofilmen elérhető kéziratok hely- és személynévmutató átvizsgálására. Egyik vezető kutatójuk a Magyarországon élt francia közösséggel foglalkozik, másrészt igyekszik feltárni Foix-Candale-i Anna magyar királyné hazai birtokállományát. Folytatták kutatásaikat Ausztriában (kolostori levéltárak), Rómában (*Biblioteca Apostolica, Archivio Segreto Vaticano*). Velencében és Milánóban Zsigmond itáliai tartózkodásának kutatásához találtak újabb forrásokat. Megjelent Zsigmond király velencei diplomáciai kapcsolatairól írott monográfiájuk első része. Dolgoztak a rostocki *Archiv der Hansestadt*-ban. A korábban feltárt magyar vonatkozású ősnymtatvány – *Legenda S. Albani martyris*, Pierpont Morgan Library-ban (New York) – feldolgozása folyamatban van. Magyarország spanyol kapcsolatai (1387–1526) terén munkatársuk folytatja munkáját. A varsói levéltár (*Archiwum Głównie Akt Dawnych*) magyar vonatkozású anyagának összegyűjtését befejezték. Forrásközlést adnak ki. Szlovákiában folytatják a megkezdett munkát, teljességében még nem dolgozták fel Lőcse, Késmárk, Ólubló városi levéltárait; vagy Körmöcbánya és Selmezbánya anyagát. Kutatásaik kiegészültek a steppei népek és a varég-rusok 9–11. századi kapcsolatának feltérképezésével. Különös figyelmet kapnak a korai, illetve a Kárpád-medencében már letelepedett magyarokkal való kulturális, gazdasági és hadi érintkezések, melyeket írott és régészeti anyagok alapján vizsgálnak. *Forrás-adatbázis:* A „Magyarország a középkori Európában” (*Memoria Hungariae*) c. JAVA alapú adatbázisuk fejlesztését folytatták, jelenleg a 2. 4. 1. 2.-es verzió (2018.01.27.) érhető el (<http://lendulet.memhung.unideb.hu>). Rekordokkal töltik fel.

Előadások/Konferenciák/Publikációk

10 külföldi (Coburg, Lleida, Bécs, Nagyvárad, Leeds, Amiens, Angers, Rostock) és 17 hazai konferencia-előadást tartottak. 1 monográfia, 1 idegen nyelvű, 1 magyar tanulmánykötet, 2

társszerkesztett tanulmánykötet, 2 forráskiadvány, 38 tanulmány (ebből idegen nyelven v. külföldön 8). A francia–magyar, ill. a németalföldi–magyar kapcsolatokról rendezett konferenciájuk tanulmánykötete megjelent. Megjelent a Szent László-kori Magyarország európai kapcsolatait is áttekintő tanulmánykötetük, valamint *A Pilisi Gótika – II. András francia kapcsolatai* kiállítás katalógusa. Az „Image of States” konferenciájuk idegen nyelvű tanulmánykötete megjelent, francia, cseh, lengyel, lett, német, szerb kutatók munkáival. Önálló szekciót szerveztek 2017 júniusában az *International Medieval Meeting*-en (Lleida). *Forráskiadás: Priskos rhétór töredékeinek az új, átdolgozott, kritikai kiadása* megjelent. A varsói Hungarica-anyagot feldolgozó forráskiadványuk I. kötete megjelent.

b) Tudomány és társadalom

Szerepeltek a debreceni és az országos médiában (ujkor.hu; Egyetemi Élet, FM90 Campus Rádió, Magyar Rádió és Televízió). Szerepelnek a Hallgatói Önkormányzatok és a DEXPO rendezvényein. A tehetséggondozás keretében részt vettek doktorandusz-konferenciák szervezésében, teret adtak PhD-hallgatóiknak, könyvbemutatókat szerveztek. Kiegészülve PhD- és MA-hallgatókkal a colmari levéltárban kutattak, tanulmányi kirándulást szerveztek Német- és Franciaországba is, amelyen a magyar történelemhez kapcsolódó emlékhelyeket látogattak meg.

Tudományos előmenetel: Megtartották egyik munkatársuk PhD-értekezésének munkahelyi vitáját, aki 2018 elején benyújtja értekezését, melynek védeése tavaszra várható.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Munkatársaik közül 7-en vesznek részt felsőoktatási képzésben, 3-an (2 törzstag) 10 PhD-témát vezetnek. Együttműködnek az MTA–ELTE Lendület Humanizmus Közép-Európában Kutatócsoportjával, és az MTA–BTK TTI Lendület Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoporttal. Együttműködnek a DE Magyar Emlékezhelyek Kutatócsoporttal. Két munkatársuk a “Christian-Muslim Relations 1500-1900” c. projektben (Lublin-Birmingham) a Brill által kiadandó enciklopédia számára ír szócikkeket. Közösben dolgoznak a MECERN (Medieval Central Europe Research Network) programmal. Több műhellyel állnak kapcsolatban: EUROPANGE (Les processus de rassemblements politiques : l'exemple de l'Europe angevine (XIIIe-XVe siècles); MARGEC (Marginalité, économie et christianisme. La vie matérielle des couvents mendiants en Europe centrale (v. 1220-v. 1550); International Medieval Congress, International Medieval Meeting, Lleida; Ordines Militares Colloquia Torunensia Historica, Cseh Tudományos Akadémia Történeti Intézete.

Külföldi vendégoktatás

Universität Wien, Institut für osteuropäische Geschichte, 2017. október: Ringvorlesung: Ungarische Geschichte;

Partiumi Keresztény Egyetem, 2017. november: Szent László, miles Christi;

Université de Picardie Jules Verne, Amiens, 2017. március (La représentation pontificale au Moyen Âge central);

Université d'Angers, 2017. jún. (Les recherches de l'époque angevine en Hongrie);

Universität Rostock, 2017. december.

Szervezett nemzetközi konferenciák

Diplomat Writers – Author Diplomats, 2017. okt. 20. A DE Néderlandisztika Tanszékkal közös. Részt vettek: irodalmárok, filológusok (ELTE, Utrecht).

Szervezett hazai konferenciák

„Európa és Magyarország Szent László korában”, Debreceni Egyetem, 2017. május 11–12.
Forrásfeltárás külföldön – Műhelykonferencia, Debreceni Egyetem, 2017. november 17.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport egyik tagja a „Pápai megbízottak a XIV. századi Magyarországon (1294–1378) – online adattár” c. NFKI-pályázat vezetője (PTE, 124763). Két kutatójuk tag az OTKA „Konstanzi zsinat” c. 112786 K projektjében (MTA BTK Történettud. Int.). Két fiatal munkatársuk *Új Nemzeti Kiválósági Ösztöndíjban* részesült, s egyikük a *Nemzet Fiatal Tehetségeiért Ösztöndíj* támogatását nyerte el.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Monográfiák

1. E. Kovács Péter: *Zsigmond király és Velence (1387–1437)*, I. köt. Budapest: Tarsoly Kiadó (2017)

Tanulmánykötetek

2. «*M'en anei en Ongria*». *Relations franco-hongroises au Moyen Âge II*. Sous la direction de Attila Györkös et Gergely Kiss. (Memoria Hungariae, 4) Debrecen, 2017
3. *Európa és Magyarország Szent László korában*. Szerk. Bárány A.–Pósán L. Debrecen, 2017
4. *Pilisi Gótika – II. András francia kapcsolatai*. Kiállítási katalógus. Szerk. Bárány A. – Benkő E, Debrecen – Szentendre, Ferenczy Múzeum, 2017
5. *Őrzők, vigyázatok a határra! Határvédelem, határőrizet, határvadászok a középkortól napjainkig*. Szerk. Pósán L. et al. Budapest, 2017
6. *Németalföld emlékei Magyarországon – magyar–holland kapcsolatok*. Szerk. Bárány A. – Fazakas Gergely Tamás – Pusztai Gábor – Takács Miklós. Debrecen, 2017

Forráskiadvány

7. *Varsóban őrzött magyar vonatkozású oklevelek*. I. (1350–1386). Szerk. Novák Á., Tóth Orsolya, Tóth Péter. (Fontes memoriae Hungaricae, 1.) Debrecen, 2017
8. *Priskos rhétor összes töredéke*. Ford. Kató P., Lindner Gy. Máriabesnyő, 2017

Tanulmányok

9. Bárány A.: « Hongrie et les Normands de l'Italie du Sud à la fin du 11e et dans la première moitié du 12e siècle », “*M'en anei en Ongria*”, 25-72. 9 fej. 12-16.; 53-76.; 87-98.; 123-32.; 141-6. In: *Pilisi Gótika – II. András francia kapcsolatai*.
10. Bradács G.: „Jews and the Crusades”. In: J. M. Shaw, Timothy J. Demy (ed.): *War and Religion. An Encyclopedia of Faith and Conflict: Vol 2. H-R*. Santa Barbara, 428–430. 2017
11. Csernus S.: *Naissance d'un adage flexible et aujourd'hui de retour: « La Hongrie, rempart de la Chrétienté »*. In: EX Oriente Amicita. Mélanges offerts à Frédéric Barbier à l'occasion de son 65e anniversaire. Budapest: MTA KIK, pp. 17-41.
<http://real.mtak.hu/62201/>

12. Györkös A.: „Le mariage d’Anne de Foix et la diplomatie franco-hongroise au début du XVIe siècle”. In: “*M’en anei en Ongria*”, 127–141.
13. „Katona C.: „Varég gárdisták Konstantinápolyban”, *Antik Tanulmányok* 61 2: 209–24. (2017) ISSN 0003-567X
14. Kiss G.: „Cardinal’s familia as a Network in the 13th Century. A Case Study of Cardinal Stephen Bánca’s Family in the Mid-thirteenth Century”. *Specimina Nova Pars Prima. Sectio Mediaevalis IX*. University of Pécs. pp. 59–75., Pécs (2017)
15. Pószán L.: „Populația Țării Bârsei în perioada stăpânirii Cavalerilor Teutoni (1211–1225)”, In: Zsoldos Attila (szerk.): *Oradea și Bihorul la sfârșitul epocii Arpadiene*. Oradea, 9–28. (2017)

MTA–ELTE LENDÜLET HUMANIZMUS KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss Farkas Gábor, PhD
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
telefon: (1) 411 6500/5792
e-mail: kiss.farkas@btk.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport ötéves kutatási tervének fő célkitűzése a koraujkori magyar értelmiség átfogó vizsgálata (1420–1620), az irodalmi munkásságuk és a karriermintázatok feltérképezésével, amelynek egyik fő eredménye egy angol nyelvű szerzői lexikon lesz. Az eredeti célkitűzésük 300 szerzőre vonatkozott, de a magyarországi humanizmus szerzőinek és szöveghagyományának feltárása során mintegy száz olyan humanistára találtak, akik eddig nem szerepeltek a lexikográfiában, és a szakirodalom is csak érintőlegesen tárgyalta őket. Jelenleg mintegy 300 szerző munkásságáról írtak, és a Zvonarics Mihályról szóló cikkel elérték az ábécésorrend végét. A listát időközben bővítették kisebb szerzőkkel, azonban számos nagy szerző munkásságának feltárása (Janus Pannonius, Vitéz János vagy Rimay János) még folyamatban van. A kutatás negyedik évének fő feladata a külső munkatársak által eddig el nem készített szócikkek pótlása azzal a céllal, hogy a kutatás ötödik évét már csak helyesbítéssel, adatpótlással, szerkesztési feladatokkal és annak feltérképezésével tölthessék, hogy az adatok digitális adatbázisként milyen lehetőségeket nyújtanak a vizualizáció és a hálózatkutatás terén. Ennek érdekében 2017 áprilisában egy az Osztrák Tudományos Akadémia által szervezett workshopon felvették a kapcsolatot az Austrian Centre for Digital Humanities-zel, ahol a hálózatos adatbázisok vizuális lekérdezhetőségével kapcsolatban olyan kutatások folynak, amelyeket várhatóan kutatócsoportjuk is tud hasznosítani. Fontos célkitűzésük volt egy nemzetközileg versenyképes ERC-pályázat beadása. Erre először egyik senior kutató kollégájuk vállalkozott 2017 januárjában, aki 2016 őszén három hónapig a bécsi Institut für die Wissenschaften von Menschen igazgatónöjének a személyes irányításával készült a pályázat beadására. A „Merit, virtue, and mobility: history of meritocracy in early modern Europe” című ERC Consolidator Grantre benyújtott pályázat sajnos nem részesült támogatásban. A következő pályázati ciklusban, egyéves előkészület után 2018 februárjában ERC Consolidator Grantre pályázatot nyújtott be a csoportvezető „Literary language choice in the late Middle Ages in East Central Europe” címmel.

A kutatócsoport vezetője 2016-ban habilitált, angol nyelvű értekezésének címe *The culture of rhetoric in late medieval and Renaissance Hungary (1460–1526)*, a kötet megjelenés alatt áll. Jelenleg akadémiai nagydoktori értekezésén dolgozik, amelynek témája a Dictamen és költészet: a nyelvi bőség elmélete és gyakorlata a 15–16. századi magyarországi irodalomban. A kutatási tervhez képest az egyedüli kérés Apáczai Csere János *Philosophia naturalis*ának megjelenése; ennek oka, hogy a szöveg sokrétű forrásai latin nyelvűsége révén szinte egytől egyig beazonosíthatóak, de ez egyszersmind nagymértékben meg is lassította a kritikai apparátus elkészítését.

A kutatócsoport kivette részét az évfordulós konferenciákból is: a reformáció éve kapcsán rendezett tanácskozásuk közül két tanulmány szerepel a katolikus egyház 16. századi reformjával foglalkozó kötetben, és több tanulmánnyal szerepeltek a reformáció és a peregrináció kapcsolatát kutató, Budapesten tartott konferencián.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az egyes kutatók éves vállalásai is a tervnek megfelelően haladnak: kutatójuknak megjelent *Reneszánsz humanizmus* című tanulmánykötete, amely összefoglalja az elmúlt évtizedben folytatott kutatásait. Hosszú évek előkészületei után megjelent az *Humanistes du Royaume de Hongrie* c. kötet a Brepols kiadónál, amely a teljesség igényével és kimerítő részletességgel tárgyalja és szemlézi végig a 16. századi magyar humanisták filológiai törekvéseit. A 2017-ben megjelent *The Art of Memory in Late Medieval Central Europe* című kötet publikálásának köszönhető, hogy vezetőjüket a mediévisták egy fő kongresszusára, a leedszi *International Medieval Congressre* 2018 júliusában plenáris előadás tartására hívták meg. A kutatócsoport-vezető ebben az évben jelentős figyelmet szentelt a 16. századi magyarországi katolikus reformtörekvések kutatásának, amelynek eredményeképp két jelentős terjedelmű, egymást anyagában részben átfedő tanulmánya jelent meg a katolikus értelmiség szellemi törekvéseiről a reformáció után. A kutatás során eddig ismeretlen szövegek is előkerültek (pl. az eddig ismeretlen *Stephanus Thomasius* csáktornyai írása), ill. *Nádasdi Bálint* ferences szerzetes prédikációi és levelei új fényben tűntek fel az alapos forrásanalízist követően. A kutatócsoport-vezető 2016 októberében előadáson mutatta be *Vitéz János* egyetlen ismert versét (publikálása folyamatban), 2017 tavaszán pedig Chicagóban korai magyar nyelvemléket talált (közlése folyamatban). *Enyedi György* *Prédikációinak* második kötete (a tervezett négyből) éves ritmus szerint 2017 júniusában jelent meg. Folytatták a *Zsámboky János* levelezéskiadásához a forrásgyűjtést. Müncheni és bécsi kutatások során fény derült a széles körben használt *Gerstinger-féle Zsámboky-levelezéskiadás* pontatlanságaira, amelyek miatt különösen fontosnak látszik minden egyes fennmaradt *Zsámboky-levél* autopsziával való vizsgálata. Emellett három külföldi előadásban is *Machiavelli* politikai filozófiájának gyakorlati használatát vizsgálták a 16. század végén. Fiatal munkatársaik vállalják a legfontosabb szerepet a *lexikonszócikkek* előkészítésében, de emellett több tanulmányt tettek közzé, részt vettek bécsi, oxfordi és prágai forrásfeltáró tanulmányutakon. Egyikük külső munkatársként már 2016 óta írt számukra szócikkeket, 2017-től pedig tudományos segédmunkatárs lett. *Disszertációját* *Conrad Celtis* asztrológiai önreprezentációjáról 2017 tavaszán védte meg a CEU-n elismert bécsi és eichstätti *Celtis-kutatók* opponenciájával. A kötet 2018 kezdetén jelenik meg a bécsi *Praesens* kiadónál. Másik munkatársuk befejezte mintegy 500 oldalas, az ELTE-n és a Sorbonne-on cotutelle keretében, francia nyelven írt *disszertációját*, amelynek védésére 2017 márciusában került sor. A megjelentetése tárgyalás alatt van a párizsi *Honoré Champion* kiadóval.

b) Tudomány és társadalom

2016. nov. 17-én részt vettek a Magyar Tudomány Ünnepe szervezett konferencián az MTA főépületében, ahol a *Lendület-kutatócsoportok* között bemutatkozott a kutatócsoport is. A *Reformáció Évéhez* kötődően részt vettek a *Nemzeti Múzeum* reformáció-kiállításának előkészítésében, ahol több kiállítási tárgyat is a kutatócsoport választott ki és írt le. Ehhez kapcsolódóan könyvbemutató szerveztek „*Enyedi György 2016-ban*” címmel, ahol a kutatócsoportjuk gondozásában megjelent két *Enyedi-kötetet* (*Enyedi György* *prédikációi I.*, *Enyedi 460: Tanulmánykötet* *Enyedi György* születésének 460. évfordulójára rendezett kamarakonferencia előadásából) és *Simon József* tanulmánykötetét mutatták be 2017. május 11-én. Csatlakoztak a *Bécsi Collegium Hungaricum* (*Balassi Intézet*) felkérésére egy Bécsben, az *EUNIC* (Európai Kulturális Intézetek ernyőszerkezete) által szervezett *humanizmuskiállítás*hoz, ahol 20 európai ország bécsi kulturális intézete prezentálta a *humanizmus* hozzájárulását az adott ország szellemi életéhez és a közös európai kultúrához. A

kiállítás megnyitóján, ahol a kutatócsoport egy nagyméretű poszteren prezentálta Vitéz János és Janus Pannonius humanista alkotómunkásságát, két fiatal kollégájuk is részt vett. A humanizmussal foglalkozó rendezvénysorozathoz kapcsolódott a „Die Bibliothek als Herrschermedium in Ostmitteleuropa: Die Bibliotheca Corviniana von König Matthias von Ungarn” című konferencia, amelyen kutatócsoportunk tagjai mellett más akadémiai intézmények, az OSZK munkatársai, valamint osztrák kutatók is részt vettek. A termékeny vita eredményeképp rögzítették, hogy a rendezvényt 2018-ban is folytatják egy a Mátyás-emplékéhez (2018) kötődő konferencia megrendezésével. A kutatócsoport legfontosabb rendezvénye „A könyv és olvasója. A 14–16. századi könyvkultúra interdiszciplináris megvilágításban” című konferencia volt, amely 2017. június 15–16-án került megrendezésre az MTA Könyvtár és Információs Központ Konferenciatermében. A könyvtörténet, kodikológia és humanizmuskutatás fontos magyar kutatói mutatták be legfrissebb eredményeiket, amelyek kötetben is meg fognak jelenni.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Az MTA BTK Irodalomtudományi és Történettudományi Intézetével fenntartott szoros kapcsolat mellett együttműködtek az MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoporttal (a készülő peregrinációs adatbázist és az ennek alapján megjelent krakkói és prágai diákjegyzéket csoportvezetőjük lektorálta). Kutatócsoportjuk továbbra is fenntartotta szoros kapcsolatát az innsbrucki Ludwig Boltzmann Institut für neulateinische Studien-nel: három kutatójuk is vendégelőadást tartott, Lav Subaricot pedig 2017 júniusában látták vendégül. 2016 őszén Alexandra Baneu (Babes-Bolyai Egyetem, Középkori Filozófia Tsz.) megvédte disszertációját Temesvári Pelbárt alfabetikus szentenciakommentárjából, az Aureum rosariumból a kutatócsoport vezetőjének opponenciájával Kolozsvárott. Az innsbrucki Ludwig Boltzmann Institut für neulateinische Studien kutatójával megállapodtak, hogy közös kutatásban készítik el azt a szempontrendszer, amely tekintettel lesz a koraújkori értelmiség társadalmi kapcsolataira, családi viszonyaira, nyelvhasználati szokásaira, és a tervezett osztrák kutatócsoport már erre alapozva nyújtja be FWF-pályázatát. A magyar kutatócsoport is sikerként könyvelte el, hogy Lucie Storchová (Cseh Tudományos Akadémia, Comenius Kutatócsoport) vezetésével felállt a Cseh Tudományos Alap (GAČR) támogatásával a cseh humanizmust hasonló szempontrendszer alapján feldolgozó kutatócsoport, amely a „Companion to Humanism in East Central Europe” sorozat második kötetét fogja előkészíteni (1. kötet megjelenése: 2018). Segítettek Lucie Storchová pályázatának előkészítésében, aki előadást is tartott 2017 tavaszi előadássorozatukban.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A Reformáció emlékéve alkalmából, az EMMI által kiírt pályázaton kutatócsoportjuk 200.000 Ft nyert az angliai Enyedi-kötetek kutatására. Fiatal munkatársuk doktorjelölti ÚNKP-pályázatot nyert 10 hónapra a koraújkori magyarországi közhelygyűjtemények kutatására (2.500.000 Ft), egy másik munkatársuk pedig Akadémiai Ifjúsági Díjat nyert (250.000 Ft).

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Almási Gábor: Reneszánsz és humanizmus. Budapest: L'Harmattan–Kossuth Klub, 360 p. (2017)
2. Enyedi György prédikációi 2., sajtó alá rendezte, az előszót és a jegyzeteket írta Lovas Borbála, MTA–ELTE HECE, Magyar Unitárius Egyház, Budapest (2017)

3. Kasza Péter, Kiss Farkas Gábor, Molnár Dávid (szerk.): *Scientiarum miscellanea: Latin nyelvű tudományos irodalom Magyarországon a 15–18. században.* (Convivia Neolatina Hungarica; 2.) Konferencia helye, ideje: Szeged, Magyarország, 2015.11.05.–2015.11.07. Szeged: Lazi Könyvkiadó (2017)
4. THECA – A középkori magyarországi könyvkatalógusok és könyvjegyzékek adatbázisa, szerk. Kiss Farkas Gábor, segédszerkesztő Farkas Flóra, Budapest, ELTE BTK, 2016. Elérhető: <http://hece.elte.hu/index.php/theca/>
5. Kiss Farkas Gábor: *Classical Reception in Hungary.* In Torlone, Zara Martirosova, Munteanu, Dana LaCourse, Dutsch, Dorota (szerk.): *A Handbook to Classical Reception in Eastern and Central Europe.* Chichester: John Wiley and Sons, 223–232. (2017)

MTA–ELTE LENDÜLET LINGVÁLIS ARTIKULÁCIÓ KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Markó Alexandra, PhD

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A

telefon: (1) 485 5200/5189

e-mail: marko.alexandra@btk.elte.hu; honlap: <http://lingart.elte.hu/>

a kutatócsoport megalakulásának éve: 2016

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport ötéves kutatássorozata a nyelv (mint beszédszerv) folyamatos artikulációbeli (koartikulációs) részvételét, illetve annak eltéréseit vizsgálja különféle tényezők eltérése esetén. 2017-ben ebből a zöngeminőség és a magánhangzó-minőség összefüggései, valamint az artikulációs tempó hatása ezekre a tényezőkre állt az elemzés fókuszában. Emellett vizsgálatot végeztek a laringális réshang /h/ realizációjának koartikulációs hátterét illetően (a környező magánhangzók minőségének hatását vizsgálták a /h/ zöngésségére), és megkezdték a hangsúlyhelyzet hatásának elemzését a magánhangzók egyes artikulációs sajátosságaira (időtartam, formánsfrekvenciák, alapfrekvencia, nyitott hányad). A labor kiépítése a befogadó intézmény vállalása volt, ennek előzetes adminisztrációs munkálatai folynak.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Elsőként végeztek szisztematikus vizsgálatot egy nyelv (a magyar) teljes magánhangzóképzésének elemzésével az irreguláris zöngeminőség megjelenésére vonatkozóan szókezdő magánhangzók esetében. A vizsgálatba bevonták az artikulációs tempó hatását is, valamint elemezték az irreguláris zöngé különféle megvalósulásainak gyakorisági mintázatait. Eredményeiket, amelyek általánosíthatók a magyar beszéden túlmenően is, nemzetközi konferenciákon mutatták be (publikálásuk folyamatban van).

Az ultrahanggal végzett elemzések módszertanával kapcsolatos kísérleteik eredményeit nemzetközi konferencián mutatták be, ezzel hozzájárultak a témakör metodológiai kérdéseivel kapcsolatos megoldásokhoz is.

A laringális réshang, a /h/ megvalósulásait magánhangzók közötti helyzetben vizsgálták, folyamatos és szünettel megjelenő, valamint hangsúlyos és hangsúlytalan szótagbeli helyzetben. A VhV szerkezetek koartikulációs elemzése tisztázott néhány korábbi szakirodalmi ellentmondást és vitás kérdést. Az eredmények reflektálnak a nyelv mint beszédszerv és a gége artikulációs együttműködésére vonatkozó frissebb fiziológiai eredményekre, ezáltal új nézőpontból világítva meg a kérdéskört. Az eredményeket nemzetközi konferencián prezentálták, megjelentetésük folyamatban van. A kutatást egy következő lépésként a szonoráns mássalhangzós környezetek bevonásával is kiegészítették, a felvételek elemzése folyamatban van.

A kutatócsoport együttműködést alakított ki az SZTE Informatikai Intézet és az MTA–SZTE Mesterséges Intelligencia Kutatócsoport munkatársaival, és ultrahangfelvételek felhasználásával a “Silent Speech Interface” (SSI, magyarul ’némabeszéd-interfész’) terén biztató eredményeket sikerült elérni. Az SSI lényege, hogy a beszédképző szervek hangtalan mozgását felvéve a gépi rendszer ebből a képként feldolgozott anyagból beszédet szintetizál, miközben az eszköz használója valójában nem ad ki hangot. Ez például a beszédsérült emberek (pl. gégeeltávolítás után) számára hasznosítható. Az ultrahangfelvételekből gépi

tanulás segítségével közel érhető beszédet sikerült előállítani. Az eredményeket hazai és nemzetközi konferencián prezentálták, illetve konferenciacikkek születtek belőlük.

b) Tudomány és társadalom

Hosszú távon várhatóan komoly társadalmi hozadéka lehet a fent említett némabeszéd-interfész kutatásának, hiszen a beszédben akadályozott emberek számára nyújthatja a kommunikáció lehetőségét, ha jó minőségű beszédkimenetet és megfelelően alkalmazható eszközöket sikerül majd előállítani.

Tekintettel arra, hogy a kutatócsoportnak van Magyarországon első ízben lehetősége arra, hogy artikulációt vizsgáljon ultrahangkészülékkel és elektroglottográfal, ennek a módszertannak a bemutatása a szakmai közösségnek, illetve az érdeklődő nagyközönségnek mind konferenciákon, mind pedig a tömegtájékoztásban többször megtörtént.

A hang világnapja (World Voice Day, április 16.) nemzetközi programsorozat, amely mozgalomként hirdeti az emberi hang fontosságát és szépségét (www.world-voice-day.org), 2017-ben ötödik alkalommal került megrendezésre. A programokhoz a kutatócsoport is csatlakozott: április 21-én délelőtt két tudományos ismeretterjesztő jellegű előadás hangzott el a hallásról és a beszédhang-képzésről, melyeket az általuk használt eszközök és módszerek demonstrációja követett. A programmal kifejezetten a középiskolás diákokat célozták meg, akik igen nagy számban (kb. 130 fő) vettek részt három középiskolából.

A Kutatók éjszakáján (2017. szeptember 29.) előadásokon és számítógépes demonstrációkon keresztül ismerhették meg a látogatók a kutatócsoport munkáját és a mögöttes tudományos hátteret. Előzetes regisztráció alapján a vizsgálati műszerek kipróbálására is lehetőség nyílt.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

A kutatócsoport minden tagja oktat a felsőoktatás különböző szintjein. A kutatócsoporthoz kapcsolódóan egy hallgató TDK-dolgozata készült el, és nyert el 2. helyezést az OTDK-n. A kutatócsoport-vezető irányításával 3 PhD-disszertáció sikeres megvédésére került sor.

A Kölni Egyetemen új kutatásba kezdtek, amelyben a zande nyelv magánhangzóinak ultrahangos vizsgálata zajlik. Az első kutatási eredményeket bemutatták egy nemzetközi konferencián. Reinhold Greisbach professzor egyhetes intenzív szuperkurzust tartott (egyetemi hallgatók bevonásával) az artikulációs vizsgálatokkal nyert adatok feldolgozásáról.

A Zágrábi Egyetem Fonetikai Tanszékével 2016 novemberében vették fel a kapcsolatot, amelyet 2017 májusában a Budapesten megrendezett CAPSS workshopon tovább építettek. Terveik között szerepelnek interlingvális artikulációs vizsgálatok, de a mérés módszertani konzultációk már eddig is kölcsönösen hasznosnak bizonyultak.

A Miskolci Egyetemenről vendégül láttak néhány kutatót, akik közül egy Kínából származó doktorandusszal mandarin nyelvű ultrahangos felvételeket rögzítettek. A közös kutatás célja egyrészt automatikus nyelvkontúrkövető eljárások kidolgozása, másrészt artikulációs vizsgálatok végzése a mandarin nyelvű beszédanyagon.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egyik csoporttagjuk témavezetésével indult el 2017 őszén Artikulációsmozgás-alapú beszédgenerálás címmel egy NKFIH-pályázat (FK_17 124584, 30 millió forint). A projektben új módszerek bevezetése történik meg a beszéd közbeni artikuláció (elsősorban nyelv és ajkak) elemzésére és feldolgozására. A fő célok a következők: 1. az artikulációalapú fonémafelismerés teljesítményének alapos elemzése többféle artikulációt felvevő technológia kombinációjával; 2. a beszédkódolásban a spektrális szűrés javítása artikulációs adatok alapján; 3. a „felismerés-majd-szintézis” és a „direkt szintézis” módszerek tesztelése és javítása az SSI témakörében.

A kutatócsoport tagjai közül többen vesznek részt társkutatóként OTKA, NKFIH stb. pályázatokban.

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csapó Tamás Gábor – Grósz Tamás – Tóth László – Markó Alexandra: Beszédszintézis ultrahangos artikulációs felvételekből mély neuronhálók segítségével. In Vincze Veronika (szerk.): *XIII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia (MSZNY 2017)*. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Informatikai Intézet. 181–192. (2017)
<http://rgai.inf.u-szeged.hu/project/mszny2017/files/kotet.pdf>
2. Csapó, Tamás Gábor – Grósz, Tamás – Gosztolya, Gábor – Tóth, László – Markó, Alexandra: DNN-based Ultrasound-to-Speech Conversion for a Silent Speech Interface. In *Proceedings of Interspeech 2017*. Stockholm. 3672–3676. (2017)
http://www.isca-speech.org/archive/Interspeech_2017/pdfs/0939.PDF
3. Markó Alexandra – Csapó Tamás Gábor – Deme Andrea – Grácz Tekla Etelka – Varjasi Gergely: A gyermeki artikuláció vizsgálata – Új lehetőségek a hazai kutatásban. In Bóna Judit (szerk.): *Új utak a gyermeknyelvi kutatásokban*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 65–95. (2017)
<http://www.eltereader.hu/kiadvanyok/bona-judit-uj-utak-a-gyermeknyelvi-kutatasokban/>
4. Xu, Kele – Roussel, Pierre – Csapó, Tamás Gábor – Denby, Bruce: Convolutional neural network-based automatic classification of midsagittal tongue gestural targets using B-mode ultrasound images. *The Journal of the Acoustical Society of America - Express Letters* 141 (6), EL531-EL537. (2017)
<http://asa.scitation.org/doi/abs/10.1121/1.4984122>

MTA–PPKE LENDÜLET EGYHÁZTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tusor Péter
2087 Piliscsaba, Egyetem u. 1.
telefon: (26) 375 375/2956; fax: (26) 375 375/2917
e-mail: tusor@btk.ppke.hu
a kutatócsoport működési ideje: 2012–2017

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport 5 évre alakult, fő célkitűzése, hogy olyan munkát tudjon végezni, ami lehetővé teszi a kutatások folytatását újabb ciklus(ok)on keresztül. Működési területe elsődlegesen a vatikáni és kiegészítő jelleggel a bécsi kutatások. Az 5. kutatási év feladata a reálisan lezárható részprojektek befejezése, kötetek publikálásra előkészítése, a hazai és nemzetközi tudományos kapcsolatok ápolása, illetve a kutatások folytatásának előkészítése.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

- 2017. V. 2–6-án a kutatócsoport vendégeként tartózkodott Magyarországon Wolfgang Reinhard, a freiburgi Albert Ludwig Egyetem emeritus professzora, a konfesszionalizációs modell megalkotója. V. 3-án a kutatócsoport felkérésére az MTA-n tartott előadást „*Konfession und Konfessionalisierung. Der Stand der Diskussion*” címmel. 2017 nyarán megkezdődött az előadás tanulmányváltozatának fordítása és kiadásra előkészítése a *Collectanea Studiorum et Textuum* sorozat új, harmadik alsorozatában.
- A 2016. augusztus 23-án a Pécsi Tudományegyetemen a VIII. Hungarológiai Kongresszuson a kutatócsoport szervezésében megrendezésre kerülő szimpózium előadásából összeállított kötet kiadásra előkészítése.
- Prohászka Ottokár püspök halálának 90. évfordulóján a Központi Szemináriumban ismertették a székesfehérvári püspök elmaradt kalocsai érseki kinevezésének mindaddig feltáratlan vatikáni levéltári dokumentumait.
- Mátraverebély-Szentkúton az Állami Egyházügyi Hivatalról rendezett konferencián Prazsák Mihály veszprémi egyházügyi főelőadó tevékenységét ismertették.
- Megtalálták Pázmány Péter kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvét Pietro Aldobrandini frascatii magánlevéltárában, melynek magyarra fordítása és a hozzá fűzött kísérettanulmány írása folyamatban van.

b) Tudomány és társadalom

Kutatásaik során alapvetőnek tartják az objektivitást, a tudományos utánpótlás kinevelését (III. Fraknoi Nyári Akadémia megszervezése, OTDK – zsűritagként részvétel) és rendezvényeik, honlapjuk révén a szakszerű tájékoztatást. (Vö. <http://institutumfraknoi.hu/archivum/2017>)

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

Valamennyi eddigi hazai és nemzetközi kapcsolatukat ápolták, 2017-ben különösen: a Pécsi Tudományegyetemmel, a Bécsi Universitát Wien, Kirchengeschichtliches Institut, valamint a freiburgi Albert-Ludwigs-Universitát-el.

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

PPKE KAP-projekt, későközépkori, kánonjogtörténeti program (5+5 M)

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Tusor Péter: *Prohászka Ottokár a római Sacra Congregatio Consistorialis előtt (1911–1913)*. In: Mózessy Gergely (szerk.): *Prohászka-tanulmányok 2015–2017*. Székesfehérvár: Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár (2017), 268–319.

MTA–SZTE LENDÜLET FÖDERÁLIS PIACOK KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Nagy Csongor István, tanszékvezető egyetemi tanár

6721 Szeged, Bocskai u. 10–12.

telefon: (62) 343 179; fax: (62) 343 179

e-mail: nagyics@juris.u-szeged.hu

a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatási projekt címe „Használni és kihasználni a közérdeket a szabad versennyel szemben”. A kutatócsoport az egyes regionális gazdasági integrációk és föderális piacok vonatkozásában vizsgálta az állam és a kereskedelem-, illetve versenykorlátozás viszonyának szabályozását.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Vizsgálják az állami versenykorlátozások (állam által bátorított, lehetővé vagy kötelezővé tett versenykorlátozás) szabályozását, a versenyszabályok alkalmazását az államra.

A kutatás legnagyobb jelentőségű kérdését képezi a szabad kereskedelem és a helyi közérdek közötti viszony és összeütközés. A világ szabadkereskedelmi rendszerei, akárcsak a Kereskedelmi Világszervezet (WTO), megengedik a tagállamok számára a kereskedelem korlátozását abban az esetben, ha arra valamilyen helyi legitim cél érdekében kerül sor. Az államok a szabad kereskedelmet és versenyt korlátozó módon fogadhatnak el szabványokat, alakíthatnak ki adószabályokat, vethetnek ki közszolgáltatási (például egyetemes szolgáltatási) kötelezettségeket a vállalkozásokra vagy tarthatnak fenn monopóliumokat. Mivel a szabályozási keretek tág és képlékeny fogalmakat tartalmaznak, a tagállamok pedig széles körű mérlegelési jogkört élveznek, a jog alkalmazása egy, a gazdasági, társadalmi és jogi megfontolásokat vegyítő társadalmi és mentális folyamattá válik. A világ szabadkereskedelmi rendszereiben, többek között, egy közös van: tiltják, hogy a tagállamok korlátozzák a szabad kereskedelmet/versenyt, és megengedik ezt számukra abban az esetben, ha a korlátozásra valamilyen helyi legitim cél érdekében kerül sor. Az egyes rendszerekben a jogalkalmazók hasonló problémákkal szembesülnek, hasonló, sőt, néha ugyanolyan ügyekben kell dönteniük.

A kutatócsoport az időtervnek megfelelően elvégezte a szakirodalom és az esetjog feldolgozását. Az első és a második projektévben a belső piac jogával kapcsolatos esetjogot, valamint az amerikai alkotmány dormant commerce clause-ának jogirodalmát a kutatás tárgyának megfelelő szempontrendszer szerint átfogóan feldolgozták, míg a harmadik (féléves) etapban az WTO esetjogának feldolgozását végezték el. Ezen a területen konferenciákat szerveztek (2017. április 12-én és május 4-én), amelyek tanulmányait megjelentetik, elkészült az EU gazdasági jogát összehasonlító jogi szempontból bemutató magyar nyelvű monográfia, előkészületben van a tárgykört vizsgáló angol nyelvű monográfia (a fentiekben említett esetjogi feldolgozás, illetve kutatási jelentés alapján).

A nyertes kutatási program külön kutatási kérdésként említi az alapjogvédelem helyzetét a regionális gazdasági integrációkban / föderális piacokon. Ennek a kutatási feladatnak az elvégzésére rendeztek nemzetközi konferenciát 2016. június 21-én, illetve készítettek

tematikus különszámot az Eleven Publishing gondozásában megjelenő European Journal of Law Reform keretében.

A nemzetközi gazdasági integrációk szokásos elemét képezi a beruházás-védelem, ami a közelmúltban az Európai Unión belül is komoly vitákat és kérdéseket vetett fel. Ebben a kérdésben tartottak konferenciát 2016. május 20-án, illetve van megjelenés alatt az Edward Elgar Publishing kiadó gondozásában egy kötet a beruházás-védelem közép-európai vonatkozásairól.

b) Tudomány és társadalom

2017-ben a kutatócsoport az alábbi konferenciákat szervezte:

Global challenges, European unification and national diversity in private international law. SZTE Rektori Hivatal, 2017. november 17.

Free trade, public interest and reality: new generation free trade agreements and national regulatory sovereignty. MTA SZAB Székház, 2017. május 4.

Missed and new opportunities in world trade: is Trump China's trump in world trade? SZTE-ÁJTK, 2017. április 12.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2017-ben

2017 szeptemberében a kutatócsoport pályázatot nyújtott be a H2020: JUST-JCOO-AG-2017. sz. EU-s pályázatra. A pályázat hét közép-európai egyetem konzorciumán alapul, a konzorcium vezetője a Szegedi Tudományegyetem (acronym: CEPIL, pályázati azonosítószám: 800789). A pályázatban a Szegedi Tudományegyetemen kívül részt vett a Masarykova Univerzita (Csehország), Rigas Juridiska Augstskola (Lettország), Uniwersytet Slaski (Lengyelország), Sveuciliste u Zagrebu (Horvátország), Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (Románia) és Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici (Szlovákia).

IV. A 2017-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2017: PADA Alapítvány (5.631.000 Ft): Investment arbitration and national interest c. angol nyelvű könyv megjelentetése

2017: PADA Alapítvány (4.074.000 Ft): Nemzeti szuverenitás és regionális gazdasági integráció a 21. században c. angol nyelvű konferencia megrendezése

2017: Igazságügyi Minisztérium (3.461.500 Ft): Global challenges, European unification and national diversity in private international law c. konferencia megrendezése

V. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Nagy Csongor István: Uniós alapjogi követelmények alkalmazása a tagállamokkal szemben – összehasonlító jogi szempontok. In Európai Jog, n 3, pp. 1–7. (2017)
2. Nagy Csongor István: The Concept of Anti-Competitive Object under EU Competition Law: Comparative Perspectives and European Realities (Chapter 4). In: The Consistent Application of EU Competition Law: Substantive and Procedural Challenges. Eds. Adriana Almasan & Peter Whelan. Springer Publishing, pp. 55–70. (2017)
3. Nagy Csongor István: Est-ce que l'Union européenne devrait avoir le pouvoir de forcer les États membres à respecter les droits de l'homme ? Une analyse prospective relative à

l'application de la Charte des droits fondamentaux aux États membres. In: *Revue de droit international et de droit comparé*, n 3, pp. 505–522. (2017)

4. Nagy Csongor István: Hungarian cases before ICSID tribunals: the Hungarian experience with investment arbitration. In: *Acta Juridica Hungarica*, n 3, pp. 291–310. (2017)
5. Nagy Csongor István: Do European Union Member States Have to Respect Human Rights? The Application of the European Union's "Federal Bill of Rights" to Member States. In: *Indiana International and Comparative Law Review*. In: *Indiana International and Comparative Law Review* pp. 1–13. (2017)
6. Víg Zoltán – Gajinov Tamara: Economic prospects of China. In: "Missed and new opportunities in world trade: is Trump China's trump in world trade?" *Acta Juridica Hungarica* tematikus különszám. (2017)
7. Nagy Csongor István: Central European Perspectives on Investor-State Arbitration: Practical Experiences and Theoretical Concerns. In: Armand de Mestral (szerk.): *Second Thoughts: Investor State Arbitration between Developed Democracies*. Konferencia helye, ideje: Ottawa, Kanada, 2015 Montreal: McGill-Queen's University Press, 2017. p. 307.

MTA–ELTE LENDÜLET TÁRSAS ELMÉK KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Király Ildikó, PhD

1164 Budapest, Izabella utca 46.

telefon: (1) 461 2600; fax: (1) 461 2649

e-mail:kiralyi@caesar.elte.hu

honlap: babalabor.hu

a kutatócsoport megalakulásának éve: 2017

I. A kutatóhely fő feladatai 2017-ben

A kutatócsoport 2017. július elsején kezdte meg működését. Legelső feladatuk a vállalt kutatási célok teljesítéséhez szükséges laborbeállítások kialakítása volt, melyhez nagyban hozzájárult az ELTE Babalabor már meglévő infrastruktúrája. A szükséges átalakításokat a pályázat első 3 hónapjában teljesíteni tudták. A csoporthoz szeptemberben 2 posztdoktori kutató csatlakozott, akik vezetésével megkezdődtek az empirikus vizsgálatok. Az átfogó kutatási célkitűzésük az, hogy igazolják, az emberi szocialitás, a társas beágyazódás egyik kiemelt mozgatórugója nem más, mint az információkeresési motiváció és ennek kommunikatív megosztása. Más szavakkal, egy közös reprezentációs tér kialakítása társainkkal. Első kutatási erőfeszítéseik arra irányultak, hogy e feltételezés első megjelenési formáit viselkedéses, empirikus vizsgálataikkal megragadják, gyermek résztvevőkkel. E kísérletek első változatait elkészítették és adatokat is gyűjtöttek. További kísérleti változatokat dolgoztak ki, és elindították az infrastruktúra fejlesztéséhez szükséges beszerzéseket.

II. A 2017-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Kutatásuk első eredményei szerint kisgyermekek elsődlegesen aszerint választják ki, ki tartozik velük egy csoportba, hogy a másiktól feltételezik, hasonló kulturális tudásközösséghez tartozik. Ebből a szempontból új, a társadalmi szemléletet is formálni képes megközelítést kínálnak: a csoportokról való gondolkodás semleges alapokról indul, nem szükségszerű a másik csoport tagjainak leértékelése. Ezt az eredményt szeretnék megerősíteni, és a szélesebb társadalmi köztudat számára is hozzáférhetővé, érthetővé tenni, lehetőséget kínálva alkalmazott kutatások felé nyitásra.

A bemutatott kutatási eredményeket rádióriportok formájában tették közkincsé.

III. A 2017-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Király, I., Oláh, K.: Encyclopedia Entry on Rational Imitation. In: Vonk, J., Shackelford, T. K Eds. [*Encyclopedia of Animal Cognition and Behavior*](#). Springer Nature, doi:10.1007/978-3-319-47829-6_1896-1 (in press)
2. Pető, R., Elekes, F., Oláh, K., Király I.: Learning How to Use a Tool – Mutually Exclusive Tool-function Mappings are Selectively Acquired from Linguistic In-group Models, *Journal of Experimental Child Psychology* (in press)

**A BÖLCSÉSZET- ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-
KUTATÓCSOPORTOK FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2017-BEN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	2,25	Ebből kutató ² :	2,25
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora:	0,5
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,25

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	10
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	10
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	9
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	
idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	21	Összes független hivatkozások száma:	20
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	5	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	0

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	2
Témavezetések száma: TDK munka:	4
Diplomamunka (BSc):	17
Diplomamunka (MSc):	11
PhD:	7

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	31 400	E Ft
Teljes saját bevétel:	2615	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	2615	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Lendület Magyarország a Középkori Európában
Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2,0	Ebből kutató ² :	2,0
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora: 0,5	Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			41
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			34
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	26	idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	20	Összes független hivatkozások száma:	20
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	10	hazai:	17
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	4	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	4

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			2
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	12
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	23 200	E Ft
Teljes saját bevétel:	12	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	12	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Lendület Humanizmus Kelet-Közép-Európában
Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,3	Ebből kutató ² :	4,3
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora:	0,0
Rendes tag és levelező tag:			0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	14
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	6
idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	
idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	25	Összes független hivatkozások száma:	25
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	17	hazai:	18
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	4
Témavezetések száma: TDK munka:	2
Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	1
PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	33 100	E Ft
Teljes saját bevétel:	3050	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:	2	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	2950	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	100	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Lendület Lingvális Artikuláció Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,3	Ebből kutató ² :	4,3
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			3
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			3
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	6	hazai:	12
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	2

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			4
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	57 300	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	2,33	Ebből kutató ² :	2,08
PhD, kandidátus:	1,5	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,58

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			2
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			1
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	64	Összes független hivatkozások száma:	62
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	MTA doktora:
---	------	--------------

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	hazai:
Nyilvános esemény megrendezése:	kulturális rendezvények:
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :	
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	hazai:
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	hazai:

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	0
Témavezetések száma: TDK munka:	Diplomamunka (BSc):
Diplomamunka (MSc):	PhD:

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	11 000	E Ft
Teljes saját bevétel:		E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		
A tárgyévvel vonatkozó támogatás és bevétel:		E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:		E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		
A tárgyévvel vonatkozó bevétel ¹⁵ :		E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:		E Ft
A tárgyévvel vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Lendület Föderális Piacok Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	1,75	Ebből kutató ² :	1,75
PhD, kandidátus:	1,5	MTA doktora:	0,0
		Rendes tag és levelező tag:	0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,25

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	5
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	5
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0
idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	
idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	7	Összes független hivatkozások száma:	7
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	9	hazai:	2
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	0

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	1
Témavezetések száma: TDK munka:	3
Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0
PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	32 936	E Ft
Teljes saját bevétel:	16627	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	13166	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	3461	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2017-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Lendület Társas Elmék Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	0,45	Ebből kutató ² :	0,45
PhD, kandidátus:	0,45	MTA doktora:	0,0
Rendes tag és levelező tag:			0,0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			0
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			0
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:		idegen nyelven:	

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2016)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2017-BEN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0,45	MTA doktora:	0
---	------	------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			0,45
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	6	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	32 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft